

TUNCELİ'DEN DERLENEN MASALLAR
(METİN-İNCELEME)

YILMAZ KAVAL

DOKTORA TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

UŞAK

Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aralık - 2019

ÖZET

TUNCELİ'DEN DERLENEN MASALLAR

(METİN-İNCELEME)

Yılmaz KAVAL

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN

Derleme ve inceleme olmak üzere iki aşamada ele alınan bu çalışmanın amacı; Tunceli ili masal anlatma geleneğini tespit etmek, bu geleneğin günümüzdeki durumunu belirlemek ve yörede yüzyıllardır anlatılan sözlü masalları derleyip yeni nesillere aktarmaktır.

Zengin bir folklorla sahip olan Tunceli yöresinin sözlü anlatmaları ile ilgili yapılan çalışmalar, sınırlı sayıda ve dar bir çerçevede yapılmıştır. Tunceli ilinin halk anlatıları ve icra ortamlarının tespitine yönelik akademik çalışmaların eksikliği tespit edildikten sonra belirlenen bu çalışmada, folklor ürünlerinin derlenmesi ve incelenmesinde başvurulan “Alan (Saha) Araştırması Yöntemi” ile masal metinleri derlenmiştir. Derlenen masal metinleri, Stith Thompson’un “*Motif Index of Folk-Literature*” isimli kataloğuna göre incelendikten sonra formel yapıları belirlenmiş ve toplumsal işlevleri aktarılmıştır.

Yapılan inceleme neticesinde uzun bir olay örgüsüne sahip olan yöre masallarının motif yönünden zengin olduğu tespit edilmiştir. Derlenen masalarda “*Motif Index of Folk-Literature*” de yer alan bütün başlıklara göre motif örneği olduğu görülmüş ayrıca Motif Index’te olmayan motifler belirlenmiştir. Tespit edilen bu motifler, Tunceli masallarının özgün yapısını gün ışığına çıkarmaktadır. Formel yapısı bakımından da oldukça zengin olan yöre masallarının çeşitli toplumsal işlevleri olduğu ve icra ortamında dinleyiciye çeşitli değerler kazandırdığı görülmektedir.

Günümüzde Tunceli’de masal anlatma geleneği hala canlı bir şekilde devam etmektedir. Belli bir yaşın üzerinde olan kaynak şahıslar, daha önce dinledikleri masalları hatırlamakta ve usta bir şekilde icra etmektedir. Ancak kitle iletişim

araçlarının her eve ulaşması, şehir ve kırsal kesim arasındaki farkın ortadan kalkması, dışarıya göçün olması ayrıca masal anlatıcılarının hayatını kaybetmeye başlaması bu geleneği olumsuz etkilemektedir.

Tunceli il merkezi ve ilçelerinde yürütülen bu çalışmada yapılan görüşmeler neticesinde 122 adet masal kayıt altına alınmıştır. Masal anlatma geleneğinin güçlü olduğu fakat çeşitli gelişmeler neticesinde zayıflamaya başladığı yörede ulaşılan bu sonuç umut vericidir. Yapılacak yeni derleme çalışmaları ile yörenin sözlü anlatı kültürünün yok olmaktan kurtulması ve yaşatılması nihai hedef olmalıdır.

Anahtar kelimeler: *Tunceli, masal, folklor, derleme*

ABSTRACT**TALES COMPILED FROM TUNCELI****(TEXT-REVIEW)****Yılmaz KAVAL**

Department of Turkish Language and Literature

Uşak University, Institute of Social Sciences, December-2019

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Derya ÖZCAN

The aim of this study, which is dealt with in two stages; is to determine the tradition of telling fairy tales in the province of Tunceli, to determine the present situation of this tradition and to compile the oral tales that have been told in the region for centuries and to transfer them to new generations.

The studies on the oral narratives of the Tunceli region, which has a rich folklore, have been conducted in a limited number and within a narrow framework. In this study, which was determined after the lack of academic studies for the determination of folk narratives and performance environments of Tunceli province, the fairy tale products were compiled with the Field Research Method applied in the compilation and examination of folklore products. After analyzing the tale texts compiled according to Stith Thompson's "Motif Index of Folk-Literature catalog, their formal structures were determined and their social functions were transferred.

As a result of our analysis, it was found that the fairy tales of the region, which have a long plot, are rich in motifs. In the fairy tales we have compiled, it has been seen that there are motifs according to all the titles in the Motif Index of Folk-Literature and many motifs that are not in the Motif Index have been identified. These motifs reveal the original structure of the fairy tales of Tunceli. The fairy tales of the region, which is also very rich in terms of its formal structure, have various social functions and give various values to the audience in the performance environment.

Today, the tradition of telling stories in Tunceli is still alive. Source persons, who are over a certain age, remember the tales they have heard before and perform them skillfully. However, the fact that the mass media reach every home, the difference

between the urban and rural areas, the migration to the outside and the loss of life of fairy-tale narrators have a negative effect on this tradition.

As a result of the interviews we conducted in Tunceli province and districts, 122 fairy tales were recorded. This result, which we have reached in the region where the tradition of telling fairy tales is strong but started to weaken as a result of various developments, is promising. With the new compilation studies to be done, the verbal narrative culture of the region should be saved and kept alive.

Key Words: *Tunceli, Fairy Tale, Folklore, Review*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Programı 144033044 no'lu öğrencisi Yılmaz KAVAL'ın "Tunceli'den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)" adlı tezi 13 /12 / 2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Doktora Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Derya ÖZCAN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Gökhan KAĞNICI	
Üye	: Prof. Dr. Mehmet TEMİZKAN	
Üye	: Doç. Dr. Mehmet Sürur ÇELEPİ	

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Sözlü anlatılar; kaynağı doğrudan doğruya halk olan, halk içinde gelişip yayılan, geçmişi ilk insan topluluklarına kadar dayanan halk edebiyatı ürünleridir. İnsanın olduğu her yerde sözlü anlatılar vardır. İçinden çıktığı toplumu bir ayna gibi yansıtan sözlü anlatılarda, insana ve topluma dair her şeyi bulmak mümkündür. Bu sözlü anlatı geleneğinin önemli bir parçasını hiç şüphesiz yüzyıllardır bir gelenek içerisinde anlatılan masallar oluşturur. Masallar, diğer halk edebiyatı ürünleri gibi halkın kültür hazineleridir. Çağdaş edebiyatta bulamayacağımız halk kültürünün bütün unsurlarını masallarda bulmak mümkündür. Halkın töresini, inancını, örf ve adetini, duygusunu kısacası yaşamına dair bütün izleri bulunabileceği masallar, bir anlamda halkın kültür kodlarını oluşturmaktadır.

Masal, dünyanın her yöresinde anlatılan bir türdür. Günümüzde dünyanın öbür ucunda anlatılan bir masala çok az farklılık ile ülkemizin en ücra köyünde rastlamak mümkündür. Bu da masal türünün insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olduğu ve dünyanın her tarafına yayıldığını göstermektedir. Bu yüzden masal türünü salt bir eğlence aracı olarak görmemek gerekir, aksine insanın varoluşundan itibaren geçirdiği bütün aşamalara şahit olduğu için üzerinde önemle durulması gereken bir kültür hazinesi olarak kabul etmek gerekir.

Ülkemizde pek çok il, ilçe hatta köyün masalları derlenip incelenmesine rağmen, kadim bir masal anlatma geleneğine sahip olan Tunceli yöresi masalları ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Bu boşluk görüldükten sonra teknolojik gelişmeler neticesinde gündün güne unutulmaya başlayan yöre masallarının kayıt altına alınıp incelenmesi bir zorunluluk olarak kabul edilip üzerine çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu karar neticesinde “*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” başlıklı doktora tezi saha çalışması yapılarak derleme, yazıya aktarma ve inceleme esasına göre oluşturulmuştur.

Yapılan derleme çalışmasında görüşülen kaynak şahısların çoğu Türkçe masal anlatırken bir kısmı ise Kürtçe ve Zazaca masal anlatmıştır. Kürtçe ve Zazaca anlatılan masallar, Munzur Üniversitesi Zaza Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun olan ve alanında yetkin olduğuna inandığımız çevirmenler vasıtası ile Türkçeye aktarılmıştır. Bu nedenle masal metinleri ağız özelliği olmadan verilmiştir.

Derlenen masalların aktarımında çeşitli yerlerde cümle düşüklükleri olmuştur. Bu tarz cümle düşüklükleri tarafımızca tamamlanmıştır. Bunu yaparken özellikle masal metinlerinde yer alan motifler, kalıp ifadeler ve masalın diğer asli unsurlarına dokunulmamış, bunlar olduğu gibi aktarılmıştır.

“*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” başlıklı doktora tez çalışması; “Giriş”, “altı bölüm”, “Sonuç”, ve “Kaynakça” bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, çalışmanın amacı belirtildikten sonra, kapsam ve sınırlılıklarının ne olduğu ifade edilmiştir. Bu bölümde ayrıca çalışmada kullanılan yöntem hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci Bölümde, derleme sahası olarak seçilen Tunceli yöresinin genel tarihi ve coğrafi durumu hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci Bölümde, Türk dünyasında ve Tunceli yöresinde masal kavramına karşılık kullanılan sözcükler belirtildikten sonra, önemli sözlük ve ansiklopedilerdeki masal tanımları verilmiştir. Bunun yanında geçmişten günümüze bilim adamlarının yaptıkları masal tanımları aktarılmıştır. Bu bölümde ayrıca Türk masalları üzerine yerli ve yabancı araştırmacıların yaptıkları çalışmalar, dünyada ve Türkiye’de yapılmış önemli masal tasnif denemeleri ve masalların kaynakları belirtilmiştir.

Üçüncü Bölümde, Tunceli masallarının derlenme şekli ile ilgili bilgi verilmiştir. Bu bölümde araştırma konusunun seçimi ve derleme çalışmasında izlenen yol, karşılaşılan problemler, derleme yerleri hakkında bilgi verildikten sonra kaynak kişiler ile ilgili bilgiler istatistikler dahilinde verilmiştir.

Dördüncü Bölüm, Tunceli masallarında yer alan motiflerin belirlenmesi ve bu motiflerin Stith Thompson tarafından hazırlanan “*Motif Indeks of Folk Literature*” adlı çalışmaya göre tespit edilmesinden oluşmaktadır. Derlenen masalarda Motif Index’te yer alan bütün başlıklara göre motif tespit edilmiştir. Motif Index’te olmayan ve Tunceli masallarında yer alan motiflerin başına (T) konulmak suretiyle bu motiflerin bize ait olduğu belirtilmiştir. Bu anlamda yöre masallarının motif yönünden zengin olduğu söylenebilir. Çalışmamızın bu bölümünde ayrıca Tunceli masallarında yer alan “formel/kalıp ifadeler” de incelenmiştir.

Beşinci Bölümde, William Bascom ve İlhan Başgöz'ün folklorun işlevleri ile ilgili görüş ve önerilerinden hareketle Tunceli masalları “İşlevsel Kuram” dâhilinde incelenerek çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Altıncı Bölümde; incelenen masal metinleri yer almaktadır. Yöreden tarafımızca derlenen masallar, alfabetik sıralama dâhilinde sıralanmıştır. Masal isimleri yazılırken anlatıcının verdiği isme sadık kalınmıştır. İsmi öğrenilemeyen anlatıları ise “masal” başlığı ile verilmiştir. Her masalın altında masalı derlediğimiz kaynak kişinin sözlü kaynaklar kısmındaki sıra numarası verilmiştir.

Sonuç bölümünde, tezin toplu bir değerlendirilmesi yapılmış, ulaşılan sonuçlar detaylı bir şekilde belirtilmiştir.

Kaynakça kısmında ise çalışma boyunca yararlanılan yazılı kaynaklar belirtildikten sonra masalların derlendiği kaynak kişiler hakkında da bilgi verilmiştir.

Çalışmam boyunca bana desteklerini esirgemeyen, öğrencisi olduğum için her zaman kendimi şanslı hissettiğim çok değerli hocam, Dr. Öğretim Üyesi Derya ÖZCAN'a teşekkür ederim.

Tez İzleme Komisyonunda yer alan Dr. Öğretim Üyesi Erhan Solmaz'a ve Dr. Öğretim Üyesi Gökhan Kağnıcı'ya katkıları için teşekkür ederim.

Çalışmamıza hem kaynak şahıs olarak katılan hem de kaynak kişilere ulaşmamda çok büyük yardımını aldığım Munzur Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölüm başkanı Doç. Dr. İbrahim TOSUN hocama minnettarım.

Derleme aşamasında kaynak kişilere ulaşmamda bana yardımcı olan, çoğu zaman benimle bizzat derleme çalışmasına katılan değerli mesai arkadaşlarım Öğretim görevlisi Sibel TAŞ'a ve Araştırma görevlisi Ali KOÇ'a ayrıca teşekkür ederim.

Lisans eğitimim sırasında tanıştığım, ev arkadaşlığı yaptığım ve akademik yolculuğumda desteğini her zaman gördüğüm çok değerli dostum, Dr. Mesut GÖR'e bana kattıkları için minnettarım.

Bütün eğitim hayatım boyunca yanımda olan, emeğinin karşılığını ne yapsam ödeyemeyeceğim babama ve anneme minnettarım. Çalışmam boyunca çok büyük fedakârlıklar yapan eşim Şilan KAVAL'a teşekkür ederim. Masal derleme sürecinde

dünyaya gelen ve hayatıma bir masal tadı getiren sevgili kızım Ezgi Derya'ya da hayatımı güzelleştirdiği için teşekkür ederim.

Son olarak masalların yaşatılmasına gönül vermiş günümüzde her türlü dezavantaja rağmen masalları icra eden, çalışmamızda bize bütün samimiyeti ile yardımcı olan çok değerli kaynak kişilere ayrıca teşekkür ederim.

Yılmaz KAVAL

UŞAK- 2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı	: Yılmaz KAVAL
Doğum tarihi	: 01.01.1986
Lisans	: Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümü
Yüksek lisans	: Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Bilimi Bilim Dalı -2015
Yabancı dil	: İngilizce
İş deneyimi	
Çalıştığı kurum	: Munzur Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma görevlisi (2017-....)
İletişim	
e- posta adresi	: yilmazkaval@munzur.edu.tr

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ.....	vi

ÖZGEÇMİŞ.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR	xviii
GİRİS.....	1
A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	1
A.1. Amaç	1
A.2. Kapsam Ve Sınırlılıklar.....	2
A.3. Yöntem.....	2
1. BÖLÜM: TUNCELİ HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	6
1.1. Tunceli'nin Tarihi	6
1.2. Tunceli'nin Konumu Ve Coğrafi Özellikleri	9
2. BÖLÜM: MASAL HAKKINDA GENEL BİLGİLER	11
2.1. Masal Kavramı.....	11
2.1.1. Sözlük ve Ansiklopedilerde Masal.....	12
2.1.2. Araştırmacılara Göre Masal.....	13
2.2. Türkiye'de Masallar Üzerine Yapılan Çalışmalar	16
2.2.1.Yabancıların Yaptıkları Çalışmalar	16
2.2.2.Türk Araştırmacılarının Yaptıkları Çalışmalar	18
2.2.2.1. Kitaplar	18
2.2.2.2. Doktora Tezleri.....	24
2.2.2.3. Yüksek Lisans Tezleri	28
2.3. Masalların Sınıflandırma Çalışmaları	30
2.3.1. Tip Nedir?.....	30
2.3.2. Tip Tasnifleri.....	31
2.3.2.1. Dünyada Yapılan Tip Tasnifleri.....	31
2.3.2.1.1. Antti Aarne'nin Tasnifi	31
2.3.2.1.2. Stith Thompson'un Tasnifi.....	33
2.3.2.1.3. Dünyada Yapılmış Diğer Tip Tasnifleri	34
2.3.2.2. Türkiye'de Yapılan Tip Tasnifleri	36
2.3.2.2.1. Eberhard-Boratav Tasnifi	36
2.3.2.2.2. Türkiye'de Yapılmış Diğer Tasnifler	37
2.4. Masalların Kaynakları	41
2.4.1.Tarih Öncesi Görüş / Mitoloji Okulu	41
2.4.2. Tarihi Görüş /Hindoloji Okulu.....	43

2.4.3. Etnografik Görüş / Antropoloji Okulu	44
3. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ DERLENME ŞEKLİ.....	46
3.1. Araştırma Konusunun Tespiti	46
3.2. Derlemeye Çıkmadan Önce Planlama Ve Hazırlık Safhası	46
3.3. Derlemeyle İlgili Bazı Hususlar	47
3.4. Derleme Esnasında Karşılaşılan Sorunlar	48
3.5. Derleme Yerleri	49
3.6. Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler	50
4. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ MOTİF VE FORMEL YAPISI	53
4.1. Motif.....	53
4.2. Tunceli'den Derlenen Masallarda Tespit Edilen Motiflerin İncelemesi.....	55
A. Mitoloji.....	56
B. Hayvanlar	58
C. Yasak	73
D. Sihir.....	82
E. Ölüm.....	99
F. Olağanüstülükler	101
G. Devler.....	125
H. İmtihanlar.....	131
J. Akıllılar Ve Aptallar	144
K. Aldatma	151
L. Kaderin Ters Dönmesi	163
M. Geleceğin Tayini.....	171
N. Şans Ve Talih	175
P. Cemiyet	192
Q. Mükafatlar Ve Cezalar.....	213
R. Esirler Ve Kaçaklar.....	225
S. Anormal Zulümler.....	229
T. Cinsiyet	235
U. Hayatın Tabiatı	248
V. Din.....	249
W. Karakter Özellikleri	252
X. Mizah.....	261
Z. Çeşitli Motif Grupları	265

4.3. Tunceli Masallarında Yer Alan Formel (Kalıp) İfadeler	272
4.3.1. Başlangıç (Giriş) Formelleri	276
4.3.1.1. Sade Başlangıç Formelleri	276
4.3.1.1.1. Bir Varmış'lı Başlangıç Formelleri	276
4.3.1.1.2. Evvel/Eski Zamanlı Başlangıç Formelleri	277
4.3.1.1.3. Bir Varmış ve Evvel Zaman'lı Başlangıç Formelleri	278
4.3.1.2. Tekerlemeli Başlangıç (Giriş) Formelleri	279
4.3.1.2.1. Tekerlemenin Sona Getirildiği Başlangıç Formelleri	279
4.3.1.2.2. Tekerlemenin Başa Getirildiği Başlangıç Formelleri	279
4.3.2. Bağlayış Formelleri	279
4.3.2.1. Masalda Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri	279
4.3.2.2. Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak İçin Söylenen Bağlayış Formelleri	280
4.3.2.3. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri	282
4.3.2.4. Masal Ortasında Geçiş Sağlayan Tekerlemeler	283
4.3.2.4.1. Az Gitmekle Başlayan Tekerlemeler	283
4.3.2.4.2. Az Zaman (Gün) ile Başlayan Formeller	283
4.3.2.4.3. Diğer Formeller	284
4.3.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller	284
4.3.3.1. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları	284
4.3.3.1.1. Soru Cevap Şeklinde Olan Formeller	284
4.3.3.1.2. Normal Konuşma Şeklinde Olan Formeller	285
4.3.3.2. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller	286
4.3.3.2.1. Bir Varlığın Tasviri	286
4.3.3.2.2. Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller	287
4.3.3.3. Masalın Kahramanlarından Birinin Konuşması da Formel Olabilir	289
4.3.3.4. Bir Olayın Masalcı Tarafından Anlatılması Formel Olabilir	291
4.3.4. Bitiş Formelleri	291
4.3.4.1. Çıplak Bitiş	291
4.3.4.1.1. Yiyip İçmekle İlgili Bitiş Formelleri	292
4.3.4.1.2. Murada Ermekle İlgili Bitiş Formeller	292
4.3.4.1.3. Yiyip İçip Murada Ermekle (Geçmek)'le İlgili Bitiş Formelleri	292
4.3.4.1.4. Safa Sürmekle İlgili Bitiş Formelleri	292
4.3.4.1.5. Kırk Gün Kırk Gece Düğün Yapmakla İlgili Bitiş Formelleri	292

4.3.4.1.6. Katır-Satır Seçimiyle İlgili Bitiş Formelleri.....	293
4.3.4.2. Devam Eden İleriye Giden Bitiş Formelleri.....	293
4.3.4.3. Özetleyen Bitiş Formelleri.....	294
4.3.4.4. Ani Bitiş Formelleri	294
4.3.4.5. Şahsi Bitiriş Formelleri	295
4.3.4.5.1. Olay Yerinden Gelmek (Teminat) Formelleri	295
4.3.4.5.2. Anlatıcının Kendisine veya Dinleyicilerine İyi Dileklerde Bulunması	295
4.3.5. Çeşitli Formel Unsurlar	296
4.3.5.1. Sayılar	296
4.3.5.1.1. Üç Sayısı	296
4.3.5.1.2. Yedi Sayısı	297
4.3.5.1.3. Kırk Sayısı	297
4.3.5.2. Renkler	298
4.3.5.2.1. Kırmızı-al	298
4.3.5.2.2. Ak-beyaz	299
4.3.5.2.3. Kara-siyah	299
4.3.5.2.4. Sarı.....	299
4.3.5.3. Zaman formelleri.....	299
4.3.5.3.1. Gün ile İlgili Olanlar	299
4.3.5.3.2. Gece ile İlgili Olanlar	300
4.3.5.3.3. Yaş ile İlgili Olanlar.....	300
4.3.5.3.4. Yıl ile İlgili Olanlar	300
4.3.5.4. Yer Formelleri	300
5. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ İŞLEVLERİ	302
5.1. İşlevsel Kuram	302
5.1.1. Hoş Vakit Geçirme, Eğlenme ve Eğlendirme İşlevi	306
5.1.2. Değerlere, Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme.....	310
5.1.3. Eğitim ve Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılarak Eğitilmesi İşlevi.....	314
5.1.4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulmak İçin Bir Kaçıp Kurtulma İşlevi	319
5.1.5. Protesto İşlevi.....	322
6. BÖLÜM: METİNLER	326
1. AĞANIN MİRASI.....	326
2. ALIK İLE FATIK.....	329

3. ALIK İLE FATIK (1. VARYANT)	333
4. ALIK İLE FATIK (2. VARYANT)	337
5. ALIK İLE FATIK (3. VARYANT)	345
6. ALIK İLE FATIK (4. VARYANT)	352
7. ALİ KUNDIR.....	356
8. ALTIN KAFESTEKİ BÜLBÜL.....	359
9. ARAPGİR.....	360
10. ASME HANIM.....	362
11. AYI İLE ADAM	367
12. AYI İLE ADAM (1. VARYANT)	368
13. AYI İLE ADAM (2. VARYANT).....	370
14. AYNININ GİDİŞİ	371
15. AYI İLE MUZIKO ÇIRTKIN.....	372
16. AYI VE TİLKİ	373
17. AYI MESELESİ	377
18. AYININ YAŞI	378
19. BOYU BİR KARIŞ.....	379
20. BÜYÜK SÖZÜ DİNLEMEK.....	385
21. BÜYÜK YALANLAR.....	388
22. ÇAMUR EŞEK.....	389
23. ÇOCUK VE ÇENGELLİ İĞNE	392
24. DENGİZHAN'IN KIZI	395
25. DENGİZHAN'IN KIZI (1. VARYANT).....	400
26. DEV ANASI	404
27. DEV VE ÜÇ KIZ KARDEŞ	406
28. DINGİL	410
29. DİLENCİ GELİN	413
30. FAKİR ADAM.....	414
31. FAKİR ADAMIN NASİHATİ	416
32. FAKİRİN DÜRÜSTLÜĞÜ	419
33. FAKİR'İN OĞLU.....	421
34. FARE BEY İLE BÖCEK HANIMIN AŞKI	424
35. FELAKETE UĞRAYAN ADAM.....	426
36. FESLİ BÜCÜR	429

37. GÜLÜNCE GÜLLER AÇILAN KIZ	433
38. GÜNEŞ ÇİÇEĞİ	437
39. HACI YUSUF İLE AVRES	439
40. HAYIRSIZ EVLAT	441
41. HELİKA.....	442
42. HELİKA ŞEVÊ	444
43. HIRSIZ İLE YILAN.....	445
44. HIZIR VE ÜÇ KARDEŞ.....	446
45. HIZIR VE ÜÇ KARDEŞ (1. VARYANT)	453
46. HIZIR İLE MUSA	457
47. HOROZ İLE FARE.....	459
48. İHTİYARLIK.....	462
49. İHTİYAR VE GENÇLER.....	463
50. KADIN ESİR EDİLMEZ	464
51. KADIN MI ERKEK Mİ?	465
52. KARDEŞLİĞİN DEĞERİ	467
53. KARDEŞLİK HAKKI.....	468
54. KARISINA KIZAN KUŞ.....	469
55. KARI-KOCA ANLAŞMAZLIĞI.....	470
56. KEÇİ İLE KURT.....	473
57. KEÇİ İLE KURT (1. VARYANT)	476
58. KEÇİ VE KURT (2. VARYANT)	477
59. KEDİ İLE ASLAN	478
60. KEKLİĞİN İHANETİ	479
61. KELOĞLAN'IN İNTİKAMI	480
62. KEŞİŞİN KIZLARI.....	483
63. KÖPEĞİN SADAKATI	484
64. KÖROĞLUNUN NAMI	485
65. KURNAZ.....	486
66. KURNAZ ÇOCUK GULESİNG.....	491
67. KURNAZ KATIR	495
68. KURNAZ TİLKİ.....	497
69. KURNAZ TİLKİ (1. VARYANT)	497
70. KURNAZLIĞIN SONU.....	501

71. MASAL.....	503
72. MASAL.....	504
73. MASAL.....	505
74. MASAL.....	505
75. MASAL.....	508
76. MASAL.....	511
77. MISIR PADIŞAHININ OĞLU.....	515
78. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER	521
79. NEMRUT	528
80. ÖLDÜRMEYEN ALLAH ÖLDÜRMEZ.....	529
81. PADIŞAHIN KIZI	532
82. PADIŞAHIN KIZI	533
83. PADIŞAHIN KIZI	541
84. PADIŞAHIN YILAN OĞLU	543
85. PEPUK KUŞU	547
86. PİR İLE TALİPLERİ.....	549
87. PİR İLE TALİPLERİ (1. VARYANT)	552
88. PİR İLE TALİPLERİ.....	555
89. PİTLOS	556
90. SULTAN SÜLEYMAN	559
91. SULTAN SÜLEYMAN İLE SARA SULTANI	561
92. ŞAHMARAN	562
93. ŞAHMERAN (1. VARYANT)	594
94. ŞAHMERAN (2. VARYANT)	597
95. ŞAHMERAN'IN ELMASI	600
96. ŞEHİRİ İŞGAL EDEN YILAN	602
97. TİLKİ, KENE, KURT, AYI	603
98. TİLKİNİN RÜYASI	603
99. TİLKİNİN KAĞIDI.....	605
100. UYANIK ADAM	606
101. UYANIK ASKER	611
102. UYANIK KARDEŞ.....	612
103. UYANIK KÖYLÜ.....	614
104. ÜÇ DAMAT BİR GELİN	615

105. ÜÇ KARDEŞ	616
106. ÜÇ KIZ KARDEŞ.....	618
107. ÜÇ MİSAFİR İLE AĞA.....	624
108. ÜLKEYİ KURTARAN İHTİYAR	626
109. VALİ İLE ŞEVDİN BEY.....	627
110. YAŞLI KADININ MİSAFİRİ	629
111. YAŞLI KADIN VE TİLKİ.....	631
112. YAŞLI KADIN VE TILKI (1. VARYANT).....	634
113. YENGE KÖTÜLÜĞÜ	635
114. YENGE KÖTÜLÜĞÜ (1. VARYANT).....	641
115. YENGE KÖTÜLÜĞÜ (2. VARYANT).....	647
116. YILAN İLE ADAM.....	649
117. YILAN İLE ADAM (1. VARYANT)	651
118. YILAN İLE TİLKİ	651
119. YILAN İLE TİLKİ (1. VARYANT).....	652
120. YILAN İLE TİLKİ (2. VARYANT).....	653
121. ZORLAMA EVLİLİK	654
122. ZÜMRÜDÜANKA KUŞU	657
SONUÇ.....	660
KAYNAKLAR	670
A. YAZILI KAYNAKLAR	670
B. KAYNAK KİŞİ DİZİNİ.....	679

KISALTMALAR

Aath	: Aarne-Thompson
Akt.	: Aktaran
bs.	: Baskı
Bas.	: Basımevi

C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
EB	: Eberhard-Boratav
ED.	: Editör
Haz.	: Hazırlayan
Hız.	: Hazret, Hazreti
K.K.	: Kaynak Kişi
MÖ	: Milattan Önce
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTV	: Typen Turkischer Volksmarchen
vb.	: Ve Benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
vs.	: Ve Saire
Yay.	: Yayıncılık/ Yayınevi
Yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

A. ÇALIŞMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

A.1. Amaç

Masallar, sözlü anlatı geleneğinin ilk ürünleri arasında yer alırlar. İnsanın duygu dünyasını süsleyen, insanı gerçek dünyadan alıp hayal dünyasına götüren, içinde özlem, sevinç, mutluluk, korku, hüznün ve acı gibi duyguları barındıran bu anlatımları, onları üretilen halkın kültür hazinesi olarak ele almak gerekmektedir.

Ülkemizde pek çok il ve ilçenin hatta köyün folklor ürünlerinin derlenip incelenmesine rağmen, kadim bir sözlü kültürü bulunan Tunceli yöresinin halk anlatıları ile ilgili akademik çalışmalar sınırlı sayıda yapılmıştır. Tunceli yöresi ile ilgili bir takım folklor derleme çalışmaları bu tez çalışmasından önce yapılmıştır. Bu çalışmaların hiçbiri doğrudan Tunceli masalları ile ilgili değildir. Bu çalışmalar, genellikle üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde eğitim gören Tuncelili öğrencilerin hazırladıkları lisans bitirme tezlerinden ibarettir. Bu anlamda hazırlanan doktora tez çalışmasının Tunceli yöresinde yüzyıllardır canlı bir şekilde görülen masal anlatma geleneğinin unutulmaması açısından oldukça önemli olduğu kanaatindeyiz.

Tunceli yöresi halk anlatıları ile ilgili akademik çalışmaların eksikliği belirlendikten sonra saha araştırması yaparak masal anlatma geleneğine sahip kişilere ulaşılması, yörenin folkloru için olumlu bir adım olmuştur. Tunceli yöresinde masal bilen kişilerin yaşamını yitirmesi, yoğun göç neticesinde unutulma tehlikesi ile karşı karşıya kalan Tunceli masallarının derlenmesi ve genç nesillere aktarılması, bir gereklilik olarak görülmüştür. Bu gereklilik üzerine çalışmamıza konu olarak Tunceli yöresinde anlatılan masallar seçilmiştir.

“*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” başlığını taşıyan çalışmada, Tunceli ilinde yüzyıllardır sözlü gelenek yolu ile nesilden nesile aktarılan masallar ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, zengin bir halk edebiyatına sahip olan Tunceli yöresinde uzun yıllardır merkez, ilçe ve köylerde var olan masal anlatma geleneğini ve masalları tespit etmektir. Araştırmanın kapsam ve içeriği göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin her yöresinde olduğu gibi Tunceli ilinde de yok olma

tehlikesi ile karşı karşıya olan sözlü edebiyat ürünleri bir nebze de olsa koruma altına alınacaktır. Böylece yörenin sözlü kültür ürünlerinden olan masalların yeni nesillere ulaştırılması sağlanacaktır.

A.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

“*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” adlı doktora tezi, Tunceli ilinde saha çalışması yapılarak derlenen 122 masal örneği ve bu masalların motif, formel ve işlev yönü ile incelenmesinden meydana gelmektedir. Bu çalışma, Tunceli merkez ve ilçelerinde yapılan saha çalışmaları sonucu 50 kaynak kişiden 122 masal derlenerek hazırlanmıştır. Bu çalışmada yer alan 122 masal metni, 39-117 yaşları arasındaki 50 kişiden derlenmiştir. Derlenen bu masalların anlatıcılarının 19’u kadın, 31’i ise erkek anlatıcılardır.

Derleme çalışması için görüşülen kaynak şahıslar, kaybolmak üzere olan bu sözlü ürünleri anlatmaktan hiç çekinmemiş aksine çalışmaya her anlamda katkı sunmuşlardır. Masalların yöre için çok önemli olduğunun bilincinde olan Tunceli halkı, çalışmaya çok destek olmuştur.

Tunceli ilinde sözlü kültür ürünleri ile ilgili boşluğu görüp bu alana yöneldikten sonra derleme çalışması, Tunceli il merkezi ile sınırlandırılmayıp bütün ilçelere yayılmıştır. Bu hedef doğrultusunda, Tunceli il merkezi ve yedi ilçesi ayrıca ilçelere bağlı 38 köy dolaşarak masallar derlenmiştir. Böylece çalışma, sadece Tunceli il merkezi ile sınırlı kalmayıp Tunceli’nin bütün ilçelerini kapsayan geniş bir derleme çalışması olmuştur.

A.3. Yöntem

“*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” adlı doktora tez çalışmasında, folklor ürünlerinin derlenmesinde tercih edilen alan (saha) araştırması yöntemi kullanılmıştır.

Folklor araştırmalarında özellikle “anket”, “gözlem” ve “görüşme” yöntemi kullanılır (Ekici, 2007: 65-74). Bu çalışmada da “görüşme” yöntemi kullanılarak kaynak kişilerden masallar derlenmiştir.

“Görüşme yöntemi, halk edebiyatı yaratmalarının derlenmesinde en çok kullanılan yöntemdir. Bu yöntemle hem kaynak kişi hakkında ve onun anlatı veya

icrası hakkında çeşitli bilgiler elde edilebilir hem de halk edebiyatı yaratmalarının bizzat metinleri derlenebilir.” (Ekici, 2014: 432-433).

Kenneth S.Goldstein, görüşme yöntemi sayesinde ulaşılabilecek bulguları şu şekilde sıralar:

- “1. Kaynak kişinin biyografisi
2. Kaynak kişinin estetik görüşleri
3. Bilgi, duygu ve manalar
4. Folklor (Halk Bilgisi) yaratmalarının nakli
5. Derlemecinin gözlem yapmadığı folklor durumlarının
6. Kaynak kişilerin repertuarı” (Ekici, 2014: 433).

Tez çalışması için alana çıkmadan önce derleme için gerekli olan hazırlıklar yapılmış, yöre ile ilgili ve masal araştırmaları üzerine hazırlanmış eserler okunmuş, derleme yapılacak kaynak kişiler ve yaşadıkları yerleşim yerleri belirlenmiş, derleme yapılacak yerleşim yerinin ileri gelenleri ile iletişim kurulmuş, gerekli malzeme ve teçhizat temin edilmiştir.

Bu çalışmada, masalların derlendiği kaynak kişiler belirlenirken Tunceli yöresinin kültürel değerlerini bilen, bununla birlikte masal anlatma yeteneği olan kişiler seçilmiştir. Bunu yaparken öncelikle Tunceli ilinden hiç ayrılmamış veya kısa süreli ayrılmış, genelde yaşlı, okuma yazması olmayan ya da öğrenim durumu düşük olan kaynak kişilere öncelik verilmiştir. Bunun yanında eğitilmiş ve masal anlatma geleneğine sahip kişiler de değerlendirilmiştir.

Alan araştırmasına çıkılmadan önce, kaynak kişiye sorulmak üzere sorular hazırlanarak “Yönlendirilmiş Görüşme” tekniğine başvurulmuştur. Yönlendirilmiş görüşme, “önceden hazırlanmış ve mümkünse ezberlenmiş soruların, belli bir sıra içerisinde kaynak kişiye yöneltilmesi yoluyla yapılan derleme çalışmasıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta kaynak kişiyi sürekli olarak derlemecinin bilgi edinmek istediği noktaya yöneltilmesi ve bunu da sorduğu sorular yapmasıdır.” (Ekici, 2014: 433).

“Yine kaynak kişinin bu masal metnini anlatmasını sağlayacak sorularla metin elde edildiği gibi, bu metnin anlamı, masal kahramanları hakkındaki düşünceleri, bunları nasıl ve kimden öğrendiği, daha başka masal

veya diğ er halk anlatılarından neler bildiğ i gibi sorularla kaynak kişinin bu konu hakkındaki düşünceleri kaydedilmelidir. Bütün bunlardan sonra kaynak kişinin biyografisi ve derlemecinin bu derleme sırasındaki durumu da bunlara eklenerek görüşme yoluyla derleme çalışması tamamlanmalıdır.” (Ekici, 2014: 434).

Bu çalışmanın derleme aşamasında, “Yönlendirilmiş Görüşme” yöntemi ile kaynak kişilere masal ile ilgili sorular sorularak, masal anlatımı için teşvik edilmiştir. Anlatıcının doğal ortamına müdahale etmeden yapılan bu derleme çalışması, kaynak kişilerin hassasiyetleri göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir.

Tunceli şehir merkezinde gerçekleştirilen derleme çalışmalarında sıkıntı yaşanmamasına rağmen, kırsal kesimde özellikle uzak köylerde yaşayan kişilere ulaşmak kolay olmamıştır. Kırsal kesimde masal bilen kişileri belirlemek ve onlarla iletişime geçmek zahmetli bir süreç olmasına rağmen çalışmaya konu olan masalların büyük çoğunluğu, kırsal kesimden derlenmiştir.

Bu çalışmada yararlanılan masal metinleri, Tunceli yöresinde yaşayan kaynak kişilerden derlenmiştir. Bu kaynak kişilere ulaşmak, Tunceli ilinde yaşayan tanıdıkların ve özellikle öğrencilerimizin katkısı ve desteğ i ile olmuştur. Bu aşamada pek çok masal anlatıcısına dair bilgi alınmış fakat bunların bir kısmının ya yaşamını yitirdiğ i ya da başka yerlere taşındığı anlaşılmıştır. Bundan dolayı gidilen çoğ u yerden derleme yapılmadan dönüldüğü olmuştur. Bu yüzden ulaşılabilen kişilerden en üst derecede verim almaya çalışılarak, bildikleri bütün masalların derlenmesine gayret gösterilmiştir.

Yazıya geçirilen masal metinleri, Stith Thompson’un “*Motif Index of Folk Literature*” adlı çalışmasında yer alan motif başlıklarına göre incelenmiştir. Motif Index’te var olan bütün başlıklara göre motif tespiti yapılmıştır. Motif bakımından çok zengin olan Tunceli masallarının formel yapısı da incelenmiştir. Dolayısıyla masalların incelenmesinde Thompson’un Motif Index’i hazırlarken kullandığı Tarihi-Coğ rafi Fin Kuramı’ndan yararlanılmıştır. Ayrıca derlenen 122 masal metni, Eberhard ve Boratav’ın “*Typen Türkischer Volksmarchen (TTV)*”katalogundaki masallarla da karşılaştırılmış, 65 masalda ortaklık tespit edilmiş, bunlar da masal metinlerinin başında EB katalogundaki masal numaraları ile birlikte belirtilmiştir.

Tunceli masal anlatma geleneği, bağlam merkezli halkbilimi kuramlarından “İşlevsel Halkbilimi Yöntemi”ne göre incelenmiştir. Bu yöntem ile Tunceli masallarının anlatıldığı ortamda üstlendiği işlevler tespit edilmiştir.

İşlevsel yöntemin hareket noktası halk edebiyatı yaratmalarının metinleri değil, bu metinlerin oluşturuldukları, yaratıldıkları ve yeniden yaratılıp nakledildikleri bağlamdır. İşte bu bağlam noktasında bir halk edebiyatı yaratmasının anlatılması veya söylenmesindeki temel neden, anlatıcı veya icracının onu yaratma, aktarma ve kullanma nedenleri, dinleyicilerin o yaratmayı dinleme, anlama ve kullanma nedenleri ve bunların dışındaki nedenler işlevsel halkbilimi yönteminin temel sorunlarını oluşturmaktadır. (Oğuz, 2014: 87)

Bu nedenle çalışmada derlenen masallar sadece muhteva, biçim ve yapı yönünden değerlendirilmemiş aynı zamanda masalların icra edildiği toplumda sahip olduğu işlevler de ele alınmıştır.

Çalışmada yazılı kaynaklardan da yararlanılmıştır. Konuyla ilgili süreli ve süresiz yayınlardan, YÖK Dokümantasyon Merkezi’nden, Milli Kütüphaneden, Uşak Üniversitesi Kütüphanesi ve Munzur Üniversitesi Kütüphanesi’nden yararlanılmıştır

1.BÖLÜM: TUNCELİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1. Tunceli'nin Tarihi

Tunceli ili, tarihin çok eski dönemlerinden itibaren yerleşim yeri olmuş, pek çok kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeridir. Jeopolitik bir konuma sahip olan Tunceli ili, tarihte Anadolu ve Mezopotamya'da hüküm süren devletlerin sahip olmak için yarıştığı bir yer olmuştur.

“1935'te çıkartılan bir yasayla Kalan Kasabasının da içerisinde bulunduğu Tunceli adını alan bölgenin adı, Dersim olarak bilinmektedir.” (Bir Tutam Tunceli, 2012: 10). Yöre ismi, tarihin en eski dönemlerinden itibaren çeşitli medeniyetlerin yazılı kaynaklarında geçtiği görülmektedir.

“Yunan gezginlerinin, burası için ‘Daranis’ dedikleri görülmektedir. MÖ. 519 yılında, Dara (Darius), Perslere kral olunca tarihçi ‘Ptolemy’, bugünkü Tunceli’yi, ‘Daranalıs’ olarak kaydetmektedir.” (Tunceli Atlası, 2012: 2).

Tarihte Yunan kaynaklarında rastlanan “Daranalıs” isminin uzun bir süre boyunca yöre ismi olarak kullanılması, bu ismin günümüzde de kullanılmasına neden olmuştur.

“Munzur dağlarını da içine alan geniş bir alanı kapsayan ‘Daranalıs’ adının yüzyıllarca kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde Erzincan’a bağlı Tercan ilçesini kapsayan alana ‘Deryene’ adının verildiği Strabon’un ‘Coğrafya’ adlı eserinde belirtilmektedir. Tunceli yöresinde ‘Darannise’ ve ‘Daranalık’ adlarının verildiğine başka kaynaklarda da rastlanmaktadır.” (Gültekin, 2004: 11).

“Yer adlarıyla ilgili yapılan çalışmaların tarihi oldukça yeni olduğu için bu alanda yapılan çalışmalar henüz yeterli düzeye ulaşamamıştır. Bu nedenle mevcut çalışmaların artırılması gerekmektedir.” (Koç, 2016: 1). Bu anlamda Tunceli ilinin, geçmişten günümüze kadar hangi isim ile adlandırıldığı araştırılması gereken bir konudur.

Yörede yapılan çeşitli araştırmalar neticesinde, yörede milattan önceki devirlere kadar uzanan kültür bulgularına rastlanmıştır.

Keban Barajı altında kalan Sakyol höyüğünde çıkan bulgular neticesinde, Tunceli’de MÖ 5000-3000 tarihlerine denk gelen medeniyet katmanlarına ait kanıtlar

görülmektedir. Tunç çağına gelen bu dönemde, yörede çeşitli resimlere ve aletlere rastlanmıştır. Yörede yazılı tarih, MÖ 2200 yıllarında Subarrular ile başlamaktadır (Tunceli İl Yıllığı, 2012: 79).

Verimli araziler arasında yer alan Tunceli yöresi, bu anlamda her dönemde güç mücadelelerin merkezinde olduğu görülmektedir.

Fırat ve Murat nehirleri arasında kalan bölge, tarihte uzun bir süre “İsuva” olarak kabul edilmiştir. Hititler ve İsuva medeniyetleri arasındaki mücadele neticesinde yöre zamanla önce Hititler’in daha sonra da Urartuların eline geçmiştir. (TDV İslam Ansiklopedisi, 2016: 378).

“MÖ 4. Yüzyılda Makedonya Kralı Flip’in oğlu İskender, İran ile birlikte Tunceli’yi de işgal etmiştir. O tarihten itibaren Tunceli, Makedonya Krallığı’na bağlanmıştır.” (Öztürk, 1984: 1).

Makedon krallığının dağılmasından sonra Ortadoğu’da devam eden güç savaşları neticesinde Tunceli yönetiminin el değiştirdiği, tarihi kaynaklarda görülmektedir.

Tarihte Roma ve Perslere çok etkisi olan Partlar, MS 395 tarihlerinde yöreyi işgal etmiştir. Bu tarihte Roma’nın eski ihtişamını kaybederek ikiye ayrıldığı dönemdir. Bu gelişmeler neticesinde Tunceli’de yaşayan insanlar, Bizans’a karşı ayaklanmıştır (Öztürk, 1984: 1).

Hız. Ömer zamanından itibaren İslam ordularının da bölgeyi ele geçirmeye çalıştığı görülmektedir. Yöre, dönemin iki büyük gücü olan Safeviler ve Osmanlılar arasında kalan ve bu iki gücün ele geçirmek istediği bir bölge olmuştur.

“Dersim ve çevresi, 1515-1516 tarihleri arasında tam manasıyla Osmanlı Devleti’nin eline geçmiştir. Osmanlı Devleti bu bölgedeki Safevi hakimiyetine son vermiş ve bu tarihten itibaren bölgede kendi egemenliğini kurmuştur.” (Yılmazçelik, 2011: 46).

Osmanlı egemenliğine geçtikten sonra bir daha el değiştirmeyen Dersim bölgesi, Osmanlı devleti zamanında Tanzimat’tan sonra “Dersim Livası” ismi ile Erzurum’a bağlı bir sancak olmuştur. (Cengiz, 1985: 13).

“1847 yılından sonra Çarsancak (Akpazar), Pülümür, Ovacık, Mazgirt kazaları, Erzurum vilayetinin Erzincan sancağına bağlandı. 1879 yılında Dersim adıyla vilayet oldu. 1886 yılında Pülümür hariç il sancağı olarak Mamure-ül Aziz (Elâzığ) vilayetine bağlandı. Dersim sancağı, 1890 yılından Kurtuluş Savaşı’na kadar aynı konumunu koruyarak yönetsel değişikliğe uğramadı.” (Gültekin, 2004: 104).

Osmanlı devleti yıkıldıktan sonra Cumhuriyetin kurulması neticesinde bölge ismi bir süre Dersim olarak kullanılmasına rağmen, daha sonra çıkarılan bir yasa ile Tunceli olarak adlandırılmış ve il haline getirilmiştir. İl haline gelen Tunceli ilinin geçici merkezi ise Elâzığ ili olarak belirlenmiştir. Bu dönemde il merkezi şimdiki Hozat ilçesiydi fakat 1946 yılından sonra şimdiki il merkezi olan ve Kalan Kasabası olan bölge, il merkezi haline getirilmiştir. Erzincan ilinden Pülümür ve Elâzığ ilinden şimdiki ilçeleri bağlanarak ilin sınırları genişletilmiştir (Tunceli İl Yıllığı, 2012: 81).

Yöreye etnik yapı bakımından bakıldığında Elazığ’a komşu olan güney ve güneybatıda, Keban barajı boyunca uzanan sınır bölgesinde daha çok Türk topluluklarının, bu Türk topluluklarıyla komşu olan iç ve orta kesimlerde, yöre halkının tabiriyle Kurmançların, doğu ve kuzey kesimlerde Zazaların yerleştiği görülmektedir. İlin sınırları içinde yerleşmiş bulunan bu üç etnik unsura paralel olarak yörede üç dil konuşulmaktadır. (Tosun, 2012: 2456)

Üç dilin konuşulduğu yöre, bu anlamda zengin bir sözlü anlatı geleneğine sahiptir. Tunceli’den derlediğimiz 122 masal örneği de bu durumun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

1.2. Tunceli'nin Konumu ve Coğrafi Özellikleri

Tunceli haritası

“Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde bulunan Tunceli, Kuzeyde ve batıda Munzur dağları, ile Karasu ırmağı, doğuda Bingöl dağları ve Peri suyu, güneyde Keban Baraj Gölü ile çevrilidir. Belirgin doğal sınırlarla kuşatılmış olan il toprakları, doğuda Bingöl ve Elâzığ, Güneyde Elâzığ, batı ve kuzeyde Erzincan illeri ile komşudur.” (Tunceli Atlası, 2012: 2).

“Tunceli ili; İki Elâzığ, biri Bingöl ve biri Erzincan ile olmak üzere dört temel karayolu bağlantısına sahiptir. Elazığ'dan Tunceli'ye toplamı 133 kilometre olan karayolu ve Pertek'ten Feribot ile aktarmalı toplamı 80 kilometre olan karayolu ile ulaşılmaktadır. Bingöl ile karayolu bağlantısının uzunluğu 160 kilometre olan Tunceli'nin Erzincan'a olan uzaklığıysa 146 kilometredir. Tunceli'nin adları Çemişgezek, Hozat, Mazgirt Nazımiye, Ovacık, Pertek ve Pülümür olmak üzere yedi ilçesi bulunmaktadır. Tunceli'ye en uzak ilçesi 117 kilometre uzaklıktaki Çemişgezek; en yakın ilçesi de 36 kilometre uzaklıktaki Nazımiye'dir.” (Bir Tutam Tunceli, 2012: 22).

“İlde dağların yüksek kesimlerinde yer alan çok sayıda küçük krater gölü dışında önemli bir doğal göl yoktur. İlin güneyinde Keban barajı gölü bulunmaktadır. İlde karasal iklim hüküm sürmektedir. Fiziki coğrafya özellikleri, iklim farklılıkları ve zengin su kaynaklarına bağlı olarak ortaya çıkan bio-çeşitlilik, bitki örtüsü ve doğal peyzaj bakımından zengin görüntülerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İl topraklarının %27’si bodur baltalık meşe ağaçlarından oluşan ormanlardır.” (Tunceli İl Yıllığı, 2012: 18).

Yörede derlenen masalarda, pek çok hayvan isminin geçtiği tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, masalarda geçen hayvanların genel olarak yörede tesadüf edilen hayvanlar olduğu sonucuna varılmıştır.

Tunceli yöresi, pek çok yabani hayvana da ev sahipliği yapan bir bölgedir. Bununla birlikte Munzur suyunda yaşayan yöreye özgü kırmızı benekli alabalık, Tunceli ili ile özdeşleşen bir balık türüdür (Tunceli İl Yıllığı, 2012: 18).

Dağlık ve engebeli olan yöre arazisi, yeterli tarımsal üretimin yapılmasına olanak vermemektedir. Yörede hayvancılık yaygın olmakla birlikte ihtiyacı karşılamaktan öteye gidememektedir.

2. BÖLÜM: MASAL HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Masal Kavramı

İnsanoğlu; yaşadığımız çağda sahip olduğu medeniyet yapısına, yaratıldığı ilk günden itibaren geçen ve yüz binlerce yıl süren bir zaman yolculuğundan sonra ulaşmıştır. Bu sürecin büyük bir bölümünü oluşturan sözlü kültür dönemi, insanoğlunun sözlü anlatılar oluşturduğu dönemdir. Bu sözlü kültür döneminde yaratılan edebi ürünlerden biri de masallardır.

Geçmiş çok eski devirlere dayanan masallar, sözlü anlatı geleneğinin ilk mahsulleri arasında yer almaktadır. İnsanın hayal dünyasını süsleyen, insanı gerçek dünyadan alıp bambaşka diyarlara götüren, içinde insanın hayal ve özlemlerini, sevincini, mutluluğunu korkusunu, hüznünü, acısını kısaca bütün duygularını barındıran bu sözlü anlatımlar, bir anlamda insanlığın hatıra defteri gibidir.

İnsanı her yönü ile yansıtan, insanın engin hayal gücünün en güzel ifadeleri olan masallar, kültürel bir miras olarak nesilden nesile geçerek günümüze kadar gelmiş halk edebiyatı ürünleridir. İnsanoğlunun en sevdiği anlatılardan biri olan bu anlatılar, yüzyıllardır dünyada ve Anadolu’da anlatılmaktadır.

Geçmiş çok eskilere dayanan bu mahsullere ad olarak seçilen kelime; “Habeşçe ‘mesl’, Aramice ‘masla’ ve İbranicedeki ‘masal’ dan Araplara ‘mesel, misal’ şekli ile geçmiştir.” (Elçin, 2013: 368). “Dilimize “kıssa, dastan, hikâye vb. kelimelerin zamanla “masal” şekline dönüşecek olan “mesel” şekli, 19.Yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlanır.” (Sakaoğlu, 2012: 3). Böylece günümüzde Türkiye Türkçesinde bu kavram “masal” kelimesi ile ifade edilmektedir.

Türkiye Türkçesinde “masal” ile ifade edilen bu kavram, “değişik bölgelerimizde ‘metel, matal, metelok, mesel, misal, mesele, meselok, nağıl, hikkoye, hekat’ olarak söylenir.” (Yavuz, 1994: 11). Bazı bölgelerde ise “oranlama, ozanlama, hêka, hika, hikiya, hekeya sözcükleri ile karşılanmaktadır.” (Sakaoğlu, 2012: 4).

Tunceli ili ve çevresinde yaygın olarak kullanılan “masal” sözcüğü ile birlikte, Kürtçe “çîrok”, Zazaca “sanik” sözcüklerinin de kullanıldığı görülmektedir.

Masal ile ilgili bu bilgilerden sonra, masal kavramının sözlük karşılıkları ve araştırmacıların masal tanımlarını vermek faydalı olacaktır.

2.1.1. Sözlük ve Ansiklopedilerde Masal

Bilimsel araştırma amacı gütmeyen dışında önemli sözlük ve ansiklopedilerde yapılan masal tanımları şu şekildedir:

“*Kamus-ı Türkî*” de masal; “âdâb ve ahlâk nasâyihe müteallik küçük hikâyeye. Masal bunlardan galattır.” (Sami, 2006: 1289) ifadeleri ile yer almaktadır.

Muallim Naci, “*Lügat-i Nacî Kamus-i Osmanî*” sözlüğünde masal ile ilgili şu tanımı yapmaktadır: “Dâsîtân, kıssa-i meşhûre. (Masal) bundan muharrefdir.” (Naci, 1995: 714).

“*Halkbilim Terimleri Sözlüğü*”nde ise masal; “insanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı türü” (Acıpayamlı 1978: 74) olarak tanımlanmaktadır.

“*Resimli Türk Dili Sözlüğü*”nde masal kavramı için, “olağanüstü olaylar hikâyesi” (Özön, 1967: 671) ifadeleri kullanılmaktadır.

“*Ansiklopedik Türkçe Sözlük*”te masal maddesinde; “olağanüstü olaylarla süslü, çoğu halk arasında gelişen hikâyeye” (Demiray-Alaylıoğlu, 1981: 432) açıklaması yapılmaktadır.

“*Türk Dil Kurumu Sözlüğü*”nde masal; “genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâyeye” (TDK, 2009: 1349) şeklinde ifade edilmektedir.

“*Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük*”te “mesel” başlığı altında masal; “Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâyeye” (Devellioğlu, 2004: 625) biçiminde tanımlanmaktadır.

“*İslam Ansiklopedisi*”nde masal kelimesi; “umumi olarak atalar sözü, darb-ı mesel manasını almıştır.” (İslam Ansiklopedisi, 1979, C.8: 120).

“*Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*”nde “masal kelimesi ile halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin bulunduğu bir

varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan sonunda yedi içti muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine gibi belirli sözlerle sona eren zaman ve mekân kavramları ile kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.” (TDE Ansiklopedisi, 1986: 149)

“*Ana Britanica*” da masal; “olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öykü” (*Ana Britanica*, 1978: 402) olarak tarif edilmektedir.

Masal sözcüğü için sözlük anlamı ile ilgili pek çok tanımlama mevcuttur fakat bilim dünyasının masala bakışı daha geniş ve daha kapsamlıdır. Çalışmamız gereği biz de masal ile ilgili sözlük anlamlarını yukarıdaki gibi verdikten sonra bilimsel çalışma yapmış bilim adamlarının masal tanımlarına değineceğiz.

2.1.2. Araştırmacılara Göre Masal

Avrupa’da 19. yüzyılda başlayan masal araştırma ve derlemeleri neticesinde araştırmacılar, masalın ne olduğu üzerine tanımlar yapmıştır. Ülkemizde ise masal anlatma geleneği, çok eski tarihlere dayanırken bilimsel metotlar ile incelenmesi ise 20. yüzyılda başlamıştır. Ülkemizde belli başlı üniversitelerde, Halk Edebiyatı kürsülerinin kurulması ile birlikte masal araştırmaları hız kazanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de ve dünyada araştırmacıların yapmış oldukları masal tanımlarına yer verilecektir.

Pertev Naili Boratav, “*100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*” başlıklı kitabında masalı şu şekilde açıklar: “Nesirle söylenmiş dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırma iddiası olmayan kısa bir anlatı.” (Boratav, 1988: 76). Bu açıklamada Boratav, masalın din ve büyüden bağımsız geliştiğine, bununla birlikte gerçeğe bir bağının olmadığına kanaat getirmiştir.

Masal dendiğinde akla ilk gelen araştırmacılardan biri olan Eflatun Cem Güney’in masal tanımı ise şu şekildedir: “Masallar, toplumun hayal gücüyle yaratılmış sözlü verimlerdir. Halk hikâyeleri destan yollu hikâyelerden ayrıldığı gibi, halk masalları da halk hikâyelerinden ayrılır.” (Güney, 1971: 87).

Masalın inandırma yönünün olduğunu belirten Sakaoğlu, masala şu şekilde bir tanım yapmıştır: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 2012: 2).

Elâzığ masallarını Propp Yöntemi ile inceleyen Umay Günay'ın masala dair görüşleri şu şekildedir: “Masallar, en yaygın kabule göre masal mantığı denilen belli bir düzen içinde anlatılan hayat hikâyeleridir. Bu hayat hikâyeleri umumiyetle yaşadığımız dünyadan farklı bir dünyayı dile getirir ve imkansızı gerçekleştirerek, kahramanları neticede mutlu kılar, dinleyenlere ümit verir.” (Günay, 1992: 109)

Şükrü Elçin, “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesi olarak tarif edebiliriz.” (Elçin, 2013: 368) sözleri ile masalı tanımlamaktadır.

Bilge Seyidoğlu, masalı şu ifadeler ile tanımlamaktadır:

“Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yediler içtiler yahut onlar erdi muratlarına biz çikalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü.” (Seyidoğlu, 1985: 149)

Naki Tezel, “masal, olayların geçtiği yer ve zaman belirli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap, hacı vb. gibi kavramları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyedir.” (Tezel, 2009: 8) diyerek masal kavramını tanımlamaktadır.

Esmâ Şimşek, “*Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*” adlı kitabında masala dair yapılan çeşitli tanımları verdikten sonra kendisi de şöyle bir tanım yapar: “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus olağanüstü zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayâl edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.” (Şimşek, 2001: 3).

Doğan Kaya ise masalı, “hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden, kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği bir takım remz ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü” (Kaya, 2010: 493) olarak görmektedir.

E. Fromm, “*Rüyalar Masallar Mitoslar*” adlı yapıtında, masal ve mitos arasındaki benzerliğe dikkat çekerek şu ifadeleri kullanmaktadır: “Mitoslarla masallar, kendilerini sembol dili aracılığı ile ifade eden, geçmiş zaman bilgelikleri ve özdeyişleridir.” (Fromm, 1992: 7).

Türk masalları üzerine çalışan ve Türk halk edebiyatına önemli katkıları olan Macar Türkolog Kunos’a göre; “masal dediğimiz şey, her milletin dönen aynasıdır. Bu aynaya bakacak olursak hem eskilerin ibadetlerini hem eski zamanların ahlakını da görmüş oluruz.” (Kunos, 2001: 112).

Folklor ve antropoloji ile ilgili çalışmaları ile bilinen W. Bascom’un göre masal; “bilinmeyen kişiler tarafından uydurulmuş sözlü olarak kuşaktan kuşağa geçmiş anlatılardır. Bu anlatılar her ne kadar gerçek olayları anlattığını iddia etseler de aslında tamamen hayal ürünüdür, dinleyenleri eğlendirmek dışında inandırmak gibi bir amaçları yoktur.” (Bascom, 2003: 92).

Kenneth W. Clark’n masal tanımı şu şekildedir: “Olağanüstü karakterlerin ve yaratıkların gerçeküstü dünyasında şöhret ve talih kazanan sıradan kahramanları ve olağanüstülükleri içine alan nesirlerdir.” (Sakaoğlu, 2012: 3).

Bu masal açıklamalarından sonra biz de masal ile ilgili şu tanımlamayı uygun gördük: Masal; zamanı ve mekânı genelde belli olmayan, her şeyi başarabilen kahramanları olan, içinde çeşitli olağanüstülükler barındıran, her coğrafyada ve dilde anlatılan, kaynağını halktan alan, sözlü gelenek yolu ile atalarımızdan bize ulaşan, toplumun kültürel belleğini taşıyan, anlatıldığında dinleyiciye çeşitli değerler kazandıran, edebi bir türdür.

Bütün bu tanımlamalar gösteriyor ki masalın bütün özelliklerini ele alan ve herkes tarafından kabul göreceği bir tanım yapmak zordur. Bu da masalın çok yönlü ve kapsamlı özelliğinden gelmektedir. Masalın içinde gerçek hayat izleri olduğu gibi, yaşanması imkânsız, aklın alamayacağı hadiseler de görülmektedir. Bu yüzden olacak ki masal tanımlarında birbirinden çok farklı tanımlar yapılmıştır.

2.2. Türkiye’de Masallar Üzerine Yapılan İlk Çalışmalar

2.2.1. Yabancıların Yaptıkları Çalışmalar

Türk masalları ile ilgili ilk çalışmalar, yabancı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Türkiye’de sözlü edebiyat ürünlerini derleme çalışmalarının çok önemsenmediği dönemde, özellikle Avrupalı araştırmacılar, folklor ürünlerimiz ile ilgilenmeye başlamış ve kendi güçlerinin yettiği ölçüde derleme yaparak onları belgelere dökmüştür. Yabancı araştırmacıların Türkiye’de derledikleri folklor ürünleri, özellikle de masallar, çeşitli dillere çevrilerek kayıt altına alınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, yabancıların Türk masalları üzerine yaptıkları çalışmalara değinilecektir. Şüphesiz Türk masalları üzerine çok çalışma yapılmıştır fakat burada konu gereği belli başlı çalışmalardan bahsedilecektir.

“Türk masalları ele alınarak yapılmış ilk çalışma, Diogen’in çalışmasıdır. Diegon’in bu çalışmasında tespit edilen Türk masalları; Halil, Derviş ve Şirvanlı Tüccar isimli masallardır.” (Alptekin, 2002:6)

“Rus Türkologu F.Wilhem Radloff, Türk boylarının halk edebiyatı ürünlerini “*Proben der Volksliteratur der Turkischen Stämme*” adlı çalışmasında Türk halk edebiyatının çeşitli türleri hakkında bilgiler vermekle birlikte, 25 Türk masal örneği de vermektedir. Söz konusu çalışma, Türk edebiyatındaki en eski derleme örneklerinden biri olarak kabul edilebilir.” (Sakaoğlu, 2012: 27

“Macar Türkolog Ignacz Kunos, Türk masalları üzerine en çok çalışan iki üç yabancı araştırmacıdan biridir. Türkiye’de bulunduğu dönemde derlemeye başladığı halk edebiyatı ürünleri arasında masalların özel bir yeri vardır. Önceleri derleme yoluyla başlayan hizmet, daha sonraları sınırlı da olsa değerlendirme ve yorumlama şeklinde devam etmiştir. Kunos’un masallarımızla ilgili çalışmaları şunlardır:

1. Osman-török nepköltesi gyujtemeny I. Budapeşte 1887, II. Budapeşte 1889
2. Türkische Volksmärchen aus Stanbul, Leipzig 1905
3. Türkische Volksmärchen aus Adakale I, II, Leipzig 1907
4. Fourty-four Turkish Fairy Tales, Londra 1913
5. Boszporuszi Tündervilag (Boğaziçi Perileri), Budapeşte 1923.” (Sakaoğlu, 2012: 27-28)

Kunos'un "*Türk Halk Edebiyatı*" başlıklı eseri ile Türk halk edebiyatına önemli katkıda bulunmuştur. Bu çalışma da Kunos, halk edebiyatı özellikle halk masalları görüş ve tespitlerinin ifade etmiştir. İstanbul ve Ankara'da 1925-1926 tarihlerinde gerçekleşen konferanslarda Kunos, konuşmacı olarak katılmıştır. Bu konferanslarda yaptığı sunumları toplayan Kunos, bunları "*Türk Halk Edebiyatı*" adlı kitabında toplamıştır. A. Vâmbery, Kunos'un Türk edebiyatına hizmetleri ile ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"Türk halk edebiyatının hazineleri sokaklara dağılmış inciler, pırlantalar, değerli taşlar gibi darmadağın bir halde, kendisini toplayacak birini bekliyordu. Ignâcs Kunos, tamamen ihmal edilmiş bu edebi hazineye ilgi gösterip, etrafa saçılmış bu değerleri toplayarak Avrupalı okuyuculara eşsiz bir edebiyat hazinesi sunmuştur. Kaldı ki, genç Macar Türkolog'u bu hazineleri tam zamanında topladı. Çünkü bir süre sonra Anadolu'nun klasik topraklarını demiryolları bölecek, beraberinde gelecek olan yabancılar, yabancı düşünceler, yabancı masallar ve ulaştırmanın sihirli bir değnekle yabancılaşması etkisi altında bu eski dünyanın özelliklerinin birçoğu kaybolacaktı." (Kunos, 2001: 11)

"Cyrus Adler ile Allan Ramsey Türk kahvehanelerinde meddahların anlattıkları masallardan bir derleme yapmışlar. Bu çalışma "*Told In The Coffe House/ Turkish Tales*" başlığı ile 1898 yılında Londra'da yayımlanmış. J. A. Decourdemanche tarafından 1883 yılında "*Fables Turques*" başlıklı bir eser, Fransızcaya çevrilmiştir. Eserin içinde 149 masal metni yer almaktadır. Allen Ramsey ve F. Mccullagh, meddah geleneğinin örneklerinden seçtikleri masal, efsane ve latifeleri 1914 yılında "*Tales From Turkey*" başlığı ile yayımlarlar." (Sakaoğlu, 2012: 27-29).

"Alman bilim adamı Theodor Menzel, Türk masalları ile ilgili olarak; "*Billur Kösch*" (1923) ve "*Der Zauberspiegel*" (1924) başlıklı iki kitabı Almanya'da yayımlar. Fredrich Giese, 66 Türk masalını 1925 yılında Almanya'da "*Türkisch Marchen*" başlığı ile yayımlar. "E.W. Sanders *Tales Of Turkey*" isimli eseri 1925 yılında Londra'da yayımlar. Margary Kent, Naki Tezel'in derlediği masallardan seçtiği 32 masalı, 1946 yılında Londra'da yayımlamıştır. Else Sophie Von Kamphoevener, "*Türk Göçebelerinin Masal ve Hikayeleri*" isimli kitabı 1956 yılında

Almanya’da yayımlar. Şakibe Yamaç ve Slaveyko Martinof 1957 yılında Sofya’da “*Türk Masalları*” başlıklı bir eser yayımlamışlar. Eserin içinde üç masal, Eflatun Cem Güney’den derlenmiştir.” (Sakaoğlu, 2012: 2012: 29-31).

“Otto Spies, 1971 tarihinde “*Türkische Marchen*” isimli kitabı, Almanca yayımlar. Söz konusu kitapta, 21 masal metni yanında birkaç tane halk hikâyesi örneği de yer almaktadır.” (Alptekin, 2002: 13)

2.2.2. Türk Araştırmacılarının Yaptıkları Çalışmalar

2.2.2.1. Kitaplar

Zengin bir tarihî mirasa sahip olan ülkemizde, köklü bir sözlü kültür mevcuttur. Bu sözlü kültür içerisinde masallar, her zaman önemli bir yer tutmaktadır. Ülke olarak değerini çok geç kavradığımız masallarımız üzerine ilk çalışmalar, yabancılar tarafından yapılmıştır.

Ülkemizde ise 19. yüzyıldan itibaren önem kazanan halkbilimi, gün geçtikçe gelişmektedir. Halkbiliminin önemli çalışma başlıklarından olan masallar da bu sayede Türk araştırmacılarının ilgisini çekmiştir. 19. yüzyıldan itibaren ülkemizde başlayan masal çalışmaları, ilk başta amatör derleme çalışmaları şeklinde devam etmiştir. Pertev Naili Boratav ile birlikte bir sisteme bağlanan Türk masalları, günümüzde artık pek çok araştırmacı tarafından bilimsel yöntemlerle derlenmekte ve incelenmektedir. 19. Yüzyıldan günümüze gelene kadar Türk araştırmacılarının yaptığı masal araştırmaları şu şekilde olmuştur.

1912 tarihinde üzerinde “*K.D*” harfleri olan ve ismini belirtmeyen bir yazar tarafından bastırılan Türk masalları başlıklı kitapta, on üç masal yer almaktadır. Söz konusu çalışma, Türk masal derleme yönteminin ilk örneklerinin başında gelmektedir (K.D, 1991).

Bahtaver Hanım isimli bir yazar tarafından 1930 yılında hazırlanan “*Türk Masalları*” isimli kitapta, dokuz masal örneği yer almaktadır. Yazar, kitabında derlediği masalları kimden derlediği hakkında bilgi vermemektedir. Bu yüzden amatör bir derleme çalışması olarak kabul edilse de masal üzerine yapılmış ilk çalışmalardan biri olduğu için önemlidir (Bahtaver Hanım, 1930).

Türkiye’de masal çalışmalarının öncü isimlerinden biri Ziya Gökalp’tır. Gökalp, derlediği masalları ayrıca kendi yazdığı masalları “*Kızilelma*” isimli kitabı ile yayımlamıştır. “*Kızilelma*” isimli kitap, 1912 yılında basılmıştır (Gökalp, 1976).

“*Altın Işık*”, Ziya Gökalp’in 1922 yılında bastırıldığı masal kitabıdır. İlk baskısından sonra 1942 tarihinde kitap ikinci defa bastırılır. Kitapta nazım ve nesir olarak yazılmış masallar yer almaktadır (Gökalp, 1976).

Ali Rıza Yalgun, “*Cenupta Türkmen Oymakları*” isimli kitabı, 1933 yılında yayımlanır. Yalgun, kitabında Türkmen aşiret ve obalarının folkloruna yer verir. Kitabın üçüncü cildinde, Türkmen masallarına yer verir. Söz konusu kitap, 2010 yılında TRT’de belgesel olarak da gösterime girmiştir (Yalgun, 1977).

Yusuf Ziya Demircioğlu’nun, “*Yörükler ve Köylülerden Hikâyeler-Masallar*” başlıklı kitabı, 1934 tarihinde yayımlanır. Kitapta yer alan 74 masal, Yörük ve Türkmen obalarından derlenmiş masallardır. Türkiye’de bilinçli bir şekilde yapılan ilk derleme faaliyetlerinden birinin ürünü olan kitap, Güneş Matbaası tarafından yayımlanmıştır (Demircioğlu, 1934).

Naki Tezel, 1933-1958 yılları arasında ülkemizin çeşitli yerlerinden derlediği 54 Türk masalını “*Türk Masalları*” başlığı ile yayımlar. Kitabın giriş kısmında masal kavramı, masalların kaynağı, masalların şekil özellikleri, masalların kahramanları, kitabın yayınlandığı tarihe kadar Türk masalları üzerine yapılmış çalışmalar hakkında bilgi verdikten sonra 54 masal metnine yer verir (Tezel, 2009).

Mehmet Tuğrul, Türkiye’de folkloru akademik anlamda inceleyen folklorcuların başında gelmektedir. Nitekim Tuğrul, halk edebiyatı alanında doktora yapan bir araştırmacıdır. Malatya ilinden derlediği 12 masalı, “*Malatya’dan Derlenmiş Masallar*” isimli kitabında 1946 tarihinde yayımlar. Akademik kişiliği sayesinde söz konusu derleme çalışmasını bilinçli bir şekilde yapan Tuğrul, masal derlediği kişiler hakkında detaylı bilgiler de vermektedir. Kitabında Naki Tezel’den de bahsetmektedir (Tuğrul, 1946).

“*Mahmutgazi Köyünün Halk Edebiyatı*” isimli çalışma, Mehmet Tuğrul’un doktora tezidir. Bu çalışmada Mahmutgazi Köyü hakkında genel bilgiler verildikten sonra köyden derlenen folklor ürünleri değerlendirilmiştir. Tuğrul’un bu

çalışmasında, 105 masal metni yer almaktadır. Eserin basılmasında Pertev Naili Boratav'ın büyük katkıları olmuştur. (Tuğrul, 1969).

Halkbilimci ve folklor araştırmacısı Pertev Naili Boratav, Türk halk edebiyatı ve folkloru üzerine büyük emek harcamış ve değerli araştırmalar yapmıştır. Boratav, Köroğlu destanını incelemiş, çok sayıda halk öyküsü ve masal derlemiş bir bilim adamıdır. Boratav'ın Ankara Üniversitesi Halkbilimi kürsüsündeki çalışmalarıyla birlikte Türk masalları bilimsel olgunluğuna ulaşır. Boratav, masalları sadece derlemekle kalmaz; onları bilimsel metotlara göre inceleyerek neşreden bir halkbilimcidir. Wolfram Eberhad ile birlikte 1953 yılında “*Typen Türkischer Volksmärchen*”ı yayımlar. Bugün de pek çok araştırmacı tarafından kullanılan tasnif çalışmasını içeren bu eser, Türk masal biliminin önemli bir eseri olarak kabul edilir.

“*Zaman Zaman İçinde*” adlı çalışma, Boratav'ın saha çalışması yaparak derlediği 21 tekerleme ve 22 masaldan meydana gelmektedir. Çalışmanın giriş kısmında tekerleme ve masal hakkında detaylı bilgi yer almaktadır. Boratav, bu çalışmasında derleme yaptığı sözlü kaynak şahıslar hakkında da bilgiler vermektedir. 1959 yılında yayınlanan kitapta yer alan masalların derlendiği tarih, 1928 yılı gösterilmektedir. Akademik kişiliği olan Boratav, bu çalışmada 1928 yılına kadar Türk masalları ile ilgili yapılmış çalışmalar hakkında da bilgiler vermektedir. Kitap, günümüzde pek çok akademik çalışma da referans gösterilmektedir. (Boratav, 2007).

Boratav'ın hazırladığı masal kitaplarından biri de “*Az Gittik Uz Gittik*” isimli kitaptır. Kitapta Türk masallarının tarihi gelişimi hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Türk masallarının gelişimi hakkında detaylı bilgi, ilk defa bu eserde yer almaktadır. Kitapta; 48 masal, 1 tekerleme ve Karatepeli hikâyeleri yer almaktadır. Kitap, 1969 tarihinde yayımlanmıştır (Boratav, 1969).

Eflatun Cem Güney, 1954 yılında “*En Güzel Türk Masalları*” başlıklı kitabını yayımlar. (Güney, 1954) Güney; sırası ile 1956 yılında “*Bir Varmış Bir Yokmuş*” (Güney, 1956), 1957 yılında “*Evvel Zaman İçinde*” (Güney, 1957), 1960 yılında “*Gökten Üç Elma Düştü*” (Güney, 1960) ve 1961 yılında “*Az Gittim Uz Gittim*” (Güney, 1961) isimli masal kitaplarını Türk edebiyatına kazandırır.

“*Billur Köşk Masalları*” adlı çalışma, 1961 yılında Tahir Alangu tarafından yayımlanır. Kitapta; 14 masal metni yer almaktadır. Bu çalışma, MEB tarafından 100 Temel Eser arasında gösterilmektedir (Alangu, 1961).

Tahir Alangu'nun bir başka kitabı ise "*Keloğlan Masalları*" isimli kitaptır. Bu eser, 1967 yılında yayımlanır. Çalışmada, Anadolu'da anlatılan Keloğlan tipi ile ilgili 17 masal örneği yer almaktadır (Alangu, 2000).

"*Gümüşhane ve Bayburt Masalları*" adlı kitap, Saim Sakaoglu'nun 1973 tarihinde sunduğu doktora tezidir. Üzerinde çok az yapılmış değişiklik ile 2002 yılında yayımlanır. Sakaoglu'nun Gümüşhane ve Bayburt çevresinde derlediği 70 masal metni, Antti Aarne-Stith Thorpnson tasnifinin en son şekli esas alınarak sınıflandırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde, 70 masal metni yer almaktadır. Kitap, 2002 yılında Akçağ Yayınları tarafından çıkarılmıştır (Sakaoglu, 2002).

"*Türk Çocuklarına Masallar*" isimli kitabı, Saim Sakaoglu 1977 yılında Ankara'da yayımlamıştır. Kültür Bakanlığı tarafından çıkarılan kitapta, 1 tekerleme ve 18 masal metni yer almaktadır (Sakaoglu, 1977).

Saim Sakaoglu'nun "*Kıbrıs Türk Masalları*" isimli kitabı, 1983 yılında yayımlanmıştır. Kitapta, bir tekerleme ve 20 masal metni yer almaktadır. Sakaoglu, kitabın sonsöz kısmında, kitapta yer alan masalların üniversitelerde hazırlanan talebe tezlerinden alındığını belirtmektedir. Kitap, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır (Sakaoglu, 1983).

Saim Sakaoglu ve öğrencisi Metin Ergun'un birlikte hazırladıkları "*Türkmen Halk Masalları*" isimli kitap, 1991 yılında yayımlanmıştır. Kitapta; hayvan masalları, peri masalları ve realist masallar yer almaktadır. Önsöz ve girişten sonra Türkmen Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ile masal metinler verilmiştir. Kitapta, 42 masal yer almaktadır. Kitap, Kültür Bakanlığı Yayınları'ndan çıkmıştır (Sakaoglu, 1991).

Saim Sakaoglu'nun "*Masal Araştırmaları*" adlı kitabı, önsöz giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde; masal ile ilgili genel bilgiler verilmektedir. Kitabın birinci bölümünde; "Tip, Motif ve Formel, Masal Araştırmaları ve Gelenek, Masallarda Hâkimiyet ve Devlet Fikri, Eski Kaynaklarda Masal, Tanzimat'tan Milli Edebiyat'a Masal" konuları üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm, yazarın masallar üzerine yapmış olduğu bibliyografya çalışmaları ve masal kitapları ile ilgili yazılarından oluşmuştur. Üçüncü bölümde; Türkiye'den 7, Türkiye dışındaki Türklerden derlenmiş 4 masal metnine yer verilmiştir. Dördüncü bölüm,

Ali Berat Alptekin'in Saim Sakaoğlu'na dair yazdığı iki makaleden oluşmaktadır. Kitap, masal araştırmaları için önemli bir referans kaynaktır (Sakaoğlu, 2012).

Umay Günay, zengin bir folklorla sahip olan Elâzığ yöresinden derlediği 70 masal metnine “*Elâzığ Masalları*” adlı çalışmasında yer vermektedir. Bu çalışma Umay Günay'ın doktora tez çalışmasıdır. Bu çalışmayı önemli kılan özelliği, Türk masallarının ilk defa Propp'un masal inceleme yöntemi ile ele alınmasıdır. 1975 yılında Atatürk Üniversitesi Yayınları arasında Erzurum'da basılmıştır (Günay, 1975).

Türkiye'de masal üzerine yapılan ilk akademik çalışmalardan biri de Bilge Seyitoğlu tarafından hazırlanan “*Erzurum Halk Masalları*” adlı çalışmadır. Doktora tezi olarak sunulan çalışma, daha sonra kitap olarak 1975 yılında basılmıştır. Çalışmada 71 masal yer almaktadır. Türk masal araştırmaları hakkında detaylı bir bölümün yer aldığı çalışmada bulunan masallar, motif ve tip yönünden incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, derlenen masallar yer almaktadır (Sayidoğlu, 1975).

Ali Berat Alptekin'in, “*Hayvan Masalları*” isimli kitabı, 1991 yılında yayımlanmıştır. Çalışma, başlığından da anlaşılacağı üzere hayvan masallarından meydana gelmektedir. 80 masalın yer aldığı çalışmada, masalların derlendiği kaynak kişiler hakkında da bilgiler yer almaktadır. Kültür Bakanlığı Yayınları arasından çıkmıştır. (Alptekin, 1991).

Ali Berat Alptekin'in “*Taşeli Masalları*” kitabı, Mersin ilinin Silifke, Aydıncık, Anamur, Gülnar, Mut, Bozyazı, Erdemli ve Karaman ilinin Ermenek ilçeleri ve köylerinden yapılmış derleme çalışmalarının bilimsel yöntemlerle incelenmesini içine alan bir masal araştırma çalışmasıdır. Eserde, 70 masal metni yer almaktadır. Eser, giriş ve altı bölümden meydana gelmektedir. Tespit edilen 70 masal metni, 35 kaynak kişiden derlenmiştir. Bu kaynak kişilerin 10'u kadın, 25'i erkektir. Derlenen masallar, yörenin ağzı özellikleri göz önünde tutularak aktarılmıştır. Derlenen 70 masal, Motif Index'e göre incelenmiştir. Çalışma, 2002 yılında Akçağ Yayınları tarafından basılmıştır (Alptekin, 2002).

Muhsine Helimoğlu Yavuz'un, “*Masallar, Cigaramın Üstünde Topal Karınca*” adlı çalışması, 1992 yılında yayımlanmıştır. Yavuz, bu kitapta uluslararası masal kataloğundaki sınıflandırmayı temel alarak, 88 masal metnini içeriklerine ve dayandıkları temel motiflere göre dört ana gruba ayırmıştır. Kitaptaki masallar,

Anadolu'nun farklı illerinden derlenmiştir. Masal metinlerinin başında derleyicinin adı, soyadı, yaşı mesleği ve masalı kimden dinlediği hakkında bilgi verilmektedir. Kitap, Doruk Yayınları Masallar Dizisi olarak çıkmıştır (Yavuz, 1994).

“*Masalların İşlevleri*” adlı çalışmasında Muhsine Helimoğlu Yavuz, ülkemizin her bölgesinden masal derlemeleri yapmıştır. Bu derleme çalışmasında 90 masal metni yer almaktadır. Masalların çeşitli işlevlerinin detaylı bir şekilde aktarıldığı çalışmada, dilin öğretilmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır (Yavuz, 2013).

Mehmet Yardımcı'nın “*Yaşayan Malatya Masalları*” kitabı, 1996 yılında yayımlanmıştır. Kitapta Malatya'dan derlenmiş 50 masal metni, Türkiye Türkçesi ile verilmiştir. Kitaptaki masallar, Motif Index'e göre incelenmiştir (Yardımcı, 1996).

Ahmet Ali Aslan, “*Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar*” adlı çalışmayı, 1998 yılında yayımlamıştır. Eserde İskoçya-İrlanda ve Kars'ta ortak olan 30 masal metni üzerine inceleme yapılmıştır. Bu yönü ile bir ilk olma özelliği taşıyan eser, akademik çalışmalara da ışık tutmaktadır. (Aslan, 1998)

Esmâ Şimşek'in “*Yukarı Çukurova Masalları*” adlı çalışması, 2001 yılında yayımlanmıştır. Eser, 1990 yılında doktora tezi olarak Fırat Üniversitesinde sunulmuştur. Eserde Osmaniye, Kadirli ve Kozan'dan derlenmiş 70 masal metni yer almaktadır. Çalışmada, Tarihi-Coğrafi Fin Metodu uygulanmıştır. Derlenen masal metinleri, Stith Thompson'un Motif Index'indeki motif başlıklarına göre incelenmiştir. Eser, iki cilt olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2001 yılında yayımlanmıştır (Şimşek, 2001).

Mehmet Özçelik'in “*Afyonkarahisar Masalları*” isimli kitabı, yazarın daha önce hazırladığı doktora tez çalışmasıdır. Eserde Afyon'dan derlenmiş 70 masal metni yer almaktadır. Masal metinleri, Türkiye Türkçesi ile aktarılmıştır. Bir inceleme kitabı olan eserde; Afyon'dan derlenmiş masallar, motif ve tip yönünden incelenmiştir. İnceleme, Stith Thompson'un Motif Index'i referans alınarak hazırlanmıştır (Özçelik, 2004).

Mustafa Arslan'ın “*Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme-Metin*” adlı çalışması, 2008 yılında yayımlanmıştır. Denizli'den derlenmiş bu 80 masal metni, Etnografik Yöntem kullanılarak incelenmiştir. Kitap, giriş ve üç bölümden meydana gelmektedir. Çalışmada masal türünün problemleri ele alınarak bu problemlere çözüm önerilerinde bulunulmuştur. Denizli ve köylerinde var olan masal anlatma geleneği hakkında bilgi verilen eserin motif incelemesi yapılmıştır (Arslan, 2008).

Nedim Bakırcı'nın “*Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerine Bir İnceleme*” adlı kitabı, ön söz ve girişten başka beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde masal ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra birinci bölümde Türk coğrafyasından derlenmiş masalların tip yapısı üzerinde durulmuştur. Bu bölümdeki masallar, EB ile AaTh kataloğundaki tip numaraları ele alınıp incelenmiştir. İkinci bölümde tespit edilen masallar, Motif Index'e göre incelenmiştir. Üçüncü bölümde incelenen masalların şahıs kadrosuna yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, incelenen masalarda mekân kavramı ele alınmıştır. Beşinci bölümde ise Türk dünyası hayvan masalları metinleri yer almaktadır. Söz konusu bölümde, 500 masal metni yer almaktadır. Eser, hayvan masalları üzerine yapılmış bir eser olması itibari ile alanında önemli bir çalışmadır (Bakırcı, 2010).

“*Muğla Masalları*” M. Naci Önal tarafından hazırlanmış bir çalışmadır. 2011 yılında Muğla Üniversitesi Yayınlarından çıkan eserde, 17 masal yer almaktadır. Kitaptaki masallar, 17 kaynak kişiden derlenmiştir. Performansa dayalı hazırlanan çalışmada, anlatıcılar ve dinleyiciler ön planda tutulmuştur. Bu anlamda masalların işlevleri belirtilmiştir (Önal, 2011).

2.2.2.2. Doktora Tezleri

Doktora tezleri kitap olarak basılan ve kitaplar bölümünde bahsettiğimiz araştırmacıların tezlerine, bu bölümde yer verilmemiştir. Buna göre Türk masalları ile ilgili üniversitelerde hazırlanan masal konulu doktora tezlerini ele alınmıştır.

Namık Aslan'ın “*Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*” adlı doktora tezi, Prof. Dr. Tuncer Güvensoy danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Yozgat ilinden derlenen 66 masal metni incelenmiştir (Aslan, 1994).

Behiye Köksal'ın "*Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*" adlı çalışması, Selçuk Üniversitesinde 1995 tarihinde hazırlanmıştır. Türkiye Türkçesi ile 70 masal metni aktarılmıştır. Çalışma, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu tarafından yönetilmiştir (Köksal, 1995).

Yılmaz Önay, "*Van Masalları Üzerine Bir İnceleme*" başlıklı doktora çalışmasını, 1995 yılında Prof. Dr. Saim Sakaoğlu danışmanlığında hazırlamıştır. Çalışmada Van ve çevresinde derlenmiş 70 masal metni yer almaktadır (Önay, 1995).

Seyit Emiroğlu, "*Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerinde Bir İnceleme*" adlı doktora tezini, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu danışmanlığında hazırlamıştır. Çalışmada, Meram ilçesinden derlenmiş 70 masal metni incelenmiştir (Emiroğlu, 1996).

"*Erzincan Masalları*" adlı doktora tezi, Ruhi Kara tarafından 1996 yılında hazırlanmıştır. Çalışmada, Erzincan'dan derlenmiş 70 masal metni yer almaktadır. Çalışmada yer alan masalların motif ve tip yapıları incelenmiştir. Bu doktora tezi, Prof. Dr. Bilge Seyitoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır (Kara, 1996).

"*Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*" adlı doktora tezi, Şahin Köktürk tarafından 1996 yılında hazırlanmıştır. Prof. Dr. Umay Günay yönetiminde gerçekleştirilen çalışmada, Azerbaycan ve Türkiye'de anlatılan masalların karşılaştırılması yapılmıştır (Köktürk, 1996).

Prof. Dr. Bilge Seyidoğlu tarafından yönetilen "*Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları*" başlıklı tez çalışması, Ahmet Öcal tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada, 66 masal yer almaktadır. Derlenen masalların motif ve tip yapıları incelenmiştir. (Öcal, 1999).

Rabia Uçkun tarafından hazırlanan "*Gagauz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*" adlı doktora tezi, Prof. Dr. Fikret Türkmen danışmanlığında hazırlanmıştır (Uçkun, 2003).

Gönül Gökdemir'in "*Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği*" isimli doktora tezi, Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır. (Gökdemir, 2008).

Kadriye Türkan'ın "*Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistik Unsurlar*" adlı doktora tezi, Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır.

Çalışmada, “Masalda Tip ve Motif” başlıkları üzerinde durularak bu konularda dünyada, Türk dünyasında ve Türkiye’de yapılan tasnif ve çalışmalar aktarılmıştır (Türkan, 2008).

Neşe Işık’ın “*Türk Masallarının Sembolik Çözümlemesi*” adlı doktora tezi, Prof. Dr. Esmâ Şimşek danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada; masallar, Jung ve Freud’un kuramları doğrultusunda incelenmiştir (Işık, 2009).

Esra Lüle Mert’in “*Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney’in Derleyip Yazdığı Masallar*” adlı doktora tezi, Prof. Dr. Cahit Kavcar danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada, Eflatun Cem Güney’in 1947-1992 yılları arasında yayımlanan 26 kitabından 70 masal metni, söz varlığı öğeleri bakımından değerlendirilmiştir (Mert, 2009).

“*Van Yöresine Ait Türk Halk Masalları*” isimli çalışma, Handan Kasımoğlu’nun derleme çalışmaları sonucu hazırladığı doktora tez çalışmasıdır. Van ilimizden derlenmiş 70 masal metni ile oluşturulan tez, Prof. Dr. Pakize Aytaç yönetiminde hazırlanmıştır (Kasımoğlu, 2010).

Ahmet Saçkesen’in “*Özbek Masallarının Motif ve Tip Yapısı*” adlı doktora tezi, Prof. Dr. Ali Duymaz danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada masal kavramı ve türü, Özbeklerde masal kavramı ve türü, Özbek masallarının tip, motif ve formel yapısı hakkında bilgi verildikten sonra Özbek masalları, Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçesi ile verilmiştir (Saçkesen, 2010).

Prof. Dr. Metin Ekici tarafından yönetilen ve Mustafa Gültekin tarafından hazırlanan “*Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*” adlı çalışma, 104 masaldan meydana gelmektedir. Masal metinleri hem Tatar Türkçesi hem de Türkiye Türkçesi ile aktarılmıştır. Söz konusu masalların, motif yapıları Motif Index’e göre incelendikten sonra formel yapıları da belirtilmiştir (Gültekin, 2010).

Meriç Harmancının “*Türk Masallarında Keloğlan Tipi*” isimli doktora tezi, Prof. Dr. Aynur Koçak danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Keloğlan masalları, kahramanın bireyselleşme yolculuğu ve bu yolculuktaki argümanları odağında çevrelenmiştir. Çalışma, Türk dünyasından Balkanlara uzanan bir coğrafyada anlatılan Keloğlan masalları üzerine hazırlanmıştır (Harmancı, 2010).

“*Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*” isimli çalışma, İbrahim Erşahin tarafından hazırlanmış, Yrd. Doç. Dr. Gülhan Atnur tarafından yönetilmiştir. Kahramanmaraş yöresinin 70 masalı üzerine yapılan bu çalışma, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Giriş Bölümünde, masal kavramı ve özellikleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, Kahramanmaraş masalları üzerine yapılmış çalışmalar tanıtılmış ve çalışmada yer alan masalların derlenme süreci anlatılmıştır. İkinci bölümde, Kahramanmaraş masallarının Türk masallarıyla ilgili varyantları tespit edilmiş ve yöre masallarının özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümünde, Aarne-Thompson ile Eberhard-Borataş’ın kataloglarındaki tip numaraları verilmiştir. Dördüncü bölümünde, masal metinleri anlatıcıların ağız özelliklerine bağlı kalınarak verilmiştir (Erşahin, 2011).

Yrd. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu’nun yönettiği “*Binbir Gece Masallarının Anadolu Türk Masallarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*” adlı doktora tezi, Atiye Nazlı tarafından hazırlanmıştır. (Atiye, 2011).

Yavuz Uysal’ın hazırladığı “*Hakas Masalları*” isimli doktora tezi, Doç. Dr. Bayram Durbilmez danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada yer alan masalların büyük bir çoğunluğu, “*Hakas Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar*” başlığı altında verilmiş olan eserlerden metin şeklinde alınıp Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Motif çalışması detaylı olarak yapılan çalışmada yer alan masalların Wolfram Eberhard-Pertev Naili Borataş ile Antti Aarne-StithThompson kataloglarındaki numaraları gösterilmiştir (Uysal, 2014).

İbrahim Gümüş’ün “*Türk Masallarının Max Lüthi Yaklaşımıyla Çözümlemesi*” isimli doktora tezi, Prof. Dr. Öcal Oğuz danışmanlığında hazırlanmıştır. Bu çalışmada Türk masalları metin merkezli bir yaklaşımla Max Lüthi’nin Avrupa masallarını çözümlediği beş temel ilkeye göre incelenmiştir. Buna göre; masalların tek boyutluluk, yüzeysellik, soyut biçim, tecrit ve her şeye bağlılık ile yüceltme ve dünyayı kapsama özellikleri bakımından neleri kapsayıp neleri kapsamadığı sorgulanarak biçim analizi ortaya konulmaya çalışılmıştır (Gümüş, 2015).

Fatih Ege’nin “*Arketipsel Sembolizm Bağlamında Kuzeydoğu Anadolu Masallarının Analizi*” adlı doktora tezi, Prof. Dr. Erdoğan Altınkaynak danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Kuzeydoğu Anadolu masallarında yer

alan arketipler tespit edilmiş, metinlerin örtük yapısı sembollerin açıklanması vasıtası ile edebiyat ve psikoloji bilimlerinden yararlanılarak disiplinler arası bir çözümleme sağlanmıştır (Ege, 2015).

Mustafa Sargın'ın "*Tokat Masalları Üzerine Araştırma ve İnceleme*" isimli doktora tezi, Prof. Dr. Mehmet Naci Önal danışmanlığında hazırlanmıştır. Performans yöntemine göre derleme çalışması yapan Sargın, çalışmasında masal metinleri ile kaynak kişilerin yaşantıları ve sosyal çevre arasındaki ilişkiler irdelemiştir. Masal metinlerinin tip numarası, teması, konusu, iletisi ve eş metinleri belirtildikten sonra masalların kesitleri verilmiştir (Sargın, 2018).

2.2.2.3. Yüksek Lisans Tezleri

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye'deki üniversitelerde masallar üzerine hazırlanmış belli başlı yüksek lisans tezlerine yer verilecektir. Masal üzerine hazırlanmış çok sayıda yüksek lisans tezi mevcuttur fakat bu tezlerin tamamı alınmamış; çalışmada yararlanılan ve daha çok derlemeye yönelik olan yüksek lisans tezleri aşağıda belirtilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Faruk Çolak tarafından yönetilen "*Niğde Masalları*" isimli tez, Nedim Bakırcı tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada, Niğde ilinden derlenmiş 50 masal yer almaktadır (Bakırcı, 2000).

Kiyoko İto'nun "*Türk ve Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tezi, Doç.Dr. Şeyma Güngör danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada, Türk ve Japon hayvan masalları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir (İto, 2005).

Sevim Şen'in "*Anadolu Masallarında Kadının Yeri*" isimli yüksek lisans tezi, Prof. Dr. Esmâ Şimşek danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada, Türk aile yapısı, bu yapı içerisinde kadının konumu, masalarda yer alan kadın tipi, bu tiplerin özellikleri ve psikanalitik yaklaşımlar doğrultusunda çözümlenmeler yer almaktadır (Şen, 2008).

Ş. Aysun Sadıç'ın hazırladığı "*Masallarda Kadın*" adlı çalışmada, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Akdeniz bölgesinde yüzyıllardır anlatılagelen sözlü kültür ürünlerinden biri olan masalarda, kadınların tespit edilen özellikleri

belirtilmektedir. Masal işlevlerini de ele alan çalışma, Yrd. Doç. Dr. Behiye Köksal tarafından yönetilmiştir (Sadıç, 2008).

Esin Kaplan'ın "*Anadolu Türk Halk Masallarında Kılık Değişirme*" adlı yüksek lisans tezi, Doç.Dr. İbrahim Dilek danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Anadolu'da anlatılan masalarda kılık değiştirme motifleri ele alınmıştır (Kaplan, 2010).

Suzan Orçan'ın "*Türk Masallarında Renk İmgesi*" adlı yüksek lisans tezi, Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu danışmanlığında hazırlanmıştır. Bu çalışmada Türk masalları, renk imgesi açısından ele alınmaktadır. Tez, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kültür, renk, imge, gösterge ve renk teorileri ile ilgili kavramsal analizden sonra ikinci bölümde, Türk masallarında temalarına göre renkler incelenmiştir (Orçan, 2011).

Iryna Smolık'ın "*Türk ve Rus Halk Masallarında Kadın İmgesi*" adlı yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Zekeriya Karadavut danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada, hem Rus halk masallarında hem de Türk masallarında çeşitli imgelerle masal okuyucusunun karşısına çıkan kadın figürü üzerinde durulmuştur. Çalışmada, 30 Türk halk masalı ve 30 Rus halk masalı seçilmiştir (Smolık, 2013).

Maria Talionava'nın "*Türk ve Rus Halk Masallarında Kadın Arketipinin Karşılaştırılması*" adlı yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Fatma Ahsen Turan danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Carl Gustav Jung'un yaptığı psikolojik sınıflandırmalara göre anima, animus, persona ve gölge arketiplerine dayanarak Rus ve Türk masallarında yer alan kadın figürü ele alınmaktadır (Talianova, 2015).

Yeliz Bahadır'ın "*Uşak'tan derlenen Masallar Üzerine Bir İnceleme*" isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğretim Üyesi Derya Özcan danışmanlığında hazırlanmıştır. Çalışmada Uşak Merkez ilçeye bağlı köylerde saha çalışması yapılarak sözlü kültürde varlığını sürdüren masallar derlenmiştir. Bahadır, çalışmasında Uşak'tan 166 masal metni derlemiştir. Derlenen masallar, Stith Thompson'un "*Motif Index of Folk-Literature*" adlı dünya motif kataloğuna göre incelenmiştir (Bahadır, 2017).

2.3. Masalların Sınıflandırma Çalışmaları

Dünyada masal araştırmalarının başlaması ile beraber masalların sınıflandırılması meselesi de ortaya çıkmıştır. “İki yüzyıla yakın bir zamandan beri her yönü ile ilgilenilen masalların bu açıdan ele alınmaları tarihi, 140 yıl öncesine dayanmaktadır. Ancak ilk çalışmalar kalıcı olarak sınıflandırmalardan daha çok, bir okuma kolaylığı sağlamaya yönelik yönelik değerlendirmedir.” (Sakaoğlu, 2012: 10).

2.3.1. Tip Nedir?

Bu başlıkta tip kavramı ile ilgili bilgi verildikten sonra dünyada ve Türkiye’de yapılmış tip tasniflerinden söz edilecektir.

Tip kavramının tanımlanması, masal araştırmalarının en belirgin problemlerinden biridir. Dünyada gittikçe önem kazanan masal araştırmaları ve bu araştırmaların çok geniş alanlara yayılması, tip tasnif çalışması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Dünyada çeşitli ülkelerde yapılan bu tasnif çalışmalarından sonra uluslararası alanda geçerliliği kabul edilebilecek tip numaraları kullanılmıştır (Luthi, 1997: 70).

Esmâ Şimşek, “*Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*” adlı çalışmasında, tip kavramı hakkında şu görüşlerini belirtmektedir:

“Milletlerarası nitelikte bir masalın tipini tespit etmek oldukça zordur. Zira, aynı anlatıcı dahi bir masalı değişik zamanlarda anlatırsa, tipler arasında farklılıklar görülebilir. Bir masalın tipini tespit etmek için her şeyden önce dünyadaki bütün ülkelerde, masalların tip kataloğunun hazırlanması gerekir. Bu şekilde, herhangi bir masal tipinin çeşitli ülkelerdeki varyantları tespit edilmiş olur ve bunlar mukayese edilerek ortaya masal tipi çıkarılabilir. Böylece, masal çalışmalarında da tatmin edici bir netice alınabilir.” (Şimşek, 2001:71).

Ali Berat Alptekin, “*Taşeli Masalları*” başlıklı çalışmasında, Stith Thompson’un tip ile ilgili görüşlerini aktardıktan sonra bu görüşleri şöyle özetlemektedir:

“Tip, bağımsız olarak var olabilen geleneksel bir masaldır. Tip, tam bir masal olarak karşımıza çıkabilir. Fakat az da olsa bir masal birden fazla tipin birleşmesinden de meydana gelebilir. Bu da masalı anlatanın bir masalı,

birkaç masalla birleştirerek anlatmasından ileri gelmektedir. Bir masal başka bir masalla birlikte anlatılsa bile masal tip özelliğini kaybetmez. Tip anlamının tam olabilmesi için başka masala veya masallara ihtiyaç göstermez. Tipin içerisinde birden fazla motif bulunabilir, fakat asıl halk masallarında birden fazla motif mutlaka bulunur. Hayvan masalları ise genellikle tek motiflidir.” (Alptekin, 2002: 53).

Avrupa’da yaptığı masal çalışmaları ile bu alanda öncü bir isim olan Thompson’a göre; “tip, varlığını bağımsız olarak koruyabilen geleneksel bir masaldır. O bağımsız bir masal olarak anlatılabilir ve başka bir masala veya masallara gerek duymaz.” (Sakaoğlu, 2012: 11).

2.3.2. Tip Tasnifleri

2.3.2.1. Dünyada Yapılan Tip Tasnifleri

Dünyada folklorun bir bilim olarak gelişimine büyük katkısı olan çalışmalardan biri, tip tasnifi çalışmalarıdır. “Dünyada yapılan bu çalışmaların ilki J.G.Von Hahn’ın yaptığı kabul edilmektedir.” (Kaya, 2010: 494).

Masal tasnif çalışmalarının başlangıcı kabul edilen J.G. Von Hahn’ın tasnifi, ilk olması sebebiyle değerli kabul edilmekte fakat akademik çalışmalarda çok başvurulmamaktadır. J.G. Von Hahn, söz konusu tasnif çalışmasını 1864 yılında yapmıştır. Günümüzde araştırmacılar tarafından çok başvurulmayan bu yöntemin sadece tarihi olma gibi bir özelliği vardır (Sakaoğlu, 2012: 10).

Almanya’da başlayan masal tasnif çalışmalarından sonra yapılan ilk tasniflerden biri de H.F.Fielber’in 1894-1914 tarihlerinde yaptığı tasniftir. Danimarkalı olan H.F.Fielber, incelediği masalları Grimm Kardeşlere bağlı kalarak hazırlamıştır (Sakaoğlu, 2012: 10).

Joseph Jacobs ise İngiltere’de 1891 yılında motif ve tipleri karma olarak veren bir tasnif çalışması yapmıştır. Bununla birlikte Robert H.Lowie ile Alfred L. Krober de ABD’de tasnif çalışmaları yapmışlardır. Böylece dünyada masal tasnif çalışmaları geniş alanlara yayılmıştır (Sakaoğlu, 2012: 10-11).

2.3.2.1.1. Antti Aarne’nin Tasnifi

Yaptığı folklor araştırmaları ve akademik çalışmaları ile bilinen bir halkbilimci olan Antti Aarne, akademik çalışmalarını yöneten hocası Kaarle Krohn’a

Fin halk masallarının yabancılar tarafından anlaşılabilmesi ve akademik çalışmalarda kullanılabilmesi için Fin masallarına dair bir liste hazırlamayı teklif eder. Antti Aarne, bu amaçla başladığı çalışmasının çok kolay bir iş olmadığını ve zahmetli bir çaba gerektirdiğini fark eder. Bunu aşmak için bir sistem oluşturan Aarne; Fin, Danimarka ve Grimm Kardeşlerin masallarından yararlanarak her masal tipine bir numara vermiştir. Söz konusu masalların içeriğine dair kısa bir özet de eklemiştir (Çobanoğlu, 1999: 102).

Masalların sınıflandırılması çalışmalarında Antti Aarne'in yaptığı tasnif, bu alanda çalışan araştırmacılar için bir kılavuz kitap olarak hazırlanmıştır. Günümüzde halkbilimi araştırmacıları için standart bir referans kaynağı olan bu tasnif, şu şekilde hazırlanmıştır.

“I.Hayvan Masalları.....(1-299)

1- 99: Vahşi Hayvanlar

100- 149: Vahşi Hayvanlar ve Evcil Hayvanlar

150- 199: Vahşi Hayvanlar ve İnsan

200- 219: Evcil Hayvanlar

220- 249: Kuşlar

250- 274: Balıklar

275- 299: Öteki Hayvanlar

II.Asıl Masallar.....(300- 1199)

A. Sihir Masalları.....(300- 749)

300- 399: Tabiatüstü Rakip

400- 459: Tabiatüstü veya Sihirli Zevce(zevc) veya Diğer İlgili Kimseler

460- 499: Tabiatüstü Vazife

500- 599: Tabiatüstü Yardımcılar

600- 649: Tabiatüstü Eşya

650- 699: Tabiatüstü Muktedir Olma Hâli veya Bilme

700- 749: Diğer Tabiatüstü Masallar

B. Efsane Tarzındaki Masallar.....(750- 849)

C. Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar.....(850- 999)

D. Aptal Dev Masalları.....(1000 -1199)

III. Fıkralar.....(1200- 1999)

200- 1349: Edepsizlik

- 1350- 1439: Evli Kimselerin Latifeleri
 1440- 1524: Kahraman Olan Bir Kızın (Kadının) Latifeleri
 1525- 1874: Kahraman Olan Bir Erkeğin Latifeleri
 1525- 1639: Kurnaz Adam
 1640- 1675: Tesadüf Suretiyle Mutluluk
 1675- 1724: Aptal
 1725- 1874: Papazların Latifeleri
 1875- 1999: Yalan Masalları” (Sakaoğlu, 2012: 12).

Aarne'nin belli bir sisteme bağlı kalarak geliştirdiği bu tasnif, ilk başlarda çok önemsenmemiştir. Fakat 1911 tarihinde Oscar Hackman'ın yaptığı çalışma, Aarne'nin büyük emek vererek hazırladığı bu çalışmanın daha geniş bir alanda tanınmasını ve önemsenmesini sağlamıştır (Sakaoğlu, 2012: 13).

2.3.2.1.2. Stith Thompson'un Tasnifi

Antti Arne'nin hazırladığı ve geniş çevreler tarafından kabul gören çalışmasının ardında yeni bir katalog gerekliliği ortaya çıkar. Bunu yapabilecek en uygun kişi ise Aarne'nin öğrencisi olan Stith Thompson'dır. Thompson, katalog yenileme görevini üstlendikten sonra yeni kataloğu İngilizce hazırlar. Bu yeni çalışmada, Antti Arne'nin Almanca olarak hazırladığı katalog, ilk şekli ile korunmuş ve boş bırakılan yere yeni bulunan tipler numaraları ile yerleştirilmiştir (Sakaoğlu, 2012: 13).

Thompson'un güncelleyerek oluşturduğu Antti Arne'nin kataloğu, bu anlamda folklor araştırmalarına daha fazla katkı sunacak hale gelir.

Thompson, bu zahmetli işi yaparken dünyada yapılmış pek çok tasnif çalışmasını incelemiştir. Thompson'un bu anlamda incelediği çalışmalardan biri de Eberhard-Borataw'ın hazırlamış olduğu TTV'dir. Thompson ayrıca Türkiye dışında yaşayan Türklerin masallarını da incelemiştir (Alptekin, 2002:54).

Thompson'un geliştirdiği bu tasnif, günümüzde masal çalışmalarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde halkbilimciler için bir referans kaynağı olan bu tasnif, şu başlıklardan meydana gelmektedir:

- “1. Hayvan Masalları (1-299)
2. Asıl Halk Masalları (300-1199)
3. Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200-1999)

4. Zincirlemeli Masallar (2000-2399)

5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499)” (Sakaoğlu, 2012: 13).

Görüldüğü gibi Thompson, hocası Antti Arne'nin tasnifini geliştirip beş ana başlık altında sınıflandırmıştır. Thompson'un geliştirdiği bu tasnifte dikkat edilmesi gereken husus, fıkraların masal olarak ele alınmasıdır.

Bu konuda Metin Ekici, şu ifadeleri kullanmaktadır: “Günümüzde bu sınıflandırma kullanılmakla birlikte özellikle fıkraların masal sınıflandırılması içine dahil edilmesi tartışmalıdır. Çünkü fıkralar ve özellikle Türk fıkraları ayrı bir tür olarak ele alınmalı ve halk anlatılarının masallardan ayrı bir türü olarak sınıflandırılmalıdır.” (Ekici, 2014:72).

Fıkraların masal tasnifi içinde yer alması durumu tartışma konusu olmasına rağmen, Aarne ve Thompson'un masalların tiplerini temel alarak yaptıkları bu sınıflandırmalar, özellikle Batı dünyasında masal araştırmalarında kullanılmaktadır. Türk edebiyatında da bu sınıflandırmalar, masal araştırmalarında en çok başvurulan tasnifler olmuştur.

2.3.2.1.3. Dünyada Yapılmış Diğer Tip Tasnifleri

Fransız halkbilimci Gédeon Huet'in 1923 yılında yaptığı masal tasnifi, dört ana başlıktan oluşmaktadır. Huet'in yaptığı tasnif, Almanya'da yapılan tasniflerden farklılık göstermektedir. Özellikle fıkralar, masal olarak sınıflandırmaya alınmamıştır. Huet'in tasnifi şu şekildedir.

“I. Harikulade Hikâyeler

II. Realist Hikâyeler

III. Tuhaf Hikâyeler

IV. Kahramanı Hayvan Olan Hikâyeler.” (Sakaoğlu, 2002: 72).

Alman Profesör Hans-Jörg Uther, 2004 yılında Aarne ve Thompson'un ardında önemli bir tasnif daha geliştirmiştir. “Uluslararası masal araştırmaları kataloğunda ATU (Aarne, Thompson-Uther) şeklinde kısaltılmaktadır” (Ekici, 2014: 72). Aarne ve Thompson gibi önemli iki ekolden sonra bunlar ile yan yana anılan Uther'in geliştirdiği bu sınıflandırma, genel olarak şu başlıklardan oluşmaktadır:

“I. Hayvan Masalları

- II. Sihir (büyü) Masalları
- III. Dini Masallar
- IV. Gerçekçi Masallar-Kısa Hikayeler
- V. Aptal- Dev Masalları
- VI. Fıkralar ve Şakalar
- VII. Zincirleme Masallar.” (Ekici, 2014: 73).

Görüldüğü üzere Uther, Aarne ve Thompson’un tasniflerinden farklı olarak “Sihir (büyü) Masalları, Dini Masallar ve Aptal-Dev Masalları” olarak ayrı maddeler eklemiştir. Bu durum da gösteriyor ki masal araştırmaları derinleştikçe uzmanlar daha farklı tasnifler geliştirmektedir.

Masal tasnif çalışmaları ile ilgili dikkate değer çalışmalardan biri de İsveçli halkbilimci Carl Wilhem Von Sydow’a aittir. Sydov’un tasnifi şu şekilde belirtilmiştir.

- “1. Asıl masallar
- 2. Gerçekçi romantik masallar
- 3. Öğretici masallar
- 4. Zincirleme masallar
- 5. Düzenli kompozisyonlu masallar.” (Önal, 2011:3).

Avrupalı halkbilimciler dışında, Rusya’da da masal çalışmaları yapılmıştır. Rusya’da yaptığı masal araştırmaları ile bilinen Rus Halkbilimci A.N.Afanesyev, Rus masalları ile ilgili şu tasnifi yapmıştır:

- “I. Hayvan masalları
- II. Sihir (Büyü)Masalları
- III. Kısa Anlatılar
- IV. Hicvi Masallar
- V. Günlük Hayatla İlgili Masallar” (Gültekin, 2013:54).

Wladimir Propp, Afanesyev’in Rusya’da hazırladığı tasnifi düzelterek güncellemiştir. Propp’un yaptığı düzenleme şu şekildedir:

- “1. Hayvan Masalları
- 2. Sihirli (Mitolojik, fantastik) Masallar
- 3. Epik Destansı Masallar

4. Tarihi Masallar, Anlatmalar
5. Kısa Hikayeler veya Günlük Hayatla İlgili Masallar
6. Ölüler, Cadılar ve Devlerle İlgili Masallar
7. Halk Fıkraları (Anekdotalar)
8. Sıkıcı, Bunaltıcı Anlatılar
9. Şakalar, Gülünç Anlatılar” (Gültekin, 2013:55).

Dünyada özellikle de Avrupa’da başlayan masal çalışmaları ile birlikte masal sınıflama çalışmaları, ciddi bir şekilde ele alınmıştır. Dünyada yapılmış masal çalışmaları, Türkiye’de de yapılmıştır.

2.3.2.2. Türkiye’de Yapılan Tip Tasnifleri

2.3.2.2.1. Eberhard-Boratav Tasnifi

Türk masalları ile ilgili sistemli ve bilimsel yöntemlerle hazırlanmış tip tasnif çalışmaları, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra başlar. Bu anlamda Ankara Üniversitesinde DTC Fakültesinde Halkbilimi kürsüsünü açan Pertev Naili Boratav ve öğrencileri, Anadolu’da önemli masal derlemeleri yapmışlardır.

Pertev Naili Boratav, “alan araştırmalarını ve derleme çalışmalarını uluslararası termonolojiyi kullanarak yapar.” (Oğuz, 2014: 39). 1948 yılında DTCT’de halk edebiyatı kürsüsü kapatılıncaya kadar Boratav ve öğrencileri, bugün elde edilmesi zor olan pek çok masal metni derlemiş ve Türk Halk edebiyatına kazandırmıştır. (Oğuz, 2014: 39).

Pertev Naili Boratav, W. Eberhard ile birlikte masal üzerine önemli çalışmalar yapmıştır. Bu anlamda ikisinin birlikte hazırladıkları “*Typen Türkischer Wolkmärschen (TTV)*” başlıklı eser, Türk masal sınıflandırması bakımında önemli bir çalışmadır. “Türkiye’de W. Eberhard ile Pertev Naili Boratav 2500 masal metnini inceleyerek 378 tip tespit edilmiştir.” (Alptekin, 2002: 57). Eberhard ile Boratav’ın tespit ettikleri masal tipleri, 23 başlık ile verilmiştir. Bu başlıklar harf esasına dayalıdır.

Eberhard-Boratav kataloğu şu başlıklardan oluşmaktadır:

- “A. Hayvan masalları (22 tip),
- B. Hayvan ve insanın beraber rol aldıkları masallar (11 tip),

- C. Masal kahramanına bir ruhun veya bir hayvanın yardım ettiği masallar (49 tip),
- D. Tabiatüstü bir ruh veya bir hayvanla evlenme konusunu işleyen masallar (27 tip),
- E. İyi bir ruhla veya evliyalarla birlikte yaşamayı konu alan masallar (13 tip),
- F. İnsanların kaderinin önceden yazıldığını ve değişmeyeceği konusunu işleyen masallar (20 tip),
- G. Rüyalari konu alan masallar (3 tip),
- H. Kötü ruhlarla birlikte yaşamayı işleyen masallar (23 tip),
- I. Sihirbazları konu alan masallar (16 tip),
- J. Genç kızın sevgili bulmasını konu edinen masallar (12 tip),
- K. Erkek kahramanın sevgili bulmasını konu alan masallar (25 tip),
- L. Fakir kızın zengin bir erkekle evlenmesini konu alan masallar (16 tip),
- M. Kıskançlık ve iftira konusunu işleyen masallar (17 tip),
- N. Hor görülen kocaların kahraman olduğu masallar (3 tip),
- O. Zina ve baştan çıkarmayı konu alan masallar (22 tip),
- P. Acayip olaylar ve acayip icraatı konu alan masallar (8 tip),
- Q. Acayip davaları konu alan masallar (13 tip),
- R. Realist masallar (9 tip),
- S. Acayip tesadüfleri konu olarak işleyen masallar (6 tip),
- T. Komik olayları konu alan masallar (6 tip),
- U. Aptal ve tembel kadın veya erkekleri konu alan masallar (16 tip),
- V. Hırsızlık ve dedektiflik konularını işleyen masallar (11 tip),
- W. Akıllı, hilekâr veya cimri kahramanları konu alan masallar (29 tip)”
(Günay, 1975: 21).

2.3.2.2.2. Türkiye’de Yapılmış Diğer Tasnifler

“Az *Gittik Uz Gittik*” adlı çalışmasında Boratav, Lami Çelebi’nin masal tasnif çalışması yapan ilk araştırmacılardan biri olduğunu aktarmaktadır (Boratav, 1969:406).

Çelebi, “*Mecmâü’l-Letâif*” te tasnifini şu şekilde dile getirmiştir.

1. Çocuklar Üzerine Hikâyeler
2. Deliler Üzerine Hikâyeler

3. Çeşitli Başka Hayvanlar Üzerine Hikâyeler
4. Karı-Koca Üzerine Hikâyeler
5. Hayvan Masalları
6. Cansız Şeyler Üzerine Hikâyeler” (Boratav, 1969:406).

Lami Çelebi, 15. yüzyılda yaşadığına göre yaptığı bu tasnif, dünyada yapılmış en eski tasniflerden biri olarak kabul edilebilir.

Türkiye’de masal derleme çalışmaları ile bilinen Naki Tezel, masalları iki ana başlık altında toplamıştır:

- “A. Hayalî Masallar
B. Realist Masallar” (Tezel, 1965:17)

Tezel, yaptığı bu tasniften üç yıl sonra yazdığı makalede tasnifini şu şekilde değiştirmiştir:

- “A. Düşsel Masallar
B. Gerçekçi Masallar” (Tezel, 1968:452).

Naki Tezel’in üç yıl arayla verdiği bu tasnifte hiçbir farklılık yoktur sadece kelime isimleri değişmiştir.

Türkiye’de yapılmış önemli masal tasniflerinden biri Mehmet Tuğrul’a aittir. Mehmet Tuğrul, “*Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı*” başlıklı doktora tezinde masalları, “kahramanlarına ve genel niteliklerine göre” iki ana başlık altında tasnif etmiştir.

“A. Kahramanlarına Göre;

1. Kahramanı Hayvan Olan Masallar (13 Metin)
2. Kahramanı İnsan Olan Masallar (58 Metin)
3. Kahramanı İnsan ve Hayvan Olan Masallar (11 Metin)
4. Kahramanı İnsan ve Vahşi Hayvan Olan Masallar (3 Metin)
5. Kahramanı İnsan ve Olağanüstü Mahluk Olan Masallar (19 Metin)
6. Kahramanı Sembol Olan Masallar (1 Metin)

B. Genel Niteliklerine Göre;

1. Realist Masallar (67 Metin)
2. Olağanüstü Masallar (38 Metin)” (Tuğrul, 1969: 120).

Warren S. Walker ile Ahmet E. Uysal'ın birlikte yazdıkları "*Tales Alive in Turkey*" başlıklı çalışmada, Türk masallar yedi başlık etrafında sınıflandırılmıştır. Bu başlıklar:

- a) Tabiatüstü masallar (11metin)
- b) Şaşırtıcı ve hünerli istidlâlli masallar (6 metin)
- c) Mizahî masallar (13+1 metin)
- ç) Ahlâkî masallar (6 metin)
- d) Koroğlu (2 metin)
- e) Dini küçük düşürücü masallar (3 metin)
- f) Fıkralar (25 metin)" (Şimşek, 2001:79).

Türkiye'de masal üzerine yapılan ilk doktora çalışmalarında, araştırmacılar derledikleri masal metinlerini konularına göre tasnif etmişlerdir. Araştırmacılardan bazılarının ulaştıkları sonuçlar şu şekildedir:

Saim Sakaoğlu, "*Gümüşhane ve Bayburt Masalları Metin Toplama ve Tahli*" adlı çalışmasında, derlediği 70 masal metnini Aarne-Thompson'un tasnifi doğrultusunda şu şekilde sınıflandırmıştır:

- a) Hayvan masalları: 3
- b) Asıl halk masalları: 64
- c) Fıkralar: 2
- d) Zincirleme masallar: 1
- e) Sınıflandırmaya girmeyen masallar: yok" (Sakaoğlu, 2002: 81)

Ali Berat Alptekin, "*Taşeli Masalları*" başlıklı çalışmasında, derlediği masalları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- a) Hayvan masalları: 5
- b) Asıl halk masalları: 61 metin
- c) Fıkralar: 2
- d) Zincirleme masallar: 2
- e) Sınıflandırmaya girmeyen masallar: Yok" (Alptekin, 2002: 61)

Esmâ Şimşek "*Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*" başlıklı çalışmasında, derlediği masalları şu şekilde tasnif etmiştir:

- a) Hayvan masalları: 5

- b) Asıl halk masalları: 61
- c) Fıkralar: 2
- d) Zincirleme masallar: 2
- e) Sınıflandırmaya girmeyen masallar: Yok” (Şimşek, 2001: 85)

Mehmet Özçelik’in “*Afyonkarahisar Masalları*” başlıklı çalışmasında yer alan 70 masal metninin tasnifi şu şekildedir:

- “a) Hayvan masalları: 4
- b) Asıl halk masalları:63
- c) Fıkralar: 3
- d) Zincirleme masallar: Yok
- e) Sınıflandırmaya girmeyen masallar: Yok” (Özçelik, 2004: 85)

“*Tunceli’den Derlenen Masallar (Metin-İnceleme)*” başlıklı çalışmada derlenen 122 masal metni, Aarne-Thompson’un tasnifi esas alındığında şu şekilde tasnif edilebilir:

- a) Hayvan masalları: 28
- b) Asıl halk masalları: 80
- c) Fıkralar: 3
- d) Zincirleme masallar: 3
- e) Sınıflandırmaya girmeyen masallar: 8

Görüldüğü üzere zengin bir masal geleneğine sahip olan ülkemizde halkbilimciler önemli masal tasnifleri yapmıştır. Yapılan bu tasnifler ışığında hazırlanılacak masal çalışmaları ile birlikte daha nitelikli tasnif çalışmaları mutlaka olacaktır.

Masal kavramı, bilim dünyasında gün geçtikçe yerini sağlamlaştırmaktadır. Bu anlamda şimdiye kadar Batı dünyasında ve Türkiye’de yapılmış olan önemli masal tasniflerinin önemli olanları yukarıda verilmiştir. Hızla değişen ve gelişen bilim dünyasında masal çalışmaları devam ettikçe, çok daha farklı tasniflerin olacağı bir gerçektir.

2.4. Masalların Kaynakları

Masal konusu üzerinde çalışma yapan araştırmacıların üzerinde önemle durdukları konulardan biri de, masalların kaynağı meselesidir. İnsanoğlunun yarattığı en eski sözlü anlatımlar olan masalların, ilk önce hangi kültürde meydana geldiği ve dünyaya nasıl yayıldığını merak eden bilim insanları, bu konuda çeşitli görüşler ortaya atmıştır.

Halkbilimcilerin yıllardır üzerinde durduğu masalların kaynağı meselesi için genellikle üç görüş mevcuttur.

2.4.1. Tarih Öncesi Görüş / Mitoloji Okulu

Masalların kaynağını tarih öncesi dönemlere dayandıran bu görüş; “Mitolojik Teori” ya da “Mitolojik Okul” isimleri ile de bilinmektedir.

“Bu yaklaşım, J. Grimm’in Alman dili ve diyalektleriyle ilgili çalışmalarında kullandığı karşılaştırmalı dilbilimi yöntemini sözlü şiir ürünlerine de uygulanmasından kaynaklanmaktadır. J. Grimm, dilbilim çalışmalarındaki ‘ortak aile dili’ni ortaya koymayı amaçlayan anlayış, folklor ürünlerine de uygular. J. Grimm ortak kültürel mirasın ürünü olarak kabul edilen sözlü kültürel ürünlerden hareketle çok eski zamanlarda ortak atadan ortaya çıkmış yeni milletlerin ve onların çeşitli kollarının ortaklığının ortaya konulabileceğini düşünmüştür.” (Çobanoğlu, 1999: 83).

Dilbilim alanında yapılan çalışmalarda başvurulan bu yönteme göre; ortak aile dili olduğu gibi sözlü kültür ürünlerinde de “ortak ata” vardır. Bu kapsamda folklor ürünleri incelenerek bir sonuca ulaşılması hedeflenmektedir.

“Bu konu ile ilgili olarak da öncelik doğal olarak mitlere verilmiştir. J. Grimm’in görüşüne göre sözlü şiir ve onun en eski zamanlardan beri geçirdiği gelişme safhaları nedeniyle son derece önemliydi ve bu türler bilmeceleri, atasözlerini, şarkıları, masalları, efsaneleri içine alacak genişlikte külliyatlar olarak Almanların en eski inançlarını muhafaza etmektedir.” (Çobanoğlu, 1999: 83).

Buradan hareketle J. Grimm'in Alman sözlü kültür ürünlerinde Alman ulusunun geçmişinin saklı olduğu, bu ürünler sayesinde ulusun geçirdiği evreler hakkında bilgi elde edebileceğine inandığı söylenebilir.

Tarih öncesi görüşü savunan G.Huete'nin bu konu ile ilgili görüşleri önemlidir. Ona göre, masalların kaynağı, Hindistan'dır. Bu anlamda Hint mitolojisine ait metinler özellikle “Vedalar”, masalların kaynağı olarak kabul edilebilir (Sakaoğlu, 2012: 5).

Hint-Avrupa Görüşü şeklinde de ifade edilen bu görüşün temsilcilerinden biri, Max Müller'dir.

“Max Müller (1820-1900) Riga-Vedaldaki eski Hint ilah tabirleri üzerinde çalışır ve Karşılaştırmalı Mitoloji Bilimini kurar. Masal ve mitoloji arasındaki benzerliğe dikkat eden mitolojik görüşün temsilcileri, masalın mitolojiden çıkmış olacağını ileri sürerler. Müller, Hind- Avrupa uluslarının mitolojilerini incelemiş ve kaynak olarak da Hindistan'ı kabul etmektedir.” (Sakaoğlu, 2012: 5).

Görülüyor ki bu görüşün savunucuları, masalların ortak atadan çıktığına dolayısıyla dünyadaki bütün masalların bir şekilde aynı kanala bağlanabileceğine inanmaktadırlar. Bu ortak atanın hangi kültürde olduğunu bulmak içinde en eski medeniyetlerin sözlü ürünleri ele alınmaktadır.

Arnold Van Gennep, “Le Folklore” adlı çalışmasında, masalların kaynağı ile ilgili şu ifadeler yer vermektedir: “Mitoloji mektebi, halk masallarını eski mitlerin parçalar halindeki bakiyeleri olarak görüyordu. Bu mektebin natüralist denilen bir şubesi, masalları güneşe ve fecre yahut da bulutlara ve yağmura ait mitleri buluyordu” (Tezel, 2009: 8). Bu sözlerden hareketle denilebilir ki, bu görüşün savunucuları masallarda yaradılış ile ilgili bilgilerin var olduğuna inanmaktadır.

“Sir George Cox, bu okulun görüşünü geliştirir ve bazı masal araştırmalarında kullanır. Cox, Aryan (Hint-Avrupa dil ailesinden olan ırk) milletlerinin kahramanları arasındaki benzerlikleri araştırmış ve hepsini bir tek ortak kaynağa bağlamıştır. Güneş tanrısının mücadelesi ve mitolojik kahramanların savaşlarını güneşin karanlıklar ile mücadele edip onu yenmesine benzetir. O, ayrıca uzak bir benzetme ile Grek Mitolojisinin

temelde diğer uluslarınkı ile aynı olduğunu ileri sürer. Bu okulun temsilcileri, Güneş-Tanrı mitleri üzerinde ısrarla durdukları için Güneş Mitolojistleri diye de anılırlar.” (Sakaoğlu, 2012:6).

Bu konuda masal araştırmaları yapan halkbilimci Umay Günay’ın görüşleri şu şekildedir:

“Masalların kaynağı ve nasıl dünyaya yayıldıkları konusunda çalışmalar yapılmışsa da kesin sonuçlara ulaşılamamıştır. Birbirinden çok farklı dil alanlarında ve kültürlerde aynı masalların anlatıldığı tespit edilmiştir. Masalların müşterek yapıya ve ortak motiflere dayalı sözlü gelenek içinde gelişmiş edebi bir tür olduğu gerçektir. Masalın muhtevası, şekli, kaynağı ve yayılışı ile ilgili teorilerin öncüsü Alman Wilhelm Grimm’dir. Grimm, 1856 yılında kardeşiyle beraber hazırladığı “Kinder und Hausmarchen (Çocuk ve Ev Masalları)” isimli Almanca kitabın Önsözünde masallarının kaynağı konusunda iki görüş ileri sürmüştür. Bunlar:

- 1. Hint- Avrupa dil dairesine giren milletlerin masalları, tespit edilemeyen bir tarihi devrin mirasıdır.*
- 2. Masallar eski mitlerin parçalanmış şekilleridir. Bunlar ancak içinden çıktıkları mitlerin kesin olarak açıklanmasıyla anlaşılabilir.” (Günay, 1992: 321).*

2.4.2. Tarihi Görüş /Hindoloji Okulu

Bu görüşe göre Hindistan, masalların kaynağı olarak görölmektedir. Tarih öncesi görüşten farklı olarak, masalların tarihi devirlerde meydana geldiğı savunulmaktadır.

De Sacy, bu görüşün ilk temsilcisi olarak kabul edilmektedir. Ona göre, masalların kaynağı araştırılırken “Vedalar” yerine “Pañçatantra” dikkate alınmalıdır. Ondan sonra gelen araştırmacılar, pek çok ulusun başta Arap, İnan ve Avrupa masallarının kaynağını yine buraya dayandırmaktadır. (Sakaoğlu, 2012: 7).

“Theodor Benfey’e göre; ‘Pañçatantra’ Müslümanlara onuncu yüzyıldan sonra da Müslümanların aracılığıyla yazılı yollarla Budist rahiplerinin gayretleri ile Çin’e ve Moğolistan’a yayılır. Motifler de

Moğollar ve Türklerin aracılığı ile kuzeyden sözlü olarak Avrupa'ya yayılmıştır. Ancak Benfey'in görüşlerine de hayli tenkit yöneltilir. İngiliz bilim adamı Henry Gaidoz ve Joseph Bedier onu bölge masallarıyla Hint masallarının ayrılmasının gerekliliğini, yazıya geçirilmiş rivayetlere son derece güvenmenin doğru olmayacağı konusunda uyarırlar. Ayrıca Budizm'e ait olduğu kabul edilen motiflerin önemli bir bölümü aslında bütün dünyada bilinen motiflerdir. Sonunda Masalların Hindistan'a da başka yerlerden geçebileceği tartışmaya açıldı. Yunan ve Mısır kültüründen Hindistan'a geçen motiflere de karşı çıkmalara güç kazandırmış oldu.” (Sakaoğlu, 2012: 7).

Benfey'in masalların Avrupa'ya nasıl taşındığına dair üç görüşü mevcuttur. Buna göre masallar:

- “1. Masalların bir hölümü X. yüzyıldan sonra İslami tesirle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya taşınmıştır.
2. Bir grup masal X. yüzyıldan sonra İslami tesirle Bizans, İtalya ve İspanya yoluyla Avrupa'ya taşınmıştır.
3. Budist malzeme ise Moğollar vasıtasıyla Çin ve Tibet 'ten Avrupa'ya taşınmıştır.” (Günay, 1992: 322).

Masalların göç yolu ile Avrupa'ya ulaştığına dair var olan bir inanış vardır.

“Ulaşım imkanlarının kısıtlı olduğu devirlerde uzun yolculuklar çoğunlukla deniz yoluyla yapılmış. Bazen aylarca devam eden bu yolculuklarda yollar bir türlü bitmezmiş. Yolcuların sıkılmasını önlemek ve onlara hoş vakitler geçirtmek amacıyla Hindistan'dan her yolcu gemisine birer “masalcı” alınır ve masal anlatması istenirmiş. Yolcular ise masalcılardan öğrendiği masalları batıya taşır ve orada anlatırlarmış. Böylece Hindistan masalları Avrupa'ya ulaşmış.” (Arıcı, 2004: 161).

2.4.3. Etnografik Görüş / Antropoloji Okulu

Masal araştırmaları derinleştikçe masalların kaynağına dair görüşlerde değişmiştir. Antropologların ortaya attıkları görüşlerden biri de Etnografik görüş / Antropoloji Okulu olarak ifade edilen görüştür.

Bu görüşe göre masallar, mitolojinin değil medeni hayatın artıklarıdır. Buradaki medeni hayat, günümüzdeki anlayışın sonucu olan bir hayat değil; insanların bireysel olarak yaşamayı bırakıp sosyalleşmesi ve örgütlenerek birlikte yaşaması ile oluşan hayattır (Sakaoğlu, 2012: 8).

Antropolojik görüşü savunan Andrew Lang'a göre, masalların kaynağını Hindistan'da aramamak gerekir. Masalları tek bir kaynağa bağlamayı uygun görmeyen Lang, masalların birbirinden bağımsız yerlerde, benzer şekilde meydana geldiğini savunur. Benzer inançlara sahip olan topluluklar, birbirinden farklı yerlerde yaşasalar da birbirine benzeyen masallar oluşturabilirler. Lang, böylece masalların tek kaynak ve göç ile yayılmadığına inanır (Günay, 1992: 322).

Masalların kaynağı ile ilgili Naki Tezel de görüş belirtmektedir. Tezel'e göre; bugün bir milletin tespit edilmiş bulunan bir masalına memleketin değişik bölgelerinde rastlanması hatta aynı masalın pek az ayrılıkla baka başka uluslarda yaşamakta olması, bunların geniş alanlara yayıldıklarını dolayısıyla çok eski bir geçmişin malı olduklarını gösterir. Demek ki masal, ilk insan topluluklarından doğmuştur. Önceleri ataların kahramanlıklarının küçük toplulukta anlatılması ile başlamıştır. Kahramanlıklar ve bunlarla ilgili olaylar, ağızdan ağıza geçerek topluluğun genişlemesiyle birlikte yayılmıştır. Aileden klana, klandan kabileye, kabileden de daha büyük birliklere ve sonunda milletler dediğimiz insan topluluğuna geçmiş, ona mal olmuştur (Tezel, 2009:9).

Sakaoğlu'na göre; masalların ilk defa nerede ve nasıl ortaya çıktığına dair bir probleme takılıp kalınmamalıdır. Masallar her devirde değişip gelişebilmektedir. Bir masaldaki motif ve kavramların kolay bir şekilde başka bir masala geçebildiği için masalın kaynağını hiçbir inanç ve coğrafyayı temel alarak değerlendirmemek gerekir. (Sakaoğlu, 2012: 9-10).

Görüldüğü üzere, masalların kaynağı ile ilgili çeşitli görüşler vardır. Bu da gösteriyor ki masal türü, mitlerden sonra ortaya çıkan, çok eski halk edebiyatı anlatılarıdır. Sosyal bilimlerin kanıtlanabilirlik yönünün olmaması sebebi ile masalın kaynağının kesin olarak neresi olduğunu belirlemek bu anlamda zordur.

3. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ DERLENME ŞEKLİ

3.1. Araştırma Konusunun Tespiti

Tunceli ili özgün yapısı ile kadim bir sözlü anlatma geleneğine sahip yörelerimizden biridir. Ülkemizde pek çok ilin masalları ve sözlü anlatıları incelenmesine rağmen, kendine has bir sözlü kültürü olan Tunceli yöresinin folklor ürünleri ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Tunceli yöresinin halk anlatılarına dair akademik çalışmaların eksikliğini tespit ettikten sonra, yöre folkloruna bir nebze de olsa hizmet etmek amacıyla yörede uzun yıllardır bir gelenek içinde anlatılan masal derleme çalışmasına karar verilmiştir.

3.2. Derlemeye Çıkmadan Önce Planlama ve Hazırlık Safhası

Tunceli ilinde derleme çalışmasına başlanmadan önce aşağıda belirtilen birtakım hazırlıklar ve planlamalar yapılmıştır.

Bilgilendirme yapmak için, talebimiz üzerine Uşak Üniversitesi Rektörlüğü'nden Tunceli Valiliğine ve çalışmakta olduğumuz Munzur Üniversitesi Rektörlüğü'ne hitaben bir bilgilendirme yazısı alınmıştır.

Tunceli merkez ilçe ile birlikte, Hozat, Mazgirt, Nazımiye, Ovacık, Pertek, Pülümür, Çemişgezek ilçeleri derleme sahası olarak belirlenmiştir. Tunceli il merkezine ve 7 ilçeye bağlı 38 köyde derleme çalışması yapılmıştır. Kırsal bir coğrafyaya sahip olan Tunceli ilinde, her yere ulaşmak kolay değildir. Bu nedenle ulaşım konusunda sıkıntı yaşanmaması muhtemel köyler seçilmiştir.

Derlemeye başlanmadan, daha önceden yörede derleme yapan araştırmacılar ile iletişime geçilmiştir. Böylece yörede hangi yöntem ile verim alınacağı belirlenmiştir. Munzur Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü hocalarından Doç. Dr. İbrahim Tosun, Öğretim görevlisi Sibel Taş ve Arş. Gör Ali Koç'un bu anlamda çok desteği ve katkısı olmuştur.

Derleme yapılacak olan sahanın ileri gelenlerinden birileri ile temas kurulmuştur. Bu kişilerin önerdiği ve masal bilen kaynak kişiler ile iletişime geçilmiştir.

Derleme sahasına çıkmadan önce, gerekli malzemeler temin edilmiştir. Kaynak kişilerden masal derlemek için ses kaydedici cihaz, kamera, not defteri vb. malzemeler eksiksiz bir şekilde hazırlanmıştır.

Derleme yapılan Tunceli ili ve ilçeleri ile ilgili yayınlanmış eserler ve akademik çalışmalar incelenmiştir. Böylece yöre ile ilgili daha önce inceleme yapmış olan araştırmacıların tecrübelerinden yararlanılmıştır.

Derleme çalışmalarının yanı sıra, masal konusunda hazırlanmış olan önemli lisansüstü tezler, kitaplar ve makaleler incelenmiş ve gerekli notlar alınmıştır. Bu anlamda inceleme yapılmak istenen konu ile ilgili akademik literatür taranmış ve yapılacak çalışmanın hangi yönde gideceği belirlenmiştir.

3.3. Derlemeyle İlgili Bazı Hususlar

Derleme yapılacak konu, yöntem ve gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra alan araştırması başlamıştır.

Derleme sırasında kaynak kişinin rahat edeceği, kendisini en iyi şekilde ifade edebileceği şartlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Kaynak kişi ile önce sohbet edilmiş sonra masal ile ilgili çeşitli sorular sorularak masal anlatmaya teşvik edilmiştir.

Derleme yapılan hiçbir kaynak şahsa, masal anlatması için ısrar edilmemiştir. Bu yüzden bazı kaynak şahısların hatırlamadığı gerekçesi ile anlattığı masalı yarıda bırakmasına rağmen bitirmesi için ısrar edilmemiştir.

Çalışmamızda yer alan 4,19,22,23,24,39,44,47,56,61,113 numaralı masallar, Kürtçe derlenip Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. 10,35,65,66,69,86,108,115,120 numaralı masallar, Zazaca'dan derlenip Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Bunların dışında kalan 102 masal da Türkçe derlenmiştir.

Çalışmaya dâhil ettiğimiz Şahmaran (92) masalı, Metin Kahraman ve Kemal Kahraman'ın Kitap+CD "*Saê Moru (Şahmaran)*" isimli müzik albümünden alınmıştır. Bizzat Metin Kahraman ve Kemal Kahraman ile yüz yüze görüşülerek Şahmaran masalı üzerine yapılan uzun bir değerlendirmeden sonra bu masal çalışmaya dâhil edilmiştir.

Kitap+CD olarak hazırlanan bu çalışma, Mustafa Düzgün tarafından yörenin önemli sözlü kaynaklarından olan Mursaé Silemani'den 1993 yılında derlenmiş ve Berhem Yayınlarında yayımlanmış Zazaca sözlü versiyonu esas alınmıştır. Mustafa Düzgün'ün derlediği Zazaca versiyon, 6 sayfadır. Metin-Kemal Kahraman'ın çalışmasında metin içinde yeşil renk ile yazılmış bölümler, Zazaca versiyonundan yapılmış çeviri temelinde aktarılmıştır. Bu çalışmada Şahmaran masalı Zazaca, Kürtçe ve Türkçe aktarılmaktadır.

Zazaca versiyonunda eksik olan kısımlar, “*Belkıya*” hikayesi ve “*Şemsi Banu ile Cihanşah*” bölümleri, Mardin Kızıltepe'den derlemeci Ceylan Tari tarafından bölgenin meşhur dengbeji Hemed Elî'yê Bêrtî'den derlediği Kürtçe versiyon esas alınarak kurulmuştur. Bu bölümler, pembe renk ile yazılmıştır.

Metin içinde lacivert renkle yazılmış bölümler ise hikâye bağlantılarını sağlamak için kaynaklara sadık kalınarak Metin ve Kemal Kahraman'a ait ifadelerdir. “*Saê Moru (Şahmaran)*” albümü 12 bölümden meydana gelmektedir.

3.4. Derleme Esnasında Karşılaşılan Sorunlar

Tunceli ili, karasal bir iklimin hâkim olduğu engebeli bir coğrafyadır. Bu anlamda masal anlatıcılarının bulunduğu ve mezra diye tabir edilen bazı yerlere gitmek hem güvenlik hem de ulaşım zorluğu nedeniyle maalesef ertelenmiştir. İlerleyen süreçte daha uygun şartlarda bu yerlere gitmek ayrıca hedeflenmektedir.

Yörede daha önce derleme çalışmalarının çok yapılmaması ve yöre insanının derlemeye yabancı olması, kaynak şahısların derlemeye katılmasını zorlaştırmıştır. Masal anlatmak için görüşülen bazı kişiler; bizleri gazeteci, siyasetçi hatta defineci sandıkları için masal anlatmamışlardır. Bu anlamda yöre halkının korku ve kaygıları derleme çalışmasını etkilemiştir.

Derleme sırasında en sık karşılaşılan problemlerden biri, bazı kaynak kişilerin adlarını ve soyadlarını söylemekten çekinmeleri olmuştur. Bu kişilerin çeşitli korkular yaşadığı ve anlattıkları olayların kendilerine zarar vereceğini düşündükleri tespit edilmiştir. Bazı kaynak kişilerin ise masal anlattığı fakat masal sonunda kendisi ile ilgili doğru bilgileri vermediği tespit edilmiştir. Örneğin doğum tarihi, yaşı, soyadı gibi tanıtıcı bilgileri söylemedikleri tespit edilmiştir. Bu şekilde tanıtıcı bilgilerini vermeyen kaynak kişilerden alınan masallar, çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Masal biliyor diye tavsiye edilen bazı kaynak şahısların, uzun zamandır masal anlatmadıkları için masalın çoğu bölümünü unuttukları görülmüştür. Bunlardan alınan masallar da, çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Yörede derlemeye giderken yanımızda sevilen, saygı duyulan kişilerin olması, çalışmaya olumlu etki etmiştir. Bazen de görüşülen kaynak şahısların bizimle beraber derleme çalışmasına gelen kişiler ile fazla alakadar olmaları, onlara çeşitli sorunlarını anlatıp çözüm bulmaları için ricada buldukları görülmüştür. Bu durum da masal derlememizi güçleştirmiştir.

Derleme sırasında en zorlanılan durumların başında, görüşülen kaynak kişilerin masal, efsane, halk hikâyesi ve başlarından geçen çeşitli hatıraların hepsine masal demeleridir. Bu anlamda bazen başlarından geçen hatıralar da tarafımızca dinlenmiştir. Bu sayede efsane ve diğer halk edebiyatı türleri de derlenmiştir. Kaynak kişinin masal türünü anlaması için tarafımızdan bir masal anlatılarak o türü hatırlaması sağlanmıştır.

Görüşülen kaynak şahısların bir bölümü, ses kayıt cihazı karşısında tedirgin olmuş ve hiçbir şey anlatmadan görüşmeyi sonlandırmıştır. Onların bu tepkisine saygı gösterilip ses kayıt cihazı ile kayıt alınmasına izin veren kaynak kişiler ile çalışmaya devam edilmiştir.

Derleme yapılan kaynak şahısların birkaçı, bildikleri masalları Kürtçe ve Zazaca anlatmışlardır.

3.5. Derleme Yerleri

Konu belirlendikten sonra, çalışmayı Tunceli il merkezi ile sınırlandırılmamış bütün ilçelerine ulaşmak hedeflenmiştir. Bu amaçla Tunceli iline bağlı merkez ilçe ile birlikte, Hozat, Mazgirt, Nazımiye, Ovacık, Pertek, Pülümür, Çemişgezek ilçeleri derleme yerleri olarak belirlenmiştir. Tunceli il merkezine ve 7 ilçeye bağlı 38 köyde derleme çalışması yapılmıştır.

Derleme aşamasında en çok masal toplanılan yerler, Mazgirt ilçesi ve buraya bağlı köyler olmuştur. Çalışma sırasında görüşülen kaynak kişilerden hareketle, Mazgirt'te zengin bir sözlü kültür olduğu anlaşılmıştır. Pek çok türbenin bulunduğu ilçede, efsane anlatma geleneğinin olduğu, bunun dışında halk hikâyesi, ninni, türkü gibi halk edebiyatı ürünlerinin de bu bölgede anlatıldığı tespit edilmiştir.

Mazgirt ilçesinden sonra en çok masal derlenen yerler, Pertek ilçesi ve Tunceli şehir merkezi olmuştur. En az masal derlenen bölge ise Çemişgezek ilçesi olmuştur.

Yörede masal bilen kaynak şahısların yaşadığı çok köy tespit edilmiş fakat hem ulaşım problemi hem de kamu personeli olarak çok uzak köylere gitmemizin doğru olmayacağı ifade edildiği için bu yerlere gidilememiştir.

3.6. Kaynak Şahıslar Hakkında Bilgiler

Tunceli masallarını derlemek için alan araştırmasına çıkıldığında, yöre insanının iletişimden kaçmadığı ve güler yüzlü bir şekilde rahat konuştukları görülmüştür. Görüşme yapılan çoğu kaynak kişinin yanına köyün bilinen, sevilen kişileri ile gidilmesi de derlemeci olarak tarafımıza güven duymalarını sağlamıştır.

Saha çalışması için gidilen bazı yerlerde ise derlemeci olarak bizi defineci, siyasetçi sanmaları başta sıkıntı olduysa da böyle bir çaba içinde olmadığımızı anladıktan sonra her türlü desteği göstermişlerdir.

Yörede görüşülen kadınlar ile iletişim noktasında problem olmamıştır. Yöre kadını, hayatın her alanında aktiftir. Bu anlamda yöre kadınlarından masal derlenmesi cinsiyetçi bir bakış açısıyla yaklaşmadıkları için zorlu geçmemiştir.

Masal derlemek için görüşme talep edilen kaynak kişilerin hiçbiri bir beklenti içinde olmamıştır. Bazı yerlerde ücret karşılığı derleme yapılıyorsa da Tunceli yöresinde böyle bir durum ile karşılaşılmamıştır.

Tunceli yöresi, okuma yazma oranının yüksek olduğu bir coğrafyadır. Bu anlamda masal derlenen kaynak şahısların büyük çoğunluğu, okuma yazma bilmektedir; önemli bir kısmı da üniversite mezunudur. Kaynak kişilerin bir tanesinin eğitim durumu hakkında bilgi alınmadığı için 50 kaynak kişi olmasına rağmen aşağıdaki tabloda 49 kişinin eğitim durumu hakkında bilgi verilmiştir.

Okula gitmemiş, okuryazar olmayanlar:	13
İlkokul mezunu olanlar	17
İlkokulu yarıda bırakanlar	2
Ortaokul mezunu olanlar	4
Lise mezunu olanlar	8

Yüksekokul mezunu olanlar	0
Lisans mezunu olanlar	4
Lisansüstü program mezunu olanlar	1

Okuma yazma oranına göre yapılabilecek değerlendirmeye göre, okuma yazması olmayan ya da en fazla ilkokul mezunu olan kaynak kişilerin anlattığı masallar, uzun olduğu gibi olağanüstü olaylar ve motifler bakımından daha zengindir. Kaynak kişilerin okuma yazma oranı arttıkça, aktardıkları masalarda olağanüstülükler zayıflamakta buna karşın gerçek hayatta olabilecek olaylar masala daha fazla konu olmaktadır.

Masal anlatıcıları seçilirken özellikle 60 yaş üstü olmasına özen gösterilmiştir. Bu anlamda görüşülen kaynak kişilerin büyük çoğunluğu 60 yaş üstüdür. En yaşlı masal anlatıcısı 117 en genç masal anlatıcısı ise 42 yaşındadır.

60 yaş ve üstü kadınlar:	16
60 yaş altı kadınlar:	3
60 yaş ve üstü erkekler:	24
60 yaş altı erkekler:	7

Yaşı 60 ve üstü olan kaynak şahıslardan derlenen masalların daha uzun olduğu tespit edilmiştir. Bu masalların motif ve formel unsurları bakımından da daha zengin olduğu görülmektedir. Buna karşın yaşı 60 altı olan kaynak şahısların anlattığı masalların ise hem kısa hem de motif ve formel bakımından daha zayıf olduğu anlaşılmıştır. Bu da göstermektedir ki her yerde olduğu gibi yörede de masal anlatma geleneği zayıflamaktadır. Bu anlamda yapılan derleme çalışması bir nebze de olsa yöre folkloruna hizmet edecektir.

Derleme çalışması için görüşülen kaynak kişilerin çalıştıkları meslekler şu şekildedir:

Ev hanımı	18
Emekli	15
Esnaf	7
Çiftçi	5
Arıcı	1
Akademisyen	1

Keççe operatörü	1
Muhasebeci	1
Rehber/ dede	1

Yukarıdaki meslek grubu dağılımı derleme yapılan yerler ile ilgili orantılı bir sonuç vermektedir. Şehir merkezinde ve merkeze bağlı köylerde görüşülen kaynak kişilerin önemli bir kısmının emekli ya da esnaf olduğu görülmektedir. Buna karşın kırsal kesimde çalışan kişilerin geneli çiftçi, arıcı, işçi gibi meslek gruplarından oluşmaktadır. Görüşülen kadın kaynak kişilerin bir tanesi emekli öğretmen, geriye kalan 18 tanesi ise ev hanımıdır.

4. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ MOTİF VE FORMEL YAPISI

4.1. Motif

Halkbilim çalışmalarının gelişmesi için yoğun bir gayret gösteren Stith Thompson, halkbilim çevrelerinden birçok yazar tarafından “Folklorun Babası” (Richeard, 1977: 8) olarak anılır. Thompson, folklorun bir bilim dalı olduğunu savunarak folklorla büyük katkılarda bulunmuştur.

Thompson’un folklor çalışmaları ile ilgili hazırladığı altı ciltlik “*Motif-Index of Folk Literature*” adlı çalışma, folklorla büyük katkılar vermiştir. Thompson’un bu eseri, motifler ile ilgili en kapsamlı eser olarak kabul edilir. Thompson, bu çalışmada ele aldığı motifleri konularına göre sınıflandırarak her konuya bir harf vermiştir. Bu sınıflandırma dâhilinde yirmi üç konu başlığı oluşturmuştur.

Alan Dundes’e göre; “altı ciltlik halk edebiyatı motif indeksi için her şeyden önce söylenmesi gereken şey, profesyonel folklorcuların analizlerine yardım eden kaynakların en değerlilerinden biri olduğudur.” (Dundes, 1999: 133).

“*Motif Index of Folk Literature*” adlı çalışması ile masal araştırmalarına büyük katkı sağlayan Stith Thompson, motif kavramını; “motif bir masaldaki en küçük unsur olup, bu unsur gelenekte sürekli bir varoluş gücüne sahiptir.” (Çobanoğlu,1999:104) şeklinde tanımlamaktadır. “Bu güce sahip olabilmek için bu unsur, görülmemiş ve çarpıcı bir özelliğe sahip olmak zorundadır.” (Ekici, 2014:75). Motif ile ilgili bu değerlendirmeleri yapan Stith Thompson, motiflerin şu üç gruptan birinde bulunduğunu ifade eder:

“Motiflerin çoğu üç grup içerisinde yer alır. Birinci grupta yer alanlar; tanrılar, olağanüstü hayvanlar, cadılar, devler ve periler gibi görülmemiş yaratıklar ve hatta gözde olan en küçük çocuk veya hain üvey anne gibi gelenek tarafından bilinen insan karakterleri de içine alan masalların aktörleridir. İkinci grupta, bir hareketin arkasındaki sihirli nesnelere, olağanüstü görenekler, acayip inanmalar ve benzeri gibi unsurlar. Üçüncü grupta ise, tek tek olaylar yer alır ve bunlar motiflerin büyük çoğunluğunu kapsar.” (Ekici, 2014: 75).

Thompson’un motif ile ilgili açıklamalarına bakıldığında, masalda karşılaşılan her şeyin motif olmadığı gerçeği görülür. Bir kavramın motif olarak

kabul edilmesi için, görülmemiş ve çarpıcı olması gerekir. Örneğin bir yılan ile karşılaşmak çarpıcı bir durum değildir, dolayısıyla motif olarak kabul edilmez. Fakat karşılaşılan yılan; yarısı insan, yarısı yılan ise bu görülmemiş ve çarpıcı bir durum olduğu için motif olarak kabul edilir.

Thompson'un motif ile ilgili görüşlerinden sonra, onun gibi "motif" kavramı ile ilgili görüşlerini ortaya koyan halkbilimi araştırmacılarının değerlendirmelerini vermek, yararlı olacaktır.

Motif kavramı ile ilgili önemli değerlendirmelerden biri Joann Conrad'a aittir. Conrad'a göre; "edebiyatta motif, tekrar yoluyla önemli bir şeyi vurgulayan tekrar unsurudur. Motif, belirli bir eserde veya belli bir yazarın belli bir eserinde yer alabilir. Vurgu anlam ve sonuç üzerindedir." (Conrad, 2008:643).

Joann Conrad'ın motif tanımında dikkati çeken husus; motiflerin özellikle vurgu, anlam ve sonuç bağlamında dikkat çektiği ile ilgili husustur. Bu anlamda Conrad'a göre; herhangi bir şey motif olamaz, bir kavramın motif olarak kabul edilebilmesi için vurgulu ve anlamlı olması ayrıca bir sonuca ulaşması gerekmektedir.

Arthur Christensen; "canlılıklarıyla kendilerini kabul ettiren, tarifi güç bir psikolojik kanuna göre dinleyiciyi avuç içine alabilen ve iptidâî fikir silsilelerinden yeni terkiplerine girmek için az veya çok parçalara ayrılabilen unsurlardır." (Sakaoğlu, 1980: 24) şeklinde motif kavramını tanımlayarak, motiflerin parçalara ayrılabilmesi yönüne dikkat çekmiştir.

Vesselovski ise motifi; "hikâyenin, parçalanmayan en küçük parçasıdır." (Alptekin, 2002: 114) şeklinde tanımlayarak Arthur Christensen'in aksine görüş bildirmektedir.

Vesselovski'nin motif tanımına en büyük eleştiriyi ise Vladimir Propp yaparak motif ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: "Motiflerin bölünemez halde olmaları elbette çok iyi olurdu. Ejderha, kralın kızını kaçıran motifini aldığımızda, her biri diğerinden bağımsız olarak gelişmeye meyilli dört ayrı unsura bölündüğünü görürüz. Bu bakımdan Veselovski ne derse desin, motifin bir bütün olmadığını ve her zaman bölünmesinin mümkün olduğunu görmek gerekir." (Propp, 1987: 25) diyerek motifin bölünebilme özelliğine dikkat çekmektedir.

4.2. Tunceli’den Derlenen Masalarda Tespit Edilen Motiflerin İncelemesi

Çalışmanın bu bölümünde, Tunceli ili ve ilçelerinden derlenen 122 (yüz yirmi iki) masal metninde tespit edilen motifler, “*Motif Index of Folk-Literature*” adlı çalışmaya göre tasnif edilip, oradaki motif numaraları aktarılacaktır. Eserde yer alan ana başlıklar, aşağıda belirtilmiş olup, alt başlıkları inceleme kısmında detaylı olarak incelenecektir.

A. Mitolojik Motifler	N. Şans ve Kader / Talih
B. Hayvanlar	P. Toplum
C. Yasak (Tabu)	Q. Ödüller ve Cezalar
D. Sihir (Büyü)	R. Tutsaklar (Esirler) ve Kaçaklar
E. Ölüm	S. Anormal Zulümler
F. Olağanüstülükler (Harikuladeliçler)	T. Cinsiyet
G. Devler	U. Hayatın Tabiatı
H. Denemeler (Sınama, İmtihan Etme)	V. Din
J. Akıllılar ve Aptallar	W. Karakter Özellikleri
K. Aldatmalar	X. Mizah
L.Talihin (Kaderin) Tersine Çevrilmesi	Z. Çeşitli Motifler
M. Geleceği Belirleme	(Çobanoğlu,1999:105).

Burada özellikle belirtilmek istenen husus, çalışmada tespit edilen motiflerin hepsi “*Motif Index of Folk-Literature*” adlı çalışmada geçmemesidir. Bu sebeple Tunceli Masallarında olup, *Motif Index*’te bulunmayan motifler, uygun yerlere konularak başına (T) harfi eklenmiştir.

Tunceli’den derlenen masalların motif incelemesinde, *Motif Index*’te yer alan başlıkların tamamında motif tespit edilmiştir. Çalışmada hayvan masallarının motiflerin az olduğu, buna karşılık asıl halk masalı olarak tarif edilen masalların motif yönünden zengin olduğu tespit edilmiştir.

Hayvan masallarının motif yönünden zayıf olduğu ifade edilmesine rağmen çalışmada tespit edilen “Hayvan Motifleri”, detaylı bir şekilde verilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu motiflerin hayvan masallarında da tespit edilmekle

birlikte daha çok asıl halk masalı olarak ifade edilen masalarda tesadüf edilen motifler olmasıdır.

İncelemede bütün motif gruplarından örnekler bulunmakla birlikte, “Hayvanlar, Yasak (Tabu), Sihir (Büyü), Olağanüstülükler (Harikuladeliçler), Devler, Denemeler (Sinama, İmtihan Etme), Aldatmalar, Kaderin Ters Dönmesi, Şans ve Kader/ Talih, Toplum (Cemiyet), Mükâfatlar-Cezalar, Cinsiyet, Karakter Özellikleri” ile ifade edilen motif gruplarının örnekleri, daha yoğun bir şekilde yer almaktadır.

Çalışmada “Z. Çeşitli Motif Grupları” başlığı altında, Tunceli masallarında rastlanan atasözleri, formülistik sayılar, sembolizm, sembolik renkler ve isimler aktarılmıştır.

Çalışmada motif incelemesi yapılırken Esmâ Şimşek’in “*Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*” (Şimşek, 2001), Ali Berat Alptekin’in “*Taşeli Masalları*” (Alptekin, 2002) ve Mehmet Özçelik’in “*Afyonkarahisar Masalları*” (Özçelik, 2004) çalışmalarından yararlanılmıştır.

Bu bilgilerden sonra çalışmada yer alan 122 (yüz yirmi iki) masal metninin motif dizini aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

A. MİTOLOJİ

A0-A99. Yaratıcı

A100-A599. Tanrılar

A100-A199. Genelde Tanrılar

A200-A299. Gökyüzünün Tanrıları

A300-A399. Yeraltının Tanrıları

A400-A499. Yeryüzünün Tanrıları

A500-A599. Yarı Tanrılar ve Kahramanların Terbiyesi

A600-A1199. Tanrılar

A600-A699. Kâinat

A700-A799. Gök Cisimleri

A800-A899. Yeryüzü

A900-A999. Yeryüzünün Şeklinin Topografyası

A910-A949. Suyun Görünüşü

A950-A999. Karanın Görünüşü

A1000-A1099. Dünyevî Felaketler

A1100-A1199. Tabiatın Düzeninin Kurulması

A1200-A1699. İnsan Hayatının Düzeni ve Yaratma

A1200-A1299. İnsanın Yaratılması

A1300-A1399. İnsan Hayatının Düzeni

A1400-A1499. Terbiyenin Kazanılması

A1500-A1599. Geleneklerin Menşei

A1600-A1699. İnsanların Farklılığı ve Bölünmeleri

A1700-A2199. Hayvanların Yaratılması

A1700-A1799. Genelde Hayvanların Yaratılması

A1800-A1899. Memelilerin Yaratılması

A1900-A1999. Kuşların Yaratılması

A2000-A2099. Böceklerin Yaratılması

A2100-A2199. Diğer Hayvanlar ve Balığın Yaratılması

A2200-A2599. Hayvanların Özellikleri (Karakteristikleri)

A2200-A2299. Hayvanların Karakteristiklerinin Farklı Sebebi

A2300-A2399. Hayvanların Karakteristiklerinin Sebebi: Vücut

A2400-A2499. Hayvanların Karakteristiklerinin Sebepleri: Davranışlar
ve Ortaya Çıkma

A2500-A2599. Hayvanların Karakteristiklerinin Çeşitleri

A2600-A2699. Bitkiler ve Ağaçların Menşei

A2600-A2649. Bitkiler Menşenin Farklılıkları

A2650-A2699. Ağaç ve Bitki Çeşitlerinin Menşei

A2700-A2799. Bitkilerin Karakteristiklerinin Menşei

A2700-A2749. Bitkilerin Menşenin Çeşidi ile İlgili Karakteristikler

A2750-A2799. Çeşitli Bitkilerin Orijininin Karakteristikleri

A2800-A2899. Çeşitli Konular

A196.1. Kader Tanrıların Kontrolü Altındadır

Padişah, ilerde fakir adamın yeni doğan oğlunun damadı olmaması için çocuğu öldürmek ister fakat her şeye rağmen çobanın oğlu padişaha damat olur. Padişah kaderin önüne geçilemeyeceğini anlar. (80)

Padişah, kızını fakir adamın oğlu ile evlendirmemek için her yolu denese de sonunda kaderin önüne geçemez. (122)

A463.1. Kaderler

Ak sakallı ihtiyar, Padişahın misafir olduğu fakirin yeni doğan erkek çocuğunun padişaha damat olacağını kaderinde yazılı olduğunu söyler. (80)

Padişahın kızı ile fakir adamın kaderleri birbirine yazıldığı için bütün engellere rağmen kavuşurlar. (122)

A1549. Dinî Merasimler

Aksakallı adam dua edince mağaranın kapıları açılır. (77)

Çengel dişli kız, taş kesilen gençlerin başında dua edince hepsi tekrar canlanır. (106)

B. HAYVANLAR

B0-B99. Mitolojik Hayvanlar

B100-B199. Sihirli Hayvanlar

B100-B119. Hayvanların Hazinesi

B120-B169. Sihir Kabiliyetine Sahip Olan Hayvanlar

B170-B189. Diğer Sihirli Hayvanlar

B200-B299. İnsan Özelliği Gösteren Hayvanlar

B300-B599. Dost Hayvanlar

B300-B349. Yardımcı Hayvanlar

B350-B399. Müteşekkir Hayvanlar

B400-B499. Yardımcı Hayvanların Çeşitleri

B500-B599. Yardımcı Hayvanların Hizmetleri

B600-B699. Hayvanla İnsanın Evlenmesi

B700-B799. Hayvanların Tuhaf Özellikleri

B800-B899. Hayvanlarla ilgili Çeşitli Motifler

B11. Ejderha

B11.5. Ejderhanın Gücü

Ağzından ateşler fişkıran bir ejderha, Sultan Süleyman'ın mührünün olduğu mağaranın kapısında bekler. (92)

B71. Deniz Atı

Zor durumda kalanlar Hızır'dan yardım isteyince suyun altından çıkan beyaz bir at zor durumda olan kişiyi sırtına alır ve kurtarır. (71)

B91. Mitolojik Yılan

Boz yılan geceleri karanlığı aydınlatan bir elması boğazında taşır. (43)

Yarısı yılan yarısı insan olan şahmeran yeraltı dünyasında yaşar. (92)

İnsanların peşinde olduğu Şahmeran, insanlardan kaçır. (93)

Aksakallı yılanlar padişahı, belden aşağısı yılan belden yukarısı ise insandır. (94)

Şahmeran, sadece geceleri dışarı çıkar. (95)

Siyah bir yılan şehrin etrafını sarar kafasını kapıya bırakır. (96)

Beyaz yılan, kuzu gibi meler. (96)

(T)B91.1.1. Mitolojik Yılanın Eti Yendiği Vakit İnsan Ölür

Vezir, Şahmeran'ın vücudunun zehirli tarafından çıkan köpüğü içtiği anda ölür. (93)

B103.1.1. Eşek Tarafından Altın Üretilmesi

Köylü adamın esiri olan kuşun adama verdiği eşek, altın dışkı yerine altın dökmektedir. (30)

(T)B 122.0.6. Akıllı Karga

Karga, Alık ile Fatık'e üvey anneden nasıl kaçacakları konusunda akıl verir. (5)

Kuş, fakir adama akıl vererek çalınan sihirli eşyalarını nasıl alacağını öğretir. (30)

B161. Yılanın Verdiği Akıl

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu, babasına nasihat ederek neler yapması gerektiğini anlatır. (84)

Sultan Süleyman'ı Şahmerana götüren yılanlar şahmeran ile karşılaştığında ondan ne istemesi gerektiğini anlatır. (90)

Şahmeran, Camısan'a kesileceği zaman hangi köpüğü içmesi gerektiğini anlatır. (92)

Şahmeran, pişirileceği zaman etinden çıkan hangi köpüğü içeceğini fakir gence anlatır. (93)

Siyah yılan, boz yılan ile kavga ederken kafası ile eşkıyaya işaret ederek kendisine yardım etmesini söyler. (96)

B163.1. Tilkiden Öğrenilen Akıl

Kurt ve katır tilkinin nasihatı ile tarla ekmeye başlar. (67)

B165. Hayvan Dillerinin Öğrenilmesi

Şahmeran Sultan Süleyman'ın ağızına tükürdüğü vakit sultan Süleyman bütün hayvanların diline vakıf olur. (90)

Şahmeranın eti pişirildiğinde çıkan ikinci köpüğü içen fakir genç, bütün hayvanların dillerini ve bütün bilimlerini bilir. (93)

(T)B166. Kuş Dillerinin Öğrenilmesi

Fakir köylü darısını çalan kuş ile konuşur. (30)

Sultan Süleyman, bütün hayvanların dilini bilir. (90)

B175. Sihirli Balık

Kuması tarafından suya atılan hamile kadını bir Alabalık sahiplenir ve karnında saklar. (6)

B176. Sihirli Yılan

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu, evlendiği gün dersini çıkarır ve yakışıklı bir delikanlı olur. (84)

Pirin şapkası yere atıldığı vakit bir yılan olur. Yılanın kuyruğu tutulduğunda kişiyi istediği yere götürür. (86)

Yılanlar şahı Şahmeran'ın ağızına tükürdüğü kişi hayvanların diline vakıf olur. (90)

B177.2. Sihirli Kurbağa

Padişahın küçük oğlunun gölden getirdiği kurbağa, postunu gece çıkarınca bir peri kızına dönüşür. (19)

B179.1. Sihirli Karınca

Karınca, kahramana kollarını verir. Bu teller birbirine sürtüldüğünde bütün karıncalar yardıma gelir. (74)

(T)B184.13. Sihirli Eşek

Dağlarda yaşayan ağabeylerini görmek isteyen kıza annesi çamurdan sihirli bir eşek yapar. (22)

Kuşun fakir köylüye verdiği eşek altın üreten sihirli bir eşektir. (30)

Külden yapılan eşeğe “çuş” denildiği vakit dağılmaktadır. (113)

B184.6. Sihirli Koyun

Ak koyuna binen yeryüzüne çıkar, kara koyuna binen ise yerin yedi kat altına iner. (92)

B184.2.4. Sihirli Öküz

Sarı söğüt ağacının altına gelen sarı öküzün karnında devin canı saklıdır. (27)

B211.1.1.Konuşan Koyun

Koyun, keçiye sidik yarışına girmeyi teklif eder. Kimin sidiği köpürürse sürüye katılacak. Sidiği köpürmeyen ise yalnız kalacaktır. (56)

B211.1.2.Konuşan Keçi

Keçi, yavrularına kapıyı kimseye açmamalarını söyler. (58)

Kurt, anne keçinin oğlaklarını yer. Keçi, kurttan intikam almak için demirciye gidip durumu anlatır. (56)

B211.1.2.1.Konuşan Oğlak

Keçinin yavruları, kapıyı çalan kurt ile konuşarak kapıyı açmayacaklarını söyler. (56)

B211.1.3.Konuşan At

Şehzadenin hasta ve yaşlı atı, bütün kış kendisine bakan Fatık ile konuşur. (4)

B211.1.5. Konuşan İnek

Alık ile Fatık ahırda ağlarken ahırdaki inek, çocuklar ile konuşur. (2)

İnek, Alık ile Fatık’e kesileceği zaman ne yapmaları gerektiğini anlatır. (3)

Ahırda ağlayan yetimlere, oradaki inek neden ağladıklarını sorar. (4)

Ahırdaki inek, yetim çocuklara boynuzlarının altından çıkan yemekleri kimseye anlatmamalarını söyler. (5)

B211.1.8. Konuşan Kedi

Kedi aslanın dayısı olduğunu söyler. (59)

B211.2.1. Konuşan Geyik

Alık teke olduktan sonra ablası Fatık ile konuşur. (2)

B211.2.2. Konuşan Aslan

Aslan tarlasını eken çiftçi ile konuşup ondan bir öküz ister. (59)

B211.2.3. Konuşan Ayı

Ayı ormana odun toplamaya gelen adama bir daha odun toplamamasını söyler. (12)

Ayı, ormanda odun toplayan fakir adama kendisinden izin almadan neden odun kestiğini sorar. (13)

Ayağına diken batan ayı, tilki ile konuşup ondan yardım ister. (14)

Ayı, tilkiye kuzusunu yediğini söyler. (16)

Ayı, bağırان tilkiye neden bağırıldığını sorar. (16)

Ayı, cem yapılan eve girerek evlenmek istediğini söyler. (86)

B211.2.4. Konuşan Kurt

Kurt, ayağına diken batan ayıya kendisinden korktuğu için yardım edemeyeceğini söyler. (14)

Kurt, tilkiye dağa gelen katırı yemeyi teklif eder. (67)

Kurt, anne keçinin sesini taklit ederek keçinin yavrularından kapıyı kendisi için açmalarını ister. (56)

B211.2.5. Konuşan Tilki

Tilki, ayıya padişahın uyuz olan atları için askerlerin ayı yağı aradığını söyleyip korkutur. (16)

Tilki, tarla süren adama tuz sattığını söyler. (16)

Tilki, kurt ve katıra tarla sürme fikrini söyler. (67)

Tilki, kene ve kaplumbağaya birlikte tarla ekmek istediğini söyler. (69)

Tilki, fırıncıya buğdayını ekmek yapmasını ister. (69)

Tilki, kadınlara tuz sattığını söyler. (69)

Tilki, paşanın kızından çeşmenin su vermesi için çeşme başında oynamasını ister. (111)

Tilki, boynunu sıkan yılanı tatlı tatlı konuşarak ikna eder ve orada öldürür. (118)

Tilki, boynuna dolanan yılanı gözlerine son bir kez bakmak istediğini söyler. (119)

Tilki, ağanın kızı için ayakkabıcıdan ayakkabı ister. (112)

B211.2.8. Konuşan Fare

Fare, Asme hanımı aramaya gelen kahraman ile konuşur. (10)

Fare, yatağın altına girerek dilsiz olan kızın yerine kahramana cevap verir. (10)

Damda ıslık çalan fare, evlenmek üzere yola çıkan böceğe kendisi ile evlenmek istediğini söyler. (35)

B211.2.9. Konuşan Sıçan

Damda ıslık çalan sıçan böceğe evlenme teklif eder. (34)

B211.3. Konuşan Kuş

Kuş, darısını yediği fakir adam ile konuşarak ona sihirli objeler verir. (30)

Boz yılan, elmasını çalan hırsızın ne yöne gittiğini kuşa sorunca kuş ona yol gösterir. (43)

Zümrüdüanka kuşunun yavru kuşları kendilerini yilandan kurtaran Belkıya ile konuşur. (92)

B211.3.2. Konuşan Horoz

Horoz, fareye dama çıkıp yağmur suyunu atacağını söyler. (47)

Sultan Süleyman, horozun konuşmalarından sonra sırrını açıklamaktan vazgeçer. (90)

B211.3.6. Konuşan Karga

Karga, Alık ile Fatık'e üvey annelerinin kendilerini öldüreceğini söyler. (5)

(T)B211.3.10. Konuşan Zümrüdü Anka

Zümrüdüanka, yerin yedi kat altına düşen kahramana yeryüzüne çıkmak için su getirmesini söyler. (92)

Zümrüdüanka kuşu yanına gelen fakir adam ile konuşup ona ne yapması gerektiği konusunda akıl verir. (122)

B 211.4.1. Konuşan Karınca

Karınca, kahramana üç tel verir, ne zaman başı sıkışırsa bunları birbirine sürtmesini söyler. (74)

B 211.6.1. Konuşan Yılan

Padişahın karısı doğum yapınca bir yılan doğurur. Yılan on beş gün sonra dile gelir ve annesi ile konuşur. (84)

Şahmeran'ın askerleri olan yılanlar, Sultan Süleyman'a Şahmeran'dan ağzına tükürmesini istemesini söyler. (90)

Şahmeran, yaşadığı yere gelen fakir oduncuya çeşitli sorular sorarak onu tanımaya çalışır. (93)

Kızın karnındaki yılan ile kuşburnu ağacındaki yılan, karşılıklı konuşurlar. (115)

Yengelerin kıza yedirdiği yılan yavrusu, büyüyünce kızın karnında başka bir yılan ile konuşur. (113)

Ağanın oğlunu ısırarak yılan, ağaya "sende evlat acısı bende kuyruk acısı varken kardeş olamayız!" der. (117)

Yılan, her gün koyunlarını otlatmaya gelen çoban ile konuşur ve ona her gün bir altın verir. (116)

Tilkinin boğazına sarılan yılan, tilkiyi ısıracağını söyler. (119)

B211.7.1. Konuşan Kurbağa

Padişahın küçük oğlu ile evlenen kurbağa kız, kocasında postunu yakmamasını ister. (19)

Padişahın küçük oğlu ile evlenen kurbağa kız, kocasına ne derdi olduğunu sorar. (19)

(T)B 211.7.2. Konuşan Kaplumbağa

Padişahın kızı ile evlenen kaplumbağa, geceleri karısı ile konuşur. (33)

B214.4. Ağlayan Hayvanlar

Farenin öldüğünü gören horoz, ağıt yakar. (47)

Farenin öldüğünü duyan kuş, tüylerini döküp ağlar. (47)

Farenin öldüğünü duyan keçi, sakalını kesip ağlamaya başlar. (47)

B216. Hayvanların Dilleri Hakkında Bilgi: Şahıs Onların Konuşmalarını Anlar.

Sultan Süleyman, bütün kuşların dilinin bildiği için horozun kendisi hakkında yaptığı konuşmayı anlar. (90)

B230. Hayvanların Meclisi

Tilki, kurt ve katır toplanıp tarla sürmeyi kararlaştırırlar. (67)

B244.1. Yılanların Kralı

Yarısı yılan, yarısı insan olan canlı kahramana yılanların padişahı olduğunu, ondan habersiz hiçbir şeyin olmayacağını söyler. (93)

Yılanların kralı Şahmeran, belden aşağısı yılan belden yukarısı insan olan aksakallı bir ihtiyardır. (94)

Yılanlar kralı Şahmeran geceleri ağzında sakladığı elması çıkarıp onun ışığında otlar. (95)

B246.1. Karıncaların Kralı

Su üzerinde mahsur kalan karıncaları kurtaran kahramana, karıncaların kralı yardım eder. (74)

B275. Hayvanlar Cezalandırılır

Tilki, kuzusunu yiyen ayıyı haşlayarak öldürür. (16.)

Keçi, yavrularını yiyen kurdun karnını boynuzları ile deşerek cezalandırır. (56,57,58)

Kurtardığı yılan kendisine ihanet edince tilki, yılanı öldürür. (120)

B291. Elçi Olan Hayvan

Eşek sahibinin çalınan kemerini almak için tilkinin evine gider. (98)

B296. Hayvanlarla Beraber Seyahat

Alık teke olduktan sonra ablası ile seyahat eder. (2)

Evden kaçan ve koç çeşmesinden su içtikten sonra koç olan Alık ablası ile birlikte yola devam eder. (4)

Yedi dağın ardındaki ağabeylerini görmek isteyen kız, çamur eşeğe binip yola çıkar. (22)

Zümrüdü Anka, minnettar olduğu kahramanı sırtında yeryüzüne taşır. (92)

Zümrüdüanka padişahın kızına âşık olan genci kıza kavuşturmak için onu yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

B322.1. Kahraman Yardımcı Hayvana Kendi Etini Yedirir

Kahraman, yeryüzüne ulaşmak için kendi ayağından kestiği eti Zümrüdüanka'ya yedirir. (92)

Siyah yılan esir aldığı eşkıyayı karsının kaçırın yılanın yanına götürür. (96)

B330. Yardımcı Hayvanı Öldürülme

Kahraman, hasta olan padişahın adamları tarafından çeşitli işkencelere maruz bırakılınca Şahmeran'ın yerini söyler. Şahmeran'ı bulan padişah onu keser ve etini pişirir. (93)

B350. Müteşekkir Hayvanlar

Zayıf ve yaşlı at, bütün kış kendisine banak Fatık'ın sözünü dinler ve ona yardım eder. (5)

Kuş, darısını aldığı fakir adama sihirli nesnelere verir. (30)

Karınca, kendilerini kurtaran oğlana üç tane sihirli kıl vererek darda kaldığında birbirine sürtmesini söyler. (74)

Zümrüdüanka kuşu yavrularını yilandan kurtaran Belkiya'yı sırtına alıp yeryüzüne çıkarır. (92)

Şahmeran, yavrusunu kurtaran Sultan Süleyman'a minnettarlığını göstermek için onun ağzına tükürerek dünyadaki bütün hayvanların dilinden anlamasını sağlar. (94)

Siyah yılan karsının kaçırın ve kendisinden çok daha büyük olan boz yılan ile kavga ederken kendisine yardım eden eşkıyaya bir küp altın verir. (96)

B401. Yardımcı At

Zayıf ve çelimsiz at, kendisine bütün kış bakan Fatık'ın sözünü dinler ve padişahın oğluna kavuşmasına vesile olur. (5)

Munzur suyunda mahsur kalan kahramana suyun altından çıkan beyaz bir at yardım eder. (71)

B402. Yardımcı Eşek

Çamura saplanmış eşek Asme hanımı aramaya giden kahraman ile konuşarak ne yapması gerektiğini anlatır. (10)

Kız, çamur eşeğe "çu,çu!" dediğinde eşek bozulmaz ve kızı yedi dağın ardındaki ağabeylerine ulaştırır. (22)

Kuşun fakir adama verdiği eşek altın dökmektedir. (30)

Eşek sahibinin kemerini çalan tilkinin evine gidip kemeri geri alır. (98)

B421. Yardımcı Köpek

Köpek sığındığı evin sahibini öldürmeye gelen devleri görünce havlamaya başlar ve ev sahibinin hayatını kurtarır. (63)

B435.1 Yardımcı Tilki

Tilki, ölmek üzere olan yaralı yılanı yardım eder. (118)

Tilki, kar içinde donmak üzere olan yılanı yardım eder. (119)

B435.4. Yardımcı Ayı

Ayı, odun toplamaya gelen adama yardım eder. (13)

Ayı, kayınpederine her dileği yerine getiren bir heybe verir. (86)

B437.1. Yardımcı Fare

Fare, Asme hanımı aramaya giden kahraman yol gösterir. (10)

Yardımcı fare, dilsiz olan Asme hanımın nasıl konuşabileceğini söyler. (10)

B443.1. Yardımcı Geyik

Geyik, ablasının üzerinde olduğu ağaç kesildiği vakit bütün gece ağacı yalar ve ağaç eski haline gelir. (2)

Adamın kundakta bulduğu bebeğe her gün bir geyik gelerek sür verir. (121)

B451.4. Yardımcı Karga

Karga, Alık ve Fatık'e öldürüleceklerini haber verip, onların kaçmasına yardım eder. (3)

(T)B469.11. Yardımcı Zümrüdü Anka Kuşu

Zümrüdüanka, yeryüzüne çıkmak için ayağından kestiği eti kendisine veren kahramanın etini yemez. Yeryüzüne çıktığında şifalı tükürüğü ile eti kahramanın ayağına tekrar koyar ve iyileştirir. (92)

Zümrüdüanka kuşu fakir gence yardım ederek padişahın kızı ile evlenmesine yardım eder. (122)

B 470. Yardımcı Balık

Suya atılan hamile kadını alabalık kurtarıp karnında saklar. (6)

B480.1. Yardımcı Karınca

Padişahının kızını almaya giden oğlan, karıncaların yardımı ile birbirine karıştırılan buğday, pirinç ve bulgurları bir gecede ayıklar böylece sınavı geçer. (74)

(T)B493.5. Yardımcı Yılan

Şahmeran, Camısan'ın yeryüzüne çıkmasına yardım eder. (92)

Şahmeran, öldürüleceği zaman Camısan'a hangi köpüğü içmesi gerektiğini söyler. (92)

Şahmeran, aydınlık dünyaya çıkmak isteyen kahramana yardım ederek onu dünyaya çıkarır. (93)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'a ne dilediğini sorar. Sultan Süleyman Şahmeran'ın tükürüğünü isteyince Şahmeran Sultan Süleyman'ın ağzına tükürür böylece Sultan Süleyman bütün hayvanların dilini öğrenir. (94)

Siyah yılan, düşmanı olan boz yılan ile kavga ederken kendisine yardım eden eşkıyaya bir küp altın hediye eder. (96)

Yılan, fakir çobana her gün bir altın verir. (116)

B505. Hayvanlardan Sihirli Objeler Elde Edilir.

Kurbağa kızın kardeşi, bütün ülkenin üstüne oturduğu ama yarısının boş kaldığı sihirli halıyı padişahın küçük oğluna verir. (19)

Göldeki kurbağalar, padişahın oğluna bitmeyen bir üzüm salkımını verir. (19)

Kuş, fakir adama envai çeşit yemek veren sihirli bir sofraya verir. (30)

Fakir adamın buğdayını yiyen kuş, adama altın sıçan sihirli bir eşek verir. (30)

Yapıştırıcı ile yakalanan kuş, fakir adama yediği buğdayları karşılığında "kudur tokmağım kudur!" denildiğinde karşısındakini döven sihirli bir tokmak verir. (30)

Şahmeran, kızını ölümden kurtaran Sultan Süleyman'a bütün hayvanların dilinden anlamasını sağlayacak tılsımlı tükürüğünü verir. (94)

B531.2. Süt Veren Hayvanlar

Padişahın ölmesi için dağ başına terk ettiği bebeğe o civarda otlanan sürünün içinden siyah bir koyun her gün gelip çocuğa süt verdikten sonra sürünün içine döner. (80)

Kundaktaki bebeğe her gün bir geyik gelip süt verir. (121)

B535. Bakıcı (Emziren) Hayvanlar

Padişahın ölmesi için kayalıklara bıraktığı bebeği her gün sürünün içinden giden siyah bir koyun emzirir. (80)

Bir geyik her gün gelip mağaradaki kızı sütü ile besler. (121)

B540 Kurtarıcı Hayvanlar

Zümrüdüanka kuşu Belkıya'yı yeraltı dünyasından sırtına alıp kurtarır. (92)

Geyik, mağarada yaşayan kıza annelik ederek onu ölümden kurtarır. (121)

B542. Hayvan Emniyetli Bir Şekilde İnsanları Taşır

Yedi dağın ardındaki ağabeylerini görmek isteyen kızı, çamur eşek emniyetli bir şekilde taşır. (22)

Kahraman, yeraltı dünyasından Zümrüdüanka'nın yardımı ile geri döner. (92)

Zümrüdüanka kuşu Kaf dağına gelen fakir genci sırtına alıp yedi yıl boyunca taşır. (122)

B551.1. Balık İnsanı Su Üzerinde Taşır.

Suya atılan Fatık'ı bir alabalık karnında taşır. (6)

B552. İnsan Kuşlar Tarafından Taşınır

Kahramanı sırtına bindirip yeryüzüne Zümrüdüanka kuşu taşır. (92)

Zümrüdüanka fakir oğlanı yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

B560. Hayvanlar, İnsanlara Nasihat Eder.

İnek, yetim çocuklara ne yapmaları gerektiğini tavsiye eder. (3)

Kesileceğini öğrenen inek, Alık ile Fatık'e kesildiğinde ne yapmaları gerektiğini nasihat eder. (4)

Fare, Asme hanımı kurtarmaya giden kahramana ne yapması gerektiğini öğretir. (10)

Padişahın yılan olarak doğan oğlu, babasına nasihat eder. (84)

Horoz, Sultan Süleyman'a nasihat eder. (90)

Şahmeran, kesileceği zaman kahramana hangi köpüğü içmesi gerektiğini nasihat eder. (93)

Şahmeran'ın insan kılığına girmiş adamları Sultan Süleyman'a Şahmeran'ı görünce ne istemesi gerektiğini nasihat eder. (94)

Zümrüdüanka kuşu kendisinden yardım isteyen fakir gence nasihatler ederek onun padişahın kızı ile evlenmesine yardım eder. (122)

B581. Hayvan İnsanı Zengin Eder

Uyuyan adam, farenin altınlarını çaldığını görünce fareyi yakalar. Fare adamı baş fareye götürünce ondan yüklü miktarda altın alır. (10)

Kuşun verdiği eşek, fakir köylüyü zengin eder. (30)

Siyah yılan, kendisine yardım eden eşkıyaya bir küp altın hediye edince adam çok zengin olur. (96)

B582. Hayvan Aşkta Başarılı Olan kahramana Yardım Eder.

Zümrüdüanka kuşu padişahın kızına âşık olan gence yardım etmek için onu yedi yıl boyunca sırtında taşıyarak kıza kavuşmasına yardım eder. (122)

B582.2. Hayvanlar Kahramanın Prensesle Evlenmesine Yardım Eder.

Zümrüdüanka kuşu fakir adama akıl vererek padişahın kızı ile evlenmesine yardım eder. (122)

B599.2. İnsanın İmtihanı Geçmesinde Hayvanlar Yardımcı Olur.

Kahraman, bir gecede ayıklanması istenilen bakliyatları karıncaların yardımı ile ayıklar. (74)

B601. Vahşi Hayvan işe İnsanın Evlenmesi

B601.1.1. Ayı Kaçırıldığı Kızı Kendisine Eş Yapar

Cem yapan evi basan ayı Çobanın kızını kaçırarak dağda onunla evlenir. (86)

Çobanın kızı bir ayı ile ayının ininde evlenir. (87)

B604.5 Kurbağa ile Evlenme

Padişahın küçük oğlunun attığı ok göle düşünce, gölde bulduğu kurbağa ile evlenir. (19)

B640.1.Gece İnsan Gündüz Hayvan Olan Kahraman ile Evlenme

Padişahın küçük oğlunun evlendiği kurbağa, gündüz kurbağa gece ise dünya güzeli bir peri kızı olur. (19)

Padişahın kızının evlendiği kaplumbağa, gece postunu çıkarınca çok yakışıklı bir delikanlı olur. (33)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu gecelere derisini çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (84)

Çobanın damadı ayı, gündüz ayı gece ise yakışıklı bir delikanlı olur. (86)

B872. Çok Büyük Kuşlar

Yer altı dünyasından yeryüzüne üzerinde insan taşıyacak kadar büyük bir kuş vardır. (92)

Fakir adamın oğlu Zümrüdüanka kuşunun sırtına binip padişahının ülkesine gider. Orada padişahın kızını alarak kuş sırtında geri döner. (122)

C. YASAK

C0-C99. Tabiatüstü Varlıklara Bağlanmış Yasaklar

C100-C199. Cinsel Yasak

C200-C299. Yeme ve İçme ile İlgili Yasaklar

C200-C249. Yeme Yasakları

C250-C279. İçme Yasakları

C300-C399. Bakma Yasağı

C400-C499. Konuşma Yasağı

C500-C549.Dokunma Yasağı

C550-C599. Sınıf Yasağı

C600-C699. Tek Örneği Olan Yasak ve Mecburiyetler

C600-C249. Bir Şey ile İlgili Yasaklar

C650-C699. Bir Şey ile İlgili Mecburiyet

C700-C899. Çeşitli Yasaklar

C900-C999. Tabunun Kırılması ile İlgili Cezalandırma

C273. Su İçme Yasağı

Fatık, Alık'e gördüğü çeşmenin it çeşmesi olduğunu söyleyip su içmemesi gerektiğini söyler. (2)

Hayvanların izinde biriken sudan içmek yasaktır. (3)

Kız, erkek kardeşine eşek çeşmesinden su içmemesini eğer içerse eşek olacağını söyler. (4)

Fatık, kardeşine koç çeşmesinden su içmemesi gerektiğini söyler (5)

Üvey anneden kaçan çocukların dağda içildiği vakit çeşitli hayvanlara dönüştüren sudan içmesi yasaktır. (6)

C300. Bakma Yasağı

Kadın kocasına gölden getireceği sihirli kutuyu açıp bakmayı yasaklar. (19)

Güneş, oğlu ile evlenmek isteyen kıza oğlu ile evlenebileceğini ama asla onun yüzüne bakmaması gerektiğini tembihler. (38)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu yüzünü sadece karısına gösterir, onun dışında yüzüne bakmak yasaktır. (84)

Bir peri olan sırlı ayı insan şeklinde görüldüğü vakit bütün tılsımı bozular. (86)

Dünya güzeli kız, yüzünü kimseye göstermez. Sadece serçe parmağını bir altın karşısında gösterir. (102)

C332.1. Olağanüstü Kocaya Bakma Yasağı

Güneşin oğlu ile evlenen kızın kocasının yüzüne bakması yasaktır. (38)

Yılan şeklinde dünyaya gelen padişahın oğlunu karısı dışında birisi gördüğü vakit ölecektir. (84)

Çobanın kızının olağanüstü özelliklere sahip olan kocası karısı dışında birine insan şeklinde gözüktüğü vakit bütün tılsımı yok olur. (86)

C410.Soru Sorma Yasağı

Hızır kendisi ile arkadaş olmak isteyen Musa'ya bir şartla arkadaş olacağını söyler. Hızır'ın tek şartı kendisine soru sorulmamasıdır. (46)

C420. Sırları Açıklama Yasağı

Kurbağa eşine sırrını kimseye açıklamaması gerektiğini söyler. (19)

Kuş, fakir köylüye sihirli objeler verir fakat bu objelerin sırlarını açıklamasını yasaklar. (30)

Kaplumbağa, karsına sırrını kimseye söylememesini tembihler. (33)

Gündüz yılan gece ise yakışıklı bir delikanlı olan padişahın oğlunun sırrı açıklandığı vakit hayatını kaybedecektir. (84)

Sırlı ayının sırlarını açıklaması yasaktır. Sırlarını açıkladığı vakit bütün tılsımı yok olur. (86)

Sultan Süleyman'ın sırlarını açıklaması yasaktır. Sırlarını açıkladığı vakit hayatını kaybedecektir. (90)

Şahmeran'ı görenin vücudu pul pul olur. Bu sırları bilen kişi herkesten uzakta yaşamak zorundadır. (92)

C421.Olağanüstü Kocanın Sırlarını Açıklama Yasağı

Kaplumbağa, karısına postunu çıkarıp cirit oynamaya gideceğini, sırrını kimseye anlatmamasını için tembih eder. (33)

Yılan, karısına sırlarını açıkladığı vakit öleceğini söyler. (84)

Postunu çıkardığı vakit çok yakışıklı bir delikanlı olan ayı, sırlarını karısı dışında kimse ile paylaşmaz. (86)

Çobanın kızı kocasının sahip olduğu sırları kimse ile paylaşmaz. (87)

(T)C422.3. Kimliğin Açıklanması Yasaktır

Kurbağa gelin, kocasına kimliğini açıklamamasını söyler. Kimliği açıklandığı taktirde felaketler olacağını söyler. (19)

Padişahın kaybolan kızı, kendisini bulup eve götüren adam kim olduğunu söylemez. (82)

Gece yakışıklı bir delikanlı gündüz ise yılan olan padişahın oğlunun kimliğinin açıklanması yasaktır. (84)

Sırlı ayı, sahip olduğu sırların açıklanmaması gerektiğini açıklanırsa tilsimini kaybedeceğini söyler. (86)

Ayının eşi kocasının sırlarını babası ile paylaşmaz. (87)

Sultan Süleyman hayvanların dilini bildiğine dair sırrını karısı ile paylaşırsa ölecektir. (90)

Şahmeran'ı gören Camısan kimliğini saklamak için herkesten uzakta bir ormanda tek başına yaşar. (92)

Şahmeran'ı gören kimsenin vücudunda izler olur. Bu yüzden Şahmeran'ı gören kimsenin vücudunu göstermesi yasaktır. (93)

C423 Olağanüstülüklerin İfşa Edilmesi

Yaşlı kadın, kapının ardına saklanınca eve bıraktığı sopanın çok güzel bir kıza dönüştüğünü görür. (4)

Alık ile Fatık'ın üvey annesi, ineğin boynuzları kaldırıldığında envai çeşit yemeğin ortaya çıktığını görür. (5)

Padişahın oğlu, evlendiği kurbağanın gece olduğu vakit postunu çıkardığında dünya güzeli bir kız olduğunu görür. (19)

Padişah, avladığı kekliğin ardından giderken küçük oğlunun bir kurbağa ile değil de dünya güzeli bir kız ile evlendiğini öğrenir. (19)

Anne, kızına külden yaptığı eşeğe “çüş!” derse eşeğin küle dönüşeceğini söyler (22)

Falcı kadının verdiği yüzük, her dileği yerine getirir. (25)

Fakir adamın karısı, kuşun verdiği sihirli sofrayı eve davet ettiği komutanın önünde açıp sofranın sırlarını açığa çıkarır. (30)

Altın sıçan eşeğin sırrını öğrenen değirmenci, kendi eşeği ile altın sıçan eşeği değiştirir. (30)

Kaplumbağa ile evlenen padişahın küçük kızı, kaplumbağanın gece postunu çıkardığında yakışıklı bir yiğide dönüştüğünü görür. (33)

Kaplumbağa karısına sırrını söylemesini yasaklar, sırrı söylendiği takdirde kaplumbağa ortadan kaybolacaktır. (33)

Padişahın oğlu ava çıktığı bir zamanda güldüğü vakit ağzından güller dökülen bir kızı keşfeder. Bu kızın sahip olduğu olağanüstülükleri babasına anlatır. (37)

Güneşin oğlu ile evlenen kıza damadın yüzüne bakması yasaklanınca, kız akşam kocasının önüne bir tas su koyarak suya yansıyan yüzünü görür. (38)

Köylü adam, atının üzerine bir iğne bırakınca ata her gece musallat olan yaratığı yakalar. (42)

Kahraman ve karısı ölen bebeklerinin tekrar dirilmesi üzerine evdeki yaşlı misafirin Hızır olduğunu öğrenirler. (44)

Cimri kardeşler kapılarına gelen yaşlı ve hasta adama yardım etmeyince bir anda çırılçıplak kalıp bütün servetlerini kaybederler. Bunun üzerine yaşlı adamın Hızır olduğunu fark ederler. (45)

Müteşekkir karınca, kahramana üç tel vererek birbirine sürttüğünde yardıma geleceğini söyler. (74)

Çocuk elindeki kitabı açınca ortaya kırk kız çıkıp def eşliğinde dans eder. Padişahın kızı bu duruma şahit olunca çocuğun sırrı ifşa olur. (77)

Mısır padişahının oğlu defterini açtığı vakit kırk kız çıkıp def çalıp dans ettikten sonra kırk altın bırakıp giderler. Bir gün Harput padişahının kızı bunu keşfedince kitabı kahramandan çalar. (77)

Mısır padişahının oğluna yardım eden Arap aslında mezarda ölü yatan bir cesettir. (77)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlunun tılsımını ifşa edildiği vakit ölür. (84)

Gece yakışıklı bir delikanlıya dönüşen ayının sahip olduğu olağanüstülük kayınbabası tarafından keşfedilince ayı bir daha şekil değiştirmez ve tılsımını kaybeder. (86)

Ayının kayınpederi akşam damadına misafir olunca gece ayının yakışıklı bir delikanlıya dönüştüğünü görür. (87)

Padişahın oğlu, türbede ölü yatan kızın burnuna bir gül bırakınca kız gülü koklayarak tekrar canlanır. (78)

Camısan'ın hamamda yıkandığı vakit vücudunun pul pul olması onun şahmeran'ı gördüğünü göstermektedir. (92)

Padişahın emri üzerine kahramanın vücuduna bakıldığında vücudu pullu görünür. Böylece şahmeran'ı gören kişinin kim olduğu ifşa olur. (93)

Anne, kızına külden eşeğin "çüş!" denilmemesi gerektiğini eğer "çüş" denilirse büyüünün bozulacağını söyler. (113)

Fakir adam çeşme misafir olduğu adamın karısını sopasında sakladığımı görür. (121)

Yaşlı adamın karısı, sevgilisini bir tütün kutusunun içinde saklayıp göğsünde saklar. Bir gün evlerinde misafir olan bir adam uyumayıp izleyince kadının sırları ifşa olur. (121)

C563. Kralın Yasakları

Padişah sarayındaki yedinci odaya girmeyi çocuklarına yasaklar. (10)

Padişah sarayındaki kırkıncı odaya girmeyi yasaklar. (24)

Padişah, kapının ardında duran keloğlan bir masal anlatacağı vakit dışarı girip çıkmayı yasaklar. (82)

C611. Yasaklanan Oda

Kadın, kendisi ile evlenmek isteyen ağaya yılda sadece bir sefer odasına girebileceğini, diğer günlerde odasına girmemesi gerektiğini söyler. (1)

Padişah üç oğluna saraydaki yedinci odaya girmemeler gerektiğini tembihler. Odaya giren bir daha iflah olmaz. (10)

Padişah evindeki kırkıncı odaya girmeyi yasaklar. (24)

Padişahın oğlu ölen karısını bir tabuta koyup evdeki bir odaya bırakır. Bu odaya girmeyi yasaklar. (37)

Dünya güzelinin içinde kaldığı odaya girmek yasaktır. (102)

Ağa, ölmek üzere olan yılanı evine götürüp bir odaya bırakır. Karısına da bu odanın kapısını açmayı yasaklar. (117)

C611.1. Yasaklanan Kapı

Devin karısı, ateş almaya gelen kıza eve gidip kapıyı deve açmamasını tembihler. (22)

Muradına nail olmayan dilberin öldüğü türbenin kapısını açmak yasaktır. (78)

Ayı, mağaradaki kapıdan sadece karısının geçebileceğini söyler. (86)

Dünya güzeli, kapısını kimseye açmaz. (102)

Devin kızları, ateş almaya gelen kıza eve gidip kapısını kimseye açmamasını söylerler. (115)

Devin karısı ateş almaya gelen kıza kapıyı kocasına açmamasını tembihler. (113)

Ağa, bulduğu yaralı yılanı evine götürüp bir odaya koyar, karısına da kapıyı hiç açmamasını söyler. (117)

(T)C613. Yasaklanan Dağ

Padişah, üç oğluna dağdaki mağaraya gitmemeleri gerektiğini her gün nasihat eder. (20)

Ölmek üzere olan baba oğullarına gösterdiği dağa gitmeyi yasaklar. (26)

Bir adam ölmeden önce üç oğluna gösterdiği bir dağa gitmemesi gerektiğini söyler. (31)

Zenci Arap yolda Mısır padişahının oğluna dinlendikleri dağda her ikisinin aynı anda uyumamasını tembihler. (77)

C735.2. Belirli Yerde Uyuma Yasağı

Mısır padişahının oğlu ile seyahat eden Arap, gittikleri dağda nöbetleşerek uyumaları gerektiğini anlatır. (77)

Kaf dağına giden oğluna orada uyumayı yasaklar. (105)

C751. Belirli Zamanlarda Bazı Şeyleri Yapma Yasağı

Ağanın karısı kocasına odasına sadece yılda bir defa gelmesi için izin verir. Geri kalan sürede karısının yanına gitmesi yasaktır. (1)

Dağda hayvanların izinden su içmek yasaktır. (5)

Padişah her ne olursa olsun saraydaki yedinci odaya girmeyi üç oğluna yasaklar. (10)

Kurbağa kız, kocasına gölden getireceği sihirli sandığı kesinlikle açmamasını söyler. (19)

Anne, kızına çamurdan yaptığı eşeğe bindiği zaman, “cuş, cuş!” demeyi yasaklar. (22)

Yedi erkek kardeş, çalışmak için evden ayrıldıkları zaman evde kalan kız kardeşe kediden gizli bir şey yapmaması konusunda uyarırlar. (22)

Dengizhan'ın yaşadığı eve bir insanın gelmesi yasaktır. (25)

Yaşlı adam oğullarına gösterdiği dağa gitmeyi yasaklar. (31)

Güneşin annesi oğlu ile evlenen kıza evlendiği vakit oğlunun yüzüne bakmayı yasaklar. (38)

Kadınların zina edip eşlerini aldatması yasaktır. Zina eden kadınlar yerin yedi kat altında sudan geçirilip cine dönüştürülür. (41)

Kediden habersiz bir şey yemek yasaktır. (113)

Kızın ağabeyleri evden çıktıkları zaman, kız kardeşlerine evde kediden habersiz hiçbir şey yapmamasını söylerler. (114)

C755. İşi Muayyen Bir Zamanda Yerine Getirme

Padişah, gelinine göz koyunca oğlundan sabaha kadar olmayacak işler yapmasını ister. (19)

Küçük gelinine âşık olan bir kayınpeder, oğlundan bütün ülkenin yediği fakat bitmediği bir üzüm salkımını bir günde getirmesini ister. (19)

Cin lideri cin olmak isteyen kadına belirli bir mühlet vererek yeni doğum yapmış üç kadın ve çocuklarını öldürmesini söyler. (41)

Köylü adam, atına musallat olan yarattığı esir alıp bir ay boyunca kendisine hizmet edeceğini söyler. (42)

Padişah, kızını isteyen gençten birbirine karıştırılan bir torba buğday, bir torba bulgur ve bir torba tuzu birbirinden ayıklaması için bir gece mühlet verir. (74)

Padişahın, kızını almaya gelen kahramana bir gecede yedi yemek yerse kızını vereceğini; aksi taktirde kellesini alacağını söyler. (74)

Zenci Arap uyuduğu vakit kendiliğinden uyanamayacağını kahraman söyler. Kahramanın uykusu gelince zenci Arabı uyandırmadan uyumamalıdır. (77)

C757.1. Hayvan Dersinin Tahrip Edilmesi ile Hemen İnsan Şekline Dönme Yasağı

Kurbağa olan karısının dersini ateşe atan kahraman karısını bir daha kurbağa olmasına engel olur. (19)

C920. İhlal Edilen Yasak Sonucu Ölüm

Ölmeden önce üç oğluna bir dağa gitmeyi yasaklayan adamı dinlemeyen üç kardeşten ilk ikisi bir dev tarafından öldürülür. (31)

Yılan şeklinde dünyaya gelen padişahın oğlunun dersi kaynanası tarafından yakıldığı zaman o da ölür. (84)

Şahmeran, Camısan'a yerini açıklamayı yasaklar. Camısan bu yasağı ihlal edince Şahmeran padişahın askerleri tarafından yakalanır ve öldürülür. (92)

Aydınlık dünyaya çıkan oduncu, Şahmeran'ın yerini padişaha söyleyince, padişahın adamları Şahmeran'ı yakalayıp öldürürler. (93)

C932. Yasağın İhlali ile Karı veya Kocanın Kaybolması

Dengizhan, sözünü dinlemeyen kızına beddua ederek yedi yıl kocası ile murat almamasını diler. Karı ve koca yedi yıl boyunca birbirine kavuşmaz. (24)

Kaplumbağanın karısı, kaplumbağanın postunu çıkardığında yakışıklı bir yiğit olduğunu söyleyince kaplumbağa ortadan kaybolur. (33)

Güneşin oğlu, yüzüne bakan karısını evden kovar. (38)

Karı koca yasak olan dağda uyuyunca, dev kadını kaçıır. (77)

Yılan, dersinin yakılmasını yasaklar. Derisi yakıldığı vakit yılan ölür ve kaybolur. (84)

D. SİHİR

D0-D699. DÖNÜŞÜMLER

D0-D99. İnsanın Farklı İnsan Şekline Dönüşmesi

D100-D199. İnsanın Hayvana Dönüşmesi

D200-D299. İnsanın Nesneye Dönüşmesi

D300-D399. Hayvanın İnsana Dönüşmesi

D400-D499. Değişmenin Diğer Şekilleri

D500-D599. Çeşitli Tesadüfi Değişmeler

D600- D699. Çeşitli Tesadüfi Değişmeler

D700-D799. Sihrin Bozulması

D800-D1699. Sihrin Nesneleri

D800-D899. Sihirli Nesnelere Sahip Olma

D900-D1299. Sihirli Nesnelerin Çeşitleri

D1300-D1599. Sihirli Nesnelerin Fonksiyonları

D1700-D2199. Sihirli Güçler ve Belirtileri

D1710-D1799. Sihirli Güçler Vasıtasıyla Sahip Olma Vazifesi

D1800-D2199. Sihirli Güçlerin Belirtilmesi

D1800-D1949. Sihirli Özelliklerin Kaybolması

D1950-D2049. Geçici Sihirli Özellikler

D2050-D2099. Yıkıcı Sihirli Güçler

D2100-D2149. Diğer Sihirli Güçlerin Belirtilmesi

D2150-D2199. Çeşitli Sihir Belirtileri

D11. Kadının Erkeğe Dönüşmesi

Dengizhan'ın kızı, peşinden gelen abisinden korunmak için sihir yaparak bir çiftçiye dönüşür. (24)

D150. Kuşa Dönüşme

Hızır, şekil değiştirip kuş donuna girebilmektedir. (44)

Hızır bir güvercin olup pencereye konar. (45)

Zor durumda kalan kız, Allah'a dua edince Pepuk kuşuna dönüşür. (85)

D200. İnsanın Objeye Dönüşmesi

Dengizhan'ın kızı sevgilisini annesinden ve ağabeylerinden korumak için:

1.Havluya dönüştürür

2.Ağaçta dönüştürür

3.Tarlaya dönüştürür

4.Kazık haline getirir. (24)

D231. İnsanın Taşa Dönüşmesi

Küçük oğlunun karısına göz diken padişah, sonunda taşa dönüşerek cezasını çeker. (19)

Çengel dişli kız, kırk gün uyumaktadır, onu almaya gelen üç kere besmele çeker eğer kız sesi işitmezse gelen kimse oradaki taş kesilir. (106)

D332. 1. Eşeğin İnsana Dönüşmesi

Kızını üç dünürçüye veren adam kızını eşeğini ve köpeğini aynı odaya koyup kapıyı kilitleyince sabah eşiği ve köpeği kızının şekline girer. (104)

D395. Kurbağanın insana Dönüşmesi

Oğlanın gölden getirdiği kurbağa postunu çıkardığı vakit dünya güzeli bir kıza dönüşür. (19)

D441. 7. Değnek veya Odunla Hayvana Dönüşme

Çoban pirin değneğini yere atınca çubuk bir yılan olur. (87)

D457.1. Kanın Bir Başka Nesneye Dönüşmesi

Fatık, cadı tarafından öldürülünce bir ağaç olarak yetişir. (4)

Cadının öldürüp göle attığı Fatık'ın kanının aktığı yerde bir ağaç yeşerir. (5)

D551.1.1. Elmanın Yenmesi ile Değişim

Padişah, aksakallı adamın verdiği elmayı üçe bölüp üç karısına yedirince üç karısı da hamile kalır. (77)

D573. Büyünün Bozulması

Kuzu, daha önce su içtiği çeşmeden su içince tekrar insan şeklini alır. (3)

Kurbağa olan kızın, postu ateşe atılınca kız bir daha kurbağaya dönüşmez. (19)

Çamurdan yapılmış sihirli eşeğe “cuş, cuş!” denildiğinde büyü bozulur ve eşek dağılır. (22)

Atın üzerine iğne bırakılınca atı bütün gece koşturan yaratık hareketsiz kalır. (42)

Ağa, kapısına gelen hastaya yardım etmeyince bütün zenginliği bir anda yok olur, kendisi de çırılçıplak kalır. (44)

Hızır sayesinde zengin olan adam, hasta dilenciye süt vermeyince bütün zenginliği yok olur. (45)

Ayının kayınpederi, gece ayının postunu çıkardığı vakit insana dönüştüğünü görünce ayının tılsımı kaybolur. (86)

Ayının sırrı keşfedilince tılsımı yok olur. (87)

Çengel dişli kız, taşa dönüşen insanların başında dua edince tekrar insana dönüşürler. (106)

Külden yapılmış sihirli eşeğe “coyiş!” denildiği vakit eşek dağılır. (113)

Kardeşlerini görmeye giden kız, külden yapılmış eşeğe “coyiş!” deyince eşek dağılır. (114)

D610. Dönüşüm Tekrarlanması

Alık kuzu çeşmesinden su içince kuzu olur, daha sonra tekrar bu çeşmeden su içince yine insan olur. (3)

Yaşlı kadının sopası, evde yalnız kalınca insan olup evin temizliğini yapar. (5)

Padişahın oğlunun evlendiği kurbağa gece insan gündüz kurbağa olur. (19)

Padişahın oğlu ile evlenen kurbağa kız, postunu çıkarınca insan olur postunu giyince tekrar kurbağaya dönüşür. (19)

Dengizhan'ın kızı, çiftçi bir ihtiyara ve yılanı dönüşür. (24)

Padişahın damadı kaplumbağa her gece yakışıklı bir erkeğe dönüşüp karısı ile sabaha kadar eğlenir, sabah tekrar kaplumbağaya dönüşür. (33)

Hızır, bazen dilenci bir insan olur, bazen de güvercin olur. (45)

Keşiş kızlarına sihir yaparak kurda dönüştürür. Kurt olan kızların tılsımı yok edilince tekrar insan olurlar. (62)

Sırlı ayı, geceleri yakışıklı bir delikanlı olup karısı ile ilgilenir gündüz ise ayı olup avlanmaya çıkar. (86)

Çobanın damadı gündüz ayı gece ise insan olur. (87)

Aksakallı adam, dua okuduğu vakit karısı bastonuna girer. (121)

D621.1. Gündüz Hayvan Gece İnsan Olma

Kurbağa kız, gece postunu çıkardığında dünya güzeli bir peri kızına dönüşür, gündüz ise kurbağa olur. (19)

Padişahın damadı olan kaplumbağa gece yakışıklı bir erkek, gündüz ise kaplumbağa olur. (33)

Padişahın yılan şeklinde dünyaya gelen oğlu evlendikten sonra geceleri yakışıklı bir delikanlı gündüz ise yılan olur. (84)

Sırlı ayı, geceleri yakışıklı bir delikanlı olup karısı ile ilgilenir gündüz ise ayı olup avlanmaya çıkar. (86)

Çobanın damadı gündüz ayı gece ise insan olur. (87)

D642. Değişme ile Zor durumdan Kurtulma

Kardeşini yanlışlıkla öldüren kız, dua edince Pepuk kuşu olur ve üvey annesinin elinden kurtulur. (85)

D661. Dönüşümle Cezalandırma

Alık yasak olan çeşmeden su içince koç olur. (3)

Küçük oğlunun karısına göz koyan padişah, cüce tarafından taş kesilerek cezalandırılır. (19)

Güneşin oğlu kendi yüzüne bakan karısını evden kovar. Kız bir ayçiçeğine dönüşür. (38)

Çok zina işleyen kadınlar ateşli sudan geçirilip cine dönüştürülür. Helika çok zina işlediği için ateşli sudan geçirilip cin olur. (41)

Hızır, fakirlere yardım etmeyen zengin ağayı çırılçıplak bir kişi haline dönüştürür. (44)

Hasta olan dilenciye üzüm vermeyen zengin ağa, fakir bir adama dönüşerek cezalandırılır. (45)

Çengel dişli kızı almaya gelenler, ona sesini ulaştırmayınca taşa dönüşür. (106)

D700. Şahısta Büyünün Bozulması

Dağda kuzu çeşmesinden su içtiği için kuzuya dönüşen Alık, eniştesi tarafından dağa götürülüp tekrar aynı sudan içince insan olur. (3)

Çengel dişli kız, taşa dönüşen kahramanın başında dua edince tekrar insan olur. (106)

D712.5. Vurma ile Büyünün Bozulması

Asme hanım ikiye iki parçaya ayrılınca karnından yılanlar çıkar. Yılanlar öldürüldükten sonra Asme Hanım normal bir insan olur. (10)

D712. Zorlama ile Sihrin Bozulması

Sihirli çeşmeden su içtiği için kuzu olan Alık, eniştesi tarafından dağdaki çeşmeye götürüp su içirilince insana dönüşür. (3)

Padişahın küçük oğlu ile fare Asme hanımı ikiye ayırıp içindeki yılanları çıkarınca sihir bozulur ve Asme Hanım konuşmaya başlar. (10)

Padişahın oğlu, aslında bir peri olan karısının postunu yakınca sihir bozulur ve karısı bir daha kurbağa olmaz. (19)

D712.2.1. Ateşin İçerisine Atma ile Sihrin Bozulması

Padişahın küçük oğlu, karısı olan kurbağanın postunu ateşe atıp yakınca karısı insan olarak kalır. (19)

Gündüz yılan gece ise insan olan padişahın oğlunun derisi ateşe atılınca sihir bozulur. (84)

D765.1.2. İğnenin Çıkarılması Büyünün Bozulması

Atlara musallat olan yaratığa demir iğne saplanınca esir olur, iğne çıkarılınca tekrar yaratık olur. (42)

D771. Sihirli Objenin Kullanılması ile Büyünün Bozulması

Gülünce gözlerinden güller saçılan kızın parmağındaki yüzüğü temizlikçi kız çalar. Yüzük çalınca yüzüğün sahibi olan kız bir daha uyanmaz. (37)

D810. Sihirli Nesnelerin Hediye Edilmesi

Padişahın küçük oğlunun baldızı, bütün ülkenin üstüne oturduğunda yarısı boş kalan halıyı verir. (19)

Baldız Heycan, eniştesi olan padişahın küçük oğluna hiç bitmeyen bir üzüm salkımı verir. (19)

Anne, erkek kardeşlerini görmek isteyen kızına külden yapılmış sihirli bir eşek verir. (22)

Dev anası memelerini emen oğlana yere atıldığında ormana dönüşen bir tarak ile yere atıldığında her tarafı buz eden sihirli bir sabun hediye eder. (26)

Kuş, kendisine yardım eden fakir kıza:

- a) Altın üreten bir eşek
- b) Çeşit çeşit yemek veren bir sofr
- c) Emredildiğinde karşısındakini döven bir tokmak verir. (30)

Huri melekler fakir adamın yeni doğan kızının parmağına sihirli bir yüzük takarlar. Bu yüzük parmağında olduğu sürece kız hayatta kalacaktır. (37)

Sırlı ayı, ziyaretine gelen kayın pederine her dileği yerine getiren sihirli bir heybe hediye eder. (86)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'a dünyadaki bütün hayvanların dilinden anlamasını sağlayacak sihirli tükürüğünü verir. (94)

D812. Sihirli Nesne Olağanüstü Varlıktan Alınır.

Göldeki canlıların verdiği üzüm salkımı, bütün ülkeye halkına yeter. (19)

Göldeki peri, padişahın oğluna bütün ülkenin üzerinde oturduğu ama yarısının boş kaldığı bir kilim verir. (19)

Kızın doğumunu yapan peri, bebeğin parmağına çıkardığında öleceği bir yüzük takar. (37)

Yere atıldığında ormana dönüşen tarağı kahramana dağda yaşayan bir dev anası verir. (26)

Fakir adamın yeni doğan bebeğine huri melekler, parmağından çıkardığı vakit öleceği bir yüzük verirler. (78)

Sihirli ayı, kayınbabasına her dileği gerçekleştiren bir heybe hediye eder. (86)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'a tılsımlı tükürüğünü verir (94)

D815.1. Anneden Alınan Sihirli Nesne

Anne, erkek kardeşlerini görmeye giden kızını çamurdan yapılmış eşeğe bindirir. (22)

Dağdaki kardeşlerinin yanına gitmek isteyen kıza annesi, külden yapılmış sihirli eşek verir. (113)

Annenin kızına verdiği eşek, çüş denilmediği vakit dağılmayan sihirli bir eşektir. (115)

D825. Kızıdan Sihirli Objenin Alınması

Padişahın karısı uyuduğu vakit evin hizmetçisi kızın parmağındaki sihirli yüzüğü çalar. (78)

D831. Hileli Değişirme ile Sahip Olunan Sihirli Nesnelere

Değirmenci, fakirin karısının buğday yüklediği altın sıçan eşeği kendi eşeği ile değiştirir. (30)

D835. Sihirli Objeyi Geri Alana Kadar Çocuk Ağlar ve Onu Hile ile Elde Eder.

Padişahın oğlunun ölen karısının doğurduğu çocuk annesinin sihirli yüzüğünü bulan kadar ağlar ve sihirli yüzüğü hizmetçiden alıp annesinin parmağına takar. (37)

D838. Çalma ile Sihirli Nesnenin Elde Edilmesi

Komutan, türlü türlü yemekler saçan sofrayı küçük kızdan çalar. (30)

Gülünce gözlerinden altın dökülen kızın parmağındaki sihirli yüzüğü evin temizlikçisi çalar. (37)

Padişahın kızı, uyuyan adamdan sihirli kitabını çalar. (77)

Tilki, Şahmeran'ın tılsımlı elmasını çalar. (95)

D921. Sihirli Göl

Padişahın oğlunun ok attığı gölün altında periler yaşar. (19)

D925. Sihirli Çeşme

Kurt çeşmesinden su içmek yasaktır. Kurt çeşmesinden su içen eşek olur. (3)

İt çeşmesinden su içen ite dönüşür. (4)

Oğlan, koç çelmesinden su içince koça dönüşür. (5)

Cinler ülkesinde, kokulu ve acı su akan çeşmeler vardır. (106)

D926. Sihirli Kuyu

Camısan, içi bal dolu bir kuyuda mahsur kalınca Şahmeran'ın ülkesine ulaşır. (92)

Arkadaşlarının kuyuda bıraktığı çocuk, kuyunun öbür tarafına geçince Şahmeran'ın ülkesine varır. (93)

D931. Sihirli Kaya (Taş)

Padişahın oğlu deniz kenarındaki kayalıkları kaldırıncaya bir at ve bir elbise ortaya çıkar. (24)

Siyah yılanın kuyruğu ile kaldırdığı kayanın altı hazinedir. (96)

Çengel dişli kız, dua edince daha önce taş olan insanlar tekrar insana dönüşür. (106)

(T) D936.2. Sihirli Ülke

Fakir çocuk arkadaşları tarafından kuyuya terkedilir. Kuyudan çıkmaya çalışan çocuk toprağı kazınca Şahmeran'ın ülkesine gider. (93)

D950. Sihirli Ağaç

Asme Hanımı görmeye giden kahramana yolda bir ağaç yol gösterir. (10)

Şahmeran çalınan elmasının peşinden giderken yolda bir ağaç ile konuşur. (95)

D950.10. Sihirli Elma Ağacı

Asme hanımı aramaya giden oğlan Elma ağacı ile konuşur. (10)

Padişahın üç hanımı da çocuk sahibi olmaz. Padişah dervişten aldığı sihirli elmayı üç karısına yedirince üç karısı da hamile olur. (77)

D951. Sihir Vasıtası ile Ağacın Üretilmesi

Dengizhan'ın kızı sevgilisini kurtarmak için ulu bir ağaca dönüştürür. (24)

Dev anasının verdiği sihirli tarak yere atıldığı vakit her tarafta ağaçlar ortaya çıkar. (26)

D965.1.2. Sihirli Çimen

Kız, kışın ortasında ahırda yüzünü yıkayınca yeşil bir çimenlik ortaya çıkar. (4)

Şehzadenin yaşlı kadına kışın bakması için verdiği at, kızın ellerini yıkarken yetişen otlarla beslenir. (5)

Hızır'ın dilemesi ile her yer yemyeşil çimen olur. (44)

Fakir olan kardeş yemyeşil bir yer hayal edince Hızır dua eder ve kupkuru olan yerde yemyeşil bir otlak meydana gelir. (45)

D973.2. Sihirli Arpa

Çocuğu olmayan adamı değirmenden getirdiği darı torbasını karısının altına bırakır. Sabah uyandığı vakit torbadaki darı taneleri çocuk olur. (36)

D975.2. Sihirli Gül

Dilencinin kızı, perilerin duası ile güldüğü vakit ağzından deste deste güller çıkar. (37)

Padişahın oğlu ölen kızın burnuna sihirli bir gül götürünce ölü olan kız canlanır. (78)

D981.1. Sihirli Elma

Elma ağacı, Asme hanımı aramaya giden kişilerden eğer dalından bir elma düşürmeyi başarırsa sınavı ancak o zaman geçeceğine inanacağını söyler. (10)

Aksakallı adamın padişaha verdiği elma sayesinde padişahın üç hanımından üç oğlu olur. (77)

D981.8. Sihirli Üzüm

Padişahın oğlunun gölden getirdiği üzüm salkımını bütün ülke halkı yer, üzüm yine de bitmez. (19)

Hasta adam derdinin tek çaresinin siyah üzüm olduğunu söyler. (44)

Kara üzüm salkımı hasta adamın hastalığının dermanıdır. (45)

D991. Sihirli Kıl

Karıncanın verdiği kıllar birbirine sürtülünce bütün karıncalar yardıma gelir. (74)

Kahraman, devlerin verdiği üç kılı birbirine sürtünce bir at ortaya çıkar. (82)

D992. 3. Sihirli Yüz.

Huri meleklerin dilekleri ile fakir dilencinin yeni doğan kızının yüzünde gül ve nergisler açılır. (37)

Fakir adamın yeni doğan kızı güldüğü vakit yüzünde güller açılır. (78)

Şahmeran'ın yüzünü gören bütün bitkiler dile gelerek hangi hastalığa çare olduklarını söylerler. (92)

D993. Sihirli Göz

Dilencinin kızı ağladığı vakit gözlerinden yaş yerine nergisler dökülür. (37)

Fakir adamın yeni doğan kızı ağladığı vakit gözlerinden inci mercanlar dökülür. (78)

D1001. Sihirli Tükürük

Peri kızı, doğumunu yaptığı kızın gözüne tükürerek, "gülersen güller açılsın!" der. (37)

Peri kızı, dilencinin yeni doğan kızının ağzına tükür, bunun üzerine kız ağladığında gözlerinden nergisler saçılır. (37)

Şahmeran Sultan Süleyman'ın ağzına tükürünce sultan Süleyman bütün hayvanların diline vakıf olur. (90)

Zümrüdüanka kuşu, padişahın oğlunun bacağından kestiği eti yeryüzüne çıkınca bacağına yapıştırır. Bacağına tükürünce oğlanın bacağı iyileşir. (92)

Zümrüdüanka'nın tükürüğü her yarayı iyileştiren sihirli bir tükürüktür. (122)

D1003. Sihirli İnsan Kanı

Cadının öldürdüğü kızın kanının aktığı yerden bir ağaç yeşerir. (4)

D1004. Sihirli Gözyaşı

Dilencinin kızı ağlayınca gözlerinden göz yaşı yerine nergisler dökülür. (37)

Fakir adamın kızı ağladığı zaman inci mercan dökülür. (78)

D1018. Hayvanın Sihirli Sütü

Yaşlı hastanın dermansız hastalığının tek çaresi kara koyun sütüdür. (44)

Hasta olan dilenci adamın çaresi olmayan hastalığının tek çaresi bir bardak kara koyun sütüdür. (45)

D1025. Hayvanların Sihirli Derisi

Padişahın oğlunun gölden getirdiği kurbağa gelin, dersini çıkarınca peri kızına dönüşür. (19)

Kaplumbağa, derisinden çıkınca yakışıklı bir erkek olur. (33)

Yılanın dersi çıkarıldığı vakit yılan insana dönüşür. Derisi ateşe atıldığı vakit ise yılan ölür. (84)

Çobanın damadı ayı dersini çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (86)

Sırlı ayı sihirli bir deriye sahiptir. (87)

D1030. Sihirli Yemek

(T)D1030.1.2. Sihir Vasıtası ile Üretilen Yemekler

Üvey anne iki yetime yemek vermez. Çocuklar ahırda ağlayınca inek dile gelir. İneğin boynuzları kaldırılınca içinden çeşit çeşit yemek çıkar. (3)

Ahırdaki ineğin boynuzları kaldırıldığı vakit ortaya çeşit çeşit yemek çıkar. (4)

Kuşun verdiği sihirli sofraya ile çeşit çeşit yemekler ortaya çıkar. (5)

D1032. Sihirli Et.

Şahmeran'ın eti hem şifa vericidir hem de zehirlidir. (93)

Şahmeran'ın kaynayan etinden çıkan üçüncü köpüğü içen bütün hayvanların diline vakıf olur. (94)

D1067.1. Sihirli Şapka

Üvey annenin öldüreceği iki yetim kardeş, şapkanın ucundan tutunca, uçup giderler. (5)

Pirin karısı kocasının şapkasını çobana verir. Çoban pirin şapkasını yere atınca şapka yılanı dönüşür. (86)

D1071. Sihirli Mücevherler

D1071.0.1. Sihir Vasıtası ile Mücevher Üretilmesi

Periler yeni doğan kızın saçlarına su döküldüğü vakit altın dökülmesi için sihir yaparlar. (37)

Melekler dilencinin kızına sihir yaparlar. Kız saçlarını yıkadığı vakit altınlar dökülür. (78)

Ayının kayın pederine verdiği heybe altın üreten sihirli bir heybedir. (86)

D1076. Sihirli Yüzük

Hz. Ali'nin yüzüğü tartıya konulduğu vakit hiçbir şey yüzüğü kaldıramaz. (9)

Falcı kadın, padişahın oğluna parmağına taktığında dilediği her şeyi gerçekleştiren sihirli yüzük verir. (25)

Huri melekler, dilencinin yeni doğan kızına parmağından çıkardığı vakit öleceği sihirli bir yüzük takarlar. (37)

D1132.1. Sihir ile Saray Yapma

Bir peri olan kaplumbağanın akrabaları bir gecede padişahın sarayından daha büyük bir saray inşa ederler. (33)

Hızır çok fakir olan adamın hayalindeki saray gibi evi bir anda yapar. (44)

Hızır fakir oğlana bir anda saray gibi bir ev yapar. (45)

Sırlı ayı kayınpederine sihirli bir heybe verir. Adam heybenin içine girip dilek tutunca sabah hayal ettiği bir sarayda bulur kendini. (86)

D1153. Sihirli Masa (sofra)

İneğin boynuzları altında her çeşit yemeğin olduğu sihirli bir sofraya bulunmaktadır. (3)

İneğin boynuzları kaldırıldığı vakit çeşit çeşit yemeklerin olduğu bir sofraya ortaya çıkar. (5)

Kuşun kıza verdiği sofraya, her türlü yemeği ortaya çıkarmaktadır. (30)

D1155. Sihirli Halı

Göldeki periler, padişahın oğluna herkesin üzerine oturacağı halde yarısı boş kalan sihirli bir halı hediye ederler. (19)

D1163.Sihirli Ayna

Sihirli ayna, dünyadaki en güzel kızın yüzünü gösterir. (25)

D1174. Sihirli Kutu

Göldeki perilerin verdiği sandığın içinden boyu bir karış sakalı iki karış bir cüce çıkar. (19)

Yaşlı adamın karısı sevgilisini bir kutuya saklayıp göğsünde saklamaktadır. (121)

(T) 1192.1. Sihirli Tütün Kabı

Yaşlı adamın karısı göğsünde taşıdığı tütün kabında sevgilisini saklamaktadır. (121)

D1254. Sihirli Deynek (Baston)

Yaşlı kadının cadıdan aldığı baston gündüzleri güzel bir kıza dönüşmektedir. (4)

Pirin deyneği yere bırakıldığı vakit bir yılana dönüşmektedir. (86)

(T)D1279.1. Sihirli Söz

Annenin kızına verdiği çamur eşeğe “çüş!” denildiği vakit çamur eşek dağılır. (22)

Karganın darısını aldığı kıza verdiği sofraya, “açıl sofram açıl!” denildiğinde sofraya envai çeşit yemek sunmaktadır. (30)

Karganın kıza verdiği tokmak emredildiği vakit karşıdakini döven sihirli bir tokmaktır. (30)

Karganın verdiği eşeğe “Sıç eşeğim sıç!” denildiğinde eşek altın döker. (30)

Hızır; yum gözünü, aç gözünü deyince kahraman bir yerden başka bir yere gider. (45)

Aksakallı adam dua okuyunca mağaranın kapıları açılır. (77)

Külden yapılan eşek, “çu,çu!” denirse yürümektedir.(113)

Aksakallı adam, dua okuyunca karısı bastonunun içine girer. (121)

D1299.2. Sihirli Mezar

Muradına nail olmayan dilberin yattığı türbenin kapısı açılıp kapanınca kızın ismini söylemektedir. (78)

D1304. Uykunun Sebebi Sihirli Objedir.

Dilencinin kızı doğduğu vakit huri melekler ona sihirli bir yüzük verir. Kızın sihirli yüzüğü çalındığı vakit ölü gibi uykuya dalar. (37)

D1311.6.3. Güneşin Soru ve Cevapları

Padişahın oğlu güneşe dünyadaki en güzel kızın kim olduğunu sorar. Güneşte kendisinden bile daha güzel kişinin Dengizhan'ın kızı olduğunu söyler. (25)

D1401.1. Sihirli Sopa ile Şahsın Dövülmesi

Adam, kuştan aldığı tokmağa emredince tokmak sofrasını çalan komutanı döver. (30)

D1470.1. Sihirli Objenin İstenmesi

Köylü adam, sihirli objesini çalan komutandan objeyi geri ister. (30)

Tabutta ölü yatan kadının çocuğu annesini diriltecek sihirli yüzüğü ister. (37)

Sultan Süleyman, aksakallı Şahmeran'dan sihirli tükürüğünü talep eder. (94)

D1470.1.20. Sihirli Kutunun İstenmesi

Padişah küçük oğlunun karısına göz koyar. Padişahın oğlu karısının akrabalarının yaşadığı göle gidip içinde boyu bir karış sakalı iki karış bir cüce ister. (19)

D1550. Harikulade Kapanan ve Açılan Sihirli Nesnelere

D1550.4. Türbenin Kapısı Sihirle Kapanıp Açılır

Olağanüstü özelliklere sahip olan kız babasına kendisi için bir türbe yapmasını ister. Türbenin kapıları açılıp kapanınca Muradına nail olmayan dilber diye ses çıkarır. (78)

D1601.5. Otomatik Sopa

Karganın kıza verdiği sopa, “kudur tokmağım kudur!” denilince karşıdakini dövmek üzere hareket etmektedir. (30)

Padişahın oğlu, ağaçta bulduğu kızı eve getirip evin ortasındaki direğe saklar. (82)

Pirin çubuğu yere atıldığı vakit bir yılana dönüşmektedir. (86)

Aksakallı adam, dua okuyunca karısı bastonuna girer. Tekrar okuyunca kadın bastondan çıkar. (121)

D1610. Konuşan Sihirli Nesnelere

D1610.2. Konuşan Ağaç

Asme hanımı aramaya giden padişahın oğlu, yolda elma ağaç ile konuşur. (10)

Elmasını çalan tilkinin peşinden giden Şahmeran, ağaç ile konuşur. (95)

D1610.36. Konuşan Su

Su, Şahmerana durağan olmadığını aksine sürekli akıp gittiğini söyler. (95)

(T)D1610.38. Konuşan Güneş

Güneş, padişahın oğluna dünyada en güzel kızın Dengizhan'ın kızı olduğunu söyler. (25)

Güneş, oğluna âşık olan paşa kızına ne yapması gerektiğini söyler. (38)

D1651.2. Sihirli Sopa Yalnızca Sahibi İçin Çalışır

Pirin çubuğu sahibinin izni ile yılana dönüşür. (86)

Köylü adamın kuştan aldığı tokmak, sadece köylü adama hizmet eden sihirli bir tokmaktır. (30)

Baston sadece aksakallı adamın dileklerini yerine getirir. (121)

(T)D1654.3.2. Vücuttaki Silinmez İşaretler

Şahmeranı gören adamın vücudu pul pul olur. Bu işaretler vücudundan bir daha silinmez. (93)

D1717. Çocuğun Sihirli Gücü

Darı tanesi kadar küçük olan çocuk devi öldürüp hazinelerine konar. (36)

Yeni dünyaya gelen dilencinin kızı güldüğü vakit ağzından güller açılır, ağladığında gözlerinden nergisler dökülür, saçlarına su döküldüğü vakit altınlar dökülmektedir. (37)

Fakir adamın yeni doğan bebeğine melekler sihirli özellikler verir. Çocuğun saçlarına su döküldüğü vakit yere altınlar dökülür. (78)

D1718.1. Su ve Çubuktaki Sihirli Güç

Pirin çubuğu yere atıldığı vakit bir yılan dönüşür ve bu yılan kişiyi istediği yere götürür. (86)

D1812.2.3. Rüyada Geleceğin Bildirilmesi

Dengizhan'ın kızına âşık olan kahraman rüyasında ne yapması gerektiğini görür. (24)

Hz. Ali adamın rüyasına gelerek başına bir felaket geleceğini bunun gençlikte mi yaşlılıkta mı olmasını sorar. (35)

Fakir adam rüyasında hazine olan bir yerin adresini görür. (82)

D1866.2. Derinin Çıkarılması ile Güzelleşme

Gölden getirilen çirkin kurbağa silkinip derisinden çıktığı vakit dünya güzeli bir kız olur. (19)

Padişahın damadı olan kaplumbağa, dersinden çıktığında yakışıklı bir erkek olur. (33)

Yılan dersinden çıktığı vakit çok yakışıklı bir yiğit olur. (84)

Kıllı ayı dersini çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (86)

D1960. Sihirli Uyku

Güldüğü vakit yanağından güller dökülen kızın parmağındaki yüzük çıkarıldığı vakit kız bir daha uyanmaz. (37)

Zenci Arap uykuya dilediği vakit kendi kendine uyanmaz. (77)

D2060. Sihir Vasıtası ile Ölme veya Vücudunun Bir kısmının Yaralanması

Geline göz koyan padişah, sihirli cüce tarafından sihirle öldürülür. (19)

D2100. Sihirli Hazine

Dilencinin yeni doğan kızı saçlarını yıkadığı vakit yere altınlar dökülür. (37)

Hızır'ın yardımı ile zenginleşen adamın hazineleri sihirlidir. Hakketmediği vakit hazineleri bir anda yok olur. (44)

Derviş mağaraya giren gence mağaranın hazinesinden bir şey almamasını söyler aksi taktirde mağaranın kapıları bir daha açılmamak üzere kapanır. (77)

D2136. Sihirle Sarayın Yer Değiştirmesi

Hızır, dilenciye yardım etmeyen ağaya kızınca sarayını bir anda yok eder. (45)

D2131. Sihirle Yer Altına Seyahat

Kahraman ak koç yerine kara koça binince yerin yedi kat altına iner. (82)

Belkiya yeryüzüne çıkmak isterken yanlışlıkla kara koça atlar. Bunun üzerine yerin yedi kat altına iner. (92)

E. ÖLÜM

E0-E199. Diriltme

E200-E599. Hayaletler ve Diğer Hortlaklar

E200-E299. Ölüden Gelen Kötülük

E300-E399. Ölüden Dostça Geri Dönüş

E400-E599. Hayaletler ve Hortlakların Çeşitleri

E600-E699. Yeniden Dirilme

E700-E799. Ruh

E11. Dönüşme ile Tekrar Dirilme

Cadının suya attığı kız, suda bolunca gölün kenarında bir ağaç olarak canlanır. (5)

Ölen kızın parmağına sihirli yüzüğü takılınca, kız tekrar canlanır. (37)

Muradına nail olmayan dilber öldüğünde ona sihirli gülü koklatılınca tekrar dirilir. (78)

Yılan şeklinde dünyaya gelen bir peri olan padişahın oğlu dersi ateşe atılınca ölür. Yılanın musahibi bir elmayı ikiye bölerek yarısını yılanın karısına yedirir yarısını da sağda bir göle atınca ölen yılan tekrar dirilir. (84)

E63. Dua Neticesinde Tekrar Canlanma

Hızır'ın duası ile ölen bebek tekrar canlanır. (44)

Hızır, altı aylık bebeklerini hasta adam iyileşsin diye kesen çiftin bebeğini tekrar canlandırır. (45)

Mezarda ölü olan adam, burcunu ödeyen adama yardım etmek için Allah'a dua edince tekrar dirilir. (77)

Çengel dişli kızın bahçesinde taş kesilen yüzlerce genç, çengel dişli kızın duası neticesinde tekrar canlanırlar. (106)

E64. Sihirli Obje Vasıtası ile Tekrar Canlanma

Parmağındaki yüzük çıkarılınca ölen kız, yüzüğün parmağına takılması ile tekrar canlanır. (37)

Ölen kıza sihirli gül koklatılınca kız tekrar canlanır. (78)

E106. Sihirli Elma ile Canlanma

Derisi yakıldığı için ölen yılan sihirli elmanın yarısı karısına yedirilir yarsı da dağda bir göle atılınca yılan tekrar dirilir. (84)

E121. Olağanüstü Şahıs Vasıtası ile Canlanma

Hızır, iyiliksever karı-kocanın altı aylık bebeğini tekrar canlandırır. (44)

Anne babasının kestiği bebek, Hızır vasıtası ile tekrar canlanır. (45)

Çengel dişli kızın duası üzerine taş kesilen bütün gençler, tekrar dirilir. (106)

(T)E128. Çocuk Vasıtası ile Tekrar Dirilme

Tabuttaki kadının doğan çocuğu annesinin sihirli yüzüğünü getirince annesi tekrar dirilir. (37)

E151. Tekrar Dirilme

Ölen kızın parmağına sihirli yüzük takıldığında tekrar dirilir. (37)

Hızır bebeklerini yaşlı ve hasta adam için kurban eden karı kocanın bebeğini tekrar diriltir. (44)

Kurban edilen bebek sabah olduğunda Hızır'ın yardımı ile tekrar dirilir. (45)

Ölen kıza sihirli gül koklatıldığı vakit tekrar dirilir. (78)

Zenci Arap, burcunu ödeyen adama yardım etmek için Allah'a dua edince mezarından dirilir. (77)

Taş kesilen gençler, çengel dişli kızın duası ile tekrar dirilirler. (106)

E226. Erkek Kardeşin Ölümünden Dönmesi

Küçük kardeş, yasaklı olan dağa gidip ağabeylerini öldüren devi öldürdükten sonra evine geri döner. (31)

Üç kardeşten ortancası Kaf dağına gidip dev anasının verdiği hediyeler sayesinde ölümden döner. (26)

E711.6. Çubukta Hayat

Pirin Çubuğu Yere Atıldığı Vakit Bir Yılana Dönüşür. (87)

E711.7. Taşta Ruh

Çengel dişli kızın duası üzerine bahçedeki taşlar insan olur. (106)

E714.1. Kanda Ruh

Fatık'ın kanının aktığı yerden bir ağaç yeşerir. (3)

F. OLAĞANÜSTÜLÜKLER

F0-F199. Diğer Dünyalarla Seyahatler

F10-F79. Üst Dünyaya Seyahat

F80-F109. Alt Dünyaya Seyahat

F110-F199. Diğer Dünyaların Çeşitleri

F200-F699. Harikulade Yaratıklar

F200-F299. Periler ve Cinler

F300-F399. Periler ve Ruhlar

F400-F499. Ruhlar ve Şeytanlar

F500-F599. Harikulade Şahıslar

F600-F699. Harikulade Güçlü İnsanlar

F700-F899. Harikulade Yerler ve Eşyalar

F900-F1099. Harikulade Olaylar

F80. Alt Dünyaya Seyahat

Padişahın oğlu, Dengizhan'ın su altında yaşadığı ülkeye gider. (24)

Oğlan, Dengizhan'ın kızını bulmak için sular altındaki devlerin ülkesine gider. (25)

Camısan alt dünyaya Şahmeran'ın ülkesine gider. (92)

Kahraman yanlışlıkla kara koça binice alt dünyaya düşer. (92)

Oduncunun oğlu terkedildiği kuyuyu kazınca alt dünyada yaşayan Şahmeran'ın ülkesine gider. (93)

F96. Alt dünyaya İp ile İnme

Oduncunun çocuğu ip ile bir kuyuya bırakan arkadaşları onu orada terk ederler. Çocuk o kuyudan alt dünyaya gider. (93)

F98. Alt Dünyaya Hayvan Sirtında İnme

Yeryüzüne çıkmak için ak koyun yerine kara koyunun sırtına binen Belkiya yeraltı dünyasına düşer. (92)

Kara koca binen adam, yerin yedi kat altına düşer. (92)

F101.3. Kartal Üzerinde Alt Dünyadan Dönüş

Yer altı dünyasında pek çok kahramanlık gösteren Belkıya, Zümrüdüanka eşliğinde yeryüzüne döner. (92)

F102.1. Canavarı veya Hayvanı Alt Dünyada Takip Eden Kahraman, Onu Vurarak Öldürür

Yanlışlıkla yerin yedi kat altındaki ülkeye düşen Belkıya orada su başını tutan ejderhayı öldürerek şehir halkını kurtarır. (92)

F162.1. Diğer Dünyada Bahçe

Camısan'ın yeraltı dünyasında gittiği bahçede 366 taht ve yeşil bir göl bulunmaktadır. Yeşil görünen göl aslında yılan yavrularıdır. (92)

Arkadaşlarının bal kuyusunda bıraktığı çocuk toprağı kazıp çok güzel bir bahçeye çıkar. Gittiği bahçe Şahmeran'ın bahçesidir. (93)

F212. Periler Su Altında Yaşarlar

Gölün altında periler ülkesi bulunmaktadır. (19)

Çirkin kurbağa şekline giren perinin ailesi, göldeki suyun altında yaşar. (19)

Kaplumbağanın akrabaları olan periler gölün altında yaşar. (33)

F220. Perilerin Yaşadığı Yer

Su altında yaşayan periler, olağanüstü güçlere sahiptir. (19)

Bir peri olan kaplumbağanın akrabaları gölün altında yaşar. (33)

İki kardeş geceyi ağaçta geçirince gece ağacın altına periler gelir. (52)

Bir peri olan ayı, dağda bir mağarada yaşar. (86)

(T)F229. Periler Mağarada Yaşar.

Mağarada yaşayan dilencinin karısı doğum yapacağı vakit üç peri yardıma gelir. (37)

Bir peri olan ayı evlendiği kadın ile bir mağarada yaşar. (86)

F230. Perilerin Görünüşü

Gölün altında yaşayan peri kızı, kurbağa şekline girerek padişahın küçük oğlunun hanımı olur. (19)

Padişahın küçük oğlu, çirkin bir kurbağa ile evlenir. Bu kurbağa aslında dünya güzeli bir peri kızıdır. (19)

Padişahın kızını alan peri gece yakışıklı bir erkek gündüz ise kaplumbağa şeklinde olur. (33)

Sadece karısına insan şeklinde görünen peri diğer insanlara yılan şeklinde görünür. (84)

Köylülerin cem yaptıkları yere gelen peri ayı kılığına bürünür. (86)

F234.1.6. Kurbağa Şeklindeki Peri

Kurbağa şeklinde girerek yeryüzünde insanlar arasında yaşayan peri kızı, padişahın en küçük oğlu ile evlenir. (19)

F236. Perilerin Elbisesi

Peri kızı olan padişahın gelini kendisini saklamak için kurbağa elbisesi giymektedir. (19)

Padişahın damadı olan peri, kaplumbağa elbisesini çıkardığında yakışıklı bir delikanlı olur. (33)

Padişahın oğlunun yeni doğan çocuğu yılan elbisesi ile dünyaya gelir. (84)

F237. Periler Kıyafet Değiştirir.

Padişahın küçük gelini, gece elbisesini değiştirip insan olur gündüz kurbağa elbisesi giyip kurbağaya dönüşür. (19)

Bir peri olan padişahın damadı, istediği vakit kaplumbağa elbisesi giyerek kaplumbağa olur istediğinde de kaplumbağa elbisesini çıkarıp yakışıklı bir delikanlı olur. (33)

Bir peri olan yılan gece derisini çıkarınca yakışıklı bir delikanlı olur. (84)

Gündüzleri ayı geceleri ise yakışıklı bir erkek olan peri kıyafet değiştirir. (86)

F242.1. Perilerin Akrabası

Padişahın küçük oğlunun evlendiği peri kızının akrabaları, oğlana olağanüstü yardımlarda bulunurlar. (19)

Kurbağa kızın bacısı; eniştesine olağanüstü bir kilim, üzüm salkımı ve sandık verir. (19)

Aslında bir peri olan kaplumbağa, akrabalarından olağanüstü yardımlar alır. (33)

Padişahın karısı aslında bir peri olan bir yılan doğurur. (84)

Bir peri olan ayı, ziyaretine gelen kayınpederine sihirli bir heybe hediye eder. (86)

F253. Perilerin Olağanüstü Gücü

Göldeki periler, padişahın oğluna boyu bir karış sakalı iki karış bir adam verirler. (19)

Geline göz koyan padişah, oğlunu öldürmek isteyince göldeki periler oğlana yardım eder ve padişahı taşa çevirirler. (19)

Bir peri olan kaplumbağanın akrabaları bir gecede padişahın sarayından büyük bir saray inşa ederler. (33)

Yeni dünyaya gelen kızın ağzına periler tükürünce kızın, ağzından güller dökülür. (37)

Dilencinin kızı, perinin tükürüğü ile ağladığında gözünden nergisler dökülür. (37)

Dilencinin kızının saçına su döküldüğü vakit altınlar dökülür. (37)

Huri melekler yeni doğan kıza üç güç verirler:

- Güldüğü vakit yanağından güller dökülür
- Ağladığı vakit göz yaşı yerine inci mercan dökülür
- Saçlarına su değdiği vakit altınlar dökülür. (78)

Bir peri olan yılan bir gecede insan boyundan büyük çiçekler yetiştirir. (84)

Bir peri olan sırlı ayı, kayınpederine her dileği yerine getiren bir heybe verir. (86)

F300. Perilerle Evlenme veya İrtibat Kurma

Padişahın küçük oğlu, attığı okun ucuna saplanan kurbağa ile evlenir. Kurbağa gece güzel bir peri kızı olur. (19)

Padişahın kızı ile evlenen kaplumbağa, aslında bir peridir. (33)

Yılan şeklinde dünyaya gelen bir peri bir padişahın kızına âşık olur. (84)

Çobanın kızı gündüz ayı gece ise yakışıklı bir delikanlı olan bir peri ile evlenir. (86)

F301.Perilerin Aşkı

Bir peri olan kurbağa, padişahın küçük oğluna âşık olur. (19)

Padişahın oğlunun âşık olduğu dilencinin kızı aslında perilerin güçlerine sahiptir. (37)

Yılan şeklinde dünyaya gelen bir peri olan padişahın oğlu başka bir padişahın kızına âşık olur. (84)

Bir peri olan ayı çobanın kızına âşık olur. (87)

F302. Peri Sevgili

Padişahın oğlu gündüz kurbağa gece güzel bir kız olan periye âşıktır. (19)

Padişahın küçük kızının âşık olduğu kaplumbağa aslında bir peridir. (33)

Padişahın kızının evlendiği yılan, gece derisini çıkardığında yakışıklı bir delikanlı olan bir peridir. (84)

Aslında bir peri olan ayı postunu çıkarınca çok yakışıklı bir erkek olur. (86)

F341.1. Perilerin Üç Hediyesi

Göldeki periler enişmeleri olan padişahın oğluna üç hediye verirler:

- 1)Bütün ülkenin üzerinde oturduğu fakat yarısının boş kaldığı bir halı
- 2) Bütün ülkenin yediği ama bitiremediği bir üzüm salkımı
- 3) Boyu bir karış sakalı iki karış olan bir cüce (19)

Dilencinin karısının doğumunu yapan huri melekler doğan kıza dua ederek üç hediye verirler:

- A) Güldüğünde ağızından güller saçılmasını
 B) Ağladığında gözlerinden nergisler dökülmesini
 C) Parmağına taktığı yüzüğü çıkarmadığı sürece yaşamasını dilerler. (37)

Huri melekler fakirin kızına üç armağan verir. Bunlar:

- d) Güldüğü vakit yanağından güller dökülür
 e) Ağladığı vakit göz yaşı yerine inci mercan dökülür
 f) Saçlarına su değdiği vakit altınlar dökülür. (78)

F347. Perilerin Nasihati

Peri olan kız, kocasına gölden getireceği sandığı açmaması gerektiğini söyler. (19)

Kurbağa şeklindeki peri kızı, kocasına postunu yakmaması gerektiğini söyler. (19)

Kaplumbağa şeklinde olan peri, cirit oynamaya giderken karısına ne yapması gerektiği konusunda akıl verir. (33)

Bir peri olan sırlı ayı kayın pederine bir heybe vererek ne dilerse yerine geleceğini söyler. (86)

F451. Cüce

F451.2.3.1. Cücenin Uzun Sakalı

Geline göz koyan Padişah, oğlundan sakalı boyundan uzun bir cüce getirmesini emreder. (19)

Sakalı boyundan uzun olan cüce padişahı taşa dönüştürür. (19)

F451.3.8. Cücenin Kuvveti

Göldeki sandıktan çıkan cüce, küçük oğlunun karısına göz diken padişahı taşa dönüştürür. (19)

Kaf dağında yaşayan cüce elinde boyundan büyük bir gürz taşır. (105)

F451.5.1. Yardımcı Cüce

Kurbağa kızın dedesinin sandığından çıkan cüce, gelinine göz diken padişahı taşa çevirerek padişahın oğlunu ölümden kurtarır. (19)

Göldeki perilerin oğlana verdiği cüce, kahramanı düşman olan babasından kurtarır (19)

(T)F506. Olağanüstü Kadın

Asme hanımın karnında konuşmasına engel olan bir çift yılan vardır. (10)

Dilencinin kızı perilerin özelliklerine sahiptir. (37)

Muradına nail olmayan dilberin huri meleklerin hediyesi olan olağanüstü güçleri vardır. (78)

F512.5. Gözleri Olmayan İnsan

Padişahın oğluna gelin giden kız, su karşılığında gözlerini cadıya verir. (78)

F529.4. İnsanların Vücudunun İçerisinde Bulunan Küçük Hayvanlar

Asme hanımın karnında konuşmasına izin vermeyen yılanlar vardır. (10)

F530. Olağanüstü Büyük ve Küçük Kişiler

Padişah, oğluna sabaha kadar boyu bir karış olan bir adam getirmesini emreder. (19)

Dev anası memelerini omuzlarına atıp uyumaktadır. (26)

Fakir adamın değirmenciden aldığı darı, sabah olduğu vakit çocuklara dönüşür. (36)

Kaf dağında yaşayan cüce oraya gelen herkesi öldürmektedir. (105)

F531. Dev

F531.0.4. Kadın Şeklindeki Dev

Ali Kundır dağda gördüğü kadın devin memesini emer. (7)

Kedi ateşe işeyip söndürünce yedi kardeşin bacısı, devin karısından ateş alır. (22)

Dengizhan, sular altında üç oğlu ve bir kızı ile yaşayan dişi bir devdir. (24)

Padişahın oğlu sular altındaki devin kızına âşık olur. (25)

Dağda yaşayan dev anası, sağ memesini sol omuzuna sol memesini sağ omuzuna atar. (26)

Padişahın kızı dağda kaybolunca dev anasının memesini emer. Dev anası memesini emen kıza bir şey yapmaz. (82)

Devin yedi kızı, annelerinin saçını tarar. (115)

Ateş aramaya giden yedi erkeğin bacısı, ekmeği pişiren dişi devden ateş alır. (113)

F531.5.1. İnsan ve Devlin Dostluğu

Ateş arayan kıza devin karısı yardım ederek ateş verir. (22)

Dev anası uyuduğu vakit gizlice memesini emen kahraman ile dost olur. (26)

Kahraman, dev anasının memesinden emince dost olurlar. (77)

Yedi dev kardeş, annelerinin memesini emen kıza kardeş olarak görüp ona yardım ederler. (82)

Ekmeği pişiren dişi dev, ateş almaya gelen kıza ekmeği ve ateş verir. (113)

Yedi kardeşin bacısı, ateşi devin yedi kızından alır. (115)

F531.5.6. Devlin İnsanlara Hediyesi

Devler kardeş olarak kabul ettikleri kıza iki tüy vererek başı sıkıştığı vakit tüyleri birbirine sürmesini söylerler. (82)

Dev anası memesini emen kahramana olağanüstü bir tarak ve sabun vererek yedi oğlundan kaçmasına yardım eder. (26)

F531.5.7. Devler ile İnsanların Evliliği

Padişahın oğlu, sular altında yaşayan bir dev olan Dengizhan'ın kızı ile evlenir. (24)

Dev, bir adamın üç kızı ile sırayla evlenir. (27)

F531.2.1. Devler Dağlarda veya Mağaralarda Yaşar

Ali Kündür gittiği dağda bir devin evine ulaşır. (7)

Yedi kardeşin bacısı, ateş yanan dağa giderek devlerin yaşadığı yere ulaşır.
(22)

Üç kız kardeş ile evlenen devin evin dağdadır. (27)

Ölmek üzere olan adamın oğullarına gitmeyin diye uyardığı dağda insan yiyen bir dev yaşar. (31)

Mısır padişahının oğlu dağda uyuduğu vakit, dağın sahibi olan dev, karsını kaçıtır. (77)

Evinden kaçıp dağlara giden kız bir dev anası ve yedi oğlu ile arkadaş olur.
(82)

Kız, yedi dağın ardında devin evine gidip dişi devden ateş alır. (113)

F531.6.3. Devlerin Evleri

Bir adamın oğullarına gitmeyin diye uyardığı dağda bir devin şatosu vardır.
(31)

Dev, eve getirdiği kızları bir odaya kapatır. (27)

Dıngıl ve köyün kızları ormanda kaybolduktan sonra gece devin sarayına sığınır (28)

Darı kadar küçük olan çocuk, devi ve kızını öldürerek servetine konar. (36)

Padişahın kızı iftiraya uğrayınca dağ başına terk edilir. Kız bir müddet bir devin evinde kalır. (82)

F531.6.7. Devlerin Hazinesi

Asme hanımı almaya giden küçük kardeş devi öldürüp hazinesine el koyar.
(10)

Fesli bücür evine gittiği devi öldürüp hem evini hem de hazinelerini alır. (36)

F531.6.8.6. Devlerin Çocukları

Babasından kaçıp devin evine giden Ali Kündür, devin kızını pişirip deve yemek yapar. (7)

Padişahın oğlunun âşık olduğu kız, sular altında yaşayan Dengizhan'ın kızıdır. (24)

Dengizhan, sular altında üç oğlu ve bir kızı ile yaşayan bir devdir. (24)

Dengizhan'ın yedi oğlu ve bir kızı vardır. (25)

Dağda yaşayan dev anası yedi oğlu ile birlikte yaşamaktadır. (26)

Devin kızı tarlalarda tezek toplar. (36)

Dev anasının oğlu olan dev, Mısır padişahının gelinini kaçıtır. (77)

Dağda yalnız başına kalan kız dev anasının memesini emince dev anasının çocukları bu kızı kendi kardeşleri gibi kabul ederler. (82)

Dev, Pitlos ve arkadaşlarını yiyeceğine üç çocuğunu yer. (89)

Başını yedi kızının dizine koyan dev anasının saçını kızları tarar. (115)

F555. Dikkate Değer Saç

F555.1. Saçının Bir Kısmı Altın Olan Kimse

Padişahın oğlunun üçüncü karısı, saçlarının bir kısmı altın olan bir kız ve bir erkek doğurur. (106)

F565. Kuvvetli Kadın

En küçük kız, devin bütün sırlarını öğrenerek devi öldürmeyi başarır. (27)

F570. İnsanların Olağanüstü Davranışları

Dilencinin kızı güldüğünde ağızından güller, ağladığında gözlerinden altınlar saçılır. (37)

Fakir adamın kızı saçlarını yıkadığı vakit yere altınlar dökülmektedir. (78)

Bir kadın sevgilisini tütün tabakasına saklayıp koynunda gezdirir. (121)

F575.1. Olağanüstü Güzel Kadın

Asme hanımın resmini gören ona âşık olur. (10)

Padişahın oğlunun evlendiği kurbağa, postundan çıkınca çok güzel bir peri kızı olur. (19)

Padişahın oğlu, resmini gördüğü olağanüstü güzel kadına âşık olur. (24)

Dengizhan'ın kızı, güneşten daha parlak ve güzel bir kızdır. (25)

Padişahın oğlunun âşık olduğu kız gülünce gözlerinden güller saçan, ağlayınca gözlerinden nergisler dökülen bir kızdır. (37)

Dünya güzeli olan kadının sadece serçe parmağını bakmak bile bir altın karşılığında olur. (102)

Padişahın oğlu, mağarada ayın on dördü gibi güzel bir kız görür. (121)

F575.2. Yakışıklı Erkek

Padişahın küçük oğlu kendini güneş ve ay ile kıyaslayacak kadar yakışıklıdır. (25)

Çirkin kaplumbağa, akşam vakti postundan çıkınca yakışıklı bir erkek olur. (33)

Güneşin oğlu o kadar güzeldir ki onun güzelliğine bakmak yasaktır. (38)

Padişahın kızı, sihirli kitabı olan yakışıklı kahramana âşık olur. (77)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu evlendiği vakit geceleri yakışıklı bir delikanlıya dönüşür, gündüzleri ise yılanı dönüşür. (84)

Ayı kılığındaki peri aslında yakışıklı bir erkektir. (86)

Ayının kayınpederi damadı ayının geceleri yakışıklı bir delikanlı olduğunu görür. (87)

F575.3. Olağanüstü Güzeli Çocuk

Dilencinin kızı, güldüğü vakit ağzından güller saçılan bir kızdır. (37)

Fakirin yeni doğan çocuğu güldüğü vakit yanağından güller saçılan ağladığında ise gözlerinden inci mercan dökülen çok güzel bir çocuktur. (78)

Padişahın gelini o kadar güzel iki çocuk doğurur ki cadı kadın çocukların güzeline dayanamaz ve onları suya atar. (106)

F601. Olağanüstü Arkadaşlar

F601.1. Kahramanın Vazifesini Yerine Getiren Olağanüstü Arkadaş

Fare, Asme hanımı aramaya giden kahramana olağanüstü vazifelerde yardımcı olarak Asme hanımı almasına yardım eder. (10)

Babaları ölen üç kardeşi çalışmak için yola çıkar. Yolda üç kardeşe Hızır arkadaşlık eder. (45)

Padişahın kahramandan istediği olağanüstü şartları, karınca ve dev yerine getirir. (74)

Mezarda ölü yatan Zenci Arap, burcunu ödeye kahraman yardım ederek ülkesine ulaşmasına yardım eder. (77)

Yedi dev, iftiraya uğrayan kıza yardım ederek olağanüstü vazifeleri başarmasına yardım eder. (82)

F601.7. Hayvanların Olağanüstü Arkadaşlığı

Ahırda ağlayan çocuklara inek boynuzları altındaki yemekleri vererek açlıktan kurtarır. (2,3,4,5)

Fare, karnında yılanlar olduğu için konuşamayan Asme hanımı almaya giden kahraman yardım ederek Asme hanımı almasına yardım eder. (10)

Kahraman kurtardığı kuzu, padişahın kahramandan istediği şartları yerine getirmesine yardım eder. (74)

Karıncalar, kahramanın padişahın sınavından geçmesini sağlarlar. (74)

Yılanlar padişahı kızını kurtaran Sultan Süleyman'ı dost olarak görüp ona tılsımlı tükürüğünü verir. (94)

Çoban ile arkadaş olan yılan, çobana her gün bir altın verir. (116)

Yılan fakir adama her gün bir altın verir. (117)

Zümrüdüanka kuşu yanına gelen fakir kahramana acır ve onu yedi yıl boyunca sırtında taşıyarak sevdiği kıza kavuşturur. (122)

F610. Çok Kuvvetli Adam

Küçük kardeş, ağabeylerini öldüren devi bir kılıç darbesi ile öldürür. (10)

Deli kardeş, sırtına kapıyı alıp yola çıkar. (52)

Mısır padişahının oğlu, karısını kaçırın devin sırlarını öğrenip devi öldürür sonra da karısını kurtarır. (77)

Belkiya, Zümrüdüanka kuşunun yavrularını yiyen büyük bir yılanı öldürür. (92)

Siyah yılanın karısını kaçıran boz yılan siyah yılanın esir aldığı adam tarafından öldürülür. (96)

F628.2.3. Kuvvetli Adam Devi Öldürür

Kuvvetli adam ağabeylerini öldüren devi öldürerek ağabeylerinin intikamını alır. (10)

F700. Olağanüstü Yer

Alık ile Fatık dağda içildiği vakit çeşitli hayvanlara dönüştüren çeşmeler ile karşılaşır. (5)

Kahramanın gittiği bostan insan yiyen devin bostanıdır. (10)

Gölün altında perilerin yurdu olan bir yer vardır. (19)

Dengizhanı'nın evi sular altında bir ülkededir. (24)

Yasaklı dağda insan yiyen bir devin şatosu vardır. (31)

Fesli bücürün gittiği ev insan yiyen devin evidir. (36)

Dilencinin karısının doğum yaptığı mağarada periler yaşamaktadır. (37)

Hızır fakir kardeşlere olağanüstü yereler verir. (44)

İki kardeşin saklandığı ağacın altında cinler ve periler gelir. (52)

Aksakallı adamın dua okuyarak kapısını açtığı mağarada her türlü ziynet eşyası vardır. (77)

Mısır Padişahının oğlunun karısı ile dinlendiği yer, devin yurdudur. (77)

İftiraya uğrayan kızın dağda gittiği yer bir dev anası ile yedi oğlunun yurdudur. (82)

Pitlos ve arkadaşlarının girdiği ev, insan yiyen bir devin evidir. (89)

Adamların Sultan Süleyman'ı götürdükleri yer Şahmeran'ın evidir. (90)

Camısan'ın kuyuyu takip ederken gittiği yer yılanların padişahı Şahmeran'ın yurdudur. (92)

Fakir oduncunun gördüğü bahçe Şahmeran'ın bahçesidir. (93)

Çengel dişli kızın yaşadığı yere gelip ona sesini ulaştırmayanlar taşa dönüşür.
(106)

Padişahın kızına aşık olan fakir adam derdine çare bulmak için Kaf dağına gider Kaf dağında Zümrüdüanka kuşu yaşar. (122)

F713. Olağanüstü Göl

Padişahın evlendiği kurbağa kızın akrabaları, gölün altında yaşamaktadır.
(19)

Gölün altında üzüm bahçeleri yetiştiren periler yaşar. (19)

Padişahın yerine getirilmesi imkânsız şartlarını gölün altındaki periler yerine getirir. (33)

F715. Olağanüstü Irmak (su)

Alık, koç çeşmesinden su içince koça dönüşür. (4)

Ağzında elmas taşıyan yilandan kaçmak için akan bir suyun üzerinden atlamak gerekmektedir. (43)

Mağarada mahsur kalan kahraman, mağaranın altında akan dereye atlar. (77)

Kızın başına dökülen su altın olup yerlere dökülür. (78)

Şahmeran, boncuğunu çalan tilkinin hangi yöne gittiğini suya sorar. (95)

F718. Olağanüstü Kuyu

Camısan, mahsur kaldığı kuyudan Şahmeran'ının ülkesine ulaşır. (92)

Oduncunun terk edildiği kuyu Şahmeran'ın ülkesine çıkan olağanüstü bir yerdir. (93)

F752. Dağın Hazinesi

Aksakallı adamın gösterdiği mağarada her çeşit mücevher vardır. (77)

Siyah yılan kuyruğu ile bir kayayı kaldırıncı altından bir küp altın çıkar. (96)

F755. Dağda Yaşama

Ateş aramaya giden kız, dağda devlerin köyüne ulaşır. (22)

Dev anası yedi oğlu ile birlikte dağda yaşar. Dağa gelen herkesi öldürürler. (26)

Dev, evlendiği kızları dağda olan evine götürür. (27)

Yasaklı olan dağda bir devin şatosu vardır. Bu şatoya adım atan bir daha sağ çıkamaz. (31)

Tilki, kurt ve katır dağda birlikte yaşar. (67)

Dev anası, dağda inek sağar. (77)

İftiraya uğrayan padişahın kızı dağda dev anası ve yedi oğlu ile birlikte yaşar. (82)

Dev ve ailesi yedi dağın ardında yaşar. (113)

Zümrüdüanka kuşu Kaf dağında yaşar. (122)

F757. Olağanüstü Mağara

Babalarının sözünü dinlemeyen çocukların girdiği mağarada bir cadı ve kızı yakaladıkları kişilere çarık örmektedir. (20)

Kahramanın girdiği mağaranın ortasında sihirli bir kitap vardır. (77)

F760. Olağanüstü Şehirler/Ülkeler

Padişahın oğlu, sular altındaki bir ülke olan Dengizhan'ın ülkesine gider. (24)

Sular altındaki ülkede olağanüstü özelliklere sahip olan Dengizhan ve çocukları yaşar. (25)

Yerin yedi kat altındaki şehirde olağanüstü canlılar yaşamaktadır. (92)

Fakir genç, kazdığı yeri takip ederek Şahmeran'ın ülkesine gider. (93)

F771. Olağanüstü Kale (saray, ev)

F771.4.1. Devın İkamet ettiği saray

Dev, dağdaki evinde ikamet etmektedir. (27)

Gidilmesi yasak olan dağda bir devin şatosu vardır. Bu şatoya giren kimse sağ dönmez. (31)

Fesli bücür devi öldürerek ikamet ettiği sarayı ele geçirir. (36)

F783. Olağanüstü Halı

Kurbağa kızın dedesinin halısına bütün ülke üstüne oturduğunda yarısı yine boş kalmaktadır. (19)

F784. Olağanüstü Sofra

İneğin boynuzları altında her çeşit yemeğin olduğu olağanüstü bir sofradır. (3)

Karganın kıza verdiği sofraya “Açıl sofram açıl” denildiğinde çeşit çeşit yemekler ortaya çıkar. (30)

F811. Olağanüstü Ağaç

Cadı, Fatık’ı öldürdüğü vakit kızın kanının damladığı gölün kenarında bir ağaç yeşerir. (5)

Elma ağacı Asme hanımı aramaya giden çocuk ile konuşur. (10)

Dengizhan’ın kızı sevgilisini annesinden korumak için ağaca dönüştürür. (24)

Ağaç, şahmerana elmasını çalan tilkinin hangi yöne gittiğini söyler. (95)

F813. Olağanüstü Meyveler

F813.1. Olağanüstü Elma

Asme hanımı aramaya giden kahraman yolda insan gibi konuşan bir elma ağacı ile karşılaşır. (10)

Çocuğu olmayan padişah, aksakallı dervişten bir elma alır. Elmayı üçe bölüp üç karsına verince her karısından bir oğlan doğar. (77)

F813.2. Olağanüstü Üzüm

Göldeki periler yendiği vakit bitmeyen üzüm yetiştirirler. (19)

Kurbağa kızın kardeşi, dedesinin bağından olağanüstü bir üzüm salkımını eniştesine verir. (19)

Yaşlı adamın hastalığının tek dermanı bir salkım kara üzümdür. (45)

F814. 7. Olağanüstü Çiçek

Dilencinin yeni doğan kızı güldüğü vakit her tarafa güller dökülür. (37)

Güneşin oğlu ile evlenen kız, kocasının yüzüne bakınca evden kovulur. Tarlalarda yalnız başına kalan kız Allah'a dua edince ayçiçeğine dönüşür. (38)

Ölen kızın burnuna bir gül tutulunca kız gülü koklayarak tekrar dirilir. (78)

F817. Olağanüstü Çimen

Fatık, kış mevsiminde ahırda elini yüzünü yıkayınca ahırda çimen yeşerir. (4)

Hızır fakir bir adam için kupkuru bir yeri bol çimen ile donatır. (44)

F825. Olağanüstü Yüzük

Hızır Ali'nin yüzüğü terazinin bir yüzüne konulduğu vakit hiçbir şey terazide yüzüğe eşit olmaz. (9)

Falcı kadının padişahın oğluna verdiği yüzük, emredildiğinde istenilen her şeyi yapar. (25)

Huri melekler, dilencinin yeni doğan kızının parmağına çıkardığında öleceği bir yüzük takarlar. (37)

Padişahın oğlunun evlendiği kızın parmağında çıkarıldığı vakit öleceği bir yüzük takılıdır. (78)

(T)F829. Olağanüstü Ayna

Tılsımlı ayna, padişahın oğluna dünyadaki en güzel kızın kim olduğunu söyler. (25)

(T)F879. Olağanüstü Kutu

Padişahın oğlunun evlendiği kurbağa kızın dedesinin sandığından olağanüstü güçlere sahip bir cüce çıkar. (19)

Esir ettiği kızları yiyen devin canı, bir öküzün karnındaki kutuda saklıdır. (27)

Yaşlı adamın karısının koynunda içinde bir insan saklı olan bir kutu vardır. (121)

F900. Olağanüstü Hadiseler

Üvey anne yetim çocuklara yemek vermeyip kül yedirir. Çocuklar ahırda açlıktan ağlarken inek dile gelir boynuzlarını kaldırmalarını söyler. Çocuklar ineğin boynuzlarını kaldırdınca çeşit çeşit yemekler ortaya çıkar. (6)

Asme hanımın karnında konuşmasına engel olan iki yılan vardır. Asme hanımın karnı yarılıp yılanlar öldürülünce Asme Hanım konuşmaya başlar. (10)

Kurbağa kız postunu çıkarınca olağanüstü güzel bir kız olur. (19)

Çamurdan yapılmış eşeğe “çüş” denildiği vakit eşek dağılır. (22)

Sarı öküzün karnında devin canı saklıdır. Güvercinlerin başı koparılnca dev ölür. (27)

Çocuğu olmayan adam, değirmenciden yardım ister. Değirmenci adama bir torba darı vererek gece karısının altına bırakmasını söyler. Gece darı üstünde kalan kadın sabah bütün darının çocuklara dönüştüğünü görür. (35)

Dilencinin kızı güldüğünde ağzından güller, ağladığında gözlerinden nergisler fişkirir. (37)

Dünyada çok zina işleyen kadınlar yerin yedi kat altındaki ateşli sudan geçirilip cine dönüştürülür. (41)

Atlara musallat olup bütün gece onları koşturan Helika bir çuvaldız vasıtası ile yakalanır. (42)

Hızır dilenciye yardım etmeyen zengin adamların bütün servetini elinden alıp bir anda çırılçıplak ortada bırakır. (44)

Hızır, hasta adamın iyileşmesi için bebekleri kesen çiftin bebeklerini tekrar diriltir. (45)

Kahraman, mezarda yatan ölünün burcunu ödeyince ölü canlanıp kahraman pek çok macerada yardım eder. (77)

Kahraman kitabını açtığı vakit kırk huri melek çıkıp dans eder. (77)

Padişahın ölmesi için bir dağ başına bıraktığı bebeği her gün kara bir koyun gelip emzirir. (80)

Dağda kaybolan kız, dev anasının memesini emince devin kızı olur. (82)

Kardeşini yanlışlıkla öldüren kız korkusundan Allah'a dua edince Pepuk kuşuna dönüşür. (85)

Pirin şapkası yere atıldığı vakit şapka bir yılanı dönüşerek kişiyi istediği yere götürür. (86)

Ayı postunu çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (87)

Şahmeran sultan Süleyman'ın ağzına tükürünce sultan Süleyman bütün hayvanların diline vakıf olur. (90)

Kuyuya terkedilen adam toprağı kazınca Şahmeran'ın ülkesine gider. (93)

Kediden habersiz bir şey yenildiği vakit kedi ateşi söndürür. (113)

Kızın annesi ağabeylerini merak eden kızına külden bir eşek yapar. (114)

Yaşlı bir adam karısını kıskandığı için onu bastonunun içine saklar. (121)

Dağdaki kundaktaki bebeğe bir geyik her gün gelip süt verir. (121)

F900.1. Muayyen Zamanlarda Kerametler

Hız. Ali bir adamın rüyasına girerek başına bir felaket geleceğini bunun gençlikte mi yoksa yaşlılıkta mı olmasını söyler. (35)

Hızır öldürdüğü çocuğun ilerde başka kişileri öldüreceğini söyler. (46)

İhtiyar bir adam, padişaha fakir çobanın yeni doğan oğlunun ilerde damadı olacağını söyler. (80)

F913. Karındaki Kurbanın Kurtulması

Anne keçi, yavrularını yiyen kurdun karnını deşerek yavrularını kurtarır. (56,57,58)

F929. Diğer Olağanüstü İnsanlar

Çocuğu olmayan adam, değirmenciden aldığı darı torbasını karısının altına bırakır. Sabah kalktıkları zaman torbadaki bütün darılar çocuk olur. (36)

Padişah kızı ile evlenecek kişinin Kaf dağına gidip sağ dönmesini şart koşar. Kaf dağında yaşayan bir cüce gelen herkesi öldürmektedir. (105)

F929.4. İnsan Vücutunda Bulunan Küçük Hayvanlar

Asme hanımın karnında konuşmasına engel olan bir çift yılan vardır. (10)

Fakir adamın şişen karnından öksürdüğünde bir kaplumbağa yavrusu çıkar. (33)

Kızın karnındaki yılan, kıza tuz yedirilerek karnından dışarı çıkarılır. (113)

F932.12. Konuşan Irmak

Boz yılan hırsızın peşinden giderken akan bir su ile konuşur. Su her daim aktığı için bir şey görmediğini söyler. (43)

Akan su, Şahmeran ile konuşarak her daim aktığını söyler. (95)

F950. Olağanüstü Tedaviler

Konuşamayan kızın karnı yarılıp içindeki yılanlar çıkarılınca kız konuşmaya başlar. (10)

Şahmeran üç parçaya ayrılıp kaynatılınca hasta olan padişah Şahmeran'ın etinden çıkan su ile yıkanınca iyileşir. (92)

Zümrüdüanka kuşunun tükürüğü bütün yaraları iyileştirmektedir. (92)

Çaresi olmayan hastalığa yakalanan padişah, şahmeranı pişirip etinden çıkan köpüğü kendisine sürerse iyileşecektir. (93)

Karnına yılan giren kıza sirke suyu içirilince kızın karnındaki yılan dışarı çıkar. (113)

Zümrüdüanka kuşu, kahramanı sırtında taşırken et biter. O sırada kahraman baldırından kestiği eti kuşun ağzına verir. Seyahat bittikten sonra Zümrüdüanka kuşu ağzındaki eti kahramanın ayağına yapıştırır, tükürüğünü de sürünce kahramanın ayağı düzelir. (122)

(T)F961.1.11. Konuşan Güneş

Padişahın oğlu ile konuşan güneş, padişahın oğluna Dengizhan'ın kızının kendisinden bile güzel olduğunu söyler. (25)

Güneşin oğlunun annesi, oğlu ile evlenmek isteyen kıza oğlunun yüzüne hiçbir zaman bakmamasını tembihler. (38)

F980. Hayvanlar ile İlgili Olağanüstü Hadiseler.

Ahırdaki ineğin boynuzlarının altında her çeşit yemek vardır. (3)

Kuzu çeşmesinden su içen kahraman kuzuya dönüşür. (3)

İneğin kemikleri saklandığı yerden çıkarılınca yemek olur. (6)

Fare, Asme hanımı aramaya giden kahramana yol gösterir. (10)

Kurbağa postunu çıkardığı vakit dünya güzeli bir kıza dönüşür. (19)

Çamurdan yapılmış eşeğe 'çuş' denildiği vakit eşek dağılır. (22)

Sarı söğütün altına saat on ikide gelip uyuyan sarı öküzün karnında bir devin canı saklıdır. (27)

Padişahın oğlu, yolda yardım ettiği koçun kıllarını birbirine sürtünce koç anında yanına gelir. (74)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu, evlendiği gün yakışıklı bir delikanlıya dönüşür. (84)

Ayı geceleri yakışıklı bir delikanlı gündüzleri ise ayı olan bir peridir. (86)

Zümrüdüanka kuşu, yer altındaki kahramanı sırtına alıp yeryüzüne çıkarır. (92)

Yılanların padişahı belden aşağısı yılan, belden yukarısı insandır. (93)

Şahmeran Sultan Süleyman'ın ağızına tükürünce Sultan Süleyman bütün hayvanların diline vakıf olur. (90)

(T)F980.4. Olağanüstü At

Munzur suyunda mahsur kalan gencin babası Hızır'dan yardım dileyince sudan beyaz bir at çıkıp boğulmak üzere olan genci sırtına alır. (71)

(T)F980. 6. Olağanüstü Eşek

Asme hanımı aramaya giden adam bir çamura saplanmış bir eşek ile konuşur. (10)

Kuşun fakir adama verdiği eşeğe sihirli sözler söylendiği vakit eşek altın dökmektedir. (30)

(T)F980.11. Olağanüstü Yılan

Asme hanımın karnında konuşmasına engel olan yılanlar vardır. (10)

Boz bir yılan geceleri avlanacağı zaman boğazında taşıdığı elması çıkarıp onun ışığında avlanır. (43)

Padişahın yılan şeklinde dünyaya gelen oğlu evlendiği zaman yakışıklı bir delikanlıya dönüşür. (84)

Yılanların padişahı Şahmeran'ın ağzına tükürdüğü kişi bütün hayvanların dilinden anlar. (90)

Yılanlar sultanı Şahmeran'ın etinin yarısı şifalı yarısı ise zehirlidir. (92)

Şahmeran'ın kaynayan etinden çıkan üç köpükten biri her hastalığa derman, biri zehir, biri de bütün bilimleri öğretmektedir. (93)

Şahmeran'ın kaynayan etinden çıkan köpüğü içen kişi bütün hayvanların dilinden anlar. (94)

Eşkıyaların soymak için gittiği şehir kara bir yılan tarafından sarılır. (96)

Kızın karnındaki yılan kuşburnu ağacındaki yılan ile konuşur. (113)

Yılan fakir adama her gün bir altın verir. (116)

F981. Olağanüstü Hayvanın Ölümü

Asme hanımın karnında yaşayan iki yılan Asme hanımın konuşmasına engel olurlar. Kızın karnındaki yılanlar öldürüldüğünde Asme hanım konuşmaya başlar. (10)

Camısan mecbur kalıp Şahmeran'ın yerini söyleyince hasta olan padişah iyileşmek için Şahmeran'ı öldürür. (92)

İnsanlardan sürekli kaçan yılanlar padişahı Şahmeran, hile ile yakalanıp öldürülür. (93)

F983. Hayvanların Olağanüstü Büyümesi

Fatık, kış mevsiminde şehzadenin ölmek üzere olan yaşlı atını elini yüzünü yıkarken çıkan çimen ile besleyince at ülkenin en güçlü atına dönüşür. (4)

F986. Balık ile İlgili Olağanüstü Hadiseler.

Kuması tarafından öldürülüp göle atılan Fatık alabalığın karnında yaşar. (6)

F141.1. Olağanüstü Ölüm

Sihirli cüce gelinine göz diken padişahı taşa dönüştürerek öldürür. (19)

Devin esir ettiği kız, sarı öküzün karnında saklı olan devin canını bulunca dev öldürmeyi başarır. (27)

Cadı, perilerin kızın parmağına taktığı yüzüğü çıkarınca kız ölür. (37)

Hizmetçi kız, hanımı uyuduğu vakit parmağındaki sihirli yüzüğü çalınca uyuyan kadın ölür. (78)

F1045. Geceyi Ağaçta Geçirme

Kardeşi ile üvey anne zulmünden kaçan kız, ağaca çıkarak orada yaşamaya başlar. (2)

Kardeşi koç olan Fatık, köyün girişindeki kavak ağacına çıkar ve gece orada kalır. (4)

Yetim kız, üvey annesinden kaçıp başka ülkeye gider. Gittiği ülkede çeşme başındaki bir ağaçta yaşamaya başlar. (5)

Buldukları hazineyi saklayan iki kardeş geceyi ağaçta geçirirler. (52)

F1068. Realist Rüya

Babasının yasakladığı odaya giren padişahın oğlu duvarda gördüğü kıza âşık olur. Gece uyuduğu vakit rüyasında kıza giden yolu öğrenir. Rüyasında gördüğü yolu takip eden padişahın oğlu, kızın yaşadığı yere ulaşır. (24)

Hız. Ali rüyasına girdiği adama başına bir felaket geleceğini söyler. Adamın başına büyük bir felaket gelir. (35)

Fakir adam rüyasında kendisine bahsedilen biri kazarsa altın bulacağını görür. Kazdığı yerden dört kulplu kazan dolu altın bulup padişah olur. (82)

Tilki arkadaşı ayıya rüyasında kendilerine büyük bir kısmetin geleceğini söyler. Kapıya çıktıklarında kapının önünde yatan bir eşek görürler. (98)

F1088. Olağanüstü Kaçışlar

Yetim kardeşler, şapkanın ucunu tutunca bir peri gelip ikisini uçurarak üvey anne zulmünden kurtarır. (3)

Padişahın oğlu, falcı kadının verdiği yüzüğü parmağına takınca sular altındaki ülkeden kaçarak devlerden kurtulur. (25)

Pitlos ve arkadaşları esir kaldıkları devı kandırarak kaçarlar. (89)

G. DEVLER

G0. Devler

G10-G399. Devlerin Çeşitleri

G10-G399. Yamyamlar ve Yamyamlık

G10-G49. Düzenli Yamyamlık

G50-G79. Ara Sıra Yamyamlık

G100-G199.Çok Büyük Devler

G200-G299.Cadılar (Büyücüler)

G300-G399. Diğer Devler

G400-G499. Devlerin Hakimiyetine Girmek

G500-G599. Yenilen Dev

G600-G699. Diğer Dev Motifleri

G11. Yamyamlığın Çeşitleri

G11.2. İnsan Eti Yiyen Dev

Dağda yaşayan dev, köyüne gelen insanları yer. (22)

Dev, kendisine eş aldığı kadınlardan kendisi gibi insan eti yemelerini ister. (27)

Dıngıl ve köyün kızları, akşam yollarını kaybedince insan eti yiyen devin konağına misafir olurlar. (28)

Yasak olan dağda yaşayan dev, şatosuna gireni yiyen yamyam bir devdir. (31)

Evine misafir gelen çocukları yemek isteyen dev, çeşitli planlar yapar. (89)

Devin kızları, ateş almaya gelen kıza kapıyı babalarına açmamasını, aksi takdirde kızı yiyeceğini söylerler. (115)

G. 50. Ara Sıra Yamyamlık

Dev anası ve yedi oğlu yaşadıkları yere gelen herkesin kafasını koparırlar. (26)

Üç kız kardeş ile evlenen dev arada insan eti yer karılarına da insan eti yemesini talep eder. (27)

G210.0.1. Cadı Karısının Görünüşü

Çirkin cadı, kendisinden daha çirkin kızını hile ile şehzadeye gelin eder. (4)

Padişahın oğullarına sakın gitmeyin dediği mağaranın içinde çirkin ve yaşlı bir cadı ile kızı çarık yaparlar, mağaraya girenleri yakalayıp onlara da çarık yaptırırlar. (20)

G302.2.1. Cinlerin Krallığı

Cin olmak isteyen Helika'ya cinler kralı üç görev verir, bu görevleri başarırsa cinlerin arasına girebilir. (41)

Çocuk, cinlerin ülkesine gidip kardeşinin istediği sihirli aynayı getirir. (106)

G312. Yamyam Dev

Asme hanımı bulmaya giden kişiler devin bostanındaki taze salatalıkları yerse dev onları öldürüp yer. (10)

Dev, her gün bir insan parçası eve getirir. (27)

Yolunu kaybeden köyün çocukları ormanda ışığı yanan eve giderler. Gittikleri ev yamyam devin evidir. (28)

Yasak olan dağda yaşayan dev, evinde misafir ettiği herkesi öldürüp yer. (31)

Fesli bücür insan yiyen devi öldürerek bütün hazinelerine el koyar. (36)

G400. İnsan Güçlü Devlerin Arasına Düşer

İftiraya uğrayan kız gece dağda bir dev anası ile yedi oğlunun arasına düşer.
(82)

G401 Devın Evinin İçinde Çocuğun Dolaşması

Ali Kündür devin memesini emince devin evinde yaşamaya başlar. (7)

Dıngıl ve köyün kızları odun toplarken akşam olur, yolunu kaybeden çocuklar ılık yanan eve giderler. Çocukların gittikleri ev, insan yiyen devin evidir. (28)

Fesli bücür, devin kızının sırtına biner ve devin evine gelir. (36)

Pitlos ve arkadaşları, yolunu kaybedince devin evine giderler. (89)

(T)G407. Devın Evine Sığınma

Ormanda kaybolan çocuklar ılık yanan eve sığınır. Gittikleri ev devin evidir. (28)

Hocanın iftirasına uğrayan padişahın kızı dağda dev anasının evine sığınır.
(82)

G410. Devın Hakimiyetini Kıran İnsan

Ali Kündür, dev ile savaşarak devı mağlup eder. (7)

Asme hanımı aramaya giden kardeş, ağabeylerini öldüren devı öldürür. (10)

Küçük kız kardeşi devin sırrını öğrendikten sonra devı öldürerek tutsaklıktan kurtulur. (27)

Dıngıl, insan yiyen devı öldürür. (28)

En küçük kardeş, iki ağabeyini öldüren devı öldürür. (31)

Fesli bücür devı öldürerek bütün servetine el koyar. (36)

Devin sırrını öğrenen kahraman, devı öldürür. (77)

Pitlos kurnazlığı ile insan yiyen devı öldürür. (89)

G422. Dev Kurbanını Hapseder

Dev, fakir bir adamın üç kızını sırası ile evine götürüp hapseder. (27)

Mısır padişahının oğlu dağda gece uyuyunca karısı dev tarafından kaçırılıp hapsedilir. (77)

G431. Işığın Takip Ederek Devlin Tuzağına Düşme

Kedi ateşe işeyip söndürünce, kız ateş almak için ateş yanan yere vardığında devlerin köyüne gelir. (22)

Dıngıl ve köyün kızları ormanda odun toplarken akşam olduğunu fark etmeyip yollarını kaybederler, ormanda ışık yanan eve misafir olurlar. Misafir oldukları ev, devin evidir. (28)

Pitlos ve arkadaşları yolunu kaybettiklerinde ışığı yanan eve giderler. Gittikleri evde devin tuzağına düşerler. (89)

Yedi dağın ardında yanan ateşten almaya giden kız, dev ile karşılaşır. (113)

Kız ateş almak için ışığı takip edince devlerin ülkesine varır. (115)

G475. Devlerin Davetsiz Misafire Saldırması

Dev evine gelen Ali Kundura saldırarak onu yemek ister. (7)

Dev, bostanına giren herkesi evine davet edip kapıda öldürür. (10)

Kız devlerin köyüne gidip ateş alır, dev kızın evine gelip kapı deliğinden parmağından kan emer. (22)

Padişahın oğlu, Dengizhan'ın sular altındaki evine gider, Dengizhan'ın oğlu evine davetsiz gelen oğlanı yemek ister. (25)

Dev anası ve oğulları yaşadıkları dağa gelen kişileri yakalayıp kellesini koparırlar. (26)

Dev, yolunu kaybedip evine gelen Dıngıl ve kızları yemek için uyumalarını bekler (28)

Yasak olan dağda yaşayan dev, dağa gelen kişilere saldırır. (31)

Mısır padişahının oğlu ve karısı yasaklı dağda uyuduğu vakit dev, uyuyan kadını kaçıtır. (77)

Dev, evine davetsiz gelen çocukları yemeye çalışır. (89)

Erkek dev, ateş almaya gelen kızını takip edip yemek ister. (113)

G500 Devın Mağlubiyeti

Dev, Ali Kındır ile savaşı kaybedip mağlup olur. (7)

Bostanına giren herkesi öldüren dev, paşanın küçük oğlu tarafından öldürölür.
(10)

Devın esiri olan kız, devın sırrını öğrendikten sonra devı öldürür. (27)

İnsan yiyen dev, akıllı olan Dıngıl tarafından öldürölür. (28)

Küçük kardeş, iki ağabeyini yiyen devı öldürür ve servetine el koyar. (31)

Fesli bücür yamyam devı kandırıp ateşe atar ve mağlup eder. (36)

Pitlos, zekasını kullanarak devı öldürmeyi başarır. (89)

G501. Aptal Dev

Ali Kındır devı ve kızını öldürür. (7)

Dev, karsının sözlerine kanarak canının nerde saklı olduğunu ona anlatır. (27)

Dıngıl, köyün kızları ile gece misafir olduğu devın kendilerini yemeye çalıştığını anlayınca devı hile ile çuvala koyup nar ağacı ile döverek öldürür.
(28)

Uyanık çocuk devı kandırıp öldürür. (36)

Dev, kaçırdığı kadının cilveleri karşısında sırrını anlatır. (77)

G512. Devın Öldürölmesi

Ali Kındır, evinde kaldığı devın kızını öldürüp deve yemek yapar. (7)

Asme hanımı bulmak için yola çıkan paşanın küçük oğlu ağabeylerini öldüren devı de yolda öldürüp hazinesine el koyar. (10)

Üç erkek kardeş, her gün bacılarının kanını emen devı tüfek ile öldürürler.
(22)

Küçük kız kardeş, sarı öküzün karnında saklı olan kutuyu çıkarınca devı öldürür. (27)

Dıngıl, insan yiyen devı nar ağacı sopası ile döverek öldürür. (28)

En küçük kardeş, misafirlerini yiyen devi öldürür. (31)

Bücür çocuk, devin kızını fırında yaktıktan sonra devi de öldürür. (36)

Devin sırrını öğrenen Mısır padişahının oğlu, devi öldürür ve karısını devin esaretinden kurtarır. (77)

G512.1. Devın Kılıç ile Öldürülmesi

Uyanık çocuk, devi kendi kılıcı ile vurarak öldürür. (7)

Paşanın küçük oğlu, bostanına girdiği devi evine misafirlige giderken kapıda kılıç ile vurarak öldürür. (10)

G530. Devın Akıabaları Kahramana Yardım Eder.

Kedi ateşe işeyip ateşi söndürünce kız ateş aramaya çıkar, kıza ateşi devin karısı verir. (22)

Devin kızı, öküz dışkısı altında mahsur kalan Fesli bücürü kurtarır. (36)

Mısır padişahının oğlu, dev anasının memesini emince dev, ona karşını kaçırın deve nasıl ulaşacağını anlatır. (77)

Devin yedi oğlu kardeş olarak kabul ettikleri kıza yardım ederek ona sihirli bir kıl verirler. (82)

Yedi dağın ardına ateş almaya gelen kıza, devin karısı ateş vererek kocasından kaçmasını söyler. (113)

G530.2. Devın Kızları Kahramana Yardım Eder.

Devin kızı tezek altında kalan çocuğu kurtarır. (36)

Sular altında yaşayan Dengizhan'ın kızı, padişahın oğluna yardım ederek annesi ve kardeşlerinden kurtarır. (24)

Devin yedi kızı ateş almaya gelen kıza ateş vererek yardım ederler, kapıyı da kimseye açmamasını tembih ederler. (115)

G532. Kahraman, Devın Karısı veya Kızı Tarafından Saklandığında Dev Orada Bir İnsan Kanının Koktuğunu Söyler

Dengizhan evde saklı olan padişahın oğlunun kokusunu alır. (24)

Dengizhan'ın oğulları, eve geldiklerinde kız kardeşlerinin birini sakladıklarını anlayarak evde insan kokusu olduğunu söylerler. (25)

Devin kızı, tezek altından kurtardığı çocuğu evde saklayınca babası olan dev, evde bir insan kokusu olduğunu söyler. (36)

Dev anasının oğulları annelerinin kilerde sakladığı kızın kokusunu alarak onu bulurlar. (82)

G535. Devın Esiri Olan Kadın Kahramana Yardım Eder

Mısır padişahının oğlu, devın esiri olan kızın yardımını ile devın sırrını öğrendikten sonra devı öldürür ve kızını kurtarır. (77)

G550. Devden Kurtulma

Ali Kındır kenesine saldıran devı hile ile öldürerek ondan kurtulur. (7)

Asme hanımı aramaya giden paşanın oğlu yoldaki engellerden biri olan devı öldürerek ondan kurtulur. (10)

Devin esir ettiği kız, devın sırrını öğrendikten sonra devı öldürüp ondan kurtulur. (27)

Dıngıl, aklını kullanarak devı öldürüp köyün kızları ile birlikte devın elinden kurtulur. (28)

Evine misafir götürdüğü herkesi öldüren dev, en küçük kardeş tarafından öldürülür. (31)

Dev, canının nerde olduğunu esir ettiği kadına anlatınca kızın sevgilisi devı öldürüp kızını kurtarır. (77)

H. İMTİHANLAR

H0-H199. Tanıma İmtihanları

H200-H299. Doğruluk İmtihanları

H300-H499. Evlenme İmtihanları

H310-H359. Aşk İmtihanları

H360-H399. Gelinlik İmtihanları

H400-H459. Namus İmtihanları

H500-H899. Zekâ İmtihanları

H530-H899. Bilmeceleler

H900-H1199. Cesaret İmtihanlarının Vazifeleri

H900-H999. Vazifenin Tayini ve Ortaya Konması

H900-H949. Vazifenin Tayin Edilmesi

H950-H999. Vazifenin Yerine Getirilmesi

H1000-H1199. Vazifelerin Tabiatı

H1200-H1399. Kahramanlık İmtihanları: Araştırmalar

H1200-H1249. Devam Eden Şartlarda Araştırmalar

H1250-H1399. Araştırmaların Tabiatı

H1400-H1599. Diğer İmtihanlar

H1400-H1449. Korku İmtihanı

H1450-H1499. Dikkat İmtihanı

H1500-H1599. Tahammül İmtihanları

H1550-H1569. Karakter İmtihanları

H1570-H1599. Çeşitli İmtihanlar

H11.1. Hayat Hikayesi Anlatarak Tanıma

Üvey annenin ahıra attığı iki yetim, yaşadıkları zorlukları kırmızı ineğe anlatırlar. (2)

Kavak ağacındaki kız, padişahın oğluna cadı karısının kendisine oynadığı oyunları anlatır. (3)

Fatık, sarayda bulgur pişiren kızlara hayat hikayesini anlatırken konuşmaları duyan şehzade, çeşme başındaki kavak ağacında bekleyen kız olduğunu anlar (4)

Yetim kız, başından geçenleri yaşlı kadına anlatınca kadın kızı evlat olarak yanına alır. (5)

Odun toplamaya giden adam karşılaştığı adam, ayıya hayat hikayesini anlatarak kendisini tanıtır. (12)

Kız çamur eşeğe binip hiç görmediği erkek kardeşlerinin yanına gider, kendisini anlatınca kardeş olduklarını öğrenirler. (22)

Sular altındaki ülkeye giden padişahın oğlu evine gittiği devlere hikayesini anlatarak onlara kendini tanıtır. (25)

İnsan yiyen dev, ülkesine gelen çocuğun hikayesini dinleyince daha önce yediği iki kişinin kardeşi olduğunu anlar. (31)

Kaplumbağa ile evlenen kız, kocasının sırrını ablalarına anlatınca cirit oynayan yiğidin kızın kocası olduğu anlaşılır. (33)

Nöbet tutan iki kişi, hayat hikayelerini birbirine anlatınca kardeş olduklarını öğrenirler. (35)

Güneşin oğluna âşık olan paşa kızı, durumunu güneşe anlatır. (38)

İş aramak için yola çıkan üç kardeş, Hızır'a hayat hikayelerini anlatır. (45)

Tilki, kurt ve katır birbirlerine künyelerini anlatırlar. (67)

Değirmenci, padişaha oğlunu nasıl bulduğunu anlatınca padişah değirmencinin oğlunun öldürmek için suya bıraktığı çocuk olduğunu öğrenir. (80)

Keloğlan kılığına giren padişahın kızı, hayat hikayesini anlatınca babası onu tanıır. (82)

Şahmeran'ın yanına giden genç, başından geçen hadiseleri ve arkadaşlarının ihanetini Şahmeran'a anlatır. (93)

Tilki, kurt ve katır künyelerini birbirine anlatırlar. (98)

Küçük kardeş, babasının tavsiye ettiği bezirganın yanına gidip kendisini tanıtır. (102)

Değirmenci padişaha köpek yavrularının torunları olmadığını altın saçlı oğlan ile şömine ateşi gibi parlayan kızın torunları olduğunu anlatır. Padişahın oğlu, bunun üzerine çocuklarını tanıır. (106)

Ağanın annesi hayat hikayesini anlatınca ağa piç olduğunu anlar. (107)

Mağarada yaşayan adam, aksakallı ihtiyara hayat hikayesini anlatır. (121)

Kaf dağına giden fakirin oğlu, yaşadıklarını Zümrüdüanka kuşuna anlatır. (122)

H18. Parola ile Tanıma

Kurbağa kızın kocası, göle gidip “Baldız Heycan” diye seslenince karsının kardeşi olan kurbağa ortaya çıkar. (19)

Keçinin yavruları annelerini; “Engüşüm, Mengüşüm, Gülengüşüm! Açın kapıyı ben geldim. Memelerim ile süt, ağzım ile ot getirdim” parolası ile tanır. (57)

Anne keçi otlamadan gelirken yavrularına ağzımla su göğsümde süt getirdim” deyince keçinin yavruları annelerinin geldiğini anlar. (58)

Oğlan, Zümrüdüanka kuşu ne zaman “gak” derse et, “guk” derse su verecektir. (122)

H50. Vücuttaki İşaret ile Tanıma

Şahmeranı görenin vücudu alacalıdır, suya girdiğinde derisi pul pul dökülür. (92)

Şahmeran’ın yerini bilen kişinin vücudu benek benektir. (93)

Vücudu benek benek olan kişi Şahmeran’ı görmüştür. (94)

H75.4. Altın Saç ile Tanıma

Padişahın oğlu, çocukların kendi çocukları olduğunu çocukların altın saçlarından tanır. (106)

H80. İşaret ile Tanıma

Hamamda yıkanırken vücudu pul pul dökülen adamın Şahmeran’ı gördüğü anlaşılır. (93)

Şahmeran’ı gören kişinin vücudu benek benek olur. (94)

H83. Kurtarma Belirtileri: Kahramanın Kurtarmada Başarılı Olduğu İspat Edilir

Hız. Ali, zalim padişahı ve ülkesini yok ederek rehin tutulan adamı kurtarır. (9)

Asme hanımı aramaya piden paşanın oğlu, Asme hanımın konuşmasına engel olan karnındaki yılanları öldürünce Asme Hanım konuşmaya başlar. (10)

Sihirli cüce gelinine göz diken padişahı taşa dönüştürerek padişahın oğlunu babasının zulmünden kurtarır. (19)

En küçük kardeş, cadıyı öldürerek esir tutulan ağabeylerini kurtarır. (20)

Devin evinde rehin kalan çocuklar arasında en kurnazı Dıngıldır. Dıngıl yaptığı kurnazlıklar ile devi oyalar ve çocukları devden kurtarır. (28)

Sihirli yüzüğü parmağından çalınan kadın ölür. Oğlu büyüüp annesinin sihirli yüzüğünü çalan kadından alıp annesinin parmağına takınca annesi tekrar canlanır. (37)

Ovacık halkı şehri haraca bağlayan Çap hatunun ordusunu yenerek onu esir ederler. Böylece halk Çap hatundan kurtulur. (50)

Deli kardeş, akıllı olan kardeşini cin ve perilerden kurtararak kahraman olduğunu ispatlar. (52)

Keçi yavrularını yiyen kurdun karnını boynuzları ile yırtarak yavrularını kurtarır. (58)

Padişahın oğlu ölen karısının burnuna sihirli gülü koklatınca kadın tekrar dirilir ve kurtulur. (78)

Pitlos, insan yiyen devi kurnazlıkları ile kandırarak köyün çocuklarını devden kurtarır. (89)

Siyah yılanın esir aldığı adam, siyah yılanın karısını boz yılandan kurtarmada siyah yılanı yardım eder. (96)

H94. Yüzük Vasıtası ile Tanıma

Padişahın oğlu, yüzüğü ölmüş kadının parmağına takınca kız canlanır, bu kızın âşık olduğu kız olduğunu öğrenir. (37)

H316. Aşk İmtihanları

Padişahın oğlu, âşık olduğu kız ile evlenmek için kuzuya dönüşen kardeşini tekrar insan yapmak için mücadele eder. (3)

Asme hanıma âşık olan paşanın oğlu, kızı kurtarmak için yılanları öldürmek zorundadır. (10)

Dengizhan'ın kızına âşık olan kişi sular altındaki devler ülkesine gitmek zorundadır. (24)

Güneşin oğluna âşık olan kızın güneşin oğlu ile evlenebilmesi için kocasının yüzüne hiç bakmaması gerekmektedir. (38)

Padişahın kızını almak için padişahın öne sürdüğü üç tane zorlu sınavı geçmek gerekmektedir. (74)

Karısını deve kaptıran Mısır padişahının oğlu, sevdiği kadını almak için devin yurduna gider. (77)

Padişahın kızı ile evlenmek isteyen kişiler Kaf dağına gidip oradaki cüce tarafından öldürülmeden geri dönmelidir. (105)

Padişah, kızına âşık olan fakir gence kızını vermez ve kızını bir eve kapatır. Fakir genç kızın aşkından Kaf dağına kadar giderek Zümrüdüanka kuşundan yardım ister. (122)

H359. Diğer Evlilik İmtihanları

(T)H359.3. Padişahın Kızı ile Evlenebilme Şartları

Padişah, kızını isteyen fakir gençten kendi sarayından daha büyük bir sarayı bir gecede yapmasını ister. (33)

Kahramanın Hint padişahının kızını alabilmesi için:

a) Birbirine karıştırılmış olan bir torba tuz, bir torba buğday, bir torba pirinç ve bir torba arpayı bir gecede birbirinden ayıklayacak.

b) Yedi kazan yemeği bir gecede yiyecek.

c) padişahın yedi dağın ardında yaşayan kardeşine bir mektup bir günde götürülüp cevabı alınacak. (74)

Padişahın kızı ile evlenmek için düğün alayının geldiği yolun her iki tarafı insan boyunu aşan ağaçlar ile donatılmalıdır. (84)

Padişahın kızı ile evlenebilmek için Kaf dağına gidip oradaki kuvvetli cüceyi öldürmek şarttır. (105)

H383.2. Gelin İmtihanları

(T) H383.2.1.1. Gelin İmtihanı: Halı Dokuma

Üç kız kardeşten ortancası, padişahın oğlu ile evlenirse şehzadenin bütün askerinin üzerine oturacağı bir halı dokuyacaktır. (106)

(T)390. Gelin İmtihanları: Yarı Altın Yarı Gümüş Saçlı Çocuklar Dünyaya Getirme

Şehzadeye âşık olan üç kız kardeşin en küçüğü şehzade ile evlenirse altın saçlı çocuklar doğuracağı vaadinde bulunur. (106)

H506. Beceriklilik İmtihanı

Padişahın mektubunu yedi dağın ardına en hızlı götüren kişi padişahın damadı olur. (74)

H1010. Yerine Getirilmesi Mümkün Olmayan Vazifeler

Asme Hanım dilsiz bir kadındır. Onu almak isteyen eğer onu konuşurmayı başarırsa Asme Hanım onunla evlenecektir. (10)

Gelini ile evlenmek isteyen padişah, oğlundan:

- Bütün ülke halkına yetecek ve bitmeyecek bir üzüm salkımı.
- Bütün halkın üzerine oturacağı ama yarısının boş kalacağı bir kilim.
- Sakalı boyundan uzun bir adam getirmesini emreder. (19)

Dıngıl, uyumak için devden kalbur ile çeşmeden su taşımasını ister. (28)

Padişah, kızını isteyen gençten kendi sarayından daha büyük bir sarayı bir gecede bitirmesini ister. (33)

Padişah, kızını almak isteyen bir gecede yedi kazan yemek yemesini ister. (74)

H1091. 1. Karıncaların Yardımı ile Birbirine Karışan Tahılları Ayırma

Padişah, birbirine karıştırılmış bir torba buğday, arpa, pirinç ve tuzun bir gecede ayıklanmasını ister. Kahraman karıncadan altığı tüyü çıkarınca karıncalar yardıma gelir, sabaha kadar hepsini ayıklarlar. (74)

H1104. Bir Gecede Saray İnşa Etmek

Fakir genç, gölün altındaki peri akrabalarının yardımı ile bir gecede padişahın sarayının karşısına daha büyük bir saray yapar. (33)

Sırlı ayı, kayınpederine sihirli bir heybe verir. Kayın pederi heybeyi üstüne atıp dilek dileyince sabah bir sarayı olur. (86)

H1109. Olağanüstü Sürat Gerektiren İşler

Kahraman yedi kazan yemeğin bir gecede yemeyi başarırsa padişahının kızını alabilecektir. (74)

Padişah yedi dağın ardındaki kardeşine bir mektup yazar. Mektubu en hızlı götürüp gelen padişahın kızını alacaktır. (74)

H1210.1. Araştırma Baba Tarafından Kararlaştırılır

Ölen ağa en küçük oğluna miras bırakmaz, bu durumun nedenini oğullarının araştırmasını ister. (1)

Kızını ayıya veren baba, Pirin yanına gelerek kızının nerede olduğunu araştırmasını ister. (86)

Savaşa babasını gizli götüren askere babası akıl vererek suyu nasıl bulacağını anlatır. (108)

H1211. Araştırmacılar Terkedilen Kahramanı Bulur

Cadı öldürdükten sonra suya attığı Fatık'ın ağaca dönüştüğünü anladıktan sonra gelip ağacı keser. (4)

Cadı karsının gözlerini çıkarıp kil kuyusuna attığı kızını, fakir bir kil ustası bulur. (37)

Padişah ve veziri, ölmesi için suya attıkları fakir köylünün oğlunun değirmenci tarafından kurtarıldığını görürler. (80)

Altın saçlı çocuklar doğuran kadının çocuklarını cadı suya atar, sudaki çocukları değirmenci kurtarıp evlat edinir. (106)

H1235. Araştırma Esnasında Yardımcıların Peşpeşe gelmeleri

Padişahının kızını almaya giden kahramanın yardımına yolda arkadaş olduğu dev, karınca ve rüzgâr gibi koşan adam sıra ile gelir. (74)

H1242. En Küçük Kardeş Araştırmayı Tek Başına Başarır

Üç kardeşin en küçüğü olan oğlan, ağabeylerinin getiremediği Asme hanımı pek çok maceradan sonra almayı başarır. (10)

En küçük kardeş, cadının esiri olan kardeşlerini bulup kurtarır. (20)

Üç erkeğin bacısı olan kız, ateşi devlerin köyünden tek başına alır. (22)

En küçük kız kardeş, ablalarını yiyen devin sırrını tek başına öğrenir ve devi öldürür. (27)

Yaşlı adamın gitmeyin diye uyardığı dağa giden üç kardeşten ilk ikisini dev yer. Küçük kardeş, ağabeylerinin nereye gittiğini araştırarak devi bulur ve öldürür. (31)

H1289.3. Devlerin Ülkesini Araştırma

Kız kediden gizli kuru üzüm yediğinde kedi ateşe işeyip söndürür, kız devlerin ülkesine gidip ateşi araştırır. (22)

Padişahın oğlu, su altında yaşayan Dengizhan'ın ülkesine gidip Dengizhan'ın kızını arar. (24)

Dengizhan'ın kızına âşık olan kahraman, su altında yaşayan Dengizhan'ın ülkesine gidip âşık olduğu kızı araştırır. (25)

Devin esiri olan kız, devin sırrını araştırmaya başlar. (27)

İki ağabeyini deve kaptıran küçük kardeş, devin ülkesine giderek kardeşlerinin başına ne geldiğini anlamaya çalışır. (31)

Dev, mısır padişahının gelinini kaçırınca padişahın oğlu devin yaşadığı ülkede karsını araştırır. (77)

Erkek kardeş, kız kardeşinin istediği siyah gülleri devin ülkesine giderek araştırır. (106)

H1301. Çok Güzel Kadının Araştırılması

Şehzade ağaçta gördüğü kızın araştırılmasını ister. (4)

Padişahın oğlu, yasaklanan yedinci odada resmini görüp âşık olduğu Asme Hanım'ı bulmak için yola düşer. (10)

Padişah elini gördükten sonra âşık olduğu gelini ile ilgili karısına soru sorarak araştırma yapar. (20)

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğlu kızın yaşadığı ülkeyi araştırır. (24)

Padişahın oğlu, kendisi ile evlenebilecek kadar güzel olan kızı aya ve güneşe sorarak araştırır. (25)

Küçük kardeş, dünya güzelinin yerini bezirgandan öğrenir. (102)

Altın saçlı oğlan, ülkesine giden herkesi taşa çeviren Çengel dişli kızı bulmak için araştırma yapar. (106)

H1301.1. Çok Güzel Gelinin Araştırılması

Küçük oğlunun karısına âşık olan kayınpeder, gelinini nasıl elde edeceğini bulmak için araştırmalar yapar. (19)

H1320.1. Sihirli Nesneyi Araştırma

Kuşların hediye ettiği sihirli sofrasını çaldıran adam, hırsızın peşinden giderek araştırma yapar. (30)

Ölen kadının oğlu annesini tekrar canlandıracak sihirli yüzüğü araştırır. (37)

H1331. Olağanüstü Hayvanın Araştırılması

Yer altı dünyasına düşen kahraman, kendisini yeryüzüne çıkaracak Zümrüdüanka kuşunun nerede olduğunu araştırır. (92)

Padişah, yılanların şahı olan Şahmeran'ı araştırmak için adamlarını görevlendirir. (92)

Dermansız bir hastalığa yakalanan padişah, askerlerinde Şahmeran'ı araştırmalarını ister. (93)

Padişah, hastalığına çare olan Şahmeran'ı gören kişiyi araştırmak için iki kişiyi görevlendirir. (94)

H1381. Bilinmeyen Kahramanın Araştırılması

Padişahın oğlu, evi isimsiz bir dağın ardında olan Asme hanıma âşık olup, Asme hanımı bulmak için yollara düşer. (10)

Güneşin oğluna âşık olan kız, yola çıkıp oğlanı arar. (38)

Kahraman, sadece ismini duyarak âşık olduğu padişahın kızını araştırır. (74)

Padişahın askerleri, Şahmeranı görenin kim olduğunu araştırır. (92)

Padişah, Şahmeran'ı görenin kim olduğunu bulmak için herkesi soyunmasını emreder. (93)

Padişahın en küçük oğlu dünya güzelini araştırmak için İstanbul'a gider. (102)

Altın saçlı oğlan ile şömine ateşi gibi parlayan kız, anne babalarının kim olduğunu araştırır. (106)

Kız, hiç görmediği ağabeylerini araştırmak için kül eşeğe biner. (114)

H1383. Bilinmeyen Hayvanın Araştırılması

Şahmeran'ın nerde yaşadığı araştırılır. (92)

Yeraltı dünyasından çıkmak isteyen kahraman, ak koç ve kara koçu araştırır. (92)

Padişahın askerleri Şahmeran'ın nerde olduğunu araştırırlar. (93)

Şahmeran, yer altı dünyasında saklanır. Şahmeran'ın eti her derde deva olduğu için insanlar tarafından araştırılır. (94)

Padişah kızını âşık olduğu fakir adama vermez. Fakir adam derdine çare bulmak için yedi yıl boyunca Zümrüdüanka kuşunu arar. (122)

H1385.3.1. Kaybolan Karı veya Çocuğun Araştırılması

İki oğlunu kaybeden padişah, onları bulmak için araştırma yapar. (35)

Mısır padişahının oğlu bir dağda karısı ile uyuduğu vakit karısı kaçarılır. Oğlan, karsını bulmak için araştırma yapar. (77)

H1385.4. Kaybolan Kocanın Araştırılması

Padişahın kızı, kocasının sırrını söylemesi üzerine kocası kaybolunca kadın onu bulmak için her yerde aramaya başlar. (33)

H1385.9. Kaybolan Ailenin Araştırılması

Ailesini kaybeden adam, onları bulmak için araştırma yapar. (35)

H1388. Muayyen Sorulara Cevap Araştırması

Ağa, babasının kim olduğunu öğrenmek için annesini sorguya çeker. (107)

H1400. Korku İmtihanı

Ağaca çıkan iki kardeş cin ve periler ile karşılaşınca çok korkarlar. (52)

H1471. En Genç Oğlan Canavarı Öldürmek İçin Bekler ve Başarır

Padişahın en genç oğlu, Asme hanımın karnında olan yılanları öldürmek için bekler ve başarır. (10)

Yaşlı bir baba üç oğluna bir canavarın yaşadığı dağa gitmemelerini söyler. İki büyük kardeş dağa gidince canavar tarafından öldürülür. Bunun üzerine en küçük kardeş dağa gidip canavarı öldürür. (31)

Mısır Padişahının en genç oğlu, karısını kaçırın devi öldürerek karısını canavarın elinden kurtarmayı başarır. (77)

Yeraltı dünyasına düşen kahraman Zümrüdüanka kuşunun yavrularını her yıl yiyen dev yılanı bekler ve öldürür. (92)

H1545. Hızlılık İmtihanı

Kaplumbağa, tilki ve keneden un torbalarının yanına en hızlı giden bütün unun sahibi olur. (69)

Padişah, mektubunu yedi dağın ardına en hızlı götürüp getiren kişiye kızını verecektir. (74)

H1553. Sabır İmtihanı

Üvey annesinin eziyetlerine ve cadının işkencelerine sabırla katlanan yetim kız saraya gelin olur. (3)

Fatık, bütün eziyetlere katlanır, sabrı sonucunda şehzade ile evlenir. (4)

Ailesini kaybeden fakir adam sabırla bekleyince hem padişah olur hem de ailesini bulur. (35)

Cadı, tuz yedirdiği geline su karşılığında gözlerini ister. Susuzluğa dayanamayan kız, gözlerini verir. (78)

Padişahın kızın âşık olan genç yedi yıl boyunca Zümrüdüanka kuşunu arar. Kuşu bulunca onun yardımı ile sevdiği kıza kavuşur. (122)

H1558. Dostluk İmtihanı

Fare dost olduğu kahramana yardım ederek hiç konuşmayan Asme hanımı konuşturur. (10)

Ayı bir adam ile dost olup ona yardım eder. Adamın karısı ayıya kötü laflar söyleyince aralarındaki dostluk biter. (12)

Yeraltı dünyasındaki kahraman, Zümrüdüanka kuşunun yavrularını kurtarınca dost olurlar. Zümrüdüanka kuşu kahramanı sırtına alıp yeryüzüne çıkarır. (92)

Şahmeran ülkesine gelen fakir adam ile dost olur. Adam yeryüzüne çıkınca Şahmeran'ın yerini ihbar eder. (93)

Dost olan iki genç bal kuyusundan bal çıkardıkları vakit biri arkadaşını bal kuyusuna indirip oradan çıkarmaz. (94)

Tilki yılanı güvenip dost olur. Yılanı sırtına alıp suya dalan tilki yılanın ihaneti ile karşılaşır. (120)

Zümrüdüanka kuşu dost olduğu fakir genci yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

H1563. Hüner İmtihanı

Padişahın kızı ile evlenmek isteyen kişi rüzgâr kadar hızlı olmalıdır. (74)

Padişahın oğlu ile evlenmek isteyen üç kız kardeşten büyüğü şehzadenin bütün askerinin sığacağı bir çadır, ortancası bütün askerın üzerine oturacağı bir halı, en küçüğü ise altın saçlı çocuklar dünyaya getirecektir. (106)

H1583. Zaman İmtihanı

Kadın, kendisi ile evlenmek isteyen adama yılda sadece bir gece yatağına gelebileceğini talep eder. (1)

Padişah, kızını isteyen fakir gençten bir gecede evinin karşısında sarayından daha büyük bir saray yapmasını ister. (33)

Padişahın kızını almak isteyen kişiden mektubunu bir günde yedi dağın ardına götürüp getirmesini talep eder. (74)

Padişah, kızını almak isteyen oğlardan birbirine karıştırılmış olan bir torba pirinç, buğday, tuz ve arpayı bir gecede ayıklamasını şart koşar. (74)

J. AKILLILAR VE APTALLAR

J0-J199. Kazanılan ve Elde Edilen Akıl (Bilgi)

J200-J1099. Akıllı ve Akılsız Davranışlar

J200-J499. Seçmeler

J230-J299. Gerçek ve Açık Değerler

J300-J399. Seçilen Halihazırdaki Değerler

J330-J399. Kaybetmeler ve Kazanmalar

J400-J499. Birlikte Seçmeler

J500-J599. İhtiyat ve Tedbir

J600-J799. Önceden Düşünme

J800-J849. İntibak

J850-J899. Talihsizlikte Teselli

J900-J999. Alçak Gönüllülük

J1100-J1699. Aklın Diğer Görünüşleri

J1100-J1699. Zekilik

J1100-J1249. Zeki İnsanlar ve Hareketleri

J1250-J1499. Zekice Karşılık Vermeler

J1500-J1649. Zekice Pratik Hazır Cevaplar

J1650-J1699. Çeşitli zeki Davranışlar

J1100-J1699. Aptallar (ve Diğer Akılsız İnsanlar)

J1700-J1729. Aptallar

J1730-J1749. Gülünç Cahillik

J1750-J1849. Gülünç Anlamama

J1850-J1999. Gerçeklere Karşı Mantıksız Lakaytlık

J2000-J2250. Mantıksız Şüphecilik

J2050-J2199. Mantıksız Dar Görüşlülük

J2200-J1699. Mantıksızca Mantığın İhmali

J2260-J2299. Mantıksız İlmî Teoriler

J2300-J2349. Kolay Aldanır Ahmaklar

J2350-J2369. Aptalların Gevezeliği

J2370-J2399. Aptalca Soru Sorma

J2400-J2449. Aptalca Taklit

J2450-J2499. Hakiki Aptallar

J2500-J2549. En Yüksekteki Aptal

J2550-J2599. Müteşekkir Aptallar

J2600-J2649. Korkak Aptallar

J2650-J2699. Acemi Aptallar

J2700-J2749. Kolay Problemi Zorlaştırma

J2750-J2799. Aptalların ve Akıllıların Diğer Görünüşleri

J21. Deney ile Verilen Öğüdün Makul Olduğu İspatlanır.

Fare, esir olduğu adama kendisini bırakırsa Asme hanımın yanına götüreceğini söyler. Kahraman fareyi serbest bırakınca fere onu Asme hanıma götürür. (10)

Annenin kızına yaptığı çamur eşeğe “çoş” dememesi gerektiğini söyler. Kız eşeğe yanlışlıkla “çoş” deyince eşek dağılır. (22)

Ağa, dilenci bir kız ile evlenmek isteyen oğluna öğüt vererek dilenci ile evlenmesini istemez. Gelin gelen kız dilenmeyi bırakmayınca ağanın dediğinin makul olduğu ispatlanır. (29)

Ölmek üzere olan bir baba üç oğluna bir dağa gitmemelerini söyler. Babalarının nasihatine uymayan iki büyük kardeş gittikleri dağda dev tarafından öldürülürler. (31)

Aslan, kedinin verdiği öğüdü çiftçinin tuzağına düşünce anlar. (59)

Askerin gizlediği babası, oğluna bir öküze tuzlu su yedirdikten sonra öküzün kazdığı yerden su çıkacağını söyler. Babasının dediklerini yapan asker bütün orduya yetecek kadar su keşfeder. (108)

J130. Hayvanlardan Öğrenilen Bilgi

Karga, Alık ile Fatık’e üvey annenin kendilerini öldüreceğini haber vererek, nasıl kurtulacaklarını gösterir. (3)

Fare, Asme hanımı aramaya çıkan kahramana yol göstererek onu almasına yardımcı olur. (10)

Kuş, adama sihirli nesnelere vererek ne yapması gerektiğini anlatır. (30)

Kuş, sihirli sofrasını ve eşeğini çaldıran fakir köylüye bir tokmak vererek nasıl kullanacağı konusunda bilgi verir. (30)

Oduncu adam, Şahmeran’dan ne yapması gerektiğini öğrenir. (93)

Zümrüdüanka yanına gelen fakir adama akıl verir. (122)

J144. Keçi, Kurda Kapıyı Açmamaları İçin Yavrularını Uyarır

Anne keçi, yavrularına otlanmaya çıktığında kapıyı kendisinden başka kimseye açmamalarını tembihler. (57)

Otlanmaya çıkan keçi, yavrularını kurda karşı uyarır. (58)

J151.4. Yaşlı Adamdan Öğrenilen Akıl

Dengizhan'ın kızına âşık olan kahraman rüyasında gördüğü dervişten kızın yerini öğrenir. (24)

Çocuğu olmayan adam, yaşlı bir değirmenciden akıl alarak nasıl çocuk sahibi olabileceğini öğrenir. (36)

Köylü adam, atına musallat olan yaratığı ihtiyar adamın verdiği akıl sayesinde yakalar. (42)

Hızır, padişahın kızını almaya giden kahramana yol gösterir. (74)

Savaş meydanında susuz kalan askerler, yaşlı adamın verdiği akıl sayesinde su keşfederler. (108)

J152. Akıllı Kişilerden Öğrenilen Bilgi

J152.2. Dervişten Alınan Nasihat

Padişah üç kadın ile evlenir ama çocuğu olmaz. Bir gün bir derviş ona bir elma vererek kadınlarına yedirmesini söyler. Dervişin nasihatini dinleyen adamın her karısından bir oğlu olur. (77)

J153. Kutsal Adamdan Akıl

Hızır, misafir olduğu adam ile karısına akıl vererek doğru yoldan ayrılmamalarını söyler. (44)

Hızır, fakir olan üç kardeşe çeşitli bilgiler verir. (45)

J154. Ölmek Üzere Olan Babanın Nasihati

Ölmek üzere olan adam üç çocuğundan en küçüğüne mirasından hiçbir şey bırakmaz. (1)

Ölmek üzere olan baba üç oğluna saraydaki yedinci odaya girmemelerini söyler. (10)

Ölmek üzere olan padişah, oğullarına karşı dağdaki mağaraya gitmemelerini söyler. (20)

Ölmek üzere olan baba üç oğluna nasihat eder. (31)

Ölmek üzere olan baba oğluna tarif ettiği dağdaki kırk adamdan her zaman uzak durmasını nasihat eder. (100)

J155. Kadından Öğrenilen Akıl

Padişahın oğlu, karsının verdiği akıl sayesinde padişahın tuzaklarından kurtulur. (19)

Padişah gelinine göz koyar, onu nasıl elde edeceğini karısından öğrenir. (19)

Yaşlı kadın, kardeşlerini görmek isteyen kıza çamurdan bir eşek yaparak eşeğe “çüş” dememesini, sadece “çu,çu” demesini tembihler.(22)

Dengizhan’ın kızı, sevgilisine akıl vererek annesinden ve kardeşlerinden nasıl kurtulacağını söyler. (24)

Padişahın dilenci damadı, karsının kendisine verdiği akıl sayesinde padişahın daha zengin olur. (83)

J157. Rüyada Öğrenilen Bilgi

Dengizhan’ın kızına aşık olan padişahın oğlu rüyasında bir dervişten kızın yaşadığı yere nasıl gideceğini öğrenir. (24)

Bir adam rüyasında hazinenin yerini görür. Rüyasında gördüğü yeri kazınca gerçekten de hazine çıkar. (82)

J163. Satın Alınan Akıl

Asme hanımı aramaya giden padişahın oğlu baş fareye altın verince baş fare ona yolu gösterecek akıllı bir fare verir. (10)

Padişahın oğlu, İstanbul’da bir tüccardan akıl satın alır. (102)

J200. Seçimler

Akıllı ve deli kardeş babalarından kalan malları kendi aralarında paylaşırlar. (52)

Padişah üç oğluna mirasını dağıttığı sırada en küçük oğlu babasının mirası yerine akıl ister. (102)

J1111. Akıllı Kız

Dengizhan'ın kızı hünerlerini sergileyerek sevgilisi ile ölümden kurtulur. (24)

Dengizhan'ın kızı çok güzel olduğu gibi aynı derece de akıllıdır, aklını kullanarak peşinden gelen kardeşlerinden kurtulur. (24)

Devin esiri olan kız, aklını kullanarak devin sırrını öğrenmeyi başarır. (27)

İftiraya uğrayan padişahın kızı, uzun maceralardan sonra aklını kullanarak babasına gerçeği anlatmayı başarır. (82)

Dilenci ile evlenen padişahın kızı, kocasına akıl vererek kocasının padişahтан daha zengin biri olmasını sağlar. (83)

J1113. Akıllı Oğlan

Padişahın üç oğlundan en akıllısı en küçük oğludur. Akli sayesinde Asme hanımı konuşturmayı başarır. (10)

Dev anası yanına gelen akıllı oğlana sihirli bir tarak ve sihirli bir sabun hediye eder. (26)

Köyün kızları ile Dıngıl, insan yiyen deve misafir olur. Dıngıl, insan yiyen devi kurnazlıkları ile kandırıp ondan kurtulur. (28)

En küçük kardeş, insan yiyen devin evine girmeyerek devden kurtulur. (31)

Hızır'ın çeşitli yardımlarda bulunduğu küçük kardeş, akıllı davranarak Hızır'dan daha çok yardım alır. (45)

Uyanık adam, kendisini öldürmek isteyen köylülere çeşitli hileler yaparak onlardan kurtulur. (61)

Uyanık köylü aklını kullanarak kendisine kötülük yapan köylülerden intikam alır. (65)

Gulesing, dayısını kandıran yengesinin oyunlarını bozarak dayısını karısından kurtarır. (66)

Pitlos aklını ve zekasını kullanarak devi öldürür. (89)

Padişah servetini üç oğlu arasında paylaştırır. En akıllı kardeş, babasının serveti yerine akıl ister. (102)

J1540. Karı-Koca Arasındaki Karşılıklı Sözler

Kadın kendisi ile evlenmek isteyen ağaya yılda sadece bir kere yatağına girebileceği şartı ile evlenir. (1)

Evlenen karı koca birbirlerinin her haline katlanacaklarına dair söz verip anlaşılır. (55)

J1700. Ahmaklar

Ahmak dev, bütün gece kalbur ile çeşmeden su taşımaya çalışır. (28)

Aslan, çiftçinin oyununa kanınca dayak yer. (59)

Uyanık adam çeşitli hileler ile kendisine kötülük eden kişileri kandırıp intikam alır. (61)

Uyanık köylü, kendisine kötülük yapan köylülere dışkı sattırır. (65)

Dev, kaçırdığı kıza sırrını anlatınca, kız devin sırrını sevgilisine anlatır. (77)

J1701. Aptal Karı

Kadın, gösteriş yapmayım derken sihirli sofrasını komutana kaptırır. (30)

Kocasının sözünü dinlemeyen kadın, altın sıçan eşeği değirmenciye çaldırır. (30)

J7736. Hayvanın Bilgisizlik ve Aptallıkları

Ayı, tilkinin kurnazlıkları yüzünden kaynar suda haşlanarak ölür. (16)

Tilkinin boynunu saran yılan, tilkinin güzel sözlerine inanarak başını tilkinin ağzına götürünce tilki yılanı öldürür. (118)

J1791.6. Güzel Kadının Suya Yansıması

Padişahın oğlu, atını çeşmede sularken yüzü suya yansıyan kıza âşık olur. (3)

Atını sulamaya gelen şehzade ağaçta olan güzel Fatık'ın yansımasını su da görür ve ona âşık olur. (6)

J2355.1. Aptal Gizli Sırları Hakkında Konuştuğu Vakit Sihirli Nesnelere Kaybeder

Kız, sihirli sofrasının sırlarını açıklayınca padişahın kızı sofrayı çalar. (30)

Kadın altın sıçan eşeğinden bahsedince eşeği çalınır. (30)

Kız, parmağındaki yüzüğün sırrını teyzesinin kızına anlatınca teyze kızı, kızın yüzüğünü uyurken parmağından çıkarır. (37)

K. ALDATMA

K0-K99. Aldatma ile Müsabakayı Kazanma

K100-K299. Aldatıcı Anlaşmalar

K110-K149. Aldatıcı Eşya Satışı

K200-K249. Borç Ödemede Aldatma

K300-K499. Çalıntılar ve Hileler

K410-K439. Çalıntılar

K440-K499. Diğer Hileler

K500-K699. Aldatma Yoluyla Kaçma

K700-K799. Aldatma Yoluyla Yakalanma

K800-K999. Kadere Bağlı Aldatmalar

K1000-K1199. Kendi Kendini Yaralayarak Aldatma

K1200-K1299. Şahsiyetini Rencide Etme Pozisyonunda Aldatma

K1300-K1399. İğfal Edilmiş veya Aldatılmış Evlilik

K1400-K1499. Kolay Aldatılmış Kişinin Şahsiyeti Tahrif Edilir

K1500-K1599. Zina ile İlgili Aldatmalar

K1600-K1699. Aldatıcı Kendi Tuzağına Düşer

K1700-K2099. Yalan Söyleyerek Aldatmalar

K1700-K1799. Blöf Yoluyla Aldatma

K1800-K1899. Tebdil-i Kıyafet veya Hayal Şeklinde Aldatma

K1900-K1999. Hileler, Sahtekarlıklar

K2000-K2099. İki Yüzlülükler

K2100-K2199. Sahte İthamlar

K2200-K2299. Alçaklar ve İhanet Edenler

K2300-K2399. Diğer Aldatmalar

(T)K93. İmtihani Kazanmak İçin Hile Yapılır

Kahraman Asme hanımı konuşurmak için fare ile hile yapar. (10)

Padişahın kızını almak için kahraman, yerine rüzgâr gibi koşan bir adam bırakır. (74)

Padişahın sınavlarında kahraman olağanüstü yardımcılardan yardım alır. (74)

K140. Değersiz Nesnelerin Satışı

K140.1. Hileli Değiştirme

Değirmenci, kadının buğday yüklediği altın sıçan eşeği kendi eşeği ile değiştirir. (30)

Hizmetçi kız, hanımının parmağındaki yüzüğü değiştirince hanım ölür. (37)

Ayşe Molla Hatun padişaha gelin giden kız ile kendi kızını değiştirir. (78)

Fakir oduncu Şahmeran'ın etinden çıkan üç köpükten birini vezirin köpüğü ile değiştirir. (93)

K301. Usta Hırsız

Uyuyan adam, uyandığı vakit altınlarını çalan hırsız fareyi yakalar. (10)

Hamamcının karısı altın sıçan eşeği çalar, kendi eşeğinin kıçına iki altın bırakıp kadını kandırır. (30)

Tiki, çiftçinin öküzlerine taktığı boyunduruğu çalar. (39)

Padişahın kızı, uyuyan kahramanın sihirli kitabını çalar. (77)

Tilki, çiftçinin kemerini çalar. (98)

K511. Değiştirilmiş Mektup

Padişahın kızı, âşık olduğu gencin elinde içinde ölüm emri olan mektubu değiştirir. (80)

(T)K690. Devden Kaçma

Dıngıl ve köyün kızları, insan yiyen devin evinden devi kandırarak kaçarlar. (28)

Pitlos, gece evinde kaldığı devi çeşitli hileler ile kandırarak arkadaşlarını devden kurtarır. (89)

(T)K695. Vezirden Hile ile Kaçma

Padişahın karısı kendisine sahip olmak için üç oğlunu öldüren veziri kandırarak ondan kaçar ve canını kurtarır. (82)

K700. Aldatma Vasıtası ile Kaçma

Dıngıl, insan yiyen deve un eleği ile su getirirse uyuyacağını söyler. Dev bütün gece un eleği ile su taşımaya çalışınca sabah Dıngıl ve arkadaşları devin evinden kaçar. (28)

Kadın namusunu korumak için kendisine sahip olmak isteyen adamı kandırarak ondan kaçar. (82)

Pitlos, devi aldatarak evinden kaçar. (89)

Ölü numarası yapan eşek, sahibinin kemerini tilkiden alarak kaçar. (98)

K730. Tuzakta Yakalanmış Kurban

Ayı bir gün ormanda dolaşırken avcılarının tuzağına düşer. (14)

Aslan, çiftçinin sözlerine inanınca çiftçinin tuzağına yakalanır. (59)

Devin yaşadığı dağda uyuyan karı-koca devin tuzağına düşerler. (77)

K955. Yakma ile Öldürme

Ali Kündür, devin kızını yemek yapıp deve yedirir. (7)

Ayı, tilkinin evindeki kuzuyu yer, tilki bu duruma kızdığı için kurnazlık yaparak ayıyı çuvala koyar sonra da üzerine kaynamış su dökerek öldürür. (16)

Bücür çocuk devin kızını fırına atıp yaktıktan sonra devi de kandırıp ateşte yakar. (36)

Gülesing, yengesinin sevgilisi olan hocanın ağzına kızgın yağ dökerek hocayı öldürür. (66)

Yılan şeklinde dünyaya gelen padişahın oğlunun dersi kaynanası tarafından ateşe atılınca yılan ölür. (84)

K958. Suda Boğularak Öldürme

Cadı, ağaçta yaşayan Fatık'ı kandırarak göle atınca kız suda boğulur. (4)

Cadı, Fatık'ı kandırıp kazana koyar ardında suya atar, kız gölde boğularak ölür. (5)

Köylüler uyanık adamı öldürmek ister, uyanık adam köylülere suyun altında koyun sürüleri var diyerek kandırır, bütün köylüler suya atlar ve ölür. (61)

K963. İp Kesildiğinde Kurban Aşağı Düşer

Camısan'ın arkadaşları, onu bal alması için kuyuya indirirler. Bütün balı topladıktan sonra ipin ucunu bırakırlar, Camısan kuyuda kalır. (92)

Altın dolu kuyuya bırakılan oduncu, bütün altınları ipe bağlayıp yukarı gönderir. Arkadaşları ipi kuyuya atınca oduncu kuyunun içinde kalır. (93)

Bal kuyusundan bal alan arkadaşlardan biri beline ip bağlayarak kuyuya iner. Arkadaşı ipi bırakınca adam kuyuya düşer. (94)

K1310. Baştan Çıkarma ve Kıyafet Değiştirme ile Evlenme

Cadı kadın, şehzadenin âşık olduğu kız yerine kendi kızını şehzade ile evlendirir. (4)

Şehzade ağaçta yaşayan kıza âşık olur, cadı ağaçtaki kızı göle atıp yerine kızını şehzadeye gelin verir. (5)

Cadı, yeni geline tuz yedirir, su isteyen kıza göz karşılığında su verir. Cadı; gözlerini çıkarıp veren gelini bir kenara atar, kızını gelin diye padişahın oğluna getirir. (78)

K1350. Kadın Hile ile İkna Eder

Üvey anne kocasına çeşitli hileler yaparak Alık ile Fatık'ı öldürmesi için kocasını ikna eder. (3)

Cadı kör numarası yaparak ağaçta yaşayan kızını aşağı inemeye ikna eder. (4)

Devin esiri olan kız, deve naz yaparak sırrını öğrenir. (27)

Devin esiri olan kadın, deve cilve yaparak bütün sırrını öğrenir. (77)

Kadın, kendisine sahip olmak isteyen adamı ikna etmek için banyo yapmak istediğini söyler. Adam ikna olunca kadın ondan gizlice kaçır. (82)

Sultan Süleyman'ın karısı kocasına ısrar ederek sahip olduğu sırrı açıklamaya ikna eder. (90)

K1355 Kahramanın Getirdiği Mektubu Prenses Değiştirerek Vazifesini Yerine Getirir

Padişahın kızı, elindeki mektupta öldürülmesi istenen gencin mektubunu değiştirerek onunla evlenir. (80)

K1357. Kaybedilen Sevgilinin Yeniden Elde Edilmesi

Karısı alabalığın karnına düşen kahraman, alabalığı alıp kesince karısına tekrar kavuşur. (6)

Padişahın kızı, kocasının sırrını söyleyince kocası ortadan kaybolur, kız kocasını arayıp geri getirir. (33)

Gülünce ağzından güller dökülen kızını hizmetçisi öldürür. Sevgilisi ölen sevgilisinin parmağına sihirli yüzük takınca tekrar canlanır. (37)

Mısır padişahının oğlu, karsını kaçırarak devi öldürdükten sonra tekrar kavuşurlar. (77)

Derisi yakıldığı için ölen ve kaybolan yılan, karısı tarafından sihirli bir elma yendikten sonra dağda bir havuzda bulunur. (84)

Karısı başka bir yılan tarafından kaçırılan siyah bir yılan düşmanını öldürerek karısını geri alır. (96)

Askerden dönen padişahın oğlu, kaybettiği çocuklarını ve karısını uzun zaman sonra bulur. (106)

Padişah kızını âşık olduğu gençten saklar. Fakir genç uzun uğraşlar sonucu kaybettiği sevgilisine tekrar kavuşur. (122)

K1571. Zinanın Hile ile Keşfedilmesi

Uyanık adam, eşeğin konuştuğunu söyleyerek çiftçinin karısının yaptığı zinayı keşfeder. (65)

Gulesing kör numarası yaparak yengesinin hoca ile zina yaptığını keşfeder. (66)

Aksakallı adamın misafiri uyumayıp karsını gözetleyince aksakallı adamın karsının başka bir adam ile zina yaptığını keşfeder. (121)

K1700. Blöf Vasıtası ile Aldatma

Uyanık adam, kendisini suya atan paşaya suyun altında bir koyun sürüsü olduğunu söyleyince herkes suya atlar. (61)

K1810. Hile ile Kıyafet Değiştirme

Paşanın suya attırması istediği çocuk çobanı kendi kılığına sokarak ölümden kurtulur. (61)

Uyanık adam, çobanı paşanın damadı olacağını söyleyerek kıyafet değiştirirler. (65)

İftiraya uğrayan padişahın kızı, bir koyun dersini kafasına geçirerek keloğlan kılığına girer. (82)

K1812. Tebdili Kıyafet Gezen Padişah

Çocuğu olmayan padişah tebdil kıyafet giyerek derdine bir çare aramaya çıkar. (77)

K1817.4.1. Satıcı Kılığına Girme

Uyanık adam; tüccar kılığına girer, içi dışkı dolu olan çuvalda kumaş olduğunu söyleyerek köylüleri kandırır. (61)

Uyanık fakara torbasına inek dersi koyup satıcı kılığına girer. (65)

Muradına nail olmayan dilberin babası satıcı kılığına girerek kızının gözlerini getirmek için saraya gider. (78)

K1822. İnsan Kılığına Giren Hayvanlar

Kurbağa kız, padişahın oğlu ile evlenir. Kız, postunu çıkardığında dünya güzeli bir kız olur. (19)

Padişahın damadı kaplumbağa, kabuğunu çıkardığında gece insan olur. (33)

Padişahın yılan şeklinde dünyaya gelen oğlu, evlendiği gece insan kılığına girer. (84)

Sırlı ayı, geceleri insan gündüzleri ise ayı olarak yaşamaktadır. (86)

Çobanın damadı olan ayı, geceleri insan kılığına girer. (87)

K1832. Ses, Değiştirme ile Kimliğin Saklanması

Üvey anne mezarlığa gidip sesini değiştirerek kimliğini saklar. (6)

Hızır, hasta bir dilenci kılığına girerek daha önce çeşitli yardımlarda bulunduğu kardeşleri imtihan eder. (45)

Kurt, sesini incelterek kuzulardan kimliğini saklar ve anneleri olduğunu söyler. (58)

K1836.5. Erkeğin Bir Başka Erkek Kılığına Girmesi

Hızır, yaşlı ve hasta bir dilenci kılığına girerek daha önce yardım ettiği kişileri kontrol eder. (44)

Padişahın oğlu kılık değiştirerek kaybettiği sevgilisini arar. (78)

K1837. Kadın Kıyafet Değiştirerek Erkek Kılığına Girer.

İftiraya uğrayan padişahın kızı, kafasına bir koyun dersi geçirerek erkek kılığına girer. (82)

K1840. Bir Başkasının Yerine Geçerek Aldatma

Kadın, evlendiği adam ile yılda sadece bir kere aynı yatağa girer. Bunu öğrenen biri kadının kocasının yerine geçerek kadının odasına girer. (1)

Cadı; ağaçta bekleyen kızı suya attıktan sonra onun yerine kızını şehzadeye gelin olarak götürür. (4)

Dengizhan'ın kızı, yaşlı bir çiftçi kılığına girerek peşinden gelenleri kandırır. (24)

Cadı, gülünce ağzından güller saçılan kızın yerine kızını padişahın oğlu ile evlendirir. (78)

K1860. Yalandan Ölü veya Uyku Numarası Yaparak Aldatma

Kahraman, Kaf dağına giderek kardeşini öldüren cüceye misafir olur ve uyku numarası yaparak kendisine saldıran cüceyi öldürür. (105)

K1887. Hayali Sesler

Padişah, hayali bir ses duyarak başına bir felaket geleceğini duyar. (35)

K1911. Sahte Gelin (Bir Başkasının Yerine Geçme)

Cadı, ağaçta yaşayan kıza âşık olan padişahın oğluna kendi kızını gelin olarak götürür. (4)

Hizmetçi kız hanımının parmağındaki yüzüğü çıkarıp öldürdükten sonra onun yerine geçer. (37)

Cadı dünür olarak padişahın oğluna gelin almaya gider, dönüşte gelinin gözlerini çıkarır ve bir kuyuya atar. Kızını da gelin olarak padişahın oğluna götürür. (78)

K1911.3. Gerçek Gelinin Eski Haline Gelmesi

Kilim dokurken kızlara masal anlatan kızın anlattıklarını duyan şehzade, ağaçta âşık olduğu kız olduğunu anlar ve cadı ve kızını kırk katıra bağlayarak dağlara salar. (5)

Hizmetçi kızın parmağındaki yüzüğü aldığı kızın oğlu, yüzüğü tekrar annesinin parmağına takınca kız tekrar canlanır. (37)

Muradına nail olmayan dilberin parmağındaki yüzük çıkarıldığı vakit kız ölür. Kocasını sihirli bir gül koklatınca muradına nail olmayan dilber tekrar eski haline gelir. (78)

K1911.3. Gerçek Gelinin Eski Haline Gelmesi

Padişahın oğlu, ölü olan kızın parmağına yüzüğünü taktığı vakit kız ölü yattığı yerden tekrar canlanır ve eski eski haline gelir (37)

Muradına nail olmayan dilberin parmağındaki yüzük çıkarıldığı vakit kız ölür. Kocasını sihirli bir gül koklatınca muradına nail olmayan dilber tekrar eski haline gelir. (78)

Zina yaptığı gerekçesi ile toprağa gömülen kadın gerçeklerin ortaya çıkması ile tekrar kocasına kavuşur. (106)

K1931.4. Sahtekârlar Kahramanı Kuyunun İçinde Bırakır

Camısan'ın arkadaşları bütün balı kuyudan aldıktan sonra ipi aşağı atarlar, Camısan kuyuda kalır. (92)

Oduncunun arkadaşları; oduncunun beline ip bağlayıp kuyusuna indirirler, bütün altınları çektikten sonra oduncuyu kuyuda bırakıp dönerler. (93)

Hain arkadaş, bal kuyusuna indirdiği arkadaşını kuyudan çıkarmaz. (94)

(T)K1931.8. Sahtekârlar Kahramanı İssız Bir Yere Bırakırlar

İftiraya uğrayan padişahın kızı, erkek kardeşi tarafından ıssız bir dağa terkedilir. (82)

Sahtekâr arkadaş, bal kuyusuna indirdiği arkadaşını kuyudan çıkarmaz. (94)

Kızın yengeleri, kızın zina yaptığını söylerler, kızın ağabeyleri kızın dağ başına terk ederler. (113)

Zina yaptığı gerekçesiyle kızın ağabeyleri kızın ıssız bir dağ başına terk edilir. (115)

K1935. Sahtekâr Kimselerin Çaldığı Prenses Kurtarılır.

Dağdaki devin kaçırdığı prenses Mısır padişahının oğlu tarafından kurtarılır. (77)

K2112. Kadına Zina Yaptığına Dair İftirada Bulunma

Hacca giden padişah kızını evde yalnız bırakır. Köyün hocası ve cadısı kızın iftira ettiğini söyler. (82)

Cadı kadın, altın saçlı çocuklar doğuran kadının çocuklarını alıp yerine köpek yavrusu bırakarak kadının zina yaptığını söyler. (106)

Hain gelinler, kıskandıkları kızın zina yaptığını söyleyerek iştirada bulunurlar. (113)

Kızın yengeleri, kıza yılan yavrusu yedirirler. Kızın karnı şişince kızın kardeşlerine kızın zina yaptığını söylerler. (114)

Kızın kıskanç yengeleri, kızın zina yaptığını söyleyip iftira atarlar. (115)

K2211. Hain Erkek Kardeşler

Padişahın oğlu, kız kardeşinin zina yaptığını inanarak kız kardeşini bir dağ başına bırakır. (82)

Babaları ölen üç kardeşten büyükleri küçük kardeşe yardım etmezler. (102)

Hain kardeşler, karıların iftiralarına inanarak sahip oldukları tek kız kardeşi öldürmeye karar verirler. (113)

K2212.1. Hain Üvey Kız Kardeş

İki yetim kardeş, ineğin boynuzları altından çıkan yemekleri üvey kız kardeşine de yedirip kimseye söylememesini söylerler. Üvey kız, gidip annesine durumu anlatır. (5)

(T)K2212.3. Hain Gelin

Kızın yengeleri, kıza yılan yavrusu yedirip zina yaptığını söylerler. (113)

Hain gelinler evin tek kızına zina yaptığını dair iftira atarlar. (114)

Kızın kardeşlerinin hanımları, kızın kıskandıkları için kızın suyuna yılan yavrusu atarlar. (115)

Adamın geyik sütü ile besleyerek büyüttüğü karısı, onu ilk gördüğü adam ile aldatır. (121)

K2213. Hain Eş (Kadın)

Üvey anne, kocasını ikna ederek çocuklarını kurban etmeye ikna eder. (5)

Sultan Süleyman'ın karısı kocasının ölmesi pahasına sahip olduğu sırrı öğrenmeye çalışır. (90)

Büyük karsının üzerine koma getiren koca, büyük karsının ihanetine uğrar.
(109)

Karısını dünyanın bütün kötülüklerinden uzak tutarak büyüten adam,
karısının ihanetine uğrar. (121)

(T)K2215. Hain Anne

Gelinine âşık olan padişah karısının da yardımı ile gelinine sahip olmak için
planlar yaparlar. (19)

(T)K2215.1. Hain Üvey Anne

Üvey anne; çocuklarına çok iyi bakar fakat iki yetime hiçbir şey vermez,
onları eve almaz. (2)

Hain üvey anne, iki yetim çocuğu babalarına kestirmek ister. (3)

Üvey anne, kendi çocuklarından daha güzel olan iki yetimi öldürmek ister. (4)

Alık ve Fatık, üvey annenin zulmünden ahıra gidip ağlarlar. (5)

Hain üvey anne kenger toplamaya gönderdiği çocuklara altı delik torba verir.
(85)

(T)K2216. Hain Baba

Üvey annenin kandırdığı baba, çocuklarını kesmeye karar verir. (3)

Baba, çocuklarını öldürmek isteyen karısının sözlerini dinleyen bir haindir.
(4)

Yetim çocuklar üvey annelerinin iştiraları üzerine babalarının da ihanetine
uğrarlar. (5)

Alık ile Fatık'ın babası karısının sözlerine kanarak çocuklarını kurban etmeye
karar verir. (6)

Padişah, oğlunun evlendiği kıza göz dikerek onu nasıl elde edeceğini planlar.
(19)

Küçük oğlunun karısına âşık olan padişah, oğluna yerine getiremeyeceği
şartlar sunarak öldürmeye çalışır. (19)

Padişah, hoca ve cadının iftiralara inanarak kızını öldürmeye karar verir. (82)

K2218.1. Hain Kaynana

Kaynana ahlaksız kocasına yardım edip gelinini kocasına almaya çalışır. (19)

K2246.1. Hain Kral

Padişah, fakir adamın olağanüstü yüzüğünü almak için fakir adama hırsız damgası vurur. (9)

Hain baba, gelinine sahip olmak için küçük oğlunu öldürmek ister. (19)

Oğlunun karısına âşık olan padişah, en sonunda taş olarak cezalandırılır. (19)

Yeni doğan fakir çocuğun kızı ile evleneceğini öğrenen padişah, çocuğu öldürmek ister. (80)

Padişah, hacca gidince hoca kızına iftira atar. İftiraya inanan padişah kızını öldürmeye karar verir. (82)

K2248. Hain Vezir

Hain vezir, padişahın sevdiği fakire iftira atar. (32)

Padişahın karısını teslim ettiği vezir kadına sahip olmak için üç oğlunu öldürür. (82)

Vezir, Şahmeran'ı gören çocuğa zehirli köpüğü içirmek için plan yapar. (93)

K2295. Hain Hayvanlar

(T)K2295.6. Hain Yılan

Yılan kendisini kurtaran arkadaşını en zor zamanda ısırmağa çalışır. (119)

Tilkinin ölümden kurtardığı yılan, tilkinin boynunu sıkıp ısırmağa ister. (120)

K2297. Hain arkadaşlar

Kurt ve tilki arkadaş oldukları katırı yemek isteyince katırın gazabına uğrarlar. (67)

Camısan hain arkadaşları tarafından kuyuya terk edilir. (92)

Oğlanın arkadaşları, onun gönderdiği altınları aldıktan sonra onu kuyunun içinde terk ederler. (93)

Oduncunun hain arkadaşı bal kuyusuna indirdiği arkadaşını oradan çıkarmaz. (94)

Yılan ile arkadaş olan tilki, yılanın ihanetine uğrar. (118)

(T)K2302 Sahte Gelin Kocasına Yalan Söyler

Sahte gelin kocasına yalan söyleyerek onu aldatır. (37)

Sahte gelin çeşitli yalanlar ile kocasına âşık olduğu kızın kendisi olduğunu inandırmaya çalışır. (78)

(T)K2304 Kahramanın Dışındaki İnsanlar Kendilerini Kahraman Gibi Gösterirler

Cadı şehzadeyi kandırarak şehzadenin âşık olduğu kız yerine kendi kızını ona gelin götürür. (4)

Padişah güldüğü vakit ağzından güller dökülen kız ile evlenir. Kızın süt annesi gelini sakat bıraktıktan sonra elbiselerini kızına giydirir. Yaşlı kadının kızı kendini gelin gibi tanıtır. (78)

(T)K2307. Hile ile Mal sahibi Olma

Fesli bücür, devi öldürüp servetine konar. (36)

Keloğlan, misafir olduğu köyde çeşitli hileler yaparak onların paralarını alır. (61)

Uyanık fukara hileler ile çok zengin olur. (65)

L. KADERİN TERS DÖNMESİ

L0-L99. En Genç Çocuğun Zaferleri

L100-L199. Talihi Yaver Gitmeyen Kahraman (Hanım Kahraman)

L200-L299. Alçak Gönüllüğün Mükafat Getirmesi

L300-L399. Zayıf ve Takatsiz Olmanın Zaferi

L400-L499. Kibir Aşağılık Getirir

L10. En Genç Oğulun Zaferleri

Paşanın en küçük oğlu, ağabeylerinin başaramadığı sınavı geçerek Asme Hanım ile evlenir. (10)

En genç oğlan, kardeşlerini öldüren devi öldürür ve servetine el koyar. (31)

En genç oğlan babasının mirasını dağıttığı vakit, babasından akıl alır ve dünya güzeli ile evlenir. (102)

Üç kardeşin en küçüğü Kaf dağına gidip güçlü cüceyi öldürür ve padişahın kızı ile evlenir. (105)

L11. Talihli En Genç Oğul

Asme hanımı aramaya çıkan padişahın en genç oğlu, akıllı bir fare ile arkadaş olur ve Asme hanımı almayı başarır. (10)

L12. Sevilen En Genç Oğul

Padişah dar-ı dünyada sahip olduğu tek oğlunu çok sever. (24)

L13. Vicdanlı En Genç Oğlu

Padişahın en küçük oğlu yolda çamura saplanan eşeği kurtararak yoluna devam eder. (10)

Üç kardeşin en küçüğü yaşlı adamın iyileşmesi için altı aylık bebeğini kurban edecek kadar vicdanlıdır. (44)

Hızır'ın yardım ettiği en genç kardeş, evine gelen hasta adam için altı aylık oğlunu keser. (45)

Padişahın en küçük oğlu ağabeylerinden hem daha akıllı hem de daha vicdanlıdır. (102)

L31. En Küçük Kardeş, Büyüklerine Yardım Eder

En küçük kardeş, yaşlı bir cadının esiri olan büyük kardeşlerini kurtarır. (20)

L50. Muzaffer En Genç Kız

Devin esiri olan üç kız kardeşten en küçüğü devi öldürüp hakimiyetine son verir. (27)

Padişahın kızı iftiraya uğrayınca dağa terkedilir. Kız pek çok maceradan sonra masum olduğunu kanıtlar. (82)

Üç kızın en küçüğü, padişahın oğluna altın saçlı çocuklar doğurur. (106)

L51. Sevilen En Genç Kız

Üç erkek kardeşin sadece bir tek kız kardeşi vardır. Üç erkek kardeş kız kardeşlerini her şeyden çok severler. (22)

Dengizhan'ın üç oğlu en küçük kız kardeşi çok severler. (24)

Dengizhan'ın yedi oğlu ve bir kızını vardır. Yedi erkek kardeş, kız kardeşi çok severler. (25)

Padişahın çok sevdiği kızı, hoca ve cadının iftirasına uğrar. (82)

Yedi erkek kardeş tek kız kardeşleri için devler ile savaşır. (113)

L55.1. Kötü Üvey Kız

Ahırda ineğin boynuzları altından çıkan yemekler ile beslenen yetimlerin sırrını, üvey kız kardeş annesine anlatır. (5)

Üvey kız kardeş, ahırda ineğin boynuzları altından çıkan yemekleri yiyen kardeşlerini ihbar eder. (6)

L111.1. Gurbete Çıkma ve Başarılı Bir Şekilde Dönme

İsimsiz bir dağın ardında yaşayan Asme hanıma âşık olan padişahın oğlu, gurbete çıkıp kızı arar. Çeşitli sınavlardan geçtikten sonra Asme hanımı almayı başarır. (10)

Padişahın oğlu, âşık olduğu kızı sular altında yaşayan Dengizhan'ın ülkesine giderek getirmeyi başarır. (25)

Fesli bücür devin esiri olur. Devi öldürerek onun hazinelerine konan Fesli bücür başarılı bir şekilde evine döner. (36)

Padişahın kızına âşık olan fakir genç gurbete çıkar. Gurbette olağanüstü arkadaşlarını yardımı ile padişahın kızını almayı başarır. (74)

İftiraya uğrayan padişahın kızı gurbete çıkar. Geri döndüğünde masum olduğunu kanıtlar (82)

Yeraltı dünyasına inen Belkıya yeraltı ülkesinde canavarı öldürdükten sonra şehir halkını susuzluktan kurtarır, Zümrüdüanka kuşunun sırtında yeryüzüne geri döner. (92)

Padişahın kızına âşık olan fakir genç, Kaf dağına giderek Zümrüdüanka kuşundan yardım ister. Zümrüdüanka kuşunun yardımı ile geri dönen fakir genç padişahın kızı ile evlenir. (122)

L111.4.2. Öksüz Kahraman Kız

Üvey annesinden kaçıp kavak ağacında yaşamaya başlayan Fatık'ı gören şehzade onunla evlenir. (2)

Kız, küçük kardeşini de alarak üvey annesinden kaçarak kurtulur. (3)

Annesi ölünce babası tekrar evlenen Fatık, üvey annesinin zulmünden kaçarak padişahın oğlu ile evlenir. (4)

Üvey anne, öksüz kız ile erkek kardeşine yemek vermez, onları ahıra gönderir. Kız bütün eziyetlere sabreder ve sonunda beyoğlu ile evlenir. (5)

Öksüz kız, üvey annesinin kendisine çektirdikleri üzerine Allah'a dua ederek kuş olmayı diler. (85)

L112. 2. Çok Küçük Kahraman

Göldeki perilerin verdiği sandığın içinden boyu bir karış sakalı iki karış bir cüce çıkar. (19)

Fesli bücürün boyu bir darı tanesi kadardır. (36)

Kaf dağında boyunun iki katı bir gürz taşıyan bir cüce yaşar. (105)

L114.1. Tembel Kahraman

Padişah, hiçbir iş yapmayan tembel kızını bir köylüye emanet ederek bu huyundan vazgeçirmesini söyler. (81)

Padişahın kızı, kocası olan dilenciye dilenmeyi bırakıp çalışmasını söyler. (83)

L121. Aptal Kahraman

Dev, sırrını karısına anlatınca canından olur. (27)

Dev bütün gece çeşmeden kalbur ile su taşımaya çalışınca esir ettiği çocuklar kaçıp gider. (28)

Dıngıl, misafir olduğu deve kalbur ile su getirmeden uyumayacağını söyleyince aptal dev kalbur ile su taşımaya çalışır. (28)

Deli olan kardeş, farkında olmadan hem hazine bulur hem de kardeşini cin ve perilerden kurtarır. (52)

Keloğlan, köylüleri kandırarak suyun altında bir koyun sürüsü olduğunu söyler. Keloğlana inanan köylüler suya atlayınca hepsi ölür. (61)

Uyanık adam, kendisine kötülük eden köylüleri kandırarak dışkı sattırmaya çalışır. (65)

Dağda odunculuk yapan padişahın damadı bir altın madeni bulur fakat bulduğu şeyin ne olduğunu anlamaz. (83)

Pitlos, aptal devi çeşitli hileler ile kandırarak elinden kurtulur. (89)

Tilki kendisini boğmaya çalışan yılanı son defa gözlerini görmek istediğini söyler. Tilkiye kanan yılan başını uzatınca tilki onun kafasını koparır. (119)

L124. Dilsiz Kahraman

Asme hanım, karnında iki tılsımlı yılan taşıdığı için dilsizdir. Kim onun dilini çözerse Asme hanım onunla evlenecektir. (10)

Padişahın oğlunun dağda bir ağaçta bulunduğu kız yıllarca konuşmaz herkes onu dilsiz sanır. (82)

(T)L133.1. Ümit Vermeyen Kahraman Annesi Tarafından Dışarı Atılır

Çocuğu olmayan adama değirmenci bir teneke darı verir. Adamın karısı gece darı tenekesinin üzerinde uyuduğu vakit bütün darı taneleri sabah çocuk olur. Çocuklar ile baş edemeyen kadın hepsini süpürge ile tandıra süpürür. (36)

L160. Ümit Vermeyen Kahramanın Başarıları

Ali Kundır, tembel bir çocuktur. Babası tarafından evden kovulunca çeşitli hazineler kazanıp zengin olur. (7)

Tembel kahraman, karısından dayak yedikten sonra İstanbul'a çalışmaya gider ve padişahın daha zengin olur. (51)

Deli olan kardeş, ağacın içinde olan hazineyi bularak ailesini zengin eder. (52)

Sahibinin zayıfladı diye evden kovduğu katır dağda iyice beslenir ve eskisinden daha güçlü olur. Kendisini yemek isteyen kurdu da öldürür. (67)

Padişah hiçbir iş yapmayan tembel kızını bir köylüye emanet eder. Köylü kızını aç bırakma tehdidi ile çalıştırarak çalışkan bir kız haline getirir. (81)

Padişahın dilenci damadı, karısının akli sayesinde padişahın daha zengin bir adam olur. (83)

L161. Aşağı Seviyede Kahraman Prensesle Evlenir

Padişah istediği bütün şartları yerine getiren kaplumbağaya kızını verir. (33)

Fakir bir adam, Hızır ve olağanüstü arkadaşlarının yardımı ile padişahın sınavlarını geçer ve padişaha damat olur. (74)

Padişah, kızına kızınca onu dilenciye verir. (83)

Fakir ve kimsesiz adam, Zümrüdüanka kuşunun yardımı ile zengin padişahın kızını evlenir. (122)

L162. Prenskral) Sevdığı Kız ile Evlenir

Şehzade, üvey annesinden kaçıp ağaçta yaşayan Fatık'e âşık olur ve onunla evlenir. (2)

Padişahın oğlu, ağaçta bulduğu kız ile evlenir. (3)

Şehzade, üvey annesinden kaçıp ağaçta yaşayan Fatık ile evlenir. (4)

Şehzade bütün engellere rağmen sevdiği kız ile evlenir. (5)

Asme hanımın peşinden giden padişahın küçük oğlu, Esmer hanımın sınavlarından geçerek onunla evlenir. (10)

Padişahın oğlu, âşık olduğu kızını sular altındaki devler ülkesinden alarak evlenir. (24)

Padişahın oğlu, resmini görüp âşık olduğu Dengizhan'ın kızını, sular altından getirerek evlenir. (25)

Padişahın oğlu, dilencinin gülünce ağzından güller saçılan kızı ile evlenir. (37)

Padişahın kızına âşık olan fakir adam olağanüstü arkadaşlarının yardımı ile padişaha damat olur. (74)

Padişahın oğlu, âşık olduğu muradına nail olmayan dilber ile evlenir. (78)

Padişahın en küçük oğlu babasının mirasını almaz ve dünya güzelinin peşinden giderek onunla evlenir. (102)

L165. Fakir Oğlan Kral Olur

Yiyecek bir ekmeği olmayan Arap Hz. Ali'nin yardımı ile padişah olur. (9)

Fakir adam her şeyini kaybettikten sonra başka ülkede talihi yaver gidince gittiği ülkeye kral olur. (35)

(T)L165.1. Fakir Oğlan Vezir Olur

Padişah, kızı ile evlenmesin diye öldürmek istediği çocuğu öldürmek için çeşitli yollara başvurur. Allah dilemeden kimsenin ölemeyeceğini anlayan padişah, çocuğu vezir yapar. (80)

L200. Mütevazi Kişinin Mükafatlandırılması

Padişah, yanına gelen fakir adamın bilgisi ve mütevazi kişiliği için adama her seferinde altın verir. (32)

Hızır, mütevazi kahramanı zenginlik ile mükafatlandırır. (44)

Hızır daha önce yardım ettiği mütevazi kahramanın zengin olduktan sonra da iyi yoldan ayrılmadığını görünce ona daha fazla mükafatlar verir. (45)

L221. Seyahat Esnasında Mütevazi Bir Hediye İsteme

Şahmeran'ın adamları Sultan Süleyman'a Şahmeran'dan hediye olarak ağzına tükürmesini tavsiye ederler. Sultan Süleyman Şahmeran'dan ağzına tükürmesini ister. (90)

L300. Zayıfın Başarısı

Üvey anneden kaçan yetim Fatık padişaha gelin olur. (6)

Yiyecek bir ekmeği olmayan fakir Arap padişah olur. (9)

Padişahın oğlu, babasının zulmünden olağanüstü güçlere sahip olan karsı sayesinde kurtulur. (19)

Devin esiri olan küçük kız, hile ile devin sırlarını öğrenip devi öldürür. (27)

Fakir köylü sihirli sofrasının çalan komutanı sihirli tokmak ile döverek sofrasını geri alır. (30)

Darı kadar küçük olan çocuk devi öldürüp servetine konar. (36)

Deli kardeş hem hazine keşfeder hem de cin ve perileri kaçıır. (52)

Karısından dayak yiyen tembel adam çalışmaya gider ve padişaktan daha zengin olur. (51)

Dilenci, karsının verdiği akıl ile padişaktan daha zengin olur. (83)

Karısı büyük bir yılan tarafından kaçırılan siyah yılan bir eşkıyanın yardımı ile düşmanını yener ve karısını geri alır. (96)

Zayıf olduğu için dağa terkedilen katır, dağda güçlenerek kurdu öldürür ve elinden kurtulur. (98)

Padişahın servetinden pay alamayan en küçük kardeş, dünya güzeli ile evlenerek zengin olur. (102)

Padişahın kızını vermek istemediği fakir adam, Zümrüdüanka sayesinde padişaha damat olur. (122)

L312. Küçük Kuvvetli Adam Devi Mağlup Eder

Darı tensi kadar olan Fesli bücür devi mağlup ederek onun servetine konar. (36)

L315. Küçük Hayvan Büyük Olur

Kızın içtiği suyun içindeki yılan yavruları her geçen gün büyür ve kızın karnı şişer. (114)

M. GELECEĞİN TAYİNİ

M0-M99. Hükümler ve Kararlar

M100-M199. Ant ve Yeminler

M200-M299. Anlaşmalar ve Söz Vermeler

M300-M399. Kehanetler

M400-M499. Beddualar

M101. Yeminin Kırılması Cezalandırılır

Kadın kaplumbağa olan kocasına söz verdiği halde sırrını açıklayınca kocası ortadan kaybolur. (33)

M130. Evlilik ile İlgili Yeminler.

Kadın kendisi ile evlenmek isteyen ağaya yılda sadece bir kere yatağına gireceğine dair yemin etmesini söyler. (1)

M201. Söz ve Anlaşmanın Yapılması

Kadın, kendisi ile evlenmek isteyen ağaya yılda sadece bir gece odasına girme sözü karşılığında evlenir. (1)

Fatık kendisi ile evlenmek isteyen padişahın oğluna kardeşini insan şekline sokması karşılığında evleneceğini söyler. (3)

Hırsız fare kendisini yakalayan padişahın oğluna özgürlüğüne karşılık Asme hanımın yerini göstereceğini söyler. (10)

Padişah, oğlundan bir gecede boyu bir karış sakalı iki karış bir adam bulmasını ister. (19)

Güneşin annesi, oğluna âşık olan kıza oğlunun yüzüne hiç bakmaması şartı ile evlenmelerine izin verir. (38)

Cin lideri, zina yapan ve cin olmak isteyen kadına üç şart sunar. Bu şartları yerine getirirse gerçek bir cin olacağı konusunda anlaşılır. (41)

Köylü adam atına musallat olan yarattığı yakalar, yarattığı atını rahatsız ettiği gün sayısınca yanında çalıştırdıktan sonra serbest bırakır. (42)

Hızır, kendisi ile arkadaşlık etmek isteyen Musa ile kendisine hiç soru sormaması karşılığında arkadaş olur. (46)

İki kardeş, dört keçi ve bir ineği aralarında paylaşır. (52)

Evlenen karı koca birbirlerinin her haline katlanacaklarına söz verirler. (55)

Aslan çiftçi ile bir anlaşma yapar. (59)

Camısan, şahmerana insanlar arasında yaşamayacağını ve asla hamamda yıkanmayacağı sözünü verir. (92)

Adam, Şahmeran'a yeryüzüne çıktığında yerini kimseye haber vermeyeceğine dair söz verir. (93)

Şahmeran'ın yanında kalan adam, Şahmeran'a kendisini yeryüzüne çıkardığı taktirde yerini kimseye söylemeyeceğine yemin eder. (94)

Yılan ile ağa dost olacaklarına dair birbirlerine söz verirler. Yılan arkadaşına her gün bir altın verir. (117)

(T)225. 2. İçecek İçin Gözlerin Değiştirilmesi

Gülünce ağızından güller saçılan kız, su karşılığında iki gözünü cadıya verir. (78)

M244. İnsan ve Hayvan Arasındaki Anlaşma

Kuş, Alık ile Fatık'e kendisine bir parça ekmek verirlerse bir sır söyleyeceğini söyler. (6)

Padişahın oğlu altınlarını çalan fareyi yakalar. Fare, padişahın oğluna kendisini bırakırsa Asme hanımın yerini göstereceği sözünü verir. (10)

Adam, buğdayını yiyen kuşu yapıştırıcı ile yakalar. Kuş adama yediği buğday karşılığında sihirli sofraya, altın sıçan eşek ve sihirli bir tokmak verir. (30)

Şahmeran'ın ülkesindeki oğlan, yeryüzüne çıkmasına izin verirse yerini kimseye söylemeyeceğine dair şahmerana söz verir. (93)

Şahmeran yanındaki adamın yemini karşısında adama inanarak onu yeryüzüne çıkarır. (94)

Eşek, sahibinin çalınan kemerini tilkiden alma karşılığında sahibinden bir çap arpa ister. (98)

(T)M244.3. Tilki ile İnsan Arasındaki Anlaşma

Yaşlı kadın, sütünü çalan tilkinin kuyruğunu keser. Tilki kuyruğunu isteyince yaşlı kadın sütünü geri ister. Tilki kuyruğunu almak için kadın ile bir anlaşma yapar. (112)

(T)M244.4. Yılan ile İnsan Arasındaki Anlaşma

Camısan Şahmeran'a söz vererek yerini kimseye söylemeyeceğine yemin eder. (92)

Şahmeran'ın yanına giden adam, Şahmeran'ın yerini kimseye söylemeyeceğine söz verip yeryüzüne çıkmak için anlaşılır. (93)

Şahmeran yanındaki adam ile anlaşarak onu yeryüzüne çıkarır. (94)

Fakir adam ile dost olan yılan her gün ona bir altın vereceğini söyler. (117)

(T)M244.6. Köpek ile İnsan Arasında Anlaşma

Köpek yavrularını aslandan kurtaran adama minnettar olur ve onun kapısına gelip onu tehlikelerden korur. (63)

M246.1. Hayvanlar Arasındaki Dostluk Anlaşması

Tilki, kene, kurt, bit dostluk anlaşması yapıp birlikte tarla ekmeye karar verirler. (97)

Dağda yaşayan tilki ve kurt kardeş olur. (98)

M300. Kerametler

Hız. Ali, fakir adama başına bir felaket geleceğini bunun ne zaman olmasını istediğini sorar. (35)

Hızır, öldürdüğü çocuğun ilerde köyün çocuklarını öldüreceğini söyler. (46)

Vezir padişaha fakir köylünün yeni doğan oğlunun gelecekte kendisine damat olacağını söyler. (80)

Sihirbaz remil atarak padişahın kızının fakir bir köylü ile evleneceğini söyler. (122)

M301.5. Azizler (Mukaddes Adamlar) gibi Peygamberler

Hz. Ali fakir Arabı zalim padişahı kurtararak onu padişah yapar. (9)

Hızır dünyada sadece bir tane kalan helal süt emmiş bir kız bulur. (44)

Hızır, çalışmak için yola çıkan üç kardeşe yardım ederek her dileklerini yerine getirir. (45)

M312.1. Fakir Çocuğun Zenginle Evleneceğinin Önceden Bilinmesi

Padişahın lalası, aynı gün doğan padişahın kızı ile fakir köylünün oğlunun evleneceğini söyler. (80)

Remil atan sihirbaz, fakir adamın oğlunun padişahın kızının gelecekte nasibi olup padişahın kızı ile evleneceğini söyler. (122)

M361. Geleceği Önceden Taktir Edilen Kahraman

Aksakallı adam, padişahın yeni doğan kızının fakir bir adamın oğlu ile evleneceğini söyler. (80)

Lokman hekim ölüm döşeğindeyken bir oğlu olacağı ve bu oğlunun ilim ile uğraşacağı kendisine bildirilir. (92)

Padişahın tek kızı, fakir bir adamın oğlu ile evlenecektir. Padişahın bütün çabalarına rağmen bu gerçekleşir. (122)

M370. Kehanetin Yerine Gelmesini Engellemek İçin Boş Çabalar

Padişah, büyüdüğünde kızı ile evleneceğini bildiği fakir çocuğu öldürmek için çok uğraşır ama boş çaba gösterdiğini anlar. (80)

Adam, ne yaparsa yapsın karısı onu yine aldatır. (121)

Padişah, gelecekte kızı ile evleneceğini bildiği çocuğu kızından uzak tutmak için her yolu dener ama sonuçta çocuk padişaha damat olur. (122)

M371.0.1. Kehanetin Gerçekleşmesinden Sakınmak İçin Ormana Terk Etme

Padişah, ilerde damadı olmasını istemediği fakir adamın oğluna ormana götürüp ölsün diye bir ağaca bağlar. (80)

(T)M371.4. Kehanetin Gerçekleşmesinden Sakınmak İçin Suya Terk Etme

Padişah, büyüdüğünde kızı ile evleneceğini öğrendiği çobanın oğlunu suya terk eder. (80)

M411.1. Anne veya Babanın Bedduası

Deniz altında yaşayan bir dev olan Dengizhan evden kaçan kızına beddua eder. (24)

(T)M411.25. Cücenin Bedduası

Göldeki perilerin verdiği cüce, gelinine âşık olan ahlaksız padişaha beddua ederek, padişahın taşa dönüşmesini sağlar. (19)

M430. İnsanlar Üzerine Beddualar

Dengizhan, padişahın oğlu ile kaçan kızına beddua ederek yedi yıl mutlu olmaması için beddua eder. Kız yedi yıl boyunca padişahın oğluna kavuşmaz. (24)

N. ŞANS VE TALİH

N0-N99. Bahisler ve Kumarlar

N100-N299.Şansın ve Talihin Yolları

N100-N169. Şansın ve Talihin Özellikleri

N300-N399. Şanssız Kazalar

N400-N499. Şanslı Tesadüfler

N410-N439. Şanslı İşlerin Riski

N440-N499. Kıymetli Sırların Öğrenilmesi

N500-N599. Meydana Çıkarılan Sahipsiz Hazine

N600-N699. Diğer Şanslı Tesadüfler

N700-N799. Tesadüfi Karşılaşmalar

N800-N899. Yardımcılar

(T)N.2.5.3. Kral ile Bahse Girme

Padişah ile bahse giren fakir genç padişahı yenince onun kızı ile evlenir. (74)

Padişah kızı ile evlenmek isteyen kişinin Kaf dağına gidip sağ dönmesini şart koşar. Üç kardeş padişah ile bahse girer. (105)

(T)N.2.6.1. Kız Kardeşler ile Bahse Girme

Üç kız kardeş, padişahın oğluna aşiktir. Kızlar şehzade ile evlenirse neler yapacakları konusunda bahse girerler. (106)

N.3. Olağanüstü Varlıklarla (Cadı, Dev, vs.) Bahse Girme

Dıngıl evinde kaldığı saf dev ile bahse girerek eğer kalbur ile kendisine su getirirse uyuyacağını söyler. (28)

N4. Cin ile Bahse Girme

Çok zina işleyen bir kadın olan Helika eğer üç tane yeni doğum yapan bebeği öldürürse cin olmaya hak kazanacaktır. (41)

(T)N.95.3. Yılan ile Bahse Girme

Padişahın kızı kendisi ile evlenmek isteyen yılan ile bahse girer. Yılan bahsi kazanırsa kız onunla evlenecektir. (84)

N101. Kaderin Değiştirilmezliği

Padişah bütün planlarına rağmen kızının fakir köylünün oğlu ile evlenmesine engel olamaz. (80)

Padişah, kızının fakirin oğlu ile evlenmesini mâni olamayınca kaderin önüne geçilemeyeceğini kabul eder. (122)

N111.2.1. Kör Talih

Fakir olan adam Hızır'ın yardımını ile çok zengin olur fakat Hızır'ın sınavından geçemeyince eskisinden daha fakir olur. (45)

Şahmeran Belkıya ve Camısan'a üzülüp onları yeryüzüne çıkartır fakat ikisi de ona ihanet eder. (92)

Fakir oduncuya yardım eden Şahmeran sonunda çocuğun yerini ifşa etmesi ile canından olur. (93)

Cadının iftirasına maruz kalan kadın çok büyük işkenceler çeker. (106)

N111.2.2. İki Yüzlü Kader

Annesi öldükten sonra üvey annesinin zulmüne uğrayan yetim kız, çok işkenceler çektikten sonra beyin oğlu ile evlenir ve mutlu olur. (3)

Ailesini kaybeden adam, başka ülkeye gider. Adam gittiği ülkede kral olur ve ailesine uzun zaman sonra tekrar kavuşur. (35)

Dilencinin yeni doğan kızı saçlarını yıkadığı vakit yerlere altınlar dökülür. (37)

Hızır'ın zengin ettiği adam evine gelen hasta adamı iyileştirmek için oğlunu keser. Sabah olduğunda oğlunun tekrar yaşadığını görünce çok sevinir. (45)

Muradına nail olmayan dilber çok büyük acılar yaşadıkten sonra padişahın oğlu ile evlenir. (78)

Padişahın oğlu ile evlenen kız, altın saçlı bir erkek ile bir kız doğurur. Kız, cadının iftirası sonucunda uzun süre çile çeker, gerçekler ortaya çıkınca tekrar muradına erer. (106)

Padişah kızını fakir adama vermek istemez. Fakir adam yedi yıl boyunca eziyet çektikten sonra Zümrüdüanka kuşunun yardımı ile padişaha damat olur. (122)

N121. Kader Doğmadan Önce Bellidir

Camısan doğmadan önce melekler Lokman hekime Camısan'ın ilim ile uğraşacağını söyler. (92)

Padişahın yeni doğacak kızı fakir bir adam ile evlenecektir. (122)

N122. Şanslı veya Şanssız Yerler

N122.1. Şanssız Yerler

Ormana odun toplamaya giden adam bir ayı ile karşılaşır. (12)

Padişahın gitmeyin diye uyardığı yere giden padişahın oğulları, cadının esiri olur. (20)

Kız ataş aramak için ateş yanan yere gidince devlerin köyüne varır. (22)

Ölmek üzere olan babanın çocuklarına gitmeyin dediği yerde bir dev anası ve yedi oğlu yaşar. (26)

Dev, evine gelin götürdüğü kızlara çeşitli işkenceler yaptıktan sonra onları yer. (27)

Dıngıl ve köyün kızları, akşam ormanda yolunu kaybederler, ışık yanan eve gidince insan yiyen devin evine geldiklerini anlarlar. (28)

Fakir adamın oğullarına sakın gitmeyin diye uyardığı yer, insan yiyen bir devin yeridir. (31)

İki kardeşin geceyi geçirdikleri ağacın altına cin ve periler gelir. (52)

Sahibinin evden kovduğu katır, dağda bir kurt ve tilki ile karşılaşır. (67)

Harput padişahını kızını alıp dönen kahraman dinlenmek için bir dağda konaklar. Bu dağ meğerse devin yurdudur. (77)

Kocasından kaçan kadın dev anasının yurduna gider. (82)

Pitlos ve kardeşleri, ışık yanan eve vardıklarında insan yiyen devin tutsağı olurlar. (89)

EşkİYaların soymak için gittiği şehir, siyah bir yılan tarafından esir edilir. (96)

Dağa terk edilen katır, kurt ve tilki ile karşılaşır. (98)

Kedi, ateşi söndürünce kız ateş aramaya çıkar. Işık yanan yere giden kız, devlerin evine gelir. (113)

N130. Şans ve Kaderin Değişmesi

Yetim kız başka bir ülkeye gidip ağaçta yaşamaya başlar, onu gören padişahın oğlu kız ile evlenir. (3)

Üvey anne zulmünden kaçan Fatık, padişahın oğlu ile evlenir. (4)

Asme hanımı aramaya giden padişahın oğlu fare ile karşılaşınca şans yaver gider. (10)

Fakir adam, darısını çalan kuşu yakalayınca kuş ona sihirli objeler vererek adamı zengin eder. (30)

Her şeyini kaybedip başka ülkeye giden adam, başına talih kuşu konunca kral olur ve ailesine kavuşur. (35)

Çocuğu olmayan adam değirmenciden aldığı darı torbasını karısının altına bırakınca sabah ev çocuklar ile dolar. (36)

Babaları ölen üç kardeş, Hızır ile karşılaşınca şansları değişir ve zengin olurlar. (45)

Deli kardeş, ağacı tekmelerken ağacın kökünden bir hazine çıkar. Hazineyi alan deli adam zengin olur. (52)

Padişahın kızı ile evlenen dilenci, karısının da aklıyla padişahın daha zengin olur. (83)

Beyaz yılanı boz yilandan kurtaran Sultan Süleyman bu sayede Şahmeran'dan tılsımlı tükürük alır ve kaderi değişir. (90)

Kuşların diline vakıf olan adam hem zengin olur. (93)

Şahmeran'ı gören adamın kaderi değişir ve lokman hekim olur. (94)

Dünya güzelini gören padişahın oğlunun şans ve kaderi değişir. (102)

Padişah kızını fakir adama vermek istemez. Kızın aşkından Zümrüdüanka kuşunun yanına giden fakir adam kuşun yardımı ile padişaha damat olur. (122)

N131.5. Yerin Değişmesi ile Şansın Değişmesi

Üvey annesinden kaçan Fatık, gittiği ülkede padişahın oğlu ile evlenir. (4)

Yetim kız, üvey annesinin zulmünden kaçıp başka yere gider. Gittiği yerde şehzade kıza âşık olur ve onunla evlenir. (5)

Ailesini kaybeden adam, yaşadığı yeri terk edip başka ülkeye gidince orada kral olur. (35)

İş aramak için evden ayrılan üç kardeş, yolda Hızır ile karşılaşınca talihleri yaver gider. (45)

Esir alınan eşkıya başka yere götürülünce bir hazine bulur. (96)

Padişah kızını fakir adam vermez. Fakir adam Kaf dağına gidip Zümrüdüanka kuşu ile karşılaşınca kaderi değişir. (122)

N134. Şansın Değişmesi Şahısların Tesiriyledir

Fakir Arap, Hz. Ali'nin yardımını ile padişah olur. (9)

Çocuğu olmayan adam, değirmenciye durumu anlatınca değirmenci ona akıl vererek çocuk sahibi olmasını sağlar. (36)

Yiyecek bir ekmek bile bulamayan üç kardeş, Hızır sayesinde çok zengin olurlar. (45)

Padişahın kızına âşık olan fakir adam Hızır'ın yardımını ile kıza kavuşur. (74)

Mısır padişahının oğlu zenci Arabın yardımını ile pek çok maceradan sonra evine döner. (77)

Padişahın kızı ile evlenen dilenci, padişahın kızının verdiği akıl ile padişahın daha zengin olur. (83)

Tüccardan akıl satın alan adam, dünya güzeli ile evlenerek zengin olur. (102)

Savaşta susuz kalan askerler, bir askerin yaşlı babasının verdiği akıl sayesinde su bulup ölmekten kurtulurlar. (108)

N134.1.3. Cezalandırma ile Şahıslar Şansını Kaybeder

Gölden gelen sihirli cüce gelinine göz koyan padişahı taşa dönüştürerek cezalandırır. (19)

N135.2.1. Şansın Verilmesi ile Hazinenin Keşfi

Adam tutsak aldığı fareyi baş fareye götürünce ondan büyük miktarda altın alır. (10)

Aksakallı adam dua okuyup çocuğu bir mağaraya gönderince içerde büyük bir hazine olduğu keşfedilir. (77)

Siyah yılan yardım eden eşkıya, yılan tarafından bir altın küp ile ödüllendirilir. (96)

(T)N138 Hayvanın Hediyesi ile Zengin Olma

Baş farenin verdiği altınlar ile adam zengin olur. (10)

Kuşun adama verdiği sihirli eşek, altın dökmektedir. (30)

Ayının verdiği sihirli heybe ile kayınpederi çok zengin olur. (86)

Siyah yılan, karsını düşmandan kurtaran adama bir küp altın verir. Adam böylece zengin olur. (96)

N141. Şans ve Zekâ

Asme hanımı aramaya çıkan kahraman şansы sayesinde olağanüstü yardımcılar kazanır. (10)

Devin esiri olan küçük kız, zekasını kullanarak devin bütün sırlarını öğrenir. (27)

Dıngıl, zekasını kullanarak insan yiyen deve bütün gece kalbur ile su taşıtırır. (28)

Bücür çocuk akli ve zekâsı ile devin servetine konar. (36)

Fakir köylü, kil kuyusunda gördüğü peri sayesinde zengin olur. (37)

Uyanık adam aklını kullanarak hem zengin olur hem de paşanın kızını alır. (61)

Katır, zekasını kullanarak kendisini yemek isteyen kurda bir tekme vurarak kurdu öldürür. (67)

Fakir adam rüyasında bir hazinenin yerini görür. Rüyasında gördüğü yeri kazınca şansına hazine çıkar. (82)

Pitlos zekasını kullanarak insan yiyen devden kardeşleri ile kurtulur. (89)

Padişah, kızını fakir adama vermez. Zümrüdüanka kuşunun zekâsı ile fakir adam padişaha damat olur. (122)

N203. Şanslı İnsan

Fakir Arap, Hz. Ali'den yardım isteyince padişah olur. (9)

Asme hanımı aramaya giden padişahın oğlu, onu Asme hanıma götürecekt fare ile karşılaşır. (10)

Padişahın küçük oğlunun attığı ok aslında bir peri olan kurbağa kıza saplanır. Çocuk bu kıza âşık olur. (19)

Fakir adamın yakaladığı kuş ona altın döken bir eşek verir. (30)

Fakir bir adam rüyasında bir hazinenin yerini görür. Ertesi gün rüyasında gördüğü yeri kazınca hazine gerçekten çıkar. (82)

Padişahın damadı olan dilenci, padişahın kızı ile evlendikten sonra çok zengin olur. (83)

Boz yılanın ağzındaki yılanı kurtaran Sultan Süleyman, bu sayede yılanın babası Şahmeran'dan bütün hayvanların dilini anlamasını sağlayacak tılsımlı tükürüğü alır. (90)

Hain arkadaşının kuyuya attığı fakir oduncu Şahmeran'ın ülkesine gider ve bu sayede kaderi değişir. (94)

Fakir çobanın koyun otlatırken tanıştığı yılan, çobana her gün bir altın verir. (116)

N300. Şanssız Kazalar

Koç çeşmesinden su içen Alık koç olur. (5)

Külden yapılmış eşeğe binen kız yanlışlıkla çoş deyince eşek dağılır. (22)

Oğlan, ak koç yerine yanlışlıkla kara koçun üzerine atlayınca yerin yedi kat altına düşer. (92)

N350. Kazaen Malın Kaybedilmesi

Fakir adam, kuşun verdiği sihirli nesnelere çaldırır. (30)

Hızır sayesinde zengin olan kişi, evine gelen dilenciye yardım etmeyince bütün servetini kaybeder. (45)

N400. Şanslı Kazalar

Padişahın oğlu, ölü yatan kızın parmağına yüzüğü takınca kız tekrar canlanır. (37)

Kuyuya terkedilen fakir oduncu Şahmeran'ın ülkesine varır. (94)

(T)N401. Kazaen Yeniden Dirilme

Tabuttaki ölü kız, parmağına sihirli yüzük takılınca tekrar dirilir. (37)

Ölen kızın burnuna sihirli güller koklatıldığı vakit kız tekrar canlanır. (78)

(T)N402. Kazaen Zengin Olma

Uyuyan adamın uyandığında yakaladığı fare adamı zengin eder. (10)

Yiyecek bir ekmek bulamayan kardeşler, Hızır sayesinde çok zengin olurlar. (45)

Değirmenci, suda bulduğu çocuğu büyütünce çocuk sayesinde zengin olur. (77)

Siyah yılan eşini kaçıran yılanı karşı verdiği savaşta kendisine yardım eden adama bir küp altın verir. (96)

(T)N 404. Kazaen Padişahın Oğlu ile Evlenmek

Padişahın oğlu atını sularken kazaen gördüğü Fatık ile evlenir. (3)

Ağaçta saklanan kızın yansıması suya yansırken padişahın oğlu kıza âşık olup evlenir. (4)

Evden kaçan Fatık, padişahın oğlu ile evlenir. (5)

(T)N405. Kazaen Akrabalar ile Tanışma

Nöbet tutan iki kişi birbiri ile sohbet edince kardeş olduklarını fark ederler. (35)

N450. Sırlara Kulak Misafiri Olma

Tüccarın sandığındaki kadın, nöbet tutan çocukların konuşmalarını dinleyince onların kaybettiği çocukları olduğunu fark eder. (35)

N451. Hayvanların Konuşmasına Kulak Misafiri Olarak Öğrenilen Sır

N451.1. Saklanılan Yerde Tesadüfen Hayvanların Sırlarını Öğrenme

Uyuyan adam, hırsızlık yapan fareyi yakalar. Fare ona Asme Hanım ile ilgili bütün sırları söyler. (10)

N452. Hayvanların (cadılar) Konuşmalarından Gizli Sırların Öğrenilmesi

İki yetim, kuşun konuşmasından üvey annenin planlarını öğrenerek ölümden kurtulurlar. (3)

Şahmeran'ın kaynayan etinden çıkan köpüğü içen kahraman dünyadaki bütün bilimlere vakıf olur. O çıkıp dolaşınca bütün bitkiler dile gelip hangi hastalığa çare olduklarını söylerler. (93)

N465. Hile ile Uyuyan Şahısların Sırları Keşfedilir

Yılan ve karısı kaynanasının evine gittikleri vakit uyuduğu bir zamanda kaynanası onun sırlı derisini ateşe atar. (84)

Ayının kayınpederi onları uyumaya gittikleri vakit gözler ve ayının sırlarını öğrenir. (86)

N511. Toprakta Hazine

Fakir bir adam rüyasında bir hazinenin yerini görür. Rüyasında gördüğü yeri kazan adam orada bir hazine bulur. (82)

N519. Hazine Mağarada Bulunur

Aksakallı adamın dua okuyarak kapısını açtığı mağarada hazine bulunur. (77)

Siyah yılan, kuyruğu ile bir dağı kaldırıncı altından bir küp altın çıkar. (96)

N530. Olağanüstü Yaratıklar Vasıtası ile Hazinenin Keşfi

Eşkıya karısını kurtardığı siyah yılan vasıtası ile hazine keşfeder. (96)

N538.2. Devin Mağlup Edilmesi ile Elde Edilen Hazine

Ali Kündür devi öldürüp bütün malına el koyar. (7)

Padişahın oğlu ağabeylerini öldüren devi öldürerek hazinesine el koyar. (10)

Küçük kardeş, iki ağabeyini öldüren devi öldürüp şatosundaki bütün hazineleri alır. (31)

Fesli bücür devi fırına tıp yaktıktan sonra sarayına ve hazinesine el koyar. (36)

N681. Bir Diğer Kişi ile Tam Evlendirilmek Üzere Olan Kadının Evine Kocasını Yetiştir.

Hızır, evlenmek üzere olan kızını son anda küçük kardeş için düğünden alır. (45)

N700. Tesadüfi Karşılaşmalar

Ağaçta kalan Fatık padişahın oğlu ile tesadüfen karşılaşır. (6)

Asme hanımı aramaya çıkan padişahın oğlu yolda kızın adresini bilen bir fare ile tesadüfen karşılaşır. (10)

Kaybolan iki erkek kardeş, nöbet tutarken tesadüfen karşılaşır. (35)

Üç fakir kardeş, iş aramak için yola çıkınca tesadüfen Hızır ile karşılaşır. (44)

Çalışmak için yola çıkan üç kardeş, yolda Hızır ile karşılaşır. (45)

N711. Prens (Kral) Tesadüfen Kızı Bulur ve Onunla Evlenir

Padişahın oğlu, tesadüfen ağaçta bir kız bulur ve onunla evlenir. (4)

Beyoğlu, tesadüfen karşısına çıkan Fatık'e âşık olur ve onunla kırk gün kırk gece süren bir düğün ile evlenir. (5)

Padişahın oğlu, tesadüfen resmini görüp âşık olduğu Asme hanımla evlenir. (10)

Küçük kardeşin attığı ok, tesadüfen kurbağaya değer. Kurbağa postunu çıkarınca dünya güzeli olur padişahın oğlu ile evlenir. (19)

Oğlan, evinin önünde annesi ile şakalaşırken güldüğünde ağzından güller saçılan dilencinin kızını tesadüfen görür ve kızı ile evlenir. (37)

Padişahın oğlu tesadüfen Muradına nail olmayan dilberi bulur. Pek çok maceradan sonra kız ile evlenir. (78)

Padişah ormanda avlanırken ağaçta bulduğu kız ile evlenir. (82)

N711.1. Prens (kral) Ormanda Ağaçta Bulduğu Kız ile Evlenir.

Padişahın oğlu, kavak ağacında yaşayan yetim Fatık ile evlenir. (2)

Üvey annesinden kaçıp ağaçta yaşayan kızın bulan padişahın oğlu, kız ile evlenir. (3)

Atını çeşmeye sulamak için getiren şehzade, çeşmenin başındaki ağaçta bulduğu kız ile evlenir. (4)

Padişahın oğlu, ağaçta tesadüfen gördüğü Fatık ile kırk gün kırk gece süren bir düğün yaparak evlenir. (5)

Padişah, iftiraya uğradığı için ormana terkedilen kızını ağaçta bulur ve ona hiçbir soru sormadan evlenir. (82)

N731. Baba ve Oğulun Beklenmeyen Bir Anda Karşılaşması

Kral, şikâyet üzerine cezalandırmak üzere çağırdığı iki kişinin kaybettiği oğulları olduğunu tesadüfen anlar. (35)

Bütün çocuklarını tandıra atıp yakan baba, tarlada çalışırken oğlunu öküzün kulağında görür. (36)

N731.2. Baba ve Oğulun Döğüşmeleri

Padişah, gelinine göz koyup oğlunu öldürmek için çeşitli hilelere başvurur. (19)

Küçük kardeş, karısına göz koyan babasını sihirli cücenin yardımı ile yenerek yerine geçer. (19)

N732. Kız ve Babanın Tesadüfü Karşılaşmaları

Padişah hocanın iftirasına uğrayan kızını öldürdüğünü sanır ama yıllar sonra karşılaşırlar. (82)

Kızını dilenciye veren padişah, yıllar sonra kendisinden daha zengin bir adama misafir olur. Misafir olduğu adamın karsının yıllar önce dilenciye verdiği kızını olduğunu görür. (83)

N733. Kardeşlerin Tesadüfü Karşılaşmaları

Çamur eşeğe binip dağa giden kız, hiç görmediği kardeşleri ile karşılaşır. (22)

Padişahın iki koruması birbirleri ile sohbet ederken kardeş olduklarını fark ederler. (35)

Yedi erkek kardeş, akşam eve gelince evdeki kızın hiç görmedikleri kız kardeşleri olduğunu anlarlar. (115)

N733.4. Kız ve Erkek Kardeşlerin Tesadüfü Karşılaşmaları

Doğduğu vakit evden ayrılan ve hiç görmediği ağabeylerini araştıran kız, ağabeylerini yedi dağın ardında bulur. (22)

Eve gelen erkek kardeşler daha önce hiç görmedikleri kız kardeşleri ile karşılaşır. (115)

N741. Karı ve Kocanın Tesadüfî Karşılaşmaları

Padişahın küçük kızı kocasının sırrını söyleyince kocası kaybolur. Uzun süre kocasını arayan kız, kocasını bir ağaçta bulur. (33)

Padişah, nöbet tutan askerlerin anlattıklarını dinleyince sandıktaki kadının karısı olduğunu öğrenir. (35)

N812. Yardımcı Devler veya Büyük Hayvanlar

Ateş aramaya giden kıza, devin karısı ateş verir ve kocasına karşı uyarır. (22)

Dev anası memesini emen kahramana sihirli bir tarak ve sabun hediye ederek kahramanın kurtulmasını sağlar. (26)

Tezek altında kalan bücür çocuğu devin kızı kurtarır. (36)

Fakirin oğlu yolda arkadaş olduğu dev sayesinde padişahın sınavlarından başarıyla geçer. (74)

Dev anası, memesini emen oğlana yardım eder. (77)

Padişahın iftiraya uğrayan kızı, dev karısının memesinden emince hem ölmekten kurtulur hem de devin yedi oğlunun yardımlarını alır. (82)

Dev, sözünü tutup peri padişahının kızını getiren küçük kardeşi ve kızı omuzlarına alarak küçük kardeşin ülkesine götürür. (114)

Devin yedi kızı, ateş aramaya gelen kıza yardım edip ateş verirler. (115)

Zümrüdüanka kuşu yanına gelen adamı yedi yıl boyunca sırtında taşıyacak kadar büyük bir kuştur. (122)

N815. Yardımcı Peri

Gölün altındaki ülkede yaşayan periler padişahın oğluna yardım ederek babasına karşı onu korurlar. (19)

Oğlan, babasının tuzaklarından kurbağa Şeklindeki peri karısı ve baldızının vasıtası ile kurtulur. (19)

Üç peri kızı, dilencinin hamile karısının doğumunu yapar ayrıca doğan kıza olağanüstü güçler verirler. (37)

Fakir adamın karısı doğum yaptığı sırada üç huri melek kadına ebelik ederek doğumu gerçekleştirirler. (78)

N817. Yardımcı Allah

Mezarda yatan adam, burcunu ödeyen kahraman yardım etmek istediğini Allah'a dua edince Allah tarafından tekrar diriltir. (77)

N825.1. Çocuğu Olmayan İhtiyarlar Kahramanı Evlat Edinirler

Yaşlı kadın, sopa iken güzel bir kıza dönüşen kızı evlat edinir, ikisi yaşlı kadının evinde birlikte yaşamaya başlarlar. (5)

Çocuğu olmayan değirmenci, su da gördüğu çocuğu evlat edinir. (77)

Değirmenci, suda bulduğu çocuğu kendisine evlat olarak alır ve büyütür. (80)

Cadının suya attığı altın saçlı çocukları gören değirmenci, iki çocuğu evlat olarak alıp büyütür. (106)

N825.2. Yardımcı Yaşlı Adam

Her gece atına yaratık olan adama yaşlı bir adam yol göstererek yaratığı nasıl yakalayacağını öğretir. (42)

Babaları öldükten sonra yiyecek ekmek bulamayan üç kardeşe Hızır yardımcı olur. (45)

Dünyanın sonuna giden gençler orada ne yapacaklarını Őaşırınca babasını gizlice getiren bir genç yaşlı babasından aldığı akıl sayesinde hem kendisi hem de arkadaşlarını ölümden kurtarır. (49)

Yaşlı değirmenci suda baygın yatan çocuğu evine götürüp iyileştirir. (77)

Yaşlı tüccar gözleri çıkarılıp terkedilen kızı kurtarıp evine götürür. (78)

Padişahın küçük oğlu akıl almak için gittiği yaşlı bezirgân, oğlana akıl vererek dünya güzeli ile evlenmesini sağlar. (102)

Yaşlı değirmenci cinler ülkesine gidip ayna getirecek olan çocuğa bilgi vererek başarılı olmasını sağlar. (106)

Yaşlı adamın verdiği akıl sayesinde savaştaki askerle su bulup ölmekten kurtulurlar. (108)

N825.3. Yardımcı Yaşlı Kadın

Yaşlı kadın, evinde gördüğü kızı evlat edinir ve onun padişahın oğlu ile evlenmesine yardım eder. (4)

Yaşlı kadın, kızına yedi dağın ardındaki ağabeylerine gitmesi için çamurdan bir eşek yapar. (22)

Falcı kadın, Dengizhan'ın kızına âşık olan gence sihirli bir yüzük vererek kızı bulmasına yardım eder. (25)

N827. Yardımcı Çocuklar

Bücür çocuk, tarlada çalışan babasına yardım ederek babasını eve dinlenmeye gönderir. (36)

Yaşlıların öldürülmesi emrine karşın bir asker babasını saklayarak ona yardım eder. (108)

Babası zalim bir valinin tuzağına düşen çocuk, canı pahasına babasını kurtarır. (109)

N831. Yardımcı Kız

Devin esir ettiği kız, devi öldürdükten sonra devin hazinelerini babasına götürür. (27)

Devin kızı, tezek altında kalmış Fesli Bücür'ü kurtarır. (36)

Yaşlı ve hasta adamı gören kadın, yaşlı adamı sırtına alıp evinde misafir eder. (44)

Padişahın öldürülmesi için eline mektup verdiği gence, padişahın kızı yardım ederek mektubu yok eder ve onunla evlenerek padişahı kurtarır. (80)

Padişahın kızı, evlendiği dilenciye yardımcı olarak zengin olmasını sağlar. (83)

Devin saçlarını tarayan yedi kız, ateş almaya gelen kıza yardım edip ateş verirler. (115)

N832. Yardımcı Erkek Çocuk

Padişahın en küçük oğlu, karnında yılan taşıdığı için konuşamayan Asme hanımın karnındaki yılanları öldürerek kızın konuşmasını sağlar. (10)

Bücür çocuk yorgun babasını eve gönderip onun yerine tarla sürer. (36)

Tabutta ölü yatan kadının oğlu, annesinin sihirli yüzüğünü üvey annesinin elinden alıp annesine götürür. Yüzük, ölü kadının parmağına takıldığında kadın canlanır. (37)

Erkek kardeş, kız kardeşinin istediği olağanüstü işleri yaparak kız kardeşini mutlu eder. (106)

Yaşlıların öldürülmesi emrine karşın babasını saklayan asker, babasını ölümden kurtarır. (108)

N835. Yardımcı Güçlü Adam

Hz. Ali, zalim padişahı ve ordusunu yok ederek fakir adamı padişah yapar. (9)

Padişahın oğlu, ağabeylerini öldüren devi öldürür. (10)

N836. Yardımcı Kral

Padişah, yanına gelen fakir ile sohbet ettikten sonra ona her zaman altın verir. (32)

Ağa, suyun başını tutan canavarı öldüren Belkıya'ya istediği kadar et ve su verir. (92)

Padişah kaderden kaçış olmayacağını anlayınca kızını fakir genç ile evlendirir. (122)

N838. Yardımcı Kahraman

İnek, ahırda ağlayan iki yetime yardım ederek boynuzları altından çıkan yemekleri verir. (2)

Kuş, Alık ile Fatık'e akıl vererek kaçmaları gerektiğini söyler. (6)

Hızır, Hz. Ali fakir adama yardım ederek onu zalim padişahın elinden kurtarır. (9)

Fare, konuşmayan Asme hanımı almak için yola çıkan kahraman yol göstererek kızı almasına yardım eder. (10)

Sihirli cüce, padişahın küçük oğluna yardım ederek karısına göz koyan padişahı taşa dönüştürür. (19)

Kuş darısını aldığı fakir adama sihirli objeler vererek adamı zengin eder. (30)

Gulesing dayısına yardım ederek dayısını şirret karısından ve aşığından kurtarır. (66)

Babaları öldükten sonra yiyecek ekmekleri olmayan üç kardeşe Hızır yardım eder. (44)

Dünyada helal süt emmiş bir kız ile evlenmek isteyen adama Hızır yardım eder. (45)

Padişahın kızı ile evlenmek için yola çıkan adam, yolda rüzgâr gibi hızlı olan bir adamın yardımı ile padişahın kızını alır. (74)

Zenci Arap, babasının ülkesini arayan kahraman yol gösterir. (77)

Padişah kızı ile evlenmesin diye yeni doğan bir bebeği suya atar. Suyu atılan bebeği bir değirmenci kurtararak ona yardımcı olur. (80)

Belkıya, yer altı dünyasındaki canavarı öldürüp halkı kurtarır. (92)

Dünya güzelini bulmak için İstanbul'a gelen adama bir tüccar yardım eder. (102)

Zümrüdüanka fakir genci yedi yıl boyunca sırtında taşıyarak sevdiği kız ile evlenmesine yardım eder. (122)

N844. Yardımcı Derviş

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğluna rüyasına giren bir derviş yol gösterir. (24)

Aksakallı derviş, çocuğu olmayan padişaha bir elma verir. Elmayı hanımlarına yediren padişahın üç oğlu dünyaya gelir. (77)

(T)N848.0.2. Yardımcı Hızır

Hızır fakir kardeşlere yardım ederek dileklerini yerine getirir. (44)

Hızır, yolda gördüğü üç kardeşe yardımcı olur. (45)

Hızır, mahsur kalan baba ve oğluna yardım eder. (73)

Padişahın kızı ile evlenmek için yola çıkan fakir gence Hızır yardım eder. (74)

P. CEMİYET

P0-P99. Krallık ve Asilzadelik

P100-P199. Diğer Sosyal Kurumlar

P200-P299. Aile

P300-P399. Diğer Sosyal Akrabalıklar

P400-P499. İşler ve Meslekler

P500-P599. Hükümet ve İdare Etme

P600-P699. Adetler

P700-P799. Cemiyet ile İlgili Çeşitli Motifler

P10. Krallar (Padişah)

Padişah oğluna kırk gün kırk gece düğün yapar. (4)

Padişah, sihirli yüzüğü olan adamın kolunu kestirmeye karar verir. (9)

Padişah, oğullarına saraydaki yedinci odanın kapısını açmayı yasaklar. (10)

Padişah, oğlundan yerine getirmesi mümkün olmayan işler yapmasını ister. (19)

Padişah, küçük oğlunun hanımına göz koyduğu için küçük oğlunu öldürmeye çalışır. (19)

Padişah, üç oğluna ölmeden önce nasihat eder. (20)

Padişahın sarayında kırk kilitli oda vardır. Bu odalarda padişahın dışında kimse ne olduğunu bilmez. (24)

Padişah, Dengizhan'ın kızını alıp gelen oğlu için kırk gün kırk gece süren bir düğün yapar. (25)

Ölmek üzere olan padişah üç oğluna dev anasının yaşadığı dağa gitmeyi yasaklar. (26)

Padişah, dürüstlüğüne inandığı adama her gün para ve altın vererek ödüllendirir. (32)

Padişah, yerine getirmesi mümkün olmayan işleri yerine getiren kaplumbağaya kızını verir. (33)

Başına bir musibet gelen adam, bütün servetini ve ailesini kaybeder. (35)

Padişah, dilencinin evine gidip kızını oğluna ister. (37)

Mart ayında oğlu Munzur suyuna giren kral, Hızır'dan yardım ister. (71)

Padişah, kızını isteyenden üç şartı yerine getirmesini ister, istediği şartları yerine getirmeyenin kellesini alır. (74)

Mısır padişahının üç hanımından çocuğu olmayınca aksakallı bir derviş yardım eder. (77)

Padişah, fakir adamın yeni doğan oğlunun damadı olmasını istemediği için çeşitli planlar yaparak çocuğu öldürmeye çalışır. (80)

Padişah, karısı ile birlikte bir köyde çobanın evine misafir olur. (80)

Hacca giden padişah kızını evde yalnız bırakır. (82)

Kızına kızan padişah, onu dilenciye verir. Dilenci kızın zekâsı sayesinde padişahdan daha zengin bir adam olur. (83)

Çocuğu olmayan padişah Allah'tan bir evlat dileyince karısı yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getirir. (84)

Dermansız bir hastalığa yakalanan padişah, hastalığının çaresini arar. (92)

Padişah bütün askerlerini Şahmeran'ı bulmak için görevlendirir. (93)

Padişah Şahmeran'ın etinden çıkan köpüğü içince ölür. (94)

Padişah ölmeden önce üç oğluna mirasını paylaşır. (102)

Yedi oğlu olan padişah, oğulları ile evlendirmek için aynı anne babadan olma yedi kız aramaya çıkar. (114)

Padişah, kızını fakir bir adam ile evlendirmemek için elinden geleni yapar. (122)

P12. Kralın Karakteri

Padişah fakir adama bir ekmek bile vermeyen cimri bir adamdır. (9)

Padişah, küçük oğlunun karısına göz koyan namusa değer vermeyen ahlaksız biridir. (19)

Geline âşık olan padişah, oğlunu öldürmeye çalışan bir ahlaksızdır. (19)

Kral çocuklarını tehlikelerden koruyan şefkatli bir babadır. (26)

Padişah, fakir adamın doğru sözleri için ona sürekli para veren merhametli biridir. (32)

Mısır padişahı, verdiği sözü tutan doğru bir insandır. (77)

Padişah, yeni doğan bir bebeği öldürmeye çalışan acımasız biridir. (80)

Hacca giden padişah dönüşte kızına iftira atılır. Kızına atılan iftiralara inanan padişah kızını öldürmeye karar verecek kadar acımasızdır. (82)

Çocuğu olmayan padişah, Allah'tan yardım isteyen inançlı bir insandır. (84)

Üç oğluna mirasını eşit paylaşmak isteyen padişah, adil bir insandır. (102)

Padişah, kızının kaderine engel olmaya çalışan bir aptaldır. (122)

P16. Kralın Saltanatının Sonu

Fakir adamın getirdiği yüzüğü zorla almaya çalışan padişahı Hz. Ali öldürür yerine de fakir adamı padişah yapar. (9)

Oğlanın göldeki perilerin yanından getirdiği boyu bir karış sakalı iki karış olan cüce, gelinine göz koyan padişahı taşa dönüştürür. Küçük oğlu da padişah olur. (19)

Şahmeran'ın etinden çıkan zehirli köpüğü içen padişah ölür. (94)

P18. Kralların Evliliği

Padişah, dağda bir ağaçta bulunduğu kız ile evlenir. (82)

P20. Kraliçeler (Sultan)

Gelinine âşık olan padişahın karısı, padişaha yardımcı olarak gelinine sahip olması için akıl verir. (19)

Her şeyini kaybeden adamın karısı, bir tüccar tarafında kaçırlır. (35)

Padişahın karısı kocasına nasihat eder. (75)

Padişah karısını da yanına alarak ülke gezisine çıkar. (80)

Yılan şeklinde bir çocuk doğuran padişahın karısı bu durumu herkesten saklar. (84)

Sultan Süleyman'ın karısı, sultan Süleyman'ın sırrını öğrenmek için ona baskı kurar. (90)

P30. Prenslar (Şehzadeler)

Atını sulamak için çeşmeye giden padişahın oğlu, ağaçta bulduğu kıza âşık olur. (2)

Padişahın oğlu, âşık olduğu Fatık ile evlenerek kırk gün kırk gece süren bir düğün yapar. (3)

Şehzade, kış mevsiminde ülkede her aileye bakmaları için bir at verir. (4)

Kavak ağacındaki kızını gören padişahın oğlu, kıza âşık olur ve kız ile evlenir. (5)

Padişahın oğlu, yasaklanan yedinci odaya girince Asme hanımın resmini görüp kıza âşık olur. (10)

Padişahın küçük oğlu, aslında bir peri kızını olan bir kurbağa ile evlenir. (19)

Padişahın üç oğlu karısına göz koyan padişahı perilerin yardımı ile yenerek onun yerine padişah olur. (19)

Büyük sözü dinlemeyen padişahın çocuklarının başına, türlü türlü belalar gelir. (20)

Padişahın oğlu, deniz altında yaşayan Dengizhan'ın kızına âşık olur. (24)

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğlu, kızını bulmak için sular altındaki devler ülkesine gider. (25)

Padişah ölmeden önce üç oğluna nasihatlerde bulunur. (26)

Her şeyini kaybeden adamın bir oğlu suya kapılır, bir oğlunu da kurt kapar. (35)

Gülünce ağzından güller saçılan kızını gören padişahın oğlu kıza âşık olur ve kız ile evlenir. (37)

Düşman olan iki kraldan birinin kızını birinin ise oğlu vardır. Bunların barışması için çocuklarının birbirleri ile evlenmesi gerekmektedir. (71)

Mısır padişahı üç oğlundan en küçüğünü aksakallı dervişe verir. (77)

Çocuğu olmayan padişah Allah'a dua edince karısı yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getirir. (84)

Padişah, üç oğluna mirasını bırakır, en küçük oğlu miras yerine akıl ister. (102)

Padişahın oğlunun küçük karısından altın saçlı çocukları olur. (106)

Padişahın oğlu ava çıktığı vakit dağ başında bir mağarada bir kız ile karşılaşır. (121)

P40. Prensesler (Padişah Kızları)

Kuşun fakir köylüye verdiği sihirli eşeği değirmenci çalar. (30)

Padişah, bütün şartlarını yerine getiren kaplumbağaya küçük kızını verir. Kız evlendiği kaplumbağanın yakışıklı bir yiğit olduğunu bilir. (33)

Padişahın kızını almak için hüner imtihanından geçip başarılı olmak gerekir. (74)

Padişah kızını fakir bir bahçivana verir. (75)

Padişahın kızını, uyuyan kahramanın sihirli kitabını çalar. (77)

Padişahın kızını, babasının öldürmek için her şeyi denediği fakir çocuk ile evlenir. (80)

Padişahın kızını hoca ile cadının iftirasına uğrar. (82)

Dilenci ile evlenen padişahın kızını, kocasına akıl vererek onu padişahdan daha zengin biri haline getirir. (83)

Yılan şeklinde doğan padişahın oğlu, başka bir padişahın kızıyla evlenir. (84)

Padişahın kızı ile evlenebilmek için Kaf dağına gidip oradan sağ dönmek gerekmektedir. (105)

Padişahın kızı ülkenin en fakir adamının oğluna âşık olur. (122)

P110. Kralın Vezirleri

Padişahın büyük oğlunun attığı ok, vezirinin evinin önüne düşünce vezirin kızı ile evlenir. (19)

Padişahın yanına gelen fakir adamı kıskanan vezir, fakiri öldürmek isterken kendisi ölür. (32)

Padişahın veziri, Şahmeran'ın vücudundan çıkan zehirli köpüğü içince ölür. (93)

P150. Zengin Adamlar

Yasaklı dağdaki dev çok zengin bir servete sahiptir. (31)

Fakir adam, kuşun verdiği altın sıçan eşek sayesinde zengin olur. (30)

Her şeyini kaybeden adamın karısını da zengin bir tüccar kaçıırır. (35)

Cadının kuyuya attığı kız, ağladıkça gözlerinden altınlar saçılır, onu kuyudan bulup evine götüren adam çok zengin olur. (37)

Babaları öldükten sora ortada kalan üç fakir kardeş Hızır'ın yardımını eli çok zengin olurlar. (44)

Zengin adam kapısına gelen hasta adama yardım etmeyince bütün servetini kaybeder. (45)

Padişahın kızı ile evlenen dilenci, karısının sözünü dinleyip çalışmaya başlayınca padişahın daha zengin bir adam olur. (83)

P160. Dilenciler

Ağanın gelini dilencililiği bırakmadığı için kocası tarafından evden kovulur. (29)

Dilenci kılığına giren Hızır, daha önce yardım ettiği kardeşleri kontrol eder. (44)

Hızır, dilenci kılığına girerek bir ağanın evine gidip kara koyun sütü ister.
(45)

Padişah kızına kızdığı için onu bir dilenciye verir. (83)

P170.0.1. Cariyeler

Mısır padişahının oğlu kitabını açınca kırk cariye ortaya çıkıp dans ettikten sonra her bir cariye kırk altın verir. (77)

Padişah, kızına bir ev yapar, kızın hizmetini yapması içinde üç cariye bırakır.
(122)

P192. Deli Adamlar

Akıllı kardeş, deli kardeşi sayesinde hazine bulur. (52)

P210. Karı-Koca

Evlenen karı-koca, yılda sadece bir gün baş başa kalır. (1)

Kadın, üvey çocuklarını kıskandığı için kocasına yetimlere bakan ineği kesmesini söyler. (3)

Zalim bir kadın, kocasından üvey çocukları olan Alık ile Fatık'ı kesmesini ister. (5)

Karı kocanın yatağının dibinde bir geyik yatar. (6)

Geline âşık olan adam karısından yardım ister. (19)

Ayının misafirlige gittiği evde, kadın kocasıyla kavga eder ve ayıyı dışarı çıkarmasını söyler. (27)

Kuşun verdiği sihirli nesnelere sonra kadın ve kocası zengin olur. (30)

Bir karı kocanın çocukları olmaz. Değirmencinin verdiği darı torbasını karsının altına bırakan adam sabah uyandığında bütün darının çocuklara dönüştüğünü görür. (36)

Karı-koca evlerine gelen hasta adam için altı aylık bebeğini keserler. (45)

Birbirleri ile anlaşamayan karı-koca en sonunda boşanır. (55)

Kadın kocasına insanlara iyi davranması gerektiğini tembih eder. (75)

Padişah ve karısı, ülke gezisine çıkar, bir köyde çobana misafir olurlar. (80)

Yılan şeklinde bir oğlan dünyaya getiren kadın durumu ilk başta kocasından saklar. (84)

Sultan Süleyman'ın karısı kocasına ısrar ederek sahip olduğu sırrı öğrenmeye çalışır. (90)

Siyah yılan, karsını kaçıran boz yılan ile savaşıyor. (96)

Karı-koca dağ başında herkesten uzakta yaşar. (121)

P230. Çocuklar ve Ebeveynler

Üç oğlu olan adam ölünce, büyük oğullarına bütün servetini verir ama küçük oğluna hiçbir şey bırakmaz. (1)

Yetim kalan iki kardeş üvey anneleri tarafından her gün aç bırakılır. (3)

Padişah üç oğluna nasihat ederek evdeki yedinci odaya girmemelerini söyler. (10)

Padişah, üç oğluna ok atmalarını okun düştüğü evin kızıyla evlenmelerini söyler. (19)

Padişahın üç oğlundan en küçüğü kurbağa ile evlenir. Babası karsına âşık olunca karısı için babası ile savaşıyor. (19)

Padişah, ölmek üzere iken çocuklarına nasihat verir. (20)

Kadın, kızına üç erkek kardeşi olduğunu anlatır. Kadın, kardeşlerini görmek isteyen kıza çamurdan bir eşek yapar. (22)

Padişah Dengizhan'ın kızına âşık olan oğluna engel olmak için çok çabalar. (24)

Sular altında yaşayan Dengizhan'ın yedi oğlu ve bir kızı vardır. (25)

Padişahın üç oğlu vardır. Padişah üç oğlunu da ölmeden önce yasaklı dağa gitmemeleri gerektiğini söyler. (26)

Evdeki bütün darı çocuk olunca baba eline aldığı süpürge ile onları tandıra süpürür. (36)

Düşmanlarının saldırısına uğrayan keşiş ölmeden önce üç kızına sihir yaparak onları kurt şekline sokar. (62)

Düşman olan iki kraldan birinin bir oğlu birinin de bir kızı vardır. Düşman kralların barışması için çocuklarının birbirleriyle evlenmeleri gerekmektedir. (71)

Aksakallı adam, padişahın yeni doğan kızı ile fakir köylünün yeni doğan oğlunun birbirine nasip olduğunu söyler. (80)

Padişahın bir erkek ve bir kızı vardır. Hacca giden padişah oğlunu yanında götürür kızını ise evde yalnız bırakır. (82)

Yılan şeklinde bir oğlu olan padişah, oğlunun akıllı biri olduğunun farkındadır. (84)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'ın ağzına tükürerek bütün hayvanların dilini öğrenmesini sağlar. (90)

Padişah ölmeden önce üç çocuğunu çağırıp mirasını paylaşır. (102)

Padişah kızını kimseye vermemek için kızını isteyenlerden olmayacak işler başarmalarını talep eder. (105)

Yılanı evine alan ağanın sadece bir oğlu vardır. Yılan, çocuğu ısırıp öldürür. (117)

Padişah kızını, fakir bir adamın oğlu ile evlenmemesi için bir eve kapatır. (122)

P231. Anne ve Oğlu

Ali Kundır, annesine yalan söyleyerek sarı öküzü kesmesini sağlar. (7)

Kadın oğlunu öküzün kulağına koyarak babasına yemek gönderir. (36)

Dıngıl adında bir oğlu olan kadın, Dıngıl'ı nohut verdiği sekiz kız ile odun toplamaya gönderir. (28)

Padişahın kızını aramaya giden fakir gence Annesi dua eder. (74)

Padişahın en küçük karısı oğlunu aksakallı dervişe vermeyi kabul eder. (77)

Yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getiren anne, yılanın ağzına memesini bırakarak yılanı emzirir. (84)

Pirin annesi oğlunu ikna ederek taliplerinin yanına gönderir. (86)

Ağa, annesine gidip babasının kim olduğunu sorar. (107)

P232. Anne ve Kız

Anne kardeşlerini hiç görmeyen kızına çamurdan bir eşek yapar ve kardeşlerinin yanına gönderir. (22)

Dengizhan, padişahın oğlu ile kaçan kızına beddua ederek yedi yıl murat almamasını diler. (24)

Sular altında Yaşayan Dengizhan'ın, güneşten daha güzel bir kızı var. (25)

Annesi ne derse kız güler, her güldüğünde ağzından deste deste güller dökülür. (37)

Fakir adamın karısı, olağanüstü güçlere sahip bir kız doğurur. (78)

Kardeşlerini hiç görmeyen kız, annesine erkek kardeşlerinin nerede olduğunu sorar. (115)

P233. Baba ve Oğul

Ölmek üzere olan baba, büyük oğullarına mirasını bırakır fakat en küçük oğluna mirasından bir şey bırakmaz. (1)

Ali Kündür annesini kandırıp sarı öküzü kesince babası tarafından evden kovulur. (7)

Padişah, üç oğluna evdeki yedinci odaya girmemelerini söyler. (10)

Padişah, en küçük oğlunun karısına âşık olur. Oğlunu öldürmek için oğlundan imkânsız şeyler ister. (19)

Baba küçük oğlunun karısının elini görünce kadına âşık olur. (19)

Ölmek üzere olan baba, üç oğluna nasihat eder. (20)

Baba, Dengizhan'ın kızına âşık olan oğlunu bu sevdadan vazgeçirmek için her yolu dener. (24)

Ölmek üzere olan baba üç oğluna nasihat eder. (26)

Ağa dünyada sahip olduğu tek oğlunun dilenci bir kız ile evlenmesine izin vermez. (29)

Fakir adam, karnı şişince bir kaplumbağa doğurur. Kaplumbağa babasını padişahın kızını istemesi için dünür olarak gönderir. (33)

Her şeyini kaybeden adamın bir oğlunu kurt kapar, bir oğlu ise suya kapılıp gider. (35)

Tarlada çalışan baba, oğlunu öküzün kulağında görür. Oğlan babasını eve gönderip onun yerine tarla sürer. (36)

Sadece bir oğlu olan baba, oğlunu Munzur suyunun içinde görünce Hızır'dan yardım diler. (71)

Baba oğluna kula kulluk etmemesi gerektiğini tembihler. (75)

Mısır padişahı, oğlunun geldiğini duyunca davul zurna ile karşılar. (77)

Padişah, gurbetten dönen kızını anlattığı masaldan tanır. (82)

Padişah, yılan şeklinde dünyaya gelen oğlu için başka bir padişahın kızını ister. (84)

Ölmek üzere olan baba üç oğluna servetini paylaşır. (102)

Komutanların yaşlıları öldürün emrine karşı bir asker yaşlı babasını saklayarak savaş alanına götürür. (108)

Yılanı evinde besleyen ağanın yeryüzünde sadece bir oğlu vardır. Yılan bu çocuğu sokarak öldürür. (117)

Yılandan her gün bir altın alan adam, hastalanınca oğlunu yılanı gönderir. (116)

P233.6. Oğul Babadan İntikam Alır

Oğlan, karısını elinden almak isteyen babasını gölden getirdiği sihirli cüce yardımı ile öldürür. (19)

P234. Baba ve Kız

Baba, karısının sözlerine ikna olarak kızını ve oğlunu kesmeye karar verir. (3)

Baba, karısının sözlerine kanarak kızını öldürmeyi kabul eder. (6)

Kızı ile birlikte yaşayan dev, kızını öldüren çocuğu yakalamaya çalışır. (7)

Devin esiri olan kız, devi öldürdükten sonra babası ile devin hazinelerine konar. (27)

Dilencinin gülünce ağzından güller saçılan bir kız dünyaya gelir. (37)

Güneşin oğluna âşık olup kimse ile evlenmek istemeyen kız, babası kızdığı için evden kovar. (38)

Düşmanları tarafından öldürülen baba ölmeden önce üç kızını kurt şekline sokar. (62)

Padişah, kızını isteyenlerden olmayacak işler yapmasını ister. (74)

Padişah, kızını fakir çobanın oğlu ile evlenmesini istemediği için çobanın oğlunu öldürmek için her yolu dener. (80)

Padişah, kızının masum olduğunu öğrenince onu affeder. (82)

Kızına kızan padişah, onu ceza olarak dilenciye verir. Kız, kocasına akıl vererek kocasını babasından daha zengin bir adam olmasını sağlar. (83)

Kardeşini öldüren kız, babasının korkusundan Allah'a yalvarıp Pepuk kuşu olmayı diler. (85)

Padişah kızını kimseye vermemek için kızını isteyenlerden olmayacak işler talep eder. (105)

Padişah, kızının kaderini değiştirmek için çok uğraşır ama kaderini değiştirmeyi başaramaz. (122)

P251.3.1. Erkek Kardeşler Birbirinden İntikam Alırlar

P251.5. İki Erkek Kardeş

Tüccarın gemisinde nöbet tutan iki kişi aslında kardeşdir. İkisini bundan haberi yoktur. (35)

İki erkek kardeşten biri deli iken biri ise akıllıdır. Deli kardeş sayesinde akıllı kardeş zengin olur. (52)

P251.5.3. Rakip Erkek Kardeşler

P251.6.1. Üç Erkek Kardeş

Üç erkek kardeş, Asme hanımın peşinden gider ama en küçük kardeş Asme hanımı almayı başarır. (10)

Padişahın üç oğlu, evlenmek istedikleri kızı bulmak için ok atarlar. Ok hangi evin önüne düşerse onunla evlenecekler. (19)

Padişahın üç oğlunun en büyüğü, vezirin kızı ile ortanca oğlu, kadının kızı ile en küçüğü ise bir kurbağa ile evlenir. (19)

Üç erkek kardeş, babalarının verdiği nasihate uymadıkları için pişman olurlar. (20)

Kız, hiç görmediği üç erkek kardeşini bulmak için çamur eşeğe binip dağa gider. (22)

Sular altında yaşayan Dengizhan'ın, üç oğlu vardır. (24)

Hızır'ın yardım ettiği üç erkek kardeş arasında yardımı hak eden sadece en küçük kardeş olur. (44)

Üç erkek kardeş, çalışmak için evden ayrılınca Hızır ile karşılaşır. (45)

Çocuğu olmayan Mısır kralı, aksakallı derviş sayesinde üç oğlu olur. (77)

Padişah, ölmeden önce üç oğlunu çağırıp onlara mirasını dağıtır. (102)

Üç erkek kardeşin sadece bir kız kardeşi vardır. (115)

P251.6.3. Altı ve Yedi Erkek Kardeş

Dengizhan'ın kızı, eve gelen padişahın oğlunu yedi erkek kardeşinden saklar. (25)

Dağda yaşayan dev anasının yedi oğlu vardır. (26)

Dev anasının yedi oğlu vardır. (82)

Yedi erkek kardeşin, sadece bir bacıları vardır. (113)

P252.2. Üç Kız Kardeşler

Dev, üç kız kardeşi sıra ile evine götürüp evlenir. (27)

Padişahın üç kızından en küçüğü, kaplumbağa ile evlenir. (33)

Üç erkek kardeş, padişahın kızı ile evlenebilmek için sırası ile Kaf dağına giderler. (105)

Üç kız kardeş, padişahın oğluna aşıktır. Padişahın oğlu, üç kız kardeş ile sırasıyla evlenir. (106)

P252.5. Yedi Kız Kardeş

Devin yedi kızı vardır. Yedi kız kardeş, dev anasının saçını tararken gelen kıza ateş verirler. (115)

P253. Erkek ve Kız Kardeşler

Alık ve Fatık iki yetim kardeş, üvey annelerinin zulmünden kaçarlar. (3)

Üvey anneden kaçan Alık koç olur, Fatık ise padişahın oğlu ile evlenir. (4)

Üvey annenin evden attığı yetim erkek ve kız kardeş, ahırda ineğin boynuzları altından çıkan yemekler ile beslenir. (5)

Üç erkek kardeş, eve gelen kız kardeşi görünce çok mutlu olurlar. (22)

Dengizhan'ın üç oğlu ve bir kızı vardır. Üç erkek kardeş, kız kardeşi çok severler. (24)

Dengizhan'ın kızı, yedi erkeğin bacısıdır. (25)

Padişahın oğlu, kız kardeşini bir dağ başında bırakıp geri döner. (82)

Padişahın oğlunun karısı, altın saçlı bir oğlan ile altın saçlı bir kız çocuğu doğurur. (106)

Yedi erkek kardeş, kız kardeşi dağ başına bırakırlar. (113)

Üç erkek kardeşin tek kız kardeşi külden eşeğe binerek ağabeylerini aramaya çıkar. (115)

P261. Kayın Baba

Padişah, küçük oğlunun karısına âşık olur, oğlunu öldürmek için yerine getirmesi imkânsız vazifeler verir. (19)

Geline göz koyan kayın baba sihirli cüce tarafından taşla dönüştürülerek cezalandırılır. (19)

Fakir bahçivan kayın babası olan padişah, damadına servetinden pay vermez. (75)

Ayı, evine gelen kayınbabasına her dileği yerine getiren bir heybe verir. (86)

Ayının kayınpederi kızını merak ettiği için damadının evine gider. (87)

Padişah, kızı ve damadı için güzel bir düğün yapar. (122)

P264. Görümce, Yenge, Baldız

Kurbağa kız ile evlenen padişahın oğluna, baldızı olan kurbağa babasının istediği imkânsız vazifeleri başarmasına yardım eder. (19)

Görümce, yengeleri tarafından iftiraya uğrayınca ağabeyleri onu öldürmeye karar verir. (113)

Kızın yengeleri, kıza çok büyük kötülükler yapar. (114)

Kızın yengeleri, görümcelerini kıskandıkları için suyuna yılan yavrusu atıp hamile kaldı diye iftira atarlar. (115)

P282. Üvey Anne

Üvey anne, Alık ile Fatık'e her türlü eziyeti yapar. (2)

Üvey anne, çocuklarına her türlü yemeği verir ama iki yetime kül yedirir. (3)

Yetim çocukları ahıra atan üvey anne, onları öldürmesi için kocasını ikna eder. (5)

Üvey anne, yetim erkek ve kız kardeşe altı delik torba vererek kenger toplamaya gönderir. (85)

P310. Dostluk-Arkadaşlık

Asme hanımı aramaya giden adam yolda bir fare ile dost olur. Fare onu Asme hanıma götürür. (10)

Adamın sahip olduğu tek dostu ayıdır. (11)

Adam, ormanda dost olduğu ayıyı evine misafirlige çağırır. (12)

Dev anası gizlice memesini emen genç ile dost olur ve ona sihirli bir tarak ile sihirli bir sabun hediye eder. (26)

Horoz ile fare aynı evde yaşayan iki dosttur. (47)

Padişahın padişahının kızını almaya giden genç, yolda olağanüstü özellikleri olan dev, karınca ile arkadaş olur. (74)

Ölü adam, burcunu ödeyen kahraman ile dost olur ve ona yol gösterir. (77)

Şahmeran yanına gelen adam ile dost ve arkadaş olur. (92)

Şahmeran dost olduğu adama yedi yıl boyunca masal anlatır. (94)

Yılan ile adam arkadaş olur, yılan adama her gün bir altın verir. (116)

Fakir adam, Zümrüdüanka kuşu ile arkadaş olur. (122)

P320. Misafirperverlik

Ağanın evine misafir olan adam, gece gizliden karısının odasına girer. (1)

Ayı evine misafirlğe gelen dostuna en güzel ballarından ikram eder. (12)

Adamın karısı evine misafirlğe gelen ayıya kötü sözler söyler. (13)

İnsan yiyen dev, Dıngıl ve köyün sekiz kızını misafir ederek onlara yatak serer. (28)

Kuşun adama verdiği sihirli sofrayı alan karısı, komutanı misafir edince padişahın kızı, sofrayı çalar. (30)

Dev, evine misafir götürdüğü herkesi evde yer. (31)

Kadın yolda gördüğü yaşlı adamı eve alıp misafir eder, yaralarını sarar. (45)

Padişah, bir köyde oturan fakir bir çobana misafir olur. (80)

Padişah misafir gittiği evde, yıllar sonra kızı ile karşılaşır. (83)

Dev, misafir ettiği Pitlos ve kardeşlerini uyutup yemek ister. (89)

Şahmeran, yanına gelen Camısan'ı yedi yıl boyunca misafir ederek ona masallar anlatır. (92)

P322. Sahte İsim Altında veya Hile ile Misafirlik

Hızır, dilenci kılığına girerek daha önce yardım ettiği kişileri sınamaya gider. (45)

Padişahın iftiraya uğrayan kızı sahte bir isim ile kılık değiştirir ve babasının evine misafir olur. (82)

P360. Ağa ve Hizmetçisi

Ağa eve gelen dilenciye kovunca bütün servetini kaybeder. (44)

Ağa hizmetçilerine kızarak dilenci adama bir şey vermemelerini söyler. (45)

P411. Çiftçilik

Tarla süren çiftçi, tilkinin oyununa gelince tuz yerine ayı eti satın alır. (16)

Çiftçi bir adamın çocukları olmaz, değirmencinin verdiği akıl sayesinde çocukları olur. (36)

Fakir adamın ektiği buğdayları, bir kuş sürekli gelip yer. (30)

Farelerin ağasının öldüğünü duyan çiftçi, üzüntüden elindeki kamçıyı ağzına batırıp evine gider. (47)

Çiftçi, öküzünü yemek isteyen aslanı bağladıktan sonra döver. (59)

Çiftçinin karısı, kocasını hoca ile aldatır. (65)

Çiftçi kemerini getirmesi için eşeğine bir çap arpa verir. (98)

Çiftçi, tarlada öküzleri ile tarlayı sürer. (107)

P412. Çoban

Çoban, tilkinin elindeki gelini bir kuzu karşılığında tilkiden alır. (16)

Çoban, ikram ettiği ekmeği sonra geri isteyen çocuğa mecburen bir kuzu verir. (23)

Çoban, kurdun ağzındaki çocuğu kurdun ağzından alır ve evlat edinir. (35)

Köylülerin suya atmak için ağaca bağladıkları uyanık adamın sözlerine kanan çoban, adamın yerine geçince köylüler onu suya atarlar. (61)

Kurnaz adam, çobanı kandırıp elbiselerini ve koyun sürüsünü alır. (65)

Padişah ve karısının misafir olduğu çobanın, o gün bir oğlu dünyaya gelir. Padişah, çobana altın vererek oğlanı satın alır. (80)

Çoban, uyanın adamın hilesi sonucu hayatını kaybeder. (100)

Ağa çobanına bir kuzu kestirmesi emreder. (107)

P414. Avcılık

Padişahın üç oğlu, avdan dönerken ok atarlar. Ok hangi evin önüne düşerse o evin kızı ile evlenirler. (19)

Üç kardeş, keklik avına çıkar. (22)

Dağda yaşayan kırk kişi her gün ava gider. (100)

Padişahın oğlu ava çıkınca dağda ayın on dördü gibi bir kız ile karşılaşır. (121)

P424. Doktor

Doktorlar hasta adama hastalığının tek çaresi olarak kara koyun sütünü önerirler. (44)

Hekimler yaşlı adama hastalığının çaresi olarak siyah üzüm yemesini önerirler. (45)

Şahmeran'ın vücudundan çıkan köpüğü içen Camısan Lokman hekim olur. (92)

Doktor (hekim), hastalanan padişaha hastalığının tek ilacının Şahmeran etinden çıkan köpük olduğunu söyler. (93)

Doktorlar padişahın hastalığının tek çaresi olarak Şahmeran etinden çıkan köpük olduğunu söylerler. (94)

(T)P424.6. Ebe (Doğum Ebesi)

Dilencinin karısının doğumunu, üç huri melek yapar. (37)

Fakir adamın karısı doğum yaptığında huri melekler yardıma gelir. (78)

Padişahın karısı yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getirince doğumda olan ebelere bu durumu kimseye söylememelerini söyler. (84)

(T)P. 429.2. Remil Atma

Padişahın sihirbazı remil atar ve padişahın kızının ülkedeki en fakir adamın oğlu ile evleneceğini söyler. (122)

(T)P431. Tüccar

Tüccar, fakir adamın karısını kaçıırıp sandığında saklar. (35)

Uyanık adam tüccarı kandırıp mallarını alır. (65)

Gözleri çıkarılıp yabana atılan kızını bir bezirgân sahiplenerek onu ölmekten kurtarır. (78)

Padişahın küçük oğlu bir tüccardan akıl alarak dünya güzeli ile evlenir. (102)

P442. Fırıncı

Tilki, torbasını fırıncıya götürüp fırıncıdan ekme yapmasını ister. (69)

P443. Değirmenci

Tilkinin torbasından çıkan buğday tanelerinden biri değirmencinin dişini kırar, biri değirmencinin gözünü yaralar, biri de değirmen taşını kırar. (16)

Değirmenci, altın sıçan eşeği kendi eşeği ile değiştirir. (30)

Fakir adamın suya kapılan oğlunu, değirmenci kurtarır. (35)

Değirmenci adam, çocukları olmayan çiftçiye nasıl çocuk sahibi olacağını öğretir. (36)

Değirmenci su da gördüğü çocuğu eve götürüp iyileştirir. (77)

Devin bahçesindeki siyah gülleri almaya giden çocuğa, değirmenci yol gösterir ve sakalından iki tel verir. (106)

(T)P450. Kuyumcu

Padişah kızını bir dilenci ile evlendirir. Kız altınlarını kocasına vererek kuyumcuya gönderir. Kuyumcu altınları bozarak adam para verir. (83)

P453. Kunduracı

Ayakkabıcı, paşanın kızını için ayakkabı isteyen tilkiye ayakkabı verir. (112)

P461. Asker

Padişahın askerleri her yerde ayı yağı arar. (16)

Padişahın torunu emrindeki askerlerden dostluk görmez. (75)

Padişahın askerleri her yerde Şahmeran'ı araştırır. (93)

Padişahın oğlu, askere gidince cadı karısının doğurduğu çocukları suya atar, yerine iki köpek yavrusu koyar. (106)

Padişahın oğlu ile evlenmek isteyen kız, padişahın oğlu ile evlenirse bütün askerın üzerine oturabileceği bir halı yapacağını söyler. (106)

Asker, sakladığı babasının verdiği akıl sayesinde su bulur ve askerlerin susuzluktan ölmesini engeller. (108)

P475. Hırsız-Haydut

Fare, uyumakta olan adamın altınlarını çalarken adam uyanır ve hırsızları yakalar. (10)

Komutan fakir adamın sihirli sofrasını çalar. (30)

Evin hanımı uyuduğu sırada evin hizmetçisi parmağındaki yüzüğü çalar. (37)

Tilki, kış mevsiminde yiyecek zorluğu çekeceği zamanlar için çiftçinin öküzlerine taktığı boyunduruğu çalar. (39)

Hırsız bir adam boz yılanın ağzından çıkardığı elması çalar. (43)

Padişahın kızı, uyuyan kahramanın sihirli kitabını çalar. (77)

Arkadaşını bal kuyusuna indirip bırakan adam arkadaşının ballarını da çalar. (94)

Şahmeranın tılsımlı elması, bir tilki tarafından çalınır. (95)

Tilki, bir çiftçinin kemerini çalar. (98)

Fakir adam hayatı boyunca kırk haydut tarafından sürekli hakarete uğrar. (100)

(T)P 478. Kırk Harami

Kırk harami fakir adam çok kötülük edince fakir adamın oğlu bu kırk haramiye çeşitli oyunlar oynar ve hepsini öldürür. (100)

P485. Bilgin Kişi

Değirmenci, çocuğu olmayan adama nasıl çocuk sahibi olacağını öğretir. (36)

Bilgin bir kişi Sultan Süleyman'ın mührünü almak için Şahmeran'ın yurduna gider. (92)

Padişahın danışmanlarından biri Şahmeran'ın eti kaynatıldıktan sonra çıkan köpüğün padişahın hastalığına iyi geleceğini söyler. (93)

Kaf dağının eteğindeki adam, dağa giden gence ne yapması gerektiğini öğretir. (105)

Yaşlı adam, oğluna öküzlere tuz yedirdikten sonra öküzlerin ayakları ile kazdığı yerden su çıkacağını söyler. (108)

P486. Hamamcı

Hamamcı, altın sıçan eşeğin özelliklerini fark edince onu kendi eşeği ile değiştirir. (30)

Hamamcı Ayşe molla hatun hamamda doğum yapan kızın süt anneliğini yapar. (78)

P510.Mahkemeler

Ağa, öldüğünde iki oğluna servetini bırakır fakat küçük oğluna bir şey bırakmaz. Üç kardeş, bu durumu çözmek için kadıya gidince küçük kardeşin piç olduğunu öğrenirler. (1)

Mahkeme, fakir adamın kolunu kesmeye karar verir. (9)

Devesi kaybolan adam üç kişiyi ağaya şikâyet ederler. Ağa üç kişinin mahkemesini yapar. (107)

P555. Savaşta Mağlup Olma

Hız. Ali, fakir Arabı esir eden padişahın ordusu ile savaşır. Padişahın ordusu yenilince fakir adam padişah olur. (9)

Çap hatunun askerleri ile Ovacıklıların yaptığı savaşta çap hatun mağlup olur. (50)

P681. Yasla İlgili Adetler

Padişahın oğlu karısının öldüğünü görünce kızını mezara defnetmeye kıyamayıp bir tabuta koyar ve evin bir odasına bırakır. (37)

Farelerin ağası ölünce; horoz üzerine toprak atar, ağaç yapraklarını döker, civciv türlerini döker, keçi sakalını keser, su hırçın akar, kaya yerinden yuvarlanır, kız gözlerini çıkarır, çiftçinin karısı kendini tandıra atar. (47)

P715. Belirli Milliyetler

Mısır padişahı üç kadın ile evlenir ama hiçbirinden çocuğu olmaz. (77)

Q. MÜKAFATLAR VE CEZALAR

Q0. Cezalar ve Mükafatlar

Q10-Q99. Mükafatlandırılmış İşler

Q100-Q199. Mükafatların Özellikleri

Q200-Q399. Cezalandırılmış İşler

Q400-Q499. Cezaların Çeşitleri

Q1.1. Erenler, (Azizler) Kıyafet Değiştirerek Misafirperverleri Mükafatlandırır, Sevmeyenleri Cezalandırır.

Hızır, yaşlı ve hasta bir dilenci kılığına girerek üç kardeşe misafir olur. İlk iki kardeş ona kapılarını açmadığı vakit bütün servetlerini elinden alırken küçük kardeş onu evine alıp misafir edince Hızır onu ödüllendirir. (44)

Q2. İyiler ve Kötüler

Ağanın üç oğlundan büyük olan iki kardeş çok iyiyken piç olan küçük kardeş ise kötü biridir. (1)

Üvey anne, yetim çocukları kıskandığı için onlara her türlü kötülüğü yapar. (3)

Üvey annenin kötülüklerinden kaçan Fatık, cadıya iyilik ederken cadı onu öldürüp göle atar. (4)

Yaşlı kadın, kendisine iyilik eden kızını, öldürüp suya atar. (5)

Ayı, odun toplamaya gelen adam iyilik eder fakat adamın karısı ayıya hakaret eder. (12)

Padişah, küçük oğlunun karısına göz koyarak oğlunu öldürmeye çalışarak kötülük eder. (19)

Devin iyi yürekli karısı, ateş almaya gelen kıza ateş verir ve kötü yürekli kocasına karşı uyarır. (22)

Fakir adamın karısı, komutanı yemeğe davet edince komutan kadının sihirli sofrasını elinden zorla alır. (30)

Padişahın yanına gelen dürüst adam, dürüst bir insan olduğu için padişahın altın alır, veziri ise kötü kalpli olduğu için ölür. (32)

Helika hiç çocuk doğurmadığı için çocuk doğuran anneleri ve çocuklarını öldüren kötü kalpli bir kadındır. (41)

İyi yürekli değirmenci, kötü kalpli cadının suya attığı çocuklara altın saçlı çocukları evlat edinir. (106)

Q10. Mükafatlandırılmış İşler

Kuş, darısını aldığı kıza “açıl sofram açıl!” denildiğinde türlü türlü yemekler seren bir sofraya hediye eder. (30)

Kuş, aç yavruları için fakir köylüden aldığı darıya karşılık kıza altın sıçan bir eşek hediye eder. (30)

Fakir adam, dürüst olduğu için padişah sürekli ona altın ve para verir. (32)

Hızır, iyilik yapan kişileri her zaman ödüllendirir. (44)

Evine gelen hasta dilenciye hizmet eden karı-kocayı Hızır ödüllendirir. (45)

Fakir kadın her gün Hızır'ın lokmasını dağıtınca, Hızır en zor zamanda kocasını ve oğlunu kurtarır. (73)

Ayı, kızını kendisine veren kayınpederine her dileği yerine getiren bir heybe verir. (86)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'a bu davranışı karşısında minnettar kalır ve bütün hayvanların dilini öğrenmesini sağlayacak sihirli tükürüğünün verir. (90)

Yer altı dünyasındaki şehrin ağası, suyun başını tutan canavarı öldüren Belkıya'ya yedi günlük et ve su verir. Belkıya, bu sayede Zümrüdüanka kuşuna binip yeryüzüne çıkar. (92)

Siyah yılan, eşini kurtaran eşkıyaya bir küp altın verir. (96)

Çiftçi çalınan kemerini getiren eşeğe bir çap arpa verir (98)

Q40. İyilikle Mükafatlandırılma

Fare kendisini serbest bırakan kahramana baş fareden yüklü miktarda altın alır ve ona eşlik ederek zor sınavlardan geçmesine yardımcı olur. (10)

Kuş, darısını çaldığı adama sihirli objeler vererek iyilik eder. (30)

Hızır, yaşlı bir adamı iyileştirmek için çocuğunu kesen adama birçok iyilikler yapar. (45)

Ölü adam, burcunu ödeyen kahraman yolda çeşitli iyiliklerde bulunarak onu mükafatlandırır. (77)

Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'a iyilik yaparak onu mükafatlandırır. (90)

Padişah, kaderin önüne geçemeyeceğini anlayınca fakir adam ile kızı için güzel bir düğün yapar. (122)

Q45. Misafirperverlikle Mükafatlandırılma

Ayı arkadaş olduğu adamı evinde misafir ederek en güzel baldan ikram eder. (12)

Yılanlar padişahı Şahmeran, kızını kurtaran Sultan Süleyman'ı misafir ederek onu mükafatlandırır. (94)

Q51. Hayvanların Şefkatlilikle Mükafatlandırılması

Sultan Süleyman boz yilandan kurtardığı beyaz yılanı okşar. (90)

Q53. Kurtarma ile Mükafatlandırma

Sultan Süleyman, boz yılanın yemek üzere olduğu beyaz yılanı boz yilandan kurtarır. (90)

Zümrüdüanka kuşu yavrularını yilandan kurtaran kahramanı yer altı dünyasından sırtına bindirerek kurtarır. (92)

Q64. Sabır Mükafatlandırılır

Üvey annesinden sonra cadının da eziyetlerine sabırla katlanan Fatık, şehzade ile kırk gün kırk gece süren bir düğün ile evlenir. (4)

Ailesini kaybeden adam, başına gelen felaketlere sabırla katlanınca kral olur ve ailesine kavuşur. (35)

Padişahın kızına yıllarca âşık olan bahçıvan sabırlı davranınca padişaha damat olur. (75)

Muradına nail olmayan dilber çok büyük acılara sabır ile katlanınca sevdiği adama kavuşur. (78)

Cadının iftirası üzerine yıllarca eziyet çeken kız, en sonunda gerçeklerin ortaya çıkması üzerine muradına erer. (106)

Padişahın kızına âşık olan fakir adam Kaf dağına kadar giderek kıza kavuşmak için çare arar. Sabrı sayesinde kıza kavuşur. (122)

Q68.2. Doğruluk Mükafatlandırılır

Her zaman doğruyu söyleyen adam padişah tarafından ödüllendirilir. (32)

Q80. Korkusuzluk Mükafatlandırılır

Dengizhan'ın oğulları, kız kardeşlerinin aşkından sular altına gelen padişahın oğlunu affetmesi için Dengizhan'ı ikna ederler. (25)

Dağda kalan kız, dev anasının memelerini gidip emdiği için devanası ve yedi oğlu onu sahiplenirler. (82)

Şahmeran'ın kızını boz yılanın ağzından kurtaran Sultan Süleyman, şahmeran tarafından ödüllendirilir. (90)

Ağa, su başını tutan devi öldüren Belkıya'ya yeryüzüne çıkması için istediği kadar et ve su verir. (92)

Zümrüdüanka, yavrularını yılandan kurtaran Belkıya'yı sırtına bindirip yeryüzüne çıkarır. (92)

Siyah yılan, eşini kaçıran boz yılanı karşı kendisine yardım eden adama bir küp altın verir. (96)

Q91. Akıllılık Mükafatlandırılır

Padişah üç oğluna mirasını bırakır fakat padişahın küçük oğlu miras yerine babasından akıl ister. Aldığı akıl sayesinde hem zengin olur hem de dünya güzeli ile evlenir. (102)

Q93. Olağanüstü Yardımla Mükafatlandırma

Fare altın çalarken yakalanır. Fare altınların sahibine özgürlüğüne karşılık Asme hanımın yerini gösterir. (10)

Kuş yavruları için darısını aldığı adama altın sıçan bir eşek hediye eder. (30)

Dev anası yanına gelip memesini emen oğlana sihirli bir tarak ve sabun hediye eder. (26)

Huri melekler dilencinin yeni doğan kızını olağanüstü güçler ile mükafatlandırır. (37)

Hızır, iyiliksever karı ve kocayı zenginlik ile mükafatlandırır. (44)

Dilencinin hastalığı için bebeklerini kesen karı-kocaya Hızır yardım ederek ölmüş çocuğu tekrar diriltir. (45)

Ölü adam, borcunu ödeyen Mısır padişahının oğluna yol göstererek onu evine götürür. (77)

Şahmeran kızını kurtaran Sultan Süleyman'a olağanüstü güçler verir. (90)

Anka kuşu, yavrularını yılandan kurtaran Belkıya'yı yer altı dünyasından kurtarır. (92)

Zümrüdüanka kuşu fakir adamı yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

Q94. Tedavi ile Mükafatlandırma

Asme hanım karnındaki iki yılan yüzünden konuşamayan bir güzeldir. Padişahın oğlu kızını tedavi ederek bu yılanlardan kurtarınca kız konuşmaya başlar. (10)

Zümrüdüanka kuşu bacağındaki eti ağzına atan kahramanın bacağına tedavi ederek mükafatlandırır. (122)

Q111. Zenginlik ile Mükafatlandırma

Hz. Ali, fakir adamı padişah yaparak mükafatlandırır. (9)

Kuş, darısını yediği fakir adama olağanüstü objeler vererek adamı zengin eder. (30)

Hızır, yolda karşılaştığı üç kardeşi zenginlik ile mükafatlandırır. (45)

Değirmencinin suda bularak iyileştirdiği çocuk sahip olduğu elmasları satarak değirmenciye zengin eder. (77)

Sırlı ayı, kayın pederine bir heybe verir. Bu heybe kayınpederini zengin eden sihirli bir heybedir. (86)

Siyah yılan, eşini düşmanından kurtaran eşkıyaya bir küp altın vererek eşkıyayı zengin eder. (96)

Q111.7. Mücevher Vererek Mükafatlandırma

Hz. Ali yiyecek bir ekmeği olmayan adama yüzüğünü verir. (9)

Devin kızı canını bağışlayan kahramana altın vererek mükafatlandırır. (10)

Dilencinin kızının doğumunu yapan huri melek, kızın parmağına bir yüzük takar. (37)

Mısır padişahının oğlu kendisine iyilik eden değirmenciye yastığının altına sakladığı altınları hediye eder. (77)

Padişah Şahmeran'ı gören adamı gösteren iki kişiye çok altın verir. (94)

Siyah yılan savaşta kendisine yardım eden eşkıyaya bir küp altın hediye eder. (96)

Yılan, çalışkan oduncuya her gün bir altın vererek çalışkanlığını ödüllendirir. (116)

Q112.0.1. Krallık Vererek Mükafatlandırma

Hz. Ali fakir adama padişahlık vererek mükafatlandırır. (9)

Q114. Hediye Vererek Mükafatlandırma

Kuş, yavruları için darı veren fakir adama sihirli sofraya ve eşek hediye eder. (30)

Şahmeran, oğlunu kurtaran kahraman hediye vererek mükafatlandırır. (90)

Yılan, eşini kurtarmada kendisini yardım eden adama bir küp altın vererek mükafatlandırır. (96)

T) Q149.3. Sihirli Tarak ile Hediye Etme

Dev anası sol memesini emen kahramana yere atıldığı vakit ormana dönüşen sihirli bir tarak hediye eder. (26)

(T)Q149.4. Başka Sihirli Hediyelerle Mükafatlandırma

Çobanın damadı olan ayı, evine ziyarete gelen kayınpederine sihirli bir heybe verir. (86)

Q211. Ölümle Cezalandırma

Padişahın oğlu, kendisini kandıran cadı karısını ve kızını kırk katırın ardına bağlayarak dağlara salar. (5)

Zalim padişah fakir adamı haksız yere cezalandırınca Hz. Ali padişahı öldürerek cezalandırır. (9)

Asme hanımı aramaya çıkan küçük kardeş, ağabeylerini öldüren deviyi öldürerek cezalandırır. (10)

Ayı, tilkinin kuzusunu yer. Buna kızan tilki, kurnazlık yapıp ayıyı öldürür ve kuş başı doğrar. (16)

Gelinine göz koyan ahlaksız padişah, oğlanın göldeki perilerden aldığı sandığın içinden çıkan cüce tarafından öldürülür. (19)

Kızın ağabeyleri, kız kardeşlerinin kanını emen deviyi öldürürler. (22)

Dıngıl ve köyün kızlarını misafir eden dev, onları yemek ister. Bu durumu fark eden Dıngıl, aklını kullanarak deviyi öldürür. (28)

Küçük kardeş, iki ağabeyini öldüren devi öldürerek cezalandırır. (31)

Padişahın oğlu, karısına eziyet eden cadı ve kızını katırın ardına bağlayıp ölümle cezalandırır. (37)

Uyanık adam, kendisini öldürmek isteyen köylülere su altında koyun sürüsü olduğunu söyleyerek kandırır. Suya atlayan köylüler ölür. (61)

Kurnaz adam, köylüleri öldürerek kendisine yaptıkları kötülüklerin öcünü alır. (65)

Kadın hocayı öldürdüğünü söyleyince atın ardına bağlanarak öldürülür. (65)

Gulesing, dayısının karısı ile zina yapan hocayı öldürerek cezalandırır. (66)

Katır, kendisini yemek isteyen kurda bir tekme atarak öldürür. (67)

Padişahın oğlu, Muradına nail olmayan dilbere büyük kötülükler yapan kadın ve kızını kırk katır ardına bağlayarak öldürür. (78)

Siyah yılan, eşini zorla elinden alan boz yılanı öldürerek cezalandırır. (96)

Padişah, altın saçlı çocuklarını suya atıp gelinine iftira atan cadı karısını kırk katırın ardına bağlayıp dağlara salar. Kadın, kayalara çarpa çarpa ölür. (106)

Kızın ağabeyleri karılarının kız kardeşlerine attığı iftira karşısında karılarını katır ardına bağlayıp öldürürler. (113)

Yılanın her gün bir altın vererek yardım ettiği adamın oğlu, ihanet edip yılanı öldürmeye çalışınca yılan, çocuğu sokarak öldürür. (116)

Tilki dost olarak gördüğü yılanın ihanetini görünce tilkiyi öldürerek cezalandırır. (119)

Q212. Hırsızlık Cezalandırılır

Fakir adam sofrasını çalan komutanı ve eşeğini çalan hamamcıyı sihirli tokmak ile döver. (30)

Çiftçi öküzlerin boyunduruğunu çalan tilkinin dersini yüzer. (39)

Q213. Kız Kaçırma Cezalandırılır

Padişah, karısını çalan tüccarı yakalayıp hapse atar. (35)

Mısır padişahının oğlu, karısını kaçırın devin sırrını öğrenip devi öldürür. (77)

Q215. Yamyamlık Cezalandırılır

Bostanına giren herkesi öldürüp kızı ile birlikte yiyen dev padişahın küçük oğlu tarafından öldürülüp cezalandırılır. (10)

Devin karısı, iki ablasını yiyen devi öldürerek ablalarının intikamını alır. (27)

Dıngıl, köyün kızları ile misafir olduğu devin kendilerini yemek istediğini anlayınca devi öldürür. (28)

Evine gelen herkesi öldürüp yiyen dev, küçük kardeş tarafından öldürülür. (31)

Katır, kendisini yemek isteyen kurdun yüzüne bir tekme atarak öldürür. (67)

İnsan yiyen canavar, yeraltı dünyasına inen Belkıya tarafından öldürülür. (92)

Q235. Beddua ile Cezalandırma

Sihirli cüce, gelini ile evlenmek için oğlundan olağanüstü görevleri yerine getirmesini isteyen padişaha beddua ederek taş kesilmesini sağlar. (19)

Dengizhan, padişahın oğlu ile kaçan kızına beddua ederek yedi yıl muratsız kalmasını diler. Kız, yedi yıl boyunca kocasına kavuşmaz. (24)

Dengizhan, sevgilisi ile evden kaçan kızına beddua ederek yedi yıl boyunca sevgilisi ile kavuşmamasını diler. (24)

Q241. Zina Cezalandırılır

Gulesing, dayısının karısı ile zina yapan hocanın ağzına kızgın yağ dökerek cezalandırır. (66)

Zina yaptığı sanılan kadın, yedi yol ayrımında toprağa gömülür. (106)

Q242. Akriba ile İlişkinin Cezalandırılması

Padişah küçük oğlunun karısına göz diker. Oğlundan yapamayacağı işler isteyince kızın akrabalarının gönderdiği boyu bir karış sakalı iki karış cüce, padişahı öldürür. (19)

Geline kötü gözle bakan padişah, oğlu tarafından tahttan indirilir. (19)

Q260. Aldatma Cezalandırılır

Padişahın oğlu, karsını kandırıp onun yerine geçen kadını cezalandırır. (37)

Katır, kendisini aldatan kurt ve tilkiyi cezalandırır. (67)

Padişahın oğlu âşık olduğu kıza çok kötülük yapan ve kendisini aldatan Hamamcı Ayşe Molla ve kızını katır ardına bağlar. (78)

Padişah hacca gittiği vakit kızına iftira atıp kendisini aldatan hoca ve cadıyı katır ardına bağlayarak cezalandırır. (82)

Q262. Sahtekarlık Cezalandırılır

Ağaçtaki kızı suya atıp yerine kızını padişahın oğluna götüren cadı, gerçekler ortaya çıkınca cezalandırılır. (5)

Padişahın oğlu, kendisine gelin gelen kızın gözlerini çıkarıp yerine kendi kızını koyan dünürücü cadıyı öldürerek cezalandırır. (37)

Muradına nail olmayan kızın yerine kendi kızını padişahın oğluna gelin götüren kadın, padişahın oğlu tarafından katır ardına bağlanarak cezalandırılır. (78)

Padişah, hacca gittiği zaman kızına iftira atan sahtekâr hocayı öldürerek cezalandırır. (82)

Altın saçlı çocukları suya atıp yerine iki köpek yavrusu koyan kadın, padişah tarafından öldürülür. (106)

Tilkinin donmaktan kurtardığı yılan, tilkiyi ısırarak isteyince tilki yılanı kandırıp öldürür. (120)

Q263. Yalan Cezalandırılır

Padişah yalan söyleyen hocayı öldürerek cezalandırır. (82)

Padişah, yalan söyleyerek gelinine iftira atan cadı karısını cezalandırır. (106)

Q281. Nankörlük Cezalandırılır.

Ayı, misafirlige gittiği evin hanımından hakaret işitince kadının kocasına bir daha ormana gelip odun toplamamasını söyler. (12)

Q285. Zalimlik Cezalandırılır

Kavaktaki kızı suya atıp yerine kızını padişahın oğluna götüren cadı, gerçeklerin ortaya çıkması üzerine padişahın oğlu tarafından kırk katır ardına bağlanılarak cezalandırılır. (5)

Evine götürdüğü kadınlara çeşitli işkenceler yaptıktan sonra yiyen dev, en son karısı tarafından öldürülür. (27)

Evine gelenleri öldüren dev, küçük kardeş sayesinde öldürülerek cezalandırılır. (31)

Padişahın oğlu, su karşılığında gelinin gözlerini çıkararak cadıyı kırk katır ardına bağlayarak cezalandırır. (78)

Padişah, gelinin doğurduğu çocukları suya atan cadı karısını ölüm ile cezalandırır. (106)

Yaşlı nine kışın evine sığınan misafiri eve almaz. Adam yaşlı kadını yakarak öldürür. (110)

Q302. Kıskançlık Cezalandırılır.

Padişah kıskanç karısını evden kovar. (82)

Cadı karısı padişahın gelininin doğurduğu güzel çocukları kıskanınca suya atıp yerine iki köpek yavrusu bırakırlar. Gerçekler ortaya çıkınca padişah kıskanç cadıyı cezalandırır. (106)

Q331.2. Kibirliklik Cezalandırılır

Kibirli davranan zengin ağa, Hızır tarafından cezalandırılarak bütün serveti elinden alınır. (44)

Hızır, kibir yapıp dilenciye evinden kovan zengin adamın bütün servetini yok eder. (45)

Q414. Cezalandırma: Diri Diri Yakma

Tilki, kuzusunu yiyen ayının üzerine kaynar su döker. Ayı haşlanarak ölür. (16)

Gulesing, dayısının karısı ile zina yapan hocanın ağzına kızgın yağ dökerek hocayı diri diri yakar. (66)

Q416. At Kuyruğuna Bağlayarak Cezalandırma

Cadı, katır kuyruğuna bağlanarak cezalandırılır. (4)

Padişahın oğlu, âşık olduğu kızı suya atıp yerine kızını gelin getiren cadıyı ve kızını kırk katırın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır. (5)

Padişahın oğlu yaşlı kadın ve kızının yaptıklarını anlayınca onları yirmi aç ve yirmi susuz katır ardına bağlar. (78)

Padişah hacca gittiği vakit kızına iftira atan hocayı atın ardına bağlayarak cezalandırır. (82)

Padişah, gelinin doğurduğu çocuklar yerine iki köpek yavrusu koyan cadı karısını kırk katırın kuyruğuna bağlayarak cezalandırır. (106)

Q431.3. İtaat Etmediği İçin Cezalandırma

Lele, padişahın karısına kendisi ile birlikte olmasını söyler. Kadın kabul etmeyince lele kadının üç oğlunu da öldürür. (82)

Q458. Döverek Cezalandırma

Tilki, kuzusunu yiyen ayıyı çuvala hapsedtikten sonra yün tarağı ile döverek öldürür. (16)

Dıngıl, insan yiyen devi meşe ağacı ile döve döve öldürür. (28)

Adam, altın sıçan eşeğini çalan değirmenciye kuşun verdiği tokmak sayesinde iyice döverek eşeğini geri alır. (30)

Q551.3.4. Taşa Çevirerek Cezalandırma

Padişah gelinine göz dikip oğlunu öldürmek ister. Gölden gelen cüce, padişahı taşa çevirerek cezalandırır. (19)

Q556. Beddua ile Cezalandırma

Anne, kendisinin rızası olmadan sevgilisi ile kaçan kızına beddua ederek cezalandırır. (24)

Q570. Ceza ve Affetme

Camısan kendisini kuyuya hapseden arkadaşlarının sahip olduğu malların yarısını aldıktan sonra onları affeder. (92)

Padişah, fakir bir adama âşık olan kızını bir eve kapatır. Fakir çocuk Zümrüdüanka kuşunun sırtında gelip padişahı ikna edince padişah kızını ve fakir adamı affederek onlara düğün yapar. (122)

R. ESİRLER VE KAÇAKLAR

R0-R99. Esirlik

R100-R199. Kaçmalar

R200-R299. Firarlar ve Takipler

R300-R399. Sığınaklar ve Tekrar Ele Geçirmeler

R10. Kaçırma

R10.1. Prensesin Kaçırılması

Dev, padişahın kızını uyuduğu vakit kaçırıp esir eder. (77)

R11.1. Dev veya Canavar Tarafından Kaçırılan Prenses

Mısır padişahının gelini dev tarafından kaçırılır. (77)

R11.3. Dev tarafından kaçırılma

Kadın ve koca yasak olan dağda uydukları vakit dev, kadını kaçırır. (77)

R24. Kıyafet Değiştirerek Kaçırma

Hızır, kıyafet değiştirerek evlenmek üzere olan bir kız, kahraman için kaçırır. (45)

Yaşlı kadın, padişaha gelin giden kızın elbiselerin değiştirerek kız kaçırır yerine de kızını gelin eder. (78)

R39.1. Sihir Vasıtası ile Kaçırmalar

Sular altındaki ülkeye giden padişahın oğlu sihirli yüzüğü parmağına takınca Dengizhan'ın kızı ile yeryüzüne çıkar. (25)

R39.2. Yaşlı Kadın Vasıtasıyla Kaçırma

Hoca, hacca giden padişahın kızını yaşlı cadının yardımı ile evine götürür. (82)

R41.3.4. Kuyuya Hapsetme

Padişahın oğluna gelin giden kız, cadı tarafından gözleri su karşılığında alındıktan sonra bir kil kuyusuna atılır. (37)

Altın çıkarmak için kuyuya inen genç, arkadaşları tarafından kuyuda bırakılır. (93)

Bal kuyusundan arkadaşı ile birlikte bal çıkaran fakir genç, hain arkadaşı tarafından bal kuyusuna hapsedilir. (94)

R111.1.1. Prensesin Devden Kurtarılması

Devin sırrını öğrenen Mısır padişahının oğlu, devi öldürüp karısını kurtarır. (77)

R111.1.3. Ejderhadan Prensesin Kurtarılması

Padişahın oğlu, karnındaki yılanlar yüzünden konuşamayan Asme hanımı yılanlardan kurtarır. (10)

Sultan Süleyman Şahmeran'ın kızını boz bir yılanın ağzından kurtarır. (90)

R111.2.2. Prensesin Dağdan Kurtarılması

Padişahın oğlu, isimsiz bir dağda yaşayan karnında yılan olduğu için konuşamayan kızın karnındaki yılanı öldürüp hem kızın konuşmasını sağlar hem de onunla evlenir. (10)

Mısır padişahının oğlu, devin dağda esir ettiği kadını devden kurtarmayı başarır. (77)

Dağda terk edilen padişahın kızını bir padişah dağdan alarak onunla evlenir. (82)

(T)R. 124. Çocuğun Sudan Kurtarılması

Her şeyini kaybeden adamın bir oğlu suya kapılır. Oğlanı sudan bir değirmenci kurtarır. (35)

Padişahın ilerde kızı ile evlenmesini istemediği çocuğu suya atar. Çocuğu sudan yaşlı bir değirmenci kurtarır. (80)

(T)R. 125. Gencin Olağanüstü Bölgeden Kurtarılması

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğlu, sular altındaki devlerin ülkesine gider. Oğlanı bu sihirli bölgeden Dengizhan'ın kızı kurtarır. (24)

R130. Kaybolan veya Terkedilen Şahısların Kurtarılması

İftiraya uğrayan padişahın kızı dağa terkedilir. Kızı dağda gören padişahın oğlu kız ile evlenir. (82)

R131.2. Terk Edilen veya Kaybolan Çocuğu Değirmenci Kurtarır

Değirmenci, değirmenine gelen suyu kesen baygın çocuğu kurtarıp evlat edinir. (77)

Padişah, ilerde damadı olacağını öğrendiği çocuğu suya atınca değirmenci çocuğu kurtarır. (80)

Kızın doğurduğu çocukları, cadı karısı suya atar. Değirmenci, çocukları sudan kurtarıp yanında yetiştirir. (106)

R141. Kuyudan Kurtulma

Yerin yedi kat altına düşen kahraman orada Zümrüdüanka kuşunun yavrularını yılandan kurtarıncaya Zümrüdüanka, kahramanı sırtına alıp yeryüzüne çıkarır. (92)

Şahmeran, altın kuyusuna düşen genci yıllarca misafir ettikten sonra yeryüzüne çıkarır. (93)

Hain arkadaşı tarafından bal kuyusuna terkedilen fakir oduncu, Şahmeran'ın yardımı ile kurtulur. (94)

R151. Karısını Kurtaran Koca

Padişah karısını kaçıran adamı yakalayıp iki katıra bağlayıp parçalatır, karısına tekrar kavuşur. (35)

Padişahın oğlu, ölen karısının parmağına sihirli yüzüğü takınca kadın tekrar canlanır. (37)

Mısır padişahının oğlu, karısını kaçıran devi öldürüp karısını kurtarır. (77)

Siyah yılan, karısını olan beyaz yılanı boz yılandan kurtarır. (96)

Padişahın oğlu, iftiraya uğrayan karısını gerçeklerin açığa çıkmasından sonra onu kurtarır. (106)

R152. Kocasını Kurtaran Kadın

Padişahın küçük gelini, kocasını akrabalarının yanına göndererek olağanüstü işler başarmasını sağlar. (19)

Kadın, kayınpederinin öldürmek istediği kocasına yardım ederek kocasını kurtarır. (19)

Kocasının sırrını söylediği için kocasını kaybeden kadın onu mahsur kaldığı ağaçtan kurtarır. (33)

Yılan şeklinde olan perinin sırrı açıklanınca yılan ölür. Yılanın karısı sihirli bir elmanın yarısını yedikten sonra yarısını da göle atınca yılan tekrar canlanır. (84)

R213. Evden Kaçma

Üvey annenin kendilerini öldüreceğini öğrenen Alık ile Fatık, karganın da yardımı ile evden kaçar. (3)

Üvey annenin yaptıklarına dayanamayan çocuklar, evden kaçar. (4)

İki yetim çocuk, üvey anne zulmünden kaçarak başka ülkeye giderler. (5)

Ali Kündür, evdeki sarı ineği kesince babasının korkusundan evden kaçar. (7)

Dengizhan'ın kızı sevgilisi ile evden kaçar. (24)

Evden kaçan kadın dağda dev anası ve oğullarına misafir olur. (82)

Pitlos ve kardeşleri, devin evine misafir olur. Devin kendilerini yemek istediğini anlayınca deve un eleği ile su taşıtırıp evden kaçarlar. (89)

Şahmeran'ı gören Camısan Şahmeran'ın yerini kimseye göstermemek için evini terk ederek dağa yerleşir. (92)

R311. Ağaca Sığınma

Üvey annesinin kendisini öldüreceğini öğrenen Fatık, başka bir ülkeye giderek çeşme başındaki ağaca sığınır. (3)

Üvey anneden kaçan kız, çeşme başındaki ağaca çıkıp orada yaşamaya başlar.
(4)

Üvey annesi tarafından öldürülmeye çalışılan kız, bir ağaca çıkarak orada yaşamaya başlar. (5)

İki kardeş geceyi ağaçta geçirir. (52)

Hocanın iftira attığı padişahın kızı dağda bir ağaca sığınır. (82)

S. ANORMAL ZULÜMLER

S0-S99. Zalim Akrabalıklar

S100-S199. Korkunç Katliamlar veya Sakat Etmeler

S200-S299. Zalimce Kurban Etmeler

S300-S399. Terk Edilmiş veya Öldürülmüş Çocuklar

S400-S499. Zalim İşkenceler

S11. Zalim Baba

S11.4. Baba Çocuğunu Öldürmeyi Planlar

Üvey anne, çocukları öldürmek için kocasına baskı yapınca baba çocuklarını kesmeye karar verir. (3)

Alık ile Fatık'ın babası karısının baskısı ile iki çocuğunu öldürmeyi planlar.
(4)

Pasif baba, karısının hain emelleri karşısında çocuklarını öldürmeye çalışır.
(5)

Padişah küçük oğlunun karsına âşık olur. Gelini ile evlenmek için oğlundan yerine getiremeyeceği işler isteyip öldürmek ister. (19)

Oğlunu öldürmeyi planlayan baba taş kesilir. (19)

Padişah, hocanın iftirası üzerine kızını öldürmeye karar verir. (82)

S12. Zalim Anne

Padişahın karısı, oğlunun karısına göz koyan kocasına akıl vererek yardımcı olur. (19)

Dengizhan kendisinin rızası olmadan sevgilisi ile kaçan kızına yedi yıl boyunca mutlu olmaması için beddua eder. (24)

(T)S21.6. Zalim Erkek Kardeşler

Padişahın oğlu, kız kardeşini zina yaptığı gerekçesi ile dağ başında yalnız bırakır. (82)

Erkek kardeşler karılarının attığı iftiraya inanarak tek kız kardeşlerini öldürmeye karar verirler. (113)

S31. Zalim Üvey Anne

Üvey anne, kendi çocuklarından daha güzel olan Alik ile Fatık'ı kıskandığı için onları evden kovar. (2)

Üvey anne, kendi çocuklarına güzel yemekler yedirirken iki yetime kül yedirir. (3)

Anneleri ölen çocukların babası başka bir kadın ile evlenir. Üvey anne, iki yetime yemek vermez onları ahıra atar. (4)

Üvey anne, kendi çocuklarına güzel yemekler yedirir fakat iki yetime kül yedirip ahırda uyutur. (5)

Üvey anne bir çocuk doğurunca kendilerini zengin eden çocuğu kıskanır. (77)

Çocukları olmayan üvey anne, iki yetime her türlü işkenceyi yapar ağır işlerde çalıştırır. (85)

S61. Zalim Kayınpeder

Kadının kayınpederi onu elde etmek için her türlü ahlaksızlığı yapar, oğlunu öldürme planları yapar. (19)

Gelinine sahip olmak isteyen kayınpeder oğlundan yerine getirilmesi imkânsız vazifeleri yerine getirmesini ister. (19)

Padişah, kızını fakir adama vermemek için onu eve hapseder. (122)

S62. Zalim Koca

Dev, evlendiği kadınlara kızdığı vakit onları yer. (27)

S112. Yakma ile Öldürme

Ayı, tilkinin zar zor getirdiği kuzuyu yer. Ayıya kızan tilki, ayının üzerine kaynar su dökerek öldürür. (16)

Gulesing, dayısının karısı ile zina işleyen hocayı kızgın yağ ile yakarak öldürür. (66)

Kış mevsiminde dışarda kalıp ninenin evine sığınan adam yaşlı kadını yakarak öldürür. (110)

S117. Atın Arkasına Bağlayarak Cezalandırma

Padişahın oğlu, cadı ve kızını katırın arkasına bağlayarak dağa sürerek öldürür. (2)

Padişahın oğlunun âşık olduğu kızı suya atıp yerine kızını koyan cadı, kırk katır ardına bağlanıp cezalandırılır. (3)

Padişahın oğlu, sevdiği kız yerine kızını gelin getiren cadıyı ve kızını kırk katır ardına bağlar dağa salar. Cadı ve kızı, taşlara çarpa çarpa parçalanır. (4)

Cadının cezası, kırk katır ardına bağlanmaktır. (5)

Padişahın oğlu karısına çok büyük kötülükler yapan yaşlı kadın ve kızını yirmi aç ve yirmi susuz katır ardına bağlayarak cezalandırır. (78)

Hacca giden padişahın kızına hoca iftira atar. Kızının hikayesini dinleyen padişah hocayı atın ardına bağlayarak cezalandırır. (82)

Padişah, gelinine iftira atan cadı karısını katır ardına bağlayarak öldürür. (106)

Yedi kardeş, kız kardeşe iftira atan karılarını kırk katır ardına bağlayıp dağlara salar. (113)

S123. Diri Diri Gömülme

Cadı karısı, padişahın gelininin doğurduğu çocukları kıskandığı için çocukları suya atar. Padişahın oğlu, karısını zina yaptığı suçlaması ile iki yol ağzında toprağa gömer. (106)

S131. Suda Boğarak Öldürme

Uyanık adam, kendi elbiselerini çobana giydirerek kendi yerine onun suya atılmasına sebep olur. (61)

Köylüler kurnaz adamın hilesi ile suya atırlar. Hepsi suda boğularak ölür. (65)

Uyanık adam, babasına kötülük eden kırk adama çeşitli oyunlar oynadıktan sonra onları kandırıp suya atar. (100)

S142. Şahıs Suyu Atılır ve Terk Edilir

Köylüler Keloğlanı suya atıp dönerler. (61)

Padişah, çobanın oğlunu damat olarak istemeyince fakirin oğlunu doğduğunda ölsün diye suya bırakır. (80)

Kırk adam, çuvalın içindeki çobanı suya atıp dönerler. (100)

Cadı karısı, padişahın gelinin doğurduğu altın saçlı oğlan ve kızını kıskanıp suya atar. (106)

S143. Ormana Terk Etme

Köylüler kendilerini sürekli kandıran Keloğlan'ı bir ağaca bağlayıp giderler. (61)

Padişah, çobanın yeni doğan oğlunu ormanda ağaca bağlayarak terk eder. (80)

Padişahın oğlu zina yaptığına inandığı kız kardeşini ormana terk eder. (82)

S146.1. Kuyuya Terk Etme

Cadı, padişahın oğluna gelin gelen kızın gözlerini su karşılığında çıkarıp kil çukuruna atar. (37)

Oğlan arkadaşlarının ihanetine uğrayıp kuyuya terkedilir. (93)

Hain arkadaş, kuyudan bal çıkaran arkadaşını kuyuya terk ederek gider. (94)

S147. Dağa Terk Etme

Zayıf katır sahibi tarafından dağa terkedilir. (67)

Padişahın oğlu, zina yaptığı sandığı kız kardeşini dağa terk ederek geri döner. (82)

Kızın küçük ağabeyi, kız kardeşi dağa terk eder. (113)

Kızın yengeleri kıza su içinde yılan yavrusu yedirir sonra da karnı şişen kıza hamile diye abilerine öldürtmeye çalışırlar. Ağabeyleri, kıza öldürmeye kıyamayınca dağda bırakıp dönerler. (115)

S165. Gözlerini Oyarak Sakat Bırakma

Farelerin ağasının öldüğünü duyan kız, gözlerini çıkarıp yas tutar. (47)

Cadı, padişahın oğluna gelin gelen kıza tuzlu et yedirip su karşılığında gözlerini alır. (78)

S260. Beşerî Kurbanlar

Dev, bostanına giren herkesi öldürerek kıza ile yer. (10)

Dev anası Kaf dağa gelen herkesi oğullarına öldürtmektedir. (26)

Dev, eve götürdüğü kadınlara çeşitli işkenceler yaptıktan sonra onları yer. (27)

Yamyam dev, yaşadığı dağa gelen herkesi öldürür. (31)

S302. Öldürülen Çocuklar

Helika, cin olmak için hamile kadınları ve bebeklerini öldürür. (41)

Padişahın veziri padişahın karısı kendisine teslim olmadığı için üç çocuğunu öldürür. (82)

Oduncuya her gün bir altın veren yılan, oduncunun oğlunun ihaneti üzerine çocuğu ısırır. (116)

Yılan, evinde kaldığı ağanın çocuğunu ısırarak öldürür. (117)

S322.1.3. Baba Kızının İffetsiz Olduğuna İnanarak Onu Ölmesi İçin Tutuklatır

Hacca giden padişah, kızına iftira atan hocaya inanır ve kızını tutsak etmesi için oğlunu eve gönderir. (82)

S350. Terk Edilen Çocuğun Alın Yazısı

Padişahın damadı olacağı söylenen çobanın oğlu, doğduğu gün padişah tarafından ölmesi için suya atılır fakat bir değirmenci onu sudan çıkarıp büyütülen çocuk sonunda padişaha damat olur. (80)

S352. Terk Edilen Çocuklara Hayvan Yardım Eder

Üvey annenin ekmek vermeyip ahıra attığı yetimlere, ahırdaki inek boynuzlarının altından çıkan yemekleri verir. (4)

Padişah, kızı ile evlenmesini istemediği çobanın oğlunu kayalıklara bırakınca her gün bir koyun kayalıklara gidip çocuğa süt verir. (80)

Bir geyik mağaradaki bebeği her gün emzirir. (121)

S410. Zalim Karı

Alık ile Fatık'ın üvey annesi onları öldürmek isteyen zalim bir kadındır. (3)

Kadın kendi çocuklarına güzel yemekler verir fakat iki yetime kül yedirir. (6)

Padişahın karısı, gelinine göz koyan padişaha yardımcı olur. (19)

Çocuğu olmayan kadın, hamile kadınları korkutup bebekleri ile öldürmeye çalışır. (41)

Hamamcı Ayşe Molla Hatun, padişaha gelin giden kızıdan su karşılığında gözlerini alarak kızı sakat bırakır. (78)

Üvey anne iki yetimi bütün gün çalıştırarak dağa kenger toplamaya gönderir. (85)

Sultan Süleyman sırrını söylerse öleceğini söylemesine rağmen karısı onun sırrını öğrenmek için ısrar eder. (90)

Yaşlı kadın kış mevsiminde dışarda kalıp evine sığınan misafiri eve almaz. (110)

Cadı karısı, padişahın gelinini kıskanıp doğurduğu çocukları suya atar sonra da kadını iki yol ağzına götürüp toprağa gömer. (106)

Adam ne kadar fedakârlık yaparsa yapsın karısı onu aldatır. (121)

T. CİNSİYET

T0-T99. Aşk

T100-T199. Evlilik

T200-T299. Evlilik Hayatı

T300-T399. Namus ve Bakirelik

T400-T499. Yasak Cinsi Münasebetler

T500-T599. Hamile Kalma ve Doğum

T600-T699. Çocukların Bakımı

T10. Âşık Olma

Şehzade ağaçta yaşayan kıza âşık olur. (3)

Padişahın oğlu, atını sulamak için çeşmeye götürünce çeşme başındaki ağaçta gördüğü kıza âşık olur. (4)

Üvey anneden kaçıp ağaçta yaşamaya başlayan Fatık'e padişahın oğlu âşık olur. (5)

Evin yedinci odasındaki Asme hanımın fotoğrafını gören üç kardeşle Asme hanıma âşık olur. (10)

Padişahın küçük oğlu, postunu çıkardıktan sonra güzel bir kadın olan kurbağaya âşık olur. (19)

Padişah, küçük oğlunun karısını görünce gelinine âşık olur. (19)

Padişahın oğlu duvarda asılı olan resmin sahibine âşık olur. (24)

Padişahın oğlu, sular altında yaşayan Dengizhan'ın kızına âşık olur. (24)

Dengizhan'ın kızına âşık olan genç, kızın aşkından sular altındaki devlerin ülkesine gider. (25)

Damda ıslık çalan fare bey ile evlenmek isteyen böcek birbirine âşık olup evlenir. (34)

Padişahın oğlu, gülünce ağzından güller saçılan dilencinin kızını görür görmez kıza âşık olur. (37)

Paşanın kızı, güneşin oğluna âşık olur. (38)

Fakir genç padişahın kızına âşık olur. Padişahın bütün şartlarını yerine getirince kızı almayı başarır. (74)

Padişahın kızı, uyurken gördüğü kahraman âşık olur. (77)

Padişahın oğlu, güldüğü vakit ağzından güller saçılan Muradına nail olmayan kızı âşık olur. (78)

Padişahın kızı babasının mektubunu getiren gence âşık olur. (80)

Yılan şeklindeki peri, padişahın kızına âşık olur. (84)

Çobanın kızı ayı şekline giren sırlı ayıya âşık olur. (86)

Padişahın küçük oğlu, dünya güzeline âşık olur. (102)

Üç kız kardeş, padişahın oğluna âşıktır. (106)

Padişahın kızı, ülkenin en fakir gencine âşık olur. (122)

T11. Görmeden Aşık Olma

Padişahın oğlu atını sulamak için çeşmeye götürür, ağaçtaki kızın yansımasını suda görünce kızı âşık olur. (4)

Asme hanım isimsiz bir dağın ardında yaşar. Onun resmini gören ona âşık olur. (10)

Küçük gelinin sadece bileğini gören padişah ona âşık olur. (19)

Padişahın oğlu, sadece resmini gördüğü Dengizhan'ın kızına âşık olur. (24)

Padişahın oğlu, sadece ismini duyduğu ve hiç görmediği kızı âşık olur. (25)

T11.2. Resmini Görerek Aşık Olma

Padişahın yasakladığı yedinci odaya giren üç oğlu da Asme hanımın resmini görünce Asme hanıma âşık olurlar. (10)

Padişahın oğlu, babasının yasakladığı kırkıncı odaya girince duvarda resmini gördüğü kızı âşık olur. (24)

T15. İlk Görüşte Aşk

Padişahın oğlu, kavak ağacında gördüğü kıza âşık olur ve onunla evlenmek ister. (2)

Padişahın oğlu atını sulamak için çeşmeye götürür. Şehzade çeşme başındaki ağaçta duran kıza ilk görüşte âşık olur. (6)

Padişahın küçük oğlun kurbağa dersinden çıkan kıza ilk görüşte âşık olur. (19)

Gelinini gördüğü anda kıza âşık olan padişah, oğlunu öldürmek ister. (19)

Kapıyı açan kız, karşısında gördüğü delikanlıya âşık olur. (24)

Padişahın oğlu, annesi ile evin önünde şakalaşan kıza gördüğü anda kıza âşık olur. (37)

Padişahın kızı, sihirli kitabı olan kahramana ilk gördüğü anda âşık olur. (77)

Padişahın oğlu muradına nail olmayan dilberi görür görmez âşık olur. (78)

Padişahın ilerde damadı olmasını istemediği çobanın oğluna, padişahın kızı ilk görüşte âşık olur. (80)

Ayı ile evlenen çobanın kızı gece ayı postundan çıkınca kız ona âşık olur. (86)

Padişahın küçük oğlu, dünya güzelini görür görmez kıza âşık olur. (102)

Padişahın oğlu av sırasında dağda gördüğü kıza gördüğü vakit ona âşık olur. (121)

T22.3. Kocanın Önceden Bilinmesi

Aksakallı adam, padişaha kızının evinde misafir olduğu çobanın yeni doğan oğlu ile evleneceğini söyler. (80)

Padişahın sihirbazı remil atar. Sihirbaz padişaha kızının ülkedeki en fakir adamın oğlu ile evleneceğini söyler. (122)

T24.1. Aşk Hastalığı

Asme hanımı resmini gören üç kardeşte aşk hastalığına düşüp kızın ardından giderler. (10)

Küçük gelinine âşık olan padişah aşk hastalığına düşerek oğlunu öldürmeye çalışır. (19)

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğlu, kendi içine kapanıp kimse ile konuşmaz. (24)

Aşk hastalığına tutulan padişahın oğlu kendini denize atar. (25)

Padişahın kızına âşık olan fakir genç kızın aşkından Kaf dağına kadar gider. (122)

T24.2. Aşk İçin Bayılma

Padişahın oğlu duvarda gördüğü kızın aşkından bayılır. Kızın resmini görür görmez aşkından bayılır. (24)

T57. Aşkın İlan Edilmesi

Ağa âşık olduğu kız ile evlenmek için kızın bütün şartlarını kabul eder. (1)

Şehzade kavak ağacında gördüğü Fatikê aşkını ilan ederek onunla evlenmek istediğini söyler. (6)

Gelinine âşık olan padişah, gelinine âşık olduğunu karısına anlatıp yardım ister. (19)

Padişahın oğlu, Dengizhan'ın kızına âşık olduğunu ve onunla evlenmek istediğini babasına söyler. (24)

Padişahın oğlu, babasına güldüğünde ağzından güller saçılan dilencinin kızına âşık olduğunu söyler. (37)

Padişahın oğlu, muradına nail olmayan dilbere aşkını ilan eder. (78)

Küçük kardeş, dünya güzelinin evinin önünden ayrılmayarak ona olan aşkını ilan eder. (102)

Üç kız kardeş, padişahın oğluna âşık olduklarını söylerler. (106)

T61. Nişanlanma

Padişahın oğlu, güldüğü vakit yanağından güller dökülen kız ile nişanlanır. (78)

Yılan olarak dünyaya gelen padişahın oğlu, başka bir padişahın kızı ile nişanlanır. (84)

T68. Armağan Olarak Prensesin Teklif Edilmesi

Padişah, hüner sınavlarından geçene kızını verecektir. (74)

Padişah, ülkesini yağmadan kurtaran kahraman kızını vermeyi teklif eder. (77)

T71. Aşkta Kadının Hakir Görülmesi

Padişah bir dileni ile evlenen oğluna her gün karısını bırakmasını söyler. (29)

Padişah, dilencinin kızına âşık olan oğluna dilencinin dünürü olmak istemediğini söyler. (37)

T91.5.1. Aşkta Kız Zengin Erkek Fakirdir

Fakir adamın oğlu, padişahın kızını istemesi için babasını saraya dünürcü gönderir. (33)

Keloğlan, paşanın kızına âşık olur. (61)

Çobanın oğlunu gören padişahın kızı, oğlana âşık olur ve onunla evlenir. (80)

Padişah, kızını bir dilenci ile evlendirir. (83)

Padişahın oğlu, dağda gördüğü kıza âşık olur. (121)

Zengin padişahın kızı ülkenin en fakir adamının oğluna âşık olur. (122)

T91.6.2. Kral (prens) Aşağı Seviyeden Bir Kıza Aşık Olur

Padişahın oğlu, çeşme başındaki ağaçta gördüğü kıza âşık olur. (3)

Şehzade, üvey annesinden kaçıp ağaçta yaşayan yetim kıza âşık olur. (4)

Atını sulamak için çeşme başına gelen şehzade, ağaçta gördüğü kıza âşık olup kız ile evlenir. (5)

Padişahın oğlu, dilencinin gülünce ağzından güller dökülen kızına âşık olduğunu babasına söyler. (37)

Padişahın oğlu, dağda bir mağarada bulduğu kıza âşık olur. (121)

T91.6.4. Prenses Aşağı Seviyeden Bir Gence Aşık Olur

Padişahın kızı, babasının damadı olmasını istemediği fakir gence âşık olur. (80)

Zengin padişahın kızı ülkenin en fakir adamının oğluna âşık olur. (122)

T92. Aşkta Rakip

Padişahın üç oğlu Asme hanıma âşık olur. Üçü sıra ile Asme hanımı almaya giderler. (10)

Padişah, küçük oğlunun karısına âşık olur. Padişah, oğlunu öldürüp gelini ile evlenmek için oğlundan olmayacak şeyler ister. (19)

Üç kişi bir kız ile evlenmek ister. (104)

Üç kardeş padişahın kızına âşık olunca üçü de sıra ile Kaf dağına gidip padişahın şartlarını yerine getirmeye çalışırlar. (105)

T97. Baba Kızının Evliliğine Muhalefet Eder

Padişah, kızının çobanın oğlu ile evlenmesine engel olmak için çocuğu öldürmeye çalışır. (80)

Çoban kızının ayı ile evlenmesine karşı çıkar. (86)

Padişah kızını isteyen kişilere kızını vermemek için onlardan olmayacak vazifeler yerine getirmelerini ister. (105)

Padişah, fakir bir adamın oğluna âşık olan kızının bu fakirle evlenmesine izin vermez. (122)

T102. Kahraman Geri Döner ve İlk Sevgilisi ile Evlenir

Şehzade, kilim dokurken masal anlatan kızın kavak ağacında görüp âşık olduğu kız olduğunu anlar ve kız ile evlenir. (4)

Padişahın oğlu, uzun maceralardan sonra mezarda yatan kızın âşık olduğu kız olduğunu öğrenir. Oğlan, kız ile kırk gün kırk gece süren bir düğün yapar. (37)

Karısı iftiraya uğrayan padişahın oğlu, gerçeklerin ortaya çıkması ile karısına tekrar kavuşur. (106)

T110. Olağanüstü Evlilik

Padişahın oğlu, karnında iki yılan taşıyan kız ile evlenir. (10)

Padişahın oğlunun evlendiği kurbağa, dersini çıkardığında olağanüstü güzel bir kız olur. (19)

Padişahın oğlu deniz ortasında yaşayan devin kızı ile evlenir. (24)

Padişahın oğlu, sular altında yaşayan Dengizhan'ın kızı ile evlenir. (25)

Geceleri yakışıklı bir erkek olan kaplumbağa, padişahın kızı ile evlenir. (33)

Padişahın oğlu, güldüğü vakit yanaklarından güller dökülen peri kızı ile evlenir. (37)

Paşanın kızı, güneşin oğlu ile evlenir. (38)

Helal süt emmiş bir kız ile evlenmek isteyen adama Hızır yardım ederek, çocuğu evlendirir. (45)

Yılan şeklinde dünyaya gelen padişahın oğlu, başka bir padişahın kızı ile evlenince insan şekline girer. (84)

Fakir çobanın kızı ayı ile evlenir. Ayı geceleri dersini çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (86)

Padişahın uysal oğlu, dünya güzeli ile evlenir. (102)

T111. Ölü veya Tabiatüstü Bir Varlıkla Evlenme

Padişahın oğlunun evlendiği kız periler ülkesinden gelir. (19)

Padişahın oğlu, tabuttaki kıza sihirli yüzüğü taktığında kız canlanır. Kızla evlenen padişahın oğlu, kız ile tekrar evlenir. (37)

Padişahın oğlu, saçlarına su döküldüğü vakit yere altınlar dökülen olağanüstü özelliklere sahip kız ile evlenir. (78)

Çobanın kızı bir ayı ile evlenir. Ayı geceleri yakışıklı bir delikanlı gündüz ise ayı olmaktadır. (86)

T115. Devin Kızı İnsan ile Evlenir.

Padişahın oğlu deniz ortasında yaşayan devin kızı ile evlenir. (24)

Sular altında yaşayan bir dev olan Dengizhan'ın kızı, padişahın oğlu ile evlenir. (25)

T.118. Kız Bir Canavar ile Evlenir.

Fakir bir adamın üç kızı sıra ile insan yiyen bir dev ile evlenirler. (27)

T121.1. Asil Bir Erkek Aşağı Seviyeden Bir Kız ile Evlenir

Şehzade, kavak ağacında gördüğü kız ile evlenir. (3)

Beyoğlu, atını sularken görüp âşık olduğu yetim Fatik ile evlenir. (4)

Ağaçta yaşayan kıza âşık olan şehzade, kız ile evlenir. (5)

Ağanın tek oğlu bir çingenenin kızı ile evlenir. (29)

Padişahın oğlu, dilencinin kızı ile evlenir. (37)

Padişahın oğlu, dağda gördüğü kimsesiz kız ile evlenir. (121)

T121.3.1. Prens Aşağı Seviyeden Bir Erkek ile Evlenir

Padişah, kızını fakir adamın oğlu kaplumbağa ile evlendirir. (33)

Padişahın kızı, babasının öldürmek istediği çobanın oğlu ile evlenir. (80)

Kızına kızan padişah, kızını dilenci ile evlendirir. (83)

Padişah, damadı olmasını istemediği fakir çocuğu öldürmek için uğraşır fakat fakir çocuk padişahın kızı ile evlenir. (122)

(T)T130.1. Dünür Olma

Asme hanımın resmini görüp âşık olan padişahın oğlu, Asme hanıma dünür gider. (10)

Padişahın oğlu, resmini görerek âşık olduğu Dengizhan'ın kızını istemeye gider. (24)

Kaplumbağanın babası, oğlu için padişahın kızını padişahıtan ister. (33)

Padişah, dilencinin gülünce ağzından güller dökülen kızını oğlu için babasından ister. (37)

Padişah, yılan olarak doğan oğlu için başka bir padişahın kızını istemeye gider. (84)

Üç kişi ayrı ayrı gelip adamın kızı ile evlenmek istediklerini söylerler. (104)

T131. Evlenme Şartları

Kralın kızı kendisi ile evlenmek isteyen gençten mart ayında Munzur suyuna girip karşı tarafa geçmesini şart koşar. (71)

Padişahın kızı, kendisi ile evlenmek isteyen yilandan düğün alayının geçtiği her yerin çiçekler ile donatılması şartını koşar. (84)

Padişahın kızı ile evlenmek isteyen kişi Kaf dağına gidip sağ dönmelidir. (105)

(T)T131.10. Ok Atarak Evlenme

Padişah, üç oğluna ok atmalarını ve okun düştüğü yerdeki kız ile evlenmelerini ister. (19)

T132. Düğün İçin Hazırlık

Yılan nişanlandığı kız ile evlenmek için düğün hazırlıkları yapar. (84)

T145.0.1.Birden Fazla Hanımla Evlilik

Şehzade ağaçta bulduğu kız ile evlenir. Şehzadenin ilk karısı yeni gelini kıskanır. (6)

Mısır padişahı çocuğu olmadığı için üç kadın ile evlenir. (77)

Evli olan padişah ormanda bulduğu kız ile evlenir. Evlendiği kızı evin ortasındaki direkte saklar. (82)

Padişahın oğlu, üç kız kardeş ile sırası ile evlenir. En küçük karısı, altın saçlı çocuklar doğurur. (106)

T150. Düğünlerde Mutlu Olmalar

Yetim Fatık, padişahın oğlu ile evlenir, çok mutlu olur. (3)

Padişahın oğlu, üvey annesinin ve cadının her türlü eziyetinden sonra âşık olduğu kız ile düğün yaparak kızı mutlu eder. (5)

Kralın kızının öne sürdüğü şartları yerine getiren genç kralın kızı ile evlenir ve ikisi mutlu olur. (71)

Padişah kızı ve fakir oğlan için büyük bir düğün yapar. Herkes çok mutlu olur. (122)

T160. Evliliğin Yerine Getirilmesi

Şehzade ağaçta gördüğü kıza evlenme teklif eder. Kız şehzade ile evlenir. (6)

Cadının iftiraları yüzünden toprağa gömülen kadının kocası gerçekleri öğrendikten sonra kız ile tekrar evlenir. (106)

T162. Zorla Evlilik

Dev, komşusu olan adamın üç kızı ile zorla evlenir. (27)

Padişah dağda bir ağaçta bulduğu kızı alıp soru sormadan evlenir. (82)

Ayı cem yapan köylülerin olduğu eve giderek çobanın kızı ile zorla evlenir. (86)

Aksakallı adam âşık olduğu kadın ile zorla evlenerek kadını bastonuna hapseder. (121)

T210.1. Sadık Kadın

Padişahın göz koyduğu küçük oğlunun karısı, kocasına yardım ederek padişahın planlarını bozar. (19)

Yılanın karısı, kocası öldükten sonra onu diriltmek için çabalayan sadık bir kadındır. (84)

Ayının evlendiği kız, kocasının sırlarını herkesten saklayan sadık bir kadındır. (86)

Cadının iftira attığı kadının sadık olduğu anlaşılınca kocası, tekrar kadın ile evlenir. (106)

T230. Evlilikte Sadakatsizlik

Çiftçinin karısı kocası isteyken sevgilisi ile zina yapar. (65)

Gulesingin yengesi köyün hocası ile kocasını aldatan sadakatsiz bir kadındır. (66)

Aksakallı adamın karısı, sevgilisini bir tütün kutusuna koyarak saklar. (121)

Kocası tarafından geyik sütü ile beslenen kadın en sonunda kocasını aldatır. (121)

T251. Şirret Kadın

Üvey anne kendi çocuklarına güzel yemekler verirken iki yetim kardeşe ise kül pişirip yedirmektedir. (3)

Üvey çocuklarını kıskanan kadın, onları kurban etmesi için kocasını ikna eder. (6)

Sultan Süleyman'ın karısı kocasının sırrını öğrenmek için onun ölümünü göze alır. (90)

Adamın büyük karısı, kocasının düşmanına yardım ederek kocasına tuzak kurar. (119)

T254. Sadakatsiz Kadın

Gulesingin yengesi köyün hocası ile zina yapan sadakatsiz bir kadındır. (66)

Adamın büyük karısı kocasına ihanet eder. (109)

Aksakallı adamın karısı, sevgilisini koynunda taşır. (121)

T400. Uygun Olmayan Evlilik İlişkileri

Padişahın oğlu, gölden getirdiği kurbağa ile evlenir. (19)

Padişah küçük oğlunun karısı ile evlenmeyi planlar. (19)

Padişah, bütün şartlarını yerine getiren kaplumbağaya kızını verir. (33)

Bir karı koca birbiri ile anlaşamayınca mecburen boşanırlar. (55)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu, başka bir padişahın kızı ile evlenir. (84)

Çobanın kızı ceme gelen ayı ile evlendirilir. (86)

T511.1.1. Elma Yiyerek Hamile Kalma

Çocuğu olmayan padişah tebdil kıyafet giyerek gezmeye çıkar. Padişah bir dervişin verdiği elmayı üç karısına yedirince üç karısı da hamile kalır. (77)

T526. Dua Neticesinde Hamile Kalma

Çocuğu olmayan padişah Allah'tan bir çocuk dileyince karısı hamile kalır. (84)

Padişahın oğlu ile evlenip altın saçlı çocuklar doğurmayı dileyen kız, padişahın oğlu ile evlenir ve altın saçlı iki çocuk doğurur. (106)

T540. Mucizevi Doğum

Karnı şişen bir adam, kustuğu vakit bir kaplumbağa doğurur. (33)

Değirmencinin verdiği darı torbasını karsının altına bırakan adam, sabah bütün darı tanelerinin çocuk olduğunu görür. (36)

Fakir dilencinin karısının doğumunda üç huri melek yardıma gelir. Yeni doğan bebek güldüğü vakit ağzından güller dökülen mucizevi bir bebektir. (37)

Mısır padişahının çocukları olmaz. Aksakallı adamın verdiği elmayı üç karısına yedirdiğinde üç karısından üç oğlu olur. (77)

Padişahın karısı yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getirir. (84)

Üç kız kardeşin en küçüğü altın saçlı bir oğlan ile altın saçlı bir kız çocuğu dünyaya getirir. (106)

T541. İnsan Vücudunun Bir Kısımının Uygunsuz Olarak Doğması

Padişahın oğlunun evlendiği üçüncü karısı, altın saçlı bir erkek ile altın saçlı bir kız doğurur. (106)

T541.4.1. Ağızdan Doğma

Karnı şişen adam, öksürünce bir kaplumbağa yavrusu doğurur. (33)

T554. 7. Yılan Doğuran Kadın

Padişahın karısı doğum yapınca yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getirir. (84)

T581. Doğumun Şartları ve Yeri

Fakir adamın karısı gece darı torbasının üzerine oturunca sabah ev çocuklarla dolar. (36)

Dilencinin karısı, mağarada üç huri melek eşliğinde doğum yapar. (37)

T584.2.1. Ölü Annenin Mezarında Doğan Çocuk

Şehzade, mezarlıkta tabutta ölü yatan kadının kucagında bir çocuk bulur. (37)

T583. Doğumda Eşlik Etme

Dilencinin karısı evde yalnızken doğum başladığında, üç huri melek gelip kadının doğumunu yapar. (37)

Üç tane huri melek fakir adamın karısı doğum yaptığı sırada kadına eşlik eder. (78)

Padişahın karısı doğum yaptığında kadınlar ona eşlik eder. (84)

T587. İkizlerin Doğumu

Padişahın oğlunun evlendiği üçüncü kadın, saçları altın olan bir kız olan ikizler doğurur. (106)

T596. Çocuklara Ad Verme

Aksakallı adam, padişahın küçük oğluna ad verir. (77)

T611. Çocukların Emzirilmesi

Tabutta yatan kadının doğurduğu çocuk, ölü annesinin memesini emer. (37)

Dağa terkedilen bebeği siyah bir koyun emzirir. (80)

Yılan şeklinde bir çocuk dünyaya getiren kadın, çocuğu emzirir. (84)

T685. İkizler

Cadı kadın, padişahın gelinin doğurduğu ikiz çocukları kıskandığı için suya atar. (106)

T685.1. İkizlerin Maceraları

Padişahın üçüncü karsının doğurduğu ikizler, suya atılır. İkizleri bulan değirmenci, çocukları evlat edinir. (106)

T685.2. İkizlerin Düşmanı

Padişahın torunlarını kıskanan cadı karısı onları ölmesi için suya atar. Çocukların ölmediğini öğrenince onları öldürmek için olmayacak işler yaptırır. (106)

U. HAYATIN TABİATI

U0-U99. Hayatın eşitsizlikleri

U100-T299. Hayatın tabiatı ile ilgili çeşitli motifler

U60.Zenginlik ve Yoksulluk

Yiyecek ekmeği olmayan Arap, zengin padişahın sarayına gidip Hz. Ali'den aldığı yüzüğe karşılık ekmek ister. (9)

Padişah, yanına gelen fakir adam ile sohbet eder ve her seferinde fakire para verir. (32)

Yoksulken Hızır sayesinde zengin olan adam, kapsına gelen hastaya yardım etmeyince yine eskisi gibi yoksul olur. (44)

Hızır, yiyecek ekmeği olmayan üç kardeşe yardım ederek onları zengin hale getirir. (45)

Padişah, fakir köylünün yeni doğan oğlunun ilerde kendisine damat olmaması için çocuğu öldürmeye çalışır. (80)

Üç fakir kızın en küçüğü, padişahın oğlu ile evlenir. (106)

Zengin padişah, fakir adamın oğlunun damadı olmasına izin vermez. (122)

U110. Aldatmanın Ortaya Çıkması

Kız, sarayda masal anlatınca padişahın oğlu cadının yaptığı oyunu anlar. (4)

Cadı kızının şehzadenin âşık olduğu kız yerine geçtiği anlaşılınca kırk katır ardına bağlanıp cezalandırılır. (5)

Dev, Ali Kundır'ın kendisini aldattığını öğrenince onu kovalar. (7)

Tabutta ölü yatan kadının parmağına sihirli yüzük takılınca kadın canlanır. Kocası, kendisini aldatan kızı öldürür. (37)

Köylüler Keloğlan'ın kendilerini kandırdığını anlarlar. (61)

Uyanık adam, misafir kaldığı evde ev sahibinin karsının kocasını aldattığını ortaya çıkarır. (65)

Âşık olduğu kızı kör ve sakat bırakan kadın kendi kızını gelin yaparak padişahın oğluna verir. Padişahın oğlu âşık olduğu kızı bulunca kadının kendisini nasıl aldattığını öğrenir. (78)

Padişah, köyde bıraktığı hocanın kendisini aldattığı ve kızına iftira attığını öğrenir. (82)

Şehzade, karısının büyük eziyetler çekmesinden sonra iftiraya uğradığını öğrenir. (106)

Kız kardeşlerinin zina yaptığını düşünen ağabeyleri kızı öldürmeye karar verirler. Gerçekler ortaya çıkınca kıza iftira atanlar öldürülür. (113)

Aksakallı adamın misafiri uyumayıp etrafı gözlemlediğinde adamın karısının sevgilisi ile görüştüğünü görür. (121)

U170. Körlerin Davranışları

Su karşılığında gözlerini cadıya veren kız, ağladığında gözlerinden altınlar dökülür. (78)

U230. Mezarın Tabiatı

Padişahın oğlunun evlendiği kız ölünce adam kızı toprağa gömmeye kıyamaz bir tabuta koyup evde bir odaya bırakır. (37)

Padişahın oğlu, ölen karısını toprağa gömmeye kıyamadığı için onu bir sandığa koyup evdeki odalardan birine bırakır. (78)

V. DİN

V0-V99. Dini Merasimler

V100-V199. Dini Binalar ve Nesnelere

V200-V299. Mukaddes Şahıslar

V300-V399. Dini İnanışlar

V400-V499. Dini Kuvvetler

V500-V599. Çeşitli Dini Motifler

V50. Dua

Yaşlı adam yünün çalan hırsız için beddua edince hırsız ayı olur. (17)

Hızır'ın duası ile üç kardeşin her dileği yerine gelir. (45)

Aksakallı adam dua ettiği vakit, mağaranın kapıları açılır. (77)

Çocuğu olmayan padişah Allah'a dua edip çocuk isteyince karısı hamile kalır. (84)

Aksakallı adam, dua ettiği vakit karısı bastonuna girer. (121)

V52. Duanın Esrarengiz Gücü

Üvey annenin ahıra attığı çocukların durumuna üzülen inek, Allah'a dua edince çocukların derdine çare olmak isteyince dile gelir ve çocuklar ile konuşur. (4)

Yaşlı adam dua edince yün çalan hırsız adam ayı olur. (17)

Padişah Allah'tan bir evlat dileyince Allah ona yılan şeklinde bir evlat verir. (84)

Kenger toplarken kardeşini öldüren kız, Allah'tan Pepuk kuşu olmayı dileyince Pepuk kuşuna dönüşür. (85)

Çengel dişli kız, taş kesilen çocuğun başında dua edince çocuk tekrar canlanır. (106)

Kocasının ettiği duayı öğrenen kadın, dua sayesinde sevgilisini tütün tabakasına sokar. (121)

V57. Duanın Maksadı

Bir kızı olan adam, kızını istemeye gelen üç adama da kızını verir. Akşam ne yapacağını şaşırarak adam, bu duruma bir çözüm bulmak için dua edince köpeği ve eşeği de kızının suretine girer. (104)

(T)V. 57. 4. Çocuk Sahibi Olmak İçin Dua

Çocuğu olmayan padişah, bir çocuğu olması için Allah'a dua edip niyaz dağıtır. (84)

(T)V. 57. 7. Zor Durumdan Kurtulmak İçin Dua

Mart ayında oğlu Munzur suyunda mahsur kalan baba Hızır'dan yardım diler.
(71)

(T)V.206. 1. Derviş

Dengizhan'ın kızına âşık olan padişahın oğlunun rüyasına bir derviş gelerek ne yapması gerektiğini ona öğretir. (24)

Aksakallı derviş, padişaha yeni doğan kızının fakir köylünün oğlu ile evleneceğini söyler. (80)

V.254. Selamlaşma

Hızır yolda gördüğü üç kardeşe selam vererek onlar ile sohbet eder. (44)

Pir bir meclise girip taliplerine selam verir. (88)

Sultan Süleyman Şahmeran'ın kızını kurtarınca Şahmeran onu yanına çağırır. Sultan Süleyman Şahmeran'ın yanına gidip ona selam verir. (90)

Belkıya yer altı dünyasında mezar bekçisinin yanına gidip selam verdikten sonra onun hikayesini dinler. (92)

Uyanık adam babasına hakaret eden kırk haramilerin yanına gidip onlara selam verir. (100)

V.532. Mekke'ye Giderek Hacı Olma

Fakir bir adam iken hazine bulup zenginleşen adam Mekke'ye giderek hacı olur. (82)

V113. Türbeler

Üvey anne, türbeye gider kocası gelince türbe konuşuyormuş gibi yapıp üvey çocukları kesmesini söyler. (3)

Muradına nail olmayan dilberin içinde yattığı türbenin kapıları açıp kapanınca Muradına nail olmayan dilber diye ses çıkarır. (78)

V201. Allah

Allah, mezarda ölü yatan adamın duasını kabul edip, adamı diriltir. (77)

Allah, Lokman hekimin çok büyük sırlara vakıf olmasına izin vermez. (92)

Allah, cebrail'e emir vererek Lokman hekimin ölüme çare bulmasına engel olmasını söyler. (94)

(T)V206. Hz. Hızır

Hızır, insanlara iyilik yaptıktan sonra onların bunu hakkedip etmediğini kontrol eder. (44)

Hızır, kimsesi olmayan üç kardeşe yardımcı olarak onları zengin eder. (45)

Hızır, keramet sahibi olan geleceği önceden gören bir zattır. (46)

Hızır için verilen lokmalar boşa gitmez. Hızır en zor zamanda ortaya çıkıp ihtiyaç sahiplerine yardım eder. (73)

(T)V207. İmam

İmam hacca giden padişahın kızına zorla sahip olup kıza iftira atar. (82)

(T)V390. Kader İnancı

Fakir adamın oğlunu öldürmeyi başaramayan padişah, oğlanın kendisine damat olduğunu görünce kadere inanır. (80)

Padişah kızının kaderini değiştireceğine inanır. Bütün çabalarına rağmen kaderin değişmeyeceğini anlar. (122)

W. KARAKTER ÖZELLİKLERİ

W0-W99. Karakterin Güzel Özellikleri

W100-W199. Karakterin Çirkin Özellikleri

W200-W299. Çeşitli Karakter Özellikleri

W26. Tahammül/Sabır

Üvey annesinin işkencelerine tahammül eden Fatık, sonunda şehzade ile evlenir. (3)

Annesi ölen Fatık, her türlü işkenceye tahammül eder, sonunda padişahın oğlu ile evlenerek mutlu olur. (4)

Üvey annesinden kaçtıktan sonra cadı kadının da eziyetlerine katlanan kız, padişahın oğlu ile evlenerek bütün dertlerinden kurtulur. (5)

Vezirin kıskanıp iftira attığı adam, doğruluktan ayrılmayınca vezir cezasını bulur. (32)

Her şeyini kaybeden adam çok büyük felaketler yaşar. Yaşadığı felaketler karşısında tahammül eden adam hem ailesine kavuşur hem de kral olur. (35)

Babasının mirasından pay alamayan küçük kardeş, sabırlı davranınca dünya güzeli ile evlenerek zengin olur. (102)

Cadı karısının iftirasına uğrayan kadın, gerçeklerin ortaya çıkması ile sevdiklerine tekrar kavuşur. (106)

W27. Minnettarlık

Hırsız fare altınlarını çaldığı adamın kendisini bırakması üzerine ona Asme hanımın yerini gösterir. (10)

Fakir adam darısını kuşa çaldırır. Kuş buna karşın adama sihirli nesnelere vererek adamı zengin eder. (30)

Hızır hasta bir adam kılığına girerek daha önce yardım ettiği adamın evine misafirliğe gider. Adam evine gelen hasta adama iyi davranınca Hızır tarafından ödül alır. (45)

Padişahın oğlu, kendisini sudan kurtaran değirmenciye zengin eder. (77)

Mezarda ölü yatan adam, borcunu ödeyen Mısır padişahının oğluna yolculuğu boyunca eşlik ederek onu pek çok tehlikeden korur. (77)

Ayı, kızını kendisine veren kayınpederine sihirli bir heybe verir. (86)

Şahmeran, kızını ölümden kurtaran Sultan Süleyman'a minnettar kalır ve onun ağzına tükürür. Sultan Süleyman bunun sonucunda bütün hayvanların dilinden anlar. (90)

Siyah yılan, karısını kurtarmada kendisine yardım eden eşkiyaya bir küp altın hediye eder. (96)

Komutan ordusuna su bulan yaşlı adama minnettar olur. (108)

Zümrüdüanka kuşu bacağındaki eti kesip kendisine veren kahramanın etini yemez. Yere indiği vakit kahramanın etini bacağına yapıştırır, tükürüğünü de sürünce adamın ayağı iyileşir. (122)

W28. Fedakârlık

Ayı, dost olduğu adama en güzel ballarını ikram eder ve her gün odun toplamasına yardım eder. (12)

İyiliksever karı ve koca yaşlı ve hasta ihtiyarın hastalığı geçsin diye kundaktaki bebeklerini kesip kanını ihtiyarın yaralarına sürerler. (44)

Karı-koca evlerine gelen hasta adamın tedavisi için altı aylık oğullarını keserler. (45)

Padişahın küçük karısı, kocasının verdiği sözü yerine getirmesi için oğlundan vazgeçer. (77)

Şahmeran yeraltı dünyasına düşen genci yanında misafir eder. Bu genç yeryüzüne çıkmak istediğinde şahmeran kendini tehlikeye atarak ona yardım eder. (93)

Şahmeran yerini padişaha gösteren fakir oduncuyu eti pişirdiği vakit ne yapması gerektiğini anlatır. (94)

Zümrüdüanka kuşu arkadaş olduğu fakir adamı yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

W31. İtaat

Fare, baş fareden izin almadan hiçbir yere gitmez. (10)

Padişah üç oğluna saraydaki yedinci odaya girmelerini yasaklar. Babalarının yasağına itaat etmeyen kardeşler yedinci odaya girince Asme Hanım'a âşık olup peşinden giderler. (10)

Üç kardeş babalarının sözlerine itaat etmedikleri için çeşitli felaketler yaşarlar. (20)

Padişahın oğluna âşık olan Dengizhan'ın kızı, annesinin bütün engellemelerine karşı annesine itaat etmez ve padişahın oğlu ile kaçar. (24)

Dev, kendisine itaat etmeyen karılarını öldürüp yemektedir. (27)

Köylü adam, atlara musallat olan yaratığı yakaladıktan sonra yaratığı kendi işlerinde çalıştırır. (42)

Padişahın kızı babasının ölüm emrini verdiği genç ile gizlice evlenerek babasına itaat etmez. (80)

Bütün kuşlar, Sultan Süleyman'ın emrindedir. (90)

Külden yapılmış eşeğe binen kız annesinin uyarılarına uymadığı için eşek dağılır. (113)

W32. Cesaret

Padişahın en küçük oğlu, bütün engellerin üstesinden gelen cesur bir kahramandır. (10)

Dengizhan'ın kızına âşık olan kahraman kızın aşkından deniz altındaki devler ülkesine gitmeye cesaret eder. (24)

Küçük kardeş, insan yiyen devin yurduna giderek devi öldürür ve kardeşlerinin intikamını alır. (31)

Padişahın iftiraya uğrayan kızı, dev anasının evine gidecek kadar cesurdur. (82)

Değirmencinin uyarılarına rağmen oğlan, cinler ülkesine giderek kız kardeşinin dilediği nesneyi alır. (106)

W33. Kahramanlık

Hız. Ali, zalim padişahı ve ordusunu tek başına yener. (9)

Padişahın en küçük oğlu Asme hanımın karnındaki yılanları öldürerek Asme hanımı kurtarır. (10)

Küçük kız, devin sırlarını öğrenerek devi öldürür. (27)

İnsan yiyen devi öldüren Dingil, köyde kahraman olur. (28)

Darı kadar küçük olan oğlan, devi öldürüp servetine el koyar. (36)

Mısır padişahının oğlu, karısını kaçırarak devi öldürür. (77)

W34. Bağlılık

Padişah, gelinine göz koyar. Kadın, kocasına bağlı durarak padişahın oyunlarını boşa çıkarır. (19)

Padişah, fakir adama âşık olan kızının kaderini değiştirmek için çabalar ama iki aşığın bağlılığı karşısında pes eder. (122)

W35. Doğruluk

Padişahın yanına gelen adam, her şartta doğruları söylediği için padişah adama sürekli altın hediye eder. (32)

Cadının iftirasına uğrayan kadın, doğrular ortaya çıkınca masum olduğu anlaşılır. (106)

W37. Vicdan Sahibi Olma

Yetim çocukların ahırda ağlamasına dayanamayan inek, dile gelip çocuklara yemek verir. (4)

Hz. Ali, yiyecek ekmek bulamayan fakir adama yüzüğünü vererek ekmek bulması için satmasını söyler. (9)

Dengizhan'ın küçük oğlu, diğer kardeşlerine göre daha insaflidir. (25)

Karı-koca evlerine misafir olan yaşlı ve hasta adamın yaralarını iyileştirmek için altı aylık bebeklerini kurban ederler. (44)

Kadın yolda gördüğü hasta ve yaşlı adamı sırtına alıp evine götürür. (45)

Hamamcı Ayşe molla Hatun köyde evsiz olan dilencinin karısı doğum yapacağı sırada ona bir oda verir. (78)

Padişah, çobanın yeni doğan oğlunu ilerde damadı olmasını istemediği için öldürmek ister fakat padişahın karısı vicdanlı olduğu için buna karşı çıkar. (80)

Padişah iftiraya uğrayan kızını öldürmek için oğluna emir verir. Padişahın oğlu kız kardeşini öldürmeye kıyamaz. (82)

Şahmeran yanında kalan adama üzüldüğü için canı pahasına yeryüzüne çıkmasına izin verir. (94)

İftiraya uğrayan kızın ağabeyleri, kızını öldürmek için dağa götürürler fakat kızı kıyamadıkları için öldürmezler. (115)

Zümrüdüanka kuşu yanına gelen fakir adama üzüldüğü için onu yedi yıl boyunca sırtında taşır. (122)

W45. Şeref

Padişah, kızına iftira atan hoca ve cadıyı katır ardına bağlayarak öldürür. (82)

W111. Tembellik

Tembel ve yaşlı katır, sahibi tarafından dağa terkedilir. (67)

W121. Korkaklık

Ağaçta geceyi geçiren iki kardeşten akıllısı gece cinler ve periler karşısında korkudan ne yapacağını şaşırır. (52)

W125. Oburluk

Padişahın kızını almak için yola çıkan adamın arkadaşı dev, bir gecede yedi kazan yemeği yer. (74)

W126. İtaat Etmeme

Alık, ablasının dediklerine uymayınca koç olur. (5)

Padişah üç oğluna evdeki yedinci odaya girmeyi yasaklar. Padişah ölünce üç oğlu da yedinci odaya girerek emre itaat etmezler. (10)

Padişahın nasihatlerine uymayan çocukları büyük felaketler yaşar. (20)

Dengizhan'ın kızı, annesinin istememesine rağmen padişahın oğlu ile kaçır. (24)

Kaplumbağa ile evlenen kız, kocasının sözlerini dinlemeyip kocasının sırrını söyleyince kocası ortadan kaybolur. (33)

Güneşin oğluna âşık olan kız, hiçbir zaman güneşin oğlunun yüzüne bakmayacağına söz verince güneşin oğlu ile evlenir. Kız, sözünü unutup kocasının yüzüne baktığında kocası kızını kovar. (38)

Padişahın kızı, babasının öldürmek için emir verdiği genç ile evlenerek babasına itaat etmez. (80)

Yaşlı olan herkesin öldürülmesi emredilince bir asker babasını saklayarak savaş alanına götürür. (108)

W136. Sahtekarlık/ Yalancılık

Cadı, padişahın âşık olduğu kızı göle atıp yerine kendi kızını gelin eder. (4)

Sahtekâr tilki bir plan yapıp arkadaşlarını kandırır. (67)

Yaşlı kadın, padişaha gelin giden kızın gözlerini çıkardıktan sonra elbiselerini kendi kızına giydirip padişahın oğluna gelin götürür. (78)

Sahtekâr arkadaş, kuyuya indirdiği arkadaşını oradan çıkarmaz. (94)

Padişahın gelinini kıskanan cadı, yeni doğan çocukları suya atar. Cadı padişahın oğluna karısının iki köpek yavrusu doğurduğunu söyler. (106)

Kızın yengeleri, kızın suyuna yılan yavrusu atar. Suyu içen kızın karnı şişince, kız hamile diye kızın ağabeylerine yalan söylerler. (113)

W152. Cimrilik

Sürüleri olan adam dilenciye bir bardak süt vermez. (44)

Cimri adam, bağından bir üzüm salkımını dilenciye vermez. (45)

W154. Nankörlük

Adamın karısı, kocasına her gün yardım eden ayıya hakaret eder. (12)

Hızır, nankörlük eden iki kişiyi eskisinden daha fakir hale getirir. (45)

Keloğlan bütün köylüleri akşam yemeğe davet etmesine yine de ona kel derler. (61)

Değirmencinin karısı kendilerini zengin eden oğlanı kıskanır ve evinden gitmesini ister. (77)

Oduncunun arkadaşları, onun uzattığı bütün altınları aldıktan sonra onu kuyuda bırakıp giderler. (93)

Oduncu, kendisine iyilik yapıp yeryüzüne çıkmasına izin veren Şahmeran'ın yerini kimseye söylemeyeceğine yemin etmesine rağmen padişaha söyler. (94)

W157. Namussuzluk

Padişah, gelininin namusuna göz diken bir namussuzdur. (19)

Namussuzluk yapan kayın baba sihirli cüce vasıtası ile taşa dönüşerek cezalandırılır. (19)

Evli kadın, sevgilisini evde saklar. (65)

Gulesing, hoca ile zina yapan dayısının karısını cezalandırır. (66)

Aksakallı adamın karısı, sevgilisi ile kocasını aldatır. (121)

W161. Çapkınlık

Padişahın evli oğlu ağaçta gördüğü kıza da âşık olup onunla evlenir. (6)

Çiftçi tarlada çift sürerken karısı evde hoca ile eğlenir. (65)

W167. İnatçılık

İnatçı karı ve koca, birbirine katlanamayınca boşanırlar. (55)

W181. Kıskançlık

Üvey anne, kendi çocuklarından daha güzel olan çocukları kıskandığı için onlara yemek vermez. (2)

Padişahın oğlunun karısı, kocasının gelin getirdiği kıızı kıskandığı için onu göle atar. (6)

Padişah, gelininin güzelliğini görünce oğlunu kıskanır ve onu öldürmeye çalışır. (19)

Padişahın yanına gelen fakir adamı, padişahın veziri kıskanır. (32)

Cadı kadın padişahın gelinin doğurduğu çocukları kıskandığı için çocukları suya atıp yerine iki köpek yavrusu bırakır. (106)

Kızın yengeleri, kıızı kıskandıkları için kıza iftira atarlar. (113)

Aksakallı adam, karısını kıskandığı için onu bastonuna hapseder. (121)

W185. Zor Kullanma

Padişah, olağanüstü özelliklere sahip olan yüzüğü fakir adamın parmağından almak için adamın elini kesmeyi emreder. (9)

Dev, eve götürdüğü kızları zorla yer. (27)

Tüccar, fakir adamın karısını zorla kaçıır. (35)

Köylüler, yalan söyleyen uyanık adamı ağaca bağlayıp suya atmaya çalışırlar. (61)

Dev, gece yatan kadını zorla kaçıır. (77)

Padişah, ilerde damadı olmasını istemediği çobanın yeni doğan oğlunu öldürmek için çeşitli yollara başvurur. (80)

Ayı, cem yapılan eve zorla girerek evlenmek istediğini söyler. Ayı ev sahibinin kızını zorla alır ve onunla evlenir. (86)

Padişahın adamları, oduncuya işkence yaparak Şahmeran'ın nerde olduğunu öğrenmeye çalışır. (93)

Kuvvetli cüce Kaf dağına gelen herkesi gürzü ile vurarak öldürmektedir. (105)

Zalim vali, bir beyi hile ile tutsak edip ona işkence eder. (109)

W193. Zorla Alma

Padişah, fakir Arabın Hz. Ali'den aldığı yüzüğü zorla almaya çalışınca Hz. Ali gelip padişahı öldürür. (9)

Padişah küçük oğlunun karısına göz diker ve gelinini zorla almaya çalışır. (19)

Dev, bir adamın üç kızını zorla alır ve onlarla evlenir. (27)

Komutan, sihirli sofrayı kadının elinden zorla alıp gider. (30)

Tüccar, fakir adamın karısını zorla kaçıır. (35)

Dev, Mısır padişahının karısını zorla alır. (77)

Boz yılan, siyah yılanın karsını zorla elinden alır. (96)

X. MİZAH

X0-X99. Rahatsızlığın Mizahı

X100-Z199. Kabiliyetsizliğin Mizahı

X200-X599. Kahramanlar

X200- X299. Esnaf ile Alış-verişin Mizahı

X300- X499. İş Sahipleri ile Alış-verişin Mizahı

X500- X599. Diğer Sosyal Sınıflarla İlgili Mizah

X600- X699. Milliyet ve ırklarla İlgili Mizah

X700- X799. Cinsiyet ile İlgili Mizah

X800- X899. Sarhoşlukla İlgili Mizah

X900- X1899. Mübalağa ve Yalanın Mizahı

X910- X1099. Olağanüstü Adamlar İlgili Yalan

X1100- X1199. Balıkçılar ve Avcılar Hakkında Büyük Yalanlar

X1200- X1399. Hayvanlar Hakkında Yalanlar

X1400- X1499. Ağaçlar, Meyveler, sebzeler ve Bitkiler Hakkında Yalanlar

X1500- X1599. Topografya ve Coğrafya Hakkında Yalanlar

X1600- X1699. İklim ve Hava Hakkında Yalanlar

X1700- X1799. Mantıkî Maskaralıklar

X1800- X1899. Çeşitli Mübalağa ve Yalanlar

X542. Deli Adama Ait Komiklikler

Deli kardeş ağacı tekmelerken ağacın içinden bir hazine çıkar. Deli kardeş akıllı kardeşe ağacın korkudan altına ettiğini söyler. (52)

X700. Evlilik ile ilgili komiklikler

Üç kişi bir adamın tek kızı ile evlenmek isteyince adam dua eder. Sabah kalktığı vakit eşeği ve köpeği kızının suretine girer. Kızı ile evlenmek isteyenlerde bunlarla evlenir. (104)

(T)X925. Olağanüstü Küçüklükte İnsan Hakkında Yalanlar.

Gölden gelen sandıktan çıkan adam o kadar küçüktür ki sakalı boyundan daha uzundur. (19)

Kadının üzerine oturduğu darı torbasından sabah darı büyüklüğünde çocuklar çıkar. (36)

X931. Olağanüstü Yiyici Hakkında Yalanlar

Kahramanın arkadaşı dev, yedi kazan yemeği bir oturuşta yiyip bitirir. (74)

X932. Olağanüstü İçici Hakkında Yalanlar

Padişahın kızını almaya giden adam yolda bütün deniz suyunu içmeye çalışan bir dev ile karşılaşır. (74)

X942. Olağanüstü Taşıyıcı ile İlgili Yalanlar

Zümrüdüanka kuşu yerin yedi kat altından Belkıya'yı sırtına alıp yeryüzüne çıkarır. (92)

Zümrüdüanka kuşu kahramanı yedi yıl boyunca sırtında taşımaktadır. (122)

X1201. Olağanüstü Hayvanlar Hakkında Yalanlar

Koç, padişahın askerlerinin kestiği ağacı sabaha kadar yalayınca ağaç yine eskisi gibi olur. (5)

Fare, Asme hanımın yerini araştıran oğlana yol gösterir. (10)

Asme hanımın karnında konuşmasına izin vermeyen bir çift yılan vardır. (10)

Padişahın oğlunun gölden getirdiği kurbağa, postunu çıkardığında dünya güzeli bir kıza dönüşür. (19)

Oğlanın evlendiği kurbağanın dedesinin bahçesinde yendiği vakit hiç bitmeyen bir üzüm bağı vardır. (19)

Kurbağanın dedesinde bütün ülkenin üstüne oturabileceği bir halı vardır. (19)

Kuşun adama verdiği eşek altın sıçan bir eşektir. (30)

Padişahın yılan şeklinde doğan oğlu evlendiği gece yakışıklı bir delikanlı olur. (84)

Çobanın damadı olan ayı, geceleri postunu çıkardığı vakit yakışıklı bir delikanlı olur. (86)

Şahmeran kimin ağzına tükürürse o kişi dünyadaki bütün hayvanların dilinden anlar. (90)

Kara koç sırtına binen kişiyi yerin yedi kat altına indiren olağanüstü bir hayvandır. (92)

Şahmeran'ın etinin bir kısmı zehirli bir kısmı ise her derde çaredir. (93)

Yılanlar padişahı Şahmeran belden aşağısı yılan belden yukarısı aksakallı bir adamdır. (94)

Eşkıyaların soymak için gittikleri şehir gece dev bir yılan tarafından sarılır. (96)

Kardeşlerini görmek isteyen kız, annesinin verdiği külden yapılmış eşeğe biner. (113)

Zümrüdüanka bir insanı sırtına alıp yedi yıl boyunca uçacak özelliklere sahip olağanüstü bir hayvandır. (122)

X1250. Kuşlar Hakkında Yalanlar

Kuş, Alık ile Fatık'e yol göstererek üvey anneden kaçmalarını söyler. (6)

Altın kafesteki bülbül padişah ile konuşarak ona nasihatlerde bulunur. (8)

Köylünün yakaladığı kuş, adama özgür bırakması karşılığında altın sıçan bir eşek verir. (30)

Talih kuşu üç defa gelip aynı adamın başına konunca adam kral olur. (35)

Kardeşini yanlışlıkla öldüren kız korkudan Allah'a dua edince Pepuk kuşu olur. (85)

Sultan Süleyman bir kuş aracılığı ile mektup gönderir. (91)

Kaf dağında yaşayan Zümrüdüanka kuşu bir insanı sırtında yedi yıl boyunca taşır. (122)

(T)X1275. Zümrüdüanka Kuşu Hakkında Yalanlar

Nemrut Zümrüdüanka kuşuna binip göğe yükselerek göğün tanrısı ile savaşağını söyler. (79)

Zümrüdüanka kuşu yerin yedi kat altından Belkıya'yı sırtına bindirip yeryüzüne çıkan dev bir kuştur. (92)

Zümrüdüanka kuşu yedi yıl boyunca fakir genci sırtında taşır. (122)

X1280. Böcekler Hakkında Yalanlar

Böcek evlenmek için yola çıkar, yolda bulduğu fare bey ile evlenir. (34)

X1290. Bitkiler hakkında yalanlar

Zayıf otu ayaklarının altına süren kişi deniz üzerinde batmadan yürüyebilir. (92)

(T)X1485. Güller Hakkında Yalanlar

Dilencinin kızı güldüğünde ağzından güller dökülür. (37)

Padişahın oğlu, ölen karısını burnuna sihirli gül koklatınca kız tekrar canlanır. (78)

Oğlan kız kardeşi için, siyah güller getirir. (106)

(T)X 1548. Bal kuyusu Hakkında Yalanlar

Yılanların bal yedikleri kuyudaki bal hiçbir zaman eksilmez. Bal kuyusuna insan eli değdikten sonra bir daha bal olmaz. (92)

Fakir genç, içi altın dolu bir kuyu bulur. Girdiği kuyu şahmeranın ülkesine çıkar. (94)

(T)1560. Şehirler Hakkında Yalanlar

Belkıya'nın yeraltı dünyasında gittiği şehirde, Zümrüdüanka kuşu yaşar. (92)

Eşkıyaların soymak için gittikleri şehir siyah bir yılan tarafından sarılır. (96)

Padişahın küçük oğlu İstanbul'a gidip orada dünya güzeli ile evlenir. (102)

Erkek kardeş cinlerin şehrine gidip kardeşi için sihirli ayna getirir. (106)

X1850. Diğer Masal Anlatanlar

Şahmeran yanına gelen Camısan'a Mısır hükümdarı Belkıya'nın masalını anlatır. (92)

Şahmeran, yanına gelen fakir gence yedi yıl boyunca masal anlatır. (94)

Z. ÇEŞİTLİ MOTİF GRUPLARI

Z0-Z99. Formüller

Z100-Z199. Sembolizm

Z200-Z299. Kahramanlar

Z300-Z399. İstisnalar

Z42. Kuvvetli ve En Kuvvetli

Hz. Ali tek başına padişahın ordusunu yenecek kadar kuvvetli bir adamdır. (9)

Z64. Atasözleri

Bıçak yarası geçer ama dil yarası geçmez. (13)

Gece birdir kapı bindir. (19)

Sen dik dur, eğri belasını bulur. (32)

Kadın esir edilmez. (50)

Öldürmeyen Allah öldürmez. (80)

İnsanoğlu, çiğ süt emmiş. (93)

Öz kardeşin bile dürüst değilse bir yılandan farkı yok. (119)

Z71. Formülistik Sayılar

Z71.1. Formülistik Sayı: 3

Bir ağanın üç oğlu olur. Ağa üçüncü oğluna mirasından pay vermez. (1)

Padişahın üç oğlu Asme hanıma âşık olur. (10)

Padişah, üç oğluna üç ok atmalarını söyler. Ok kimin evinin önüne düşerse o evin kızı ile evlenecekler. (19)

Padişah oğluna yerine getirilmesi imkânsız üç görev verir. (19)

Padişah, ölmeden önce üç oğluna nasihat eder. (20)

Kız, üç ağabeyini görmek için dağa gider. (22)

Sular altında yaşayan Dengizhan'ın, üç oğlu vardır. (24)

Ölmek üzere olan padişahın üç oğlu vardır. (26)

Dev, üç kız kardeş ile evlenir. (27)

Kuş, fakir adama üç tane sihirli nesne verip zengin olmasını sağlar. (30)

Ölmek üzere olan adam, üç oğlunu yasaklı dağa gitmemeleri konusunda uyarır. (31)

Kaplumbağa, üçüncü gün ciritte padişahın diğer damatlarını yener. (33)

Dilencinin karısının doğumunu, üç huri melek yapar. (37)

Helika'nın cin olabilmesi için cin liderinin üç sınavından geçmesi gerekir. (41)

Üç erkek kardeş iş aramak için yola çıkınca Hızır ile karşılaşır. (44)

Üç erkek kardeş, Hızır sayesinde zengin olurlar. (45)

Dağ başında yalnız yaşayan keçinin, üç yavrusu vardır. (57)

Keşiş üç kızını üç kurt şekline dönüştürür. (62)

Padişah, kızını istemeye gelenlere üç şart ileri sürer. (74)

Mısır padişahın üç oğlu dünyaya gelir. (77)

Şahmeran pişirildiği vakit etinden üç köpük çıkar. Üçüncü köpüğü içen Lokman hekim olur. (94)

Padişah mirasını üç oğlu arasında paylaşır. (102)

Padişahın oğluna âşık olan üç kız kardeş, sırasıyla padişahın oğlu ile evlenir (106)

Padişah kızı ve fakir genç için üç gün üç gece düğün yapar. (122)

Geline gözü koyan ahlaksız padişah, oğlunu öldürebilmek için yerine getirmesi imkânsız üç şart ileri sürer. (19)

Kaplumbağa padişahın kızı ile evlenebilmek için kendisinden istenilen üç şartı akrabalarının yardımı ile yerine getirir. (33)

Padişahın kızını almak için, padişahın ileri sürdüğü üç şartı yerine getirmek gerekir. (74)

Z71.5. Formülistik Sayı: 7

Dengizhan yedi oğlu ile sular altındaki ülkede yaşar. (25)

Dev anası yedi oğlu ile birlikte kaf dağında yaşar. (26)

Dev anasının yedi oğlu vardır. (82)

Ak koç sırtına binildiğinde yerin yedi kat üstüne götürür, kara koçun sırtına binildiğinde ise yerin yedi kat altına götürür. (92)

Padişah, gelininin masumluğunu öğrendikten sonra yedi gün yedi gece süren bir düğünle oğlu ve gelinine düğün yapar. (106)

Ateşin üzerine kedi çişini yapıp ateşi söndürür. Kız yedi dağın ardına ateş almaya gider. (113)

Devin başını yedi kızının dizine koyar, kızlar devin saçını tarar. (115)

Padişahın ülkesi, yedi yıl uzaktadır. (122)

Zümrüdüanka kuşu yedi inek eti ister. (122)

Zümrüdüanka yedi su deposu ister. (122)

Zümrüdüanka kuşu fakir oğlanı sırtına alıp yedi yıl boyunca uçar. (122)

Z71.5.1. Yedi Erkek Kardeş ve Bir Kız Kardeş

Sular altında yaşayan Dengizhan'ın yedi oğlu bir kızı vardır. (25)

Dev anasının yedi oğlu evlerine gelen kızı kardeş kabul edip ona yardım ederler. (82)

Yedi erkek kardeşin sadece bir kız kardeşi vardır. (113)

Z71.6. Formülistik Sayı: 9

Dokuz ay geçince kadının bir erkek çocuğu daha olur. (1)

Z71.12 Formülistik Sayı: 40

Padişahın oğlu üvey annesinden kaçan Fatık ile kırk gün kırk gece süren bir düğün yaparak evlenir. (3)

Şehzade sevdiği kızı suya atıp yerine kendi kızını gelin getiren cadının oyununu anladıktan sonra cadıya kırk katır mı kırk satır mı istediklerini sorar. (4)

Cadı şehzadeye “Kırk satırı sen al, biz de kırk katıra binip dolaşalım” der. (4)

Cadının oyunu orta çıkınca şehzade cadıyı kırk katır ardına bağlayıp dağlara salar. (5)

Kadın kocasının sırrını söyleyince koca ortadan kaybolur. Adam geri dönmek için karısından kırk tane kuzu, kırk sepet ekmek, kırk tane inek getirmesini ister. (33)

Zümrüdüanka kuşuna binen Nemrut kırk gün yolculuk yapar. (62)

Oğlan sihirli kitabı okuyunca kırk cariye ortaya çıkıp dans eder. (77)

Sihirli kitaptan çıkan kırk cariye gidecekleri vakit her biri kırk altın bırakırlar. (77)

Dağda yaşayan kırk adam fakir bir adama sürekli zulmeder. (100)

Değirmenci, cinler ülkesine giden çocuğa kırk açık kapıyı kapatmasını, kırk kapalı kapıyı ise açmasını nasihat eder. (106)

Çengel dişli kız kırk gün uyur, kırk gün uyanık kalır. (106)

Padişah, gelinine iftira atan karısını ve kızlarını kırk katır ardına bağlayıp cezalandırır. (106)

Z80. Formülistik şiir.

Bacı bacı göbeği fincan bacı,

Bir çift çocuk karnında,

Alabalık karnında. (6)

Hey dedim, hay-vay dedim.

O kadar dikkatli ve uyanık idim.

Yine de vedalaştı benimle gençlik,
kalktı, gidiyor...

Düştüm ardına,

Hakkı hatırlattım.

Kulak vermedi bana,

kendince gidiyor.

Hem gidiyor hem dans ediyor.

Hem gidiyor hem dans ediyor. (92)

Z100. Sembolizm

Asme hanımın karnında olan yılan Asme hanımın ulaşılmazlığını simgeler. (10)

Ayı, aptallığı ve kaba kuvvetin sembolüdür. (16)

Güneş güzellik ölçüsü olarak görülür. (25)

Helika, doğum yapan kadınlara musallat olan cini simgeler. (41)

Hızır, darda kalanlara yardım etmeyi simgeler. (44)

Keklik kendi kavmine ihanet eden kişiyi simgeler. (60)

Köroğlu yiğitliği ve kahramanlığı simgeler. (64)

Beyaz koç yeryüzüne çıkmayı, siyah koç yer altına inmeyi sembolize eder. (92)

Şahmeran, yılanların padişahını simgeler. (92)

Yılan ihaneti ve sebepsiz öldürmenin sembolüdür. (120)

Zümrüdüanka devasa büyüklükteki kuşu simgelemektedir. (122)

(T)Z102: Ölüm Sembolü Kanlı Bıçak

Tilki, kanlı bıçağı gelinin baş ucuna bırakınca koçu öldürenin yeni gelin olduğuna karar verilir. (23)

Z111. Ölünün Canlanması

Tabuttaki ölü kızın parmağına yüzük takılınca kız tekrar canlanır. (37)

Hızır ölen altı aylık bebeği tekrar canlandırır. (45)

Mısır padişahının oğlu mezarda ölü yatan adamın borcunu ödeyince mezardaki ölü canlanıp kahramana yardımcı olur. (77)

Karısı ölen padişahın oğlu, karısına sihirli bir gül koklatınca karısı tekrar canlanır. (78)

Z141. Sembolik Renk: Kırmızı

Kadın kırmızı renkli inek getiren adama yemek götürecektir. (66)

Z142. Sembolik Renk: Beyaz

Ak olan koçun üzerine binildiğinde yeryüzüne çıkılmaktadır. (92)

Şahmeran'ın eti pişirildiğinde çıkan beyaz köpüğü içen bütün hastalıkları geçer. (93)

Z143. Sembolik Renk: Siyah

Çingenenin kızı simsiyahtır. (25)

Atın üzerinde yakalanan yaratık kapkara bir yaratıktır. (42)

Kara koça binildiği vakit yerin yedi kat altına inilmektedir. (92)

Siyah yılan kendisine yardım eden adama bir küp altın verir. (96)

Oğlan, kardeşinin bahçeye ekmek istediği siyah gülleri getirir. (106)

Z183. Sembolik İsimler

Arapgir şehri, Hz. Ali'nin bir araba verdiği şehrin ismidir. (9)

Sakalı boyundan uzun olan bir karış boyundaki asama "Cüce" denir. (19)

Sular altında yaşayan deve “Dengizhan” denir. (24)

Hamile kadınları ve çocukları öldüren cine “Helika” ismi verilir. (41)

Atlara musallat olan ve bütün gece atları ahırda koşturan yaratık “Helika şeve” olarak bilinir. (42)

Kafasında saç olmayan kişi “Keloğlan” olarak bilinir. (61)

Yeraltı dünyasında yaşayan ve her yıl üç yavru doğran dev kuş “Zümrüdüanka” ismi ile bilinir. (92)

Bütün yılanların emrinde olduğu yılan “Şahmeran” denilir. (92)

Z253. Budala Kahraman

Deli olan kardeş öküzünü kaybedince ağacı tekmelemeye başar. Ağaçta altın bulan deli kardeş, ağacın korkudan altına ettiğini sanır. (52)

Z254. Takdir Edilen Kahraman

Fakir adam dürüst davrandığı için hem hayatta kalır hem de padişahın sürekli altın alır. (32)

Dıngıl, insan yiyen devi öldürerek köyün kızları ile birlikte köye dönünce kahraman olur. (28)

Şahmeran’ın kızını kurtaran Sultan Süleyman bu sayede Şahmeran’dan bütün hayvanların dilini öğretecek olan sihirli tükürüğü alır. (90)

Camısan doğmadan önce babasına ilerde ilimle uğraşan bir oğlunun dünyaya geleceği bildirilir. (92)

Siyah yılan, karsını kurtarıırken kendisine yardım eden eşkıyaya bir küp altın hediye eder. (96)

Z293: Kahramanın Dönüşü

Dengizhan’ın kızını almak için sular altındaki dünyaya giden padişahın oğlu, kızını alıp döner. Babası kırk gün kırk gece düğün yapar. (25)

Mısır padişahının oğlu, pek çok maceradan sonra babasının ülkesine dönmeyi başarır. (77)

İftiraya uğrayıp evden kovulan padişahın kızı, kılık değiştirerek geri döner ve masum olduğunu ispatlar. (82)

Yeraltı dünyasına düşen Belkiya, Zümrüdüanka kuşunun sırtına binip yeryüzüne döner. (92)

Şahmeran'ın ülkesine giden kahraman, Şahmeran'ın yardımı ile geri döner. (93)

Kaf dağına giden fakir genç, Zümrüdüanka kuşunun sırtına binerek geri döner. (122)

4.3. Tunceli Masallarında Yer Alan Formel (Kalıp) İfadeler

Sözlü edebiyat geleneğinin en önemli yaratmalarından biri olan masallar, sözlü gelenek içerisinde nesilden nesile aktarılmaktadır. Masal anlatıcısı, masalları aktarırken kullandığı bazı teknikler ile masal anlatımını gerçekleştirir. Masal anlatımı sırasında başvurulan bu teknikler, masal anlatımını hem güzelleştirir hem de masala akıcılık katar. Masalı hem güzelleştiren hem de masala akıcılık kazandıran bu tekniklere; “tekerleme” (Boratav, 1988: 77), “formel” (Sakaoğlu, 2012:56), “kalıp söz/ifade” (Sakaoğlu, 2008: 1352) veya “formül” (Seyitoğlu, 1975:144) adı verilmektedir.

Masalların başında, ortasında, sonunda ve her aşamasında karşılaştığımız söz kalıpları, masalın olmazsa olmaz koşullarından biri olarak durmaktadır. Masal anlatımına zenginlik katan bu unsurlar, masal üzerine inceleme yapan pek çok halkbilimcinin dikkatini çekmiştir. Tunceli'den derlediğimiz masal metinlerinde de çok sık karşılaştığımız bu formelleri incelemeden önce, formel ifadeler hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

Masalların şekil özelliklerinden olan bu söz kalıplarını Doğan Kaya, şu şekilde tanımlamaktadır: “Tekerleme; vezin, kafiye, seci ve aliterasyonlardan istifade ederek hislerin, fikirlerin, hal ve hayallerin abartma, tuhafılık, zıtlık, benzetme, güldürü, kısa tanım yahut çağrışımlar yoluyla ortaya konulduğu manzum nitelikli basmakalıp sözlerdir.” (Kaya, 1999: 546).

Masal anlatıcısının dinleyicinin dikkatini çekmek için tekerlemelere başvurduğunu aktaran Muhsine Helimoğlu Yavuz, masal tekerlemelerini şöyle

tanımlar: “Masalların çoğunlukla başında ve sonunda, bazen de arasında yer alan tekerlemeler, anlatıma ayrı bir tat vermek ve dinleyicinin ilgisini çekmek için, anlatıcının en büyük yardımcısıdır. Bunlar bazen uzun (Özellikle baştakiler) bazen de çok kısa olan söz kalıplarıdır.” (Yavuz, 1994:19).

Yavuz gibi tekerlemelerin dinleyicinin dikkatini çekmek için masalda kullanıldığını ifade eden Naki Tezel’in tekerleme ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Tekerleme, bütünüyle kelime oyunlarından birbiri ile pek ilgisi olmayan ama dinleyicinin ilgisini masala çekmek için bir araya getirilmiş sözlerden meydana gelir. Tekerlemenin asıl güzelliği de bu birbiri ile ilgisiz kelimelerin bir araya getirilişindeki düzen ustalığındadır. Aslında tekerlemenin masalla hiçbir ilgisi yoktur. Sırf dinleyicinin ilgisini çekmek ve onu realiteyle ilgili olmayan masal âlemine girişe hazırlamak için masaldan önce söylenir.” (Tezel, 2009: 10).

Tezel’in burada üzerinde durduğu önemli noktalardan biri de, birbiri ile ilgisiz kelimelerin ustalıkla bir araya getirilmesidir. Bu da gösteriyor ki masal anlatmanın bir ustalık ve hüner gerektirdiği gerçeğidir.

Şükrü Elçin, “*Halk Edebiyatına Giriş*” adlı eserinde, tekerlemeyi şöyle tarif etmektedir:

“Tekerlemeler, masal, hikâye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Tekerleme söyleşisi, vezin, kafiye ve seciden faydalanarak hisleri, fikirleri, hayalleri, tezada, mübalağaya, güldürmeye, tuhaflığa, şaşırtmaya dayalı birtakım söz kalıpları içinde, ard arda ister açık ister kapalı şekilde ustalıkla sıralar ve yuvarlar. Dinleyici bu renkli prolog ve tasvirin kapısından asıl konuya girmiş olur.” (Elçin, 2013: 589).

Elçin’in bu sözlerinden anlaşılıyor ki tekerlemenin amacı, sözlü edebiyat ürünü icrası sırasında dinleyicinin dikkatini başka bir şeye vermesine engel olmaktır. Tekerleme sayesinde bazen şaşıran bazen gülen ve eğlenen dinleyici, bu sayede halk anlatısının anlatımı sırasında dikkati dağılmaz.

Tekerlemelerin kaynağına da değinen Elçin; “tekerlemelerin kaynağını, aklın kanunları dışında hayali, uydurma söz ve vak’alarla gerçek maceralar teşkil eder.

Ayrıca bazı şaman dualarının kutsi değerleri ile sihir güçlerini kaybederek tekerlemelere bir bakıma zemin teşkil ettiği söylenebilir.” (Elçin, 2013: 590)

Tekerlemelerin kaynağını şaman duaları ile ilişkilendiren Elçin, böylece tekerlemelerin dini törenlerin bir neticesi olduğunu ifade eder.

Masal içinde kullanılan bu teknikleri tekerleme olarak adlandıran halkbilimcilerden biri de Pertev Naili Boratav’dır. Boratav’ın görüşleri şöyledir: “Masal tekerlemesi, masalın başında, ortasında, uygun yerlerde ve sonunda söylenen yerine göre uzunca ya da çok kısa kalıplaşmış birtakım sözlere verilen addır.” (Boratav,1988:77). Bu şekilde bir tanımlama yapan Boratav, “*Zaman Zaman İçinde*” adlı eserinde masal tekerlemelerini iki gruba ayırmaktadır:

1. Masalın başında söylenmesi adet olan “giriş klişeleri”. (Evvel Zaman İçinde vs. masalın ortasında, sonunda söylenen bazı klişelerde bu bölüme girer.)
2. Masalcının kendi başından geçmiş gibi -birinci şahısla- anlattığı garip maceralar. (Boratav, 2007: 40)

Tekerleme üzerinde önemle duran Boratav, ilerleyen zamanlarda masal tekerlemelerini dört grupta sınıflandırılmıştır:

1. “Kısa başlangıç tekerlemeleri
2. Masalcının kendi başından geçmiş gibi birinci şahısla anlattığı garip maceralar
3. Bağımsız bir hikâye şeklinde anlatılan yalanlama ve zincirleme masallar
4. Masal içi ve masal sonu tekerlemeleri” (Boratav,1962: 80)

Boratav ve diğer araştırmacıların aksine masalın başında, ortasında, sonunda veya uygun yerlerinde kullanılan tekniklere Sakaoglu “*Gümüşhane Masalları*” başlıklı çalışmasında “formel” adını vermektedir.

“Masalların belirli yerlerinde birtakım sözler yer alır. Bu sözleri her usta anlatıcı kullanmak ister. Bu sözler, saha masalın asıl olaylarının başlamasından önce görülür ve yine masalın asıl olayının bitmesinden sonra da devam eder. Unutma ve yanlışlık gibi sebeplerle biraz bozulmuş olarak

görülse bile aslında bu kalıptan çıkmış gibi görünen bu sözlere formel yani kalıp söz adını veriyoruz.” (Sakaoğlu, 2012: 57).

Sakaoğlu, masal çalışmalarının ilk dönemlerinde “formel” olarak ifade ettiği bu tekniklere, ileriki dönemlerde “formel” demekten vazgeçip “kalıp ifade/söz” kavramını kullanmaya başlamıştır. Bu durumun nedenini şöyle açıklamaktadır:

“Önce formel deyip yıllar sonra kalıp söz dememizin sebebi nedir? Ayrıca kalıp söz sözü, atasözü, deyim, bilmece gibi anonim ürünler için de kullanılmaktadır. Biz, bir karışma olmasın diye, masalın kalıp sözleri ifadesini kullanıyoruz.” (Sakaoğlu, 2008: 1352) diyerek “kalıp söz” ifadesini neden kullandığına açıklık getirmiştir.

Masalın asli unsurlarından olan “formel, kalıp söz, formül veya tekerleme” olarak adlandırılan ifadeler üzerine yapılmış önemli değerlendirmelerden birkaçını verdik. Bu değerlendirmelerden anlaşılacağı üzere; masalın başına, ortasına ve sonuna serpiştirilen bu ifadeleri belirli amaçlarla yerinde kullanan masal anlatıcısı, hem ustalığını göstermekte hem de dinleyicinin dikkatini arttırmakta ve masalı daha ilgi çekici bir hale getirmektedir. Masalın yapısal anlamda önemli bir parçası olan bu kalıp ifadelerin, masalda asli unsurlar olduğu ve onlar olmadan masalın eksik kalacağı söylenebilir.

Çalışmamızın bu kısmında, Tunceli’de derlenen masalarda yer alan kalıp ifadeler, Saim Sakaoğlu’nun “Formeller” ile ilgili beş ana bölüm ve bu bölümlerin alt bölümlerinden oluşan tasnifine göre incelenecektir. Formel (kalıp) ifadeler ile ilgili vardığımız sonuçları dikkate alındığında, Tunceli masallarında belirlenen ifadeleri şu şekilde tasnif edebiliriz:

- A. Başlangıç Formelleri
- B. Bağlayış (Geçiş) Formelleri
- C. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller
- D. Bitiş Formelleri
- E. Çeşitli Formel unsurlar.

4.3.1. Başlangıç (Giriş) Formelleri

Tunceli masallarında yer alan giriş formeller, “masalın asıl olaylarına geçilmeden önce, anlatıcının dinleyicilerini masala hazırlamak amacıyla söylediği kalıp sözlerdir. Çeşitli uzunlukta ve yapıda bulunmakla birlikte günümüz anlatıcıları bu yalın söyleyişe ekledikleri tekerlemelerle masalın başlangıcını renklendirirler.” (Sakaoğlu, 2012:58).

4.3.1.1. Sade Başlangıç Formelleri

Bu formeller daha çok “bir varmış, bir yokmuş” veya “evvel zaman içinde” sözleriyle başlar; bazen bu ikisinin birleştiği de görülür. (Sakaoğlu, 2012:58)

4.3.1.1.1. Bir Varmış’lı Başlangıç Formelleri

Bir varmış bir yokmuş, memleketin birinde bir ağa varmış. (1)

Bir varmış bir yokmuş, iki kardeş varmış. (4)

Bir varmış bir yokmuş, bir padişah varmış. (19,24,80,122)

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında ülkenin birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. (20)

Bir varmış bir yokmuş, çok eski zamanlarda üç erkek kardeş varmış. (22)

Bir varmış bir yokmuş, bir çocuk varmış. (23)

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir padişah varmış. (25)

Bir varmış bir yokmuş, bir adamın üç kızı varmış. (27)

Bir varmış bir yokmuş, Dıngıl isminde uyanık bir çocuk varmış. (28)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde (37)

Bir varmış bir yokmuş, iki tane tilki varmış. (39)

Bir varmış bir yokmuş, fakir bir adam ve üç oğlu varmış. (44,45)

Bir varmış bir yokmuş, köyün birinde kel bir adam varmış. (61)

Bir varmış bir yokmuş, bir koyun ile keçi varmış. (56)

Bir varmış bir yokmuş, köyün birinde bir kadın ile Pitlos adında bir oğlu yaşarmış. (89)

Bir varmış bir yokmuş, bir adam karısı ve bir oğlu ile yaşarmış. (93)

Bir varmış bir yokmuş, bir kız ile annesi varmış. (113)

Bir varmış bir yokmuş, fakir bir çoban varmış. (116)

4.3.1.1.2. Evvel/Eski Zamanlı Başlangıç Formelleri

Zamanın birinde iki yetim çocuk varmış. (2)

Zamanın birinde bir karı koca varmış. (7)

Zamanın birinde bir padişah hizmetkarını yanına çağırır. (8)

Zamanın birinde bir ağanın tek oğlu varmış. (29)

Bir zamanlar bir köyde köylüler buğday ekiyormuş. (30)

Zamanın birinde bir adam ve üç oğlu varmış. (31)

Bir zamanlar bir padişah varmış. (32,54,77)

Vakti zamanın birinde fakir bir adam varmış. (33)

Çok eski zamanlarda (41)

Zamanında bir adam oğlu, karısı ve yaşlı babası ile yaşarmış. (48)

Zamanın birinde Palu yöresinde Çap Hatun adında bir kadın varmış. (50)

Zamanın birinde iki kardeş varmış. (52)

Bundan uzun zaman önce: (60)

Zamanın birinde bir peygamber devler ile savaşıyor. (63)

Vakti zamanında fakir bir adam, karısı ve oğlu yaşıyormuş. (73)

Zamanında bir adam paşanın kızına âşık olur. (74)

Günün birinde bir paşa varmış. (75)

Çok eski zamanlarda hamamcı Ayşe Molla diye bir kadın varmış. (78)

Vakti zamanında Dersim'in dağ köylerinin birinde mutlu bir aile varmış. (85)

Zamanında bir padişahın tembel bir kızı varmış. (81)

Zamanın birinde bir padişah ile kızı bahse girer. (83)

Zamanın birinde bir şehirde iki fakir adam her gün ormana gidip odun keserlermiş. (94)

Zamanın birinde on iki eşkıya silahlarını alıp bir şehri soymaya gidiyorlar. (96)

Zamanın birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. (102)

Zamanın birinde bir padişah varmış. (105)

Zamanın birinde adamın biri devesini kaybeder. (107)

Zamanın birinde düşman yoksul bir ülkeye saldırır. (108)

Zamanın birinde güçlü bir bey yaşarmış. (109)

Zamanın birinde yaşlı bir kadın varmış. (110)

Eski zamanlarda yaşlı bir kadın ve bir tilki yaşarmış. (111)

Zamanında üç erkek kardeşin bir kız kardeşi doğar. (114)

Zamanında bir tilki varmış. (119)

Zamanın birinde bir adam evlenir. (121)

4.3.1.1.3. Bir Varmış ve Evvel Zaman'lı Başlangıç Formelleri

Bir varmış bir yokmuş, vakti zamanında ülkenin birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. (20)

Bir varmış bir yokmuş, çok eski zamanlarda üç erkek kardeş varmış. (22)

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir padişah varmış. (25)

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir adam varmış. (36,37)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir ülkenin gençleri dünyanın sonuna gitmeye karar vermişler. (49)

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir dağ evinde yalnız başına yaşayan bir amca varmış. (57)

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. (102)

4.3.1.2. Tekerlemeli Başlangıç (Giriş) Formelleri

Sade başlangıç (giriş) formellerinin sonuna ‘tekerleme’ adını verdiğimiz, bazılarında bir olayın anlatıldığı, genellikle yalanlama ağırlıklı iç kafiyeli cümlelerin eklenmesiyle kurulan formellerdir. Masallarda dinleyeceğimiz olağanüstü olaylara hazırlama amacını da güden bu ifadeler adeta bir önceki dalın genişletilmiş şeklidir. Bu ifade bazen sade giriş formellerinin başına, bazen de sonuna eklenir (Sakaoğlu, 2012:59).

4.3.1.2.1. Tekerlemenin Sona Getirildiği Başlangıç Formelleri

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde fakir bir adam varmış. (37)

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir meselede annem düştü beşikten babam düştü beşikten fakir bir adam varmış. Bu fakir adamın bir oğlu ve bir kızı varmış. (82)

4.3.1.2.2. Tekerlemenin Başa Getirildiği Başlangıç Formelleri

4.3.2. Bağlayış Formelleri

Masallarda önemli rolleri olan bu formellerin başlıca görevleri bir olaydan diğerine geçişi sağlamaktır. Anlatıcıların, dinleyicilerin üzerindeki etkisini canlı tutmak da bu formellerin yardımıyla gerçekleşir (Sakaoğlu, 2012:59).

4.3.2.1. Masalda Olayın Geçtiği Yeri veya Kahramanı Değiştirmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

Anlatıcının ustalık gösterisi yapabileceği, dinleyicilerin meraklarının arttırılacağı bir söyleyişe sahiptir (Sakaoğlu, 2012:59).

Padişahın oğlu, cadının kızı ile evlene dursun; göle atılan kızda gölün kenarında selvi olup çıkmış. (2)

O, orada kalır, aksakallı adam ve küçük kardeş yola çıkıp devam ederler. (45)

Onlar orada kalsın biz gelelim muradına nail olmayan dilbere. (78)

Onlar orada dursun biz gelelim bezirganbaşına. (78)

Bu genç çeşme başında uyurken padişahın kızı çeşmeden su içmeye gelmiş.
(80)

Bunlar burada kalsın, çocuğun yaşadığı ülkenin padişahı amansız bir hastalığa yakalanır. (93)

Neyse onlar orada dursun kız uyandığında ne kardeşini görür ne de kimseyi görür. (113)

4.3.2.2. Dinleyicinin Dikkatini Arttırmak İçin Söylenen Bağlayış Formelleri

Masalın akışı içinde beklenilmeyen bir olayı birdenbire ortaya atmak veya dinleyicilerin beklediklerinin tersine bir olayı gündeme getirmek şeklinde görülür. (Sakaoğlu, 2012: 59).

Bir de bakmış ki çocuklar kırmızı ineğin boynuzlarını kaldırıyor, boynuzların altından türlü türlü yiyecekler çıkarıp bir güzel karınlarını doyuruyorlar. (2)

Çocuklarda ineğin boynuzlarını kaldırırlar bir de ne görsünler. (3)

Bir müddet sonra bakıyor ki o çınar ağacının dalı, dünya güzeli bir kız olmuş.
(4)

Alık çeşmeye gidip kanan kana su içince bir geyik olur. (6)

Bakar ki bir dev anası memelerini omuzuna atmış çalışıyor. (7)

O sırada Hz. Ali oraya gelir. Bir nara atar şehrin içi darmaduman olur. (9)

Meğer bu konağın ve bostanın sahibi bir devmiş ve yanında da kız kardeşi varmış. (10)

Tilki bir gün eve geldiğinde bakıyor ki ayı kuzuyu yemiş. (16)

Ülkedeki bütün halk toplanmış saraya herkes halının üstüne oturur ama halının yarısı boş kalmış. (19)

Bir de ne görsün; çirkin ve yaşlı bir cadı ve kızı, odaların birinde çarık yapıyorlarmış. (20)

Gittiğinde ne görsün, meğerse devlerin köyüne gitmiş. (22)

Padişahın oğlu açılan kapıdan saraya girdiğinde birde bakmış ki sarayın içinde daha önce ne güneşte ne de ayda gördüğü parlaklıktan daha parlak yüzlü bir kız var. (25)

Bir dev gelip küçük kardeşi yakaladığı gibi kellesini koparıp yere atar. (26)

Ormanı geçtikten sonra dağa varır, bakar ki devlerin annesi oturuyor. (26)

İçeri girer girmez kapı kapanmış. Meğerse bu saray devin sarayımış. (27)

İçeri girer girmez kapı kapanmış. (28)

Kustuğu vakit ağzından bir kaplumbağa yavrusu çıkar. (33)

Gidip tabutun kapağını kaldırıncı ne görsün, tabutun içinde körpe bir çocuk kızın memesini emer dururmuş. (37)

Horoz tencerenin kapağını kaldırıncı birde ne görsün, kardeş gibi sevdiği fare tencerenin içinde pişmiş gitmiş. (47)

Tam suyun ortasına geldiği vakit suyun ortasında su çocuğu döndürmeye başlar. (71)

Çocuk elini elmaslara değer değdirmez kapı kapanır. (77)

Çocuk sabah uyandığında ne görsün karsı yok. (77)

O sırada duvar yarılır ve içeri üç melek girer. (78)

Bir de bakar ki bir sandık değirmene gelen suyun önünü kapatmış. (80)

İkisi hocanın evinin önüne gelince cadı kızı hocanın kapısından içeri atar. (82)

Kadın bir yılan dünyaya getirir: (84)

Pir ve evin içindeki talipleri cem tutmaya başlamışlar ki birdenbire kapı gürültüyle açılmış, içeriye kocaman bir ayı girmiş. (86)

Şapkayı yere atmış ve şapka bir yılanı dönüşmüş. (86)

Kapıyı çaldıkları vakit bir dev kapıyı açmış. (89)

Camısan bir gürültü, bir hengâme ile uyandı ki ne görsün her tarafta yılanlar üst üste yığılmışlar. (92)

Bir ara uyandığında bakar ki karşısında belden yukarısı kadın, belden aşağısı yılan biri duruyor. (93)

Bakar ki her tarafta yılanlar var. (94)

Sabah kalktıklarında bir de ne görsünler. Siyah bir yılanın köyü çemberine aldığı görürler. (96)

Bir müddet sonra bakar ki bir cüce geliyor elinde boyunun iki katı bir gürz var. (105)

Kadın bir dua okuyunca bir delikanlı bu tütün tabakasından dışarı çıkar. (121)

Kuş yedi yıl boyunca uçar tam padişahın şehrine yaklaştıkları bir yerde kuş “gak” der. Çocuk bakar ki et bitmiş. (122)

4.3.2.3. Uzun Zamanı Kısaca İfade Etmek İçin Kullanılan Bağlayış Formelleri

Bazı olayların geçmesi için tanınan süre uzun olabilir; yedi yıl gibi. Anlatıcı, dinleyicilerinin sıkılmaması için formellerden birine başvurarak süreyi kısaltır (Sakaoğlu, 2012: 60).

Gel zaman git zaman... (1,3,4,19, 20,33,56,57,72,82,121)

Bir gün, iki gün, üç gün derken günler böylece geçmiş. (2)

Böylece günler gelip geçmiş. (5)

Gide gide... (7,16,23,26,31,34,51,61,74,77,105,113,117,121)

Bir gün böyle iki gün böyle üç gün böyle, günden güne zayıflar, derdini de kimseye anlatmaz. (24)

Aradan bir hayli zaman geçer. (33)

Aradan zaman geçer kız büyür (37)

Aylar yıllar geçer gider. (38)

Gün ola harman ola bir gün, yılan dile gelir. (84)

Gün geçer zaman geçer bir gün sultan Süleyman evlenir. (90)

Çok kaldı, az kaldı bir zaman sonra yine sordu. (92)

Sepet suyun içinde gide gide bir değirmene gelmiş. (106)

Çocuk gece gider gündüz gider sonunda cinlerin ülkesine ulaşır. (106)

4.3.2.4. Masal Ortasında Geçiş Sağlayan Tekerlemeler

Tekerlemeleri, masalların başından başka, ortasında da görürüz. Bunların başlıca görevleri bir yerden bir yere geçiş sağlamaktır. Daha çok “az gittiler” ile başlayan bu formellerde yapılan iş çok gibi görünmekle birlikte az olarak ifade edilir (Sakaoğlu, 2012: 60) .

4.3.2.4.1. Az Gitmekle Başlayan Tekerlemeler

Az gitmişler, çok gitmişler, bir köye varmışlar. (2)

Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmişler. (4)

Tilki az gitmiş çok gitmiş bir çobana rastlamış. (16)

Az gitmiş, uz gitmiş, bir köye gelmiş. (23)

Az giderler çok giderler Allah bilir bir dağın eteğine varırlar. (24)

Az gitmiş, uz gitmiş, denizin içinde kapısı olmayan saraya rastlamış. (25)

Az giderler çok giderler Allah bilir. (44)

Az gider çok gider yolda karşısına aksakallı bir adam çıkar. (74)

Az gider çok gider bir dev anasına rastlar. (82)

Az gider, çok gider, devin konağına gelir. (106)

Az gider çok gider Allah bilir önüne bir köy çıkar. (113)

4.3.2.4.2. Az Zaman (Gün) ile Başlayan Formeller

Aradan az zaman, zor zaman geçer. (75)

4.3.2.4.3. Diğer Formeller

Git, git, git; dereleri geçtiler, tepeleri geçtiler, kayaları geçtiler. (4)

Yola düşer, dere ve çaylardan yamaç ve sırtlardan, ağaçlık ve ormanlardan geçip güneş dağına ulaşır. (38)

Çoban bu bebeğe yıllarca bakmış. (80)

Çocuk değirmencinin yanında yıllarca kalmış ve evlenme yaşına gelmiş. (80)

Kâğıdı alıp günlerce yol yürümüş ve padişahın sarayına gelmiş. (80)

4.3.3. Benzer Durumlarda Kullanılan Formeller

Önceleri, ‘aynı olayın tekrar vukuunda kullanılan formeller’ diye adlandırdığımız bu bölümün örneklerinde aynı masalda veya farklı masalarda benzer şekilde yaşanan ve ifade edilen olaylar ve konuşmalar anlatılır. Kalıp aynen korunmakla birlikte kelimelerde anlatıcıdan kaynaklanan değişimler olabilir (Sakaoğlu, 2012:60). Bunlar dört bölümde incelenebilir:

4.3.3.1. İki Varlığın Karşılıklı Konuşmaları

Bu konuşmalar adeta bir mısra bir beyit gibi değiştirilmeden söylenebilir sözlerden kurulur. Bazılarında ilk konuşma soru şeklinde olabilmektedir (Sakaoğlu, 2012: 61).

4.3.3.1.1. Soru Cevap Şeklinde Olan Formeller

Sen devenin kör olduğunu nasıl anladın?

Deve diğer develer gibi otlanmıyordu. Sadece bir taraftan otlanıyordu. (1)

Sen hiç ömründe duydun mu bir baba oğlunu öldürmek için çabalasın, gelinini kendine eş alsın?

Ben böyle yapan birini hiç görmedim ama bunu ben oğluma yapacaktım. (19)

İN misin, cin misin, peri misin?

Ben Allah’ın bir kuluyum, buraya rast geldim. (20)

Sen ne yedin?

Ben bir şey yemedim. (22)

İki emeğim var, onları sana vereyim mi, ister misin?

Eğer beni doyurursan, Allah seni muradına erdirdin. (23)

Kimsin nesen, in misin peri misin?

Ne inim ne cinim ben insanım. (25)

Dıngıl, sen neden uyumadın?

Annem bu saatte bana hindi pişiriyordu. Ben hindi yemeden uyuyamam. (27)

Kızım, sen cin misin, peri misin kimsin?

Ben güneşin oğlunun yanına gitmek istiyorum. (38)

İN misin, cin misin, benim atımın üzerinde ne işin var?

Bana Helika şeve derler. Ben atlara musallat olur, onları bütün gece koştururum. (42)

Bu çocuk senin oğlun mu?”

Yok, ben bu çocuğu kayalıklarda buldum aldım büyüttüm. (80)

Yılan kardeş, neden boynumu tuttun. Boğulmak üzereyim, senin neyin var?”

“Seni boğmak için böyle yakaladım. (120)

4.3.3.1.2. Normal Konuşma Şeklinde Olan Formeller

Benimle evleneceksen, benim şartıma razı olacaksın.

Ne şartın varsa kabul ederim. Yeter ki sen benimle evlen.

Benimle evleneceksen yılda sadece bir kere senin yatağına girerim. (1)

Şehzadem sana o kızı alacağım.

Sen o kızı getir, ne istersen sana vereceğim. (4)

Nene çeşme başında bir kız var. O kızı bana getirirsen sana ne istersen veririm.

Tamam, sen merak etme. Ben sana getireceğim. (5)

Bu evde insan kokusu var!

Bana inanmıyorsunuz, o zaman evi arayın (25)

Beni bırak biliyorsun benim çocuklarım var.

Benim buğdaylarımı getir, öyle seni bırakırım. (30)

Bu kayalıklara bıraktığım çocuktur.

Olur mu öyle şey? O bebeği kurt, kuş yemiştir. (80)

Ah ah, bu ev çok güzel sadece bir kusuru var!

Nene evin ne kusuru var?

Bu evin bahçesine devin siyah gülleri yakışır. Eğer onlar olursa bu ev dünyanın en güzel bahçesine sahip olur. (106)

4.3.3.2. Bir Varlığın Tanımı ve Tasviri ile Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller

4.3.3.2.1. Bir Varlığın Tasviri

Genellikle güzel kadınlar, bazen de devler bu formüllerle anlatılırlar. Kadınlar daha çok aya ve onun on dördüne, bazen de on beşine benzetilirler. Bu benzetmelerde ay ve güneşle konuşulur, onların doğmaması istenilir (Sakaoğlu, 2012: 61).

Ay parçası gibi güzel bir kız. (2)

Ayın on dördü gibi parlak bir kız ortaya çıkar. (19)

Padişahın oğlu, açılan kapıdan saraya girdiğinde birde bakmış ki sarayın içinde daha önce ne güneşte ne de ayda gördüğü parlaklıktan daha parlak yüzlü bir kız var. (25)

Birde bakıyor ki oğlunun yanında yüzü ay ve güneşten daha parlak bir kız var. (25)

Kız sanki aya doğma ben doğarım, güne çalma ben çalarım, diyor. (25)

Bu çocuk ay gibi parlak yüzlüymüş. (35)

Padişahın oğlu mağaranın önünden geçerken bakar ki ayın on dördü gibi parlayan bir kız annesi ile şakalaşıyor. (37)

Ayı, aslında sırlıymış; ay yüzlü, yakışıklı bir delikanlıymış. (86)

Yılanların ortasında bir tahtın üzerinde belinden yukarısı ak sakallı belden aşağısı yılan olan Şahmeran duruyor. (94)

Ayın on dördü gibi bir kız görür. (121)

4.3.3.2.2. Bir Hareketin Yapılışını Anlatan Formeller

Çoban ağlaya ağlaya eşkıyanın yanına gitmiş. (1)

Bakar ki bir dev anası memelerini omuzuna atmış çalışıyor. (7)

Ali Kundır gizlice yaklaşp kadının sol memesini ağzına götürüp emer. (7)

Bakmış ki büyük oğlan taze hıyarlardan yiyor ve temiz sudan içiyor. (10)

Ayı arkadan gelip tam sürüye saldıracağı sırada Muzıko Çırtkın arkasını ayıya dönüp bütün gücüyle dışkısını çırttt diye püskürtür. (15)

Tilki hemen torbanın ağzını sıkıca kapatmış, sonra da kaynar suyu ayının üzerine boşaltıp yün tarağı ile dövmüş. (16)

Bir gün avluda ateş yakmış ve kızın kurbağa dersini alıp ateşe atmış. (19)

Kız kardeşi de kapıdan parmağını çıkarıyor dev de kızın kanını emiyor. (22)

Ormanı geçtikten sonra dağa varır, bakar ki devlerin annesi oturuyor. (26)

Kadın hemen söğütten bir dal koparıp getirip sarı öküzün karnına vurur. (27)

Dıngıl hemen çuvalın ağzını sıkıca kapatmış sonra da nar ağacından aldığı sopa ile çuvala vurmaya başlamış. (28)

Tokmak komutanı öyle bir dövmüş ki baygın yere serilmiş. (30)

Gece yarısı bakar ki dev yavaş yavaş elinde kılıcı ile geliyor. (31)

Fare saçını yana taramış, dam üstünde ıslık çalar. (34)

Anne bir oğlunu bir kucağına diğerini diğer kucağına almış, uyumuşlar. (35)

Süpürgeyi eline alan adam bütün çocukları tandıra süpürür. (36)

Kız da eğilip fırına bakınca çocuk kızını fırına atıp kapıyı kapatır. (36)

Kadın kızını güldürür baka ki gül dökülüyor, bir cimcik atar kız ağlar nergisler biter. Saçına bir tas su döker altınlar dökülür. (37)

Boyunduruğun bir tarafını kendi boynuna bir tarafını da eşeğin boynuna takar. (39)

Bakar ki yaşlı bir adam inleye inleye geliyor. (44)

Tembel adamın ellerini ve ayaklarını bu odunlara iyice bağlar sonra eline yaş bir odun alıp dövmeye başlar. (51)

Kalkıp ineğinin dersini güneşte kuruttuktan sonra onları bozuk para şekline getirip bir torbaya koyar ve sırtına alıp yola çıkar. (61)

Kadın kurdu görünce çamaşırlarını yıkadığı suyu kurdun üzerine atar. (62)

Ev sahibi bir kazan su kaynatıp peteğin üzerine dökünce peteğin içinde saklanan adam çığlıklar atar. (65)

Katır ayağını kaldırır, katıra iyice yaklaşınca katır kurda bir tekme atar. (67)

Bakarlar ki bu adam bir ayağına değirmen taşı bağlamış yürüyor. (74)

Çocuk gidip bakar ki dev memelerini omuzundan arkaya atmış inek sağıyor. (77)

Elmayı üç parçaya ayırdıktan sonra her karısına bir parça verir. (77)

Yeni doğan çocuk tuzlanır ve annesinin koçağına verilir. (78)

Kızın başına döktüğü her su altın olup yere dökülür. (78)

Kadın memesini yılanın ağzına bırakır, yılan tıpkı bir insan gibi annesinin memesini emer. (84)

Ağlaya ağlaya evine gelmiş. (85)

Heybesinin içine girmiş, üstünü heybeyle örtmüş ve dilekler dileyerek uyumuş. (86)

Hızla içeri girip yataktaki çocukları bir nefeste yutar. (89)

Beyaz yılanı da okşayıp, serbest bırakır. (90)

Karısı bir kısrağa binmiş halde giderken kendisi de arkada yürüyormuş. (90)

İp getirip çocuğu bağladılar, kuyuya bıraktılar. (92)

Bir gün baktı ki, ejderha aşağıdan süzülerek ağaca çıkıyor. (92)

Cebrail o vakit uçar kanatlarını Lokman Hekimin elindeki kitaba vurur. Kitap o sırada suyun içine düşer gider. (94)

Gülleri koparmaya gelenleri dev yemiş. Kafalarını da bir mızrak ucuna takmış. (106)

Öküz bir müddet etrafta gezdikten sonra bir yeri ayakları ile kazmaya başlar. (109)

Kurt yavaşça gidip sepeti kaldırıp keçilerinden birini götürür. 110

Dev başını yedi kızının dizine koyup uyuyormuş. Yedi kız da annelerinin saçını tarıyorlarmış. (115)

Yılan yine ağzında bir altın ile sürünerek gelmiş. (116)

4.3.3.3. Masalın Kahramanlarından Birinin Konuşması da Formel Olabilir

Bu konuşmalarda bir durumun açıklanması bir başka durumun sezilişi, bir kargışın, bir kesinliğin ifadesi veya bir emrin bildirilmesi gibi farklı görevler yerine getirir (Sakaoğlu, 2012:62).

Kardeş, gördüğün gibi balta yarası iyileşti ama senin karının bana ettiği hakaretlerin açtığı yara hiçbir zaman iyileşmez. (11)

Hey, üç kardeşin kız kardeşi! (22)

İğneye iki ekmek, iki ekmeğe bir koç, bir koça bir gelin, bir geline bir kaval oy oy oy! (23)

Ayna ayna, söyle bana sen mi güzelsin yoksa ben mi güzelim? (25)

Ey güneş, sen mi güzelsin yoksa ben mi güzelim? (25)

Açıl sofram açıl, türlü yemekler saçıl. (30)

Toplan sofram toplan. (30)

Kudur tokmağım kudur! (30)

Padişahım sen doğru dur, eğri belasını bulur. (32)

“Gülünce yanağında gül açılsın, ağlarsa nergis açılsın.” der. (37)

“Başına su dökünce altın gümüş olsun”. der. (37)

Benim bu yüzüğüm ömrü boyunca parmağında kalsın bu yüzük parmağında kaldığı sürece yaşasın.” der. (37)

Kadın esir edilmez. (50)

“Baba, annem haklıdır. Evin direği kadınlardır. (51)

“Gördünüz mu Hızır lokması hiçbir zaman boşuna gitmez.” der. (73)

Bir tek göze bu deste gülü satarım! (78)

“Kızım evin direği kadındır.” der. (83)

İnsan elinin değdiği yer korur, bir hayrı kalmaz. (92)

İnsanoğlu çiğ süt emmiş, güvenmemek gerekir. (93)

Açık kapıları kapat, kapalı kapıları da aç. (106)

Çoban, sende evlat acısı bende de bu kuyruk acısı varken kardeş olamayız. (116)

Sende bu evlat acısı bende de bu kuyruk acısı oldukça birbirimizin yüzüne bakamayız. (117)

Çoban, sende evlat acısı bende de bu kuyruk acısı varken kardeş olamayız. (116)

Ben böyle doğru bir kardeş isterim, eğri büğrü kardeşten hoşlanmam. (118)

Öz kardeşin bile dürüst değilse bir yilandan farkı yok. (119)

Ben sana ne zaman ‘gak’ dersem et ver bana, sana zaman ‘guk’ dersem su ver bana” der. (122)

4.3.3.4. Bir Olayın Masalcı Tarafından Anlatılması Formel Olabilir

Ortalık daha aydınlanmamış, kümeslerin derin uykuda olduğu, kabadayı horozların ötmediği bir saatte padişah bu fani dünyadan göç etmiş. (20)

İnsanı Hak gezdirir. (35)

Odur budur güneşin rengi bu çiçeğin yüzündendir. (38)

O an hatasını anlayan padişah kaderden kaçış olmadığını anlamış. (80)

Şahmaran belki, Lokman hekimin oğludur. (92)

4.3.4. Bitiş Formelleri

“Masal boyunca anlatılan olayların bir noktada birleştirilmesinden sonra anlatıcı, masalını uygun bir şekilde bitirmek zorundadır. Kafiyeyle bazı sözlerle masalı bağlarken dinleyicilerin kendisine gösterdikleri ilgiyi de dikkate alan anlatıcı kısa veya uzun olan bir bitiş formeliyle sözlerini bitirir. Burada ilkimizi çeken iki önemli nokta vardır. Bunlardan ilki anlatıcının ustalığı, ikincisi dinleyicinin dikkatidir. Usta anlatıcılar bu tür kalıp sözleri fazlasıyla bildikleri için, uygun olan birini seçip masalı onunla bitirebilir. Dinleyicinin dikkati de anlatıcı üzerinde oldukça etkilidir. Masalın bittiğini anlayan dinleyiciler konuşup gülüşmeye başlarsa anlatıcı da ne kadar usta olursa olsun herhangi bir formele başvurmadan ‘çıplak bitiş’le masalını bitirebilir. Aslında yaşlı, dalgın, unutkan, hemen gitmesi gereken veya dinleyicisinden memnun olmayan anlatıcıların masallarını bu şekilde bitirmesini de yadırgamamak gerekir. Alman masal araştırmacısı Robert Petsch bu bölüme giren formelleri beşe ayırarak incelemiştir” (Sakaoğlu, 2012: 63).

4.3.4.1. Çıplak Bitiş

“Masaldaki olaylar basit bir şekilde bitiriliverir. Kahramanlar, doğrulukları, çalışkanlıkları ve yiğitliklerinden ötürü mükâfatlandırılırken kötüler de uygun cezalara çarptırılırlar. Başarıya ulaşan, devleri veya kötülerini öldürüp sevdiği kızı elden eden kahraman, sevinçle ülkesine döner. Kahramanımız şehzade ise bunu kırk gün kırk gece sürecek düğün yapılıır. Bazen fakir kahramanımız zenginleşmiş olarak ülkesine döner. Dağılan aile fertleri bir araya gelirler. Bu tür bitişlerde en çok başvurulan formeller “yemek içmek” ile ilgili olanlardır.” (Sakaoğlu, 2012: 63).

4.3.4.1.1. Yiyip İçmekle İlgili Bitiş Formelleri

Yemişler, içmişler mutlu olmuşlar. (1,22,33)

4.3.4.1.2. Murada Ermek'le İlgili Bitiş Formeller

Onlar muradına ermiş. (4)

Onlar muradına ermiş bu masalı dinleyenler de ersin. (10)

Padişah ve ailesi zenginlik içinde mutlu mesut olmuş. (35)

Bunun üzerine kız da bu yiğit ile evlenir ve muratlarına ererler. (71)

Onlar eriyor muradına biz de kalıyoruz kerevetimize. (75)

O gölde muradına erirler, Allah kimseyi muratsız bırakmasın. (84)

O muradına ermiş, bu masalı dinleyen de ersin! (86)

İkisi muradına erer. (102)

Kardeşler de gelip muratlarına ererler. (113)

Onlar orada muradına erer. (122)

4.3.4.1.3. Yiyip İçip Murada Ermele (Geçmek)'le İlgili Bitiş Formelleri

Yiyip, içip muradına ermişler. (2)

Yerler içerler muradına ererler. (6,37)

Padişah damadını da veziri yapmış, beraber yiyip içip muratlarına ermişler. (80)

4.3.4.1.4. Safa Sürmekle İlgili Bitiş Formelleri

Arap o şehre girer ve padişah olur. O fakir sefasını sürer, Hz. Ali ise sır olup gider. (9)

4.3.4.1.5. Kırk Gün Kırk Gece Düğün Yapmakla İlgili Bitiş Formelleri

Padişahın oğlu da Fatik ile kırk gün kırk gece süren bir düğün yapmışlar. (3,4,5)

4.3.4.1.6. Katır-Satır Seçimiyle İlgili Bitiş Formelleri

“Bu tür bitişlerde karşılıklı konuşma görülür, cezalandırılacak kişi bir seçimle karşı karşıyadır. Sonuçta kaybeden yine o olacaktır. Bazı örneklerde sayı belirtilmez.” (Sakaoğlu, 2012: 64).

Şimdi söyleyin kırk katır mı yoksa kırk satır mı istiyorsunuz?

Kırk satırı sen al, biz de kırk katıra binip dolaşalım. (4)

Şimdi söyle kırk katır mı istersiniz yoksa kır satır mı?

Anne kırk katır iste, dünyayı dolaşalım. (78)

Kadınlar cezanın ya kırk katır ya kırk satır. Hangisini istiyorsunuz?

Biz kırk katır istiyoruz. (113)

4.3.4.2. Devam Eden İleriye Giden Bitiş Formelleri

“Olayların bitişinde asıl kahramanlarla ikinci derecede rolü olanların geleceklerine bir göz atılır. Bunların neşe ve mutluluk içinde ölünceye kadar yaşadıkları, çocuklarının olup olmadığı belirtilir.” (Sakaoğlu, 2012:64).

O zamandan beri kızın yüzü hep gülüyor, hiç mutsuz olmamış. (5)

O günden beri ismi Hesso olarak kalır. (17)

Baba sözünü dinlemek gerektiğini anlayan kardeşler bundan sonra tüm nasihatleri dinleyeceklerine söz vermişler, o zamandan beri bir sıkıntı yaşamamışlar. (20)

Bir daha da babalarının verdiği nasihati unutmazlar. (26)

Bundan sonra bu çiçeğin ismi güneş çiçeği olmuş, tarla ve bahçelerde yükselip yeşeriyor. (38)

Orada köpek evcilleşir ve o güden beri insanoğlu ile birlikte yaşar: (63)

O günden beri bahar mevsiminde dağlara kenger toplamaya giden Dersimliler bu kuşun acı ötüşünü dinlerler. (85)

Düğün o kadar güzel olmuş ki masal olmuş, bugün bile anlatılıyor. (106)

4.3.4.3. Özetleyen Bitiş Formelleri

“Bitmekte olan masala bir ahlaki görüş, bir nasihat eklenir. Bu bilinen bir söz, bir atasözü olabilir. Böylece dakikalardır dinlenen masaldan bir sonuç, bir ders çıkarılmış olur.” (Sakaoğlu, 2012:64).

Bundandır eskiler derki; bıçak yarası geçer ama dil yarası geçmez. (13)

Sen dik dur eğri belasını bulur. (32)

Boşuna dememişler; eden bir gün bulur. (40)

Çoban, sende evlat acısı bende de bu kuyruk acısı varken kardeş olamayız. (116)

Ağa, ben senin dostluğuna gerçekten inanıyorum ama sende bu evlat acısı bende de bu kuyruk acısı oldukça birbirimizin yüzüne bakamayız. (117)

4.3.4.4. Ani Bitiş Formelleri

“Masal beklediğimizden de kısa veya farklı bir sonuçla bitiriverilir. Masalın bittiği kısa bir cümle ile belirtilir. Bazı dinleyicilerde masalın daha süreceğini beklerken bu ani bitiş karşısında şaşırabilirler.” (Sakaoğlu, 2012: 65).

Masalda burada bitmiş. (23)

Herkes mutlu olmuş, masalda burada bitmiş. (28)

Masal kendine gitmiş; ben de size anlattım burada biter. (35)

Keşişin üç kızının hikayesi böyle olmuş. (62)

Padişah'ta oğluna bir düğün yapar, herkes çok mutlu olur. (77)

Bunlar bu şekilde cezayı bulurken muradına nail olmayan dilber ile padişahın oğlu muradına nail olurlar. (78)

Kız ve kocası da tekrar çocuk sahibi olur, mutlu mesut olurlar. (82)

Padişah damadını da yanına vezir olarak alır ve mutlu olurlar. (83)

Masal gitti kendine, siz kalın bizlere. (92)

Masal da burada biter. (100)

Padişah kızını bu oğlana verip onlara güzel bir düğün yapar. (105)

Böyle bir dava olup biter. (108)

Hikâye de burada biter. (110)

Tilkinin meselesi de böyle biter. (111)

Bu masalda burada bitmiş. (113)

Birlikte mutlu bir hayat yaşarlar. (114)

4.3.4.5. Şahsi Bitiriş Formelleri

“Burada çıplak bitiş formellerine çeşitli ekler yapılır. Böylece anlatıcı bir yerden sonra kendisini de masalın kahramanları arasında katmış olur. Gökten elma düşmesi, anlatıcının masal ülkesinden gelmesi, dinleyiciler için iyilik dilemesi, kötülere ceza tayini, kerevete çıkılması gibi özellikler burada yer alır.” (Sakaoğlu, 2012: 65).

4.3.4.5.1. Olay Yerinden Gelmek (Teminat) Formelleri

Anlatıcı, masalın inandırıcı olabilmesi için anlattığı olayların içinde bulunduğunu, kahramanlarla bir süre birlikte oturduğunu söyler. Böylece dinleyiciler kahramanların mutluluklarına bir dereceye kadar ortak olurlar. Tekerlemeli giriş formelleri ile olağanüstü olaylara hazırlanan dinleyiciler teminat formelleri ile de gerçek dünyaya indirilmiş olur (Sakaoğlu, 2012: 65).

Padişahın küçük oğlu padişah olmuş, yedi gün yedi gece süren bir düğün yapmış, şimdi ne yapıyorlar bilmiyorum. (19)

4.3.4.5.2. Anlatıcının Kendisine veya Dinleyicilerine İyi Dileklerde Bulunması

“Burada mutlu olan, muradına eren masal kahramanlarının anlatıcı ve dinleyicilerin gözlerinde büyüdükleri, onlara gıpta ile bakıldığı anlaşılmaktadır. Fakir, dertli ve çileli anlatıcı ve dinleyiciler de kendilerinin o kahramanlar gibi olmalarını arzu ederler.” (Sakaoğlu, 2012: 65).

Allah kısmetsizlerin kısmetini açsın bir parça da bize versin. (4)

Onlar orada selamete ererler, çoluk çocuğa karışırlar. Darısı sevdiğini arayanların başına. (25)

Allah insanı dermansız bırakmasın, bir derman da bize versin. (39)

Onlar muradına ermiş. Bu masalı dinleyen de muradına ersin. (66)

Allah herkesi üvey anne zulmünden korusun. (85)

Masalımız burada biter, Allah aç gözlü insanlardan bizi korusun. (116)

4.3.5. Çeşitli Formel Unsurlar

Anlatıcı buraya kadar sözü edilen formellerden başka masalın çeşitli yerlerine sayı ve renk bildiren zaman ve renkle ilgili formelleri de ekleyerek anlatımı kuvvetlendirmeye çalışır. Dinleyicilerde bu kalıplaşmış sözleri her zaman beklemektedir. Bir iş için istenilen süre mutlaka kırk gün olacak. Bir kahraman zor işi hallettikten sonra istediği kızı alabilecektir. Devler, mutlaka yedi başlıdır. Yer içinde aynı şeyler söyleyebiliriz. Bir Hind'in Yemen'in yerini İngiltere ya da Almanya alamaz. Daha doğrusu almamalıdır (Sakaoğlu, 2012: 66).

4.3.5.1. Sayılar

Yabancı masalların Batı'dan gelenlerinde sadece üç sayısının formel bir değer taşımaya karşılık, Türk masallarında buna ek olarak yedi ve kırk sayıları da görülür (Sakaoğlu, 2012: 66).

4.3.5.1.1. Üç Sayısı

Üç buğday tanesi: 16

Üç elma: 59

Üç damat: 104

Üç gün: 4

Üç güvercin: 27

Üç erkek kardeş: 1,10, 19,20, 21,22,24,26, 31,44,45,77,102, 105, 114,115,

Üç kız kardeş: 27, 62, 106

Üç keçi yavrusu: 57,58

Üç şart: 33,74

Üç huri melek: 37

Üç görev: 41

Üç adam: 90,104

Üç adam: 107

Üç kadın: 77
 Üç sayfa: 92
 Üç arkadaş: 74,107
 Üç misafir: 107
 Üç besmele: 106
 Üç yenge: 115
 Üç köpük: 94
 Üç hizmetçi: 122

4.3.5.1.2. Yedi Sayısı

Yedi dağ: 22,31,74
 Yedi yol ayrımı: 106
 Yedi gün yedi gece: 19,37
 Yedi yıl: 24,82,93,94,122
 Yedi dev kardeş: 25,26, 82
 Yedi davul: 19
 Yedi zurna: 19
 Yedi erkek kardeş: 25,113
 Yedi kadın: 113
 Yedi deve eti:122
 Yedi depo su: 122
 Yedi oda: 10
 Yedi öküz: 122
 Yerin yedi kat altı: 34,41, 92
 Yedi yaş: 92
 Yedi dağın ardı: 113
 Yedi erkek kardeş: 82,113
 Yedi kız kardeş: 115
 Yedi Yıllık et:122
 Yedi yıllık su: 122

4.3.5.1.3. Kırk Sayısı

Kırk adam: 85,100

Kırk gün kırk gece:3,4,5

Kırk katır: 4,5,106

Kırk cariye: 33

Kırk kuzu: 33

Kırk sepet ekmek: 33

Kırk inek: 33

Kırk yiğit: 97

Kırk oda: 24

Kırk harami: 100

Kırk açık kapı:106

Kırk kapalı kapı: 106

Kırk deve yükü altın: 74

Kırk kız: 77

Kırk savaşçı: 77

Kırk kurt: 86

Kırk yıllık sirke: 113

Kırk tulum et: 92

Kırk tulum su: 92

4.3.5.2. Renkler

“Daha çok sıfat olarak kullanılır. Bu renkler bir eşyanın, bir hayvanın bir kıyafetin rengi olarak karşımıza çıkarlar. Türk masallarında bazı kavramların değişmez renkleri vardır. Saç sırmadır, iki koçtan biri siyah öbürü beyazdır. Sarı, pembe, yeşil gibi renklerin hiç yok denecek kadar az kullanılmasına karşılık bazı renkler özellikle seçilip kullanılmış gibidir.” (Sakaoğlu, 2012: 67).

4.3.5.2.1. Kırmızı-al

Kırmızı inek: 2

Kırmızı elma: 41

Ala balık: 6

Kırmızı inek: 2,66

Kırmızı köpük: 93

Kırmızı öküz. 36

4.3.5.2.2. Ak-beyaz

- Beyaz elma: 41
- Beyaz keçi: 56
- Ak koç: 92
- Beyaz kurt: 62
- Beyaz köpük: 93
- Beyaz yılan: 96
- Beyaz inek:66
- Aksakallı: 77,80,121

4.3.5.2.3. Kara-siyah

- Kara yaratık: 42
- Siyah öküz: 65
- Siyah kurt: 56
- Siyah gül: 106
- Kara koç: 92
- Siyah yılan: 96
- Siyah üzüm. 44,45
- Siyah koyun:44,45,80

4.3.5.2.4. Sarı

- Sarı inek: 4
- Sarı bir çiçek: 38
- Sarı buzağı: 22
- Sarı söğüt: 27
- Sarı öküz: 7,27
- Sarı pabuç: 34

4.3.5.3. Zaman formelleri

“Bunlar daha çok sayılar alt bölümünde gördüğümüz zamanlarla ilgilidir, onların dışında zamanla bağlı başka formeller görülmez.” (Sakaoğlu, 2012: 68).

4.3.5.3.1. Gün ile İlgili Olanlar

- Üç gün: 4,51,114,63,66

Birgün:4,5,6,19,20,21,22,23,24,25,26,27,29,30,33,34,35,36,37,45,46,50,51,52,55,56,57,58,59,63,64,67,68,69,70,71,72,73,75,76,77,78,79,80,81,83,84,85,86,87,89,90,92,93,94,95,96,98,99,104,106,107,109,113,117,118,122

Kırk gün kırk gece: 3,4,5,106

Yedi gün yedi gece: 19, 80,106,122

4.3.5.3.2. Gece ile İlgili Olanlar

Kırk gün kırk gece: 1,3,4,5

4.3.5.3.3. Yaş ile İlgili Olanlar

On dört yaş: 4,93

On yaş: 4

On beş yaş: 37

4.3.5.3.4. Yıl ile İlgili Olanlar

Yedi yıl: 24,92,122

4.3.5.4. Yer Formelleri

“Masalarda olayların geçtiği ülkelerin sayısı fazla değildir. Genellikle olaylar “memleketin birinde” geçer. Masalarda yer alan ülkeler ve şehirler, İstanbul’un doğusunda yer alan ülke ve şehirlerdir. Hint, Hindistan, Yemen, Mısır, Şam, Çini Maçin vb.” (Sakaoğlu, 2012: 68). Tunceli masalarında da hayali yer isimleri ile birlikte Tunceli ve Tunceli coğrafyasına yakın yerler ayrıca İstanbul, Mısır gibi yer isimleri geçmektedir.

Dersim:85,88

Elâzığ: 77

Harput: 77

Kaf dağı: 48,105,122

Çamlıbel:

İstanbul: 51,102

Cinler ülkesi: 106

Mısır:77,92,99

Palu: 54

Karaçor: 54

Ovacık: 54

Hozat: 54

Mazgirt: 103

Hıran deresi: 103

5. BÖLÜM: TUNCELİ MASALLARININ İŞLEVLERİ

5.1. İşlevsel Kuram

Günümüzde derleme çalışmalarında sıklıkla uygulanan kuramlardan biri, İşlevsel Halkbilimi Kuramı'dır. Anropolog Franz Boas ve öğrencilerinin katkıları ile oluşup gelişen bu kuramın pek çok temsilcisi vardır. (Çobanoğlu, 1999: 213)

İşlevsel Halkbilimi kuramının üzerinde durulması gereken temsilcilerden biri B. Malinowski'dir. Ona göre bu kuramın temel dayanağı, kültürdür. Malinowski'nin bu konu hakkındaki görüşleri şöyledir:

“Tüketim malları ve araçları, farklı sosyal grupların hukuki koşulları, insanın sahip olduğu beceri, tasarı, inanç ve geleneklerin hepsi bu noktada bir bütün teşkil etmektedir. İster çok yalın veya ilkel bir kültürü, ister son derece karmaşık ve gelişmiş bir kültürü ele alalım, insani ve ruhani şeyler içeren oldukça fazla olguyla karşılaşırız.” (Malinowski, 2016: 41)

Kültürü, İşlevsel Kuram'ın merkezine alan Malinowski'ye göre her kültür, biyolojik ihtiyaçlar sistemini doyuma ulaştırmak zorundadır. Bu ihtiyaçlar doyuma ulaştıktan sonra kültürel bir tepki meydana gelir. (Malinowski, 2016: 162)

Malinowski'nin temel ihtiyaçlar ve kültürün tepkisi şeması şu şekilde sıralanmaktadır:

Temel İhtiyaçlar	Kültürün Tepkisi
“1. Metabolizma	1. Beslenme Sistem
2. Üreme	2. Akrabalık
3. Bedensel rahatlık	3. Konut
4. Güvenlik	4. Korum
5. Hareket	5. Faaliyetler
6. Büyüme	6. Eğitim
7. Sağlık	7. Hijyen”

(Malinowski, 2016: 88)

Buradan anlaşılıyor ki Malinowski, kültürü biyolojik ihtiyaçlara verilen bir tepki olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla temel ihtiyaçların karşılanmadan kültür

kavramının meydana gelmeyeceğini, bu temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra topluluğu oluşturan bireyler arasında kültür denilen ortak bir kurumun meydana geleceği söylenebilir.

“Bir kişinin sahip olduğu güdülerin, dürtülerin ve geleneklerin nedenini anlayabildiğimiz zaman, o kişinin davranışı hakkında fikir sahibi olabiliriz, o kişinin sahip olduğu koşullara yönelik geliştirdiği tepkilerin nedenlerini açıklayabiliriz.” (Malinowski, 2016:72). Böylece insan davranışlarının nedenleri daha sağlıklı bir şekilde öğrenilir. İnsan ve onun geliştirdiği davranışların altında yatan sebepler bilindiği zaman, daha sağlıklı bir toplumsal iletişim meydana gelmiş olur.

Kültürü, sahip olunan güdülere verilen tepkinin sonucu olarak açıklayan Malinowski'nin kültür üzerine yaptığı değerlendirme şu şekildedir:

- A. *“Kültür, insanların ihtiyaçlarını giderirken çevrelerinde karşılaştıkları belirli problemlerle baş etmek için kullandığı bir yapıdır.*
- B. *Kültür nesne, faaliyet ve davranışların her birinin hedefe yönelik bir amaç olarak kullanıldığı bir sistemdir.*
- C. *Kültür, çeşitli unsurların birbirine bağlı olduğu bir bütündür.*
- D. *Kültür aile, klan, yerel topluluk, kabile ve ekonomik iş birliği, siyaset, hukuk ve eğitimsel faaliyetlerle örgütlenen gruplar gibi, önemli ve yaşamsal görevlere bağlı kurumlar etrafında örgütlenen nesne ve davranışları içerir.*
- E. *Kültür eğitim, toplumsal denetim, ekonomi, bilgi sistemi, inanç, ahlak ve ayrıca yaratıcı ve sanatsal anlatım biçimleri gibi birtakım unsurlar aracılığıyla analiz edilebilir.”* (Malinowski, 2016: 141).

Malinowski'nin bu değerlendirmesinden hareketle kültür, pek çok unsurun birbiriyle iletişimi ve etkileşimiyle ortaya çıkan ve toplumun temelini oluşturan bir kurum olarak kabul edilebilir. Kültürün yayılmasında en etkili yöntemlerden biri de bu anlamda sözlü edebiyat ürünleridir denilebilir. Bunu ortaya çıkarmanın yollarından biri de folklor derlemecisinin ulaştığı folklor ürünlerinin işlevlerini ortaya çıkarmaktır. Folklor derlemecisi, folklor malzemesinin pek çok fonksiyonu olduğunu bilmeli ve bu bilinçle folklor ürünlerini ele almalıdır.

“Halk bilimciler sadece salt metni kaydetmek ve ihtiyaç duyulan bütün tahlilleri (veya edebi eleştiriyi) yapabileceklerini farz etmekle yanılğıya düş-

müşlerdir. Kaynak şahsın verdiği malzeme hakkındaki düşüncelerini belirtmesi çok nadir olarak teşvik edilmiştir. Halbuki bu husus en çok teşvik edilmesi gereken bir özelliktir. Kaynak şahıslara anlattıkları malzemenin önemi hakkında ne düşündükleri sorulmalıdır.” (Dundes, 1998: 115)

Bu şekilde yapılacak bir derleme çalışması ile folklor ürünlerinin hangi işlevlere sahip olduğu daha kolay anlaşılacaktır.

“İşlevsel Kuram’ın hareket noktası halk edebiyatı yaratmalarının metinleri değil, bu metinlerin oluşturuldukları, yaratıldıkları ve yeniden yaratılıp nakledildikleri bağlamdır. İşte bu bağlam noktasında bir halk edebiyatı yaratmasının anlatılması veya söylenmesindeki temel, anlatıcı veya icranın onu yaratma, aktarma ve kullanma nedenleri dinleyicilerin o yaratmayı dinleme, anlama ve kullanma nedenleri ve bunların dışındaki nedenler işlevsel halkbilimi yönteminin temel sorunlarını oluşturmaktadır. Halkbilimcilerin çoğunun özellikle de edebiyat alanından gelen halkbilimcilerin göz ardı ettiği işlev konusu halk edebiyatı yaratmalarında ve özellikle de metinlerdeki değişkenlik, hacim ve içerik farklılaşması gibi sorunları kim tarafından neden ve nasıl dinlendiğinin incelenmesi ve halk edebiyatı yaratmalarının bir sosyal ilişkinin ürünü olduğunun ortaya konması gibi sonuçları beraberinde getirmesi bakımından önemlidir.” (Ekici, 2014: 87-88).

Folklor ürünlerinin sadece bir metinden ibaret olmadığını, bunların çeşitli fonksiyonları olduğunu belirten William R. Bascom, folklorun dört temel işlevi olduğunu belirtir. Folklorun bu dört işlevini Çobanoğlu şu şekilde özetlemektedir:

- 1) Hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi:
- 2) Değerlere, toplumsal kurumlara ve törelere destek verme,
- 3) Eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılarak eğitilmesi işlevi
- 4) Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizmasıdır. (Çobanoğlu, 1999:226)

Folklor araştırmalarında önemli çalışmalar yapan İlhan Başgöz, Bascom’un yukarıda belirttiği folklorun dört işlevine ek olarak beşinci olarak “Protesto İşlevi”nin de olduğunu belirtmektedir (Başgöz, 1996: 2).

“Aslında dördüncü maddede belirtilen toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi içinde değerlendirilebilecek olan Protesto İşlevi’ne göre normal şartlar altında gerçekleştirilmeyen zengin-fakir, yönetici-yönetilen mücadelesindeki sınıf çatışması, halk edebiyatı yaratmalarında yansıtılır. Böylece pek çok hikâye, masal, fıkra, türkü ve manide bu çatışmanın veya alt sınıftan kişilerin kendilerine yapılan haksızlıkların ifadesini bulmak mümkündür.” (Ekici, 2014: 89).

“İşlev, folklorun bütün alanlarına ilişkin anlatma-gelenek-ritüel-inanç vb. lerin tümü toplumun ihtiyaçlarına cevap verme esasına dayanmaktadır. Bu bağlamda söz konusu alanlara özgü her şeyin anlatıcı veya uygulayıcı, çevre ve dinleyici bağlamında değerlendirileceği ortadadır.” (Solmaz, 2017:63).

“Bu sözlü kültür ürünlerinin yazıya geçirilmemiş olması ve her söyleyenin kendinden bir şeyler katması, sözlü ürünün varyantlaşması sonucunu doğurmuştur.” (Temizkan ve Solmaz, 2018: 245)

Bütün bu bilgiler sonucunda şu sonuç çıkarılabilir:

“İşlevsel Kuram, halkbilimi çalışmalarına salt metne dayalı ve metin merkezli paradigmalara üzerine inşa edilen kuram ve araştırma modellerinin yanı sıra bir tiyatro gibi icra edilen folklor olayının derlenip yazıya geçirilerek metinleştirilen kısmıyla birlikte onu anlatma ve dinleme eylemleri ve rolleriyle gerçekleştirilen temel parçaları ve tamamının içinde yer aldığı sosyo-kültürel fiziki şartlar bütünlüğü anlamında bağlam kavramını esas alan kuramların öncüsü olmuştur.” (Çobanoğlu, 1999: 229)

Bu anlamda folklorun işlevinin ne olduğunu bize gösteren edebi türlerden biri de masallardır. Masalların dinleyiciye vermek istediği iletilerin yerine ulaşması için masalın işlevinin ne olduğunu öğrenmek gerekmektedir. İçinde pek çok ileti barındıran masal metinleri, icra edildiği ortam, masal anlatıcısı ve masal kahramanları incelendiğinde folklorun işlevine dair tespitlerde bulunmaya yardımcı olmaktadır.

İnsanların masala yönelik bakışının çok dar ve eksik olduğunu belirten Yavuz; masalların sadece çocukları eğlendirmek ve uyutmak için başvurulan folklor ürünleri olmadığı aksine hem çocukları hem de yetişkinleri yetiştirmek, belli değerler kazandırmak amacı ile anlatıldığını ifade etmektedir. (Yavuz, 2009: 20).

“Bir görüş, ahlaki bir tutum ve büyük çaplı bir endüstriyel keşif tek bir kişinin kafasında yer aldığı sürece kültürel olarak önemsiz ve geçersiz olmaya mahkumdur.” (Malinowski, 2016: 49). Masal gibi halk edebiyatı ürünleri, işte bu noktada bir paylaşım aracı olduğu için kültürün aktarılmasında büyük önem arz etmektedir.

Masalların işlevleri incelendiğinde görülecektir ki folklor ürünleri sayesinde insanlar, birbirini tanıyıp kaynaşmaktadır. Birbirini tanıyan ve sağlıklı iletişim kuran insanlar, bu sayede kültürel belleği diri ve canlı tutmaktadır. Canlı tutulan kültürel değerler, bu sayede daha geniş bir alana yayılır ve devamlılığı sağlanmış olur. Bu yönüyle Tunceli masal geleneği ve gelenekte var olan uygulamalar, halk biliminin işlevsel çözümleme yöntemine uygundur.

5.1.1. Hoş Vakit Geçirme, Eğlenme ve Eğlendirme İşlevi:

Tunceli halk kültüründe, önemli eğlence ve kültür aktiviteleri arasında masal anlatma geleneği de yer almaktadır. Masal, yörede halkın eğlence ihtiyacını giderme noktasında önemli bir işlev üstlenmiştir. Masal derlemek için sahaya çıkıldığında görüşülen kaynak şahısların önemli bir kısmı, eski dönemlerde özellikle kış mevsimlerinde masal anlatma geleneğinin çok yaygın olduğunu belirtmiştir. Tunceli ilinde aralık ayından nisan ayına kadar yerler karla kaplı olur. Bu süreçte masal anlatma, uzun kış gecelerinin en önemli aktivitesi olarak görülmüştür.

Mehmet Yıldız'ın, çocukluk ve gençlik dönemlerinde yörede masal anlatma geleneği hakkında görüşleri şu şekildedir: “Tunceli ilinde kış mevsimi geldiğinde özellikle köylerde hayvanları olanlar hayvanlarına bakar, onun dışında bütün vakit evde geçerdi. Bu süreçte bazen köyde masal bilen biri, geceleri köyün ileri gelenlerinden birinin evine gelirdi. Masal anlatan birinin geldiğini duyan herkes, bu evde toplanırdı. Gece yarısına kadar masal anlatılırdı. Bu sürede herkes kışın soğuşunu, yorgunluğunu, yalnızlığını unuttur ve masal dinleyerek hayallere dalar. Masal anlatıldığı vakit anlatıcıya ve dinleyenlere kapama, zerfet, çay ve bal ikram edilirdi. Bazen başka köylerden masal bilen anlatıcılar da gelip başka köyde misafir olurdu. Masal anlatıcısının misafir olduğu eve bütün köy toplanır ve masal dinlerdi. Masal anlatıcısı bazen öyle uzun masallar anlatırdı ki iki üç gün sürerdi. Anlatıcının anlattığı masallar bazen o kadar büyük yalanlar, harikulade hadiseler içerirdi ki dinleyenler; ‘yarın bir metre kar yağacak’ diye güler eğlenirdi” (K.K.34).

Yıldız'ın sözlerinden de anlaşıldığı gibi masal, yöre halkı için eğlenme ve eğlence unsuru olarak görülmektedir. Günümüzde çok yaygın bir masal anlatma

geleneği olmasa da geçmiş dönemlerde televizyonun çok yaygın olmadığı süreçte yöre halkının en önemli eğlence aktivitelerinden birinin masal olduğu anlaşılmaktadır. Masallardaki hadiseleri, sorunları ve çözümleri, dinleyenler bunları kendi yaşamlarıyla özdeşleştirip gereken kıssadan hisseyi çıkarırlar. Bu dinleyiciler, masalın anlatıldığı ortamdan ayrılırken daha mutlu ve dingin ayrılırlar.

90 yaşındaki kaynak şahıs Zeynep Demir, masalların hayatlarına nasıl etki ettiğini şöyle ifade etmektedir: “Çocukken en büyük eğlencemiz, geceleri annemizden masal dinlemektir. Gece yemek yedikten sonra annem işlerini bitirirdi ve sobanın etrafında otururduk. Annem masal anlatınca bir yandan çay içerdik, bir yandan annemin anlattığı masal kahramanlarını düşünürdük. Kahramanlar zor durumda kaldığında üzülürdük, başarıları ile mutlu olurduk. Her seferinde masallardaki kişiler mutlu olurdu. Biz de onları düşünüp mutlu bir şekilde uyuyakalırdık” (K.K.48).

Demir’in sözlerinden de anlaşılacağı üzere Tunceli’de eski zamanlarda anlatılan masallar, çocukların hayal gücünü zenginleştiren, onları eğiten ve eğlendiren halk edebiyatı ürünleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yörede halk masallarını kulağa hoş ulaştırmak, dinleyiciyi eğlendirmek işlevi, masal anlatıcısının görevidir. Masalın icra edildiği ortamda masalcı, kelimelerin ve hecelerinin dil çevikliğiyle düzgün şekilde söylenmesine imkân veren tekerlemeler söyler. Örneğin “Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir meselde annem düştü beşikten babam düştü beşikten fakir bir adam varmış. Bu fakir adamın bir oğlu ve bir kızı varmış” (82) gibi dil çevikliği isteyen vb. tekerlemeler ile dinleyicinin dikkati hem masala bağlanır hem de hoş vakit geçirmesi sağlanmış olur.

“Dinleyen de anlatanı ne kadar destekler ne kadar onu beğendiğini belli ederse, anlatıcı o derece seviniyor, coşuyor; yaratıcı gücü bu denge içinde ortaya çıkıyor ve kuvvet kazanıyor. O vakit, dinleyicisini de daha çok memnun etmeye, ona daha güzel, daha nakışlanmış bir anlatım vermeye çaba gösteriyor.” (Başgöz, 1986: 58).

Bu şekilde dinleyiciden enerji alan masal anlatıcısı, jest ve mimiklerini kullanarak kendini masala kaptırır. Böylece hem eğlenir hem de eğlendirir.

Tunceli’de anlatılan masalların muhtevasında dinleyiciye hoşça vakit geçirecek pek çok unsur vardır. Yöre masallarında olumsuz tipler, genellikle gülünç duruma düşerler. Kötü kalpli, kötü niyetli, sahtekâr kişiler, iyilik ve doğruluktan ayrıldıkları için masal içinde mutluluğa, zenginliğe ve başarıya asla ulaşamayıp gülünecek hale düşerler. Akılları başlarına geldiği vakit, gülünç durumdan kurtulur ve başarıya ulaşırlar. Böylece masal dinleyen, bir yandan eğlenirken bir yandan da kötülüğün, sahtekârlığın asla mutluluk getirmeyeceği ve toplum gözünde gülünç duruma düşmeye neden olduğunu görerek bu tarz davranışlardan uzak kalmaya çalışır.

Yöre masallarında anlatılan kahramanların tasviri de dinleyicileri eğlendirir. Örneğin boyu bir karış sakalı iki karış cüce, bir dudağı yerde bir dudağı gökte dev, sırtında insan taşıyan Zümrüdüanka, yarısı yılan yarısı insan olan Şahmeran, yedi başlı dev, saçlarında kargaların yuva yaptığı cadı vb. masal kahramanları dinleyenleri hem şaşırtmakta hem de güldürüp eğlendirmektedir.

Masal icrası sırasında, masal dinleyicilerini eğlendiren ve güldüren durumlardan biri de masal kahramanlarının cahilliği ve saflığıdır. Kahramanın masal içinde karşılaştığı durumlarda verdiği tepkiler bazen o kadar cahilce hareketlerden oluşur ki dinleyiciler bu durum karşısında çok eğlenceli vakit geçirirler. Örneğin, *Dıngıl* (28) masalında kurnaz çocuk Dıngıl, insan yiyen deve bütün gece çeşmeden kalbur ile su taşıtırır. *Ayı ile Tilki* (16) masalında tilki, ayıyı çeşitli yalanlar ile kandırıp torbaya hapseder sonra da eline aldığı bir odun ile ayıyı döverek cezalandırır.

Masal kahramanlarının başaramadığı işler de dinleyicileri eğlendirmektedir. Tilkinin diğer hayvanlarla tarla ekmesi ve hasat zamanı uydurduğu yalanlar, dinleyicilerin iş zamanı bahane bulup işten kaçma yalanlarına benzediği için dinleyiciler, kendilerinden bir şeyler bulup tilkinin tembelliğini mecliste bulunan birinin durumuna benzetip ona “iyi dinle” diyerek eğlenirler.

“Mizahın var olduğu ortamda gülme vardır. Mizah, insanın hem fiziken hem de ruhen ihtiyaç duyduğu bir ihtiyaçtır. Şöyle ki çeşitli sebeplerden dolayı insanlar bazen duygu ve isteklerini ifade edemez. Böyle durumlarda mizah, insanı var olan sıkıntılardan uzaklaştırarak eğlendirmektedir” (Arık,2005:98).

Tunceli’de masal anlatıcısı, mizah unsurunu da kullanarak günlük hayatta kullanılması ayıp sayılan ifadeleri masal içinde daha serbest bir şekilde aktarmakta, bu sayede dinleyici eğlenmektedir.

Örneğin *Uyanık Köyü* (103) masalında, Bektaşilik inancı ile dalga geçen komutanın köylüden aldığı müstehcen cevap, bir anlamda toplum tarafından söylenmesi hoş karşılanmayan ama masal içinde kullanıldığında dinleyeni eğlendiren ifadelerdir.

“Folklorun oldukça basit bir şekilde, bir eğlence şekli olduğu söylenerek baştan atılamayacağı açıklığa kavuşturulmalıdır. Eğlence folklorun en önemli işlevlerinden biridir ancak bugün bu durum tam bir cevap olarak kabul edilemez. Şurası açıktır ki çoğu gülme unsurunun altında daha derin anlamlar bulunmaktadır.” (Bascom, 2010: 78)

Tunceli masalları, icra edilirken sadece eğlenme, eğlendirme amacı güdülmemektedir. Masallar icra edildiği zaman, kahramanların yaşadığı olaylar karşısında dinleyicinin nasıl tavır takındığı, hangi konuda eğlenip hangi konuda üzüldükleri ortaya çıkarılabilir. Bu sayede yöre insanının algılama biçimi ve yörenin sosyolojik yapısı anlaşılabilir. Bu da masalın sadece hoş vakit geçirme ve eğlenme ve eğlendirme işlevine sahip olmadığını; halkın yaşantısına dair her türlü bilgiyi verdiğini, çok derin anlamlara ulaşmamızı sağladığını göstermektedir.

Örneğin sadece kız çocuğu olan biri için, masal anlatılan mecliste kızların iyi özelliklerinin ön plana çıkarıldığı ve kızların da erkekler kadar başarılı olduğu hatta bazen erkeklerden daha başarılı olduklarını vurgulayan masallar anlatılır. Böylece erkek çocuk isteği içinde olan baba, kız çocuklara sahip olmanın bir eksiklik olmadığını anlar. Bunun gibi “Keloğlan”, “Köse” gibi karakterler ile de insanların sahip olduğu bazı fiziksel kusurlar, simgelenerek insanların kendi gerçekleri ile yüzleşmesi sağlanmış olur.

Padişahın Kızı (82) masalında, kız çocuklarının ne kadar değerli ve aileye bağlı olduğu vurgulanmaktadır. Bu şekilde masal dinleyen kişi, kahramanın maceraları ile mutlu olurken bir yandan da kız çocuğuna sahip olmanın da çok özel bir durum olduğunu anlar.

Tunceli insanı; eğlenmeyi seven, hareketli, dışa dönük, hayata bağlı insanlardır. Masalların anlatıldığı ortamlar, sosyalleşmenin sağlanması ve

gelişmesine katkı sağlar. “Her şeyden önce masalların icrasında anlatan ve dinleyen olarak en az iki kişinin bir araya gelmiş olması, masalların birleştiricilik işlevini, anlatan ve dinleyen açısından da haz alma işlevini ortaya koymaktadır.” (Aslan, 2008:196).

Yörede, masal icrası sırasında köydeki insanların akşam vakti bir evde toplanıp dinledikleri masallar aracılığıyla birlikte eğlenip güldükleri görülmektedir. Bu durumun yöre insanında birlik beraberlik ortamının oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir.

5.1.2. Değerlere, Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme

Folklorun işlevlerinden biri; “içinde yer aldığı kültürdeki icraları yapanlara ve bu icraları seyredip dinleyenlere, söz konusu kültürdeki ritüelerin toplumsal kurumları ve değerleri doğrulayıp onaylamasıdır. Böylece toplumsal kural ve değerlerin güncelleşmesini, güçlenip köklenmesini sağlar.” (Çobanoğlu, 1999: 226).

“Sahip olunan, değerlerin halk edebiyatı ürünleri aracılığıyla gelecek nesillere aktarılması, ortak kültür ortamı oluşturarak gelenek, görenek, inanç gibi kültürel yapıyı yansıtan unsurların yeni nesiller tarafından bilinmesine sebep olacaktır.” (Eker, 2014: 49)

“Kültür, aidiyet duygusuyla kendisine bağlı insanları enstrümanlar ile korur ama nesilden nesile aktarımında ise insana muhtaçtır.” (Çelepi, 2017: 395) Toplum tarafından onaylanmış ve benimsenmiş kurumların, kuralların, törelerin folklor ürünlerini icra edenler tarafından dile getirilmesi, dileyiciyi etkiler. Bu bağlamda Tunceli masallarının toplumsal kurumlara, törelere destek verici bir işleve sahip olduğu görülmektedir.

Yöre masallarında destek verilen kurumlardan biri, aile kurumudur. Kültürün dayandığı esasların başında aile kurumu gelmektedir. Doğduğu andan itibaren bireyin topluma karışması, toplum bilincini kazanması ve bir birey olma bilincini kazanması aile vasıtası ile olmaktadır. Bu anlamda bireyin kendini tanıması, çevresini anlaması ve hayata adapte olması için aile kurumu çok önemlidir. İnsan hayatında bu denli önemli olan aile kurumunun, folklor ürünlerinde desteklendiği görülmektedir. Bunun örneklerini, Tunceli masallarında görmekteyiz.

“Masallarda yer alan mücadelelerin büyük bir kısmı aile kurmak veya bir sebeple parçalanmış aileyi bir araya getirmek için yapılır. Masal

kahramanı, aile kurmak ve parçalanmış ailesini bir araya getirmek için mücadele etmediği hallerde de sonuçta mükâfat olarak aile kurmaya hak kazanır. Bütün masalarda başarı ve mutluluğu evlilik ve taht sembolize eder.” (Günay, 1992: 617).

Tunceli’den derlenen *Felakete Uğrayan Adam* (35) isimli masal, karı-koca ve çocukların başına gelen felaketlere karşı direnişlerine ve aileyi tekrar kazanma uğruna verdikleri mücadele ile ilgili güzel bir örnek olarak kabul edilebilir. İktidarını, malını mülkünü kaybeden adam, en sonunda karısının ve çocuklarının kaçırılması ile devam eden felaketlere karşın ailesinin peşini bırakmaz ve pek çok maceradan sonra tekrar bir araya gelip mutlu olurlar.

“Masalarda evlilik birliğine ulaşmanın bir mükâfat karakteri taşıması, masal kahramanlarının güç görevlerle, zorlu mücadelelerle denedikten ve kişiliklerini ispatladıktan sonra evlenme hakkına ulaşabilmelerinden kaynaklanmaktadır.” (Günay, 1992: 619).

Dengizhanın Kızı (24) masalında padişahın oğlu, sular altında yaşayan bir dev olan Dengizhan’ın kızına âşık olur. Onu bulmak için ölümü göze alıp su altındaki ülkeye gider ve kızını alır. *Üç Kardeş* (105) masalında ise evlenme hakkı elde etmek için Kaf dağına gidip, orada güçlü bir cüceyi yenip oradan sağ salim dönme şartı vardır.

Görüldüğü üzere Tunceli masalarında aile kurmak basit bir eylem değildir. Aile kurmak için kişinin zorlu mücadelelerin üstesinden gelmesi gerekmektedir. Kahramanların bu şekilde zorlu mücadelelerden geçmesi ve başarılı olması aslında bir anlamda evliliğe, aile kurmaya hazırlanma mücadelesi olarak da kabul edilebilir. Bu sayede aile kurumu daha sağlıklı ve güçlü olur. Tunceli masalarında aile kurmak için bunu hak etmek gerektiği iletilsinin altında, aile kurumuna duyulan saygının bulunduğu kabul edilebilir.

Tunceli’den derlenen bazı masallar, kahramanların evlenme anından itibaren başlar fakat bu masalarda evlenen kişiler ayrılır. Aile kurumunu kaybeden bu kişiler, yeniden bir araya gelmek için çeşitli sınavlardan geçirilirler.

Üç Kız Kardeş (106) masalında, altın saçlı iki çocuk doğuran şehzadenin karısına iftira atılır ve köpek yavrusu doğurduğu söylenir. Şehzade, karısını köpek yavrusu doğurduğu için beline kadar toprağa gömer. Uzun bir zaman sonra kadının

suçsuz olduğu anlaşılınca tekrar bir araya gelip aile olurlar. Bu tür masalarda anlatıcı, temel amaç olarak sunduğu evliliği korumak için sürekli önlemler alır. Böylece aile kurumu her ne olursa olsun desteklenmiş olur.

Tunceli masallarında aile kurmak, pek çok sıkıntının geçmesine vesile olur. Çirkin kişinin güzelleşmesi, fakir birinin zenginleşmesi, kötü huyların terkedilmesi gibi iyi unsurlar evlilik ile gelen kazanımlardır. Bu kazanımlar ile birey toplum içinde bir yer edinir ve bu sayede bağımsız bir birey olur.

Kimsesi olmayan yoksul Fatık, şehzade ile evlendikten sonra saraya gelin gider (3). Kurbağa kız, padişahın oğlu ile evlenince kurbağa olmaktan kurtulur (19). Fakir çocuk, padişaha damat olur (122). Kaplumbağa, evlendikten sonra yakışıklı bir delikanlı olur (33). Dilenci adam, padişahın kızı ile evlenip zenginleşir (83). Bu örneklerden hareketle yöre masallarında dinleyiciye, aileyi koruma ve destekleme fikrinin kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Halk edebiyatı türlerinin hemen hepsi, atasözleri, masallar, tekerlemeler, bilmece, inançları aktarma araçları olabilirler. (Boratav, 2016: 15) Bu anlamda yöre masallarında inanç aktarma işlevi de görülmektedir.

Yörede tespit edilen masalların, din kurumuna destek işlevini sergilediği görülmektedir. Halkın tamamına yakını Alevi inancına mensup olan Tunceli'de masalarda, inanç önderlerinin masal kahramanı olarak işlenmesi ile Alevi inancının desteklendiği görülmektedir.

Yöredeki kaynak şahıslardan biri olan Zeynel Batar, Alevi dedesi ve yol rehberidir. Ona göre, yörede masal anlatma ile dinleyiciye Alevilik inancı öğretilir. Din büyüklerinin masal kahramanı olarak gösterilmesiyle dinleyici masal aracılığı ile eğitilir ve dini değerler daha etkili bir şekilde kazandırılır. Hz. Ali'nin yeri geldiğinde masal kahramanı olarak gösterilmesi de bu amaçla olmuştur (K.K.47).

Tunceli'de anlatılan bazı masalarda, Hz. Ali'nin bizzat masal kahramanı olarak masal akışı içinde yer aldığı görülmektedir. *Arapgir* (9) masasında Hz. Ali'nin masal kahramanı olduğu görülmektedir. Masalda halkına kötülük eden bir padişahı ve ordusunu yok eden Hz. Ali, fakir bir adamı padişah yapar. Görüldüğü gibi Hz. Ali, masal kahramanı gibi gösterilmekte ve onun şahsında dini değerlerin dinleyiciye aktarıldığı anlaşılmaktadır. Masalların bu yönü ile içinde yaşanan toplumun duyarlılıkları ve inanç yönü dinleyiciye aktarılmış olur.

Tunceli masallarında Alevi inancında önemli olan din büyüklerinin ve değerlerinin tanıtıldığı bu yolla din kurumunun tanıtılıp desteklendiği görülmektedir. *Hızır ve Üç Kardeş* (45) masalında, Hz. Hızır'ın kerametleri ön plana çıkarılırken, *Pir ve Talipleri* (86) masalında ise Alevi inancında önemli olan pirlere ve kerametleri ile ilgili bilgiler aktarılmaktadır. Bu da Tunceli masallarında din kurumunun desteklendiği ve genç bireylere tanıtıldığını göstermektedir.

Tunceli masallarında desteklenen toplumsal kurumlardan biri de hukuk kurumudur.

Ağanın Mirası (1) masalında ise bir babanın üç oğlu vardır. Adam öldüğünde iki büyük kardeşe bütün mirasını bırakır, küçük oğluna ise hiçbir şey bırakmaz. Üç kardeş, ne yapacaklarına karar veremeyince kadıya giderler ve sorunu hukuk yolu ile çözerler.

Masalda, hukuk kurumunun haksızlık karşısında kişiyi koruyacağı ve suçlunun hak ve hukuk kuralları dâhilinde cezasız kalmaması gerektiği ifade edilir. Dolayısıyla hukukun toplum için faydalı ve vazgeçilmez bir kurum olduğu dile getirilir. Masalda çözümün bu şekilde hukuk yolu ile gösterilmesi, toplum tarafından bir anlaşmazlık olduğunda bunun kavga gürültü ile daha da çıkmaz bir hale dönüştürmek yerine, hukuk yolu ile çözüm bulunması gerektiği mesajı verilmektedir.

Tunceli'den derlenen masalarda, törelere destek verme işlevinin de yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir. *Büyük Sözü Dinlemek* (20) isimli masalda babalarının nasihatlerine uymayan kardeşler, başlarına çeşitli felaketler geldikten sonra büyük sözü dinlemek gerektiğini anlarlar.

Tunceli masallarında toplumun dayattığı yasaklara, normalara uymayanların masal içinde şiddetli bir şekilde cezalandırıldığı görülmektedir. Geline gözü koyan padişah, sihirli cüce tarafından taşla dönüştürülür (19). Hacca giden padişahın kızına iftira atan hoca ise katır ardına bağlanarak öldürülmektedir (82). *Kurnaz Çocuk Gulesing* (66) masalında ise Gulesing, dayısının karısı ile aşk yaşayan hocanın ağzına kızgın yağ dökerek hocayı öldürmektedir.

Bu şekilde ceza alanlar, toplumun belirlediği kurallara, törelere uymayanlardır. Bu kişilerin en şiddetli şekilde cezalandırılmış olması, dinleyicide törelere, normlara uyması gerektiği düşüncesini uyandırmaktadır. Böylece masal dinleyen kişi, ilerde başına bu şekilde kötü durumların gelmemesi için toplumun

hassasiyetlerine göre davranmaya çalışır. Bu da folklor ürünlerinin, törelere destek verdiğini göstermektedir.

Tunceli masallarında toplum içinde var olan inanış, uygulama ve pratiklerin de masal içinde tanıtıldığı, bu sayede halk kültürünün dinleyiciye ve genç kuşaklara aktarıldığı görülmektedir.

Helika (41) masalında, doğum yapmış kadınların kırk gün boyunca yalnız bırakılmaması gerektiği; yalnız bırakılırsa Helika diye kötü bir cinin lohusa kadına ve bebeğine zarar vereceği anlatılır.

Helika Şeve (42) masalında bir adam, her akşam atının tımarını yaptıktan sonra ahıra koyar. Bir müddet sonra sabah ahırda atını aşırı terli ve yorgun görür. Bu durumun nedenini yaşlı köylülere sorduğunda köylüler, atına musallat olan bir yaratık olan Helika'dan bahsederler. Çözüm olarak atın üzerine demir bir iğne bırakmasını söylerler. Gece atın üzerine demir iğne bırakan adam, sabah ahırda atının üzerinde kara bir yaratık görür. Bu yaratık, atlara musallat olan ve onları bütün gece koşturan Helika diye bir yaratıktır.

Bu şekilde anlatılan anlatılar ile dinleyici halk kültürünü, toplum içindeki pratik ve uygulamaları tanıyarak içinde bulunduğu toplumun sosyolojik yapısını öğrenir.

5.1.3. Eğitim ve Kültürün Gelecek Kuşaklara Aktarılarak Eğitilmesi İşlevi

Masallar, icra edildiği yerlerde bulunan dinleyicilere çeşitli dersler vermeyi amaçlar. Masal, içinden çıktığı toplumda var olan değerler çerçevesinde dinleyicilerin edinmesi gereken erdemleri, kazanması gereken ahlaki doğruları, masal kahramanları aracılığı ile ifade eder. Bu, genelde iyi-kötü, güzel-çirkin gibi birbirine zıt olan durumlar ile sergilenir. Bu şekilde olumlu ve olumsuz tarafların mücadelesinde dinleyicinin olumlu olandan yana olması ve onu örnek alması beklenir. Masalın akışı içinde çocuk, farkında olmadan kendini olumlunun yanında bulur, böylece kendisi de iyi olması gerektiğini fark eder. Tunceli masalları, bu şekilde eğitici bir görev üstlenirler.

Masalların toplum eğitiminde çok önemli fonksiyonları vardır. Masal kahramanları, asırlardır toplumun sözcülüğünü yapmaktadır. Toplum masal kahramanları aracılığıyla genç nesilleri uyarmakta, hayatta karşılaşacakları zorlu

dönemeçlerde ayakta kalıp mücadele etmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır. (Yavuz, 2009: 4).

Masalarda dinleyici, “olayların akış ve oluşundan ibret gözüyle faydalı dersler çıkarılabileceği gibi kahramanların tutum ve davranışları da insanlara, insanların ruh ve karakterini tanıma fırsatını kazandırabilir. Çünkü masaldaki kahramanlar birer sembol, insan misali birer varlıktır.” (Güney, 1971: 90)

Tunceli masalları, dinleyiciyi eğlendirip hoşça vakit geçirmenin yanında çeşitli dersler de verir. Bu masalarda sabır, tahammül, doğruluk, dürüstlük, minnettarlık, fedakârlık, cesaret, vicdan, iyilik, misafirperverlik, çalışkanlık bir fazilet olarak sürekli vurgulanmakta ve desteklenmektedir. Tembellik, korkaklık, oburluk, sahtekârlık, yalancılık, cimrilik, nankörlük, kıskançlık, kötülük, ahlaksızlık, hırsızlık, zalimlik ve övünmenin ise olumsuz davranışlar olduğu ve bu davranışları sergileyenlerin her daim yenilgiye mahkûm oldukları vurgulanmakta bu sayede dinleyici eğitilmektedir. Okul ve öğretmenin olmadığı ortamlarda masal, bu şekilde eğitici bir görev üstlenmektedir.

Masal aktarımı sırasında anlatıcının yanında olan çocuklar, farkında olmadan bir eğitime tabii tutulmaktadır. Henüz karakteri oturmamış ve her türlü bilgiyi alabilecek olan çocuk, toplumun desteklediği veya kabul etmediği davranışları, değerleri masalda görür ve bunları kendi içinde değerlendirerek karakterini oluşturmaya başlar. Masal kahramanı vasıtası ile toplumun tasvip etmediği davranışları fark eden genç birey, bunları kendi yaşamında uygulayarak bir anlamda olumlu karakter gelişimi kazanır. İçinde yaşadığı toplumun belli kuralları olduğunun ve bu kurallara uyması gerektiğinin bilincine varır. Böylece toplumun değerleri çok zorlanmadan yeni nesillere aktarılmış olur.

“Masalarda genellikle iyilik, dürüstlük, adalet ve çalışkanlık üstün gelmekte ve yine çoğunlukla mutlu sonla bitip, iyiler hak ettikleri yerlere ulaşırken, kötüler de cezalarını çekmektedir. Bu da henüz gelişmekte olan çocuk ruhlarının, bilinçlerinin doğrudan ve halklıdan yana tavır koymaları doğrultusunda yönlendirilmeleri bakımından yararlı olacaktır.” (Yavuz, 1994:8)

Fakir Adam (30) masalında yoksul bir köylü, sahip olduğu darıyı kargaya verince karga, minnettarlığını göstermek için adama her türlü yemeği veren sihirli bir

sofra ve altın dökken bir eşek verir. Böylece toplumsal bir değer olan yardımlaşma, desteklenmiş olur. Bu yolla masal dinleyen kişiye yardımlaşmadan asla zarar gelmeyeceği aksine yardımlaşmanın kişiye büyük kazançlar sağlayacağına dair duygu aktarılır.

Fakirin Dürüstlüğü (32) masalında padişahın dürüstlüğüne güvendiği ve inandığı adamı kıskanan vezir, iftira ve yalanlara başvurunca canından olur. Fakir adam ise dürüst kaldığı ve doğru yoldan ayrılmadığı için padişah tarafından ödüllendirilir. Masal anlatıcısı; masal vasıtası ile dinleyiciye ihanet, yalan, iftira gibi kötü davranış sergileyenlerin pişman olacağı, bunun yerine her ne olursa olsun dürüst davranan ve doğru davranışlar sergileyenlerin her zaman kazançlı çıkacağına dair düşünceler aktarır.

Asme Hanım (10) masalında kahraman, aradığı kızı farenin yardımı ile bulur. Kahraman kazandığı her şeyi fare ile bölüşmek isteyince fare, kahramana hakkını helal eder ve kızı ona verir. Bu durum aslında Tunceli masallarının genelinde vurgulanan bir durumdur. Sözünde duran kahramanlar, masal içinde hiçbir zaman yenilgiye, başarısızlığa uğramaz. İyi, cesur, akıllı ve dürüst olduğunda karşılaşılan sorunlarda tüm varlıkların yanında olacağı mesajını alan genç birey, sağlam bir kişilik gelişimi kazanmış olur.

Yöredeki hayvan masalları incelendiğinde, bu masalların ders verici yönü öne çıkmaktadır. Bu dersler sonucunda daima haklı olan hayvan kazanır, haksız olan hayvan ise kaybeder. Bu masalları dinleyen çocuk, hem hayvan sevgisi kazanır hem de onların başından geçen hadiselerden kıssadan hisse çıkarır.

Tilki ile Yılan (118) masalında tilki, ölmek üzere olan yılanı kurtarınca yılan, tilkinin boğazına dolanır ve onu öldürmeye çalışır. Tilki, bir kurnazlık bulup yılanı öldürür. Böylece genç bireye birini tanımadan ona fazla güvenip kendisini tehlikeye atabileceği iletisi verilmekte, bu sayede insan ilişkilerinde temkinli olması gerektiği ifade edilmektedir. Masal sonunda yılanın öldürülmesi ile kaba kuvvetin, ihanetin cezasız kalmayacağı; iyi niyetin daima galip geleceğine dair kıssadan hisse çıkarılır.

Nine ile Tilki (77) masalında yaşlı kadının sütünü çalan tilkinin kuyruğu, nine tarafından kesilir. Tilki, kuyruğuna kavuşmak için türlü eziyetlerden geçer. Tilki ninenin şartlarını yerine getirdikten sonra kuyruğuna kavuşur. Bu masaldaki olaylar, başta eğlenceli gözükse de dinleyiciye özellikle de çocuklara, hırsızlığın kötü bir

davranış olduğu ve hırsızlık yapanın çeşitli zorluklar yaşayacağına dair değer aktarımı yapılmaktadır.

Masallarda bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bütün bunlara bakıldığında, genç kuşaklara bir şeyler anlatmak için en güzel yöntemlerden biri ona örnekler göstermektir. Çocuk, dinlediği masaldaki kahramanın iyilik yaptığında iyilik gördüğünü, kötülük yaptığında ise kötülük gördüğünü anlar. Genç birey, bu sayede bu değerleri kendi hayatına adapte etmeye çalışır. Böylece genç birey, örnekler ışığında toplumun vermek istediği erdemleri öğrenir.

Tunceli masallarında kahramanlar; bazen çok büyük acılar çekmekte, zorlu sınavlardan geçmektedir. Masal kahramanları, bu zorlu süreçte ayakta kalır ve daima başarıya ulaşır. Masal kahramanlarının bu serüvenini dinleyen çocuk; hayatın sadece iyi yönleri olmadığı, acı tarafları olduğunu da öğrenerek hayatın zorlukları karşısında ayakta kalmayı, direnmeyi, sabretmeyi öğrenerek güçlü bir benlik kazanmış olur.

Alık ile Fatık (6) masalında iki kardeş, üvey annenin işkencelerine maruz kalır, her gece aç uyurlar. Çocuklar, bu şekilde zulüm gördükleri vakit ahırdaki inek, onlara boynuzlarının altından çıkan çeşit çeşit yemekleri verir. Masal kahramanı olan Fatık, masalın sonunda bir şehzade ile evlenir. Masalın bu şekilde mutlu son ile bitmesi çocukların hayal dünyasına olumlu etkiler yaratmaktadır. Masal dinleyen çocuk, hayata karşı pozitif olma ve umutla bakabilme işlevini kazanmış olur.

“Çocukta ana dili kavramasına, gelişmesine büyük bir hizmeti olan masal, aynı zamanda çeşitli faydalar sağlayan bir sanat ve terbiye aracıdır. Henüz okuma yazma bilmeyen okul öncesi çağındaki yavruların başlıca fikir ve duygu besinini masallar teşkil eder. Masallar sayesinde ki çocuk, ana dilinin kelimelerini, kullanılış şekillerini kolaylıkla kavramaya ve bir gün doğrudan doğruya, istediği zaman, kolayca okuyabilmek üzere okuma heves ve isteğini duymaya başlar.” (Gökşen, 1955: 546).

Tunceli masallarını dinleyen çocuklar, dinlediği masalları bazen başka arkadaşlarına anlatırlar. Bu şekilde masal dinleyen çocukların hem kelime hazinesi artar hem de hayal dünyası zenginleşir. Öğrendiği masalı başka kişilere anlatan çocukta ayrıca kendini ifade etme yeteneği gelişir ve sosyalleşerek kendine güvenen bir birey olan çocuk, bir anlamda kültür taşıyıcısı görevini yerine getirir.

Masal, icra edildiği vakit anlatıcının yanında olan ve masalı dinleyen çocuklarda dinleme becerisi gelişir. Çocuklar, büyük bir dikkatle masal anlatan kişiyi dinlerken bazen kahramanın başından geçen hadiseler olduğunda anlatıcıya sorular sorarak sebep sonuç ilişkisini öğrenir. Masal icrasında bu şekilde aktif olan çocuk, muhakeme yeteneği kazanır. Bu da masalın çocuk eğitiminde ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Tunceli masallarında yöre folkloru her yönü ile yansıtılmaktadır. Masal kahramanlarının yedikleri yemeklerden hareketle içinde bulunduğu toplumun yemek kültürünü ve sofrada adabını öğrenen genç birey, böylece kendi gerçeğinin farkına varır.

Kurnaz (65) ve *Kurnaz Çocuk Gulesing* (66) masallarında yöre yemeklerinden olan “zerfet”, “kapama” gibi yemeklerden bahsedilmekte bu sayede genç birey, yaşadığı yörenin halk mutfağını öğrenerek yaşadığı toplumu daha iyi tanımaktadır.

Eğitimin genç kuşaklara aktarılması işlevi bakımından bu denli önemli olan masalların, okul çağına gelen çocukların eğitim müfredatında ayrılmaması gerektiği kanaatindeyiz. Bu konu ile ilgili Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarından biri bütün bireylerin şu şekilde yetiştirilmesidir:

“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir.” (MEB, 2000).

Masalların eğitim sistemi içinde önemine vurgu yapan Sevim Kantarcıoğlu, şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Eğitim sistemleri düzenlenirken bireylerin istek ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Millî Eğitim Temel Kanunu'nda konuyla ilgili olarak şu hükümler yer almaktadır: ‘Millî Eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.’ Masal da çocuklarımızın ilgi alanına girdiğine göre eğitim programları hazırlanırken çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek,

onların hayatı sorgulamalarına ve bu sorgulama ile tanımalarına sebep olabilecek masallara da yer verilmelidir.” (Kantarıcıoğlu, 1991: 29)

Milli eğitimin bireylere kazandırmak istediği bu davranış ve erdemlerin okul çağında öğrenciye kazandırma yollarından biri de masallardır. Bu bağlamda Tunceli masalları, çocuğun ihtiyacı olan değerler eğitimi, ahlak eğitimi, bilişsel gelişim ayrıca kendini ve içinde yaşadığı toplumu tanıma açısından üzerlerine düşen sorumluluğu başarıyla yerine getirmektedir.

5.1.4. Toplumsal Ve Kişisel Baskılardan Kurtulmak İçin Bir Kaçıp Kurtulma İşlevi

“Folklorun yerine getirdiği bir başka işlev de önemli olmasına rağmen çoğunlukla gözden kaçırılan kabul edilmiş davranış kalıplarına uygun davranıyor olmak ve bu yolla da meydana gelen toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulabilmeyi sağlamaktır.” (Çobanoğlu, 1999: 226).

Toplumun yüzyıllar içinde oluşturduğu toplumsal normalara ayak uydurmaya çalışan birey, bazen toplumun kuralları karşısında içinden geldiği gibi davranamaz. İçinde biriktirdiği duyguları yaşayamayan, yapmak istediği davranışları sergileyemeyen kişi, bunu folklor ürünleri vasıtası ile dile getirerek toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmaya çalışır. Tunceli masallarında bu durumu örnekleyen pek çok bölüm vardır.

Üç Kız Kardeş (106) masalında altın saçlı çocuklar doğuran padişahın gelinini kıskanan cadı kadın, çocukları suya atar ve yerine iki köpek yavrusu bırakır. Doğum yapan kadın, kocası tarafından terk edilir. Kadın, pek çok sıkıntı yaşadktan sonra cadının iftirası ortaya çıkar. Cadı kadın cezalandırılırken iftiraya uğrayan kadın, çocukları ve kocası ile tekrar bir araya gelip mutlu olur. Bu durumu örnekleyen masalları dinleyen ve aileye yeni katılan kişi, çoğu zaman kendisini masal kahramanın yerine koyarak onun yaşadığı sıkıntılardan kurtulma ve mutluluğa erişme sürecini dinler. Böylece kişi, hayata daha umutla bakar ve her şeyin düzeleceğini düşünerek hayata daha fazla tutunur. Yörede bu tür aile içi çatışmaların yaşandığı masallar, genelde kadınlar tarafından anlatılmaktadır.

Tunceli masallarında, su içerken yılan yutma motifi yer almaktadır. Evin tek kızını kıskanan yengeler, su testisinin içine koydukları yılan yavrusunu su ile birlikte kızıya içirirler. Yılan, zamanla kızın karnında büyür ve onu hamile sanan erkek kardeşleri, kızını götürüp ölmesi için dağ başına bırakırlar (113-114-115). Aynı motif,

Nardaniye Hanım(Boratav, 2007) adlı masalda da Nardaniye Hanım'ın ahlaksızlıkla suçlanmasına sebep olan işlevsel bir motiftir.

Kırsal kesimde çalışan ve bazen yanında bardak ya da testi olmayan insanlar, su göletine uzanıp su içerler. Bunlar, su içerken bazen küçük kurtçukları yuttukları durumlarda olur. Hal böyle olunca kızların kafalarındaki en büyük korku, yuttukları kurtçukların zamanla karnında büyüyüp yılanı dönüşme endişesidir. Karnına girebilecek kurtçuğun yılanı dönüştükten sonra karnının şişmesi ve hamile sanılma korkusu, sıradan bir korku olmaktan çıkıp bir karabasan düzeyine ulaşır. Bu korku altında ezilen ruhlar, masalları bir dışavurum aracı olarak görüp, bir anlamda kendilerini koruma kalkanı olarak görürler (Yavuz, 1994: 24).

İnsan, gerçek hayatta kabul etmediği ama çoğu zaman değiştirmeye gücünün yetmediği durumlarda masal dünyasına sığınır. Dünyanın karmaşasından, içinde bulunduğu durumun acımasızlığından ve en zor zamanlarda insan, masala ihtiyaç duyar. Masalın renkli, süslü, her şeyi mümkün kılan kurgusuna kapılan insan, ruhsal daralmalarından, kişisel baskılarından ve toplumun getirdiği yüklerden kurtulur.

Padişahın Kızı (82) masalında fakir bir adam, rüyasında hazinenin yerini görür. Rüyasında gördüğü yeri kazdığına gerçekten de bir hazine çıkar. Böylece yokluk sıkıntısı ile mücadele eden kahraman, elde ettiği hazine ile zengin olmakta ve sıkıntılarından, dertlerinden kurtularak refaha kavuşmaktadır. Bu anlamda masal türü, insanın idealize ettiği ve yaşadığı dünyada olmasını istediği şeylerin gerçekleşmesi olarak kabul edilebilir. “Türk masallarında rüyaların en belirgin işlevi, masal kahramanlarına rehberlik etmeleri ve yol göstermeleridir.” (Çelepi, 2017: 296) Tunceli masallarında da rüyaların yansması bu şekilde olmuştur.

Çoğu zaman çıkmaza giren, yaşadığı dar coğrafyada imkânların kısıtlı olmasından dolayı kişisel ve toplumsal baskılar karşısında çaresiz kalan insan, bu durumdan kurtulmak için çözüm yolları arar

Alık ile Fatık (4) masalında üvey anne, iki yetime her türlü işkenceyi çektirmektedir. Ahıra attığı çocuklara yemek vermez ve kül yedirir. Çocuklar, ahırda açlıktan ağlarken ahırdaki inek dile gelip çocuklara boynuzlarını kaldırmalarını söyler. Çocuklar, ineğin boynuzlarını kaldırdıklarında dünyadaki bütün yemekler ortaya çıkar. Çocuklar, bunları yiyip karınlarını duyururlar.

Görüldüğü gibi kahramanın en zor anında, ruhsal bunalım yaşadığı, dünyanın bütün acımasızlığı ile karşı karşıya kaldığı anda imdada mucize yetişir. Böylece iyi olanların payına mutluluk, kötülerin payına ceza, dinleyenin payına ise gülümseme ve rahatlama düşer. Bu da gösteriyor ki masal, kahramanının dışlandığı, zayıf olduğu ortamdan güçlenerek çıkması, baskıdan kurtulma örneğidir.

Fakir Adam (30) masalında tarlasındaki darıyı kuş ile paylaşan adam, kuştan bunun karşılığında envai çeşit yemek veren bir sofraya ve altın döken bir eşek hediye alır. *Sultan Süleyman* (90) masalında Sultan Süleyman, Şahmeran'ın kızını başka bir yılanın ağzından kurtarır. Yaptığı bu iyilik karşılığında Şahmeran, Sultan Süleyman'a bütün hayvanların dilinden anlamasını sağlayacak tükürüğü verir.

Halkın yardımsever ve cömert davranışlarının kutsandığı bu örneklerde, yapılan iyilik karşısında çok güzel mükâfatların alındığını göstermekte bu sayede yardım ve cömertlik duyguları masal dinleyicisine aktarılmaktadır.

Görüldüğü üzere yörede anlatılan masalarda kül, dışkı gibi hiçbir maddi karşılığı olmayan değersiz nesnelere yer geldiğinde altın olmakta ve kahramanı herkesten daha çok zengin etmektedir. İncelenen masalarda en değersiz nesnelere bile altın gibi bir madene dönmesi dinleyiciye mutsuzluğunu, sıkıntısını, çaresizliğini bir süre de olsa unutturur. Böylece masalı anlatan da dinleyen de var olan sıkıntılarından uzaklaşarak psikolojik bir rahatlığa kavuşur.

Tunceli'den derlenen bazı masalarda kahramanların başında geçen komik hadiseler ve kahramanların gülünç halleri, dinleyiciyi eğlendirirken aynı zamanda var olan sıkıntılarını, dertlerini bir süre de olsa unutturur.

Horoz ile Fare (47) masalında farenin öldüğünü duyan hayvanlar, bitkiler ve insanlar büyük bir yas tutup kendilerine çeşitli zararlar verirler. Farenin ölümü karşısında kahramanların gülünç halleri, dinleyicilerin ruhunu daraltan sıkıntıları bir süre de olsa unutmalarını sağlar. Masal, bu anlamda insan ruhunu sakinleştirme özelliği göstermektedir.

Masal icrası sırasında masal anlatıcısının dikkat ettiği hususlardan biri de dinleyicilerdir. Masal dinleyenler arasındaki bazı kişilerin varlığı, masalın anlatımına tesir etmektedir. Çocuğu olmayan, ya da sadece kız çocukları olan babalar, çeşitli fiziksel kusurları olan kişilerin dinleyiciler arasında olması, masal anlatıcısının

hassas davranmasını gerektirir ve masal kahramanlarının şahsında bu kişileri örnek göstererek çeşitli baskılardan kurtulmalarını sağlar.

“Toplumsal cinsiyet ile ilgili imajlar hayatın her alanında görülüp sezilmekte, bunların aktarımı söz konusu olduğunda ise folklor en önemli taşıyıcılardan olmaktadır.” (Özcan, 2019:30)

Padişahın Kızı (82) masalında hacca giden padişah, kızını evde yalnız bırakır. Köyün hocası, padişahın kızına göz koyar. Kız, hocanın elinden kurtulunca hoca, kıza iftira atar. Padişah, kızını öldürmesi için oğluna emir verir fakat kız, çok büyük maceralardan sonra geri gelip masum olduğunu babasına kanıtlar. Masalı bu şekilde anlatan anlatıcı, mecliste bulunan ve erkek çocuğu olmayan babaların bir anlamda toplum baskısından kurtulmasını ve kendi içlerinde üzülmeye sebep olacak bir durumun olmadığını, evladın erkek veya kız olmasının fark etmediği mesajını verir.

Bu bilgiler ışığında denilebilir ki masal, içinden çıktığı toplumu her yönü ile yansıtmaktadır. Masal kahramanlarının yaşadığı olayların hiçbiri gelişi güzel anlatılan olaylar değildir. Hepsinin altında çeşitli hikayeler ve mesajlar vardır. Masal dinleyen kişilerin, daralan ruhlarına sakinlik ve dinginlik gelir. Bazen toplumun yüklediği sorunlar, bazen de kişisel sorunlar, masal sayesinde insana daha hafif gelir ve çoğu zaman bu sorunlardan bir çıkış yolu bulunur. Bu da masal gibi folklor ürünlerinin insan hayatında ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

5.1.5. Protesto İşlevi

Toplumu oluşturan bireylerin en ilkel dönemlerden itibaren oluşturduğu ve sürekli geliştirdiği sosyal anlaşmalar, kabuller ve inançlar insanları bir arada tutan kabullerdir. “Yaşadığımız, deneyimlediğimiz ve bilimsel olarak gözlemleyebildiğimiz kadarıyla kültürün ana unsuru, insanların kalıcı gruplar halinde örgütlenmesidir. Bu tür gruplar, adetler veya teamüllere göre uyum sağlamaktadır.” (Malinowski, 2016: 48).

İnsanları bir arada tutan, toplum olmasına vesile olan adet, inanç ve teamüllerin aksine yapılan her eylem, daima insanlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu tepkinin şekli, boyutu ve sonucu yapılan eyleme göre değişmektedir. Bu tepki, bazen fiziki müdahale olurken bazen de protesto şeklinde olmaktadır. Eleştiri, tenkit, kınama ve yerme olarak da kabul edilen protestonun hayatın bir gerçeği olarak folklorda kullanıldığı görülmektedir.

İlhan Başgöz, “Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi (Fonksiyonu)” adlı çalışmasında, işlevsel yaklaşımı ifade ettikten sonra Bascom’un folklorun dört işlevini kabul etmekle birlikte bunlara “Protesto işlevini” eklemektedir (Başgöz, 1996: 2).

Başgöz, folklorun beşinci işlevi ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: “Folklor; çatışmaları büyütme, baş kaldırmalara destek olmak, kurulu düzene ve değerlere direnmeleri aralamak, onları yıkmaya kalkışanlara güç vermek gibi bir işlev de görüyor.” (Başgöz, 1996: 2).

Burada özellikle vurgulanması gereken husus, protestoyu yıkmak, başkaldırmak olarak bilmek bizleri yanıltacaktır. Çünkü protesto, aynı zamanda kişinin sergilediği davranışları eleştirme olarak da kabul edilmektedir. İşte bu durumu çok belirgin bir şekilde gördüğümüz alanlardan biri de folklordur.

“William R. Bascom’un belirttiği folklorun dört işlevinden biri olan dördüncü maddede belirtilen ‘Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi’ içinde değerlendirilebilecek olan ‘Protesto İşlevi’ne göre; normal şartlar altında gerçekleştirilmeyen zengin-fakir, yönetici-yönetilen mücadelesindeki sınıf çatışması halk edebiyatı yaratmalarında yansıtılır. Böylece pek çok hikâye, masal, fıkra, türkü ve manide bu çatışmanın veya alt sınıftan kişilerin kendilerine yapılan haksızlıkların ifadesini bulmak mümkündür.” (Ekici, 2014: 89).

Tunceli masallarında da toplumun ve kişilerin aksayan yönlerini, olumsuz ve hoş gitmeyen tavırlarını, haksızlıklarını, çarpıklıklarını ayrıca kurumların adaletsizliklerini eleştiren, alaya alan örnekler yoğun bir şekilde görülmektedir.

İçinde yaşadığı topluluğun bir üyesi olan masal anlatıcıları, kişisel ya da toplumsal eksiklikleri, adaletsizlikleri, yanlış töre, karar ve uygulamaları doğrudan ya da dolaylı bir şekilde aktardıkları masallarda eleştirirler. Masal anlatıcısı, bu sayede toplumun sözcüsü olur ve halk tarafından sevilir.

Ayının Gidişi (14) masalında toplumun çarpıklığı, yardımsever duyguların yitirilişi, birlikte yaşama şartlarının zayıflamasına dair toplumsal bir eleştiri görülmektedir. Söz konusu masalda ayağına diken batan ayı, komşusu kurttan ve tilkiden kendisine yardım etmelerini ister. Fakat kurt ve tilki ayıdan korktukları için ayaklarını ip ile bağlamadan yardım etmeyeceklerini söyler. Bu durum üzerine eşini

yanına alan ayı, ormanda birlikte yaşama şartlarının ortadan kalktığını söyleyerek yaşadığı ormanı terk eder. Böylece bir arada yaşama, komşuluk, yardımseverlik gibi değerlerin kaybedilişi karşısında ayı, yeni düzene razı olmaz ve yaşadığı yeri terk eder.

Tunceli’de derlenen bazı masalarda, yönetici sınıfın ahlaksızlığının halk tarafından kabul edilmediği ve yeri geldiğinde toplumsal bir başkaldırının olduğu görülmektedir. Söz konusu masalarda halk, yöneticilerin iktidarına son vermekte ve onları cezalandırmaktadır. Bu bir anlamda yönetenlerin yanlış tutum ve davranışlarına karşı yapılmış bir protestodur.

Boyu Bir Karış (19) masasında küçük oğlunun karısına göz koyan bir padişah, sihirli bir cüce tarafından taşa dönüştürülerek cezalandırılmaktadır. *Padişahın Kızı* (82) masasında ise köyün hocası, babası hacca giden kıza sarkıntılık ederek namusuna göz diker. Kızın babası, hocayı katır ardına bağlayarak öldürür. Görüldüğü üzere yöneten, yol gösteren konumundakilerin halkın namusuna el uzatmasına izin verilmez. Bu tarz tutumları olan yöneticilerin varlığını kabul etmeyen halk, onların yönetim kademesinde olmasına izin vermez. Bunun masal yolu ile aktarılması folklorun protesto işlevini göstermektedir.

Yöneticilerin, yönettikleri kişileri sömürmesi ve sadece kendi konforlarını düşünmesi sonucunda da masal içinde büyük cezalara çarptırıldıkları görülmektedir.

Arapgir (9) masasında yiyecek bir ekmeği bile olmayan adam, Hz. Ali’den bir yüzük alır ve padişaha ekmek karşılığında satmaya gider. Padişah, fakir adamın parmağındaki yüzüğü zorla alıp ona ekmek vermez. Bunun üzerine Hz. Ali, zalim padişahı öldürdükten sonra fakir adamı onun yerine padişah yapar.

Söz konusu masaldan da anlaşılacağı üzere, emri altındaki kişileri düşünmeden hareket eden, kendi konforu ve rahatı için herkesi sömüren yöneticilerin yaptığı uygulamaların yanlışlığı ifade edilmektedir. Söz konusu yanlış uygulamanın kabul edilmemesi gerektiği ve bu uygulamalar karşısında herkesin üzerine düşeni yapması gerektiği vurgulanmaktadır.

Derlenen masalarda aile kavramının bozulması, öz annenin yerine üvey annenin gelmesi ve babanın öz çocuklarına kötülük yapmaya başlaması da yeri geldiğinde çocukların tepkisine yol açtığı görülmektedir

Alık ile Fatık (3) masalında öz anneleri ölen çocukların babası, başka bir kadın ile evlenir. Üvey anne, bu iki çocuğa yemek vermez ve eve almaz. Pek çok işkenceye maruz kalan çocuklar, babalarından hiçbir destek alamayınca ailesini terk edip başka ülkeye giderler.

Görüldüğü üzere aile kurumunu bozulması sonucu ortaya çıkan kaos, masal kahramanları tarafından protesto edilmektedir. Bu masal dikkatli bir şekilde incelendiğinde protestonun üvey anneye değil, babaya karşı yapıldığı görülmektedir. Çünkü baba, ailenin reisi ve aileyi bir arada tutan, birliğini, geçimini sağlamakla yükümlü kişidir. Öz çocuklarının şiddet görmesi karşısında hiçbir inisiyatif alamayan babaya karşı umudu kalmamış çocukların evi terk ederek başka memlekete gitmesi, babayı da kendi hayatlarından çıkardıkları anlamına gelir. Bu da bize folklorun protesto işlevinin olduğunu ve masal kahramanları vasıtası ile bu kavramın halka kazandırılmak istendiğini göstermektedir.

6. BÖLÜM: METİNLER

1. AĞANIN MİRASI

EB: 298

Bir varmış bir yokmuş memleketin birinde bir ağa varmış. Bu ağa evlenmek istemiş. Çok güzel bir kıza âşık olmuş. Ağa bu kız ile evlenmek istemiş, ama kadının bir şartı varmış. Kadın:

“Benimle evleneceksen, benim şartıma razı olacaksın.”

“Ne şartın varsa kabul ederim. Yeter ki sen benimle evlen.”

“Benimle evleneceksen yılda sadece bir kere senin yatağına girerim.” demiş kadın.

Ağa bu duruma şaşırılmış ama kıza o kadar âşıkmiş ki bu durumu kabul etmiş. Bunlar evlenmiş aradan iki yıl geçmiş iki erkek çocukları olmuş. O memlekette şerefsiz bir adam varmış. Ağanın ve karısının arasındaki bu yemini, anlamayı duymuş. Kendi kendine bir plan yapı ağanın evine misafirlğe gitmiş. Ağa da misafirini ağırlamış, yedirmiş, içirmiş. Gece yatma zamanı geldiğinde adamın yatağını misafir odasına yapmışlar. Bu adam şerefsiz ya takip etmiş ve görmüş ki gerçekten de kadın ve kocası ayrı odalara gitmiş. Kendi kendine:

“Tamam bu iş kolay olacak.” demiş.

Gece bütün lambalar söndürüldükten sonra ev kapkaranlık olmuş. Kimse kimsenin yüzünü görececek halde değilmiş. Adam o karanlıkta kadının odasına gitmiş. Neyse artık sabah olduğunda misafir evden ayrılıp gitmiş. Kadın da ağaya dönüp:

“Ağa, sen bana bir söz vermiştin. Yılda sadece bir kere benim yatağıma gelecektin. Dün gece neden yeminini bozdun?” demiş.

Ağa, duruma şaşırılmış ama sonra durumu anlamış. Kendi kendine şöyle demiş:

“Bu şerefsiz dün benim yerime geçip karımla olmuş.”

Ama karısına da hiçbir şey dememiş. Gönlünü kıracak ne bir söz ne bir hareket etmiş. Olayı kimseye de anlatmamış. Aradan dokuz ay geçince bunların bir erkek çocukları daha olmuş. Gel zaman git zaman uzun yıllar sonra bu çocuklar büyümüş. Bu çocukların anneleri de bir gün vefat etmiş. Bir gün bu çocukların babası olan ağa hastalanmış yatağa düşmüş. Üç çocuğu da çağırıp vasiyetini açıklamış. Ağa:

“Çocuklarım, ben de yakında anneniz gibi öleceğim. Gitmeden vasiyetimi size açıklayacağım. Benim bütün malımı mülkümü ikiye ayırın iki büyük oğlum siz kendi aranızda paylaşın. Bu küçük kardeşinize ise hiçbir şey vermeyin.” demiş.

Kardeşler böyle bir duruma çok şaşırılmışlar. Küçük kardeş bu duruma itiraz etmiş tabi. Babasına şöyle demiş:

“Ben de senin oğlunum, neden benim payıma bir şey düşmüyor?” demiş.
Babası:

“Zamanla öğrenirsin.” demiş.

Kardeşler bir türlü anlaşamayınca kadıya gitmeye karar vermişler. Bunlar kadıya giderken yolda kaybolmuş bir deve ile karşılaşmışlar. Bakmışlar ki deve sadece bir tarafta otlamıyor. Büyük kardeş:

“Bu devenin bir gözü kör.” demiş. Ortanca kardeş:

“Bu devenin sağ ve sol dişleri var ama ortadaki iki dişi eksik.” demiş. Üçüncü kardeş:

“Bu devenin bir tarafında bal bir tarafında yağ var.” demiş.

Kardeşler deveyi bırakıp yola devam etmişler. Yolda deve ile ilgili bu yorumu yaparken devenin sahibi bunları işitmiş.

“Bunlar benim devemi çalmış.” demiş ve o da koşarak kadıya gitmiş. Bu çocuklar kadının yanına gelince kadı bunlara sormuş.

“Bu adam sizden şikâyetçi, devesini siz mi çaldınız?” demiş. Kardeşler de:

“Hayır, kadı efendi. Biz yolda bir deve gördük deve ile ilgili yorum yaparken bu adam bizi işitti, sonra da gelip bizi size şikâyet etti.” demişler. Kadı birinci kardeşe sormuş:

“Sen devenin kör olduğunu nasıl anladın?”

“Deve diğer develer gibi otlanmıyordu. Sadece bir taraftan otlanıyordu. Ben de bu yüzden bir gözü kör dedim.” diye cevap vermiş büyük kardeş. Ortanca kardeşe sormuş:

“Ortanca kardeş, sen nerden anladın devenin iki dişi yok?” Ortanca kardeş:

“Deve otlanınırken ağzının değdiği yerde sağ ve sol da çimen kalmıyordu ama ortasında kalıyordu. Ben de o yüzden böyle dedim.” Küçük kardeşe sormuş:

“Sen nerden anladın bir tarafında yağ bir tarafında bal var?” Küçük kardeş:

“Devenin bir tarafında karınca bir tarafında arı vardı. Ben de o yüzden öyle dedim.” Kadı devenin sahibine dönüp şöyle demiş:

“Bunlar senin deveni çalmamış. Sen git başka yerde deveni ara!” demiş. Kadı sonra da bu üç kardeşe neden geldiklerini sormuş. Onlarda:

“Bizim bir babamız vardı. Vefat etmeden önce vasiyet etti. Bütün malını biz iki kardeşe bıraktı ama küçük kardeşimize hiçbir şey bırakmadı. Bunun için yanına geldik. Bize bir çözüm yolu göster.”

Kadı bir müddet düşündükten sonra olayı anlamış ve kardeşlere şöyle bir hikâye anlatmış.

“Ben şimdi size bir masal anlatacağım bakalım ne sonuç çıkaracaksınız. Bir çoban bir ağanın kızına âşık olmuş. Bunlar birbirini çok sevmişler. Çoban kaç defa kızı babasından istemiş ama babası zındık olmuş kızı vermemiş. Kız da başka bir çare bulamayınca çobana kaçmış. Çoban ve kız kaçarken yolda bunları eşkıyalar yakalamış. Eşkîya bu güzel kıza âşık olmuş ve çobanın elinden almış. Çoban ağlaya ağlaya eşkıyanın yanına gitmiş. Çoban:

“Ben ve bu kız yıllardır birbirimizi seviyoruz. Ne yaptıysak ağa kızını bana vermedi. Biz de mecburen kaçtık. Sen gel şanına leke sürme karımı bana ver.” demiş.

Eşkîya mert bir adammış. Kızı çobana geri vermiş ve adamlarını ağaya göndermiş. Eşkîya çobana şöyle demiş:

“Sen merak etme ben ağayı yola getiririm.” demiş. Eşkîyanın üç adamı ağaya gelmiş. Ağaya:

“Ya bu kızı bu çobana vereceksin ya da bu şehri senin başına yıkacağız!” demişler.

Ağa burada korkmuş çünkü o zaman eşkıyalar felaketmiş. Ağa hemen razı olmuş. Kalkıp kırk gün kırk gece bir düğün yapmış. Eşkıyalar da düğüne gelmiş. Çobanı tebrik etmişler. Çoban eşkıyaya dönüp:

“Ağam, sen bizi kavuşturdu Allah da senin ne dileğin varsa yerine getirsin.” demiş. Kadı masalı bitirdikten sonra üç kardeşe şöyle demiş:

“Şimdi masal burada bitti siz bu masaldan ne anlam çıkardınız?” Büyük kardeş ve ortanca kardeş şöyle demişler:

“Aşk olsun o ağaya sevenlerin arasına neden girdi? Helal olsun o eşkıyaya da sevenleri birleştirdi.” Küçük kardeş ise şöyle demiş:

“Ben olsaydım o kızı hiç verir miydim? Eşkılanın yanında kadın ne arar. O kadar güzel bir kız bulsaydım kimseye vermezdim.” demiş. Kadı burada şöyle demiş:

“Ahaa şimdi anladınız mı babanızın vasiyetini? Siz iki büyük kardeş aynı anne ve babadansınız. O yüzden merhametlisiniz. Kötü söz söylemediniz ama sen küçük kardeş sen piçsin. O yüzden kötü niyetlisin. Sizin babanız bu durumu bildiği için buna bir şey bırakmamış. Bundan sonrası sizin bileceğiniz iş.” diye hükmünü vermiş.

Bu kardeşler de evlerine dönmüşler iki büyük kardeş mallarını bölüştürmüş. Küçük kardeşe de acımışlar ona da mal mülk vermişler. Yemişler, içmişler, mutlu olmuşlar.

K.K.6

2. ALIK İLE FATIK

EB: 168

Zamanın birinde iki yetim çocuk varmış. Bunlardan birinin adı Alık birinin adı Fatık'mış. Bunların babası bir kadın ile evlenince bu kadının da iki çocuğu olur. Kadın kendi çocukların yağlı ekmek pişirip verir ama bu iki yetime ateş külü yedirirmiş. Çocuklar bir gün ahıra gidip bahtsızlıklarına ağlamışlar. Ahırdaki inek çocukların halini görünce dile gelir:

“Siz neden ağlıyorsunuz çocuklar?” diye sorar. Çocuklar:

“Üvey annemiz bize her türlü işkenceyi yapıyor. Doğru düzgün yemek vermiyor, her gün ateş külü yediyor bize.” der. İnek:

“Siz gelin benim boynuzlarımı kaldırın, içinden yemekler çıkacak yemekleri yiyin sonra boynuzlarımı yerine takın.” der.

Çocuklar ineğin boynuzlarını kaldırıp karınlarını güzelce doyururlar. Artık her gün ahıra gidip ineğin boynuzunu kaldırıp karınlarını doyururlar. Aradan bir zaman geçer kadın bakar ki bu iki yetim kardeş kendi çocuklarından daha güzel olup, serpilirler. Bu sefer ateş külünü kendi çocuklarına yedirip, bu iki yetime yağlı ekmek yedirir ama çocukları daha da zayıflar. Bu sefer bir plan yapıp oğlunu çağırır.

“Sen bu ikisi ile ahıra git bakalım ne yapıyorlar, öğren.” der.

Kadının oğlu ahıra gidip onlarla oturur. Onlar da yetim ya sırlarını hemen açıklarlar.

“Kardeşim, bak bizi ineğin boynuzunu kaldırınca çeşit çeşit yemekler ortaya çıkıyor. Gel beraber yiyelim ama sakın annene söyleme!” derler.

Yemeklerini çıkarıp yerler. Kadının oğlu eve geldiğinde annesi sorar:

“Kardeşlerin ahırda ne yaptı, benim bilmediğim bir şey yediler mi?” diye sorar.

Kadının oğlu iki yetime kıyamaz ve annesine bir şey görmediğini söyler. Kadın diğer gün kızını gönderir. Çocuklar yanlarına gelen kıza da:

“Bacım bak biz ineğin boynuzlarını kaldırınca türlü türlü yemek çıkıyor. Gel beraber yiyelim ama sakın annene söyleme!” derler.

İneğin boynuzlarını kaldırıp yemeklerini yerler. Kız eve gelir gelmez gördüğü her şeyi annesine anlatır. Kadın ineğin sırrını öğrenince hasta numarası yapar. Akşam kocası eve geldiğinde kendini yatağa vurur. Kocası:

“Hanım senin neyin var?” diye sorar. Kadın:

“Ben çok hastayım. Tek çarem de ineğin etidir, bana bu ineği kesin.” der.

Bunu duyan çocuklar ineğin yanına gidip ağlarlar. İnek:

“Çocuklar, ne oldu neden ağlıyorsunuz?” diye sorar. Çocuklar:

“Seni kesecekler, biz yine kimsesiz kalacağız.” derler. İnek:

“Onlar beni kestiğinde benim etim onlara acı size tatlı olacak. Götürüp bir yere gömün acıktığınız zaman gidip çıkarın size yemek olur.” der

Kadının kocası getirip ineği keser. Tabi anne analık olunca baba da babalık olur. İneğin etini kadına getirince zehir gibi acı olur. Kadın:

“Bunu götürüp atın.” der. Çocuklar:

“Bunu atacağımıza bize verin, biz yeriz.” derler.

İneğin eti acıdır nasılsa diye düşünen kadın eti çocuklara verir. Çocuklar eti götürüp bir yere gömerler. Acıktıkları vakit çıkarıp yerler. Kadın bakar ki çocuklar yine eskisi gibi güzel yetişiyorlar. Kadın yine bir plan yapar. Kadının kocası tarlaya buğday ekeceği zaman kadın buğdayları alıp kocasından gizlice kaynatır. Kadının kocası gidip kaynamış buğdayı tarlaya serer ama pişmiş buğday yetişmez.

Kadının kocası duruma şaşırır neden buğday yetişmediğini sorgular. Kadın:

“Tarlanın aşağısına Fatık’ı götür kes, yukarısına da Alık’ı götürüp kes, tarlaya bereket gelsin.” der.

Çocuklar bunu öğrenince sabah erkenden evden çıkıp kaçarlar. Gide gide yolları, dağları aşarlar. Yolda Alık susayınca ablasına:

“Ben susadım.” der. Fatık:

“Bu gördüğün kurt çeşmesidir, bundan içersen kurt olursun.” der.

Alık içmez tekrar yola çıkarlar. Bir müddet yol aldıktan sonra Alık yine susadığını söyler. Fatık:

Bu gördüğün tavşan çeşmesidir, bundan içersen tavşan olursun.” der.

Alık yine içmez yola çıkarlar. Yolda Alık tekrar susayınca ablasına susadığını söyler. Fatık:

“Bu gördüğün teke çeşmesidir, bundan içersen teke olursun.” der. Alık:

“Abla ben çok susadım, illa bir şeye dönüşeceksem tekeye dönüşeyim.” der ve suyu içer.

Suyu içtiği vakit bir teke olur. İkisi orada yola çıkıp bir memlekete giderler. Bir çeşme başında bir kavak varmış. Fatık bu ağaca çıkıp yaşamaya başlar, Alık da etrafta otlanmaya başlar. Bir gün paşanın oğlu atını çeşmeye sulamaya getirir fakat at kavak ağacının yukarısına bakar su içmez. Duruma şaşırın paşanın oğlu atını alıp gider. Diğer gün gelince at yine aynı şeyi yapar. Paşanın oğlu durumu merak edip ağacın yukarısına bakınca ay ve güneş gibi yanan bir kız görür. Eve gidip adamlarına:

“Çeşme başındaki ağacı kesin, tepesindeki kızını da alıp bana getirin!” diye emir verir.

Askerler gelip ağacı kesmeye başlarlar. Akşama kadar az bir şey kalınca:

Gerisini sabah keseriz deyip oradan ayrılırlar. Teke hemen gelip ağacı sabaha kadar yalayınca ağaç eskisi gibi olur. Askerler sabah gelip ağacı eskisi gibi görünce şaşırırlar. Bir iki gün böyle olunca gidip durumu paşanın oğluna anlatırlar. Paşanın oğlu gidip yaşlı bir cadıya durumu anlatır.

“Eğer bana o kızını getirirsen sana istediğin kadar altın veririm.” der.

Yaşlı cadı ağacın altına gelip ateş yakar. Sonra da bir kazanı üstüne ters bırakır.

Yaşlı cadının yaptıklarını gören kız, ağaçta kıs kıs güler.

“Nene sen neden öyle yapıyorsun, kazanı ters çeviriyorsun.” der. Cadı:

“Sen neredesin, gel bana yardım et, gözüm görmüyor.” der.

Kız aşağı iner inmez cadı kızını kolundan tutup paşanın oğluna götürür. İkisi evlenir, gece teke gidip onların ayaklarını ucuna uzanır. Bunlardan biri benim eniştem biri de ablamdır.” der.

Bir müddet böyle geçince bu çocukların üvey annesi çıkıp gelir.

“Sen benim kızım sayılırsın, gel ben sana banyo yaptırayım.” der.

Getirip su kaynatır sonra da tarağını çıkarıp kızın saçına vurunca kız orada ölür. Üvey anne kızını götürüp göle atar. Kızını da onun yerine paşa oğlunun yatağına koyar. Akşam yattıkları vakit tekke yine gelir bakar:

“Kurban olayım, bu eniştem ama bu ablam değildir.” der.

Onlar orada dursun göle düşen kız bir ağaç fidanı olup yetişir. O gölden de bir daha hiçbir hayvan su içmez. Paşanın oğlu bir gün o gölün etrafından geçerken daha önce görmediği bir ağaç görür. Hemen gidip gölgesinde uzanır, içi huzurla dolar. Kocasının eve gelmediğini gören kız annesine gidip durumu anlatır. Üvey anne gidip o ağacı kesince teke gelip ağacı yalar. O sırada kız tekrar canlanır. Onları gören paşanın oğlu gelip üvey kadın ve kızını katır ardına bağlayıp dağlara salar. Kızı da alıp evine gelir, muradına ererler.

K.K.20

3.ALİK İLE FATIK (1. VARYANT)

EB: 168

Alık ile Fatık diye iki kardeş varmış. Bu iki kardeşin anneleri ölünce babaları başka bir kadın ile evlenir. Bu kadının da iki çocuğu olur. Üvey anne Alık ile Fatık ile az olan yiyeceklerini paylaşmak istemez. Çocuklarına pişirdikleri yemekleri veren üvey anne, Alık ile Fatık'a ise kül pişirip yedirir. Çocuklar üvey annelerinin zulmünden ahıra gidip gizlice ağlarlar. Bu durum her gün tekrarlanınca ahırdaki bir inek dile gelir.

“Çocuklar, neden ağlıyorsunuz?” der. Çocuklar:

“Biz açız, üvey annemiz bize yemek vermiyor. O yüzden ağlıyoruz.” derler.

İnek:

“O zaman bundan sonra ben size yemek yedireceğim. Boynuzumun altında binbir çeşit yiyecek var. Her gün geldiğinizde boynuzumu gizlice kaldırım. Yemeklerinizi yedikten sonra tekrar boynuzumu yerine takın sessizce eve gidin.” der.

Alık ile Fatık gelip ineğin boynuzlarını kaldırıncaya çeşit çeşit yemekler ortaya çıkar. İkisi orada karınlarını bir güzel doyurur sonra da ineğin boynuzunu geri takarlar. Bu durum günlerce böyle devam eder. Alık ile Fatık her gün ineğin boynuzlarından çıkan sağlıklı yemekleri yedikleri için sağlıklı çocuklar olur, serpilip büyürler. Üvey anne bakar ki bu iki yetim günden güne güzelleşip, büyüyorlar.

“Ben çocuklarıma güzel yemekler yediriyorum bunlara ise kül veriyorum ama bunlar gün geçtikçe güzelleşip büyüyorlar. Benim çocuklarım ise zayıflıyorlar.” der.

Üvey anne iki çocuğunu görevlendirir. Bir gün Alık ile Fatık ahıra gidince üvey kardeşleri de onların ardında giderler. Onlarda üvey kardeşlerine:

“Biz kardeşiz, size bir sır vereceğiz. Şimdi bu ineğin boynuzlarını kaldırıncsa güzel yemekler ortaya çıkıyor. Gelin birlikte yiyelim ama annenize söylemeyin.” derler.

Çocuklar güzelce yemek yedikten sonra ineğin boynuzunu tekrar takarlar. Akşam üvey çocuklar gidip meseleyi annelerine anlatırlar. Kadın o gece hasta numarası yapar. Akşam kocası eve gelince karısını yatakta görür. Adam:

“Hatun ne oldu?” der. Kadın:

“Ben çok hastayım. Ben bir rüya gördüm hastalığımın çaresi bizim alını beyaz ineğin etidir. Eğer onu kesip bana yedirirsen iyileşirim.” der. Adam:

“Tamam hanım, sana kurban olsun inek.” der.

İneğin kesileceğini öğrenen çocuklar ahıra gidip yine ağlamaya başlarlar. İnek:

“Çocuklar yine ne oldu, neden ağlıyorsunuz?” der. Çocuklar:

“Üvey annem seni kestirecek.” derler. İnek:

“Hiç ağlamayın çocuklar. Onlar beni kestikleri vakit kemiklerimi atacaklar. Siz kemiklerimi nereye attıklarına bakın. Kemiklerimi yalarsanız size yemek olur.” der.

Çocukların babası ineği kestikten sonra etleri ayırır kemikleri de götürüp bir tarafa atar. Alık ile Fatık ineğin kemiklerini götürüp saklarlar. Çocuklar acıktıkları vakit gidip bu kemikleri yalayınca karınları doyar.

Bir zaman sonra kadın bakar ki çocuklar yine sapsağlam duruyorlar. Bu sefer çocuklar ile baş edemeyeceğini anlayan kadın bir plan yapar. Kadın yine hasta numarası yaparak yatağa düşer. Akşam kocası eve gelince karısını yine hasta görür. Adam:

“Hanım neyin var?” der. Kadın:

“Ben çok hastayım. Yarın ziyarete git bir niyaz götür. Orada bir mum yakıp ziyaretten benim hastalığımın çaresini öğren.” der.

Adam sabah ziyarete giderken kadın hemen yataktan çıkıp ondan önce ziyarete gidip bir taşın ardına saklanır. Adam bir niyaz edip mum yaktıktan sonra ziyaretten karısının hastalığına bir çare ister. O zaman taşın ardında saklı olan kadın şöyle der:

“Senin eşinin iyileşmesi için tek çare Alık ile Fatık kesilecek, kanları karına sürülürse o zaman iyileşecek.” der.

Baba önce itiraz eder ama ziyaretten gelen ses üzerine geri döner eve gelir:

“Hanım, ziyaret Alık ile Fatık’ı kesip kanını sana sürmemi söyledi.” der.

Kadın:

“Benim çarem madem onların kanıdır o zaman mecburen keseceksin.” der.

Onlar böyle konuşurken Fatık da bunları dinler. Fatık düşünür, taşınır evden kaçmaları gerektiğini anlar. Kardeşini korkutmamak için onun yanına gider ve şöyle der:

“Kardeşim gel seninle bir oyun oynayalım. Ben senin kafadaki külahı alıp kaçacağım sen de beni kovalayacaksın.” der.

Fatık, Alık’ın külahını alıp evin etrafında birkaç kere koşar. Bakar Alık kendini oyuna kaptırınca Fatık bu sefer yönünü dağlara çevirir ve kaçır gider. O koştukça Alık da kovalar. Onlar böyle koşu koşu yedi dağın ardına kadar giderler. Artık üvey anneden çok uzaktalar ve kendilerini güvende hissederler. İkisi bu kadar koşarken yorulurlar. Alık bir çeşme görünce su içmek ister. Fatık:

“Kardeşim buradan su içme eğer içersen kurt olursun.” der.

Alık orada su içemez ve yola devam ederler. Gide gide başka bir çeşmeye gelirler. Alık yine o çeşmeden su içmek ister. Fatık:

“Kardeşim bu çeşmeden de su içersen inek olursun.” der.

Yeniden yola koyulurlar. Az giderler çok giderler karşılına yine bir çeşme çıkar. Alık:

“Abla ben çok susadım bu çeşmeden su içeyim mi?” der. Fatık:

“İç ama kuzu olacaksın.” der.

Alık orada su içmeye başlar. Su içince bir kuzu olur. İkisi beraber yola çıkıp giderler. Yine gide gide bir köye varırlar. Köyün başında bir çeşme görürler. İkisi çok yorulduğu için çeşme başında dinlenirler. Kuzu orada uyuyakalır. Fatık da çeşme başındaki kavak ağacına çıkar. Bir gün Fatık kavak ağacının tepesinden etrafı izleyince bakar ki bir şehzade atına binmiş çeşmeye geliyor. Şehzade çeşmeye atını sulamak için getirir fakat Fatık'ın yüzü suya yansıdığı için at su içmez. At sürekli kafasını kaldırıp kavak ağacına bakar. Şehzade durumu merak eder kavak ağacına bakınca ayın on dördü gibi güzel bir kız duruyor. O an anlıyor ki at su içmek yerine kızın güzelliğini seyrediyor. Şehzade kızın inmesi için çok uğraşır fakat Fatık:

“Ben inmem.” der. Şehzade:

“Bak ben bir padişahın oğluyum eğer inersen seninle evlenirim.” der. Fatık:

“Ben buradan inemem, buradan başka yere gidemem.” der.

Fatık kardeşi Alık'ı bırakıp gitmek istemediği için padişahın oğlunun teklifini kabul etmez. Padişahın oğlu oradan ayrılıp sarayına gider. Adamlarına:

“Gidin kavak ağacını kesin oradaki kızı alıp bana getirin.” der.

Şehzadenin adamları gelip akşama kadar kavak ağacını keserler. Az bir şey kalınca:

“Gerisini yarın keseriz.” deyip giderler.

Onlar oradan ayrılınca kuzu gelip sabaha kadar ağacı yalar. O yalayınca ağacın kesilen tarafı yine eskisi gibi olur. Padişahın adamları gelip durumu görünce gidip durumu şehzadeye bildirirler. Şehzade kızı bu şekilde indiremeyeceğini anlayınca yaşlı bir cadıya gider.

“Falan ağaçta bir kız var. Ne yaparsan yap onu oradan indir.” der.

Yaşlı kadın hemen kazanını alıp çeşme başına gider. Oraya gidip kazanını kurar ve yüksek sesle bağırır:

“Ah yaşlandım, gözüm görmüyor! Ben bu kazanı nasıl kurayım?” der.

O böyle konuşurken kız da ağaçta onu izler. Cadı kazanı ters koyar, suyu yanlış koyar. Fatık bunu görünce dayanamaz ve ona:

“Nene öyle yapma şöyle yap.” der. Cadı:

“Kızım benim gözüm görmüyor senin sesini duyuyorum. Gel bana yardım et.” der.

Fatık ağaçtan inip cadıya yardım edecekken cadı onu yakaladığı gibi padişahın oğluna götürür. Şehzade:

“Ben seninle evlenmek istiyorum.” der. Fatık:

“Tamam ben seninle evlenirim ama bir şartım var.” der. Padişahın oğlu:

“Ne şartın varsa söyle yerine getireyim.” der. Fatık:

“Beni aldığınız kavak ağacının altında bir kuzu yatıyor. O kuzu benim kardeşimdir. Eğer onu insan kılığına çevirirsen ben seninle evlenirim.” der. Padişahın oğlu:

“Tamam ama bunu nasıl yapabilirim.” der. Fatık:

“Kardeşim falanca çeşmeden su içince kuzu oldu. Eğer onu tekrar oraya götürüp ona o çeşmeden su içirirsen kardeşim tekrar insan olur. O zaman seninle evlenirim.” der.

Padişahın oğlu çeşme başına gidip kuzuyu atına atar ve hızlıca bahsedilen çeşmeye gider. Oraya gidince kuzuyu suya gönderir. Kuzu su içer içmez tekrar insan olur. Padişahın oğlu Alık’ı atına tekrar bindirip eve gelir. Fatık bakar ki kardeşi Alık tekrar insan olmuş. İki kardeş orada birbirine sarılır. Fatık ve padişahın oğlu da orada evlenir. Kırk gün kırk gece bir düğün yaparak mutlu olurlar.

K.K.35

4. ALIK İLE FATIK (2. VARYANT)

EB: 168

İki kardeş varmış. Kızın adı Fatık oğlanın adı Alık’mış. Bu iki kardeş çok küçükken babaları ölmüş, yetim kalmışlar. Bu iki yetimin kimsesi kalmayınca bunların amcası bunları evine almış.

Amcalarının karısı çok fena bir kadınmış. Hani derler ya; Allah bu kadını hiçbir yetimin annesi yapmasın. Bu kadın bu iki yetime yapmadık işkence bırakmaz. Soğuk havada dışarda bekletir, günlerce aç susuz bırakırmış. Karlı ve soğuk bir günde bu kadın yine sinirlenmiş Alik ile Fatik'ı dışarı atmış:

“Ahıra gidin, sarı ineğin yanında uyuyun, bir daha bu eve gelmeyin!” demiş.

İki kardeş ne yapsın hava soğuk ahıra gidip sarı ineğin yanına oturmuşlar. Başlamışlar ağlamaya. Sarı inek bu iki yetimi böyle görünce dayanamamış:

“Allah’ım ya bana bir dil ver bu yetimlerin dertlerine bir çare bulayım ya da benim canım al!” diye dua etmiş.

Allah bunun dileğini kabul etmiş ve sarı inek dile gelmiş. Çocuklara dönüp:

“Çocuklar neyiniz var, neden bu kadar üzgünsünüz? Bu ağlamalarınız beni çok üzüyor.” demiş. Alık ile Fatik da yıllardır çektikleri zulmü işkenceyi sarı ineğe anlatırlar. Sarı inek bunlara:

“Gelin boynuzlarımı kaldırın içinden istediğiniz her türlü yemek var. Karnınız doyurun.” demiş.

Çocuklar sarı ineğin dediğini yaparlar. Boynuzları kaldırıncı bir de ne görsünler. Dünyadaki bütün yemekler bu boynuzların altındaymış. Çocuklar istedikleri yemekleri alıp karınlarını doydurmuşlar. Günde üç defa ineğin boynuzlarını kaldırır karınlarını doyururlarmış. Çocuklar artık ne aç ne de susuz kalmışlar. Aradan birkaç ay geçtikten sonra bu kadın çocukları merak etmiş. Ölmüşler mi diye ahıra gidip bakmış ki iki kardeş gayet sağlıklı ve iyice büyümüşler. Bu duruma çok şaşırılmış. Bunlar hiç yemek yemeden nasıl hayatta kalmış diye düşünmüş.

Bir gün bunları takip ederken bakmış ki çocuklar sarı ineğin boynuzlarını kaldırıyor içinden yemek alıp yiyorlar. O an çocukların nasıl hayatta kaldığını anlar. Sarı ineği kesmeye karar verir. Bir gün kadının kocası eve gelince kadın yatağa girip hasta numarası yapar. Adam karısının nesi olduğunu sorunca kadın:

“Ben çok hastayım, doktora gittim doktor bana senin tek çaren var, bir ineği keseceksin her gün onun etinden kavurma yapıp yiyeceksin yoksa iyileşemezsin dedi.” diyerek kocasını kandırır. Çocukların amcası da karısına kıyamamış:

“Sarı inek sana kurban olsun.” demiş.

Alık ile Fatık amcalarının sarı ineği keseceğini duyunca ahıra gelip yine ağlamaya başlamış. Sarı inek:

“Çocuklar yine ne oldu neden ağlıyorsunuz?” diye sormuş. Çocuklar:

“Bizim kimsemiz yok bu hayatta, sen bize sahip çıktın, bizi besleyip büyütüyorsun ama şimdi amcam seni kesecek. Biz yine yetim, aç susuz kalacağız.” derler. Bunun üzerine sarı inek:

“Çocuklarım, ağlamayın beni kestiklerinde nasılsa size et vermeyecekler. Siz de benim kemiklerimi alıp bir torbaya koyun. Acıktığınızda torbanın ağzını açın içinden yine türlü türlü yiyecekler çıkacak. Karnınızı doyurduktan sonra yine torbanızı kapatın ve bunu kimseye göstermeyin.” demiş.

Sabah olduğunda çocukların amcası gelip sarı ineği kesmiş. Etleri ayırdıktan sonra kemikleri bir tarafa bırakmış. Eti de alıp eve gitmiş. Eve getirdiği etler ile kavurma yapıp karısı ile yemeye başlamışlar. Çocuklar da ineğin kemiklerini toplayıp bir torbaya bırakmışlar. Akşam ahırda yalnızken torbayı açıyorlar bakıyorlar ki yine çeşit çeşit yemek var. Karınlarını bir güzel doyurduktan sonra torbanın ağzını yine kapatmışlar.

Gel zaman git zaman bunlar ahırda yaşamaya devam ediyorlar. Kız on dört oğlan ise on yaşına gelince Fatık bir akşam kardeşini yanına oturtup konuşmaya başlamış.

“Kardeşim, biz yıllardır amcamızın karısının zulmü ile yaşıyoruz. Allah bize acıdı hayatta kaldık ama bir gün amcamızın karısı bizi öldürecek. O bunu yapmadan gel buradan gidelim kendimize başka bir hayat kuralım.” demiş.

Alık da ablasına hak vermiş ve akşamdan hazırlanmışlar. Sabah olduğunda ikisi yönünü dağlara verip yola çıkmışlar. Git, git, git; dereleri geçtiler, tepeleri geçtiler, kayaları geçtiler. Bir müddet sonra ikisinin dayanma gücü kalmamış. İkisi de çok susuyorlar ama etrafta hiç su göremiyorlar. Bir müddet daha yürüdükten sonra karşılarına bir çeşme çıkmış. Alık su içmek için çeşmeye koşunca Fatık engel olmuş:

“Aman kardeşim, sakın içme bu çeşme eşek çeşmesidir. Eğer içersen bir eşek olarak hayatına devam edeceksin!” demiş.

Alık bunu içmez ve ikisi yürümeye devam ederler. Bir müddet gittikten sonra karşılarına bir çeşme daha çıkmış. Alık yine suya doğru koşunca Fatık engel olmuş.

“Kardeşim, bu çeşmeden de su içme bu çeşme it çeşmesidir. Eğer bu çeşmeden su içersen köpek olarak yaşamaya devam edersin!” demiş.

Alık bu sudan da içmemiş ama o kadar susamış ki canına tak etmiş. Bir müddet daha yürüdüktan sonra bir çeşme daha karşılına çıkmış. Alık bu sefer dayananmış fırlamış çeşmeye. Fatık ardından:

“Kardeşim içme, bu koç çeşmesidir!” dediyse de Alık can havliyle gidip suyu içmiş. İçtiği anda da gürbüz bir koç olmuş. Fatık ne yapsın koçun başını tutup yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmişler bir köye gelmişler. Köyün girişinde bir çeşme çeşmenin yanında da bir kavak ağacı varmış. Fatık orada kalmaya karar vermiş. Hemen o kavak ağacına çıkmış. Alık da koç olmuş ve çeşmenin etrafında otlanmaya başlamış.

İkisi aylarca bu şekilde yaşamaya devam etmişler. Bir gün padişahın oğlu buradan geçerken atını çeşmeye su içmek için götürmüş. Atı su içerken bir de bakmış ki bir gölge suya düşmüş. Hayal meyal birinin şeklini görmüş. Şehzade başını kaldırdığında kızı görememiş ama gördüğü gölgeye âşık olmuş.

“Hey ağaçtaki kız! İn misin cin misin? Aşağı in de göreyim seni.” demiş.

Kızdan hiçbir cevap alamamış. Bunun üzerine evine dönmüş ama gördüğü gölge aklından çıkmamış. Hizmetkârlarını çağırmış ve onlara demiş ki:

“Falanca çeşmeye gidin, çeşmenin başında bir kavak ağacı var, o kavak ağacının üstünde bir kız var ne yapıp edin o kızı bana getirin!” demiş.

Hizmetkârlar kalkıp o çeşmenin başına gitmişler. Bakıyorlar ki çeşmenin başındaki ağacın gövdesi çok kalın ama tırmanmak da mümkün değil. Ağacı kesmeye başlamışlar. Akşama kadar ağacı kesmeye çalışmışlar ama bitmemiş. Az bir şey kalmış onu da sabah gelip keseriz diye bırakıp gitmişler. Hizmetkârlar gidince koç gelip ablasına seslenir:

“Sen korkma, ben şimdi ağacı eski haline getiririm.” demiş.

Sabaha kadar ağacı yalamış. Sabah olduğunda ağaç yine eskisi gibi hiç kesilmemiş duruma gelmiş. Hizmetkârlar sabah geldiğinde şaşırıp kalırlar. Ağaç sanki hiç kesilmemiş. Yine kesmeye başlıyorlar ama akşam evlerine gittikten sonra koç yine gelip ağacı eski haline getirmiş. Üçüncü gün yine aynı olay olunca hizmetkârlar şehzadenin huzuruna gelip şöyle demişler:

“Şehzadem, biz üç gündür bu ağacı kesiyoruz ama sabah kalktığımızda ağaç kesilmemiş gibi duruyor. Bu Allah’ın bir hikmeti bu ağaç kesilemez.” demişler. Şehzade bütün halkını ve askerlerini toplar:

“Her kim falan çeşmedeki kızı bana getirirse ona üç teneke altın ve ülkemin yarısını veririm.” demiş. Çeşmenin olduğu köyde çirkin mi çirkin bir cadı varmış. Bu cadının annesinden de çirkin bir kızı varmış. Bu cadı şehzadeye gelip:

“Şehzadem sana o kızı alacağım.” demiş. Şehzade cadıya:

“Sen o kızı getir, ne istersen sana vereceğim.” demiş.

Cadı kazanını alıp çeşmenin başına gitmiş. Burada ateş yakıp kazanı ters bırakmış. Kazana su doldurmaya çalıştıkça su yere dökülüyormuş. Fatik de yetim ya gönlü razı olmaz. Yukarıdan seslenir:

“Nene sen kazanı ters bırakıyorsun, su o şekilde kazana girmez!” demiş. Cadı da:

“Nine sana kurban olsun benim gözlerim görmüyor. Bana yardım et şu kazanı düzeltelim. Günlerdir banyo yapmadım, sen benim banyomu yap ben de senin banyonu yapayım sonra yine yerine git.” diye seslenmiş.

Fatık, kavak ağacından inip kazanı düzeltmiş. Su iyice ısıdıktan sonra da yaşlı cadının banyosunu yapmış. Sonra yine su koyup ısıtıktan sonra elbiselerini çıkarmış. O da günlerdir ağaçta bir banyo yapmak ona da cazip gelmiş. Elbiselerini çıkardığı anda bu cadı ona bir tekme atıp kazana atmış. Sonra da kazanın ağzını iyice kapatıp göle atmış. Fatik orada boğulmuş gitmiş. Cadı Fatık’ten aldığı elbiseleri alıp evine gelmiş. Bu elbiseleri kızına giydirip ardında şehzadeye gitmiş:

“Al işte istediğin kızı getirdim.” demiş.

Şehzade de bu elbiseler içinde ki kızın kavak ağacındaki kız olduğuna inanmış. Cadıya üç teneke altın vermiş ardından da bu kızla düğün yapıp evlenmiş. Yaşlı cadı, Fatık’ı suya atınca orada boğulur ama o an gölün kenarında bir çınar ağacı yeşermiş. Gel zaman git zaman padişahın oğlu bir gün bu gölün etrafında geçerken orada daha önce görmediği bir çınar ağacı görür. Hemen gidip gölgesinde oturmuş. İçi huzurla dolmuş. Akşama kadar orada dinlendikten sonra evine gitmiş. Ertesi gün yine gelmiş akşama kadar kalmış. Artık öyle bir duruma gelmiş ki her sabah kalkıp buraya gelir akşama kadar kalırmış.

Şehzadenin karısı kocasının durumunda bir gariplik olduğunu anlar. Arkasına bir casus bırakıp takip ettirir. Bu casus şehzadeyi takip ediyor bakıyor ki gölün yanındaki çınar ağacının altına gelip akşama kadar kalıyor akşam da evine geliyor. Bundan başka da bir şey yapmıyor. Gelip karısına durumu anlatır.

Şehzadenin karısı hemen cadı annesini çağırır. Annesine durumu anlatınca cadı annesi de sabah kazanları alıp oraya gitmiş. Ateş yaktıktan sonra da bu fidanı kesmiş. Fidanı ateşe atmak için beklerken başka bir yaşlı kadın gelmiş.

“Bacım sen bu fidanı bana ver, ben kuzu otlatıyorum, bununla kendime baston yapayım.” demiş. Cadı da bu fidanı alıp buna verir.

Bu kadın bu çınar dalını alıp eve geldikten sonra kullanmaya kıyamaz. O kadar sevmiş ki bu ağaç dalını her gece yattığında onu yatağının içine koyar birlikte uyurmuş.

Bu yaşlı kadın bir sabah kuzuları otlatmak için evden çıkmış akşam eve gelince bakmış ki evi o kadar temizlenmiş ki sanki saray. Bir sofraya hazırlanmış insanın aklı almıyor. Şaşırılmış bir halde etrafına bakan yaşlı kadın olaya bir anlam veremiyor. Sonra da:

“Aaaa! Komşular babanızın ağzına sıçayım bana bir parça ekmek veriyorsunuz şimdi burayı ne oldu da saraya çevirdiniz. Böyle yapıyorlar ki ben öleyim benden kurtulsunlar.” demiş.

Sofraya bakıyor her çeşit yemek var. Canı da çekiyor:

“Neyse bir kaşık yiyeyim eğer başım dönmezse yerim yoksa yemem.” demiş.

Bir kaşık yemek yedikten sonra beklemiş bir şey olmamış, oturmuş sofranın başına karnını bir güzel doyurmuş. Sonra da gidip uyumuş. Sabah yine dışarı çıkmış akşam geldiğinde bakmış ki evi yine tertemiz ve daha güzel bir sofraya kurulmuş. Yine kendi kendine:

“Bu komşularımın Allah belasını versin. Dün yemeklere az zehir atmışlar bana bir şey olmadı demek ki bu sefer çok zehir koymuşlar ki yediğim anda öleyim bu sefer siz ölseniz de ben yemek yemeyeceğim.” demiş.

Ama evde öyle bir sofraya var ki izledikçe yemek istemiş. Yine bir kaşık alıp yemiş ve beklemeye başlamış başım dönerse yemeyeyim diye ama bakmış ki bir şey

yok yine oturmuş bütün yemekleri yemiş. Bu durum günlerce devam etmiş. Akşam her eve geldiğinde evini tertemiz görür ve krallara layık sofrada yemeğini yemiş.

“Bu işte bir iş var en iyisi evde saklanayım ne olduğunu anlayayım.” demiş. Sabah kalkıp kapının ardında saklanmış. Bir müddet sonra bakıyor ki o çınar ağacının dalı dünya güzeli bir kız olmuş. Etrafı temizledikten sonra elini yatağın içine koyup bir tabak yemek çıkarır. Önce kendisi yemiş ardından yine elini koyup türlü türlü yemekler çıkarıp sofraya koymuş. Her şeyi hallettikten sonra yine dal olmaya gidecekken kadın kapının ardından fırlayıp ağlamaya başlamış.

“Kızım sen bu kadar güzel bu kadar becerikli bir kızsın yalvarırım dal olma, benim kimsem yok ben sana anne sen de bana kızım ol. Birlikte yaşayalım.” diye yalvarmış. Kız burada yaşlı kadına:

“Anne tamam benim de hiç annem olmadı, ben senin kızın olurum. Her gün etrafı toplar yemek hazırlarım ama dışarı asla çıkmam. Sen de bu durumu kimseye anlatma!” demiş. Yaşlı kadın da bunu kabul etmiş.

İkisi birlikte mutlu mesut bir hayat yaşamaya başlamışlar. Yaz bitip kış olunca şehzade atlarına bakmaları için ülkedeki her eve bir at verir, yazın olduğuunda da alırmış. şehzade hizmetkârlarına diyor ki:

“Ülkeyi kontrol edin kim kaç ata bakacaksa o kadar at alıp beslesin!” diye emir verir. Kız da bu yaşlı kadına:

“Anne bir tane at da biz bakalım, yalvarırım git bir tane al gel.” demiş. Kadın:

“Kızım; at alıp ne yapacağız ne otumuz var ne de samanımız. At burada açlıktan ölür.” demiş. Fatık yine ısrar etmiş:

“Sen al, ben bakarım rahat ol.” demiş.

Yaşlı kadın şehzadeye gelip bakmak için bir at istemiş. şehzade bakıyor ki kadın yaşlı ama kırmamak için de atları arasındaki en kötü, çelimsiz, ölmek üzere olan yaşlı bir atı verir. Kadın bu atı alıp eve gelmiş. Fatık atı hemen alıp ahırda bağlamış ama etrafta ne ot var ne saman varmış. Hemen gidip biraz su alıp gelmiş. Burada elini yüzünü atın önünde yıkayınca orada çimen yeşermiş. At orada yetişen çimenleri yemeye başlar. Kız her gün atın yanına gidip elini yüzünü yıkıyor ve o an yemyeşil bir otlak meydana geliyormuş. Bu durum yaza kadar böyle devam etmiş.

Yaz olduğunda o at öyle rahvan bir ata dönüşüyor ki hiçbir yerde benzeri bulunmuyor. Vakit gelince şehzadenin adamları atları toplamaya başlıyorlar. Kız da atın yanına gelip:

“Sevgili at, yarın şehzadenin adamları gelip seni alacaklar, seni aldıklarında şehzade sana binmek isteyecek ama sen iki defa şaha kalktıktan sonra kendini yere bırak ne olursa olsun yerinden kalkma. O zaman bu atı kimin yetiştirdiğini araştıracağız. Bütün köy gelip sana binecek ama hiç kalkma. Ata binmedik kim kalmış dediklerinde yaşlı ninenin kızı kalmış diyecekler. O zaman beni çağıracağız ben gelip sana bindiğimde hemen ayağa kalk. Bana nankör olma olur mu?” demiş. At o an dile gelmiş:

“Tamam, beni ölümden son anda kurtardın, ne istersen yapacağım. Nankör olmayacağım.” der.

Sabah şehzade ve askerleri gelip yaşlı ninenin kapısını çalarlar. Kapıyı açınca şehzade:

“Nene sana verdiğimiz hasta ve zayıf at ne oldu? Öldü mü yoksa hala yaşıyor mu?” demiş.

Kadın gidip hemen ahırdan atı getirir. Şehzade ne görsün o zayıf ve hasta at öyle bir ata dönüşmüş ki bütün ülkede benzeri yok. O kadar mutlu olmuş ki yaşlı kadına altınlar vermiş. Şehzade bu ata binmek istemiş. Hizmetkârlar ata eyer vurup hazırladıktan sonra şehzade ata binmiş. At bir iki defa şaha kalktıktan sonra üçüncüde yere bırakmış kendini. Şehzade ne yaptıysa at yerinden kalkmamış. Bütün köy gelip atı yerinden kaldırmak istiyor ama at yerinden kimıldamıyormuş. Şehzade:

“Köyde kimse kaldı mı atı kaldırmayan?”

Oradakiler de herkesin geldiğini yalnızca yaşlı ninenin kızının kaldığını söylemişler. Şehzadenin adamları gelip kızı çağırılmışlar. Kız evden çıkınca şehzadenin gözleri kamaşır. Çıkan kız sanki bir gelin ama boynunda ne altın var ne de kolunda bilezik ama o kadar güzel ki şehzade sarhoş olur. Kız atın yanına gelip:

“Neden yerden kalkmıyorsun sen de sahibin gibi nankör olma!” deyince at ayağa kalkar. Bu sözler şehzadeye dert olur:

“Ben ne yaptım da bana bu sözleri söyledi?” diye düşünmüş. Şehzade hizmetkârlarına:

“Yarın ülkedeki bütün kızları toplayın saraya getirin. Bulgur yapsınlar!” diye emir verir.

Ülkedeki bütün kızlara haber verirler. Şehzade özellikle yaşlı kadının kızına da haber verin diye tembihler. Adamlar gelip Fatık’a da haber verince Fatık:

“Ben istedim bir göz, Allah verdi iki göz. Ben akşam gideyim bulgur yaparken bütün dertlerimi başıma ne geldiğini anlatayım.” demiş.

Akşam olduğunda kızlar sarayda toplanmışlar. Fatık da annesine haber verip saraya gitmiş. Şehzade bir dolaba girip saklanmış. Kızlar hepsi toplanıp bulgur hazırlarken hepsi Fatık’a ısrar etmiş:

“Yemek yaparken bize bir masal anlat.” demişler. Fatık da:

“Madem bu kadar ısrar ediyorsunuz anlatayım ama anlattığım her şey burada kalacak, kimseye anlatmayacaksınız!” demiş. Kızlar da söz veriyorlar kimseye anlatmayacaklarına.

Fatık başlar anlatmaya, anne babasının öldükten sonra amca karısından çektikleri zulmü, cadı kadının kendisine oynadığı oyunu en ince ayrıntısına kadar anlatmış. Anlattığı masal bitince şehzade saklandığı yerden çıkar ve askerlerini gönderip yaşlı kadın ve kızını getirtir. Cadı ve kızına:

“Sizin bu yaptığımız hileden dolayı size bir ceza vereceğim. Şimdi söyleyin kırk katır mı yoksa kırk satır mı istiyorsunuz?” Yaşlı cadı da:

“Kırk satırı sen al, biz de kırk katıra binip dolaşalım.” demiş.

Şehzade kırk katır getirilmesi emretmiş. Bu ikisini bunların kuyruğuna bağlayıp dağlara sürmüştü. Cadı ve kızını dağlarda kayalara çarpa çarpa paramparça olurlar. Padişah, şehzade ve Fatık’a kırk gün kırk gece süren bir düğün yapmış. Onlar muradına ermiş. Allah kısmetsizlerin kısmetini açsın bir parça da bize versin.

K.K.43

5. ALİK İLE FATİK (3. VARYANT)

EB: 168

İki tane yetim varmış. Bir kız birde erkek kardeşlermiş. Yetimlermiş. Babaları da yeniden evlenip bunlara bir üvey anne getirmiş. Bu kadın onlara çok kötü davranıyormuş. Kardeşler her gün ahıra gidip ağlıyorlarmış. Kadın kendi çocuklarına yemek pişirip veriyormuş bu çocuklara ise ateş külü veriyormuş. Çocuklar aç oldukları için gidip ahırda ağlıyorlarmış. Bunlar yine ahıra ağlamaya gidince bir inek belirmiş:

“Niye ağlıyorsunuz? Bu boynuzlarımı kaldırın altında her yemek var yiyin ama kimseye söylemeyin sonra eve gidin!” demiş.

İneğin boynuzlarını kaldırıp yemeklerini yemişler. Eve gidince üvey anne bakmış ki kendi çocuklarına yemek vermesine rağmen çocukları zayıf çelimsiz fakat bu çocuklara bir şey vermemesine rağmen elma gibi güzeller. Bir gün kızlarını bunların peşine takip ahırda ne yaptıklarına bakmasını istemiş. Bunlar ahıra gitmişler kız da arkalarından gitmiş. Bunlar kızını görünce:

“Gel yemek yiyelim ama üvey annemize sakın söyleme!” demişler. Kız da:

“Tamam!” demiş.

Bunlarla yemek yerken her yemekten tırnaklarının arasına koyup annesinin yanına gitmiş. Annesine boz ineklerinin boynuzunun altında her yemekten yediklerini ve bu yüzden güzelleştiklerini söylemiş. Üvey anne:

“Ne yapsam?” diye düşünürken ineği kesmek aklına gelmiş.

Eşine rüya gördüğünü bu rüyada ineğin başının kesilmesi gerektiğini eğer kesmezlerse hayvanın gebereceğini ve aileden birinin öleceğini gördüğünü söylemiş. Bu çocuklar ahıra gidip üzüntüden ağlamışlar. İnek yine dile gelmiş:

“Onlar başımı kestiğinde etimi herkes yiyecek kemiklerimi atacaklar. Bu kemiklerimi götürün falanca yerde toplayın gidin orda kemiklerinden yemek çıkacak yiyin.” demiş.

Bu ineği kesmişler etini insanlara dağıtmışlar, millet yiyip gezmeye gitmiş. Bunlar oradan kemikleri toplamış sonra kemikleri götürmüşler ve yemeklerini yemişler. Üvey anne yine ne yapsam diye düşünüyormuş. Bir gün kocasına:

“Su, bizim tarlaya gitmiyor, tarlamız oluşmuyor. Alik’i tarlanın başına götürüp başını kes, Fatik’i de tarlanın aşağısına götür başını kes. Onların kanı tarlayı sular.” demiş.

Çocuklar başlarının kesileceğini anlayınca ağlamaya başlamışlar. Bunlara yağlı ekmek pişirip dışarıya sermişler. Demişler ki gelin bu yağlı ekmekleri yiyin ki başınızı keselim. Bu kardeşler gidip hem yemişler hem de ağlamışlar. Bir karga yanlarına gelip dile gelmiş:

“Bunlar sizin başınızı kesecekler. Fatik sen Alik’in şapkasını alıp kaç. Alik sen de peşine düştüklerinde ortadan kaybol.” demiş.

Bu yağlı ekmeklerden birazını da kuşların önüne atmışlar, beraber yemişler. Fatik Alik’in şapkasını alıp kaçmış. Peşine düşmüşler ama yakalayamamışlar, kim yakalayabilir ki? Gitmişler bir yerde bir tahtanın altında durmuşlar. Alik kız kardeşine:

“Sen neden kirli tahtanın üstüne çıktın üstün kirlenir?” demiş. Kız kardeşi de:

“Bir şey olmaz biz sabah gidip gezelim bir şey bulup yiyelim. Akşam da ikimiz gelip yine bu kirli yere gireriz.” demiş. Üvey anne bunların izini bulmuş. Kızını gönderip demiş ki:

“Gidip o ağaç köküne gir sesini çıkarma. Ben hastalanıp yatağa düşeceğim. Yanlarım ağrıyor diyeceğim. Sen bana seslen ben de ziyaret ziyaret yanlarım ağrıyor diyeyim. Sen de gidip Alik ile Fatik’i bul başlarını kes ve kanlarını yanlarına sür öyle iyi olursun de” demiş.

Bu kadın gidip sac ekmeği pişirmiş. Yere serip kurutmuş ve koltuk altlarına koyup kendini oraya buraya çevirince ekmekler kırılmış “girc, girc, girc!” diye sesler çıkarmış. Kocasına:

“Bak bütün kaburgalarım kırıldı.” demiş. Kocası:

“Ne yapsak ne yapsak?” diye düşünmüş. Kadın:

“Beni ziyarete götür, ziyarete gidelim.” demiş.

Ziyarete gitmişler tabi kızını önceden göndermiş. Ziyarete gidip:

“Ziyaret, ziyaret yanlarım ağrıyor. Ben ne yapayım?” diye sormuş. Ziyarettteki kızı da saklandığı yerden:

“Sen hala Alik ile Fatik’i bulamadın mı başlarını kesmedin mi? Onları bul başlarını kes, yanlarına sür anca öyle iyi olursun.” demiş.

Adam oradan karısını alıp dönmüş. Adam gidince Alik ile Fatik çıkıp kaçmışlar. İki kardeş uzaklaşıp gitmişler. Gide gide bir çeşmeye denk gelmişler. Erkek kardeş çok susadığı için suya doğru koşmuş. Fatik o an kardeşini uyarılmış:

“Sakın bu sudan içme, bu su it çeşmesidir!” demiş.

Çocuk suyu içmemiş ve yoluna devam etmişler. Bir müddet gittikten sonra başka bir çeşmeye denk gelmişler. Çocuk yine su içmek için suya doğru yönelmiş ama kız kardeşi yine izin vermemiş:

“Sakın bu suyu içme, bu çeşme eşek çeşmesidir!” demiş.

Çocuk yine su içmemiş ve yoluna devam etmişler. Bir müddet daha gittikten sonra yine karşılarında bir çeşme çıkmış. Çocuk çeşmeye doğru koşmuş. Kız kardeşi arkasından:

“Sakın içme, bu çeşme koç çeşmesi!” dediyse de çocuk susuzluktan dayanamamış suyu içmiş. İçtiği anda gürbüz bir koç olmuş. Kız da koçu yanına alıp yoluna devam etmiş. Epey yol gittikten sonra bir şehre gelmişler. Şehrin girişinde bir çeşme, çeşmenin başında da bir kavak ağacı varmış. Kız hemen bu kavak ağacına tırmanmış ve orada yaşamaya başlamış. Koç da aşağıdaki çayırda otlanıp akşam olduğunda ağacın dibine gelip uyurmuş. Böylece günler gelip geçmiş.

Bir gün padişahın oğlu o civardan geçerken atını çeşmeye su içmesi için getirmiş. Atı su içerken kavak ağacındaki kızın yüzü suya yansır. Padişahın oğlu o an kıza âşık olur. Eve gidip askerlere:

“Çeşme başındaki kavak ağacında bir kız var. Gidin o ağacı kesin, kızı bana getirin!” diye emir verir.

Askerler gelip akşama kadar ağacı kesmeye çalışırlar. Ağacın devrilmesine az bir şey kala hava kararır. Askerler:

“Hava karardı. Şimdi gidelim sabah gelip devam ederiz.” demişler.

Askerler gittikten sonra koç çeşme başına gelir. Bakar ki kavak ağacı kesilmiş. Ağacı yalamaya başlar. Sabaha kadar ağacı yalar ağaç eskisi gibi olur. Sabah askerler gelip bakar ki ağaç yine eskisi gibi olmuş hemen gidip padişahın oğluna haber verirler. Padişahın oğlu bakar ki kızı bu şekilde ağaçtan indirmek zor. Başka bir çare aramaya başlar. O şehirde bir cadı kadın varmış. Bu cadının çirkin bir de kızı varmış. Padişahın oğlu cadıya gidip yardım ister:

“Nene çeşme başında bir kız var. O kızı bana getirirsen sana ne istersen veririm.” demiş. Cadı:

“Tamam sen merak etme. Ben sana getireceğim.” demiş.

Cadı kazanını alıp çeşme başına gider. Kazanı ateşin üzerine ters koyup su doldurmaya çalışır. Kavak ağacındaki kız bu durumu görünce üzülür ve seslenir:

“Nene kazanı ters çeviriyorsun.” der. Cadı:

“Kızım benim gözlerim görmüyor. Gel bana yardım et. Banyo yapacağım.” demiş.

Kız ağaçtan inip yaşlı kadına yardım eder. Cadı banyosunu yaptıktan sonra kızı:

“Kızım sen de banyo yap. Otur banyonu yapayım.” der.

Uzun süredir ağaçta olan kızda banyo yapmak ister. Elbiselerini çıkardığı anda cadı buna bir tekme atıp kazana atar. Kapağını kapatıp yakındaki bir göle atar. Kız gölde boğulur gider. Kız gölde boğulurken kanı göle damlar bunu üzerine gölün çevresinde bir fidan yeşerir. Diğer yandan cadı kızın elbiselerini getirip kızına giydirir ve padişahın oğluna götürür.

“Al sana kavak ağacındaki kızı getirdim.” demiş.

Padişahın oğlu da buna inanır. Cadıya altınlar verip gönderir. Cadının kızıyla da evlenir. Gel zaman git zaman padişahın oğlu cadının kızına âşık olmadığını anlar. Gittikçe içine kapanır. Bir gün gölün etrafında dolaşırken daha önce görmediği bir ağaç görür. Bu ağaç kız ölürken yeşeren ağaçmış. Gidip bunun gölgesinde akşama kadar kalır. Padişahın oğlu ertesi gün de yine gelip bu ağaç gölgesinde kalır. Artık her gün sabah evden çıkıp bu ağaç gölgesine gelir akşam evine gidermiş. Cadının kızı bu durumdan şüphelenir ve annesine durumu anlatır.

Cadı ertesi gün erkenden kalkıp göle gider. Göldeki bu ağacı kesen cadı tam yola çıkacağı sırada oradan yaşlı bir kadın geçer. Kadın cadıya:

“Bu ağaç fidanını bana ver. Kendime sopa yapayım. Önüme köpekler çıkınca bununla kovalayayım.” demiş.

Cadı da bu ağaç fidanını buna verir gider. Yaşlı kadın ağacı getirip sopa olarak kullanır. Akşam eve geldiğinde sopasını yatağının ucuna bırakır. Ertesi gün dışarı çıkan yaşlı kadın döndüğünde bakar ki evi tertemiz olmuş ve çok güzel bir sofraya hazırlanmış. Yaşlı kadın:

“Bu komşularım beni öldürmek istiyor. Kesin bu yemeklere zehir koymuşlar. En iyisi bunları yemeyeyim.” demiş.

Yaşlı kadın gece bakar ki yemekler çok güzel dayanamaz kalkıp yemekleri yer. Bakar ki bir şey olmadı, yatağına gidip uyur. Ertesi gün yine eve geldiğinde bakar ki aynı şekilde ev tertemiz, sofraya da hazırlanmış. Yine kendi kendine:

“Bu komşular dün zehir koymadılar yemeğime ama bugün kesin koymuşlar.” demiş.

Bir süre yemek yememiş ama yine dayanamamış ve yemeği yemiş. Ertesi gün durumu merak ettiği için evde saklanmaya karar vermiş. Kapının ardında saklanan yaşlı kadın bir de bakmış ki sopası bir anda çok güzel bir kız oluvermiş. Kız çıkıp etrafı temizlemiş sonra da yemek hazırlamış. Kız tam gidip sopa olacakken yaşlı kadın ortaya çıkıp yalvarmış:

“Kızım kızım lütfen sopa olma! Benim kimsem yok gel kızım ol.” demiş.

Kız da kimsesi olmadığı için yaşlı kadının teklifini kabul etmiş. İki birlikte yaşamaya başlamışlar. O kış padişahın oğlu her eve bir atını vermiş. Bahara kadar her aile padişahın oğlunun bir atını alıp bakacaktı. Kız da yaşlı kadına:

“Nene git bir tane at da bize getir. Biz bakalım.” demiş. Yaşlı kadın:

“Kızım biz kendimize zor bakıyoruz ne atı!” demiş ama kız ısrar etmiş.

Kızın ısrarına dayanamayan yaşlı kadın kalkıp saraya gider. Padişahın oğlundan bakmak için bir at isterler. Onlar da yaşlı kadını kırmamak için tavladaki en yaşlı atı verip gönderirler. Yaşlı kadın atı alıp eve gelir. Kız onu ahıra kapatır ardından gidip su getirip ellerini yıkar. Ellerini yıkadığı anda ahırda yemyeşil bir

çayır ortaya çıkar. At hemen otlanmaya başlar. Artık kız her sabah gidip ellerini yıkar, at da ortaya çıkan çayırdaki otları yemiştir. Bahara doğru bu yaşlı at rehvan bir ata döner. Kış bitip yaz geldiğinde padişahın adamları atları toplamaya çıkarlar. Kız atın yanına gelip şöyle der:

“Padişahın oğlu geldiğinde üstüne binecek. Üstüne bindiği anda yere çök. Kim gelip binerse yerinden kalkma. Ben gelip sana bindiğimde kalk sahibin gibi hain olma diyeceğim, sen de o an kalkarsın!” demiş. At o an dile gelir:

“Ben ölmek üzereydim sen bana baktın. Ben senin dediğin her şeyi yapacağım.” demiş.

Padişahın oğlu nenenin evine atı almaya geldiğinde ne görsün. At rehvan bir ata dönmüş. Onun gibi bir at, atları arasında yokmuş. Orda çok sevilen padişahın oğlu yaşlı kadına bir sürü altın verir. Gidip ata bindiği anda at yere çöker. Padişahın oğlu ne olduğunu anlamaz. Köydeki herkes gelip ata biner ama at yerinden kalkmaz. Padişahın oğlu:

“Ata binmeyen kaldı mı?” diye sorar.

Oradakilerde yaşlı kadının kızının binmediğini söylerler. O an kızını çağırırlar. Kız gelip atına biner ve başını okşayarak şöyle der:

“Kalk kalk, sen de sahibin gibi hain olma!” demiş.

Bunları söyler söylemez at ayağa kalkar. Padişahın oğlu atı alıp gider ama kızın söylediği sözleri unutmaz. Evine giden padişahın oğlu kızını düşünmeden edemez ve kızının hikayesini öğrenmek ister.

Ülkedeki bütün kızları saraya kilim dokumaya çağırırlar. Bütün kızlar gelince yaşlı kadının kızı da gelir. Kızlar kilim dokurken hikâyeye anlatmaya başlarlar. Sıra kızı gelince o da başından geçen hikâyeyi anlatır. O anlattıkça kızlar ağlar. Padişahın oğlu da kapının ardına saklandığı için kızının hikayesini duyar ve cadının oyununu anlar. Kız hikayesini bitirdikten sonra padişahın oğlu ortaya çıkar kızdan özür diler. Cadıyı ve kızını kırk katırın ardına bağlayıp dağlara salar. Parça parça olurlar. Padişahın oğlu ve kız, kırk gün kırk gece süren bir düğün yaparlar. O zamandan beri kızın yüzü hep gülüyor, hiç mutsuz olmamış.

6. ALIK İLE FATIK (4. VARYANT)

EB: 168

Alık ile Fatık öksüz iki kardeşmiş. Bunların annesi ölünce babaları başka bir kadın ile evlenir. Bu kadının da çocukları olur. Kadın kendi çocuklarına en güzel yemekleri verirken bu ikisine arta kalan birkaç lokma verirmiş. Üvey anne bunlara yemek vermeyince bunlara ahırdaki bir inek sahip çıkar. İnek bir gün ağırdan ağlayan çocuklara:

“Çocuklar benim sağ boynuzumu kaldırın, içinden çeşit çeşit yemek çıkacak. Bu yemekler ile karnınızı doyurun ama sakın kimseye bu sırdan bahsetmeyin.” der.

Bunlar her sabah ahıra gidip ineğin boynuzunu kaldırıp yemek yedikten sonra boynuzu tekrar yerine koyarlar. Çocuklar ineğin boynuzunun altından çıkın yemekleri yiyince günden güne güzelleşmeye serpilmeye başlarlar. Çocukların üvey annesi bu iki kardeşin günden güne serpilip büyüdüğünü görünce şöyle der:

“Ben bunlara her gün artık veriyorum ama bunlar günden güne kilo alıp büyüyor peki benim çocuklarım neden kilo almıyor?” der.

Üvey anne bir gün bu çocukları takip eder. Takip edince bir de bakıyor ki çocuklar ahıra girip ineğin boynuzunu kaldırıyorlar. Boynuzun altından çeşit çeşit yemekler çıkaran çocuklar karınlarını doyurduktan sonra boynuzu tekrar yerine takıp çıkıp giderler. Üvey anne ne yapıp edip kocasını ineği kesmesi için ikna eder. İnek kesileceğini öğrenince çocuklara:

“Çocuklar, bunlar beni kesecekleri vakit benim etim onlara acı size tatlı olacak. Benim kemiklerimi de saklayın size yiyecek olacak.” der.

Bunlar ineği kesip etini pişirirler fakat et üvey anne ve çocuklarına acı olur. Onlarda acı diye eti Alık ile Fatık’a verirler. Onlar eti yiyince et onlara tatlı olur. Yine şaşkırmaya başlayan üvey anne:

“Biz bu eti yiyince bize acı fakat bunlar yiyince tatlı oluyor. Bunun sebebi nedir?” der.

Bu iki yetim ineğin kemiklerini de sakladıkları yere gidip çıkardıkları vakit yine çeşit çeşit yemekler ortaya çıkar. Artık her gün gidip kemikleri çıkarıp karınlarını doyurduktan sonra yine kemikleri saklarlar. Üvey anne bakar ki çocuklar yine eskisi gibi büyüyüp serpiliyorlar. Artık çocuklara dayanamayan üvey anne

kendisini hastalığa vurur. Yufka ekmek pişirip beline bağlar. Kocası eve dönünce yatakta dönmeye başlar. O döndükçe yufka ekmeğinden “gırc, gırc!” sesi gelir. Kocası eve gelip sorar:

“Hanım senin neyin var?” der. Kadın:

“Ben çok hastayım, kaburgalarım kırılıyor. Beni ziyarete götür derdimin dermanı ne onu öğreneyim.” der.

Sabah kadın erkenden kalkıp ziyarete bir adam gönderir. Adama:

“Biz ziyarete geldiğimiz vakit kendini sakla. Ziyarete seslendiğim vakit sen her seferinde de ki Alık ile Fatık’ı kesin. O zaman iyileşirsin de.” diye tembihler.

Adam erkenden gidip ziyaretin olduğu yerde saklanır. Kadın ve kocası ziyarete gidince ziyarete seslenirler.

“jaree” derler. Ziyaret:

“Ne var ne istiyorsun?” der. Kadın:

“Hastayım her tarafım ağrıyor. Bak sağa sola dönünce kaburgalarımın gırc gırc sesi geliyor. Benim bu hastalığımın çaresi nedir, göster bana” der. Ziyaret:

“Alık ile Fatık’ı kesip kanını kendine sürersen o zaman iyileşirsin” diye cevap verir.

Karı koca ziyareten ayrılıp eve gelirler. Alık ile Fatık’ı kesmeye karar verirler. Çocukların babası:

“Çocuklar için güzel bir yemek yap son defa yesinler. Ondan sonra getirip ikisini keseriz.” der.

Kadın büyük bir sevinçle kalkıp çocuklara sir yemeği pişirip, hazırlar. Dama götürüp çocukların önüne bırakır. Çocuklar yemek yerken bir kuş gelip onlar ile konuşur:

“Bana da bir lokma verin, ben size bir şey söyleyeceğim.” der. Fatık:

“Biz yedik sen mi kaldın!” der. Alık:

“Bacı, bir lokma verelim kuşa bakalım bize ne söyleyecek.” der.

Bunlar kuşa bir lokma ekmek atınca kuş onlara şöyle der:

“Çabuk yemeğiniz yiyin buradan kaçın. Yoksa bunlar sizi ziyarete götürüp kesecekler.” der.

Çocuklar yemeklerini yedikten sonra gizlice kaçıp giderler. Az giderler çok giderler, Alık çok susamaya başlar.

“Bacım, ben çok susadım şu çeşmeden su içeyim mi?” der. Fatık:

“Kardeşim bu sudan içme yoksa tosbağa olursun.” der.

Alık su içmez yürümeye devam ederler. Bir müddet sonra karşlarına yine bir çeşme çıkar. Alık:

“Bacım ben çok susadım bu çeşmeden su içeyim mi?” der. Fatık:

“Bu çeşmeden su içme yoksa kurbağa olursun.” der.

Alık yine su içmez ama susuzluktan kavrulur. Epey yol aldıktan sonra yine karşlarına bir çeşme çıkar. Alık:

“Bacım ben çok susadım bu çeşmeden su içeyim mi?” der. Fatık:

“Kardeşim bu çeşmeden içersen geyik olursun” der. Alık:

“Bacım içeyim geyik olayım bir şey olmaz.” der.

Alık çeşmeye gidip kana kana su içince bir geyik olur. Ablası ile birlikte yola düşüp giderler. Gide gide bir köye varırlar. Köyün girişinde bir çeşme varmış. Çeşmenin başında da büyük bir kavak ağacı varmış. Fatık kavak ağacının üzerine çıkar, geyik olan kardeşi de otlanmaya gider. O köydeki paşanın oğlu bir gün atını çeşmeye sulamaya gelir. Çeşmenin başına gelince bakar ki atı su içmiyor. O sırada kavak ağacında olan Fatık’ın yüzü suya yansır. Paşanın oğlu bakar ki ay ile güneş gibi parlayan bir kız sureti suya yansıyor. Paşanın oğlu başını kaldırıp ağaca bakınca ağaçta dünya güzeli bir kız görür. Paşanın oğlu evliymiş ama o an kıza âşık olur fakat ne kadar dil döktüyse kız aşağı inmez.

Paşanın oğlu oradan ayrılıp köye gider. Köylülere:

“Gelin çeşme başındaki kavak ağacında bir kız var. O ağacı kesip üstündeki kızı alalım.” der.

Bunlar, kazma kürek getirip akşama kadar kavak ağacını keserler fakat karanlık olunca:

“Gerisini yarın keseriz.” deyip evlerine giderler.

Onlar oradan ayrılınca kızın geyik olan kardeşi hemen gelip ağacın kesilen yerlerine boynuzunu sürer. Ağaç tekrar eskisi gibi sapasağlam olur. Sabah gelip bakarlara ki ağaç eskisi gibi sapasağlam. Paşanın oğlu buna çare bulamayınca köydeki bir cadı kadına gider. Ona der ki:

“Falan ağaçta bir kız var onu bana getirirsen sana istediğin kadar altın veririm.” der. Cadı:

“Merak etme, ben sana getireceğim.” der.

Cadı hemen bir kazan alıp ağacın altına gider. Kör numarası yapan cadı ağacın altında:

“Allah’ın bir kulu yok mu bana yardım etsin. Ne olursun biriniz gelin bu kazanı bana kurun.” der.

Fatık ağaçtan kör ihtiyar kadını görünce dayanamaz aşağı iner:

“Nene ben geldim, dur sana yardım edeyim.” der.

Fatık gelip kazanı ateşin üzerine bırakınca paşanın oğlu hemen oradan çıkıp Fatık’ı yakalayıp evine götürür. Fatık paşanın oğluna başından geçen her şeyi anlatır. O sırada geyik gelip onların kapısını çalar. Bunlar geyiği içeri alırlar. Paşanın oğlu ve Fatık evlenirler. Geyik de her gece gelip bunların ayaklarının dibinde yatar ve şöyle der:

“Bu benim bacımın ayağı, bu eniştemin ayağı.” der.

Geyik her sabah kalkıp dağa otlanmaya gider, Fatık da evin işlerini yapar. Gel gör ki Fatık’ın kuması bunu kıskanmaya başlar. Fatık bir müddet sonra hamile olunca kuması bir plan yapar ve Fatık’ı öldürmeye karar verir. Bir gün çayın ağzına gidip banyo yapmak için kazan kurarlar. Fatık’ın kuması kızın başını yıkamaya başlar. Gözleri sabundan kapanınca Fatık’e bir tekme atıp çaya atar. Fatık çaya düştüğünde bir alabalık gelip onu yutar. Akşam olduğu vakit Fatık’ın kuması kocasının yatağına girer. Geyik gelip bakar ve şöyle der:

“Bu eniştemi ayağı, hani bacımın ayağı?” der.

O sırada yataktaki kadın ona bir tekme atar:

“Zıkkım ye, bu bacının ayağıdır, neyin ayağıdır.” der.

Geyik sabah kalkıp çay ağzına gidip seslenir:

“Bacı bacı

Göbeği fincan bacı,

Bir çift çocuk karnında

Alabalık karnında” diye seslenir.

Geyik artık her sabah çay ağzına gidip böyle seslenir. Akşamları da gelip:

“Bu eniştemi ayağı, hani bacımın ayağı?” der.

Eniştesi bir gün geyiği takip eder. Gidip bakar ki geyik çay ağzında:

“Bacı bacı

Göbeği fincan bacı

Bir çift çocuk karnında

Alabalık karnında.” diye bağıyor.

Paşanın oğlu hemen köylüleri toplar ve alabalığı sudan çıkarırlar. Alabalığın karnını açınca bakarlar ki Fatık iki çocuk ile içinde duruyor. Orda meseleyi anlayan paşanın oğlu Fatık ve çocuklarını alıp eve gelir, ilk karısını da kırk katır ardına bağlayıp dağlara salar. Kadın dağda taşlara çarpa çarpa parçalanır Fatık ve paşanın oğlu da yerler içerler muradına ererler.

K.K.19

7. ALİ KUNDIR

EB: 162

Zamanın birinde bir karı koca varmış. Bunların Ali Kundur adında bir de oğulları varmış. Adam öğlen vakti işçileri ile birlikte tarla sürer. Adam oğlunu çağırıp şöyle der:

“Oğlum, annene git söyle işçilerin öğlen yemeğini hazırlasın. Hazırladığında sen de gel bize haber ver!” deyip işçiler ile dinlenmeye başlar. Ali Kündür gidip annesine:

“Anne babam dedi sarı öküzü kessin, işçilere yemek hazırlasın.”

Kadın da kalkıp sarı öküzü keser, kazanlar dolusu kavurma hazırlar. İşçileri yemeğe çağırdıklarında bir de ne görsünler kazanlar dolusu kavurma hazırlanmış. İşçilerin keyfi yerine gelir. Adam karısına dönüp:

“Hanım bu kadar eti nerden buldun?” diye sorar. Kadın:

“Sen Ali ile sarı öküzü kes diye haber göndermişsin. Ben de onu kesip kavurma hazırladım” der.

Kadın bunları der demez Ali Kündür babasından korktuğu için kaçmaya başlar. Gide gide bir dağa gider. Bakar ki bir dev anası memelerini omuzuna atmış çalışıyor. Ali Kündür gizlice yaklaşır kadının sol memesini ağzına götürüp emer. Dev anası bakar ki çocuk onun memesini emiyor, elinden bir şey gelmez:

“Ey insanoğlu, eğer sen benim mememi emmeseydin seni burada yerdim” der.

Bu devin bir de kızı varmış. Dev sabah dışarı çıkıp yiyecek bir şeyler almak için hazırlanır. Çocuğa şöyle der:

“Ben dışarı çıkıyorum avlanmaya, sen de ateş harla ben gelene kadar bir yemek hazırla!”

O evden çıkar çıkmaz Ali Kündür bu devin kızını kesip parçalar. Sadece bir elini parçalara ayırmaz. Kızın etinden bir yemek hazırlar ve elini de içine atar. Dev akşam eve geldiğinde:

“Yemeğim hazır mı” diye sorar. Ali Kündür:

“Evet hazır, sen sofraya otur” diye cevap verir.

Dev sofraya oturur, o sırada çocuk yemeği getirir. Dev yemeği kaşıklamaya başlar. Bir ara kaşığına kızının eli gelir. O an anlar ki çocuk onun kızını kesip, yemek yapmış. Çocuk bunu görür görmez kaçmaya başlar. Gidip gübre yığınının arasına

saklanır. Dev uzun süre arar ama bulamaz. Bir ara gübrenin içinden çıkar o vakit dev onu yakalar. Çocuk:

“Anladım beni yiyeceksin, ama beni bu pis halimle yeme” der. Dev:

“Peki ne yapalım” der. Çocuk:

“Dere kenarına gidelim. Ben yıkandıktan sonra sen beni ye” diye cevap verir.

Dev bu teklifi kabul eder. Dere kenarına gidip yıkandıktan sonra deve derki:

“Ben çok yaramaz biriyim. Çok günah işledim. Eğer izin verirsen benim kılıcın ile kendimi keseyim. Elini benim pis kanıma bulaştırma” der.

Saf dev de kılıcını ona verince çocuk kılıcı eline alır almaz devi kılıcı ile öldürür. Devi öldürdükten sonra yoluna devam eder. Gide gide bir şehre gelir. O şehrin paşasının çok güzel bir kızı varmış. Ali Kundır bu kıza göz koyar. Gidip evin önündeki binek taşına oturur ve şöyle der:

“Paşanın kızını istemiyorum, bana verseniz de almam.” diye bağırır.

Paşa çocuğun sözlerini duyunca çık kızar. Adamlarına:

“Gidin şu veledi bir torbaya koyup suya atın. Bizi rezil edecek” der.

Paşanın iki adamı gelip çocuğu bir torbaya koyup ağzını kapatır. Sonra da sırtlarına alıp dere kenarına götürürler. Dere kenarına varınca acıkan adamlar oraya yakın bir evde yemek yemeye karar verirler. Çocuğu orada bırakıp yemeğe giderler. O sırada bir çoban sürüsü ile oradan geçer. Bakar ki torba hareket ediyor. Hemen yanına gidip torbayı açar. Bakar ki eli kolu bağlı bir adam. Çoban orada sorar:

“Senin bu torbada ne işin var” der. Ali Kundır:

“Beni paşanın kızı ile evlendirmek istiyorlar. Ben de istemediğim için beni buraya koydular.” der. Çoban:

“Sen deli misin? insan paşanın kızı ile neden evlenmesin” der. Ali Kundır:

“Madem istiyorsun sen gel yerime geç. Adamlar geldiğinde paşanın kızı ile evlenmek istiyorum diye bağır. O zaman sen evlenirsin” der.

Çoban hemen teklifi kabul eder ve torbaya girer. Ali Kundır de çobanın sürüsünü alıp gider oradan. Paşanın adamları gelip torbayı alınca içindeki çoban:

“Ben paşanın kızı ile evlenmek istiyorum” diye bağırır. Adamlar o sırada:

“Sen kim, paşanın kızı kim!” deyip torbayı dereye atarlar. Çoban orada boğulup gider. Bir iki gün geçince Ali Kündür bin koyun ile paşanın şehrine gelir. Paşa onu görünce:

“Senin burada ne işin var, sen ölmedin mi?” diye sorar. Ali Kündür:

“Beni dereye attınız ama keşke daha derin olan bir göle atsaydınız. Benim gittiğim yerde bin koyun vardı hepsini aldım. Ama derin gölün altında o kadar çok koyun var ki sayamadım” der.

Bunu duyan herkes gidip göle atlar. Tabi hepsi boğulur. Çocuk kakıp paşanın sarayına gelir. Bakar ki sadece güzel kızı kalmış. Orada onunla evlenir. Sonra da gidip anne babasını da yanına alıp zengin bir hayat sürer.

K.K.5

8. ALTIN KAFESTEKİ BÜLBÜL

EB: -

Bir padişah hizmetkarını yanına çağırır. Padişah hizmetkarına:

“Bu kafesi al, git bülbülü yakala ve içine koyup getir.” der.

Padişahın hizmetkarı gidip bülbülü yakalar ve kafese koyup padişaha getirir. Padişah bülbülü yanına bırakır ve her gün onu dinler. Bülbül her gün padişahın yanında şöyle seslenir:

“Ah vatan, vah vatan!”

Bülbül her gün böyle seslenince padişah merak eder ve bir gün bülbüle sorar:

“Bülbül sen neden her gün böyle sesleniyorsun?” der. Bülbül:

“Ben özgürlük istiyorum.” der. Padişah:

“Bak altın kafestesin, yemini veriyorum. Sen dışarda ne yiyeceksin, acıdan öleceksin.” der.

Padişah bülbüle bunları söyler ama bülbül yine her gün “ah vatan, vah vatan!” der.

Padişah bakar bülbül her gün böyle sesleniyor onu bırakmaya karar verir. Padişah:

“Ben bunu bırakacağım ama ikinci gün geri gelir.” der.

Padişah bülbülü kafesinden çıkarıp özgür bırakır. Bülbül gidip birkaç gün geri gelmez. Bir gün bülbül gelip padişahın camına konar. Padişah:

“Sen neden gelmedin, bak kafesin hala açıktır ama senin mutlaka geri geleceğini biliyordum” der. Bülbül:

“Ben geri gelmedim, ben seninle konuşmaya geldim.” der. Padişah:

“Benimle ne konuşacaksın?” der. Bülbül:

“Bu odandan bir kere çık, halkın içine git. Hep burada oturarak padişahlık olmaz. İnsanların yarısı aç yarısı ise senin sayende ekmek ile oynuyor. Vatanını seveceksin yaşadığın topraktaki insanları seveceksin ama sen sadece kendini seviyorsun” der. Padişah bülbüle:

“Sen gidip bir dikene konuyorsun sen yaşadığın yeri seviyor musun?” der. Bülbül:

“Benim konduğum diken altın kafesten daha değerlidir. Ben diken üzerinde özgürüm ama altın kafesinde tutsaktım” der ve uçar gider.

Padişah kendi kendine düşünür ve bülbüle hak verir. Sarayından çıkıp halkın arasına karışır ve iyi bir padişah olup halkını yönetir.

K.K.10

9. ARAPGİR

EB: -

Bir gün Arap, Hz. Ali'nin kapısının önüne gelir.

“Ya Ali ben öyle acım ki bir ekmeğe çok muhtacım, o kadar fakirim ki hiçbir şeyim yoktur.” der. Hz. Ali:

“Ben de fakirim, benim de bir şeyim yoktur. Sana bu parmağımdaki yüzüğümü vereceğim. Bu yüzüğü götürüp sat, kendine ekmek al ye.” der.

Arap yüzüğü alıp şehre padişahın evine gider.

“Ey padişah bu yüzüğü al bana bir ekmek ver.” der.

Padişah Arabın elindeki yüzüğü alır bakar ki değişik bir yüzük. Padişah:

“Bu yüzüğe karşı sana ne kadar ekmek verelim.” der. Arap:

“Bu yüzüğü tartıya koyalım ne kadar ekmek gelirse o kadar verin.” der.

Padişah yüzüğü terazinin bir tarafına koyar fakat şehirdeki bütün ekmekler diğer tarafa konulur yine yüzük tarafı ağır kalır. Padişah bakar ki bir çare bulmaz o zaman şöyle der:

“Arap sen bir gece bize geldin, misafir oldun o zaman sen bu yüzüğü benden çaldın. Bu yüzüğün sahibi benim.” der. Arap:

“Padişah, ben size hiç gelip misafir olmadım. Ben bu yüzüğü sizden çalmadım, bu yüzüğün sahibi var, gelecek buraya” der.

Padişah o zamanın kadısını hakimini çağırır ve mahkeme kurulur. Mahkeme sonucunda derler ki:

“Arabın kolunu kırın! Arap hırsızdır.” derler. Arap:

Ya Ali yetiş, beni kurtar” der.

O sırada Hz. Ali oraya gelir. Bir nara atar şehrin içi darmaduman olur.

Ey zalim padişah, bu yüzüğün sahibi var. Bu yüzüğün sahibi benim. İnanmazsan bu yüzüğü götür, bin batman demir getirin yüzükle beraber ateşe atın. Eğer yüzük erirse yüzük senindir. Eğer yüzük erimezse yüzük benimdir.” der.

Bin batman ağırlığında demir getirip yüzük ile birlikte ateşe attılar. Üç gün üç gece durmadan ateş yaktılar. Bu sürede demir eriyip gider ama yüzük bırak erimeyi kızarmaz, buz gibi soğuk durur. Bunun üzerine Hz. Ali o kavmi yerle bir eder. Arabı da oraya padişah eder ve ona şöyle der:

“Arap gir” der.

Arap o şehre girer ve padişah olur. O fakir sefasını sürer, Hz. Ali ise sır olup gider.

K.K.47

10. ASME HANIM

EB: 290

Bir paşanın üç oğlu varmış. Paşanın kocaman bir evi varmış. Bir gün oğullarını toplamış:

“Ne olursa olsun yedinci odanın kapısını açmayacaksınız. Bu tek vasiyetimdir.” demiş.

Kısa süre sonra paşa ölmüş. En büyük oğlu babasının vasiyetine rağmen dayanamamış. Yedinci odanın kapısını açmış. Odanın duvarında çok güzel bir resim görmüş, görür görmez de bayılmış. Uyandığında tekrar sakince resme bakmış. Duvardaki bu resme âşık olmuş. Meğer bu kadının adı Asme Hanım'mış. Büyük oğlan Asme Hanım'ı bulmak için hemen yola koyulmuş. Yolda karşısına yaşlı bir cadı çıkmış. Yaşlı cadı:

“Ağam, paşam nereye gidiyorsun?” diye sormuş. Büyük oğlan:

“Asme Hanım'ı bulup getirmeye gidiyorum.” demiş. Cadı:

“Sen onu getiremezsin ki! Eğer getireceğini düşünüyorsan benden bir tane kıl koparmaya çalış bakalım, koparırsan getireceğine inanırım.” demiş.

Oğlan hemen atılmış ama yaşlı cadıdan bir kıl bile koparamamış. Büyük oğlan yine de yoluna devam etmiş. Biraz daha ilerledikten sonra yolda karşısına çamura batmış bir eşek çıkmış. Eşek:

“Ağam, paşam nereye gidiyorsun?” diye sormuş. Büyük oğlan:

“Asme Hanım'ı bulup getirmeye gidiyorum.” demiş. Eşek:

“E sen Asme Hanım'ı getiremezsin ki! Eğer getirebileceğini düşünüyorsan beni bu çamurdan çıkar bakalım. Çıkarabilirsen getireceğine inanırım.” demiş.

Büyük oğlan hemen atılmış, eşeği çıkarmaya çalışmış ama ne yapmışsa başaramamış. Büyük oğlan yine de yılmamış, yoluna devam etmiş. Bir süre daha yürümüş karşısına bir elma ağacı çıkmış. Elma ağacı:

“Ağam, paşam nereye gidiyorsun?” diye sormuş. Büyük oğlan:

“Asme Hanım’ı bulup getirmeye gidiyorum.” demiş. Elma ağacı:

“Sen getiremez ki, eğer getireceğine inanıyorsan eline bir çubuk al; benim dallarımdan bir tane elma düşür. Elma düşürürsen getireceğine inanırım.” demiş.

Büyük oğlan hemen bir çubuk bulmuş. Ağaca birkaç defa vurmuş ama ne fayda sadece yaprakları dökebilmiş. Elmayı düşüremese de yolundan dönmemiş. Büyük oğlan bir süre yürüdüktan sonra bir konağa varmış. Bu konağın bahçesinde bir çeşit çeşit sebzelerle dolu bir bostan ve hemen yanında da bir taraftan kirli diğer taraftan temiz akan bir çeşme varmış. Büyük oğlan hemen bostana girmiş. Meğer bu konağın ve bostanın sahibi bir devmiş ve yanında da kız kardeşi varmış. Dev kız kardeşine:

“Bak bostanda birisi var, hemen bir git bak bakalım. Bostandan neler yiyor. Hangi taraftan akan suyu içiyor.” demiş.

Kız kardeşi dev dinlemiş. Büyük oğlana görünmeden onu izlemiş. Bakmış ki büyük oğlan taze hıyarlardan yiyor ve temiz sudan içiyor. Kız hemen koşmuş abisi deve gördüklerini anlatmış. Dev sevinçle:

“Çok iyi biz de onu rahatça yeriz.” demiş.

Kız dışarı çıkmış, büyük oğlanı hiç ürkütmeden içeri çağırılmış. Dev atılmış hemen onu öldürmüş, yemiş. Büyük oğlandan sonra ortanca oğlanın içine hem abisinin hem de yasak odanın merakı düşmüş. O da gidip yasak yedinci odanın kapısını açmış. Asme Hanım’ın resmini görür görmez düşmüş bayılmış. Uyanınca hemen onu bulmak için yola koyulmuş. Karşına önce yaşlı cadı çıkmış tıpkı büyük oğlan gibi ondan da kendisinden bir kıl koparmasını istemiş. Ortanca oğlan hemen atılmış ama kılı alamamış. O da yılmamış yoluna devam etmiş. Biraz daha yürüdüktan sonra karşısına aynı eşek çıkmış. Eşek de kendisini çamurdan çıkarmasını istemiş. Büyük oğlan gibi ortanca kardeş de eşeği çamurdan çıkaramamış ama yolundan da dönmemiş. Sonra aynı elma ağacına denk gelmiş.

Elmanın isteğini yerine getirip kızı getirebileceğini göstermek istemiş. Ne yapmışsa bir tane bile elma düşürememiş. Yine Asme Hanım'ı bulmak için yola devam etmiş. Bir hayli yürüdüktan sonra aynı konağa denk gelmiş. Hemen bostana girmiş. Dev, onun geldiğini görmüş. Kız kardeşini yollamış. Kız kardeşinden ortanca oğlanın da taze salatalıkları yediğini, temiz çeşmeden su içtiğini öğrenmiş. Kız kardeşi ortanca oğlanı da kandırmış. Dev onu da yemiş.

Küçük oğlan hem ağabeylerini hem de yedinci odayı merak etmiş. Odaya gitmiş, resmin karşısında durmuş, izlemiş ama bayılmamış. O da atına atlamış; yanına da Zülfükâr'ını almış, yola çıkmış. Yolda karşısına aynı yaşlı cadı çıkmış ve Asme Hanım'ı getirebileceğini ispatlaması için kendisinden bir kıl koparmasını istemiş. Küçük oğlan öyle atıkmış ki bir çalımda yaşlı cadının yarısındaki tüyleri sökmüş. Bu karşılaşmadan sonra hemen yola koyulmuş. Karşısına çamura saplanmış eşek çıkmış. Eşek de ispatlaması için kendisini çamurdan çıkarması gerektiğini söyleyince küçük oğlan, eşeğin kuyruğundan tutmuş güçlü kolları ile onu başının üstünden kuru yere fırlatmış. Bu karşılaşmadan sonra da hızlıca yoluna devam etmiş. Bu defa da karşısına elma ağacı çıkmış. Asme Hanım'ı getireceğine ancak kendisinden bir elma düşürebilirse inanacağını söyleyen elma ağacına, hemen bir çubukla vurmuş ağacın yarısı yere inmiş. Küçük oğlan bir müddet daha yürüdüktan sonra tıpkı ağabeyleri gibi aynı konağın önüne gelmiş. Küçük olan, içinden kardeşlerinin başına ne geldiyse bu konaktan geldiğini düşünmüş. O da bostana girmiş. Dev kız kardeşini çağırmış. Yeni birinin geldiğini söylemiş; gidip izlemesini istemiş. Kız bakmış ki bu oğlan biraz taze biraz bayat salatalık yiyor; biraz kirli sudan biraz temiz sudan içiyor. Hemen içeri koşmuş deve anlatmış. Dev ve kız kardeşi şüphelenmişler. Küçük oğlanı içeri beraber davet etmişler. Dev:

“Sen buyur önden gir içeri.” demiş. Küçük oğlan da:

“Yok yok sen ev sahibisin sen önden yolu göster.” demiş.

Dev ikna olmuş o önden giderken Küçük Oğlan kılıcını çekmiş; bir seferde devin kafasını kökten koparmış. Devın kız kardeşini de öldürmek için hamle yapmış. Kız yalvarmış, kendini öldürmezse ona altın vereceğini söylemiş. Küçük oğlana bir bohça altın vermiş. Canını kurtarmış.

Küçük oğlan bir bohça altınla Asme Hanım'ı bulmak için tekrar yola çıkmış. Bir süre yol aldıktan sonra yağmur yağmış, Küçük oğlan hemen bir köşede uykuya

çekilmiş. Altınlar da göğsündeymiş. Uyuyorken altınların olduğu tarafta bir şey hissetmiş. Hemen kalkmış bakmış ki bir fare altınlarını çalmak istiyor. Küçük oğlan eline bir şey almış ki fareyi öldürsün Fare:

“Dur beni öldürme, benim bilmediğim şey yoktur. Bu çaldığım altınları baş fareye verirsem o da seninle gelmeme izin verir. Beni cebine koy, sen ne arıyorsan onu bulurum ne sorarsan cevabı bende.” demiş.

Küçük Oğlan Asme Hanım’ı bulmak için fare ile yola çıkmayı kabul etmiş. Fare gerçekten de Küçük Oğlan’ a, Asme Hanım’ın evini bulmuş. Beraber kapısına kadar gelmişler. Fare:

“Birazdan kapıyı çaldığımızda Asme Hanım kapıyı açacak, onun tilsimi var, ağzı dili açılmaz. Sen kapı açılınca merhaba de, ben içeriye geçip döşeklerinin altından onun yerine cevap veririm.” demiş.

Küçük Oğlan, kapıyı çalmış. Asme Hanım kapıyı açınca fare hemen içeri girip döşeklerin altına saklanmış. Küçük Oğlan:

“Ey Asme Hanım merhaba!” demiş. Fare, Asme Hanım’ın yerine:

“Ey Ağam başım gözüm üstüne geldin, hoş geldin, git şu odada uyu.” demiş.

Küçük oğlan hemen içeri girip o odaya geçmiş. Asme Hanım kendisinin yerine konuşan döşeklerine öyle kızmış ki hemen yakmış. Fare de içeri koşup Asme Hanım’ın döşekleri yaktığını söylemiş. Fare:

“Sabah olunca ben Asme Hanım’ın oturduğu yerin altını kazıp yine onun yerine konuşurum.” demiş.

Sabah olunca Küçük Oğlan:

“Merhaba Asme Hanım!” demiş. Asme Hanım’ın yerine Fare:

“Merhaba ağam, paşam! Sen hoş geldin, başım gözüm üstüne geldin.” demiş.

Asme Hanım bu defa da kendi oturduğu yere sinirlenmiş, içinden ben konuşmuyorum sen mi konuşuyorsun, diye geçirmiş. Eline topaç almış hem yere hem kendine vurmuş. Fare hemen olanları Küçük Oğlan’ a anlatmış. Küçük oğlan’a:

“Akşam olunca sen tekrar içeri gel ben bu defa Asme Hanım’ın hemen yatağının altına gireceğim. Önce Asme Hanım’ı sor sonra ondan sana masal anlatmasını iste hepsini ben anlatacağım.” demiş.

Akşam olunca küçük oğlan Asme Hanım’ın odasına girmiş.

“İyi akşamlar Asme Hanım!” demiş. Fare de yatağın altından:

“Ağam, paşam hoş geldin buyur kürsüde otur.” demiş. Küçük Oğlan:

“Asme Hanım’ın biliyorsan bana bir masal anlatır mısın?” demiş. Fare:

“Bir terzi, bir marangoz bir de Hoca varmış. Bu üçü de yolda gidiyorlarmış. Ansızın bir fırtına çıkmış. Terzi ve hoca marangozdan rica etmişler. Sen gözcülük yap biz uyuyalım demişler. Hoca ver terzi uyumuş. Marangoz kabul etmiş ama kısa süre sonra uykusu gelmiş. Uyumamak için hemen tahtalardan kesmiş çakmış bir adam yapmış. Tahta adam bitince gidip terziyi uyandırmış. Terzi de bu tahtadan adama bir kıyafet dikmiş. Gerçek bir bey gibi giydirmiş, gidip hocayı da uyandırmışlar. Hoca gelmiş bakmış ki ağzı dili olmayan ama gerçek bir insan gibi biri var başlamış onunla konuşmaya az zaman sonra tahtadan bu adam dile gelmiş.” demiş. Küçük oğlan:

“Yani Asme Hanım’ım bu tahtadan adamı kim konuşturmayı başarmış?” diye sormuş. Fare:

“Marangoz” demiş. Küçük Oğlan:

“Yok yok terzi.” demiş. Asme Hanım birden:

“İkiniz de kör müsünüz, tabii ki hoca onu konuşturdu.” diye heyecanla söze girmiş.

Fare hemen atılmış:

“E sen de benim bu kardeşime konuştun.” demiş.

Küçük oğlan çok sevinse de Fare:

“Kardeşim, biz artık kardeşiz; Asme Hanım’ın daha tılsımı bitmedi. Evi malı mülkü bölüşeceğiz, Asme Hanımı da bölüşeceğiz.” demiş. Asme Hanım karşı gelse de:

“Biz kardeşiz seni de tam ortadan ikiye bölüşeceğiz” demişler.

Her şey tam ikiye bölündükten sonra Asme Hanım’ı arlarına almışlar. Fare:

“Kardeşim tam başının üstünden burnunun ağzının ortasından kes.” demiş.

Küçük oğlan, farenin dediğini yapmış. Asme Hanım’ı ortadan keser kesmez dışarı iki yılan fırlamış. Küçük oğlan hemen onları öldürmüştü. Asme Hanım tılsımdan kurtulmuş. Üç gün üç gece düğüm yapıp eğlenmişler. Onlar muradına ermiş bu masalı dinleyenler de ersin.

K.K.21

11. AYI İLE ADAM

EB: -

Fakir bir adam dağa gidip odun keser getirip pazarda satarmış. Bir gün yine dağa odun toplamaya giden adam bir ayıya denk gelir. Ayıdan korkan adam şöyle der:

“Ayı kardeş, ne olursun bana karışma. Ben fakir bir adamım bu odunları toplayıp satıyorum aileme bakıyorum.” der. Ayı:

“Tamam kardeş, ben sana karışmam.” der.

Adama karışmayan ayı adam yardım eder ve kısa sürede odun toplarlar. Bundan sonra adam dağa her gittiğinde ayı gelip bu adam yardım edip odun toplarmış. Ayı ve adam böylece kardeş olurlar. Fakir adam bir gün ayıya:

“Ayı kardeş ne zamandır bana yardım ediyorsun, kardeş olduk. Gel benim evime gidelim, benim misafirim ol.” der. Ayı:

“Kardeş, ben gelmeyeyim senin evine. Benden koku gelir, karın beni eve almaz.” der. Adam:

“Yok biz kardeşiz, neden kabul etmesin?” der.

Ayı kalkıp kardeşinin evine misafirliğe gider. Adamın karısı da evde misafir gelecek diye hazırlıklar yapar. Kadın gelip bakar ki kocasının misafiri ayıymış. Hemen kocasını alıp bir köşede gizlice konuşur:

“Senin misafirin bu pis ayı mıydı? bundan koku geliyor, sen bu pis ayıyı neden benim evime getirdin.” der. Adam:

“Hanım bu ayı her gün dağda benimle odun kırıyor. Bana yardım ediyor. Benim kardeşim olmuş.” der. Kadın:

“Yok, sen bu ayıyı kov gitsin evimden.” der.

Onlar böyle konuşurken ayı konuşulanları duyar ve kalkıp gitmek için kapıya yönelir. Adam ayıya yemeğe kalması için ısrar etmişse de ayı durmaz oradan ayrılıp gider. Adam sabah yine kalkıp dağa odun toplamaya gider. Ayı yine çıkıp gelir.

“Merhaba ayı kardeş” der. Ayı:

“Merhaba kardeş, şimdi elinde tuttuğun baltayı al boynuma vur.” der. Adam:

“Ayı kardeş, ben sana bunu nasıl yaparım?” der. Ayı:

“O baltayı al boynuma vur yoksa ben seni burada yerim.” der.

Adam korkudan baltayı alıp ayının boynuna vurur. Ayı bir tarafa adam bir tarafa giderler. Aradan bir müddet geçtikten sonra adam yine dağa gider. Dağa gittiği vakit yine ayı karşısına çıkar. Adam:

“Ayı kardeş ben seni merak ettim, yaran iyileşti mi?” diye sorar. Ayı:

“Kardeş, gördüğün gibi balta yarası iyileşti ama senin karının bana ettiği hakaretlerin açtığı yara hiçbir zaman iyileşmez.” der.

K.K.19

12. AYI İLE ADAM (1. VARYANT)

EB: -

Köyün birinde bir adam varmış. Bu adam her gün ormana gidip meşe odunu kesermiş. Bir gün ormanda ayı ile karşılaşmış. Ayı adama:

“Sen neden bu odunları kesiyorsun?” demiş. Adam:

“Ayı kardeş, ben ne yapayım ben fakirim, bunları kesip satıyorum. O parayla da evime ekmek götürüyorum.” demiş.

Ayı ve adam orada kardeş oluyorlar. Ayı her gün adama yardım edip birlikte odun toplamaya başlarlar. Ayı ve adam iyice dost olunca ayı adamı evine davet eder. Ayı evine gelen dostuna en güzel balı ikram eder. Adam birkaç gün ayının misafiri olur. Ayı, dostunu çok güzel bir şekilde misafir eder. Adam ayıya:

“Bu sefer de sen bizim eve gel, misafirim ol.” der.

Adam ayıyı evine davet eder. Akşam olur ayı eve gelir. Adamın karısı içeri girince kocasına:

“Bundan kardeş mi olur, senin kardeşinin ağzından koku geliyor!” der.

Ayı kadının dediklerini işitince çok üzülür ve oradan ayrılıp ormana gider.

İki üç gün sonra adam ormana gitmiş. Odun keserken ayı karşısına çıkar. Birbirine hâl hatır sorduktan sonra ayı adama:

“Baltanı al iki kulağımın arasına sapla!” demiş. Adam:

“Yahu ayı kardeş hiç olur mu, sen ölürsün?” der. Ayı:

“Sen dediğimi yap!” der.

Ayı ısrar edince adam baltayı ayının kafasına vurur, ayının kafası yarılr. Ayı oradan inine gider, adam da evine döner. Bir zaman sonra dama tekrar ormana gider. Adam bakmış ki ayının yarası iyileşmiş. Ayı adama dönüp:

“Kardeş, bak balta vurduğun yerden iz varmı?” diye sorar. Adam:

“Yok, iz yok kardeş.” der. Ayı:

“Bak baltanı yarası, silahın yarası iyileşir ama kötü lafın yarası iyileşmez. senin hanımın dediği lafları unutmam. Sen bir daha bu dağa, ormana gelsen seni ikiye bölerim.” der.

İkisi orada birbirinden ayrılır.

13.AYI İLE ADAM (2. VARYANT)

EB: -

Bir adam varmış. Bu adam ailesini geçindirmek için her gün dağa gider odun keser, satarmış. Kazandığı para ile geçimini sağlarmış. Bu adam bir gün yine dağa gidip odun toplarken ayı gelmiş. Ayı:

“Sen bu odunları neden kesiyorsun, benden izin aldın mı ki kesiyorsun?” demiş. Adam:

“Ayı kardeş, ben fakir bir adamım. Benim çocuklarım var. Bu odunları götürüp satıyorum böylece geçimlerini sağlıyorum.” demiş.

Ayı bu adama acımış. Oduncuya yardım etmeye başlamış. Oduncunun bir günde topladığı odunları ayı bir saatte toplamış. Böylece oduncu daha fazla odun satıp daha fazla para kazanır olmuş. Bu durum günlerce böyle devam etmiş. Ayı ve adam kardeş olmuşlar. Bir gün ayı bu adamı evine davet etmiş. Kendi çapında ikramda bulunmuş. Bir güzel misafir etmiş. Adam da bu durum üzerine ayıyı evine davet etmiş. Akşam evine gidip karısına şöyle demiş:

“Hanım benim çok sevdiğim bir dostum var. Yeryüzünde tek dostumu yarın yemeğe davet ettim. Sen şimdi güzel bir yemek yap. Dostuma ayıp olmasın” demiş.

Kadında başlamış hazırlıklara. Ertesi gün akşam olduğunda adamın kapısı çalınmış. Adam kapıyı açtığında kadın bir bakmış ki ayı... Adam ayıyı içeri davet edip oturmuşlar. Kadın kocasını çağırıp şöyle demiş:

“Senin dostum dediğin bu kirli ve pis kokan ayı mıydı? Bu pis hayvanı derhal evimden çıkar!” demiş. Adam:

“Hanım, sen ne diyorsun. Bu benim yeryüzünde tek dostum. Her gün bana yardım ediyor. Benden onu dışarı çıkarmamı isteme.” demiş. Ayı konuşulanları duymuş. Adamı çağırıp şöyle demiş:

“Kardeş, sen şimdi git baltanı iyice keskin yap sonra da gel boynumu vur!” Adam:

“Nasıl olur kardeş? Birbirimize bu kadar yardımımız dokundu”

Ayı ısrar eder. Adam da gider baltasını getirip ayının boynunu vurur. Ayı orada yaralanır çekip gider. Gel zaman git zaman adam bir müddet sonra, ayıyı merak eder.

“Ayının boynunu balta ile vurdum. Gideyim bakayım sağ mı?” demiş. Adam dağa ayının olduğu yere gidince ayı ile karşılaşmış. Adam:

“Ayı kardeş, sen sağ mısın? Seni merak ettim.” Ayı:

“Kardeş, gördüğün gibi balta yarası geçti, hiçbir izi de kalmadı ama karının söylediği kalbimden asla çıkmayacak.” demiş.

Bundandır eskiler derki bıçak yarası geçer ama dil yarası geçmez.

K.K.27

14. AYNININ GİDİŞİ

EB: -

Ormanın birinde bir ayı yaşarmış. Bu ayı ve eşi inlerinden her sabah çıkar avlanır, akşam yine evlerine dönerlermiş.

Erkek ayı bir gün erkenden uyanıp ormanda dolaşmaya çıkmış. Gezerken ayağına bir diken batmış. Ayı bu dikenin verdiği acı ile kıvranmış durmuş. En sonunda kurttan yardım istemeye karar vermiş. Ayı kurdun inine gidip:

“Kurt kardeş, ikimiz yıllardır bu ormanda kardeş gibi yaşıyoruz. Sana bir işim düştü. Ayağıma diken battı. Bu dikenin acısı ile takatten düştüm. Komşuluk hakkı için benim şu ayağımdaki dikenini çıkar!” demiş. Kurt:

“Ayı kardeş, ben senden korkuyorum. Ayağındaki dikenini çıkarırım ama sen kendine geldiğinde beni yersin.” demiş. Ayı:

“Söz veriyorum, sana hiçbir kötülüğüm dokunmayacak.” demiş. Kurt yola gelmiş ve ayının haline üzülmüş.

“Sana bir şart ile yardım edeceğim. Eğer bacaklarımı ip ile bağlamama izin verirsen ayağındaki dikenini çıkarırım.” demiş.

Dikenin verdiği acıya daha fazla dayanamayan ayı, durumu kabul etmiş. Kurt ise bir ip getirmiş ayının bacaklarını sıkı bir şekilde bağlamış. Ardından da

ayağındaki dikenini çıkarmış. Ayıya güvenmeyen kurt ayının bacaklarını çözmeden kaçıp gitmiş.

Ayı dikenden kurtulmuş ama bu seferde bacakları bağlı bir şekilde çaresiz kalmış. Sağa sola bağırp yardım istemiş. Bir müddet böyle bacakları bağlı kalan ayı perişan olmuş. Ayı çaresiz bir şekilde beklerken birde bakmış ki tilki çıkıp gelmiş. Ayı, tilkiye de yalvarmış. Tilki ayının bacaklarına bağlı ipi çenesi ile çözdükten sonra oradan kaçıp gitmiş. Ayı gece geç vakitte inine gelmiş. Karısının telaşlı bir şekilde kendisini beklediğini görmüş. Dişi ayı:

“Kocacığım sen nerelerdesin, bütün gün seni aradım. Çok merak ettim?” demiş. Ayı başından geçenleri karısına anlattıktan sonra karısına:

“Hazırlan buradan gideceğiz!” demiş. Dişi ayı:

“Neden gidelim burası bizim ormanımız?” demiş. Ayı:

“Bu ormanda kurt ayaklarımı bağıyor, tilki gelip çözüyorsa burada yaşanmaz demek. Tövbeler olsun ki bir daha bu ormana gelirim.” demiş

Erkek ve dişi ayı hazırlanıp oradan ayrılp kendilerine yeni bir yer aramak üzere yola çıkmışlar.

K.K.8

15. AYI İLE MUZIKO ÇIRTKIN

EB: -

Zamanında Muziko Çırtkın diye bir tosun varmış. Bu tosun kış mevsiminden yeni çıktığı için çok zayıfmış. Dağların çimenini yediği için ishal olmuş, yediği her şeyi su gibi çıkarıyormuş. Tosuncuğun bu haline bütün hayvanlar çok gülermiş. Çoban bir gün hayvan sürüsünü dağa götürür. Muziko Çırtkın da çoban ile dağa gider. Çoban akşama kadar otlanan hayvanları toplayıp geri döneceği sırada ortaya bir ayı çıkar. Ayı sürüye saldırmaya başlar. Çoban korkudan ne yapacağını şaşırırken Muziko Çırtkın çobana:

“Sen korkma ben ayıya engel olurum.” der. Çoban:

“Peki nasıl yapacaksın?” der. Muziko Çırtkın:

“Sen merak etme ayı tam yaklaştığı vakit ne yapacağımı göreceksin.” der.

Ayı arkadan gelip tam sürüye saldıracağı sırada Muziko Çırtkın arkasını ayıya dönüp bütün gücüyle dışkısını çırttt diye püskürtür. Neye uğradığına şaşırان ayının yüzü gözü Muziko Çırtkının gübresi içinde kalır. Ayı pisliğin kokusundan başı döner, gözleri görmez, boğulacak hale gelir. Ayı hemen oradan kaçıp dereye gider ve orada yıkanır, kendine gelir. Ayı yakınıırken çoban sürüsünü alıp yola koyulur. Sürü köye yaklaştığı sırada ayı yine gelip saldırır. Ayının saldırdığını gören Muziko Çırtkın yine sürünün önüne gidip ayıya arkasını döner ve çırttt diye dışkısını püskürtür. Ayı yine sersem olur ve kaçıp dereye yıkanmaya gelir. Ayı yıkanıp gelene kadar çoban ve sürüsü köye ulaşır. Böylece zayıf, çelimsiz Muziko Çırtkın sayesinde bütün hayvanlar ayıdan kurtulur.

K.K.32

16. AYI VE TİLKİ

EB: -

Tilki bir gün bakar ki köylü adam harman yapıyor. Hemen harman yerine yakın bir taşa gidip yaslanır. Köylü adam da bu duruma bir anlam veremez. Harman bitince tilki gelip köylü adama şöyle der:

“Kardeş benim payımı da ver.” demiş. Köylü:

“Tilki senin ne payın var, sana neden pay vereyim?” demiş. Tilki:

“Eğer ben olmasaydım, şu taş yuvarlanıp senin üzerine düşecekti.” demiş. Köylü adam:

“Şimdi defolup buradan git, yoksa seni elimdeki sopa ile döverim.” demiş.

Tilki gidip saklanmış. Adam harmanını tamamlayıp oradan ayrılmış. Tilki harman yerine gelip buğday aramış ama sadece üç tane buğday bulabilmiş. Bu üç buğdayı alıp torbasına koymuş. Sonra da torbasına osurmaya başlamış. Torba şişip dolu gözükene kadar osurmuş. Torba şişince ağzını kapatmış torbayı da sırtına alıp değirmene gitmiş. Tilki değirmene gelip değirmenciye:

“Değirmenci kardeş, torbam ağzına kadar buğday ile dolu. Sen şimdi bunları öğüt, ben akşam gelip unumu alacağım.” demiş.

Değirmenci de tilkinin torbasını almış. Tilki oradan ayrıldıktan sonra değirmenci tilkinin torbasını değirmene atmak için alıp açmış fakat açtığı anda içindeki buğday taneleri etrafa fırlamış. Bir tanesi değirmencinin dişini kırmış, bir tanesi kafasını yarmış, bir tanesi de gidip değirmenin taşını kırmış. Akşam tilki ununu almak için değirmene gitmiş. Gitmiş bakmış ki değirmenci kan revan içinde kalmış. Selam verip sormuş:

“Değirmenci kardeş, bu ne hal? Ben unumu almaya geldim unumu ver.” demiş. Değirmenci:

“Allah seni kahretsin. Senin buğdayların etrafa saçıldı. Bir tanesi gözüme geldi, bir tanesi kafamı kırdı, bir tanesi de değirmenin taşını kırdı. Sana un yok defolup git buradan!” demiş. Tilki:

“Ben onu bunu bilmem, torbam buğday doluydu. Bir torba un isterim. Yoksa ayı ve kurda giderim seni şikâyet ederim.” demiş.

Değirmenci korktuğu için tilkiye bir buğday un verip gönderir. Tilki un torbasını sırtına atıp yola çıkar. Gide gide bir köye gelir. Güneş batıp ortalık karanlık olduğu için bir evin kapısını çalar misafir olur. Ev sahibi de tilkiyi iyice ağırlar. Akşam yemeği yendikten sonra tilkiye misafir yatağı hazırlanır. Tilki ev sahibine:

“Kardeş, benim un çuvalımı yüksek bir yere koy. Yoksa bu koçun gelip yer.”

“Tilki kardeş, merak etme. Ben onu ambara en yüksek yere bırakacağım.” demiş.

Herkes uyuduğu sırada tilki gece yarısı kalkıp un çuvalını döker. Gidip koçun boynuzuna un sürer sonra da yatağına gidip uyur. Sabah olduğunda tilki ortalığı velveleye verir:

“Ben size dedim, ben size dedim. Sizin koçun gözü benim unumda!” diye ortalığı birbirine katar. Ev sahibi ne yaptıysa çare bulamaz, tilki sakinleşmez. Tilki:

“Eğer bu koçu unuma karşılık bana vermezsen gidip ayı ve kurda sizi şikâyet edeceğim. Gelip sizi yesinler.” demiş.

Ev sahibi de korktuğu için koçun ipini alıp tilkiye verir. Tilki koçu alıp yola çıkar. Gide gide akşam başka bir köye ulaşır. Bu köyde bir düğün evi varmış. Tilki hemen o eve gidip düğün yemeği yemiş. Akşam da yatıya kalmış. Akşam uyumadan önce tilki düğün sahibine:

“Kardeş, sen benim koçumu ahıra götür bağla. Bu sizin gelinin gözü göz değil. Benim koçumu kesip yiyebilir.” demiş. Düğün sahibi:

“Tilki kardeş, sen ne diyorsun, o daha gelin. Konuşmaya bile utanıyor. Sen içini ferah tut.” demiş.

Tilki yatağına girip uyumuş. Herkes uyuduğu sırada tilki gidip koçu kesmiş. Bıçağı de getirip gelinin baş ucuna bırakmış. Sabah olduğunda tilki yine ortalığı birbirine katmış.

“Ben size dedim, ben size dedim. Sizin gelin benim koçumu kesti!” demiş. Gidip bakıyorlar ki kanlı bir bıçak gelinin başucunda. Tilki:

“Ya bu gelini bana verirsiniz ya da gidip sizi ayı ve kurda şikâyet edeceğim. Gelip sizi yesinler.” demiş.

Ev sahibi de gelini alıp tilkiye vermiş. Tilki gelinin elini tutup yola çıkmış. Tilki az gitmiş çok gitmiş bir çobana rastlamış. Çoban:

“Tilki kardeş, bu ne güzel bir gelin?”

“Bu gelini sana versem bana güzel bir kuzu verir misin?” demiş tilki. Çoban:

“Tilki kardeş, sen bu güzel gelini bana ver, istediğin kuzuyu al.” demiş.

Tilki gelini çobana vermiş sonra da gidip sürünün içinden güzel bir kuzu alıp evine gitmiş. Tilkinin komşusu da ayıymış. Tilki bir gün eve geldiğinde bakıyor ki ayı kuzuyu yemiş.

“Ayı kardeş, benim kuzum nerde?” demiş. Ayı:

Kardeş senin bir kuzun vardı ama ben açtım yedim.” demiş.

Tilki sinirden kıpkırmızı olmuş ama ayıdan korktuğu için de bir şey diyememiş.

“Ayı kardeş, iyi yaptın, sana helal olsun.” demiş.

Bunları söylemiş ama intikam almayı da kafasına koymuş. Tilki dışarı çıkmış sonra da acele ile eve gelip kapıları kapatmış. Ayı:

“Tilki kardeş ne oldu ne bu telaşın?” demiş. Tilki:

“Ayı kardeş, padişahın askerleri bütün tepeleri tutmuşlar. Padişahın sürüsüne bit girmiş. Tek dermanı da ayının iç yağymış. Şimdi seni almaya geliyorlar.” demiş.

Ayı korkudan sağa sola gitmiş

“Aman tilki kardeş, beni kurtar!” demiş. Tilki:

“Tamam ayı kardeş, merak etme.” demiş.

Hemen gidip ateşe bir kazan su bırakıp kaynatmaya başlamış. Sonra da demirden yapılmış yün tarağını yanına almış. Ayı:

“Tilki kardeş bu su ve tarakla ne yapacaksın?” demiş. Tilki:

“Sen gel torbaya gir saklan. Adamlar gelince ben diyeceğim bu su ile banyo yapacağım. Burada ayı yok.” diyeceğim.

Ayı korkudan düşünmeden torbaya girmiş. Tilki hemen torbanın ağzını sıkıca kapatmış, sonra da kaynar suyu ayının üzerine boşaltıp yün tarağı ile dövmüş. Ayı:

“Ah bacağı, ah sırtım!” dedikçe, Tilki:

“Ah kuzum, ah kuzum!” demiş.

Tilki tarak ile vura vura ayıyı tuz haline getirip öldürür. Sonra da bir torbaya koyup yola çıkar. Yolda bir kadın:

“Tilki kardeş, torbada ne var ne satıyorsun?” demiş. Tilki:

“Tuz satıyorum.” demiş. Kadın:

“Tuz karşılığında ne istersin?” demiş. Tilki:

“Bir torba kuru üzüm isterim.” demiş. Kadın tilkiye:

“Tamam, bak benim evim şurada. Oraya git tuzu dama bırak, oradan kendine bir torba kuru üzüm al.” demiş.

Tilki gidip torbasını evin damına bırakmış. Bir torba kuru üzüm alıp hızlıca oradan uzaklaşmış. Akşam çorba yapan kadın kocasını tuz almak için dama

göndermiş. Kadının kocası dama çıkmış. Çuvalı açıp bakmış ki birde ne görsün, çuvalda tuz yerine ayı eti var. Hemen aşağı inip silahını almış ve tilkinin ardından gitmiş. Tilki bakmış ki kadının kocası silahı ile geliyor. Hemen yaşlı bir kadın kıyafeti giyip çeşme başında oturmuş. Çiftçi gelip kadına:

“Nene buradan geçen bir tilki gördün mü?” demiş. Yaşlı nene:

“Evet buradan bir tilki geçti, sırtında da bir kuru üzüm içi vardı. Biraz istedim ama bana vermedi.” demiş. Adam:

“Tilki hangi yöne gitti?” demiş. Yaşlı nene:

“Şu tarafta bir düğün var oraya gitti.” demiş.

Adam o tarafa gitmeye hazırlanırken nene şöyle demiş:

“Oğlum, düğüne bu sakalla mı gideceksin? Gel seni tıraş edeyim öyle git.” demiş.

Adam da durumu kabul etmiş. Gelip oturunca tilki tıraş bıçağını iyice bilemiş sonra da gelip adamın boğazını kesmiş. Adam orada ölmüş, tilki de kuru üzümünü alıp evine gitmiş.

K.K.20

17. AYI MESELESİ

EB: -

Eski zamanlarda ayı Hasan isminde insanmış. Gel gör ki çok tembel olduğu için hiçbir iş yapmazdı, sürekli komşularının mallarını çalar onları rahatsız edermiş. Koyun kırpma zamanından komşusu koyunlarının yünün kırıp yıkadıktan sonra koruması için güneşe bırakınca ayı, komşusunun yününe çalar. Yaşlı adam her yerde yününe arar fakat bulamaz. En sonunda komşusunun gelip yününe çaldığını öğrenir. Komşusunun sürekli hırsızlık yapmasından bıkan yaşlı adam ayıya gelip konuşur:

“Sen benim yünlerimi çaldın bana geri ver. O yünden başka bir şeyim yok.” der. Hasan:

“İhtiyar, ben senin yününe çaldım ama sana vermeyeceğim şimdi buradan git.” der.

Yaşlı adam bakar ki bu hırsız ile baş edemeyecek ona beddua eder:

“Sana gücüm yetmiyor biliyorum benim yünümü sen çaldın. Git Allah’tan belanı bul!” demiş.

Yaşlı adam beddua edince komşusunun çaldığı bütün yün hırsızın vücudunda kıl olarak çıkar. O zamandan beri ayı olarak yaşamakta vücudunda bitler eksik olmamaktadır. Bitler sırtını kaşyınca yerinde duramayan ayı sırtını ağaçlara sürterek kanayana kadar kaşır. O günden beri ismi Hesso olarak bilinir. Hırsızlığın sonu da böyle olmuş.

K.K.33

18. AYININ YAŞI

EB: -

Bir gün ayı, tilki ve kurt kardeş olurlar. Bunlar bir gün bir koyun alıp evlerine götürürler. Koyunu bölüştürmek istedikleri vakit, tilki demiş ki:

“Gelin yaşlarımızı söyleyelim, kimin yaşı büyükse en büyük pay onun olsun.” der.

Kurt derki:

“Ben Nuh peygamberin dönemini hatırlıyorum.” der. Ayı:

“Ben Nuh peygamber zamanında neredeyse çoluk çocuk sahibiydim.” der.

Tilki:

“Ah ah, kardeş o tufanda iki torunum beni dinlemedi, ikisi de gemiye gelmedikleri için boğuldu.” der.

Ayı o sırada çok kızar ve şöyle der:

“Arkadaşlar ben iki yaşındayım eğer bu etten bir dirhem size veririm Allah bana üçüncü yaşımı nasip etmesin!” der.

Ayı bunun üzerine koyunun bütün etini alıp tek başına yer.

K.K.25

19. BOYU BİR KARIŞ

EB: 86

Bir varmış bir yokmuş. Bir padişah varmış. Bu padişahın üç oğlu varmış. Çocuklar evlenme çağına gelmiş ama hiçbiri evlenmemiş. Padişah vezirini yanına çağırıp:

“Vezirim, bana bir akıl ver. Bu çocuklarım evlenmediler. Ne yapayım da evlensinler?” diye danışmış. Vezir düşünür:

“Padişahım çocuklarını buraya topla, onlara sor, onların gönüllerinde bir kız var mı yok mu? Eğer yoksa her birine bir ok ver oklarını atsınlar. Attıkları ok hangi kapıya düşerse o evin kızıyla evlensinler.” demiş. Bu fikir padişahın hoşuna gitmiş. Padişah:

“Tamam, bu güzel bir fikir. Bu dediğini yapacağım.” demiş. Padişah hizmetkârlarını çağırır:

“Gidin üç oğluma haber verin, acele saraya gelsinler.” diye emir verir. Hizmetkârlar gidip padişahın üç oğluna haber verirler. Onlarda babalarının emri üzerine aceleyle saraya gelirler. Padişah:

“Evlatlarım gelin, yaşınız geldi, sizi evlendirmeye karar verdim. Eğer gönlünüzde bir kız varsa bana söyleyin, gidip isteyeyim. Eğer gönlünüzde kimse yoksa her birinize bir ok vereceğim siz bu oku atacaksınız okunuz gidip hangi kapıya düşerse siz o evin kızı ile evleneceksiniz.” demiş. Padişahın oğulları:

“Baba gönlümüzde kimse yok. Dediğin gibi oklarımız atalım hayırlısı ne ise o olsun.” demişler.

Üç kardeş oklarını atarlar. Büyük oğlunun attığı ok büyük vezirin kapısına düşmüş. Ortanca oğlunun attığı ok ortanca vezirin kapısına düşer. Küçük oğlunun oku ise bir harabeye düşüyor. Büyük oğul büyük vezirin kızı ile ortanca oğul ortanca vezirin kızıyla evleniyor. Yedi davul yedi zurna ile düğünlerini yapmışlar.

Padişahın küçük oğlu da harabeye düşen okunu almaya gider. Gidiyor okunu alıyor, bakıyor ki ok bir kurbağaya saplanmış. Kurbağayı alıp eve gelir. Küçük kardeş kurbağayı alıp evine bırakır. Sabah çıkıp akşam geldiğinde bir de bakar ki ev tertemiz, her yer düzenli, sofraya hazırlanmış. Çocuk bu duruma şaşırıp kalır:

“Ben kapıyı kilitleyip çıktım, evime kim gelip evime girmiş?” diye düşünür.

Ertesi gün çıkıp akşam geldiğinde yine bakar ki ev tertemiz. Bir önceki akşam gibi her şey düzenli, sofraya hazırlanmış. Bu sefer sabah saklanır evden çıkmaz. Durumu merak eder.

Sabah kapının ardına saklanır. Bir müddet sonra bakar ki evdeki kurbağa derisini üstünden çıkarmış. Ayın on dördü gibi parlak bir kız ortaya çıkar. İnsanın baktıkça bakası geliyormuş. Bu kız evin her yerini tertemiz ettikten sonra çeşit çeşit yemeklerden oluşan bir sofraya kurmuş. Her işini bitirdikten sonra derisini tam giyecekken, padişahın oğlu ortaya çıkıyor.

“Kız; bu kadar güzelliğin böyle hünerin varken sen neden kurbağa oluyorsun? yalvarırım bu kurbağa derisini giyme, böyle kal senin derini saklayayım, yabancı biri gelirse bu sihri yaparsın. Beni güzelliğinden mahrum bırakma!” demiş.

Kız padişahın oğlunun ısrarına dayanamaz kabul eder. İkisi birlikte bir müddet mutlu mesut yaşarlar. Padişahın oğlu kıza o kadar âşık olmuş ki kızın kurbağa derisini giyip tekrar kurbağa olmasından korkmuş. Bir gün avluda ateş yakmış ve kızın kurbağa derisini alıp ateşe atmış. Kız ne kadar yalvardıysa da kocasını ikna edememiş. Kız:

“Sevgili kocam, yalvarırım atma postumu, çok pişman olacaksın. Başımızdan bela eksik olmaz.” demiş ama adam kızı dinlememiş ve postunu yakmış. Kız:

“Sen benim derimi yaktın, şimdi bekle ve gör neler olacak?” demiş.

Gel zaman git zaman padişahın küçük oğlunun evinde bir kız olduğunu kimse bilmiyormuş. Padişah bir gün ava gitmiş. Padişah avlanmayı çok severmiş. Bir av sırasında padişah bir güvercinin peşine düşer, bu kovaladığı güvercin gelir padişahın küçük oğlunun evine girer. Padişahta gelip oğlunun kapısını çalmış. Kız kapının ardından seslenir:

“Buyur, ne istiyorsun?”

Padişah duruma şaşırır çünkü küçük oğlunun evinde kız olduğunu bilmiyor. Padişah:

“Benim avım açık pencereden eve girdi. Onu almaya geldim.” demiş.

Kız da mecburen bu güvercini yakalayıp kapının ardında saklanmış ve bir elle güvercini padişaha uzatmış. Padişah kızın ellerini görür görmez âşık olur. Saraya dönen padişah bu kızın ellerini unutamaz. Sabah akşam hayallerinde bu elleri düşünür dururmuş. Padişah daha fazla dayanamamış ve karısını çağırmış. Karsına:

“Hanım durum vaziyet böyle. Ben küçük oğlumun karısına âşık oldum. Ne yapsam kurtulamıyorum bu düşünceden.” demiş. Karısı:

“Padişah bu nasıl bir düşünce, sen koskoca bir padişahsın. Yakışıyor mu sana bu düşünceler? Ama dayanamıyor, başka çarem yok diyorsan da padişah sensin istediğin emri ver.” demiş.

Padişah ne yaptıysa bu düşüncelerinde kurtulamamış. Saray görevlisini küçük oğluna gönderir. Bekçi gelip küçük oğlunun evinin kapısını çalar. Padişahın küçük oğlu bekçiye ne istediğini sorunca bekçi:

“Padişah, seni acele saraya çağırıyor.” demiş.

Çocuk bekçi ile birlikte kalkıp saraya gitmiş. Padişahın huzuruna çıkmış. Padişah:

“Oğlum, onu bunu bilmem yarın bana bir halı getireceksin, bu halıya bütün halkım oturacak ama yarısı boş kalacak. Eğer getirmezsen senin kelleni vuracağım!” demiş.

Zavallı çocuk bu durumdan hiçbir şey anlamamış morali bozuk bir şekilde eve gelir. Karısı durumu görünce sorar:

“Kocacığım, ne oldu, baban sana ne dedi böyle moralin bozuk?” demiş. Kocası:

“Hanım, babam benden bir halı istedi. Bu halıya ülkedeki bütün halk oturacak ama yarısı boş kalacak. Eğer böyle bir halıyı getirmezsem babam kellemi vuracak.” demiş. Kız:

“Şimdi gördün mü? Ben sana benim postumu yakma demiştim, dinlemedin beni. İnşallah en büyük derdin bu olur. Şimdi gel uyuyalım. Sabah bir çare buluruz.” demiş. Kız sabah kocasına:

“Beni aldığın harabeye git. Orada baldız heycan baldız heycan, ablan o büyük halılardan bir tane istiyor diye seslen. Harabenin olduğu yerde bir göl var o gölden

bir halı çıkaracak onu al gel.” demiş. Padişahın oğlu harabenin yanındaki göle gidip seslenmiş.

“Baldız heyecan baldız heyecan, ablan o büyük halılardan bir tane istiyor!” diye seslenmiş. Gölden bir halı çıkmış çocuk bu halıyı alıp evinde döner. Akşam olduğunda halıyı alıp babasının sarayına gitmiş. Ülkedeki bütün halk toplanmış saraya herkes halının üstüne oturur ama halının yarısı boş kalmış. Çocuk ölmekten kurtulur. Evine döner. Aradan birkaç gün geçer ama padişah oğlunun karısını unutamaz. Padişah yine bekçiyi küçük oğluna gönderir ve saraya çağırır. Padişahın küçük oğlu da kalkıp yine saraya gelir.

“Baba emret!” der. Padişah:

“Ben onu bunu bilmem sen yarın bana bir salkım üzüm getireceksin. Ülkedeki herkes yiyecek doycak ama yarısı kalacak. Eğer bunu yarına kadar getiremezsen kelleni alacağım!” demiş. Çocuk yine morali bozuk bir şekilde evine gelir. Kız kocasını görünce sorar:

“Kocacığım, ne oldu, moralin neden bozuk. Baban sana yine ne dedi?”

Kocası:

“Hanım hiç sorma. Babam benden bir üzüm salkımı istedi. Bu salkımı ülkedeki herkes yiyecek ama yarısı boş kalacak. Eğer yarına kadar getiremezsem yarın kellemi vuracak.” demiş. Kız:

“Sen bu cezayı almayı hak ettin. Ben sana kürkümü yakma demiştim. Neyse yat uyu sabah bir çare buluruz.” demiş. Yatmış, uyumuşlar. Sabah kahvaltıdan sonra kız, kocasına:

“Beni getirdiğin yere git. Baldız heyecan baldız heyecan, ablan babanın bağından bir üzüm salkım istiyor diye seslen. Gölden bir üzüm salkım çıkacak onu al gel.” demiş. Çocuk gölün yanına gelip seslenmiş:

“Baldız heyecan baldız heyecan, ablan babanın bağından bir üzüm salkımı istiyor!” diye seslenmiş. O an gölden bir üzüm salkımı çıkmış. Çocuk bu üzüm salkımını alıp eve gitmiş. Akşam padişah yine bütün halkını saraya toplamış. Padişahın küçük oğlunun getirdiği üzüm salkımını bütün halk yemiş ama yarısı kalmış. Çocuk yine babasının gazabından kurtulur. Evine mutlu bir şekilde dönmüş. Birkaç gün geçtikten sonra padişah yine dayanamaz. Bekçiyi küçük oğluna gönderir.

Bekçi gelip padişahın küçük oğlunu saraya çağırır. Çocukta mecbur kalıp gider. El pençe divanda durur. Padişah:

“Onu bunu bilmem, bana boyu bir karış sakalı iki karış birini getireceksin. Eğer yarına kadar getiremezsen boynunu vuracağım.” demiş.

Çocuk morali bozuk bir şekilde evine gelir. Karısı bu durumu görünce yine sorar:

“Kocacığım, baban senden yine ne istedi?” diye sorar. Çocuk:

“Babam benden boyu bir karış sakalı iki karış birini istedi. Yarına kadar getiremezsem başımı vuracak.” demiş. Karısı:

“Ben sana demedim mi derimi ateşe atma. Bunlar sana azdır. İnşallah bundan büyük dert gelmez başına. Hadi şimdi yatalım sabah bir çare buluruz. Gece birdir kapı bindir.” demiş.

Sabah erkenden yine uyanırlar. Kahvaltıdan sonra kız, kocasına:

“Beni aldığın yere git, orada baldız Heycan, baldız Heycan, ablan babanın sandıklarından birini istiyor diye seslen. Oradan bir sandık çıkacak. Onu açmadan al gel.” demiş.

Çocukta kalkıp kızını aldığı harabenin yanındaki göle gitmiş.

“Baldız Heycan baldız Heycan, ablan baban sandıklarından birini istiyor!” diye seslenir. O an gölden bir sandık çıkar. Çocuk sandığı alıp dönerken merakına yenik düşer “acaba bu sandıkta ne var” diye düşünür ve sandığı açar. Bir de bakar ki boyu bir karış sakalı iki karış bir cüce çıkar. Çocuk ne yaptıysa bu cüceyi sandığa geri koyamaz.

Kız bu durumu pencereden izliyormuş. Kız hemen gidip bu cüceyi sandığa geri koyar. Sandığı alıp eve gelirler. Akşam olduğunda çocuk sandığı alıp saraya gitmiş. Padişah yine bütün halkını çağırılmış. Çocuk herkesin gözü önünde sandığı açmış. Sandığın içinden boyu bir karış sakalı iki karış bir cüce çıkmış. Bu cüce gelip padişahın yanında oturmuş. Padişah:

“Hoş geldin, sefa geldin sarayıma.” demiş. Bu cüce:

“Padişahım bana bir hikâye anlat.” demiş. Padişah:

“Misafir olan sensin. Bizim ülkede bir misafir bir eve gitti mi masal anlatır. Onun için sen bize masal anlat!” demiş. Cüce:

“Padişahım, sen ömrü hayatında bir halı üstüne bütün halkının oturduğunu ama yarısının boş kaldığını gördün mü?” diye sorar. Padişah:

“Ben bu yaşıma geldim. Böyle bir halı görmedim ama oğlum o halıyı getirdi, gördüm.” demiş. Cüce:

“Sen dizlerine kadar taş ol!” demiş. Padişah dizlerine kadar taş olmuş. Cüce konuşmaya devam etmiş:

“Padişah, sen hayatında hiç gördün mü bir üzüm salkımını ülkenin tamamı yesin karnı doysun ama yarısı yine kalsın?” diye sorar. Padişah:

“Ben böyle bir üzümü hiç görmemiştim ama küçük oğlum onu getirdi.” demiş. Cüce:

“Padişah, sen göbeğine kadar taş ol!” demiş. Padişah göbeğine kadar taş olmuş. Cüce konuşmaya devam etmiş:

“Padişah sen ömrü hayatında hiç görüp duydun mu boyu bir karış sakalı iki karış biri olsun?” demiş. Padişah:

“Ben öyle bir şeyi ne gördüm ne de duydum ama şimdi karşımda öyle biri var.” demiş. Cüce:

“Padişah sen boğazına kadar taş ol!” demiş. Padişah boğazına kadar taş olmuş. Cüce konuşmaya devam etmiş:

“Padişah sen hiç ömründe duydun mu bir baba oğlunu öldürmek için çabalasın, gelinini kendine eş alsın?” diye sormuş. Padişah:

“Ben böyle yapan birini hiç görmedim ama bunu ben oğluma yapacaktım.” demiş. Cüce:

“Padişah sen tamamen taş ol!” demiş. Cüce bunu der demez padişah tamamen taş olmuş.

Padişahın küçük oğlu padişah olmuş, yedi gün yedi gece süren bir düğün yapmış, şimdi ne yapıyorlar bilmiyorum.

20. BÜYÜK SÖZÜ DİNLEMEK

EB: -

Bir varmış bir yokmuş vakti zamanında ülkenin birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. Padişah bu üç oğluna her gün aynı nasihati edermiş:

“Ben ölürsem, şu karşiki dağın arkasında ki mağaranın içine girmeyin!”

Padişah bir gün ince hastalığa yakalanır. Ölüm döşeğindeki bu padişah her gün nasihatini tekrarlamaya devam edermiş. Sabahın çok erken saatleriymiş. Ortalık daha aydınlanmamış, kümeslerin derin uykuda olduğu, kabadayı horozların ötmediği bir saatte padişah bu fani dünyadan göç etmiş. Padişahın büyük oğlu kardeşlerini yanına çağırılmış ve üç kardeş konuşmaya başlamışlar. Büyük oğlan:

“Bakın kardeşlerim, babamız son nefesini verirken bile şu karşiki dağın arkasında olan mağaraya girmememizi nasihat etti ama bu kadar nasihat ettiğine göre o mağarada bir şeyler olmalıdır. Ben gidip göreceğim.” demiş. Ortanca oğlan:

“Nasıl böyle bir şey söylersin ağabeyim? Biz babamızın nasihatini nasıl çiğneriz?” demiş. Küçük oğlan:

“Ağabeyim doğru söyler ağabey. Babamızın nasihatini dinle!” demiş. Büyük oğlan:

“Siz ne dersiniz deyin; ben gidiyorum.” demiş.

Mağaraya doğru yol almaya başlamış. Mağaraya varınca mağaranın görüntüsünden korkmuş. Mağaranın ağzı kocaman bir canavarın ağzı gibiymiş. İçerisi de oldukça karanlıkmış. Bu mağaranın iyi mi kötü mü olduğunu o an anlayamamış ama oraya girmekte kararlıymış. Mağaranın içine girmiş. Mağaranın içinde oyulmuş kapılar ve kapıların ardında ki odaları fark etmiş. Şaşırılmış ve kendi kendine söylenmeye başlamış:

“Belki de kardeşlerimi dinlemeliydim, belki de babam buranın kötü bir yer olduğunu bildiği için bize girmememizi nasihat etti. Ah, akılsız kafam!” diye söylenmiş.

Mağaranın içinden sesler duymuş. O seslere doğru yaklaşmaya çalışmış. Bir de ne görsün; çirkin ve yaşlı bir cadı ve kızı, odaların birinde çarık yapıyorlarmış. Sesler gelince cadı, kızına:

“Hele git bak da şu gelen kimdir?” demiş. Kız:

“Ana, burada pala bıyıklı, uzun boylu, kara kuru uzun burunlu bir adam var!” demiş. Cadı:

“Sor bakalım. Kimmiş, kimlerdenmiş?” Cadının kızı adama sormuş:

“İn misin, cin misin, peri misin?” Büyük oğlan:

“Ben Allah’ın bir kuluyum, buraya rast geldim.” Kız:

“Tamam o zaman gel de seni anneme götürüyüm.” demiş ve büyük oğlan annesinin yanına götürmüştü.

Kızın annesi adamı tuttuğu gibi mağaranın bir odasına koyup üstüne kapıyı kilitlemiş. Adama günlerce çarık yaptırıp durmuşlar. Gel zaman git zaman büyük oğlanın kardeşleri onu merak etmişler. Ortanca kardeş:

“Uzun zaman oldu, abim dönmedi, bende abimin yolundan gitmeliyim.” demiş.

Sabah yola çıkmış, günler sonra mağaranın yolunu bulmuş. Mağaranın içine korkmadan girmiş. Mağaranın içine giren ortanca kardeşi bu yaşlı cadının kızı fark etmiş. Kız annesine haber vermiş. Annesi de hemen kızına bu oğlanı da alıp gelmesini istemiş.

Kız ortanca oğlanı da abisinin yanına kilitleyip gitmiş. Aradan günler geçmiş fakat ne gelen olmuş ne de giden. Küçük kardeş abilerini merak etmeye başlamış. Bir gün onları bulmak için o da mağaranın yolunu tutmuş. Mağaraya varmadan önce dağın önünde bir çobanla karşılaşmış. Çoban, küçük oğlana:

“Sen nereye girdiğini bilir misin? O mağaranın içine giren bir daha çıkamaz. Gitme, etme gel evine geri dön!” demiş. Küçük kardeş:

“Benim ağabeylerim oradadır. İçine girip onları kurtarmam gerekiyor.” deyip mağaranın içine girmiş lakin bu küçük kardeş ağabeylerinin gittiği yoldan değil de

arka kapıdan içeri girmiş. İçeri girdiğinde başka bir yaşlı kadın ile karşılaşmış. Yaşlı kadın:

“Burada ne işin var oğul?” demiş. Küçük oğlan:

“Benim ağabeylerim buradadırlar. Günlerdir evin yolunu unutup gelmediler. Başlarına mutlaka bir iş gelmiştir. Onları kurtarmaya geldim.” demiş. Yaşlı kadın:

“Anladım oğul ama bu yoldan gidip dönmek istiyorsan sana vereceğim bir leğen al mastı (yoğurt) bitirmen gerekiyor eğer bitiremezsen sende ağabeylerin gibi buradan çıkamazsın.” demiş.

Yaşlı kadın, küçük oğlana bir leğen al mastı(yoğurt) getirip kaşıkla hepsini bitirmesini istemiş. Küçük oğlan yoğurdu kaşıklamaya başlamış ve leğenin hepsini bitirmiş. Yaşlı kadın da oğlanı salmış. Salmadan önce de diğer kardeşlerini rehin tutan yaşlı cadının bir kızı olduğunu anlatmış.

Küçük kardeş, mağaranın içinde ağabeylerini ararken çok acıkmış. Mağaranın içindeki taşlardan birine oturup iki elini açarak Allah a dua etmeye başlamış:

“Allah’ım lütfen bana annemin yemeklerinden gönder, onun yemeklerini çok özledim!” demiş.

Bunu ağabeylerini tutan yaşlı cadı kadın duymuş. Küçük oğlanın karşısında belirivermiş. Cadı:

“Annen sana ne yaptı? Söyle de sana yapayım.” demiş. Küçük oğlan:

“Hayır, ben annemin yemeklerini hep ağabeylerimle yedim, şimdi de onlarsız yemem!” demiş. Cadı:

“Tamam, sen söyle ağabeylerini de getireceğim.” demiş.

Küçük kardeşte zerfet sevdiğini söylemiş. Bu yaşlı kadın zerfet yapıp kızına da küçük oğlanın çok tehlikeli olduğunu, gözünü dört açmasını istemiş. Yaşlı kadın zerfeti kardeşlere getirmiş hep birlikte yemişler. Zerfet yiyen kardeşler ve cadı susamışlar. Küçük oğlan:

“Su küpü nerede, verinde size su getireyim.” demiş.

Küçük oğlan su küpünü alıp suya gitmiş. Aradan birkaç saat geçmiş ama küçük oğlan geri gelmemiş. Cadı kadın da çeşmeye, küçük oğlana bakmaya çıkmış. Bakmış ki küçük oğlan çeşmenin önünde halburu suya tutmuş ama halburun altından da su akıyormuş. Küçük oğlan cadıyı görünce ona seslenmiş:

“Nene, ne yaptıysam da dolmadı bu halbur!” demiş. Cadı:

“Benim eşek oğlum, o halbur hiç dolar mı? Benim sana verdiğim su küpü nerededir? Bu un eleğidir.” der ve eleği oğlanın elinden alır. Küçük oğlan:

“Senin bana verdiğin su küpü yolda düştü bende bunu buldum, o zaman dört kulplu kazan var mı? Hemen onu getir de dolduralım. Herkesin susuzluğu dinsin hem kalan suyla da yıkanırız.” demiş.

Yaşlı cadı gidip dört kulplu kazanı getirmiş fakat başına geleceklerinden habersizmiş. Dört kulplu kazanı alan küçük kardeş, içine su doldurup kardeşlerinin yanına gitmiş. Küçük oğlan kardeşlerine sessizce planını anlatmış. Sularını da içtikten sonra büyük ağabey yaşlı cadıya:

“Sen bize yemek yaptın, beni ve kardeşlerimi doyurdun başımın üstünde yerin var.” deyip cadıyı sırtına alıp taşımış. Büyük kardeş cadıyı sırtında taşırken diğer kardeşler o esnada dört kulplu kazanda kalan suyu ısıtıyorlarmış. Büyük ağabey cadıyı kazanın önüne kadar getirdikten sonra küçük kardeş göz kırpar kırpmaz cadıyı kazanın içine atmış. Anasının kazana atıldığını gören kız, kardeşlere yalvarmış:

“Ne olur, bana bir şey yapmayın ne isterseniz yaparım!” demiş.

Kız ne kadar yalvarmışsa da nafile etmemiş, hiçbir kardeş onu dinlemeyip onu da kazana atmışlar ve evin yolunu tutmuşlar. O günden sonra üç kardeş birbirinden ayrı hareket etmemişler. Baba sözünü dinlemek gerektiğini anlayan kardeşler bundan sonra tüm nasihatleri dinleyeceklerine söz vermişler, o zamandan beri bir sıkıntı yaşamamışlar.

K.K.28

21. BÜYÜK YALANLAR

EB: -

Zamanın birinde iki kişi yaşarmış. Bunlar konulurken kk olan diyor ki:

“Ben bir keçi yavrusu gördüm dağın yarısı gölgesinde kalıyordu.” Bunun zerine diğer arkadaşı şöyle der:

“Allah aşkına böyle bir şey olur mu? dünyanın neresinde böyle büyük bir keçi yavrusu görülmüş” der. Kk olan bunun zerine:

“Sen bilirsin inanmazsan yapacak bir şey yok ama ben gördüm” der.

Bu sefer büyük olan adam konuşmaya başlar:

“Ben de hayvan kesim yerine gittim. Orda yedi kasap bir kazanda yemek pişiriyordu ama kazan o kadar büyüktü ki hiçbirinin bıçak sesi diğerine ulaşmıyordu” der.

“Kardeş sen ne yaptın böyle büyük bir yer olur mu hiç aynı yerde çalışacak ama sesleri birbirine gitmeyecek” der. Büyük olan adam

“Valla kardeş, senin bahsettiğin keçi ancak böyle bir yerde kesilip sofraya gelir yoksa mümkün değil onu bir yere sığdırmak” der.

K.K.40

22. ÇAMUR EŞEK

EB: 166

Bir varmış bir yokmuş çok eski zamanlarda üç erkek kardeş varmış. Bir gün bunların bir kız kardeşi doğmuş. Kız kardeşleri doğduğunda bu üç kardeş dağa keklik avına çıkmışlar. Kızın annesi de kızına kardeşlerinden hiç bahsetmemiş. Kız, bir gün köyün kızları ile buzağıları otlatırken kendi aralarında oyun oynamışlar. Oradaki kızlar kendi kardeşlerinin başına yemin etmişler. Bu kızda sarı buzağının başına yemin etmiş. O sırada kızlar bununla dalga geçmeye başlamış.

“Hepimizin bir erkek kardeşi var, biz onların başına yemin ediyoruz. Senin ise üç erkek kardeşin varken neden sarı buzağının başına yemin ediyorsun?” demişler.

Kız bunları duyunca koşarak eve annesinin yanına gitmiş. Kız eve gelip annesine:

“Ben kızlar ile oyun oynarken herkes erkek kardeşinin başına yemin etti. Ben ise sarı buzağının başına yemin ettim. Onlar benimle dalga geçtiler. Senin üç erkek kardeşin var dediler. Bu doğru mu?” diye sorar. Annesi:

“Evet kızım doğru. Senin üç erkek kardeşin var.” demiş. Kız:

“Peki benim kardeşlerim nerede, onları nasıl görebilirim?” demiş. Annesi:

“Ben sana çamurdan bir eşek yapacağım. Sen eşeğe bindiğinde sadece “ço, ço” diyeceksin. Eğer “çoş” dersen eşek bozulur.” demiş.

Kızın annesi kıza çamurdan bir eşek yapmış. Kız eşeğe binip yola çıkmış. Yolda bir yerde mavi boncuklar gören kız bir anda eşeğe “çoş” demiş. O anda eşek dökülmüş. Kız da yere düşmüş. Kız tekrar evine dönüp durumu annesine anlatmış. Annesi tekrar kıza bir çamur eşek yapıp kızını bindirmiş. Kız bir müddet gittikten sonra yine yanlışlıkla “çoş” demiş. Eşek yine dökülmüş. Kız tekrar gelip durumu annesine anlatmış. Annesi bu sefer kızına kızmış:

“Ben sana her gün eşek yapamam. Bu sefer de bozarsan sana bir daha yapmayacağım.” demiş.

Tekrar bir eşek yapıp kızını bindirmiş. Kız bu sefer eşeğe sadece “ço ço” demiş. Eşekte onu yedi dağın ardına kadar götürmüş. Dağa geldiğinde bir ev görmüş. Evin önünde çamurlu ayakkabılar görünce bu evin kardeşlerinin evi olduğunu anlamış. Eve girip etrafı temizlemiş, un çıkarıp ekmek pişirmiş. Akşam kızın kardeşleri eve gelince evi temiz bulmuşlar. Sofrayı da hazır görünce birbirlerine sormaya başlamışlar.

“Bizim eve kim girmiş? Biri gelip evi temizlemiş, ekmek pişirmiş.” diye birbirlerine sormuşlar. O anda kız ortaya çıkmış:

“Ben sizin kız kardeşinizim.” demiş. Kızın kardeşleri:

“Sen bizim var olduğumuzu nasıl öğrendin?” diye sormuşlar. Kız:

“Ben kızlar ile oyun oynarken onlar erkek kardeşlerinin başına yemin ettiler. Ben ise sarı buzağının başına yemin ettim. O anda kızlar benimle dalga geçtiler. Senin üç erkek kardeşin varken neden sarı buzağının başına yemin ediyorsun? diye

dalga geçtiler. Ben de gelip anneme sorunca bana çamurdan bir eşek yapıp size gönderdi. Sizi görmeye geldim.” demiş.

Kızın kardeşleri de çok sevinmişler. Oturup yemek yemişler, sohbet etmişler. Sabah kızın kardeşleri evden çıkarken kız kardeşlerini tembihlemişler:

“Biz evden çıkıyoruz. Gelene kadar evde kediden habersiz hiçbir şey yapma.” demişler.

Kızın kardeşleri gidince kız tekrar un çıkarıp akşam için ekmek pişirmeye hazırlanmış. O anda iki tane kuru üzüm görmüş. İkisini ağzına atıp yutunca kedi hemen kıza sormuş:

“Sen ne yedin?” diye sormuş. Kız:

“Ben bir şey yemedim.” demiş.

Kedi bunun üzerine gidip ateşe işemiş, ateş sönmüş. Kız da akşam kardeşlerine yemek pişirmek için ateş aramaya başlamış. Bakmış ki uzakta dağda bir ateş yanıyor. Oraya ateş almaya doğru gitmiş. Gittiğinde ne görsün meğerse devlerin köyüne gitmiş. Orada devin karsı kızını görünce sormuş:

“Sen bizim köyde ne arıyorsun?” demiş.

Kız durumu anlatınca devin karısı kıza ateşi vermiş. Yemesi için de pişmiş buğday vermiş. Sonra da kıza:

“Ateşi al ve hemen buradan git. Buğdayları da hem ye hem yere dök. Birazdan kocam gelirse seni yer. Buraya bir insan gelince kokusu buraya siner. Sen eve git kapını kitle. Dev gelince sakın kapını açma!” demiş.

Kız ateşi alıp yola çıkmış. Yolda bir taraftan buğday yerken bir taraftan da buğdayları yere dökmüş. Akşam dev köye gelince köyde insan kokusu almış. Hemen kızın peşine gitmiş. Yolda yere dökülmüş buğday tanelerini takip etmiş. Kızın evine gelince kapıyı çalmış:

“Hey üç kardeşin kız kardeşi, sen gelip ateşimi aldın. Şimdi kapıyı aç ben de seni yiyeceğim.” demiş. Kız kapıyı açmayınca dev:

“Madem dışarı çıkmıyorsun o zaman parmağını kapıdan çıkart.” demiş

Kız küçük parmağını kapıdan çıkarınca dev, kızın parmağını emmiş. Kızın kanını içip gitmiş. Kız bunun üzerine epey yorulmuş. Ertesi gün dev yine gelip kızın parmağını emmiş.

Kızın kardeşleri bakmışları kız kardeşleri günden güne solmaya başlıyor, kıza durumu sorduklarında da kız durumu anlatmamış. En sonunda küçük kardeş durumu anlamak için kapının ardına saklanmış, ava çıkmamış. Sabah bakmış ki dev gelip kapıyı çalmış. Kız kardeşi de kapıdan parmağını çıkarıyor dev de kızın kanını emiyor. Küçük erkek kardeş durumu diğer kardeşlerine anlatınca ertesi gün üçü silahlarını alıp evde devi beklemişler. Dev yine gelip kapıyı çalmış. O sırada kapının ardından üçü silahları ile devi vurmuşlar. Devi orada öldürmüşler. Devi öldürdükten sonra üç erkek kardeş kız kardeşlerini de yanlarına alarak annelerinin yanına dönmüşler. Yemişler, içmişler mutlu olmuşlar.

K.K.45

23. ÇOCUK VE ÇENGELLİ İĞNE

EB: 19

Bir varmış bir yokmuş bir çocuk varmış. Bu çocuk bir gün köyde ağaçlara çıkmış oyun oynamış. Ağaç üzerinden yere indiğinde ayağına çengelli bir iğne batmış. Çocuğun canı çok yanmış ne yaptıysa çıkaramamış. Çocuk bakmış ki bir kadın saç ekmeği pişiriyor. Hemen onun yanına gitmiş:

“Teyze teyze! Ayağıma iğne battı, bu iğneyi çıkarabilir misin?” demiş.

Kadın çocuğun aygındaki iğneyi çekip çıkarmış ve ateşe atmış. Çocuk biraz rahatladıktan sonra ayağa kalkıp kadına:

“Teyze, teyze! Ayağımdan çıkardığın iğneyi bana ver.” demiş. Kadın:

“Oğlum, ben iğneyi çıkardım ve ateşe attım. Sana şimdi nasıl vereyim?” demiş.

Çocuk inat etmiş ve iğnesini istemiş. Kadın bakmış çocuk inat biri ne yapacağını şaşırılmış sonra çocuğa dönüp:

“Oğlum ben bu iğne yerine sana iki tane ekmek versem olur mu?” demiş. Çocuk:

“Tamam bana iki ekme  ver ben razı olurum.” demiş.

Çocuk iki ekmeği alıp oradan hızlıca uzaklaşmış. Gide gide bakıyor ki bir çoban koyunlarını dağın eteklerine salmış otlatıyor. Çocuk çobana:

“Çoban, açmışın yoksa tok musun?” demiş. Çoban:

“Çocuğum ben tok değilim. Sabahtan beri bir şey yemedim.” demiş. Çocuk:

“İki emeğim var, onları sana vereyim mi, ister misin?” diye sormuş. Çoban:

“Eğer beni doyurursan, Allah seni muradına erdirsin.” demiş.

Çocuk kadından aldığı iki ekmeği çobana vermiş. Çoban da bu iki ekmeği yemiş, karnını doyurmuş. Çocuk bakıyor ki çoban ekmekleri yedi, ayağa kalkıp şöyle demiş:

“Çoban! Benim gitmem lazım. Hadi benim iki ekmeğimi ver.” demiş. Çoban:

“Oğlum, ben ekmekleri yedim. Onları sen kendin bana verdin. Ben şimdi sana ekmeklerini nasıl vereyim?” demiş. Çocuk:

“Bana ne, ben iki ekmeğimi istiyorum.” demiş.

Çoban da bakmış ki bu çocuk bela. Düşünüyor, taşınıyor sonra da bir çare buluyor:

“Çocuğum bu iki ekme  yerine ben sana bir koç versem razı olacak mısın?” demiş. Çocuk:

“Tamam, bana bir koç ver, ben razı olacağım.” demiş.

Çoban bu çocuğa bir koç vermiş. Çocuk koçun başını tutup gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş bir köye gelmiş. Bu köyde de bir düğün varmış. Köyde gelin evinde düğün devam ederken çocuk koç ile düğünün olduğu yere gitmiş. Gelinin akrabaları da bu çocuğu damat evinden gönderildiğini düşünürler ve onu alıp baş köşeye misafir ederler. Düğünün sahipleri çocuğa:

“Sen bizim en kıymetli misafirimizsin, sen bizim için bir koç getirmişsin, canın ne istiyorsa söyle.” demişler. Çocukta:

“Yoldan geldim, acıktım bana et pişirin!” demiş. Düğün sahipleri hemen gidip koçu kesmişler ve bir güzel yemek yapmışlar. Çocukta oturup afiyetle yemeğini yemiş. Karnı duyduktan sonra çocuk ayağa kalkıp:

“Benim gitmem lazım şimdi bana koçumu verin.” demiş. Düğün sahipleri şaşırıp kalırlar.

“Sen damat tarafından gelmedin mi? derler. Çocuk:

“Hayır, ben evime gidiyordum, siz beni aldınız getirdiniz. Şimdi koçumu verin!” demiş.

Düğün sahipleri de utanç içinde kalırlar. Damadı çağırıp durumu damada anlatmışlar. Damat:

“Küçük, senin koçunu kesmişler misafirlere dağıtmışlar. Koç yok artık.” demiş. Çocuk:

“Ben karışmam, ben koçumu isterim.” demiş.

Düğün sahipleri bakmışlar bir çare bulamamışlar. Koça karşılık gelini bu çocuğa vermeye karar vermişler. Çocuğun yanına gelip:

“Biz bu koça karşılık sana gelini versek razı olur musun?” demişler. Çocuk:

“Tamam bana gelini verin, razı olurum.” demiş.

Gelini getirmişler elini çocuğa vermişler göndermişler. Çocuk gelinin elini tutup yola çıkmış gide gide bir gence rastlamış. Bu genç elinde kaval ile ağıt yakıyormuş. Çocuk:

“Yüreği yanık genç! Eğer ben sana bu gelini verirsem sen bana kavalını verir misin?” demiş. Genç:

“Ben yüreği yaralı, yalnız, kimsesiz biriyim. Eğer bana bu gelini verirsen bana yoldaşlık eder.” demiş.

Çocuk gelini bu gence verir, ondan da kavalını alır. Çocuk kavalı çalıp şöyle demiş:

“İğneye iki ekmek,

İki ekmeğe bir koç,

Bir koça bir gelin,

Bir geline bir kaval,

Oy oy oy!” demiş.

Masalda burada bitmiş.

K.K.43

24. DENGİZHAN'IN KIZI

EB: -

Bir varmış bir yokmuş, bir padişah varmış. Padişahın bir oğlu varmış. Padişahın sarayında tam kırk tane oda varmış. Bu odaların kapıları kilitliymiş. Kapıların kilitleri de sadece padişahıymış. Padişah dışında kimse bu odalarda ne olduğunu bilmiyormuş. Padişahın oğlu büyür, on yedi on sekiz yaşlarına gelince kilitli kapıları merak eder, Acaba bu kapıların ardında ne var? Babam bu kapıların ardına ne koymuş ki üzerine kırk kapı kilitlemiş diye düşünür.

Bir gün padişah bir yere gider. Padişahın oğlu bütün kapıları tek tek açar. Kırkinci kapıyı açtığı anda bakar ki duvarda bir kadın resmi asılmış. İnsan bu resmi izlerken ne yemek ister ne içmek ister. Çocuk bu resme âşık olur ve kapıları tekrar kilitler. Yemeden içmeden kesilir, hastalanıp yatağa düşer. Bir gün böyle iki gün böyle üç gün böyle, günden güne zayıflar, derdini de kimseye anlatmaz. Padişahta merak eder, oğlunun yatağının baş ucuna gelir:

“Benim bu dar-ı dünyada sadece bir oğlum var, o da günden güne eriyor. Oğlum, senin derdin nedir, bana söyle. Ben koca bir padişahım, derdine derman bulayım.” demiş. Oğlan:

“Baba, benim derdimin dermanı üzerine kırk kapı kilitlediğin odadaki resmin sahibidir. Ya onu bana getirirsin ya da ben bu dertten ölüp giderim.” diye cevap verir. Padişah:

“Oğlum, bu fotoğraf deniz ortasındaki Dengizhan'ın kızıdır. Ben ömrümü onun yolunda çürüttüm ama onu getiremedim. Onların sarayı denizin ortasındadır. Yılan yılanlığıyla bu memlekete gidemez. Gel sen bu sevdadan vazgeç. Dünya üzerinde kimi istersen sana onu alayım.” Oğlan:

“Hayır baba, istesen de istemesen de o olacak. Sen bana ya Dengizhan’ın kızını getirmem için izin verirsin ya da ben onun yolunda telef olurum.” der.

Babası yana yakıla ağlar:

“Oğul, etme eğleme.” demiş.

Ne yaptıysa oğlunu ikna edemez. Sabah yola çıkacağını söyler. Bunlar gece yattıkları zaman oğlanın yatağının baş ucuna bir derviş gelir:

“Oğlum sen sabah uyandığında falan yolu takip et. Bu yol doğru denize gider. Sen deniz kenarına vardığında bir kayalığın yanında sal var. O salı kaldırdığında bir yular çıkacak. Sen bu yuları aldığında bir at ve bir elbise gelecek. O elbiseleri giy, atın üstüne bin, atı denize doğru sür. Sen başka şekilde deniz ortasındaki Dengizhan’ın sarayına gidemezsin ancak bu at seni oraya götürür.” demiş.

Oğlan sabah uyandığında dervişin gece rüyasında söylediği her şeyi yapar. Yola çıkar, doğrudan deniz kenarına varır. Bakar ki dervişin bahsettiği yerde bir salık var. Salı kaldırdığında altında bir yular çıkar. Bu yuları eline aldığında bir at ve bir elbise çıkar. Bu elbiseleri giyer, atın üzerine biner, atı doğruca denize sürer. Deniz ortasındaki Dengizhan’ın sarayının önüne gelir. Kapıyı çalar kız kapıyı açar. Göz göze geldiklerinde oğlana âşık olur. Kız:

“Ben-i Âdem, sen in misin cin misin? Yılan yılanlığıyla..... bu memlekete gelemez, sen nasıl geldin?” demiş. Oğlan:

“Hal mesele böyle, ben falan padişahın oğluyum. Ben senin fotoğrafını duvarda gördüm sana âşık oldum, çıktım geldim.” demiş. Kız:

“Baş göz üstüne geldin fakat benim üç tane ağabeyim ve bir annem var. Bunlar devdir. Şimdi dağlara, ovalara avlanmaya gitmişler. Akşam olduğunda onlar gelip hem seni yerler hem beni yerler.”

Neyse, akşama kadar hoşbeş edip yiyip içerler. Akşam olduğunda kız bir dua okur çocuğu

Üç ağabeyi eve gelir. Kızın annesi evde insan kokusu alır.

“Doğru söyle evimize kim geldi?” der. Kız:

Elini annesinin boğazına atar, bir insan kolu çıkarır.

“Sen insan yemeye gitmişsin, insan kokusu senin ağzından geliyor.” demiş.
Dengizhan:

“Neyse kızım, gece sabaha iki saat kala kalk bize erzak hazırla. Sabah uzak yerlere avlanmaya gideceğiz.” der.

Kız sabah kalkıp bunların hazırlıklarını yapar, onları dışarı yollar. Tekrar bir dua okur, çocuğu eski haline getirir. Akşama kadar keyif yaparlar. Kız tekrardan bir dua okur oğlanı bir havlu yapıp kapı ardına saklar. Gece dev ve kızın kardeşleri gelir.
Kızın annesi:

“Bu evde burnuma insan kokusu geliyor.” der

Kız tekrar elini annesinin boğazına atar. Boğazından bir insan ayağı çıkarır:

“İnsan kokusu senin ağzından geliyor. Sen insan yemeye gitmiştin, koku senden geliyor.” der. Annesi:

“Neyse kızım biz sabah çok uzağa avlanmaya gideceğiz, sabaha üç saat kala sen uyan. Yemeğimizi hazırla biz gideceğiz.” der Kız:

“Tamam anne” der.

Dengizhan’ın kızı sabaha üç saat kala uyanır. Onların hazırlıklarını tamamlar ve onları uyandırır. Anne ve kardeşleri gittikten sonra oğlana seslenir:

“Biz bugün kaçalım.” der.

Yola çıkarlar, oğlan yuları sakladığı yerden çıkarır. At ortaya çıkar, ata binip dağlara taşlara doğru yol alırlar. Az giderler çok giderler Allah bilir bir dağın eteğine varırlar. Onlar buradan geçerken dev ve kızın kardeşleri dev dağlarda geziyorlarmış. Kızın annesi seyrederek ve oğullarına şöyle der:

“Oğullarım seyredin, kız kardeşiniz dağın eteğinde bir adamla gidiyor. Biriniz gitsin kız kardeşinizi yakalayıp getirsin. Büyük kardeş:

“Anne ben gidip bu adamı yiyeyim, kız kardeşimizi de yakalayıp geleceğim.” demiş.

Büyük kardeş bir adım şuraya bir adım buraya atıp gider. Kız arkasına bakınca:

“Evi yıkılasıca, büyük abim geliyor geldiğinde seni yiyecek, beni de geri götürecektir. Ne yapacaksın yap.” demiş. Oğlan:

“Valla elimden bir şey gelmez. Ne yaparsa sen yaparsın.” demiş.

Kız bir dua okur, oğlanı ulu bir ağaç yapar. Kendisi de ağaçta türlü türlü çiçeğe dönüştürür.

Büyük kardeş gelip etrafına bakar ki kimse yok. Bakar ki bir ağaç ve etrafında türlü türlü çiçekler. Kendi kendine:

“Ya rabbim, ben ne zamandır bu dağlarda, ovalarda gezerdim. Ben bu güzel ağacı neden görmedim.” der.

Ağacın gölgesinde oturur sonra kalkıp geri döner. Dev bakar ki oğlu tek başına geri döndü:

“Kız kardeşin nerde?” diye sorar. Büyük kardeş:

“Anne anne, ben kimseyi görmedim. Sadece bir ağaç gördüm.....” demiş. Annesi:

“Bahtsız oğlum o senin kız kardeşin ve o ben-i ademdi.” demiş. Ortanca kardeş:

“Anne anne, ben gidip kız kardeşimi yakalayıp getireyim.” demiş.

Ortanca kardeş bir adımı buraya bir adımı şuraya atar. Kız arkasına bakar:

“Benim ortanca kardeşim bize yetişti. Bize bir çare bul.” demiş. Oğlan:

“Benim elimden bir şey gelmez. Ne yapacaksın sen yaparsın.” demiş.

Kız bir dua okur, oğlan bir tarla olur, kendisi de bir çiftçi olur. Tarlanın üzerine su bırakır tarlayı sular. Ortanca kardeş gelip selam verir:

“Kardeş, sen buradan geçen kimseyi gördün mü?” diye sorar. Çiftçi:

“Hayır kardeş, kimse buradan geçmedi, ben kimseyi görmedim”. der.

Ortanca kardeş tekrar geri döner:

“Anne kimse yoktu.” demiş. Annesi:

“Sen kimseyi görmedin mi?” demiş. Ortanca kardeş:

“Ben kimseyi görmedim. Sadece bir çiftçi gördüm o da tarlasını suluyordu.”
der. Dengiz Han:

“Hızır sana gözüksün, gördüğün kız kardeşindi.” demiş. Küçük kardeş:

“Anne anne onlar bir yere gidemezler. Sen bak ben gidip kız kardeşimi yakalayıp getireceğim.” demiş.

Kalkıp yola çıkar. Kız bakar:

“Benim küçük kardeşim geliyor. Seni yiyecek beni de yakalayıp geri götüreceksin, çabuk bir şeyler yap.” demiş. Oğlan:

“Ne yaparsa sen yaparsın. Elimden bir şey gelmez.” demiş.

Kız bir dua okur oğlanı bir değirmen, kendisi de bir değirmenci olup buğday öğütür. Küçük kardeş gelip hal hatır sorar:

“Kardeş sen buralardan geçen kimseyi gördün mü?” der. Değirmenci:

“Yok kardeş, kimse buralardan geçmedi. Ben kimseyi görmedim” der.

Küçük kardeş geri döner. Annesi bakar ki küçük kardeş de tek başına geri döndü. Bunların annesi kalkıp elbiselerini giyer:

“Allah belanızı versin, ben gidip kız kardeşinizi yakalayıp geri getireceğim.”
demiş.

Yola çıkar, gide gide onlara yaklaşır. Kız bakar ve şöyle der:

“Evi yıkılısıca, annem geliyor. Ben ne yaparsam yapayım annemden kaçamam. Annem beni tanır. Beni yakalayıp geri götürür.” demiş. Oğlan:

“Valla ne yaparsan yap, benim elimden bir şey gelmez.” der.

Kız bir dua okur oğlanı bir kazık yapıp toprağa çakar. Kendisi de siyah bir yılan olup kazığın etrafını çepeçevre sarıp başını da kazığın üstüne bırakır. Dev doğruca onların yanına gelir ve şöyle der:

“Kız başını kaldır!” diye seslenir.

Kız kaldırmaz.

Dev tekrar seslenir:

“Kız başını kaldır!”

Kız tekrar kaldırmaz. Kız üçüncü sefer de başını kaldırmayınca dev şöyle der:

“Git, sen yedi yıl boyunca kocandan ayrı kalasın” der.

Sonra geri dönüp gider. Kız ve oğlan yedi sene birbirine hasret kaldıktan sonra bir araya gelirler.

K.K.43

25. DENGİZHAN’IN KIZI (1. VARYANT)

EB: -

Bir varmış bir yokmuş, zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın çok yakışıklı bir oğlu varmış. Padişahın oğlu büyüüp evlenme çağına gelmiş ama hiç kimseyi beğenip evlenmemiş. Etrafındakiler bu çocuğa neden evlenmediğini sorunca çocuk:

“Benim daha eşim olacak kız dünyaya gelmemiş. Benden daha güzel bir kız bulursam evlenirim.” diye cevap verirmiş. Padişahın oğlu bir gün aynanın karşısına geçip şöyle demiş:

“Ayna ayna, söyle bana sen mi güzelsin yoksa ben mi güzelim!” demiş. Ayna dile gelmiş ve şöyle demiş:

“Ne sen güzelsin ne ben güzelim. Bu dünyada Dengizhan’ın kızından güzel kimse yok.” demiş

Padişahın oğlu aynanın sözlerinden sonra Dengizhan’ın kızı kim diye merak etmeye başlamış. Ertesi gün güneş doğduğu anda güneşe sormuş:

“Ey güneş! Sen mi güzelsin yoksa ben mi güzelim?” demiş. Güneş dile gelmiş ve şöyle demiş:

“Ne sen güzelsin ne ben, bu dünyada Dengizhan’ın kızından güzel kimse yok!” demiş

Padişahın oğlu artık iyice anlıyor ki âşık olacağı kız, Dengizhan’ın kızıymış. Dengizhan’ın kızı neyin nesi yeri, yurdu nerde bilmediği için falcı bir kadına gider. Padişahın oğlu falcıya gelip şöyle demiş:

“Falcı kadın, sen ki her şeyi bilirsin benim derdimin dermanı da sende. Bana yardım et!” demiş. Falcı kadın:

“Şehzadem derdini söyle sana yardım edeyim.” demiş. Şehzade:

“Ben aynanın karşısına geçtim sen mi güzelsin yoksa ben mi güzelim dedim. Ayna bana ne sen güzelsin ne de ben. Bu dünyada Dengizhan’ın kızından güzel kimse yok dedi. Sabah güneşe sordum o da Dengizhan’ın kızı güzel dedi. Şimdi ben bu Dengizhan’ın kızını nasıl bulurum? Bu Dengizhan’ın kızı dedikleri kız nerededir?” demiş. Falcı kadın:

“Dengizhan’ın kızı denizin dibindedir. Sen gidip denizin dibine girersen boğulursun. Senin bu istediğin çok zor.” demiş. Padişahın oğlu:

“Dengizhan’ın kızı madem denizin altında ben gidip onu bulacağım. Boğulsam da yapacak bir şey yok.” demiş. Falcı kadın elinden bir yüzük çıkarıp padişahın oğluna vermiş.

“Ne zaman başın sıkışsa bu yüzüğü parmağına tak, o an yüzük istediğini yapar.”

Çocuk, falcı kadından ayrılıp deniz kenarına gelmiş. Bir müddet etrafına baktıktan sonra denize atlamış. Denizin sonsuz derinliğinde kaybolup gitmiş. Az gitmiş uz gitmiş, denizin içinde kapısı olmayan saraya rastlamış. Bu sarayın etrafında dolaşmış ama içeri nasıl gireceğini bilememiş. Birden falcı kadının verdiği yüzük aklına gelmiş. Yüzüğü çıkarıp parmağına takmış. Yüzüğü parmağına taktığında yüzüğü sarayın duvarına sürtmüş birden bir kapı açılmış. Padişahın oğlu açılan kapıdan saraya girdiğinde birde bakmış ki sarayın içinde daha önce ne güneşte ne de ayda gördüğü parlaklıktan daha parlak yüzlü bir kız var. Bu kız sanki aya doğma ben doğarım, güne çalma ben çalarım, diyor. O kadar güzel bir kız ki bakmaya kıyamazsın. Kız sarayda ilk defa birini görünce şaşırılmış ve korkudan ağlamış:

“Sen inmişin, cin misin, nerden geldin buraya? Buraya annem ve kardeşlerim dışında bugüne kadar kimse girememiş. Ben yedi devin bacısıyım. Gelirlerse seni yerler. Sen nasıl geldin buraya?” demiş. Padişahın oğlu:

“Ben yeryüzünde senin kadar güzel kimseyi bulamadım. Senin aşkımdan kendimi suya attım.” demiş. Çocuk bu sözleri söyleyince denizkızının da gönlü bu çocuğa düşer. Kız:

“Benim yedi dev kardeşim var. Onlar eve gelmek üzeredir. Gel seni saklayayım şimdi. Yoksa seni yerler!” demiş.

Çocuğu alıp elbiselerini sakladığı sandığa kitler. Bir müddet sonra kızın kardeşleri gelmiş. Kızın abisi kıza dönüp:

“Bacım evde insan kokusu var. Evde insan mı var?” demiş. Kız:

“Denizin en dibinde insan ne arasın kardeşim!” demiş.

Kızın diğer kardeşleri toplanıp yemek yemeye başlamışlar ama hepsi tedirginmiş. Hepsi tek tek kıza:

“Bu evde insan kokusu var!” demişler. Kız bakıyor kardeşleri inanmıyor, onlara:

“Bana inanmıyorsunuz, o zaman evi arayın!” demiş.

Kızın kardeşleri evi altüst edip aramaya başlamışlar her tarafa bakmışlar sadece kız kardeşlerinin elbise dolabına bakmamışlar. En sonunda küçük kardeş kızın elbise dolabını açınca padişahın oğlu ortaya çıkmış. Kızın büyük abisi dev:

“Bu benim payıma düşecek. Onu ben yiyeceğim.” demiş. Bu devlerin en küçüğü merhametliymiş. Kardeşlerine dönüp:

“Kardeşlerim bizim yerimiz denizin dibi. Buraya bir insan gelmişse sebebi vardır. Önce neye geldiğini soralım sonra yersiniz.” demiş. Bu fikir kardeşlerin hoşuna gitmiş

“Kimsin nesen, in misin peri misin?” diye sormuşlar. Padişahın oğlu

“Ne inim ne cinim ben insanım.” demiş. Devler:

“Sen bizim sarayımızda ne arıyorsun peki?” diye sormuşlar. Padişahın oğlu:

“Ben falanca ülke padişahının oğluyum. Bir gün aynanın karşısına geçtim ayna ayna dedim. Bu dünya da sen mi güzelsin ben mi dedim. Ayna ne sen güzelsin ne ben güzelim Dengizhan’ın kızı güzel dedi. Sabah güneşe sordum güneşte Dengizhan’ın kızı güzel dedi. Sonra falcıya gittim o falcı da beni buraya gönderdi.” diye cevap vermiş. Küçük dev:

“Dengizhan’ın kızı budur, beğendin mi?” diye sormuş. Padişahın oğlu:

“İlk defa âşık oldum. Ya onunla evlenirim ya da burada ölürüm.” demiş. Küçük dev:

“Benim yapacağım bir şey yok, ağabeylerim karar verecek.” demiş. Bu devler toplanıp padişahın oğlunu yemeye karar verirler. O an padişahın oğlu:

“Madem beni yiyeceksiniz benim sizden bir isteğim var. Onu yerine getirirseniz ben de mutlu ölürüm.” demiş. Devler kabul ediyorlar:

“İsteğin nedir?” diye sormuşlar. Padişahın oğlu:

“Ben Dengizhan’ın kızının aşkı için dünyadan vazgeçtim. Madem beni öldürüyorsunuz ben başımı deniz kızının ayaklarına bırakayım onu seyrederken beni yiyebilirsiniz.” demiş.

Devler bu durumu kabul ediyorlar. Çocuk başını kızın dizine bıraktığı anda yüzüğünü çıkarıp parmağına takmış ve yüzüğe şöyle demiş:

“Yüzük beni ve kızı hemen yeryüzüne çıkar!”

İkisi bir anda oradan fırlayıp yeryüzüne çıkmışlar. Kızın kardeşleri devler peşlerinden gitmeye hazırlanırken en küçük dev kardeşlerine:

“Bizim sadece bir tane kız kardeşimiz var. O bizim en değerlimiz. Bir insan dünyadan vazgeçerek dünyamıza geldi. Demek ki bacımızı gerçekten seviyor. En iyisi ikisini özgür bırakalım.” demiş. Diğer kardeşlerde küçük deve hak verirler ve işlerine geri dönerler.

Bunlar yeryüzüne çıktıklarında gece vaktiymiş. Çocuk kızın elini tutup babasının sarayına gitmiş. Padişah bakmış ki gecenin karanlığını aydınlatan bir ışık saraya geliyor. Birde bakıyor ki oğlunun yanında yüzü ay ve güneşten daha parlak bir kız var. O an anlıyor ki oğlu istediği kızı bulup gelin getirmiş. Sevinçten havalara uçan padişah, oğlu ve Dengizhan’ın kızı için kırk gün kırk gece süren bir düğün yapar. Onlar orada selamete ererler, çoluk çocuğa karışırlar. Darısı sevdiğini arayanların başına.

26. DEV ANASI

EB: 161

Bir kralın üç tane çocuğu varmış. Kral ölüme yakın hastalanınca çocuklarını çağırıp bir vasiyet yapıyor:

“Oğullarım, bizim bu köyün üstündeki dağa çıkmayın. O dağa giden bir daha geri gelmiyor. Oraya sakın gitmeyin, benim size vasiyetim budur.” der.

Kralın büyük oğulları babalarının vasiyetini dinler ama küçük kardeş haylaz olduğu için babasının vasiyetini dinlemez. Babasının ölümünden bir sene sonra kalkıp dağa çıkmaya karar verir. Annesi kardeşleri ona çıkmaması için yalvarırlar ama çocuk onları dinlemez. O dağın ismi de Kaf dağıymış. Küçük kardeş kalkıp yola çıkar. Dağa yakın bir yaylada bir çoban oturmuş kaval çalıyormuş. Çocuk gidip çobanın yanına oturur.

“Merhaba!”

“Merhaba!”

Çoban kavalını bırakır:

“Nerden geliyorsun nereye gidiyorsun?” der. Küçük kardeş:

“Falan şehirden geldim, bu dağa çıkıyorum.” der. Çoban:

“Bu dağa çıkma” der. Küçük kardeş:

“Neden çıkmayayım, bu dağın efsanesi nedir?” der. Çoban:

“Bu dağda yedi tane dev vardır, onların da bir annesi var. Gidenin kellesini koparıp oraya atıyorlar.” der. Küçük kardeş:

“Ben yine de gideceğim.” der

Orada çoban ile vedalaşıp gider. Gide gide ormanın içine girer. Ormanı geçtikten sonra dağa varır, bakar ki devlerin annesi oturuyor. Dev anası onu görür görmez devlerden birini çağırır:

“Bu yabancıdır, bunun kellesini koparıp atın. Bu nasıl buraya gelmiş, burası yasak bir dağdır!” der.

Bir dev gelip küçük kardeşi yakaladığı gibi kellesini koparıp yere atar. Aradan zaman geçer kardeşleri merak eder.

“Bizim kardeşimiz gitti gelmedi.” derler.

Büyük kardeş çok üstelemez ama ortanca kardeş küçük kardeşini merak eder:

“Ben peşinden gideceğim.” der.

Ortanca kardeş kalkıp yola çıkar. Gide gide yine o çobana rastlar. Selam verip çoban ile konuşur. Ortanca kardeş çobana dağa gitmek istediği söyleyince çoban:

“Bu dağa giden gelmiyor, burası Kaf dağıdır, gitme buraya” der. Ortanca kardeş:

“Ne var burada” der. Çoban:

“Burada yedi dev ve dev anası var. Gidenin kafasını koparırlar.” der. Ortanca kardeş:

“Bu dağın tılsımı nedir, buraya nasıl gidip sağ dönülür?” der. Çoban:

“Bir tek çözümü var. Şansın varsa gittiğin vakit dev anası uykudaysa gözleri açıktır. Eğer uykuda değilse gözleri kapalıdır dünyayı dinler. Eğer gözleri açık olursa şansın var.” der. Ortanca kardeş:

“Peki ondan sonra ne olacak?” der. Çoban:

“Onun memeleri çok sarkmış. Sağ memeyi sol omuzuna, sol memeyi sağ omuzuna atmış. Sağ memeyi sol omuzunun üstünde ağzına alırsan ne muradın varsa yerine gelir.” der.

Ortanca kardeş Allah’a dua edip yola çıkar. Yavaş yavaş gider mağaraya bakar ki ne görsün! bir deva anası oturmuş memelerini omuzuna atmış gözleri açık duruyor. Ortanca kardeş:

“Bu dev anası uyuyor, benim şansım yaver gitti.” der.

Gizlice yaklaşır sağ memeyi sol omuzunun üstünde ağzına alır. Dev anası o sırada uyanır:

“Ey beni âdem nerden geldin, kim sana sırrımı söyledi?” der. Ortanca kardeş:

“Ey devlerin annesi benim bir kardeşim vardı bu dağa geldi, bir daha dönmedi. Onun acısına dayanamadım geldim. Dağın eteğinde bir çoban bana bu akli verdi.” der. Dev anası:

“Şansın yaver gitti, ben uyurken mememi ağzına aldın. Senin kardeşinin kellesi budur. Al cenazesini git. Sana bir tane tarak bir tane de sabun veriyorum. Benim çocuklarım senin peşine düşerse sıkıştığın yerde bu tarağı at orman olur. Onlar ormanda oyalanırken sen epey mesafe kat edersin. Onlar ormanı geçince seni yine yakalarlar o zaman da sabun köpük olur bir süre sonra donar. Onlar buzun üstünde kayar o zaman kaçıp kurtulursun.” der

Ortanca kardeş, küçük kardeşinin cenazesini alır yola çıkar. Bir müddet sonra bakar ki devler peşinden geliyor. Hemen devin verdiği tarağı atar. Tarağı atar atmaz sık bir orman ortaya çıkar. Devler ormanda oyalanırken o epey mesafe gider. Ormanı ardında bıraktıktan sonra bakar ki devler yine peşinden geliyor, bu seferde sabunu yere atar. Sabunda köpük olup bir anda donar. Devler bu buzun üstünde kayıp giderler. Ortanca kardeşte devlerden kaçıp evine gelir. Annesine:

“Anne ben kardeşimin cenazesini getirdim, hiç olmazsa mezarının yeri belli oldu.” der.

Kardeşini mezara gömerler. Bir daha da babalarının verdiği nasihati unutmazlar.

K.K.1.

27. DEV VE ÜÇ KIZ KARDEŞ

EB: 157

Bir varmış bir yokmuş bir adamın üç kızı varmış. Bu üç kız kardeş ile babaları yalnız bir evde yaşarmış. Sadece bir dev komşuları varmış. Bu kızlar evlenme çağına gelince bir gün dev gelip kızların babasına:

“Selamaleyküm!”

“Aleykemsalam!”

“Allah’ın emri ile kızını istiyorum. Benim mal mülküm çok kızın gelsin yersin, hizmetimi yapsın yeter.” demiş. Adam korkusundan kızını vermiş.

Dev, kızını alıp evine götürüp bir odaya kitler daha sonra dağlara avlanmaya çıkar. Akşam elinde bir insan kolu ile eve döner. Elindeki insan kolunu kıza verip şöyle der:

“Benim ile yaşayacak kadın benim gibi olmalı. Bunu al sabah kadar yersen yersin eğer yemezsen hem bunu hem de seni yerim.” demiş.

Kız düşünmüş taşınmış sabaha kadar nasıl yersin bu insan kolunu. Kendi kendine şöyle demiş.

“En iyisi ben etleri kemikten koparıp koparıp duvardaki deliklere tıktırırım. Dev geldiğinde derim yedim bana dokunmaz.” diye düşünür.

Kız etleri kemikten ayırdıktan sonra duvardaki deliklere sıkıştırmış. Sabah dev gelip sormuş:

“Ne yaptın eti yedin mi?” demiş. Kız:

Evet yedim, bak sadece kemik kaldı” diye cevap verir. Dev:

“Dur bakalım şimdi öğrenirim.” demiş.

“Etler koşun buraya gelin!” deyince bütün etler duvardan çıkıp devin yanına gelir.

Dev sinirlenir hem etleri hem de kızını yer. Dev ertesi gün kalkıp adamın evine gider:

“Baba, sen biliyorsun ben çok zenginim malım mülküm çok. Büyük kızın işler ile baş edemiyor. Kızın diyor ki ortanca kardeşim gelsin bana yardım etsin.”

Baba devden korktuğu için devin söylediklerini kabul edip ortanca kızını gönderir. Dev kızını alıp götürür. Kızını yine aynı odaya kapatıp dolaşmaya gitmiş. Akşam geldiğinde elinde yine bir insan cesedinin bacağını getirip kıza vermiş.

“Sabaha kadar bunu yersen yersin, yemezsen hem bunu hem de seni yerim.” demiş.

Kız sabaha kadar düşünmüş taşınmış, kaldığı odanın tavanına etleri saklamış. Dev sabah gelip sorar:

“Eti yedin mi yemedin mi?” diye sorar. Kız kemiği gösterip.

“Bak yedim.” der. Dev:

“Etler koşun buraya gelin!” deyince bütün etler koşup gelir.

Dev sinirlenir hem etleri hem de kız yemiş. Dev çıkıp adamın evine gidip şöyle der:

“Baba biliyorsun ben ne kadar zenginem. Üç gündür senin büyük kızın ile ortanca kızın işlerin üstesinden gelmiyor. dediler git bizim küçük kardeşimizi al yardıma gelsin.”

Baba devden korktuğu için yine kabul etmiş. Ama küçük kız çok akıllıymış demiş ki:

“Benim bir şartım var dev yerine getirişe gelirim.” demiş. Dev:

“Tamam söyle.” demiş. Kız:

“Ben doğduğumdan beri bir kedi var hiç ayrılmadım. Eğer izin verirsen onu da getirim.” demiş. Kız anlar ki dev bir şey yapmış kardeşlerine. Dev orada kıza:

“Tabi ki getirebilirsin.” der.

Kız kedisini ve bohçasını alıp devin evine gitmiş. Bakmış ki ablaları yok. Ablalarının başına bir şey geldiğini anlamış. Dev onu da bir odaya kapatıp çıkmış gitmiş. Akşam bir insan parçası getirip kıza:

“Benim birlikte yaşayacağım kadın benim gibi olmalı, sabaha kadar ya bu eti yersin ya da sabah ben hem bu eti hem seni yerim!” demiş. Kadın:

Kadın sabah kadar etleri kemikten ayırıp kediye verir. Kedi hepsini yer. Sabah dev gelince kıza sorar:

“Eti yedin mi?” demiş. Kız:

“Evet yedim.” demiş. Dev:

“Etler koşun buraya gelin!” diye seslenir. Bakar ki etler yok o an çok sevinir.

“Tamam, sen benim istediğim kadınsın.” der.

O günden sonra dev kadına hep iyi davranmaya başlar. Her gün olduğu gibi avlanmaya giden dev, akşama kadar evde durmaz. Kız da her gün kedisi ile oturup

akşam devin eve gelmesini beklermiş. Dev, eve her geldiğinde kadın dev kapıda karşılayıp ona hürmet eder. Bu durum devin hoşuna çok gider. Kız, devin güveninin iyice kazandıktan sonra devin sırrını öğrenmeye karar verir. Devin sırrını öğrenip kardeşlerinin öcünü almak ister. Bir gün dev eve geldiğinde kız onu her zamanki gibi kapıda karşılamaz. Odasına çekilip deve naz yapar. Dev:

“Hanım ne oldu, sen her gün kapıda karşılardın beni ne oldu?” Kız:

“Çok mutsuzum, sen her gün sabah çıkıp akşam geliyorsun. Bu evde ben çok sıkılıyorum. Sen bana sırrını söylersen onunla eğlenirim.” der. Dev:

“Benim sıırım şu sopada.” demiş. Sabah dev kalkıp gitmiş.

Kadın sopayı süsler ipler bağlar. Dev gelip bunu görünce güler. Kadın:

“Neden gülüyorsun?” der. Dev:

“Benim canım hiç orda olur mu? Canım şu süpürgede.” demiş.

Kadın ikinci, gün süpürgeyi süsler. Dev akşam gelip bunu görünce yine güler. Dev:

“Bu kadın milleti ne kadar saf, bir erkeğin canı süpürge de olur mu?” demiş. Kadın süpürgeyi atar ve kızar. Dev:

“Tamam gel sana sırrım anlatacağım.” der.

Bizim evden aşağıda bir çayır var, o çayırda bir sarı söğüt var. Tam öğlen saat on iki de bir sarı öküz gelip o çayırda otlar ve söğüdün altında uyur. Eğer biri giderse sarı söğütten bir dal koparıp sarı öküzün karnına vurursa öküzün karnından bir kutu çıkar. O kutunun içinden üç güvercin var. O güvercinlerin başını koparırsan ben o zaman ölürüm” der. Kadın:

“Ben şimdi nerden gidip onları bulayım.” der.

Yatıp sabah kalkınca dev çıkıp yabana gider. Kadın hemen çayıra gidip bakar ki sarı söğüt çayırda var. Kuytu bir yerde saklanıp bekler. Saat on ikide sarı öküz gelip otlandıktan sonra sarı söğüdün gölgesinde yatar. Kadın hemen söğütten bir dal koparıp getirip sarı öküzün karnına vurur. Öküzün karnı yarılmaya başlar. İçinden bir kutu dışarı fırlar. Kutuyu açıp bakar ki gerçekten üç güvercin. Birinin kafasını koparır ve şöyle der:

“Bu ablama yaptıkların için!” der. O sırada dev gelip yalvarır:

“Ne olur ikisini bana bağışla!” der. Kız ikicisinin de kafasını koparıp:

“Bu da ortanca kardeşime yaptıkların için!” der. Dev:

“Yalvarırım sonuncusunu bana bırak!” der. Kız:

“Eğer beni sırtına bindirip evime götürürsen seni bağışlarım.” der. Dev:

“Tamam, her şeyi yaparım yeter ki sonuncusunu bana bırak.” der.

Dev, kadını eşyaları ile birlikte sırtlayıp bir adım burada bir adım orada hemen evine götürür. Tam evinin önüne varınca kadın üçüncü güvercini başını koparır.

“Bu da bana çektiydiklerin için!” der ve üçüncüyü koparır.

Dev orada ölür. Kadın da babasını alıp oraya gider ve devin servetine konar.

K.K.29

28. DİNGİL

EB: 161

Bir varmış bir yokmuş, Dıngıl isminde uyanık bir çocuk varmış. Bu çocuk cin gibiymiş. Dıngıl annesi ile birlikte yaşıyormuş. Dıngıl ve annesinin yaşadığı köyden sekiz tane kız odun toplamaya çıkmışlar. Ormana giderken Dıngıl’ın evinin önünden geçmişler. Dıngıl’ın annesi de o an nohut haşlıyormuş. Dıngıl’ın annesi bu kızlara yorulduklarını diye her birine bir avuç nohut vermiş.

Kızlar nohut alıp yola çıkarken Dıngıl’da ısrar etmiş ve onlarla ormana gitmek istemiş. Dıngıl’ın annesi de biraz kafasını dinlemek için izin vermiş ve Dıngıl’ı kızlar ile ormana göndermiş. Bunlar ormana gidip odun toplarken Dıngıl uzanmış ve hiç odun toplamamış. Kızlar:

“Dıngıl, madem odun toplamaya geldin, neden toplamıyorsun? Tembel tembel oturuyorsun.” demişler. Dıngıl:

“Bana ne? Ben odun toplamam, annem size nohut verdi. Siz bana da odun toplayacaksınız.” demiş

Kızlarda ne yapsın Dıngıl’a da odun toplamışlar. Gitmeye hazırlanırken herkes kendi yükünü sırtlamış ama Dıngıl yine bir şey almamış. Kızlar:

“Dıngıl, odunlarını topladık yüklesene.” Dıngıl:

“Benim annem size nohut verdi. Siz benim odunlarımı da taşıyacaksınız.” demiş

Kızlar ne yapsın baş belası olmuş çocuğu onun odunlarını da sırtlamışlar ama bu sefer de Dıngıl yerinden hareket etmemiş. Kızlar:

“Dıngıl, hadi odunlarını topladık, taşıyoruz da sen neden yürümüyorsun!” Dıngıl:

“Benim annem size nohut verdi. Beni sırtınıza alacaksınız.” demiş.

Kızlar Dıngıl ile uğraşa dursun hava kararış koca ormanda göz gözü görmez olmuş. Bir an önce eve gitmek için Dıngıl’ı da sırtlarına alıp yola çıkmışlar ama geldikleri yolu karanlıkta kaybetmişler. Korku içinde eve gitmeye çalışan kızlar ve Dıngıl bir de bakmışlar ki ormanda bir ışık yanıyormuş. Dıngıl:

“Hadi bu ışık olan eve gidelim!” demiş. Kızlar:

“Dıngıl, eve gidelim. Anne babamız bizi merak edecek.” Dıngıl:

“Bu karanlıkta ormanda bizi kurtlar kuşlar yer. Gelin şu ışığı olan eve gidelim sabah gideriz.” demiş.

Kızlar ne yapsın kaybolmuşlar. Mecburen Dıngıl’a uymuşlar. Işığı olan eve doğru gitmişler. Gitmişler bakmışlar ki bir saray ama içinde kimse yok. İçeri girer girmez kapı kapanmış. Meğerse bu saray devin sarayıymış. Keyfi yerine gelen dev şöyle demiş:

“Oh, sekiz günlük yemeğim gelmiş!” Dıngıl orada devden hiç korkmamış ve şöyle demiş.

“Senin evine misafirlığe geldik. Bize yemek ve yatak ver!” demiş. Dev kendi kendine:

“Bu çocuk çok şeytan, iyisi mi önce bu çocuğu yiyeyim. Bunlar uyur uyumaz ben bu şeytanı yiyeyim.” demiş.

Bunlar yemek yedikten sonra dev bunlara yatak sermiş. Bunlar uyumaya başlamış ama Dıngıl cin gibi yatağında durmuş uyumamış. Dev:

“Dıngıl, sen neden uyumuyorsun?” demiş. Dıngıl:

“Ben gece yatmadan önce annem bana baklava yapardı. Onu yemeden uyuyamam.” demiş. Dev:

Kalkıp bir tepsi baklava yapmış ve getirmiş. Dıngıl hemen bu baklavaları torbasına koyup başucuna bırakmış. Dev, gece yarısı gelip uyuyup uyumadıklarını kontrol etmek istemiş. Bir de bakmış ki Dıngıl yine uyanık. Tepsinin boş olduğunu gören dev çocuktan korkmaya başlamış. Dev:

“Dıngıl, sen neden uyumadın?” Dıngıl:

“Annem bu saatte bana hindi pişiriyordu. Ben hindi yemeden uyuyamam.”

Dev, gidip bir tane de hindi pişirip gelmiş. Dıngıl bu hindiyi de hemen torbasına koymuş. Dev gelip bakmış ki kazan bom boş. Hindi bitmiş. Dev kendi kendine:

“Yahu ben devim. Ama o kadar baklava ve hindiyi ben bile tek başıma yemem. Bu çocuk beni yemeden ben onu yiyeyim.” demiş. Dev, Dıngıla:

“Dıngıl, yemeğini yedin hadi uyu!” demiş. Dıngıl:

“Karnım doydu ama susadım. Annem her gece bu vakitte bana kalbur ile su getirir. Bana su getir uyuyayım.” demiş.

Dev, kalburu alıp çeşmeye gitmiş. Dev akılsız ya kalbura su doldurduğu gibi su boşalıyormuş. O bununla uğraşırken Dıngıl hemen gidip nar ağacından kendine bir sopa yapmış ve yatağına saklamış. Dev bütün gece su taşımakla uğraşmış ama getirememiş. Sabah dev homurdana homurdana gelmiş.

“Dıngıl sen bana kalbur ile su getir dedin ama su kalburda durmuyor ki annen nasıl sana kalburda su getirmiş?” diye sormuş. Dıngıl:

“Sen gel şu çuvala gir ben sana kalbur ile nasıl su getirildiğini öğreteyim.” demiş.

Dev, bütün gece yorulduğu için bu durumu merak etmiş ve çuvala girmiş. Dıngıl hemen çuvalın ağzını sıkıca kapatmış sonra da nar ağacından aldığı sopa ile çuvala vurmaya başlamış. Devi öldürene kadar döven Dıngıl, devin içinde olduğu çuvalı tavana bağlamış. Sonra da kızları uyandırmış. Kızlar artık sabah devin yemeği olacağını sanmışlar ve çok korkmuşlar. Dıngıl kızları alıp oradan kaçmışlar. Sabah eve doğru giderken birde bakmışlar ki bu çocukların anne babası ormanı birbirine katmışlar çocukları arıyorlar. Herkes anne babasına koşup kavuşmuş. Dıngıl da köyün en kahraman ve akıllısı olarak kabul edilmiş. Herkes mutlu olmuş, masalda burada bitmiş.

K.K.6

29. DİLENCİ GELİN

EB: -

Bir ağanın tek oğlu varmış. Oğlan evlenme çağına gelince ağa oğlunu evlendirmek ister fakat oğluna kimi gösterdiyse evlenmeye razı edemez. Bir gün ağanın oğlu bir çingenenin kızına âşık olur. Oğlan babasının yanına çıkıp çingenenin kızı ile evlenmek istediğini söyler. Ağa:

“Oğlum bu kız raya layık değil” der. Oğlan babasına şöyle der:

“Baba ben bununla evleneyim eğer haklı çıkarsan o zaman bırakırım” der.

Ağa da oğluna kıyamaz evlendirir ikisini. Bunlar evlendikten sonra ağa bakar ki kız her gün bir bahane ile evden ayrılıp akşama kadar dönmüyor. Bir gün oğlunu karşısına alıp şöyle der:

“Oğlum bu kızı takip et. Her gün çıkıp akşama kadar gelmiyor. Bunun sebebini anla” der.

Oğlan karısını takip eder. Bakar ki karısı her gün evden ayrılıp kapı kapı dilenmeye gidiyor. Oğlan gidip karısının elindeki çuvalı kontrol edince içinde bulgur, mercimek var. Çocuk gelip durumu babasına anlatır. Ağa:

“Oğlum ben sana dedim bu kız dileniyor, saraya layık değil” demiş.

Çocukta babasına hak verir ve kızı evine geri gönderir. çocuğun babası da oğluna layık bir kız bulup tekrar evlendirir.

30. FAKİR ADAM

EB: 176

Bir zamanlar bir köyde köylüler buğday ekiyorlarmış. Bu köyde de fakir bir adam varmış. Küçük tarlasına ektiği buğdayı bir kuş gelip yiyormuş. Fakir adam ne yaptıysa engel olamamış. Bu fakir adam bir gün hocaya gidip sormuş:

“Hoca, benim bu dünyada sadece küçük bir tarlam var. Çoluk çocuğumun rızkını oradan kazanıyorum. Ama bir kuş her gün gelip buğdayımı yiyor. Buna nasıl bir çare bulabilirim” demiş. Hoca:

“Tarlada bir taşın üzerine yapıştırıcı bırak, üzerine de biraz buğday serp. Kuş geldiğinde ona yapışacak. O zaman kuştan hakkını iste.” demiş.

Fakir adam gidip hocanın dediğini yapmış. Kuş yine gelip buğday yemeye çalışırken ayakları yapıştırıcıya takılmış. Ne yaptıysa kurtulamamış. Bu fakir adam gelip kuşu yakalamış. Kuş:

“Beni buradan kurtar, benim yavrularım var. Aç bir şekilde beni bekliyorlar.” demiş. Köylü:

“Seni bir şartla salarım, bugüne kadar yediğin buğdaylarımı getirirsen seni salarım.” demiş. Kuş:

“Ben senin buğdaylarını yedim. Ama sana bir sofraya vereceğim. İstedığın her türlü yemek onda olacak. Açıl sofram açıl, türlü yemekler saçıl de. İstedığın yemekler hazır olacak. Ama bu sofrayı sadece evinde kullan sakın kimsenin yanında açmayın sofranızı!” demiş.

Ardından fakir köylüye sofrasını vermiş. Köylü de kuşu serbest bırakmış. Fakir adam sofrayı alıp eve gelmiş. “Açıl sofram açıl türlü yemekler saçıl!” dediği anda bin bir çeşit yemek sofrada hazır olmuş. Adam ve ailesi karnını bir güzel doyurmuş.

Yemeklerini yedikten sonra “toplana sofram toplana!” demiş. Etrafta hiçbir şey kalmamış. Adam eve her gün yemek getireceği için sevinmiş. Karısı da bulaşık derdinden kurtulduğu için çok memnun olmuş. Bir müddet böyle yaşadıkten sonra bu adamın karısı şımarmış. Kadın bir gün kocasına:

“Bu akşam yemeğe komutanı davet edeceğim. Bu kadar zengin bir soframız var. Çok zengin olduk ama sadece biz yiyoruz. Artık bize yakışır misafirlerimiz olsun.” demiş. Adam:

“Böyle bir şey yapma sakın. Bunu bana veren kuş kimsenin yanında sakın açma demişti!” diye söylediye de karısına dinletememiş.

Kadın kalkıp komutanı akşam yemeğine davet etmiş. Komutan sofradaki güzel yemekleri bir güzel yemiş. Komutan evden ayrılırken kadına emretmiş:

“O sofrayı bana ver, benim misafirim daha çok, bu sofraya bana gerek!” demiş.

Kadının elinden sofrayı aldıktan sonra adam ve karısı yine eskisi gibi fakir olmuşlar. Adam yine tarlaya buğday ekmeye başlamış. Kuş yine gitmiş bu buğdayları yemiş. Adam yine yapıştırıcı ile kuşu yakalamış. Kuş:

“Beni bırak biliyorsun benim çocuklarım var.” demiş. Adam:

“Benim buğdaylarımı getir. Öyle seni bırakırım.” demiş. Kuş:

“Ben o buğdayları yedim. Sana bir eşek vereceğim. Bu eşeğe ahırda “çooş çooş” de. Onun dışında hiçbir yerde böyle seslenme!” demiş. Köylü eşeği alıp ahıra gitmiş. Sonra eşeğe:

“Çooş çooş!” demiş.

Eşek bir anda yere altın sıçmış. Adam çok sevinmiş altınları alıp evine gitmiş. Bir müddet yine zengin olmuşlar. Bir gün kadın eşeğe buğday yükleyip değirmene götürmüş. Değirmenci uyanık adammış. Eşeği kendi eşeği ile değiştirmiş. Kendi eşeğinin kışına da iki tane altın bırakmış. Akşam adam eşeğinin yanına gidip:

“Çooş çooş!” demiş. Eşek sadece iki altın bırakmış. Bir daha da altın bırakmamış. Adam ve karısı yine fakir olmuşlar.

Adam yine buğday ekmeye başlamış. Kuş yine gelip adamın buğdayını yemiş. Bu fakir adam da yine bir taşa yapıştırıcı bırakmış ve kuşu yakalamış. Kuş:

“Beni bırak, yavrularım aç!” demiş. Köylü:

“Benim buğdayımı getir seni bırakayım” demiş. Kuş:

“Ben senin buğdayını yedim. Sana bir tokmak vereceğim. Bu tokmağa kudur tokmağım kudur dediğinde önüne ne çıksa döver. Böylece kimse senin hakkını elinden alamaz.” demiş.

Adam tokmağı alıp eve gelmiş. “Kudur tokmağım kudur!” demiş. Tokmak adamın karısını eşek sudan gelinceye kadar dövmüş. Adam:

“Bu tokmak iyi iş görür.” demiş.

Tokmağı alıp komutanın yanına gitmiş.

“Komutan benim soframı ver!” demiş. Komutan köylüye:

“Buradan çabuk git yoksa seni alıp hapse atarım!” demiş. Köylü bunun üzerine:

“Kudur tokmağım kudur!” demiş.

Tokmak komutanı öyle bir dövmüş ki baygın yere serilmiş. Köylü sofrasını alıp çıkmış oradan. Ardından değirmenciye gitmiş:

“Değirmenci benim eşeğimi ver!” demiş. Değirmenci:

“Ne eşeği? Buradan çabuk git yoksa seni bu değirmende un gibi ezerim!” demiş. Adam:

“Kudur tokmağım kudur!” demiş

Tokmak değirmenciye bir güzel dövmüş. Değirmenci:

“Aman tövbe durdur şu tokmağı vereceğim eşeğini!” dediğinde köylü:

“Dur tokmağım dur!” demiş. Tokmak durmuş.

Köylü eşeğini de alıp evine dönmüş. Köyün en zengin adamı olmuş.

K.K.49

31. FAKİR ADAMIN NASİHATİ

EB: -

Zamanın birinde bir adam ve üç oğlu varmış. Bu adam bir gün üç oğlunu çağırıp şöyle der:

“Oğullarım yedi dağın ardına sakın gitmeyin!” diye uyarır.

Gel zaman git zaman bu adam hayatını kaybeder. Bir müddet sonra bu üç kardeşin en büyüğü kardeşlerine:

“Kardeşlerim, ben yedi dağın ardına gideceğim. Babam neden oraya gitmeyin diye uyardı. Orayı merak ediyorum” der. Kardeşleri:

“Gel gitme, babam bize vasiyet etti.” derler. Büyük kardeş:

“Ben mutlaka oraya gideceğim” der.

Kardeşler ne yaptıysa ağabeylerini ikna edemezler. Büyük kardeş atına binip yola çıkar. Gide gide yedi dağın ardına gider. Gittiği yerde cennet gibi bir yermiş. Her taraf yemyeşil her türlü meyve varmış. Büyük kardeş bir ağacın altına oturur etrafı seyreder. O sırada bir fırtına kopar. Bakar ki bir dev adama denk gelir. Dev:

“İnsanoğlu, sen burada ne arıyorsun, şimdiye kadar buraya hiçbir kul gelmedi” der. Büyük kardeş:

“Ben atımı suladım yemeğimi yiyorum” der. Dev:

“Sen benim yurduma geldin, benim misafirim ol. Benim şatoma gidelim” der.

Büyük kardeş, deve kanar ve devin şatosuna gider. Şatoya geldikleri vakit dev kapıyı açar:

“Buyur içeri gir!” der. Büyük kardeş:

“Sen önden gir, ev sahibisin” der. Dev:

“Sen misafirsin, buyur önden gir” der.

Büyük kardeş içeri adım atar atmaz, dev onu kılıcı ile vurup öldürür. Sonra da adamı pişirip yer. Aradan uzun zaman geçer büyük kardeş geri gelmez. İki kardeş oturup konuşurlar. Ortanca kardeş:

“Bizim ağabeyimiz gitti, gelmedi. Ben şimdi onun ardından gideceğim. Başına bir şey gelmişse kurtarayım.” der.

Ortanca kardeşte atına binip yedi dağın ardına gider. Gide gide dağa varır. O da bir ağacı altına oturup etrafa hayran hayran bakar. O an da yine bir fırtına kopar. Aynı dev yine gelip bunu da evine davet eder. Ortanca kardeşte eve girdiği vakit büyük kardeşinin başına gelenler onun da başına gelir. Dev onu da öldürür ve yer.

Küçük kardeş iki ağabeyinden haber almayınca mecburen bunların ardından gider. O da gide gide yedi dağın ardına gider. Bakar ki cennet gibi bir yer. Bir ağacın altına oturup yemek yer. O sırada yine bir fırtına kopar. Çocuk ağabeylerinden daha akıllıymış. Kendi kendine:

“Bu fırtına her neyse benim kardeşlerimden haberi vardır” der.

Fırtına dindikten sonra bakar ki bir dev ortaya çıkar. Dev:

“Merhaba ey kul, sen burada ne arıyorsun?” diye sorar. Küçük kardeş:

“Ben iki kardeşimi arıyorum, sen onları gördün mü?” diye sorar. Dev:

“Evet, senin iki ağabeyin buraya geldi. Benim misafirim olduktan sora yola devam ettiler” der.

Küçük kardeş o an anlar ki ağabeylerini bu dev öldürmüş. Dev küçük kardeşe:

“Gel bu akşam misafirim ol, banyo yap, yarın yola devam edersin” der.

Küçük kardeş tereddütlü bir şekilde devin şatosuna gider. Dev kapıyı açıp çocuğa:

“Misafirler önden girer” der. Küçük kardeş deve:

“Ben içeri girmem, her zaman dışarda uyurum” der. Dev kendi kendine:

“Bu çocuk akıllı biri, en iyisi uyuduğu vakit onu öldüreyim” der.

Dev kalkıp ona bir sofraya hazırlar. Çocuk yemeğini yedikten sonra dev damın üzerine ona bir yatak serer. Dev gittikten sonra küçük kardeş damın üzerindeki silindiri getirip yatağına koyar ve üstünü örter. Sonra da gidip bacanın ardına saklanır. Gece yarısı bakar ki dev yavaş yavaş elinde kılıcı ile geliyor. Dev gelip kılıcını kaldırıp yatağa vurur. Tabi kılıç silindire değince kırılır. Küçük kardeş te o sırada bacanın ardından çıkıp kılıcı ile devin boynunu koparır. Kardeşlerinin

intikamını aldıktan sonra devin bütün servetine de el koyar. Kendine güzel bir kız da bulup evlenir.

K.K.5

32. FAKİRİN DÜRÜSTLÜĞÜ

EB: -

Bir zamanlar bir padişah varmış. Bu padişahın yanında da bir fakir varmış. Padişah bir gün fakiri çağırmış:

“Sen bu fakirlikle nasıl geçiniyorsun?” diye sormuş. Bu fakir adam da padişaha:

“Padişahım sen doğru dur, eğri belasını bulur!” demiş.

Padişah fakir diye kendisine biraz para vermiş. Fakir kalkıp gitmiş. O zamanlar padişahın yanında vezir varmış. Bu fakir her zaman gelip gidince vezir sinirlenirmiş. Birgin yine padişah fakiri çağırmış. Fakir geldiği zaman bu vezir gidip fakirin önünü kesmiş:

“Hele bizim eve gel biraz soluklan sonra git.” demiş.

Fakir gitmek istememiş ama vezir zorla alıp götürmüştü. Sobaya şir (Tunceliye özgü bir yemek) atmış çorbayla birlikte yemişler. Fakir:

“Şimdi ben nasıl padişahın yanına gideyim, benden şir kokusu geliyor.” Vezir de demiş ki:

“Bir şey olmaz, ben sana bir bez veririm, sen bezle ağzını örtersin eğer padişah sorarsa da dişlerim ağrıyor dersin.” Fakir bezi ağzına örtüp gitmiş. Padişah birkaç kez:

“Sen neden böyle konuşuyorsun? diye sormuş. En sonunda Fakir padişaha:

“Sen doğru dur eğri belasını bulur.” deyip çıkıp gitmiş.

Vezir yine sinirlenip padişahın yanına gitmiş. Vezir padişah fakire neden para veriyor diye kızıyormuş. Padişaha:

“Sen bu fakiri getirip götürüyorsun ama nasıl biri olduğunu, kim olduğunu biliyor musun?” demiş. Padişah:

“Allah’ın garibidir. Ondan seviyorum.” demiş. Vezir:

“Fakir, padişah beni çağırınca çok sinirleniyorum çünkü padişahın ağzı pis kokuyor diyormuş.”

Padişah bunu duyunca çok sinirlenmiş ve kalkıp gitmiş. Padişah yeniden fakiri çağırılmış ve fakir gelmiş. Padişah fakire seslenince fakir:

“Efendim!” demiş. Padişah fakire:

“Ben seni çok sevdim.” demiş.

Padişah yazılı bir mektubu zarfa koymuş ve zarfın ağzını kapatmış. Padişah mektupta bunları yazmış:

“Bu fakir akşam oraya gelince onu öldürün!” Bu mektubu başka bir şehrin padişahına göndertecekmiş. Padişah fakire:

“Git o şehrin padişahı öldü, sen oraya padişah ol. Ben mektupta bunları yazdım.” demiş. Mektupta:

“Bu fakir akşam gelirse akşam, sabah gelirse sabah vurun!” diye yazılmış. Padişah mektubu fakire vermiş. Fakir mektubu alıp gitmiş. Vezir bakıyor ki fakir artık gidiyor, fakirin önünü kesip padişahın ona ne verdiğini soruyor. Fakir de padişahın mektup yazıp onu falan şehirde padişah yapacağını bunları mektupta belirtip kendisi ile gönderdiğini söylemiş. Vezir mektubu fakirden almış:

“Sen neden gidiyormuşsun ben giderim.” demiş.

Fakiri korkutup eğer birisine söyler ise onu öldüreceğini söylemiş.

“Evine git ve ben padişah olana kadar kimseye bir şey söyleme hiç ses çıkarma!” demiş.

Vezir mektubu alıp padişahın bahsettiği şehirdeki padişahı bulup mektubu vermiş. Padişah mektubu alıp okutturmuş. Bakmışlar ki mektupta:

“Akşam gelirse akşam, sabah gelirse de sabah öldürün!” yazıyormuş.

Bu padişahta veziri götürüp öldürtmüş. Diğer padişahta bakmış ne fakir görünüyormuş nede vezir. Padişah bir gün çarşıya gitmiş gezinirken fakirin de çarşıda gezdiğini görmüş. Bir bakmış ki fakir karşıdan geliyor. Padişah kendi kendine:

“Halla halla, bu fakir nereden çıktı? Ben bunu öldürün demiştim ne işi var burada?” demiş.

Padişah fakirin yanına gidip niye gidip padişah olmadığını sormuş. Fakir de vezirin gitmesine izin vermediğini kendisinin gittiğini söylemiş. Padişah:

“Mektubu senden nasıl aldı?” diye sormuş. Fakir de:

“Vezir önüme çıktı, mektubu benden aldı. Bana kimseye söyleme dedi. Bende kimseye bir şey demeden çıkıp evime gittim. Vezir şimdi o şehirde padişahtır.” demiş.

Neyse padişah biraz düşününce fakire:

“Sen bana; sen doğru dur, eğri belasını bulur, demiştin o lafin çok doğru.” demiş.

K.K.24

33. FAKİR'İN OĞLU

EB: -

Vakti zamanın birinde fakir bir adam varmış. Bu adamın hayatta kimsesi yokmuş. Tek başına yaşayan bu adam her gün evden çıkıp akşam eve gelirmiş. Günler böyle gelip geçerken bir gün bu adam çok susayınca su göletine eğilip su içer. O sırada boğazına bir şey takılır ama çok dikkat etmez. Meğerse adam su içtiği vakit ağzına göletin içinden bir kaplumbağa yavrusu girer. Bir süre sonra adamın karnı şişmeye başlar. Adam utancından dışarı çıkamaz olur, herkesten saklanır. Gel zaman git zaman bir gün evde yalnızken bu adamın karnı ağrımaya başlar. Akşama kadar karnı ağrıyan adam bir ara kusmaya başlar. Kustuğu vakit ağzından bir kaplumbağa yavrusu çıkar. Adam uzun uzun düşünür ve şöyle der:

“Ben yıllardır yalnızım ne karım oldu ne de çocuklarım oldu. Demek ki benim şansım da buymuş.” der.

Adam durumu kabullendikten sonra kaplumbağayı evde bırakır ve çalışmaya gider. Akşam eve geldiğinde evin tertemiz olduğunu görür. Önce bir anlam veremez adam sonra da derki:

“Her halde komşular gelip evimi temizlediler” der.

Öbür gün de aynı şey olunca adam şüphelenmeye başlar. Üçüncü gün evde saklanır. Bir de bakar ki kaplumbağa kabuğunu çıkardıktan sonra çok yakışıklı bir genç olur. Adam saklandığı yerden çıkınca oğlan babasına çok kızar.

“Baba sen benim sırrımı öğrendin ben artık burada kalamam” der. Babası:

“Oğlum ben senin babanım sana söz veriyorum sırrını kimseye söylemem” der. Oğlan:

“Baba, eğer bana padişahın kızını istersen ben yanında kalırım fakat sırrımı kimseye söyleme yoksa bir daha görmezsin beni” der.

Babası durumu kabul eder. Oğlanın babası padişahın kızını istemeye gider. Saraya gidince padişaha

“Merhaba padişah” der. Padişah:

“Merhaba fakir, ne istiyorsun?” diye sorar. Fakir adam:

“Padişahım, Allah’ın emri ile kızını oğluma istemeye geldim” der. Padişah:

“Tamam, kim gelirse aynı şeyleri isterim ben. Üç şartım var. Yarına kadar benim evimin karşısında benim sarayımdan büyük bir saray yapılacak, ikincisi bir tepsi dolusu altın getireceksin, üçüncüsü benim sarayımdan diğer saraya kadar ağaçlarla dolu bir yol olacak. Bu yolda güneş ışığı kızıma değmeyecek. Eğer bu şartları yerine getirirse oğluna kızını vereceğim.” der. Adam da eve gelip şartları oğluna söyler. Oğlan babasına:

“Baba sen merak etme, sen bu işi bana bırak” der.

Çocuk kabuğunu giyip göle gider. Orada onun akrabaları varmış. Padişahın şartlarını onlara anlatınca akrabaları gece padişahın istediği bütün şartları yerine getirip ortadan kaybolurlar.

Padişah sabah bakar ki kaplumbağa bütün şartları yerine getirmiş. Padişahta sözünün eri bir adammış, kızını vermiş. Sabah olduğunda padişah kızına kırk cariyeye

verip damat evine yollamış. Kızın ablası da onlarla beraber gitmiş. Kızın ablası gelip bakıyor ki damat yerinde kaplumbağa oturuyor. Hemen geri dönüp babasına şöyle demiş:

“Baba kızımı kaplumbağa vermişsin?” diye kızar. Padişah:

“İster kaplumbağa olsun ister insan, şartlarımı kim yerine getirirse kızımı ona veririm o bütün şartlarımı yerine getirdi.” demiş.

Onlar böyle konuşurken kaplumbağa ve padişahın kızının düğünü yapılmış. Akşam kız gerdek odasına gittiğinde kaplumbağa postunu çıkarmış. Kaplumbağa birden çok yakışıklı bir yiğit olmuş. Sabaha kadar eğlenmişler. Sabah bu yiğit yine postunu giyip kaplumbağa olmuş. Bütün ülkede dedikodu olmuş:

“Padişahın küçük kızı bir kaplumbağa ile evlenmiş.” diye.

Kız durumun farkında olduğu için her şeye kulağını tıkamış. Bir gün ülkede şenlikler düzenlenmiş. Şenliklerde gençler cirit oyununu oynamaya başlamışlar. Padişahın iki damadı ciritlerde herkesi yeniyormuş. Kaplumbağa da dayanamamış eşine şöyle demiş:

“Ben şimdi postumu çıkarıp cirit oynamaya gideceğim. Sakın kimseye benim olduğumu söyleme. Sırrım ortaya çıkarsa beni bir daha göremezsin.” demiş.

Karısı da durumu kabul etmiş. Kaplumbağa postunu çıkarmış, tekrar bir yiğit olmuş. Atına binip cirit oynamaya gitmiş. Önüne gelen herkesi yenmiş. O esnada herkes bu yiğidi merak etmiş. Kızın ablaları yanına gelip şöyle demişler:

“Bak bizim kocalarımız cirit oynuyor, senin kocan kaplumbağa. Sen de şu cirit oynayan yiğidi alsaydın.” diye kızı azarlamışlar.

Kız sesini çıkarmaz. İkinci gün yine aynı olaylar olur. Üçüncü gün kaplumbağa ciritte padişahın iki damadını da yener. Kızın kardeşleri yine gelip kıza şöyle demişler:

“Senin kocan bir kaplumbağa.” derler.

Kız daha fazla dayanamıyor ve şöyle diyor:

“Hepiniz körsünüz, bu yiğit benim kocam.” demiş

Kız bunları dediği anda padişah bu sözleri duymuş. Hemen emir vermiş çocuğu huzuruna getirmiş. Çocuk padişahın huzuruna geldiğinde karısına şöyle demiş:

“Ben sana demedim mi sırrımı söyleme. Beni bir daha görmeyeceksin.” demiş.

O arada ortadan kaybolmuş. Padişahın küçük kızı çok üzülmüş ve her yerde onu aramaya başlamış. Aradan bir hayli zaman geçer. Bir gün o ülkeden bir çoban koyunlarını otlatırken koyunları ağacının altına götürmüş. Adam bakıyor ki padişahın küçük damadı ağaçta oturuyor. Çoban:

“Senin karın seni her yerde feryat figan seni arıyor.” demiş. Çocuk diyor ki:

“Çoban sen gidince karıma söyle kırk tane kuzu, kırk sepet ekmek, kırk tane inek alsın falan yere gitsin fakirlere dağıtsın. O zaman bana emir gelirse ağaçtan inerim yoksa beni ömür boyunca göremez.” demiş.

Çoban gidip padişahın küçük kızına adamın söylediklerini anlatmış. Kadın hemen babasına gidip durumu anlatmış. Padişah hemen emir vermiş. Kırk tane kuzu, kırk tane ekmek sepeti ve kırk tane de inek bahsedilen yere götürüp fakirlere dağıtır. Böyle olunca çocuğa emir gelir. Karısına gidip sarılır birbirlerine kavuşurlar. Padişahta bu duruma çok sevinir. Padişah küçük damadını veziri yapar, yemişler içmişler mutlu olmuşlar.

K.K.19

34. FARE BEY İLE BÖCEK HANIMIN AŞKI

EB: 21

Bir tane böcek varmış. Bu böcek bir gün yolda yürürken bir çiftçiye denk gelmiş.

“Selam aleyküm” demiş.

“Aleyküm selam böcek, nereye gidiyorsun? demiş. Böcek:

“Evlenmeye gün görmeye sarı pabuç giymeye, tıngır mıngır gezmeye” demiş.

Çiftçi

“Böcek benimle evlenemez misin?” demiş. Böcek

“Seninle evlenirim ama sinirlendiğinde bana neyle vuracaksın?” demiş

“Elimdeki kürek ile” demiş. Böcek

“Siktir git oradan kara köpek benim ne canım var elindeki kürek ile bana vuracaksın.” demiş ve yoluna devam etmiş. Biraz gittikten sonra bir çobana rastlar.

“Selam aleyküm” demiş.

“Aleyküm selam böcek, nereye gidiyorsun” demiş. Böcek

“Sarı pabuç giymeye şingir mıngır gezmeye evlenmeye, gün görmeye” demiş.

Bunu duyan çoban

“Benimle evlenir misin böcek?” demiş. Böcek

“Seninle evlenirim ama sinirlendiğinde bana neyle vuracaksın?” demiş.

Çoban:

“Bu elimdeki sopa ile vururum” demiş. Böcek:

“Dağıl kara köpek benim ne canım var ki sopa ile bana vuracaksın? demiş.

Böcek çobanı da geçip gider. Gide gide dam üstünde bir fareye rastlar. Fare saçını yana taramış, dam üstünde ıslık çalar. Bunu gören böcek:

“Selam aleyküm fare bey” der. Fare:

“Aleykümselam böcek, nereye gidiyorsun” der.

Evlenmeye, gün görmeye, sarı pabuç giymeye tıngır mıngır gezmeye” der.

Bunu duyan sıçan

“Benimle evlensene böcek” der.

“Böcek: seninle evlenirim ama sen sinirlendiğinde bana ne ile vuracaksın” der. Fare:

“Kuyruğum ile vururum” der. Böcek:

“O zaman seninle evlenirim” der.

İkisi orada evlenirler. Bir gün böcek kocası fare beye der ki:

“Fare Bey, sen kazanı al ben de leğeni alayım çamaşırları kazan üstüne katalım, banyo yapalım” demiş. İki dereye gitmişler.

Fare bey odun toplar sonra da kazanı ateşin üzerine atarlar. Su kaynayınca banyo yaparlar. Fare bey banyodan sonra böceğe:

“Ben düğüne davetliyim düğüne gideceğim, sen de güzel gez atların ayaklarının bastığı yerdeki çukura düşme” demiş ve düğüne gitmiş.

Nasıl olmuşsa böcek atların ayaklarının bastığı yerdeki çukura düşer. Böcek atların ayak çukurundan çıkamayınca şöyle demiş:

“Atlılar atlılar şapur şapur tuttular, şam hatun saman hatun, eli kınalı hatun, göğsü sırmalı hatun fare beye söyleyin böcek düşmüş suyun içine tez gelsin” demiş. Atlılar gidip bunu söyleyince fare bey

“Vay o benim karım” deyip kurtarmaya gider. Bakar ki böcek içi su dolu bir çukura düşmüş. Fare bey elini uzatır:

“Hanım elini uzat seni çıkarayım” der.

Böcek elini vermez. Fare bey tekrar elini uzatır böcek yine vermez. Bunun üzerine fare böceğe bir tekme atar yerin yedi kat altına gönderir.

K.K.15

35. FELAKETE UĞRAYAN ADAM

EB: 136

Gariban bir adam varmış. İki oğlu ve eşi ile zor bir hayat yaşıyorlarken bir gün eşi:

“Biz garibanız nasıl yaşayacağız?” demiş.

Adam da içerlenmiş ve Hz. Ali'nin yanına gitmiş. Durumunu anlatmış yardım istemiş. Hz. Ali:

“Eşine sor bakalım, size gençlikte mi yoksa yaşlılıkta mı zenginlik vereyim?” demiş.

Adam evine dönmüş, eşine sormuş, eşi:

“Bize yaşlılıkta, varlık versin.” demiş.

Adam gelip isteklerini söyleyince Hz. Ali:

“Filanca ay, filanca gün, filanca saatte rüzgâr çıkacak ve oturduğunuz ev yıkılacak. Sen aileni al, evden çık.” demiş.

Ailedekiler o günden önce toparlanmış, evden çıkmışlar. Gerçekten rüzgâr gelmiş ve ev yıkılmış. Aile nereye gitsek diye gezinirken bir su kenarına varmış. Herkes acıkınca adam, aileye yiyecek bulmaya gitmiş. Kadın ve çocuklar orada kalmışlar. Bir tüccar oralardan geçiyorken kadını görmüş, bakmış ki çok güzel, zorla yanına almış götürmüştü. Çocuklar çok üzölmüşler, ağlamışlar ve babaları gelince o da çok üzölmüş. Sabah olunca adam, bir çocuğunu sırtına almış; suyun karşı tarafına geçirmiş, diğere çocuğunu almak için geri döndüğünde suyu geçen çocuğu kurt kapıp götürmüştü. Adam panikle bağırıp yetişmeye çalışırken diğere çocuğunu da suya düşürmüştü. Bir oğlunu kurt kapmış diğere su götürmüştü. Kurt çocuğu almış, bir çobana götürmüştü. Suyu düşen çocuk da bir değirmenin yanına kadar gitmiş. Oradaki değirmenci çocuğu görmüş, yıkamış, paklamış, kendisinin de çocuğu olmadığı için evine götürmüştü eşiyile birlikte onu evladı gibi büyötmüştü. Zaman geçtikten sonra iki kardeş ayrı ayrı büyötmüş. Değirmencinin karısı çocuğunu severken bazen ona suyun kumu diye seslenirmiş. Çocuk bir gün niye böyle seslendiğini merak edip sorunca annesi:

“Evladım, baban seni suyun içinde kuma batmış şekilde buldu, biz seni evladımız ettik, büyöttük.” demiş.

Çocukların gerçek babası, ailesini kaybedince çok üzölmüş, onları düşünüp gezerken büyük bir şehre gelmiş. Meğere o şehrin padişahı ölmüş ve yeni padişahı kuş uçurarak seçiyorlarmış. Kuşu salıyorlarmış ve kuş kimin başına konarsa o padişah oluyormuş. Kuşu salmışlar o kadar kişinin içinde kuş bizim adamın başına konmuş. Gariban olduğu için onu saymamışlar, engel olmasın diye bir odaya kilitlemişler. İkinci gün kuşu tekrar salmışlar, kuş bu defa pencereden yine aynı gariban adamın başına konmuş. Yine kimse kabul etmemiş, pencereyi kapatmışlar üçüncü gün tekrar

kuşu bırakmışlar, kuş bu defa da bacadan girmiş onun başına konmuş. Artık herkes kabul etmiş şehrin padişahı olmuş.

Gariban adam padişah olunca çocuğu yok diye yanına altın almış ve yola koyulmuş amacı kendine çocuk bulmakmış. Gezmiş ve sonunda acıktığı için değirmenin yanında durmuş. Yemek için değirmenciden ekmek istemiş. Adam:

“Gezdim, tozdum, kendime bir evlat bulamadım.” demiş.

O sırada kapıdan içeri değirmencinin suda bulduğu oğlu girmiş. Bu çocuk ay gibi parlak yüzlüymüş. Padişah hemen atılıp bu çocuğu evlat edinmek istemiş. Değirmenci:

“Ben onu güçlükle büyüttüm, başka evladım yok nasıl vereyim.” demiş.

Padişah alttan girmiş üstten çıkmış bir şekilde ısrarla kabul ettirmiş, değirmenciye altın vermiş ve çocuğu da atına alıp oradan ayrılmış. İnsanı Hak gezdirir, o ne yaparsa yapar, çobanın yanına kadar gelmişler. Çobanın yanında bir çocuk görmüş ve onu da çok sevmiş. Çobandan satın almak istemiş. Çoban da önce nazlanmış ama padişah altın verip onu da ikna etmiş. İki evladını da satın alıp sarayına dönmüş. Çocuklara çok iyi bakmış. Çocuklar büyümüş yetişkin olmuş.

Bir gün Hak tarafından çocukların gerçek annesini kaçıran tüccar, padişahın şehrine gelmiş. Çocuklar babalarına tüccardan bir şeyler almak istediğini söylemişler. Padişah tüccarı sarayına çağırtmış. Tüccar

“Padişahım benim malım mülküm dışarıda eğer yanınıza gelirim kim yanında kalacak?” demiş. Padişah:

“Ben bu iki evladımı başına göndereceğim onlar korur.” demiş.

İki kardeş tüccarın malının yanında gözcülük ederken küçük kardeş:

“Bak görüyor musun, ben kimin oğluydum; sen kimin... Şimdi kardeş olduk.” demiş.

Büyük kardeş bazı şeyleri daha iyi hatırlıyormuş. Annesini tüccarın kaçırdığını kardeşini kurdun götürdüğünü kendisini değirmencinin büyüttüğünü bir bir anlatmış. Meğer arkalarındaki sandıklardan birinin içinde kilitli bir şekilde anneleri varmış. Kadın söylenenleri duyunca hemen seslenmiş:

“Beni buradan çıkarın siz benim çocuklarımsınız.” diye bağırmış.

Anneleri ve çocuklar kavuşmuşlar, anne bir oğlunu bir kucağına diğerini diğer kucağına almış, uyumuşlar. Tüccar gelince onları öyle görmüş hemen saraya koşmuş, padişaha şikâyet etmiş. Padişah kellerini vurdurmaya karar vermiş.

Evlatları ise babalarına kendilerini dinlemesi sonra öldürmesini istemiş.
Anneleri
evlatlarına:

“Padişahтан isteyin sorguda içeridekiler dışarı çıkmasın; dışarıdakiler içeri girmesin.” demiş.

Padişah dediklerini yapmış. Tüccarı içeride olduğu için kilitlemişler. Kadın padişaha sorguda her şeyi anlatmış, kendisini tanıtmış. Padişah hemen her şeyi anlamış ve ailesine yaptıkları karşılığında, ceza olarak tüccarı, biri aç biri susuz iki ata bağlamış. Susayan atın uzağına su; acıkan atın uzağına yem koymuş. Tüccar onların arasında sağa sola çekiştirilince paramparça olmuş. Padişah ve ailesi zenginlik içinde mutlu mesut olmuş. Masal kendine gitmiş; ben de size anlattım burada bitti.

K.K.16

36. FESLİ BÜCÜR

EB: 288

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde, bir adam varmış. Evlenme çağına gelince babası bunu evlendirir. Evlendikten sonra bir iki sene geçince çocukları olmaz. Tedavi olurlar ama beş yıl geçer yine çocukları olmaz. Adam ve kadın artık çocuktan umudunu keser. Bir gün adam karısına derki:

“Hanım, unumuz bitti. Buğdayı değirene götürüyüm değirmenci öğütsün kış gelmeden” der.

Adam buğdayını eşeğe yükleyip değirmene gider. Değirmenci buğdayı öğütürken bu adam değirmenciye dert yanar:

“Amca çocuklarım olmuyor, kaç yıldır evliyim ben ne yapayım çocuklarım olmuyor” der. Değirmenci güler:

“Çocuk yapmakta ne var, çok basit” der. Adam şaşırıp kalır:

“Beş yıl oldu evleneli benim çocuklarım olmuyor sen diyorsun çocuk sahibi olmak kolay” diye kızar. Değirmenci adam derki:

“Ben bir yöntem biliyorum sana söyleyeceğim yarın istemediğin kadar çocuğun olacak” der.

“Burada bir teneke darı sana vereceğim akşam hanım üstünde otursun sabah uyandığında evin çocuklar ile dolacak” der.

Adam ilk başta kendisi ile dalga geçtiğini sanır. Değirmenci unu öğüttükten sonra bu adam ununu eşeğine yükler, değirmencinin verdiği bir teneke darıyı da alır yola çıkar. Adam eve gelir sevinç içinde hanımına derki:

“Hanım ben nasıl çocuk sahibi olacağımızı buldum” der. Kadın güler

“Sen delirdin mi bir günde nasıl çocuklar olacak” diyerek kızar.

Gece uyumadan önce adam darıyı yere döker ve karısına derki:

“Sabaha kadar bu darının üzerinde otur.”

Kadın sabaha kadar darının üzerinde oturur. Sabah nasıl tavukların civcivleri çıkar ya orada da her tarafta çocuklar kaynar. İkisi sevinç içinde kalır. Bir müddet böyle sevindikten sonra kahvaltı yapmaya başlarlar. Baba tam ekmeği ağzına atacakken biri ekmeği alır. Anne bir lokma alacakken onun lokmalarını da alırlar. Ortada yiyecek bir şey bırakmazlar. Adam bakar bakar düşünür. Karısına derki:

“Hanım bu bizim işimiz değil, süpürgeyi ver bana” der.

Süpürgeyi eline alan adam bütün çocukları tandıra süpürür. Kadın ağlamaya başlar fakat adam hepsini tandıra atar. Sadece bir tanesi kapı kilidine kaçar. Adam:

“Hanım biz bunlar ile baş edemeyiz sen de üzülme” der. Kadın:

“Sen o kadar çocuk istedin bak çocuklarımız oldu sen hepsini yaktın” der.

Adam:

“Hanım bu kadar çocuk besleyemeyiz bunlar bizi de yer” der.

Ertesi gün adam öküzleri hazırlayıp tarla sürmeye gider. Kadın da tandırı yakıp kocasına ekmek pişirir. Bunu yaparken bir arada da ağlar:

“Keşke bir çocuğum olsaydı, kocama ekmek götürseydi” der. O sırada kapı deliğine saklanan çocuk konuşur:

“Anne sen merak etme ben babamın ekmeğini götürürüm” diye bir ses gelir. Kadın şaşkın şaşkın:

“Sen de kimsin?” diye sorar.

O sırada kapı deliğinden bir çocuk fırlar. Kadına derki:

“Anne babam benim kardeşlerimi süpürürken ben kapı deliğine saklandım” der.

Annesi duruma sevinir. Çocuk annesine:

“Anne sen yemeği hazırla ben babamın yemeğini götüreyim” der. Kadın:

“Yavrum senin boyun bir darı kadar. Sen nasıl götüreceksin?” der. Çocuk:

“Anne sen eşeğin bir tarafına babamın yemeğini bir tarafa da suyu koy. Elime bir tane çuvaldız ver. Ben eşeğin kulağına girerim, götürürüm” der.

Kadın çocuğun dediğini yapar. Çocukta eşeğin kulağına girer. Eline çuvaldızı alıp eşeğin kulağına soka soka eşeği sürer. Yolda yüklü bir eşek gören bir adam eşeğe yaklaşır. Tam elini uzatır ki bir ses:

“Hey, beni âdem babamın ekmeğine sakın karışma!” der.

Adam bakar ki ses var ama ortada kimse yok. Korkarak eşekten uzaklaşır. Çocuk tekrar yola çıkar. Bakar ki babası tarla sürüyor. Eşeği babasının yanına sürer. Adam bakar ki yemek yüklü eşek geliyor ama karısı yok. Hayretle eşeğe bakarken bir ses gelir:

“Baba gel yemeğini getirdim.” der.

Adam korkarak eşeğe yaklaşır bakar ki kimse yok ortada. Çocuk eşeğin kulağından çıkar.

“Baba benim, sen kardeşlerimi süpürürken ben kapının anahtar deliğine girdim, kendimi kurtardım” der.

Baba çok sevinir. Çocuk babasına:

“Baba sen yemeğini ye sonra eve git ben tarla sürerim” der.

Adam da ikna olur eve gider. Çocuk birkaç defa öküzleri getirir götürü fakat kırmızı öküz bir anda çocuğun üzerine pisler. Çocuk pisiğin içinde kalır. Akşam olur öküzler eve gider fakat çocuk dönmez. Adam merak eder çocuğunu kalkıp tarlaya gider. Bütün tarlayı gezer ama çocuk pisiğin içinde kaldığı için görünmez. Adam üzüntü ile eve geri döner. Ertesi gün devin kızı hopluya zıplaya tezek toplamaya çıkar. Tarlaya gelince çocuğun içinde kaldığı tezeği alıp torbasına atar. Tezeği torbasına atarken çocuk ortaya çıkar. Kız eve dönerken yolda çocuk konuşur:

“Ne güzel ben senin omuzlarında eve gidiyorum” der. Kız şaşırıp bakar.

“Sen de kimsin” der. Çocuk:

“Beni nasıl görmüyorsun bak omuzundayım” der.

Devin kızı bakar darı kadar küçük bir çocuk. Eve gelince devin kızı çocuğu uyarır:

“Sen çok küçüksün, benim babam eve gelirse senin kokunu alır ve yer seni. Sen en iyisi kaç git buradan” der.

Kız ne yaptıysa çocuk gitmez. Akşam olur dev avdan gelir. Dev eve girer girmez kızına:

“Kızım bak ben bir insan kokusu alıyorum, evde kim var” der. Kız:

“Baba kimse yok.” der.

Dev de kızına inanır. Ertesi gün tekrar avlanmak için evden çıkar. Dev'in kızı da ateş yakıp fırını yakar. Fırın iyice sıcak alınca çocuk kıza derki:

“Fırına bir bak nasıl oldu” der.

Kız da eğilip fırına bakınca çocuk kıızı fırına atıp kapıyı kapatır. Kız fırının içinde nar gibi kızarır. Kız iyice kızardıktan sonra çocuk fırını açar ve kıızı çıkarır. Sonra da kızın etinden güzel bir sofraya hazırlar. Dev akşam avdan dönünce bir de bakar ki çok güzel bir sofraya hazırlanmış etrafta kızına bakar fakat göremez. Dev oturup yemeği yemeye başlar. Dev kendi kendine:

“Ben hiç bu kadar güzel yemek yememiştim” der. O sırada bir ses:

“Evet, devin kızının eti çok lezzetli” der. Dev:

“Sen de kimsin, bu ses nerden geliyor der. Çocuk tavandaki odunun üzerinde deve derki:

“Ben buradayım, kızını ben pişirdim” der.

Dev çocuğa ulaşmak için zıplamaya çalışır fakat yetişemez. Çocuk deve:

“Bak bana yetişmek istiyorsan şu sacı al fırının üzerine koy sonra da üstüne çık” der.

Dev sacı alıp fırının üzerine bırakır sonra da üstüne çıkar. Ateş üstünde kızaran saç devi de yakar. Dev de orada ölür. Çocuk orda tavandan iner ve devin bütün malına mülküne el koyar. Sonra da kalkıp babasının yanına gider. Babası çocuğu görünce sevinçle:

“Oğlum sen neredesin, seni çok merak ettim.” der. Çocuk:

“Baba merak etme devin evindeydim. Onu öldürdüm ve bütün malına el koydum. Şimdi git bana bir kız bul evleneyim” der.

Babası hayret içinde kalır fakat bakar ki çocuk doğru söylüyor. O da kalkıp oğluna bir kız bulur ikisinin düğününü yapar mutlu mesut olurlar.

K.K.22

37. GÜLÜNCE GÜLLER AÇILAN KIZ

EB: 240

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde fakir bir adam varmış. Bu adam ile karısının hiç çocuğu yokmuş. Bir gün bu fakir adamın karısı hamile kalır. Bir gün bu bizim köye gelir ama kimse buna yer vermez. Başka bir köye gider orada da kimse yer vermez. Adam karısını alıp dağa çıkar. Dağda bir mağara bulup oraya yerleşir. Adam sabahları kalkıp köylere gidip lokma toplar geçimini sağlarmış. Doğuma yakın bir zamanda adamın karısı:

“Herif ne oluşun, gittiğin zaman çok gecikme. Gecikirsen burada kimse yok. Ben doğum yaparsam bu dağ başında tek başıma ne yapacağım.?” der.

Adam tekrar lokma toplamak için köylere gider. O sırada kadının doğum sancısı çeker. Kadının etrafında kimse olmaz. Kadın bir bakar ki üç tane huri melek gelir. Bu üç huri melek kadına hizmet edip doğumunu yaparlar sonra da kızın göbeğini kesip kundaklarlar. Sabaha kadar kadının yanında kaldıktan sonra sabah yeni doğan kızı ateşe atıp giderler. Kadın ağlayıp sızlanmaya kendine vurmaya başlar. O sırada kadının kocası gelip bakar ki karısı doğum yapmış ama çocuk ortada yok. Adam:

“Hanım ne oldu, neden böyle ağlıyorsun?” der. Karısı:

“Herif, sen nerede kaldın, sen burada yokken ben doğum yaptım. Üç tane huri melek gelip hizmetimi yaptılar, doğumumu yaptılar. Sabah olduğunda bebeği ateşe atıp gittiler.” der. Adam:

“Hanım, neyse bir daha çocuğumuz olunca ben seni yalnız bırakmam.” der.

Aradan bir zaman geçer bu kadın yine hamile kalır. Doğum yaklaştığı vakit kadın yine kocasına:

“Herif ne oluşun, gittiğin zaman çok gecikme. Gecikirsen burada kimse yok. Ben doğum yaparsam bu dağ başında tek başıma ne yapacağım. Bak daha önce çocuğumuzun başına gelenleri unutma.” der. Adam:

“Tamam, bu sefer seni yalnız bırakmam erken dönerim eve.” der.

Adam yine lokma toplamaya gider. Gece karanlık çökünce adam eve gelmez. O gece de kadının yine doğum sancısı başlar. Yine o üç huri melek çıkıp gelirler. Gelip kadına hizmet edip doğumunu yaparlar, çocuğun göbeğini kesip kundaklarlar. Sabah olunca bu huri melekler yeni doğan bebeği bu sefer suya atıp giderler. Kadın yine üzülür, ağlar kendine vurmaya başlar. Akşam kocası gelip karısının halini görünce yine geç kaldığını anlar ve çok üzülür. Kadın kocasına:

“Bu dağ başından gidelim. Burada iki çocuk doğurdum ikisini de elimden aldılar.” der. Kocası:

“Hanım hangi köye gittiysek bize yer vermediler. Mecburen burada kalacağız. Alnımıza ne yazılmışsa göreceğiz.” der.

Aradan yine zaman gelir geçer bu kadın yine hamile kalır. Kadın yine kocasına yalvarır:

“Herif ne oluşun, gittiğin zaman çok gecikme. Gecikirsen burada kimse yok. Ben doğum yaparsam bu dağ başında tek başıma ne yapacağım. Bak iki çocuğumuzu elimizden aldılar bu sefer beni yalnız bırakma.” der.

Kocası da kadına söz verir fakat bir gün yine köylere lokma toplamaya gider. Bir gün yine çok gecikir ve akşam eve gelmez. O akşam kadının doğum sancıları başlar. Yine o üç huri melek çıkıp gelir. Kadın onları görünce bağırmaya başlar:

“Siz yine benim bebeğimi almaya mı geldiniz?” der. Üç melek:

“Sen korkma bu sefer bebeğini sana bırakacağız” derler.

Bu üç huri melek kadına hizmet edip doğumunu yaparlar sonra da bebeğin göbeğini kesip kundaklarlar. Sabah kadın korku içinde beklerken bu meleklerden biri kızı alıp şöyle der:

“Gülünce yanağında gül açılsın, ağlarsa nergis açılsın.” der. İkincisi:

“Başına su dökünce altın gümüş olsun”. der.

“Üçüncü melek parmağından bir yüzük çıkarıp kızın parmağına takar ve şöyle der.

Benim bu yüzüğüm ömrü boyunca parmağında kalsın bu yüzük parmağında kaldığı sürece yaşasın.” der.

Kadın orada melekelere sorar:

“Siz benim diğer iki bebeğime ne yaptınız?” der. Melekler kadına:

“Bacım senin ilk doğan bebeğin erkekti. O büyüseydi, askere gidip dönseydi ateşe düşüp ölecekti. İkinci bebeğin kızdı büyüseydi, çoluk çocuk sahibi olsaydı suya düşüp boğulurdu. Sen o zaman daha çok üzülürdün.” derler.

Kadın kızını güldürür baka ki gül dökülüyor, bir cimcik atar kız ağlar nergisler biter. Saçına bir tas su döker altınlar dökülür. Melekler kadın ve bebek ile vedalaşıp oradan ayrılırlar. Kadının kocası sabah gelip bakıyor ki karısının yüzü gülüyor. Kadın kocasına olan bitenleri anlatır. Aradan zaman geçer kız büyür. Bir gün başka bir köyün padişahının oğlu Leleleri ile ava çıkar. Dağa geyik, keklik avına çıkarlar. Padişahın oğlu mağaranın önünden geçerken bakar ki ayın on dördü gibi parlayan bir kız annesi ile şakalaşıyor. Annesi onu her güldürdüğünde yanağından

güller dökülüyor, ağladığında yanağından nergisler dökülüyor. Padişahın oğlu hemen oradan ayrılıp babasının yanına gider:

“Baba ben falan dağdaki mağarada yaşayan fakirin kızına âşık oldum. Gidin onu bana getirin.” der. Padişah:

Oğlum ben koca bir padişahım, o adam mağarada yaşayan bir fakirdir. Ben nasıl gidip onun kızını sana alayım? bu kız bize layık değil.” der. Oğlan:

“Baba ya bana onu getirirsin ya da başka kimseyi istemem.” der.

Baba yüreği dayanmaz kalkıp dağa gidip kızını ailesinden ister. Kızın babası padişaha:

“Sen koskoca bir padişahsın. Ben ise fakir bir adamım. Kızını nasıl senin oğluna vereyim?” der. Padişah:

“Benim oğlumun kaderi buymuş. Sen kızını mecburen oğluma vereceksin.” der.

Kızın babası kalkıp kızını padişahın oğluna verir. Kızı getirip yedi gün yedi gece düğün yaparlar. Padişahın oğlu karısını güldürür güller biter, ağlatır nergisler dökülür. İkisi mutlu mesut yaşarken bu kız teyzesinin kızını da kendisine hizmetkar alır. Bir gün kız hamile kalır. Teyzesinin kızı bu kızı çok kıskanmış. Bir gün padişahın oğlu dışardayken karısının uykusu gelir. Hizmetkar kızını çağırıp şöyle der:

“Ben biraz uyuyacağım, kocam gelince beni uyandır.” der.

Kadın uyumaya başlayınca bu hizmetçi kız gelip hanımın parmağındaki yüzüğü çıkarır. Yüzüğü çıkardığı vakit kız ölür. Padişahın oğlu gelip bakar ki karısı ölmüş. Hizmetçiye durumu sorar. Hizmetçi kız:

“Beyim karınız uzandı, uyudu. Sonra da bir daha uyanmadı.” der.

Padişahın oğlu karısını çok sevdiği için ona bir tabut yapar saraydaki odalardan birine koyar. Kızı toprağa gömmez. Karısı öldükten sonra padişahın oğlu bu hizmetçi kız ile evlenir. Aradan epey zaman geçer kızın yattığı odaya kimse girmez. Bir gün padişahın oğlu eski karısını özlediği için kapıyı açıp bakar. İçeri girip sandığı açınca birde ne görsün, bakmaya kıyamayacağı bir bebek tabutta yatan karsının memelerini emiyor. Padişahın oğlu bu çocuğu hemen oradan alıp karısının yanına gelir.

“Bu çocuğa çok iyi bakın eğer buna bir zarar gelirse sizi de öldürürüm.” der.

Bir gün bu çocuk ortalığı birbirine katar. Üvey annesi ne yaptıysa çocuk sakinleşmez. Gidip bir sandığın önünde ağlamaya başlar. Padişahın oğlu karısına:

“Bu çocuk bu sandığın önünde çok ağlıyor. Bu sandığı aç bakalım içinde ne var.” der.

Kadın:

“Bir şey yok, boş sandıktır.” der.

Padişahın oğlu karısına ısrar eder. Kadın sandığı açınca yüzük ortaya çıkar. Çocuk bu yüzüğü alıp annesinin olduğu odaya koşar. Babası gidip bakar ki çocuk tabutun yanında duruyor. Adam yüzüğü alıp tabutta yatan karısının parmağına takar. Yüzüğü kadının parmağına takar takmaz kadın hemen uyanır ve şöyle der:

“Paşam geldi mi?” der.

Adam orada olanları anlayınca hizmetçi kızı kırk katır ardına bağlayıp dağlara salar. Eski karısı ve oğlu ile yerler içerler muratlarına ererler.

K.K.19

38. GÜNEŞ ÇİÇEĞİ

EB: -

Bir paşa varmış. Bu paşanın tıpkı güneş çiçeği gibi genç bir kızı varmış. Kız büyümüş evlenme çağına gelmiş fakat kimseyi beğenmiyormuş. Kızın evlilik yaşı geçtikçe paşa babası tedirgin olmuş. Ülkeye tellal salmış her bir yandan paşa çocuklarını getirmiş, kızıl, kumral, buğday tenli erkekler... Ne var ki kız hiçbirini beğenmemiş. Tüm gençleri geri çevirmiş, tabi babası kızına kızmış. Bunun üzerine kız, babasına demiş ki:

“Varsa yoksa güneşin oğlu başka evlilik istemem.” demiş. Paşa sinirlenmiş, kızmış kendisine demiş ki:

“Nereye gidiyorsan git fakat bir daha evime adımını atma.” demiş.

Babasının bu lafı üzerine kız evden ayrılır. Yola düşer, dere ve çaylardan yamaç ve sırtlardan, ağaçlık ve ormanlardan geçip güneş dağına ulaşır. Güneş

dağında güneşin altından ve gümüşten yapılmış sarayına girer. Güneş dağının zirvesinde yeşil bir göl varmış, cennet gibi bir yermiş. Kızın gözleri kamaşır. Paşa kızı onca yoldan gelmiş yorgun olduğu yerde oturup soluklanmış dinlenmiş ve orada uyuya kalmış. Bir süre sonra yaşlı bir kadın kızı görür ve gelip bakar kızı uyandırır. Kadın sorar:

“Kızım, sen cin misin, peri misin kimsin? Tek başına bu dağ başında ne arıyorsun?”

“Ben güneşin oğlunun yanına gitmek istiyorum.” diyerek, derdini yaşlı kadına yavaş yavaş anlatır. Yaşlı kadın bakar ki kız çok güzel der ki:

“Ben güneşin oğlunun annesiyim. Seni oğluma alacağım ama bir şartla oğlumun yanında kalıp murat alabilirsin ama asla onun yüzüne güzelliğine bakmayacaksın!”

Kız söz verir yaşlı kadına ve oğluyla evlenir. Epey bir zaman kız sözünde durur. Paşa kızı ve güneşin oğlu birbirini çok sever ve isteklerini kırmazlar. Aylar yıllar geçer gider. Günün birinde paşa kızın da bir merak uyanır:

“Nasıl olurda ben kocam olan güneşin oğlunun yüzüne bakmayayım?” Tabi kızın bu durumunu yaşlı kadın fark eder. Kızın yanına gidip:

“Ben neden bu kadar üzgün olduğumu biliyorum, sana bir şey söyleyeyim de için şenlensin. Güneşin oğlu sofraya geldiğinde bir tas su önüne koy ve koyarken sudaki yansımasını görmeye çalış fakat öyle uzun uzun dikkatli suya bakma. Şayet yüzüne bakmaya çalıştığını anlarsa benimde yapacak bir şeyim olmaz yardım edemem.” der.

Paşa kızı yaşlı kadının dediğini yapar. Güneşin oğlu akşam eve geldiğinde bir tas su önüne koyar ve bakar. Güneşin oğlunun yüzünü görür. Öyle bakmaya dalar. Güneşin oğlu durumu fark eder kıza seslenir fakat kız duymaz. Bir daha seslenir kız yine duymaz. Güneşin oğlu:

“Sen beni dinlemiyor musun? Şimdi evimden çık git!” der.

Paşa kıza ağlayarak tekrar yola düşer. Paşa kızı yolda bir tarlaya gelir. Yaban otları arasında öyle güzel görünür ki güneş bile kendisine dayanamaz. İçi kıza yanar orda tarlanın ortasında ışığını çiçeğin üzerine atar. Paşa kızını orda tomurcuk vermiş sarı bir çiçeğe dönüştür. O zamandan beri güneşin rengi bu çiçeğin yüzündendir.

Çiçek başını eğip güneş ne yana giderse oraya dönüyormuş. Bundan sonra bu çiçeğin ismi güneş çiçeği olmuş, tarla ve bahçelerde yükselip yeşeriyor.

K.K.14

39. HACI YUSUF İLE AVRES

EB: -

Bir varmış bir yokmuş. İki tane tilki varmış. Birinin adı Hacı Yusuf diğerin adı Avres miş. Hacı Yusuf erkek tilki Avres dişi tilkiymiş. İki bir mağarada yaşar, birlikte geçinip giderlermiş. Bir gün Hacı Yusuf bir çiftçinin öküzlerinin boyunduruğunu çalıp getirir.

“Avres bunu mağaranın bir köşesinde sakla. Yiyeceğimiz bittiği zaman bunun etrafındaki deriyi yeriz.” demiş. Avres

“Tamam Hacı Yusuf’um” demiş.

Çiftçi öküzlerini alıp tarlanın önüne gelir. Bakar ki öküzlerin boyunduruğu yerinde yok, geri dönüp eve gelir. Çiftçinin bir tane de eşeği varmış. Eşeğine der ki:

“Eşeğim, eğer gidip boyunduruğu getirirsen sana bir teneke arpa veririm doya doya yersin.” demiş.

Neyse eşek anlar ki boyunduruğu tilki çalmış. Sabah erkenden kalkıp tilkinin yaşadığı mağaranın kapısına gidip kendini ölü gibi yere yatırır. Avres terliklerini giyip kapının önüne gelir. Bir de ne görsün! Bir eşek kapının önünde yatmış. Ağzının suları akar. Kendi kendine:

“Ben Hacı Yusuf’a bir oyun oynayayım” der.

Gelip yatağına yatar. Hacı Yusuf uyuyormuş, yorganı üstünden atarak fırlar. Hacı Yusuf:

“Avres, sabah sabah hayırdır.” demiş. Avres:

“Hacı Yusuf ben bu akşam bir rüya gördüm.” demiş. Hacı Yusuf:

“Allah hayır etsin, hele söyle ne gördün?” diye sorar. Avres:

“Ben bu akşam rüyamda gördüm ki bir eşek kapımıza gelip ölmüş. Ben ve sen onun cesedini içeri taşıyorduk. Tam bir ay boyunca biz bu leşi yiyorduk.” demiş

Sonra da kalkıp terliğini giyip kapıya çıkıp bağırması:

“Hacı Yusuf Hacı Yusuf, hele gel benim rüyam gerçek olmuş! Bir eşeğin cesedi kapımızın önünde uzanıyor.” demiş.

Hacı Yusuf gelip bakar ki kapının önünde bir eşek leşi var. Der ki:

“Avres, sen eşeğin başını tut ben de ayaklarını tutayım. Biz bunu içeri taşıyalım.”

Hacı Yusuf ayağını tutar Avres te başını tutup çekerler ama kıpırdamazlar.

Avres:

“Hacı Yusuf senin çiftçiden çaldığın boyunduruk nerede? Git onu getir. Bir tarafını eşeğin boynuna tak bir tarafını da kendi boynuna takıp çek, ben de itelerim. Belki içeri taşırız.”

Hacı Yusuf gidip boyunduruğu getirir. Avres’in dediği gibi yapar. Boyunduruğun bir tarafını kendi boynuna bir tarafını da eşeğin boynuna takar. Bunu yapar yapmaz eşek ayağa kalkıp dört nala kaçar. Boyunduruğu ve tilkiyi doğruca çiftçinin kapısına getirir. Çiftçi bakar ki eşek hem tilkiyi getirmiş hem de boyunduruğu:

“Aferin eşeğim gel sana bir teneke arpa vereyim doya doya ye. Benle tilki de işime bakayım.” demiş.

Tilkiyi boyunduruğun içinden çıkarıp şöyle der:

“Tilki seni öldürmeyeceğim. Postunu senden çıkarıp seni bırakacağım.” der.

Çiftçi tilkinin postunu çıkarıp:

“Hadi nereye gidersen git” der.

Hacı Yusuf kan ve yara içinde kalır. Yavaş yavaş evine gider. Avres de dışarı çıkıp yolunu gözlüyormuş. Biri gelip Hacı Yusufunu sormak için bekliyormuş. Çok bekler az bekler Allah bilir bakar ki kıpkırmızı bir şey yukarı doğru çıkıyor:

“Kırmızı derili, eşek Hacı Yusufumu kaçırdı. Sen bana ondan bir haber getirdin mi?” diye sorar. Hacı Yusuf:

“Avres, Avres, sen rüyanda et yığını görüyorsun. Sen bilmiyorsun ki Hacı Yusuf’un başına neler gelmiş.” demiş.

Avres onu karşılayıp sırtına alır, eve götürüp yatağa yatırır. Sonra şöyle der:

“Hacı Yusuf, ben bir ilaç biliyorum. Ben onu hazırlayayım, sen iyileşirsin.

Getirip bir tas suyun içine tuz koyup eritir. Bu tuzlu suyu Hacı Yusuf’un yaralarına sürer. Hacı Yusuf’un inlemeleri gökleri inletir orada ölüp gider. Avres orada tek başına evin içinde kalır.

Allah insanı dermansız bırakmasın, bir derman da bize versin.

K.K.43

40. HAYIRSIZ EVLAT

EB: -

Bir adamın yaşlı bir babası varmış. Bu yaşlı adam hasta olduğu için dışarı çıkmaz sürekli ocağın yanında durmuş. Adamın karısı artık bu yaşlı adamı istemez ve bir gün kocasına derki:

“Bu babanı götür evden bir daha getirme, ben bunu çekemem.” der. Adam:

“Ben babamı ne yapayım, yaşlıdır nereye götüreyim?” der. Kadın:

“Ben karışmam bunu evimde istemiyorum.” der.

Adam babasını sırtına alıp bir dağa götürür. Dağın yamacında bir ardıç ağacı varmış. Adam babasını götürüp ardıç ağacının altına bırakır. Yaşlı adam çok ihtiyar olduğu için gözleri görmez. Oğlu onu yere bıraktığı vakit elleri ile etrafta bir şeyler arar gibi ellerini dolaştırır. Oğlu babasının bu halini görünce merak eder babasına sorar:

“Baba, sen ellerinle yeri yokluyorsun. Hayırdır buraya bir şey mi sakladın?” diye sorar. Yaşlı adam oğluna şöyle der:

“Yok evladım bir şey saklamadım.” der. Oğlu:

“Peki ellerinle toprağı kazıyorsun, neden yapıyorsun?” der. Yaşlı adam:

“Senin yaşlarındayken ben de babamı buraya bırakmışım. Şimdi ellerimle topırağa dokunuyorum acaba kemikleri kalmış mı?” der.

Boşuna dememişler; eden bir gün bulur.

K.K.32

41. HELİKA

EB: -

Çok eski zamanlarda, dünyada çok büyük günah işleyen insanlar, yerin yedi kat dibindeki ateşli sudan geçirilip cine dönüşürlermiş. Helika’da çok günah işleyen insanlardan bir tanesiymiş.

Helika, kıvrıkcık saçlı, mavi gözlü bir kadıymış. Helika’nın bir kusuru varmış. Hamile kalamıyormuş, bu yüzden hamile kadınlara hep düşmanmış. Helika çok zina yapan bir kadıymış. Bu yüzden yerin yedi kat dibindeki ateşli sudan geçirilmiş. Cine dönüşmesi için ayrıca üç görevi yerine getirmesi de gerekiyor muş.

Helika, bir gün cinler toplantısına katıldığı esnada cinlerin kralı Helika’ya üç görev vermiş. Eğer bu üç görevini tamamlarsa gerçek bir cin olup aralarına girebileceğini söylemiş. Helika da bu teklifini kabul edip üstüne cinler liderinden öldüreceği kadınların hamile olmasını istemiş. Cin lideri de kabul etmiş yalnız Helikanın bir korkusu varmış. Helika, köpek ve horozlardan çok korkarmış. Cinler liderine bu korkusunu nasıl yenebileceğini sormuş ama cin başı bu sorunu çözemeyeceğini Helika’ya söylemiş. Helika:

“Olsun, mutlaka bir yolunu bulurum, hamile kadınların can damarını koparmanın.” demiş.

Aradan bir iki gün geçtikten sonra Helika heyecanla ilk görevine başlamış. Helika’nın bir de elmaları varmış. Bu elmaların bir yanı kırmızı bir yanı da beyazmış. Her kim bu elmanın beyaz kısmından bir ısırık alırsa ölmüş.

Helika’nın tırnakları da çok korkutucuymuş. Hangi hamile kadın onu görürse korkudan ölmüş. Helika görev için ilk girdiği evde, hamile kadının kocası, karısının hamilelik esnasında aşerdiği zamanlarda istediklerini alamıyormuş. Helika’da çok güzel görünen elmalarla içeriye girmiş. Hamile kadın Helika’nın

elindeki elmaları görünce hemen bir tanesini alıp beyaz tarafından bir ısırık almış. Alır almaz da oracıkta can vermiş. Helika, hamile kadını öldürünce çok mutlu bir şekilde evden ayrılmış.

Cinler liderine haber vermek için hızlıca cin evine gitmiş. Bunu duyan cinler lideri Helika'ya hemen ikinci görevini vermiş. Bu sefer ki görevi iki kız kardeş olan hamile kadınları öldürmekmiş. Bu iki hamile kız kardeşin kocaları traktörden düşüp ölmüşler. Kocaları ölen iki kız kardeş beraber yaşamaya başlamışlar. Doğum yapmalarına az vakit kalmışken köydeki annelerine yardımcı bir kadın göndersin diye haber vermişler. Bu konuşmaları duyan Helika hemen kendini yardımcı kadın kılığına sokup hamile kardeşlerin kapısını çalmış. Kapıyı açan kardeşlerden küçüğü onu ablasının yanına götürürken Helika ona tırnaklarını gösterir göstermez kadın oracıkta korkudan bebeğini kaybetmiş. Bunu gören diğer kız kardeş Helika'dan kaçmaya çalışırken merdivenlerden yuvarlanıp ölmüş. Helika daha da keyiflenerek cinler liderine gidip olanları anlatmış. Cinler lideri bu defa da son ve en önemli görevini anlatmış:

“Yamaçta olan bir eve gideceksin, o evde bir karı koca yaşıyor. O kadın hamiledir. Gidip onunda çocuğunu düşüreceksin!” demiş.

Bu evin erkeği kadın cinlerin, horoz ve köpekten korktuğunu bilirmiş. Bunun için bir yere gideceği zaman evin bahçesinde köpek, karısının yanında da horoz bırakıp öyle gidermiş. Adamın beş on tane de keçisi varmış. Keçilerine yazın kestiği yaprak bağlarını sırtlayıp ahırın önüne getirirmiş. Bu da hayli zaman isteyen bir iş olduğu için karısını uzun bir zaman yalnız bırakmak zorunda kalıyormuş.

Adam ve kadın yeni evlilermiş. Adam her zaman işini hızlıca yaparmış ki evine erken gidebilsin. Bir defasında Helika ve cinler grubu bu adama pusu kurmuşlar. Cinler soğan kabuğuna dönüşmüşler. Soğan kabuklarının altına da altın döşemişler. Adam keçilerine soğan kabuklarını vereceği esnasında soğan kabuklarının altındaki altınları fark etmiş. Bunu fark eder etmez bir hinlik olduğunu düşünmüş ve küçükken ninesinin anlattığı cinler masalı aklına düşmüş. Adamın ninesi ona:

“Oğlum cinler bir eve gireceği zaman önce o evin sahibine soğan kabuğu olarak görünürler.” diye tembihlemiş.

Adam bunları hatırlayınca işini bırakıp eve doğru hızlıca koşmuş. Helika adamın geldiğini fark edince bahçeye dalmış, bahçeye girer girmez köpek havlamaya başlamış. Helika korkup hemen dama kaçmış. Damdaki bacayı görünce bacadan girebileceğini düşünmüş. Helika'nın bacakları bacadan sallanırken horoz ötmeye başlamış. Horozdan korkan Helika kaçmaya çalışırken bacaya sıkışmış.

Hamile kadın kocasına seslenmiş fakat kocası daha eve yetişememiş. Hamile kadın da sobayı hemen yakmaya koyulmuş. Helika'nın bacakları bacadan sallanırken hamile kadın Helika'yı yakmış. Helika böylece üçüncü görevini tamamlayamayıp cinler arasına giremeden kül olup ölmüş. Gebe kadınlarda bu beladan kurtulmuş.

K.K.9

42. HELİKA ŞEVÊ

EB: -

Bir köylü varmış. Bu köylünün de çok güzel bir atı varmış. Bu köylü atına çok düşkünmüş. Her sabah kalkar atı ile işe gidermiş. Akşam olduğunda da atın bakımını yaparmış.

Bir akşam yine eve dönmüş önce atının bakımını yapmış temizlemiş, terini silmiş sonra da kendisi gidip elini yüzünü yıkamış ve dinlenmek üzere evine girmiş. Sabah olduğunda işe gitmek için atını almaya giderken bir de bakmış ki atı ter içinde kalmış. Sanki bütün gece dört nala koşmuş gibi soluk soluğa kalmış. Bu duruma pek bir anlam veremeyen köylü, atını alıp işe gitmiş. Ondaki sonraki günlerde ne zaman sabah gidip atını alsa atını hep yorgun ve ter içinde görürmüş. Bu durumdan şüphelenen adam, bir gece ahırda nöbet beklemiş ama gece yarısı olunca uyuyakalmış, sabah uyandığında yine atını kan ter içinde görmüş. Adam bu durumu gidip köylülere anlatmış. Köyde bu durumu daha önce yaşayan bir ihtiyar adama demiş ki

“Akşam atının temizliğini yaptıktan sonra sırtına bir iğne bırak, ata musallat olan her neyse iğneye değdiğinde hareketsiz kalır.” demiş.

Adam da akşam atının temizliğini yaptıktan sonra sırtına bir iğne bırakmış. Sabah olduğunda ahıra gitmiş bakmış ki kapkara bir yaratık atın üstünde asılı kalmış. Adam hem korkmuş hem de şaşırılmış.

“İn misin, cin misin benim atımın üzerinde ne işin var?” demiş. Yaratık:

“Bana Helika derler. Ben atlara musallat olur, onları bütün gece koştururum.” demiş. Adam:

“Demek kaç zamandır atımı sen yoruyordun. Zavallı atım gündüz benim için çalışırken sen gece gelip bütün gece koşturuyordun demek. Ben seni kolay kolay bırakmayacağım. Bir ay boyunca atımın yerine sen çalışacaksın.” demiş.

Köylü adam bu kara yaratığı bir ay boyunca her gün işe götürmüş daha önce atının yaptığı her işi buna yaptırmış. Atı ise bir ay boyunca dinlenmiş ve eski gücünü toplamış. Bir ay sonunda bu kara yaratık adama yalvarmış:

“Bir aydır beni çalıştırıyorsun. Söz veriyorum bir daha atına musallat olmayacağım ama artık beni serbest bırak.” demiş.

Adam da bunu üzerine bu yaratığa batmış olan iğneyi çıkarmış. Yaratık o an ortadan kaybolup gitmiş.

K.K.19

43. HIRSIZ İLE YILAN

EB: -

Boz yılan ava çıktığı zaman boğazında taşıdığı elmas taşıyı çıkarıp indirirmiş. Bu elmasın ışığında otlar ve avlanırmış. Adamın biri yılanın her gece ağzından çıkarıp yere koyduğu elması görür. Adam kendi kendine:

“Ben bu elması bundan nasıl çalayım?” der.

Adam gidip konuyu araştırır ve sonra yılanın elması nasıl çalacağını öğrenir. Adam bir gün gidip ateş külü alır ve gece yılan elması çıkardığı vakit bu ateş külünü yılanın gözlerine atar. Gözleri bir süre görmeyen yılan gözleri ile uğraşırken adam elması alıp oradan kaçar. Bir müddet sonra tekrar görmeye başlayan yılan hırsız adamın peşine düşer. Yılan adamın peşinde giderken ağaca sorar:

“Elmasımı çalan bir adam gördün mü” diye sorar

Ağaç yılanı adamın gittiği yönü göster. Yılan tekrar adamın peşine düşer bu sefer bir taşa rastlar. Yılan taşa:

“Elmasımı çalan bir adam gördün mü” diye sorar.

Taş ta yılanın elinde elmas olan adamın ne yöne gittiğini gösterir. Yılan yine adamı takip eder adam tekrar kaçmaya başlar. Yılan yolda bir kuşa sorar:

“Elmasımı çalan bir adam gördün mü” diye sorar

Kuşta yılanın adamın nereye gittiğini göster. Adam nereye gitse yılan peşini bırakmıyormuş. Adam en sonunda akan bir ırmağın üzerinden atlayıp kaçar. Yılan gelip suya sorar:

“Ey su, elmasımı çalan bir adam gördün mü?” der. Su:

“Hayır, ben görmedim.” der. Yılan:

“Sen nasıl görmedin? bak ağaç, taş ve kuş gördü. Senin de görmem gerekiyor.” der. Su:

“Ben görmedim çünkü sürekli akıyorum” der.

Elması çalan adam yilandan böylece kurtulur. Bu elmas sayesinde adamın her dileği yerine gelir.

K.K.24

44. HIZIR VE ÜÇ KARDEŞ

EB: 110

Bir varmış bir yokmuş. Fakir bir adam ve üç oğlu varmış. Bu adamın vakti dolunca Allah emanetini bundan almış, Adam hastalanıp ölmüş, üç oğlu ortada kalmış. Adam o kadar fakirdi ki öldüğünde çocuklarına bir tabak bile bırakamamış. Çocuklar açlıktan ortada kalmışlar. Bir gün iki gün üç gün evde kalmışlar. Büyük kardeş:

“Kardeşlerim, yaşlı babamız öldü gitti bu dünyadan. Biz de böyle çırılçıplak evin içinde kaldık. Gelin bohçalarımızı toplayalım, uzak diyarlara gidelim, bir işe girelim, çalışalım, karnımızı doyuralım.” demiş. Ortanca kardeş ve küçük kardeş de:

“Evet ağabey, biz senin söylediklerine katılıyoruz.” derler.

Ayağa kalkıp eşyalarını bohçalarına koyup yola çıkarlar. Az giderler çok giderler Allah bilir, beyaz sakallı yaşlı bir adam bunların karşısına çıkar:

Hayırdır, siz nereden geliyorsunuz, nereye gidiyorsunuz?” der. Üç kardeş:

“Hal mesele böyle dede. Yaşlı babamız öldü, çok fakirdi, bize hiçbir şey bırakmadı. Biz de evden çıktık, belki bir yerde bir iş bulup karnımızı doyururuz dedik.” Yaşlı adam:

“Ben sizinle yoldaş olayım mı?” der. Kardeşler:

“Bu ne biçim soru dede? Tabi ki yoldaşlığın başımız gözümüz üstüne derler.”

Ak sakallı adam ve üç kardeş arkadaş olup yola çıkarlar. Az giderler çok giderler Allah bilir düz bir ovaya gelirler. Büyük kardeş etrafına bakar sonra içinden bir ah çeker. Yaşlı adam:

“Sen niye içinden böyle bir ah çektin” diye sorar. Büyük kardeş:

“Dede, keşke bu düzlük ovalık yer benim olsaydı. İçinde bir bağ bahçe olsaydı. Ortada bir evim olsaydı. Bir karım olsaydı, ben ile o hizmetkârlarımızla burada yaşasaydık. Buralar benim toprağım olsaydı!” demiş. Yaşlı adam:

“Haydi, her şey senin söylediğin gibi olsun!” demiş.

Her yer bağ bahçe olur, ortada da bir konak olur. Yaşlı adam:

“Bu gördüğün yerler senindir, senin söylediğin gibi her şeyi gönlünce yaşa.” demiş.

Büyük kardeş burada kalır, diğer iki kardeş ve yaşlı adam yola devam ederler. Az giderler çok giderler Allah bilir, bir dağın eteğine gelirler. Burada her yer gül ve gülistanlıkmış. Ortanca kardeş içinden bir ah çeker. Yaşlı adam:

“Sen neden içinden böyle ah çektin?” diye sorar. Ortanca kardeş:

“Dede ne yapayım keşke buralar benim olsaydı. Sürü sürü koyunlarım olsaydı, burada da bir konağım olsaydı. Ben ve karım, dört beş tanede çobanımız olsaydı. Burada yaşayıp gitseydik.” demiş. Yaşlı adam:

“Hadi senin dediğin gibi olsun!” demiş.

Yaşlı adam bunları deyince ortada bir konak olur. Sürü sürü koyunlar oluşur. Çobanlar bu koyunları otlaklara götürürler. Yaşlı adam:

“Hadi git, buralar senin olsun. Söylediğin gibi gönlünce yaşa! demiş.

Ortanca kardeş de burada kalır. Küçük kardeş ve yaşlı adam yola devam ederler. Az giderle çok giderler Allah bilir, küçük kardeş ne bir ah çeker ne de yaşlı adamdan bir şey ister. Yaşlı adam:

“Oğul, acaba benden isteyeceğin hiç muradın yok mu? Ben senin muradını yerine getireyim? Ağabeylerin muradlarını söylediler ve ben yerine getirdim. Sen de muradını söyle!” demiş. Küçük kardeş:

“Dede benim muradım helal süt emmiş bir kız karşıma çıksın. Ben ile o evlenelim. Bir çift öküzümüz olsun. Dokuz on dönüm arazimiz olsun. İki üç odalı bir evim olsun. Ben ile karım çiftçilik yapalım kimseye muhtaç olmadan yaşayalım yeter. Ondan da başka bir dileğim yok.” demiş. Yaşlı adam:

“Eyvah, eyvah! Oğlum sen beni çok zor bir yerde yakaladın. Dünya üzerinde helal süt emmiş sadece bir kız var o da bugün evleniyor. Biz çabuk gidelim, gerdeğe girmeden onu kaçıralım sana getirelim.” demiş. Küçük kardeş:

“Dede ne yaparsan sen yaparsın.” demiş. Yaşlı adam:

“Gözlerini kapat!” der.

Çocuk gözlerini kapatır. Çocuk gözlerini açar ki bir köye gelmişler. Köy halkı govend tutmuş oynuyorlar. Yaşlı adam:

“Helal süt emmiş kız bu gördüğün kızdır. Biz kimseye gözükmeden bu kızı alıp kaçıracağız.” demiş. Sır olup gelini yakalayıp giderler.

Küçük kardeşin dilek tuttuğu saat ve zamanda ortaya çıkarlar. Küçük kardeş bakar ki onun için küçük bir ev yapılmış, bir çift öküz kapıya bağlanmış, dünya onun istediği gibi olmuş. Yaşlı adam ikisini evlendirir sonra da şöyle der:

“Oğlum ben siz üç kardeşin muradını yerine getirdim. Her daim Allah yolunda olun, doğru olun. Haydi hoş çakalın” der ve yola çıkar.

Meğer bu yaşlı adam Hızır’mış ama bu kardeşler onun Hızır olduğunu bilememişler. Aradan zaman geçince de bu yaşlı adamı unuturlar. Neyse onlar

burada dursun aradan beş altı yıl geçer. Bir gün bu kardeşler Hızır'ın aklına gelir. Ben bir zaman falan yerde üç kardeşe denk geldim, bunlar çok fakirdi. Ben bunların muradını yerine getirdim. Hele bir gidip bakayım ki bunlar bu iyilikleri hakketmişler mi hakketmemişler mi? Sır olup büyük ağabeyin toprağına gelir. Yaşı ve hasta bir adam kılığına girer. Gider konağın kapısını çalar. Hizmetkârlar gelip kapıyı açarlar. Bakarlar ki yaşlı ve hasta bir adam kapıda durur. Yara bere içinde kalmış, inliyor.

“Dede, hayırdır ne istiyorsun?” diye sorarlar. Yaşlı adam:

“Evlatlarım hiç sormayın, ben bir hastalığa yakalandım. Hangi doktora gittiysem derman bulamadılar. En sonunda bir lokman hekime rastladım. Bana dedi ki senin derdinin devası siyah üzümdür. Sen siyah üzüm yersen hastalığın geçecek. Bana bir salkım siyah üzüm verir misiniz?” der. Hizmetkârlar:

“Dede biz emir koluyuz. Gidip ağamıza söyleyelim. Gelsin sen derdini ona anlat.”

Hizmetkarlar gidip yaşlı bir adamın geldiğini, kapıda beklediğini söyler. Büyük kardeş kapıya gelip sen benden ne istiyorsun?” diye sorar. Yaşlı adam:

“Oğlum hiç sorma, ben bir hastalığa yakalandım. Hangi doktora gittiysem derman bulamadılar. En sonunda bir lokman hekime rastladım. Bana dedi ki senin derdinin devası siyah üzümdür. Sen siyah üzüm yersen hastalığın geçecek. Bana bir salkım siyah üzüm verir misiniz? Hızır'ın lokması olsun ben yiyeyim, derdime derman olsun.” demiş. Büyük kardeş:

“Haydi siktir git! Sen beyaz üzüm buldun da siyah üzüm mü istiyorsun. Yalancı, sana verecek siyah üzümüm yok, siktir ol git buradan.” der. Hızır:

“Peki öyle olsun. Madem böyle dedin, haydi eski yerine dön.” der, sır olup gider.

Büyük kardeş bakar ki eski yerine geri gelmiş. Ah çektiği yerde tek başına kalır. Kendi kendine:

“Ah vah, ben bilmedim ki o Hızır'dı.”

Pişman olur ama fayda etmez. O burada dursun Hızır ortanca kardeşin kapısına gelir. Bakar ki her yer güllük gülistanlık. Çobanlar koyun sürüleri

sağıyorlar. Kendini tekrardan yaşlı ve asta bir adam kılığına sokar. Çobanların yanına gelir

“Allah bereket versin. Ben çok hastayım, dünyadaki bütün doktorları dolaştım. Bana dediler ki senin derdinin dermanı siyah koyunun sütüdür. Babanızın hayrına bana bir bardak siyah koyun sütü verin içeyim.” der. Çobanlar:

“Apo, bizler emir kuluyuz. Biz gidelim ağamıza haber verelim. Sen kendin ona derdini söyle. Belki o sana bir bardak süt verir.” demişler.

Gidip ağaya haber verirler. Tabi ki Hızır don değiştirdiği için ağa onu tanımaz. Ağa:

“Zavallı yaşlı adam. Sen beni niye çağırdın?” Hızır:

“Oğlum kusuruma bakma, hiç soma! Ben çaresiz bir hastalığa yakalandım. Hangi doktora gittiysem bana dediler ki senin derdinin çaresi siyah koyunun sütüdür. Sen siyah koyunun sütünü içtiğin zaman hastalığın geçecek dediler. Bana bir bardak siyah koyun sütü verir misin? Hızır’ın lokması olsun, ben içeyim, derdime derman olsun. Senin rızkın bir iken bin olsun!” demiş.

Ortanca kardeş Hızır’ı kovar:

“Pis adam sen beyaz koyunun sütünü buldun da siyah koyunun sütünü mü istersin? Sana verece sütüm yok. Buradan siktir olup git. Bir daha da buralara gelme.” der. Çobanlara da:

“Bunu ayağından tutup dışarı atın, bir daha da buraya yakalayıp da kapıma gelmesin.” der. Hızır:

“Oğul madem sen de böyle dedin sen de eski yerine dön!” der ve sır olup gider.

Ortanca kardeş bakar ki o ah çektiği yere geri gelmiş. Büyük kardeşi de yanındaymış. İki kardeş:

“Biz bilemedik o Hızır’dı.”

Pişman olurlar ama fayda etmez.

Neyse onlar orada dursun, Hızır küçük kardeşi ziyarete gelir. Günün sıcak bir vaktinde yine don değiştirir. Kendini hasta ve yara bere içinde bir ihtiyar haline

getirir. Eski püskü elbiseler giyer. İnleye inleye, yavaş yavaş küçük kardeşin evine doğru gider. Küçük kardeşin eşi de su kaplarını almış suya gidiyormuş. Bakar ki yaşlı bir adam inleye inleye geliyor. Hemen su kaplarını çeşmeye bırakır, yaşlı adama doğru gider:

“Dede bu ne haldir? Sırtıma bin seni eve götürüyüm.” der. Hızır:

“Hayır kızım, üstüm başım yara bere. Senin elbiselerin kirlenir. Ben kendim gelirim.” demiş.

Kadın Hızır’ı sırtına alıp eve götürür, bir yatak serer üstünü örter. Yara berelerini temizler ve ona akşama kadar hizmet eder. Akşam olduğunda küçük kardeş eve gelir. Kadın dışarıya çıkıp şöyle der:

“Bizim bir misafirimiz var.” der. Küçük kardeş:

“Kadın, bizim misafirimiz kim der?” diye sorar. Kadın:

“Hasta bir ak sakallıdır. O kadar yaşlı o kadar yaşlı ki zar zor yürüyordu, ben de senden habersiz onu eve getirip misafir ettim, üstünü başını değiştirip yıkadım, yara berelerini temizledim, sardım. Sen sakın sakın kızma!” der. Küçük kardeş:

“Hayır kadın, ben niye kızayım? Sen çok iyi yaptın. Allah hayrını kabul etsin.” demiş. Küçük kardeş içeriye girer:

“Dede sen hoş geldin!” der.

Yemek yerken sohbet ederler. Küçük kardeş:

“Dede sen çok hastasın, senin hastalığın nedir? Sen hiç doktorlara gittin mi, derdinin çaresi yok mu? doktorlar senin için ne diyorlar?” demiş. Hızır:

“Oğul hiç sorma, ben dünya üzerinde doktor bırakmadım. Doktor doktor dolaştım. Hastalığımın bir çaresi var ama o çok pahalıdır. Bu ilaç dünya üzerinde binde birdir.”

Karı koca merak eder:

“Sen hele bir söyle, ilacın nedir?” diye sorarlar. Hızır:

“Hayır oğul, ben bu ilacı size söyleyemem.”

Bu karı koca söylemesi için ısrar ederler. Hızır yakasını kurtaramaz ve şöyleder:

“Doktorlara göre benim ilacım altı aylık bir çocuktur. Eğer o çocuk kesilip kanı benim yaralarımaya sürülürse ben iyileşirim, gençliğim geri gelir. On yedi on sekiz yaşlarıma dönerim.” demiş.

Bunların da altı aylık bir çocuğı varmış. Kârı koca birbirine bakar ve dışarı çıkarlar. Küçük kardeş:

“Hanım benim aklıma bir şey geliyor. Sana söylesem mi söylemesem mi?” demiş. Kadın:

“Senin aklına gelen benim aklıma da geliyor.” Küçük kardeş:

“Hanım bizim altı aylık bir çocuğumuz var. Gel biz bunu keselim, kanını bu misafirin yaralarına sürelim. Onu bu dertten kurtaralım.biz henüz genciz Allah’ın izniyle daha nice çocuklarımız olur.” der. Kadın:

“Gel biz senin dediğın gibi yapalım.” der.

Gelip o altı aylık çocuğı keserler. Kanını Hızır’ın yaralarımaya sürerler. Çocuğı da sabah gömmek içi beşiğine koyarlar. Yatağı girip uyurlar. Sabah erken kalkıp bu çocuğı gömmek için beşiğinden alma giderler, bakarlar ki çocuk beşikte oyun oynuyor. Eskisi gibi sapasağlam duruyor. Birbirlerine bakarlar, hemen o ihtiyarın kaldığı odaya giderler. Bakarlar ki Yeşil kırmızı bir kuş olup pencerede duruyor. Orada ikisi:

“Biz şimdi anladık, sen Hızır’sın. Sen gel, bizim başımız gözümüz üstünesin.”

Ne yapsalar nafile Hızır:

“Oğlum ben gördüm ki emeğim boşuna gitmemiş. Allah daha fazla versin size.” Sır olup gider.

Küçük kardeş eşi ve çocukları ile çok güzel bir hayat sürerler. Hızır her zaman diğeri insanların da yanında olsun.

45. HIZIR VE ÜÇ KARDEŞ (1. VARYANT)

EB: 110

Bir varmış bir yokmuş, fakir bir adam ve üç oğlu varmış. Bir gün vakti saati gelince bu fakir adam ölmüş. Çocuklar birkaç gün evde aç susuz durunca büyük kardeş:

“Kardeşler, biz kalkıp toparlanalım. Bir yere gidip çalışalım karnımızı duyuralım.

Kardeşler kabul edip yola çıkmışlar. Az gitmişler çok gitmişler Allah bilir karşılarna ak sakallı bir adam çıkar. Adam:

“Evlatlarım, nereye gidiyorsunuz?” diye sorar. Kardeşler:

“İşte böyle böyle, babamız vefat etti, çok fakirdik evde de yiyecek bir şey yok, çalışmaya gidiyoruz” derler. Ak sakallı adam:

“Gideceğiniz yere kadar size eşlik edebilir miyim?” der.

Birkaç gün yol giderler bir ovaya varırlar. Dümdüz bir ova, boş içinde hiçbir şey olmayan bir ova. O sırada büyük kardeş:

“Ah, ah!” der. Aksakallı dede:

“Oğlum ne oldu, neden böyle ah çektin?” diye sorar. Çocuk:

“Dede, bu ovayı görünce aklıma bir şey geldi” der. Aksakallı adam:

“Aklına ne geldi?” diye sorar. Çocuk:

“İçimden diyorum ki bu ova benim olsaydı. Tam ortasında evim olsaydı, etrafı bağ olsaydı, ben üzüm yetiştirseydim, satsaydım burada gül gibi geçinseydim!”
Aksakallı adam:

“Tamam, öyle olsun!” der.

O sırada büyük kardeşin dilediği her şey olur. O, orada kalır diğerleri yola devam eder. Gidiyorlar gidiyorlar birkaç gün bir dağın eteğine gelirler. Her taraf gül, çimen, yem yeşil, suları şarıl şarıl akan bir yer. O sırada ortanca kardeş ah çeker.
Aksakallı adam:

“Ne oldu evladım, sen neden ah çektin?” diye sorar. Ortanca kardeş:

“Dede, burayı görünce dedim keşke burası benim olsa sürü sürü koyunlarım olsa çobanlarım olsa burada bir evim olsa hayvancılık yapıp geçinsem!” diye cevap verir. Aksakallı adam:

“Tamam, dediğin gibi olsun!” der.

O sırada ortanca kardeşin dilediği her şey olur. O orada kalır aksakallı adam ve küçük kardeş yola çıkıp giderler. Bir gün iki gün üç gün giderler çocuktan ses çıkmaz. Aksakallı adam:

“Evladım senin ağabeylerin dediği her dileği gerçekleştirdim. Senin istediğin bir şey yok mu, söyle dileğini yerine getireyim” der. Küçük kardeş:

“Dede, ben çok şey istemiyorum. Ben helal süt emmiş bir kadın istiyorum. Bir göz evim olsun, iki çift öküzüm, birkaç tarlam olsun. Ben karım ile çalışayım tarlalarımı süreyim, emeğim ile geçinip gideyim!” der. Aksakallı adam:

“Eyvah, evladım sen beni çok zor bir yerden yakaladın! Senin istediğin helal süt emmiş kız, dünya üzerinde sadece bir tane var. Onun da şimdi düğünü var. Hemen toparlanalım evlenmeden yetişelim.” Küçük kardeş:

“Dede, sen bilirsin” der. Aksakallı adam:

“Yum gözünü” der.

Çocuk gözlerin yumar.

“Aç gözünü” der.

Çocuk gözünü açar bakar ki bir köydeler. Köyde davul zurna çalıyor, düğünde herkes eğleniyor. Aksakallı adam:

“Oğlum bak istediğin kız şu düğün alanındaki, biraz daha gecikseydik sen bulamazdın. Sen burada bekle ben gidip onu bir şekilde alacağım. Buradan alıp çıkacağız.” der.

Aksakallı adam bir anda görünmez olup gelinin yanına gider. Geline:

“Yum gözünü” der.

Gelin gözünü yumar.

“Aç gözünü” der.

Gelin açınca bakarlar ki ıssız bir yerdeler. Bir küçük çeşme bir tarla, bir ev ve iki çift öküz görürler. Aksakallı adam onları orada bırakıp gider. Aradan birkaç yıl geçer. Meğerse bu adam Hızır'mış.

“Ben zamanında üç kardeşe şöyle yardım ettim. Gidip bakayım acaba bu verdiklerimi hakkeiyorlar mı?” diye düşünür.

Aksakallı adam büyük kardeşin yurduna gider. Çok hasta yaşlı per perişan bir adam kılığına girip büyük kardeşin bağına gider. Orada bağıınca hizmetkarlar gelir:

“Buyur dede ne oldu ne istiyorsun?” derler. Aksakallı adam:

“Ben çok hastayım, onulmaz bir derde yakalandım. Bütün doktorları dolaştım en sonunda bir lokman hekim bana dedi ki eğer bir salkım kara üzüm yersen bu senin derdine çare olur iyileşirsin. Siz bana bir salkım kara üzüm verir misiniz?” diye sorar.

Hizmetkarlar:

“Valla dede biz emir kuluyuz. Kendi başımıza veremeyiz. Ağamızı çağıralım siz ona söyleyin bakalım ne diyecek” derler. Beyi çağırırlar. Bey gelir sorar:

“Dede ne oldu?” diye sorar. Aksakallı adam aynı şeyleri ona da anlatır. Büyük kardeş bunun üzerine:

“Sen ak üzüm buldun da kara üzüm mü istiyorsun. Kara üzümü sana zehir ederim. Pis dilenci defol git, sana üzüm vermiyorum” der. Aksakallı adam:

“Evladım, gerçekten vermiyor musun?” diye sorar. Büyük kardeş:

“Vermiyorum, benim dilenciye verecek üzümüm yok, çek git” der. Aksakallı adam o sırada:

“Eski yerine dön” der.

Büyük kardeş bakar ki orada tek başına dilek dilediği yerde çırıl çıplak bir şekilde bomboş ovanın ortasında duruyor. Neyse aksakallı adam ortanca kardeşe gider. Gider ki evine bakar çobanlar ortanca kardeşin koyunlarını sıraya koymuşlar. Ak koyunlar, kara koyunlardan kazan kazan süt sağıyorlar. Perişan hasta bir şekilde gidip çobanlara selam verir. Çobanlar:

“Buyur amca ne istiyorsun” diye sorarlar. Adam:

“Ben çok hastayım, lokman hekime gittim dedi ki bana sen kara koyun sütü içmelisin. Senin derdinin dermanı kara koyun sütü, bana bir bardak kara koyun sütü verir misiniz?” diye sorar. Çobanlar:

“Bizim, ağamızı çağırmanız lazım. Biz emir kuluyuz” derler. Gidip ağaya:

“Bey, yaşlı bir amca gelmiş kara koyun sütü istiyor, ne yapalım?” diye sorarlar. Ağa:

“Ak koyun sütü buldu da kara koyun sütü mü istiyor. Kovun gitsin, benim dilenciye verecek sütüm yok” der. Yaşlı adam:

“Emin misin? bir bardak süt ilaç için ver” der. Ağa:

“Yok vermiyorum” der. Aksakallı adam:

“O zaman eski yerine” der.

Adam bakar ki tek başına o dağın eteğinde çırılçıplak kalıyor. Hızır küçük kardeşin evine gidip per perişan bir halde hasta, pis her tarafı kokmuş bir şekilde eve yaklaşır. Kadın da o sırada kovaları almış çeşmeye suya gidiyormuş. Bakıyor ki uzaktan zar zor yürüyen bir adam geliyor. Kovaları bırakıp koşar adama:

“Dede ne oldu sana, gel sırtıma bin seni eve götüreyim” der. Aksakallı adam:

“Kızım senin elbiselerin kirlenir, benim üstümü başım çok kirli” der. Kadın:

“Dede, su mu yok sabun mu yok. Sen gel bin sırtıma yıkarım ne olacak” der.

Adamı sırtlayıp eve götürür. Hizmetini yapıp yaralarını sardıktan sonra yatağı serip hastayı yatağa yatırır. Akşam olunca kadının kocası tarladan gelir. İçeri girmeden kadın gider:

“Bey, Allah’ın bir misafiri geldi, böyle böyle kötü vaziyetteydi. Ben senden habersiz eve aldım, hizmetini yaptım. Sakın onun yanında bana kızmayasın ayıp olmasın.” der. Kocası:

“Yok Hanım, iyi ki böyle bir şey yapmışsın” der.

Kadının kocası içeri girip hoş sohbet ederler. Çocuk sonra:

“Dede, sen bu kadar hasatsın, sen hiç mi doktora gitmedin. Sana hiç mi bir ilaç söylemediler?” diye sorar. Aksakallı adam:

“Evladım, dünyada gitmediğim doktor kalmadı. Bu vücudumdaki yaralara kimse çare bulamadı. En son gittiğim doktor, altı aylık bir çocuğu kesip kanını vücuduna serersen senin bu yaraların iyileşir dedi.”

Bu çiftin de meğerse altı aylık bir çocukları varmış birbirlerine bakarlar, çıkıp dışarı giderler. Adam:

“Hanım, biz daha genciz, Allah bize verirse daha onlarca çocuğumuz olur. Biz çocuğumuzu keselim bu amcanın derdine çare bulalım, yazıktır iyileşsin.” der. Kadın da:

“Aynı şey benim de aklımdan geçti” der.

İkisi altı aylık çocuğu alıp keserler. Kanını adama sürdükten sonra çocuğu sabah gömmek üzere beşiğine bırakırlar.

Şafak vakti çocuğu gömmek üzere beşikten almaya gidince bakıyorlar ki çocuk sapasağlam. O an anlıyorlar. Adam karısına:

“Hanım, bu Hızır’dı, bizi sınamaya gelmiş” der.

Bakarlar ki bir güvercin olup pencereye konmuş. Karı koca:

“Hızır, ne olur bizi bırakma!” derler. Hızır:

“Allah, size on katını versin ben gidiyorum bana ihtiyacı olanlar var. Deyip çıkıp giderler. Bu iki çiftte hayatlarının sonun kadar mutlu bir hayat sürerler.

K.K.29

46. HIZIR İLE MUSA

EB: -

Musa peygamber bir gün Hızır ile arkadaş olmak ister. Hızır ona:

“Benimle arkadaş olma sen dayanamazsın.” der. Musa:

“Hayır ben seninle arkadaş olacağım, ben dayanırım.” der. Hızır:

“Tamam benimle arkadaş ol ama bana soru sormayacaksın.” der. Musa:

“Tamam ben sana soru sormayacağım.” der.

İkisi birlikte yola arkadaşı olup yola çıkarlar. Gide gide bir köye gelirler. O köyde bir kapıyı çalarlar. Kapıyı bir kadın açar.

Hızır ile Musa kadına:

“Bizi misafir et!” derler. Kadın:

“Ben dul bir kadınıym. Ben sizi misafir edersem köylüler benim dedikodumu yapar.” der.

Hızır bakar ki kadının evinin duvarı yıkılmak üzere. O an Hızır duvarı düzeltir ve yıkılmasını önler. Kadını orada bırakıp yola devam ederler. Musa Hızır’a kıza:

“Ya Hızır, bu kadın bize ekmek vermedi, misafir etmedi bırak duvarı yıkılıysaydı altında kalsaydı.” der. Hızır:

“Bak bu bir oldu. Bana soru sorma!” der.

Neyse ikisi yine yola devam ederler. Gide gide bir deniz kıyısına varırlar. Bakıyorlar ki denize varmadan bir dere geçiyor. Bu derede çok güzel sarışın, mavi gözlü bir çocuk derede bir şey ile uğraşüyor. Hızır o an gidip çocuğa bir tokat vurur ve orada çocuk ölür. Musa:

“Eyvah, sen bu çocuğu neden öldürdün, bu kadar güzel bir çocuğa nasıl kıydın?” der. Hızır:

“Musa bu iki oldu, bana soru sormayacaktın.” der.

Neyse bunlar denizden karşıya geçmek isterler ama hiç paraları yoktur. Geminin birine giderler. Orada gemiciye:

“Bizi karşıya geçir” derler. Gemici:

“Paranız var mı?” der. Hızır:

Paramız yok.” der. Gemici

“O zaman binemezsiniz.” der.

İkisi oradan ayrılıp başka bir gemiye giderler.

“Bizi karşıya geçirir misin?” derler. Gemici

“Paranız var mı?” der. Hızır:

“Paramız yok.” der. Gemici:

“Tamam gelin, sizi bedava götüreyim.” der.

Bunlar gemiye binip yola çıkarlar. Denizin ortasına gelince Hızır kılıcını çıkarıp gemide bir delik açar. O sırada karşıya geçerler. Musa yine dayanamaz.

“Bak, bu diğer gemici bizi gemiye almadı ama bu adam yeni aldığı bu gemi ile bizi karşıya geçirdi. Sen bunun gemisini neden deldin” der. Hızır:

“Sana anlatacağım ama artık beni göremeyeceksin. O kadının duvarını ben düzelttim çünkü o duvarın altında dört teneke altın vardı. O duvar yıkılsaydı kadın köylüler ile baş edemezdi ama çocukları büyüyünce o evin yerine başka bir ev yapacak o zaman sahiplenirler. O sarışın çocuk ise derenin dibine demir çiviler çakmış ki öğlen çocuklar yüzmeye geldikleri vakit suya atlayacaklardı. O vakit hepsi ölecekti.” der. Musa:

“Peki bu yeni gemiyi neden deldin?” der. Hızır:

“Karşıda korsanlar vardı. Eğer delmeseydim korsanlar bu adamdan gemisini alırlardı ama şimdi delik gemiye binmezler.” der.

Hızır bunları söyledikten sonra sır olup gider. Musa da bir daha Hızır’ı görmez.

K.K.24

47. HOROZ İLE FARE

EB: 30

Bir horoz ile bir fare varmış. Bunlar birbiriyle o kadar iyi anlaşıyorlarmış ki kardeşler bile onları kıskanırmış. Aynı evde yaşar her şeyi ortak yiyip içerlerdi. Horoz tavukların ve horozların ağasıymış. Farede fare âleminin ağasıymış. Dertleri, tasaları, sevinçleri birbirinden ayrı olmazmış.

Bir gün akşama doğru akşam yemeği için tencereye buğday koyup ateş üstüne koymuşlar. Akşama doğru hava öyle bir bozulmuş ki kar yağmur yağmaya başlamış. O kadar yağmış ki evin damı su damlamaya başlamış. Horoz fareye:

“Fare kardeş, ben dama gidip dam üstündeki suyu atayım, damımız damlamasın. Sen de bu arada yemeği kontrol et, pişerse ateşten indir ben gelene kadar!” demiş.

Horoz dama çıkıp damı onarmaya çalışırken fare tencerenin kapağını kaldırıp yemeği karıştırmak istemiş. Yemeği kuyruğu ile karıştırmak için kuyruğunu yemeğe daldırırken kaynamış su içinde kuyruğu kavrulur. Kuyruğunu çıkarmaya çalışırken kendisi de tencereye düşer. Orada yemeğin içinde pişer ölür.

Horoz damı kontrol edip eve gelince ortada fareyi göremez. Kim bilir hangi deliğe girdi ben yemek yapayım bir yerden çıkar gelir nasılsa yemeğimizi yeriz sonra uyuruz diye düşünür.

Horoz tencerenin kapağını kaldırıncaya birde ne görsün kardeş gibi sevdiği fare tencerenin içinde pişmiş gitmiş. Hemen arkadaşını çıkarıp üzerine soğuk su döktüyse de fare bir daha uyanamamış. Horoz sevdiği arkadaşı fareyi bahçeye çıkarmış. Başlamış üstüne toprak atmaya. Bahçedeki ağaç bunu görünce seslenmiş:

“Horoz kardeş, neden üzerine toprak atıyorsun?” demiş. Horoz:

“Derdim başımdan aşkın farelerin ağası, can dostum fare tencereye düştü. Onun için üzerime toprak atıyorum.” demiş.

Ağaç o an yapraklarını döker, çırıl çıplak kalır. Ağaca konmak için gelen kuş bakar ağaç yapraklarını dökmüş.

“Ağaç ağaç! Neden yapraklarını döktün?” demiş. Ağaç:

“Horozun derdi çok büyük, farelerin ağası tencereye düştü. Onun için yapraklarımı döktüm.” demiş.

Kuş bunu duyunca başlamış tüylerini dökmeye. Bir keçi otlarıırken bakıyor ki ağaç yapraklarını dökmüş, üstündeki kuş tüylerini dökmüş ikisi çıplak. Keçi:

“Civciv civciv! Neden tüy döküyorsun?” demiş. Kuş:

“Civciv civciv tüy döktü, ağaç ağaç yaprak döktü, horoz horoz üstüne toprak atıyor, farelerin ağası öldü.” demiş.

Keçi de çok üzülür, sakalını kesip oradan gider. Keçi dağda otlanmaya giderken bir kaya bunu görür. Kaya:

“Keçi keçi! Sakalın nerde?” demiş. Keçi:

“Keçi keçi sakalını kesti, civciv civciv tüylerini döktü, ağaç ağaç yapraklarını döktü, horoz horoz üstüne toprak attı, farelerin ağası düşmüş tencereye.” demiş.

Keçi böyle deyince kaya yuvarlanıp su kanalına girmiş. Kanal:

“Taş taş! Hayırdır neden yuvarlandın buraya?” demiş. Taş:

“Taş taş yuvarlandı kanala, keçi sakalını kesti, kuş tüylerini yoldu, ağaç yapraklarını döktü, horoz üstüne toprak attı, farelerin ağası tencereye düştü.” demiş.

Taş parçası bunu deyince su kanaldan taşmış. Önüne ne çıksa alıp aşağıya inmiş. Aşağıda bir genç kız bakıyor ki çukurda akan su taşmış etrafa dağılmış akıyor.

Kız:

“Su su! Neden böyle hırçın akıyorsun?” demiş. Su:

“Su su hırçınlaştı, kaya yuvarlandı kanala düştü, keçi sakalını kesti, kuş tüylerini yoldu, ağaç yapraklarını döktü, horoz üzerine toprak attı, farelerin ağası tencereye düştü.” demiş.

Kız saçını başını yolup gözlerini çıkarıp avuçlarına almış evine doğru gitmiş. Bir çiftçi elinde kamçı öküzleri ile tarlasını sürüyormuş. Çiftçi kızı görüp sormuş:

“Kız kız! Gözlerin neden kör oldu?” demiş. Kız:

“Su hırçınlaştı, kanaldan taştı, kaya yuvarlandı kanala düştü, keçi sakalını kesti, kuş tüylerini yoldu, ağaç yapraklarını döktü, horoz üstüne toprak attı, farelerin ağası tencereye düştü.” demiş.

Kız böyle deyince çiftçi kamçıyı ağzına batırıp evine gitmiş. Çiftçinin karısı hamur açmış tandırda ekmek pişiriyormuş. Kocasını görünce:

“Herif! Kamçı neden ağzında?” demiş. Çiftçi:

“Kız gözlerini çıkardı, su kanaldan taştı, kaya kanala düştü, keçi sakalını kesti, kuş tüylerini yoldu, ağaç yapraklarını döktü, horoz üstüne toprak attı, farelerin ağası tencereye düştü.” demiş.

Çiftçi böyle deyince kadın farelerin ağasının üzüntüsü ile kendini tandıra atar, yanıp kül olur.

48. İHTİYARLIK

EB: -

Zamanında bir adam oğlu, karısı ve yaşlı babası ile yaşarmış. Bu adamın oğlu henüz yedi sekiz yaşlarında bir çocukmuş. Adamın yaşlı babası iyice ihtiyarlanınca karısı evde huzursuzluk çıkarmaya başlamış.

“Ben bu adam bakamam, bundan kurtulmamız lazım. Ben bunu çekemem” demiş kocasına.

Adam düşünmüş taşınmış babasına ne yapacağına karar verememiş. En sonunda çaresiz kalan adam babasını suya atmaya karar vermiş. Adam babasını küfeye koyup yola çıkar. Yola çıktığı vakit oğlu da peşine takılır. Adam sırtında küfeye koyduğu babası ile yürürken oğlu sorar:

“Baba, sen dedemi neden sırtına aldın.” der. Adam:

“Oğlum deden çok yaşlandı ondan kurtulmamız lazım.” der.

Çocuğun merakı iyice artar ve babasına tekrar sorar:

“Baba peki dedeme ne yapacaksın?” demiş. Adam:

“Oğlum onu bu küfeye koydum, götürüp denize atacağım.” demiş.

Bu durum üzerine adamın küçük çocuğu babasına derki:

“Baba tamam, dedemi denize atarken sakın küfe ile atma. Onu suya at ama küfeyi geri alalım.” der.

Adam oğlunun bu sorusunun nedenini merak eder:

“Oğlum küfe ile neden atmayayım?” diye sorar. Çocuk:

“Baba, yaşlıları madem suya atıyorlar, küfeyi geri getir ki sen yaşlandığın zaman ben de seni ona koyup suya atayım. O küfe bana lazım olacak.” der.

Oğlunun söyledikleri karşısında akıllı başına gelen adam, babasını suya atmaktan vazgeçer ve eve geri getirip en iyi şekilde babasına hizmet eder.

49. İHTİYAR VE GENÇLER

EB: -

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir ülkenin gençleri dünyanın sonuna gitmeye karar vermişler. Yalnız bu gençler bu yolculuk sırasında kimse yanına yaşlı kimseyi almayacaktır. Herkes anasını babasını ardında bırakacaktır. Bunların içindeki bir delikanlı babasını çok seviyormuş, babasını gizlice yanına almaya karar vermiş. Bunlar kervan hazırlayıp yola çıkarken bu delikanlı babasını bir sandığın içine koyup devenin sırtına bağlar. Bu gençler gide gide dünyanın sonuna varırlar.

Gençler dünyanın sonuna varınca bakarlar ki hiçbir şey yok. Etrafta ateş yakacak odun bile bulamazlar. Hava çok soğuk olduğu için ısınmaya ihtiyaç duyan gençler oturup konuşurlar ama kimse bir çözüm bulamaz. Babasını gizlice taşıyan genç, gizlice gidip babasına danışır.

“Baba, biz dünyanın sonuna geldik, burada hiç odun yok. Hava soğuk üşüyoruz, ateş yakmamız lazım ama odun nasıl bulacağız?” der.

Yükün içinde saklanan yaşlı adam:

“Evladım, her birinizin elinde bir sopa var, herkes sopasından bir karış kadar koparsın onları bir araya getirip yakın. O osun size şimdilik yeter.” der.

Bu delikanlı gidip arkadaşlarına gidip bir çözüm bulduğunu söyler.

“Herkes elindeki sopadan bir karış koparsın bir araya getirelim, ateş yakalım.” der.

Bütün gençler sopalarından bir karış kadar koparıp bir araya getirip yakarlar. Böylece ısınan gençler donmaktan kurtulurlar. Bu gençlerin yanında getirdikleri silahları varmış. Bu gençler dünyanın son köşesine gittikleri için silahlarını dünyanın son köşesine asarlar. Gece ateş başında iyice ısınıp geceyi geçiren gençler sabah kalkıyorlar ki tüfekleri yerinde yok.

Silahlarımıza ne oldu? diye düşünürler, babasını saklayan delikanlı yine babasının yanına gider.

“Baba silahlarımızı asmıştık şimdi görünmüyorlar.” der. Yaşlı adan oğluna:

“Yirmi dört saat bekleyeceksiniz, dünya dönüyor. Dünya dönüp buraya geldiği zaman silahlarınızı alacaksınız.” diyor.

Delikanlı gelip arkadaşlarına dünyanın döndüğünü ve yirmi dört saat sonra silahlarını alabileceklerini söyler. Yirmi dört saat geçer dünya döner, o sırada gençler silahlarını tekrar görürler ve alırlar. Gençler iki defa kendilerine akıl veren delikanlıdan şüphelenip bu akli nereden bulduğunu sorarlar. Mecbur kalan delikanlı arkadaşlarına babasını yanında getirdiğini söyler. Arkadaşları da yanlarındaki yaşlı adamın varlığına sevinirler o günden sonra yaşlı adam bu gençlere hep yol gösterir.

K.K.32

50. KADIN ESİR EDİLMEZ

EB: -

Zamanın birinde Palu yöresinde Çap Hatun adında bir kadın varmış. Bu kadın Ovacıklılardan vergi toplayan bir kadımmış. Durumu iyi olandan bir çap gümüş veya altın aldığı için bu kadına Çap hatun denilmiş. Çap hatun bu memlekette on dokuz yıl boyunca vergi almış. Bu süre boyunca halkın elinde ne mal kalmış ne mülk kalmış. Halk bir şey yiyemediği için yabandaki hayvanlar bile aç kalmış. Günün birinde ovacık dağlarında kurtlar açlıktan ulumaya başlamış. Halk toplanıp kurtlara:

“Ey kurtlar, sizin günahınız Çap hatunun boynuna. Kapımızda davar bırakmadı ne siz yiyin ne de biz yiyelim.” demişler.

Halk bir müddet daha böyle yaşadktan sonra elde avuçta hiçbir şey kalmaz. Hepsi toplanıp bir araya gelmişler.

“Ya topyekûn ölelim ya da bu çap hatun belasından kurtulalım” demişler.

Hepsi toplanıp Çap hatun ile savaşmaya giderler. Karaçor'da Çap hatunun askerleri ile Ovacıklılar karşı karşıya gelir. Savaşın sonunda Ovacıklılar Çap hatunun ordusunu mağlup ettikten sonra Çap Hatun'u da esir edip geri dönerler. Çap Hatun'u getirirlerken Ovacık ve Hozat arasında yaşayan Koca Seyit Süleyman'ın olduğu yere gelirler. Çap Hatun'u eli bağlı gören Koca Seyit Süleyman:

“Bizim, felsefemizde kadınları esir alıp gezdirmek yoktur.” der.

O, bunları deyince Ovacıklılarda Çap Hatun'u serbest bırakırlar. Çap hatun geri dönüp evine geri döner, Ovacıklılarda Çap Hatundan kurtulurlar.

K.K.2

51. KADIN MI ERKEK Mİ?

EB:256

Bir paşa varmış. Bu paşanın kızını okula vermiş. Kız her gün okula gidip gelirmiş. Kız bir gün okuldan eve döndüğü zaman bakar ki anne ve babası kavga ediyor. Kız:

“Baba siz neden kavga ediyorsunuz.” der. Padişah:

“Senin annen diyor ki evin direği kadındır diyor. Ben de diyorum evin direği erkektir.” kız o sırada şöyle der:

“Baba, annem haklıdır. Evin direği kadınlardır.” der.

Paşa, kızının verdiği cevaba çok kızar. Bu paşanın bahçesinde de çok tembel bir adam varmış. Bu salak adam o kadar tembelmiş ki elma ağacının altında bütün gün uyur ağaçtan bir elma ağzına düşerse yemiş düşmezse kalkıp bir elma alıp yemeye bile çalışmazmış. Paşa kızına çok kızdığı için onu bu salak oğlana vermeye karar verir.

“Madem senin annen doğru söylüyor, o zaman seni bu salak ile evlendireceğim.” der.

Paşa kızını alıp bu tembel oğlana vermiş.

“Ben kızımı sana veriyorum al git. Madem evi kadın geçindiriyor o zaman bu tembel salak oğlanı götür ev yap.” der.

Kız da mecburen kalkıp bu tembeli kolundan çekip götürmüş. Gide gide bir değirmene varmışlar. İkisi orada kalmışlar ama bu tembel adam hiç yerinden hareket etmez uzanır. Paşanın kızı etrafına bakar dört tane odun direği alıp getirir ve yere çakar. Tembel adamın ellerini ve ayaklarını bu odunlara iyice bağlar sonra eline yaş bir odun alıp dövmeye başlar.

“Sen kalkıp adam olup çalışacak mısın?” demiş. Kocası:

“Tembellikten yine hayır” demiş.

Kadın kocasının döve döve elinde on sopa kırmış. Tam on birinci sopayı eline alıp yine dövecekken tembel koca:

“Aman, aman yeter. Tövbe amam ben artık çalışacağım.” der.

Tembel adam kalkıp İstanbul’a çalışmaya gider. Zaman geçer adam kazandığı bütün parayı karısına göndermeye başlamış. Kadın kocasının gönderdiği paraları biriktirir ve bir süre sonra çok zengin olur. Kadın kalkıp babasının evinden daha güzel bir ev yapar ve on hizmetkar alır yanına. Paşa da siniri geçtikten sonra köy köy kızını armaya başlar.

“Ben inat ettim kızımı tembel adama verdim. Bu kız nereye gitti, ne oldu?” der ve ararmış.

Bir gün paşa kızının yaşadığı köye gelir, kızının evinin karşısında bir çadır kurmuş. Paşa bu güzel evi görünce hayran hayran eve bakmış. Kız balkondan bakar babasını tanır. Hizmetkarlarından birinin paşaya gönderip eve davet eder.

Kızın hizmetkarı paşanın yanına gelir:

“Şu gördüğün evin hanımı seni yemeğe davet ediyor.” der.

Paşa bu güzel evi merak ettiği için teklifi kabul eder. Paşa kalkıp köyün en güzel evine gider. Orada bakar ki bu ev kendi evinden daha güzel bir ev. Kız o sırada babasına der:

“Baba beni tanıdın mı?” der.

Paşa da o zaman kızını tanır. Kız:

Baba bak sen ben sana dedim evin direği kadındır. Ben o tembel adamı, düzelttim çalışmaya gönderdim. Onun gönderdiği para ile bu evi yaptım.” der.

Paşa da o zaman hatasını anlar ve kızına sarılıp, barışırlar.

52. KARDEŞLİĞİN DEĞERİ

EB: 323

Zamanın birinde iki kardeş varmış. Kardeşlerin bir tanesi psikolojik rahatsızlığı varmış. Bir kardeşte akıllıymış. Bu iki kardeşin dört tane keçisi bir tane de ineği varmış. Akıllı kardeş her gün çalışıp hayvanlara bakarmış. Bir gün yorulan akıllı kardeş, deli kardeşine şöyle demiş:

“Kardeşim, bizim dört tane keçimiz, bir tane de ineğimiz var. Gel hayvanlarımızı bölüşelim.” demiş.

İki kardeş hayvanlarını aralarında paylaşırlar. Akıllı kardeş dört tane keçi alır, deli kardeşe de inek kalır. Akıllı kardeş ertesi gün dört tane keçisini alıp kıra gider. Deli kardeşte gidip ineğini alıp ormana bir ağaca bağlayıp evine döner. Akşam ineği almak için gidince bakar ki ineği kurt yemiş. Deli kardeş sinirden ağaca tekme atmaya başlar. Bu deli çocuk ağaca vururken ağacın kökünden çil çil altın çıkar. Çocuk deli olduğu için ağaçtan çıkan altınların ne olduğunu anlamaz. O sırada bir altın deli çocuğun çorabının içine girer. Çocuk, akşam eve döndüğü vakit akıllı kardeşi de gelir. Akıllı kardeş bakar ki inek ortada yok. Deli olan kardeşine sorar:

“Kardeşim, inek nerde?” diye sorar. Deli kardeş:

“Ben ineğimi ağaca bağladım eve geldim. Akşam gidip baktım ki kurt ineği yemiş. Ben de o sinirle ağaca öyle vurdum ki ağaç korkudan sıçtı, inanmıyorsan bak ağacın pisliği çorabıma yapıştı.” der.

Akıllı kardeş bakar ki çorabın içinden altın çıkar. Hemen gidip yaşlı bir kadından çap isterler. Yaşlı kadın fakir olan bu iki kardeşin çap ile neyi ölçeceğini merak ettiği için çapın altına bir yapışkan yapıştırır. Kardeşler hemen bir çap alıp ağacın olduğu yere gidip altınları alırlar. Çapı alan kadın bakar ki altında bir altın yapışmış. O an anlar ki iki kardeş bir gömü bulmuşlar. Hemen gelip iki kardeşe der ki:

“Siz gömü buldunuz, bana da biraz verin!” der. Akıllı kardeş deli olan kardeşine derki:

“Kardeşim, bu kadın altın bulduğumuz anlamış. Sen burada kapının önünden sakın ayrılma ben gidip bu altınları gömeyim.” der.

Akıllı kardeş altınları alıp gömmeye giderken bakar ki deli olan kardeş kapıyı sırtına almış arkasından geliyor. Akıllı kardeş:

“Ben sana demedim mi kapının önünden ayrılma!” der. Deli olan kardeş:

“Kapı sırtımda önünden ayrılmadım.” der.

İki kardeş altın buldukları ağacın altına gidip tekrar altınlarını oraya gömerler. Vakit geç olunca ikisi ağaca çıkıp orada sabahlamak üzere uyurlar. Gece ağacın altında cinler periler gelip oturur. Bunların sesini duyan akıllı kardeş çok korkar ve kardeşine derki:

“Kardeşim, sakın sesini çıkarma bunlar bizi yer.” der.

Deli olan kardeşte sırtında kapı ile ağaca çıkmıştır. o sırada sırtındaki kapıyı aşağı atınca cinler periler korkudan kaçıp giderler. Akıllı kardeş böylece deli kardeşi sayesinde hem zengin olur hem de cin ve perilerden kurtulur. İki kardeş daha sonra zenginlik içinde yaşarlar.

K.K.17

53. KARDEŞLİK HAKKI

EB: -

Tilki bir gün aslanın yanına gelir:

“Aslan kardeş biz kardeş olalım.” der.

Aslan bakar ki tilki kardeş olmak istiyor o da tilkiye acır.

“Tamam tilki biz kardeş olduk. Sen artık benim yanımda kalabilirsin.” der.

Aslan her gün gidip av avlar getirir, bal getiri ikisi birlikte yerlermiş. Tilki de yan gelip keyfine bakmış. Bir gün yine aslan ava gider kardeşi ile yemek için yiyecek arar. Dere tepe gezer akşama kadar av avlar. Neyse avladığı bir şeyi yanına alıp eve gelir. Yorgunluktan ayakta duramayan aslan akşam gelir bakar ki tilki onun yatağına uzanmış keyfine bakıyormuş. Aslan:

“Tilki kardeş sen benim yatağında ne yapıyorsun?” der. Tilki:

“Biz kardeş değil miyiz?” der. Aslan:

Evet kardeş olduk” der. Tilki:

Benim yerim dardır kardeş, ben artık senin yerinde uyuyacağım.” der.

Aslan tilkiye çok kızar ama kardeşlik hakkı bir şey yapmaz ve orayı terk edip gider.

K.K.39

54. KARISINA KIZAN KUŞ

EB: -

Zamanın birinde bir padişah varmış. İki tane erkek çocuğu varmış. Padişah ilk bahar da bir çeşmenin üzerine çadırını kurup keyfine bakarmış. Bir gün bir karı koca kuş gelip padişahın çadırının üzerine yuva yapar.

Karı koca olan bu iki kuşun dört tane civcivleri olur. Bir gün anne kuş gidip gelmez. Eşini uzun süre bekleyen erkek kuş eşinin başına bir şey geldiğini anlar. Dört civciv yetim kalınca erkek kuş evlenmeye karar verir.

Erkek kuş kanatlarını çırpıp dağdan dağa uçar. Gider ki bir kuş sürüsü görür aralarına girip:

Sizde dul kadın yok mudur?” diye sorar. Kuşlar:

“Sen ne diyorsun?” derler. Erkek kuş:

“Benim hanımım öldü, kimse yok mu benimle evlensin?” der. Oradaki bir kuş:

“Sen küçük bir kuşsun, ben seninle evlenirim ama yarın öbür gün çocukların farklı olur.” der. Erkek kuş:

“Kız, benim çocuklarım yetim diye bahane bulma.” der.

Neyse bu kuşu gelin alıp yuvasına götürür. Dört beş gün yeni gelin kuş civcivlere yem getirir. Erkek kuş karısına güvenince avlanmaya çıkar. Gelin gelen

kuş bu civcivleri orada öldürüp yuvadan atar. Erkek kuş geri döner bakar ki civcivleri yok. Karısına sorar:

“Hanım, ne oldu bu civcivlere?” diye sorar. Karısı:

“Sen bu çocuklara iyi bakmamışsın. Hepsi zatürre oldu, öldüler” der.

Erkek kuş, bunu unutmaz. Aradan iki sene geçer. Tekrar padişahın çadırına gelip yuva yaparlar. Bu sefer yeni gelin gelen kuştan dört civciv doğar. Bir gün bu kadın kuş dışarıya gidince erkek kuş, civcivleri orada gagası ile vurarak öldürür. Dişi kuş gelip bakar ki yavruları ortada yok. Kocasına sorar.:

“Sen ne yaptın benim yavrularıma?” der.

“Gecen sene sen benim çocuklarımı öldürdün, bu sene de ben senin yavrularını öldürüyorum ki sen de anla acımı” der. İki orada kavga edip birbirlerini perişan ederler.

Kuşların başından geçen bu hadiseyi gören padişah, eşine derki:

“Hanım, Allah senin ölümünü bana göstermesin. İki oğlum üvey anneye kalmassın” der.

K.K.31

55. KARI-KOCA ANLAŞMAZLIĞI

EB: -

Bir adam varmış. Bu adam karısını kaybetmiş ve yapayalnız kalmıştı. Karısını kaybeden bu adam artık kendine helal süt emmiş bir kadın bulup evlenmek istemiş. Adam, köyden muhtar olan arkadaşına; kendisine bir kadın bulup evlenmek istediğini söylemiş. Muhtarın eli kolu uzunmuş. Çok geçmeden muhtar ona dul bir kadın bulmuş. Muhtar, kadına gidip arkadaşının niyetini anlatmış. Kadın da adamı görmek istediğini söylemiş.

Muhtar, arkadaşının evine gelip olanları adama anlatmış. Bunu duyan adam da kadınla görüşmeyi kabul etmiş. Muhtar da kadına haber salmış. İki gün sonra kadın ile bu adamı görüştürmüş. İkisini de evine davet etmiş. Adamla kadın daha

konuşmadan birbirlerini süzmüşler. Adam kadını beğenmiş, kadın da adamı beğenmiş lakin kadının bir şartı varmış. Kadın:

“Ben senenin üç yüz altmış dört günü inat ederim. Yılda sadece bir gün inat etmem. Eğer bu inadımı kabul edersen seninle evlenirim.” demiş. Köylü adam:

“Peki, muhtar sen ne diyorsun bu işe?” diye sormuş. Muhtar:

“Vallahi kadın güzel sen bilirsin.” demiş. Köylü adam:

“Kabul ederim, lakin benim de şartım var.” Kadın:

“Şartın nedir?” demiş. Köylü adam:

“Bende yılda bir gün deliririm. Eğer bu deliliğimi kabul edersen bende seninle evlenirim.” demiş. Muhtar:

“Madem öyle o zaman ikiniz de birbirinizin şartlarını kabul ederseniz sizi evlendirelim.” demiş.

İkisi de birbirlerinin şartların kabul edip evlenmişler. Bu adam evlendiği günün tarihini bir yere not etmiş ki delireceği günün üstüne gün geçmesin. Gel zaman git zaman bu kadının inadı kocasını delirtmeye başlamış. Adam su ister su vermez, ekmek ister ekmek vermez. Ne isterse ya ikiletir ya da yapmazmış. Günler aylar birbirini takip etmiş.

Bir gün bu köylü adam efkârlanmış. Odanın ortasına oturup sigarasını tütürmeye başlamış. O sırada iki elini kaldırıp kafasını havaya kaldırmış. Allah’ a isyan edecekken tavanda bir tarih görmüş, bir de bakmış ki sene de bir delirme şartının üstünden iki gün geçmiş ve delirmeye karar vermiş.

Adam hemen karısının yanına koşmuş. Bu adam karısıyla konuştuktan sonra karısına çay yapmış. Saçlarıyla oynamış. Şarkılar söylemiş. Ninnilerle karısını uyutmaya çalışmış lakin kadın uyuyamamış. En sonunda dayanamayıp kocasıyla konuşmaya karar vermiş. Kadın:

“Herif; biz seninle bir yıldan fazladır evliyiz, ben seni hiç böyle görmedim. Senin neyin var, bu hizmet neyin nesidir?” demiş. Adam:

“Bugün başım çok dönüyor, galiba delirmek üzereyim.” Kadın:

“Senin delirmen böyle mi oluyor?” Adam:

“Evet, benim delirmemin başı böyle oluyor.” demiş ve beraber uyumuşlar.

Gecenin ilerleyen vakitlerinde adam yataktan çıkıp ahıra gitmiş. Kazmayı saptan çıkarıp içerde yatakta uyuyan kadına doğru hızla yürümeye başlamış. Önce eline geçirdiği bir matara suyla suyu uyuyan karısının yüzüne fırlatmış. Yataktan fırlayan kadın, bir de ne görsün; kocasının elinde bir kazma iki kürek. Neye uğradığını şaşırarak kadın:

“Herif! Sen gece gece elindekilerle ne yapacaksın, Allah belanı versin, yoksa beni mi gömeceksin? Ula herif, demek beni öldürmeden önce bana iyi davrandın ki seni iyi hatırlayayım he? Allah belanı versin. Ardımdan gelirsin inşallah!” demiş.

Kadın korku içinde bağırırken muhtar yetişir. Muhtar, kadını görünce cin çarpmışa döner. Muhtar:

“Arkadaş sen ne ettin karına böyle?” Köylü adam:

“Delirdim muhtar. Dün benim delirme günümdü.” demiş. Muhtar:

“Karın bir şey demez mi bu işe?” Köylü adam:

“İstersen bu soruyu ona sor.” demiş ve karısını çağırmış. Muhtar:

“Kızım sen ne dersin, olur mu böyle, ya seni bir gün kazmadan kürekten öldürürse?” demiş. Kadın:

“Biliyorum muhtar fakat biz birbirimizin şartlarını kabul ettik ben bir şey yapamam.” demiş. Muhtar:

“Bu böyle olmaz, gelin bu şartlarımızı kaldırın, mutlu mesut yaşayın.” demiş.

Bu teklife kadın da kocası da çok sevinmiş çünkü ne adam karısının inadını çekmek istiyormuş ne de kadın kocasının deliliğine katlanmak istiyormuş. İkisi de bu teklifi kabul etmişler ve o günden sonra ne adam delirmiş ne de kadın inat etmiş mutlu mesut yaşamışlar.

56. KEÇİ İLE KURT

EB: 8

Bir varmış bir yokmuş, bir koyun ile bir keçi varmış. İki sürüden uzak kalmışlar. Keçi koyuna demiş ki:

“Gel çişimizi yapalım, kimin çışı köpürürse o gidip sürüye yetişsin. Kimin çışı köpük vermezse o burada kalacak.” demiş.

İki yan yana gelip çiş yaparlar. Koyunun çışı köpük verir, koyun gidip sürüye katılmış. Keçi ise yalnız başına kalmış. Az kalmış çok kalmış vakti gelince keçi iki yavru doğurmuş. Birine Sewling birine Hewling adını vermiş. Keçi yavrularını beslemek için her sabah ormana otlanmaya gidiyormuş. Eve geri geldiğinde de:

“Sewlingim, Hewlingim, anne hayran anne kurban ben yaylaların dağlarına gidiyorum, göğüslerimi süt ile dolduracağım. Ben gelene kadar kapıyı sakın kimseye açmayın!” der. Onlarda:

“Tamam anne!” deyip kapıyı kimseye açmazlar.

Keçi her sabah dağlara gidip otlandıktan sonra kapının önüne gelip şöyle der:

“Ben yaylaların dağlarına gittim, göğüslerimi süt ile doldurdum.

Sewlingim, Hewlingim anne hayran anne kurban!” der.

Sewling ile Hewling kapıyı açar, her biri memenin bir ucundan tutup karınlarını iyice doyururlar.

Keçinin yuva yaptığı yerde bir tilki, bir ayı ve bir kurt yaşarmış. Yani tilki, ayı ve kurt bu keçinin komşularıymış. Bir gün sabah keçi uyanır ve şöyle der:

“Sewling, Hewling ben bugün çok uzaklara gideceğim. Ben gelene kadar kapıyı kimseye açmayın. Bizim bir kurt komşumuz var. O sizi yemek istiyor. Onun sesi kalındır, ayakları ise karadır. O geldiği vakit sakın sakın ona kapıyı açmayın.”

Sewling ile Hewling:

“Anne, sen rahat ol, sen gelene kadar biz uyuyacağız. Sen rahat ol işine git” derler.

Keçi evden ayrılıp gider. Keçinin ayrıldığını gören kurt gelir:

“Ben yaylaların dağlarına gittim, göğüslerimi süt ile doldurdum.

Sewlingim, Hevlingim anne hayran anne kurban!” der.

Sewling ile Hewling kapının ardına gelip şöyle derler:

“Senin sesin kalın, sen bizim annemiz değilsin.” derler ve kapıyı açmazlar.

Kurt gidip dolaşır, sesini inceltip tekrar gelir.

“Ben yaylaların dağlarına gittim, göğüslerimi süt ile doldurdum.

Sewlingim, Hevlingim anne hayran anne kurban!” der.

Sewling ile Hewling:

“Ayaklarınız bize göster. Ayakların beyaz mı siyah mı?” derler.

Kurt siyah ayaklarını gösterince yavrular:

“Sen bizim annemiz değilsin, annemizin ayakları beyazdır.” derler ve kapıyı açmazlar.

Kurt oradan ayrılıp bir değirmene gider.:

“Değirmenci, benim ayaklarımı una sür ayaklarım beyaz olsun.” der.

Değirmenci de kurdun ayaklarını un içine koyunca kurdun ayakları beyaz olur. Kurt oradan ayrılıp keçinin evine gelir.

“Ben yaylaların dağlarına gittim, göğüslerimi süt ile doldurdum.

Sewlingim, Hevlingim anne hayran anne kurban!” der.

Sewling ile Hewling bakar ki ayakları beyaz, kapıyı açarlar. Kurt orada ikisini yiyip gider.

Akşam olup keçi döndüğünde bakar ki ne Sewling ne Hewling ortada var. Elleri ayakları titrer. Çıkıp ayının evine gider, kapıyı çalar. Ayı kapıyı açıp:

“Keçi kardeş ne oldu?” diye sorar. Keçi:

“Ayı, ayı sen mi Sewlink ile Hewling yedin? Sen yarın benim ile savaşmaya geleceksin.” demiş. Ayı:

“Keçi kardeş, vallahi billahi ben senin yavrularını yemedim. Kavga etmeye de gelmeyeceğim.” demiş.

Keçi oradan ayrılıp tilkinin evine gider. Kapıyı “gum, gum, gum!” vurur. Tilki kapıyı açar açmaz keçi şöyle der:

“Tilki sen mi Sevlık ile Hewlingimi yedin? Sen yedin ise sabah benimle kavgaya geleceksin” demiş. Tilki yemin eder:

“Keçi kardeş, ben senin yavrularını yemedim. Seninle kavga etmeye de gelmeyeceğim.” demiş.

Keçi ciğerleri yanmış bir halde kurdun evine gider. Keçi kurdun kapısını da hırs ile çalar. Kurt kapıyı açınca keçi:

“Hain kurt, sen mi Sevlık ile Hewlingimi yedin? Sen yedin ise sabah benim ile savaşmaya geleceksin.” demiş. Kurt:

“Evet ben yedim senin Sewlingini, ben yedim senin Hewlingini. Sabah seninle kavgaya geleceğim.” demiş. Keçi:

“Sabah şafak vakti falan yere gel. Seninle cengimiz olacak.” der. Kurt:

“Tamam, öyle olsun.” der.

Keçi hemen demirciye gidip durumu anlatmış.

“Demirci, sabah kurt ile cengim var. Benim boynuzlarımı sivrilt” demiş.

Demirci keçinin boynuzlarını jilet gibi keskin hale getirir, keçi oradan ayrılıp evine gider.

Keçi gittikten sonra kurt demirciye gelir:

“Benim dişlerimi öyle sivri yap ki keçinin boynunu bir ısırışta koparayım.” demiş.

Demirci kurdun dişlerini öyle bir hale getirmiş ki keçiyi kesmesin.

“Tamam, senin dişlerini bıçak gibi biledim” demiş.

Kurtta oradan ayrılıp evine gider. Sabah erkenden uyanıp cenk edecekleri yere gelirler. Keçi:

“Acımasız kurt, hamleni yap.” der.

Kurt yukarıdan keçinin üzerine doğru gelir. Keçi jilet gibi boynuzları ile kurdun karnına vurup, karnını yırtar, bağırsaklarını ortaya çıkarır. Kurt geri geri gidip yere yığılır ve orada ölür. Keçi sewing ile Hewlingi alıp evine gider.

K.K.43

57. KEÇİ İLE KURT (1. VARYANT)

EB: 8

Bir varmış bir yokmuş. Zamanın birinde bir dağ evinde yalnız başına yaşayan bir amca varmış. Bu amca her gün dağ bayır gezermiş. Bir gün gezdiği sırada bir keçi bulmuş, sahibinin olmadığını görünce onu alıp doğru evine götürmüştü. Tek başına yaşayan amcaya bu keçi can yoldaşı olmuş. Bir zaman sonra bu keçinin üç tanede yavrusu olmuş. Yaşlı amca bu keçilere Engüşüm, Mengüşüm, Gülengüşüm isimlerini vermiş.

Gel zaman git zaman, yaşlı amca ölmüş. Anne keçi yaşlı amcayı boynuzlarıyla sürükleyerek toprağa gömmüş ve daha sonra yavrularının yanına dönmüş. Keçi ve yavruları yaşlı amcanın evinde tek başlarına yaşamaya devam etmişler. Anne keçi her gün yavrularına ot getirmek için dışarıya çıkıyormuş. Evde tek başına kalan yavruları için endişelenen anne onları etrafına toplayıp:

“Ben dışarı gidince kapıyı kimseye açmayın! Ben geldiğim zaman size Engüşüm, Mengüşüm, Gülengüşüm! Ben geldim açın kapıyı memelerim dolu süt, ağzım dolu ot getirdim. Sizde bana ayağını göster o zaman diyeceksiniz, ondan sonra kapıyı açacaksınız.” demiş

Uzun bir süre bu olay bu şekilde devam etmiş, bu olay devam ederken uzaktan bir kurt bütün olan biteni gözlüyormuş. Anne keçinin yavrularına öğrettiği tekerlemeyi işitince keçinin evden çıktığı bir gün doğruca gidip bir yerde kendini kirece bulmuş daha sonra yavruların bulunduğu evin kapısına gelmiş.

“Engüşüm, Mengüşüm, Gülengüşüm! Açın kapıyı ben geldim. Memelerim ile süt, ağzım ile ot getirdim.” demiş. Bunu duyan yavrular:

“Ayağını uzat da bakalım.” deyince kurt kirece bulduğu ayağını da uzatıp onlara gösterir. Kireçten bembeyaz olan ayağı da görünce annelerinin olduğuna emin

olup kapıyı kurda açarlar. Kurt içeri girer girmez yavruları bir güzel yer daha sonra evden hızlıca uzaklaşır. Akşam olunca evine dönen anne keçi, evin kapısını sonuna kadar açık görünce içeriye telaşlı bir şekilde girer. Yavrularının olmadığını görünce kendini dışarı atar ve onları aramaya başlar. Yolda gördüğü bütün hayvanlara yavrularını sorar ama bir türlü onları bulamaz. Çaresizce evine geri dönmek üzereyken karşısın da karnı yere kadar çıışmış bir kurt görür. Kurda yavrularını görüp görmediğini sorar kurt, hain bir yüz ifadesiyle:

“Yavrularını boşa arama onlar artık benim midemde!” diyerek anne keçiyi de yemeye çalışır.

Anne keçi yavrularının acısıyla kurdun karnına boynuzlarını geçirir. Oracıkta yere yıkılan kurdun karnından yavrularını çıkartır ve onları kurtarır. Keçi yavrularını evlerine doğru götürür ve bir daha da asla onları yalnız başına bırakıp bir yere gitmemiş.

K.K.14

58. KEÇİ VE KURT (2. VARYANT)

EB: 8

Bir keçi üç tane yavru doğurmuş. Bir gün keçinin sütü azaldığı için gür otlaklara gidip otlanmaya karar vermiş. Gitmeden önce yavrularını yanına çağırıp iyice tembihlemiş.

“Yavrularım ben otlanıp size süt getireceğim. Benden başka sakın kimseye kapıyı açmayın! der. Yavruları:

“Anne peki senin geldiğini nasıl anlayacağız?” diye sorarlar. Anne keçi:

“Ağzımda ot, memem de süt getirdim dediğim zaman kapıyı açın!” der.

Anne keçi otlanmaya çıkar akşama kadar gelmez. Keçinin üç yavrusu da evden dışarı çıkmaz. Akşam keçi geldiği vakit kapıyı çalar:

“Ağzımda ot, memem de süt getirdim!” diye seslenir.

Anne keçinin sözlerini duyan üç yavrusu kapıyı açar ve annelerinin memesini emer.

Aradan birkaç gün geçer. Bir gün kurt, anne keçi ile üç yavrusunun bu sözlerini duyar. Ertesi gün keçi evden ayrıldıktan sonra akşama doğru kurt gelip kapıyı çalar.

“Ağzımda ot, memem de süt getirdim!” diye seslenir.

Keçinin yavruları da anneleri geldi diye düşünür ve kapıyı açarlar. Kurt orada üç yavruyu da yer.

Anne keçi iyice otlanıp memeleri süt dolunca yavrularını beslemek için dönmüş. Gelmiş kapıyı çalmış kimse açmamış. İçeri girip baktığında yavrularının evde olmadığını görmüş. O an kurdun gelip yavrularını yediğini anlamış. Hemen gidip boynuzlarını bıçak gibi bilemiş ve kurdun yanına gitmiş. Keçi bıçak gibi bilemediği boynuzlarını kurdun karnına saplamış. Kurdun karnı yırtılınca üç yavrusu ortaya çıkmış. Anne keçi yavrularını alıp yuvasına dönmüş, hain kurtta cezasını bulmuş.

K.K.41

59. KEDİ İLE ASLAN

EB: 13

Bir gün aslan ile kedi karşılaşırlar. Aslan kediye bakar sonra da şöyle der:

“Kedi, sen bana benziyorsun” kedi

“Evet doğru çünkü ben senin dayımın” der. Aslan:

“Madem sen dayımsın, neden böyle küçük kalmışsın” der. Kedi:

“Yeğenim ben böyle değildim, insanlar beni bu hale getirdi” der.

Aslan kedyi orada bırakıp gider. Bir gün yolda bir çiftçiye rastlar. Aslan çiftçiye derki:

“Çiftçi ben acıktım, öküzlerinden birini yiyeceğim” der. Çiftçi:

“Aslan sen padişahsın, benim öküzlerimi ne yapacaksın. Bana izin ver ben köye gidip sana bir koç getireyim sana layık bir sofraya hazırlayayım” der. Aslanın keyfi yerine gelir ve kabul eder. Çiftçi:

“Yalnız bir şartım var, ben gidip gelene kadar seni bağlayacağım yoksa sen öküzlerimi yersin” der.

“Aslan çiftçinin hazırlayacağı sofranın hayalini kurar ve kabul eder. Çiftçi aslanı bir ağaca sıkıca bağlar. Aslan hareket edemeyecek duruma gelince eline bir demir alır ve aslanın kırılmadık kemiği kalmayınca kadar döver onu. Sonra da ipleri çözüp gider. Aslan zar sor kendine gelir ve şöyle der:

“Benim dayım haklıymış, bu insanlara güven olmaz” der.

K.K.50

60. KEKLIĞIN İHANETİ

EB: -

Bundan uzun zaman önce Dersimde insanlar birbirine düşmüş herkes birbirini şikâyet eder dururmuş. Kimsenin kimseye güveni kalmaz. İşte o zamanlarda Dersim’e bir paşa gelir. Gelen paşa dediğim dedik bir paşaymış. Şehrin ağaları, ileri gelenleri toplanıp paşayı ziyaret etmeye karar verirler. Kendi aralarında paşaya ne hediye götüreceklerini konuşurlar. En sonunda bir kafese çok güzel öten bir keklik koyup paşaya ziyarete giderler. Paşa, misafirlerini ağırlar. Misafirler paşaya getirdikleri hediyeyi takdim ederler. Paşa:

“Bana getirdiğiniz bu hediyenin anlamı nedir, bu kekliğin özelliği nedir?” diye sorar. Misafirler:

“Paşam bu keklik bu civarda en güzel öten kekliktir. Bunu avcılar bir kafese koyar, keklik çok güzel öttüğü için çevredeki diğer keklikler gelip bunun etrafında toplanırlar. İşte o zaman bütün keklikler tuzağa düşmüş olur.” cevabını verir.

Paşa bir müddet düşündükten sonra hediyeyi alır ve kekliği kafesinden çıkarıp kafasını koparır. Oradakiler birden telaşa kapılır. Paşa bizim hediyemizi beğenmedi diye söylenmeye başlarlar. Paşa bakar ki misafirleri huzursuzlanmaya başlar o zaman onlara sorar:

“Ben sizin hediyenizi beğendim ama neden kafasını kopardığımı anladınız mı?” der. Misafirler:

“Hayır, madem beğendiniz neden kafasını kestiniz?” derler. Paşa:

“Bu kendi cinsine zıttır. Kendi soyuna ihanet eden kim olursa olsun akıbeti er ya da geç böyle olur.” der.

Oradakiler de birbirlerine düşüp birbirlerini şikâyet etmenin ne kadar kötü olduğunu anlarlar ve bir daha birbirlerinin şikâyet etmeyi bırakırlar.

K.K.8

61. KELOĞLAN'IN İNTİKAMI

EB: 351

Bir varmış bir yokmuş, köyün birinde kel bir adam varmış. Herkes buna kel dermiş. Ama o bu söze çok kızar kendisine kel denilmesini istemiyormuş. Bir gün aklına bir fikir gelir. Kendi kendine:

“Benim bir ineğim var, ben bu ineği kesip bütün köylüleri yemeğe davet edersem belki bana artık kel demezler” diye düşünür.

Kel, kalkıp ineğini keser akşama güzel bir yemek yapar ve köylüleri yemeğe davet eder. Köylüler gelip yemeğini yerler geç vakte kadar kalıp sohbet ederler. Kalkınca hep bir ağızdan:

“Eline sağlık kel” derler.

Kel adam bunun üzerine daha çok kızar ve onlardan intikam almaya karar verir. Kalkıp ineğinin dersini güneşte kuruttuktan sonra onları bozuk para şekline getirip bir torbaya koyar ve sırtına alıp yola çıkar. Gide gide bir köye ulaşır. Köylüler:

“Hayırdır kel nereye gidiyorsun, akşam oldu gel misafirimiz ol” derler. Kel:

“Ben padişahı hazinesini taşıyorum, bu gece burada kalacağım ama hazineye bir şey olursa ne ben kurtulurum ne de köy kurtulur” der. Köylüler:

“Sen merak etme, kimse padişahın emanetine karışmaz” derler.

Herkes gece uyuduğu vakit kel gizlice gidip torbasını dereye boşaltır sonra da gelip uyur. Sabah kalkar ortalığı ayağa kaldırır:

“Padişahın hazinesini çaldınız, ben şimdi ne yapacağım? padişah beni de sizi de sağ bırakmaz” der.

Köylüler korkudan kalkıp bir çuval dolusu para verip gönderirler. Kel adam bir torba para ile köye gelir. Köylüler onu görünce:

“Kel sen neredeydin” diye sorarlar. Kel:

“Ben ineğimin dersini kuruttuktan sonra beş kuruş, on kuruş şekline getirip karşı köye götürüp sattım. Bir çuval dolusu para ile geldim” der.

Bu sözleri duyan köylüler kalkıp hayvanlarını keserler ve onlarda kelin yaptığı gibi beş kuruş on kuruş haline getirip yola çıkarlar. Kelin daha önce gittiği köye gidip:

“Deri satarız, deri satarız” diye bağırlar. Köylüler gelip bekarlar:

“Siz bu kadar deriyi getirdiniz satıyorsunuz da kimse almaz ki” derler. Köylüler:

“Bizim köyden kel biri vardı getirip burada deri satmış size, neden bizden almıyorsunuz?” diye sorunca köylüler kelin kendilerini kandırdığını anlarlar. Hepsi bir araya gelip:

“Sizin köydeki kel bizi kandırdı, onu yakalayamayacağımıza göre acısını sizden çıkaracağız” derler.

Bunu der demez onları iyice döverler. Bunlar köye dönerken kel adamın kendilerine oynadığı oyuna çok kızarlar ve ondan intikam almaya karar verirler. Kel köylülerin geldiğini görünce hemen gidip köydeki bütün dışkıyı bir torbaya koyup yola çıkar. Bu sefer başka bir köye gider. Gittiği köyde misafir olur. Köylülere:

“Ben padişahın kumaşlarını götürüyorum, bu akşam burada misafir olacağım sakın bir şey olmasın” der. Köylülerde:

“Hay hay kel, gel sen misafirimiz ol.” derler.

Gece kel adam kalkıp torbasını harman yerine götürüp boşaltır sonra da gelip yatağına uzanır. Sabah kalktığı vakit ortalığı birbirine katar:

“Eyvah eyvah, padişahın kumaşları gitti. Şimdi ne sizi sağ bırakır ne de beni!” diye bağırlar. Köylüler korkudan kalkıp ona kendi aralarında kumaş alıp verirler. Kel kumaşları alıp yola çıkar. Köyüne gelince köylüler ona:

“Kel sen neredeydin?” diye sorarlar. Kel adam:

“Ben köydeki kurumuş dışkıları topladın falanca köye gittim, onun karşılığında bana kumaş verdiler” diye cevap verir.

Köylüler bunu duyar duymaz etrafa dağılıp köyde dışkı bırakmazlar. Hepsini torbalara koyup bahsettiği köye giderler. Oraya gittiklerine:

“Bok satıyoruz, bok satıyoruz” diye bağırlar. Köylüler:

“Yahu siz delirdiniz mi, nerde bok satıldığı görülmüş?” derler. Bunun üzerine adamlar:

“Bizim köyden kel biri boraya getirip size satmış. Siz de karşılığında ona kumaş vermişsiniz” derler. Köylüler o an anlarlar ki kel onlara oyun oynamış.

“Demek kel bize oyun oynadı, o elimizden kaçtığına göre intikamını sizden alacağız” deyip onları iyice döverler.

Köylüler ikinci defa kelin oyununa maruz kaldıklarını anlayıp bu sefer kessin intikam almaya karar verirler. Gelip keli yakalarlar ve dereye atmak için dere kenarına götürürler. Bakarlar ki su seviyesi çok yüksek değil bir ağaca bağlarlar:

“Gece su seviyesi yükselince gelip suya atarız” deyip giderler. Kel adam ağca bağlı bir halde beklerken bir çoban gelir. Çoban:

“Ne oldu, kim bağladı seni?” diye sorar. Adam:

“Köylüler bana padişahın kızını istediler. Bende kabul etmedim. Onlar da eğer evlenmezsen seni suya atarız dediler.” diyerek çobanı kandırır. Çoban:

“Padişahın kızını sana veriyorlar, sen kabul etmiyorsun. Sen şimdi kendi kıyafetlerini bana ver. Ben senin yerine geçeyim. Padişahın kızıyla ben evleneyim.” demiş.

Orada elbiselerini değiştirirler. Fakir adam çobanın koyunlarını alıp gitmiş. Akşam derenin suyu yükselince köylüler gelir. Ağaca bağlı adam:

“Tamam, padişahın kızıyla evleneceğim.” demiş. Köylüler:

“Sen kim padişahın kızını almak kim?” deyip adamı suya atmışlar. Sonra da köylerine geri dönmüşler. Sabah bakıyorlar ki fakir adam bir sürü koyun ile köye gelmiş. Köylüler:

“Biz seni suya attık. Sen nasıl yaşıyorsun?” demişler. Fakir adam:

“Siz beni suya atınca ben suyun içinde ağladım. Suyun altında binlerce koyun var. Ben de bunları alıp döndüm. Gerisini suda bıraktım.” demiş.

Köylüler bu duruma şaşırırlar.

“Bizde bu koyunlardan isteriz.” demişler. Adam:

“Gelin su kenarına gidelim. Suya atlayın oradan kendinize alın.” demiş.

Birlikte su kenarına gitmişler. Köylüler acele ile suya atlamışlar. Hepsi orada boğulup gitmişler. Böylece köyde kendisine kel diyecek kimse kalmamış

K.K.13

62. KEŞİŞİN KIZLARI

EB: -

Zamanında bir keşişin üç kızı varmış. Bir gün bu keşişin düşmanları keşişin ailesini öldürünce keşiş, üç kızını kurtarmak için büyü yapar ve üçünü de beyaz kurda dönüştürür. Bu üç beyaz kurt, kız çocukların kaçırıp beyinlerini yermiş. Kurtlar kızların sadece beynini yer vücuduna ise dokunmazmış. Bu durum uzun bir süre devam eder, kurtlar yakaladıkları herkese zarar vermeye başlar. Bir gün bir kurt bir değirmene girer. Yalnız olan değirmenci tek başına ne yapacağını şaşırır. Can havliyle ocaktaki ateşi kurdun ağzına atar. Değirmenci ateşi kurdun ağzına atar atmaz bu kurt birden bir kıza dönüşür ve dile gelir:

“Beni öldürme, ben insanım” der. Değirmenci:

“Madem insansın, nasıl bu kılığa girdin?” der. Kız:

“Ben falanca keşişin kızıyım. Biz üç kız kardeştik. Babam böyle bir zulüm görünce bizi büyü ile kurt haline döndürdü. Biz de babamıza bu zulmü yapanlardan intikam alıyoruz.” der.

Değirmenci bu kızın hikayesini dinledikten sonra onunla evlenir ve mutlu olur. Geriye kalan iki kurt kalır. Bir gün yine bir kurt sürüsü bir köydeki hayvanlara saldırınca köyün köpekleri kurtları kovalamaya başlar. Bu beyaz kurtlardan biri köpeklerden kaçarken bir kara çalıya değer. O da o sırada insan haline gelir ve o köyde kalır.

Geriye sadece bir beyaz kurt kalır. Bu son kalan kurtta bir gün bir köye gidip bir kadının hayvanlarına saldırır. Beyaz kurt tam bir kuzu alıp kaçacakken elinde maşrapa olan bir kadın bulaşık yıkıyormuş. Kadın kurdu görünce çamaşırlarını yıkadığı suyu kurdun üzerine atar. Kurdun üzerine su değdiği vakit o da bir kız olur. Meğerse onunda tılsımı suymuş. Kadın bu kızın hikayesini dinleyince bunu yanına alır, kız da bu evde cariyeye olarak kalmış. Keşişin üç kızının hikayesi böyle olmuş.

K.K.24

63. KÖPEĞİN SADAKATI

EB: -

Zamanın birinde bir peygamber devler ile savaşıyor. Bir gün bu peygamber gelip bakıyor ki devler bir oğlunu öldürmüşler. Oğlunu bir tepenin başında gömüp üç gün üç gece ağlar. Peygamber ve küçük oğlu devlerden intikam almak için yola çıkarlar. Epey yol gidince küçük oğlu geç kalır. Oğlunu göremeyen peygamber geri dönüp oğlunu arar. Gelip bakar ki küçük oğlunun yüzü çizilmiş bir halde duruyor.

“Oğlum, ne oldu?” diye sorar. Oğlu:

“Baba ben bir şey ile dövüştüm, vurduğum taşla öldürdüm. Bu öldürdüğüm şey nedir?” der.

Peygamber bakar ki orada ölü bir aslan yatıyor.

“Oğlum bu aslandır. Sen bunu nasıl taşla vurup öldürdün?” der. Oğlu:

“Baba, beni yiyecekti ben de kaldırıp taşla vurunca öldür.” der.

Neyse aslanı orada bırakıp devlerin üzerine yürümeye devam ederler. Bunlar devlerin olduğu yere gidip devler ile savaşırlar. Devleri yenen baba oğul bir kısım devleri esir alırlar. Onları getirip bir şehir yaptırırlar.

Bu peygamber yine bir gün oğlu ile dolaşırken bakar ki bir yılan tavuğun civcivlerini almak istiyor ama horuz onu gagası ile vurunca yılan geri çekiliyor. İkisi onlara bakıp:

“Bunlar nedir acaba?” derler. Oğlan:

“Baba bak bunlar yavrularını korumak istiyor. Sen nasıl çocuklarını koruyorsan bunlarda çocuklarını koruyor. Ben bu yılanı öldüreceğim.” der.

Oğlan orada yılanı vurup öldürür. Tavuk ve horozu civcivleri ile alır evine götürür. Bu horoz her ne zaman vakitsiz öterse kötü bir şey oluyormuş. Oğlan orada horozu vakitsiz öttüğü için keser.

Bir gün baba oğul yine ava çıkarlar. Bakıyor ki bir aslan köpeğın yavrularını yiyor. Köpek yavrularını korumak için canla başla savaşıyor ama gücü yetmiyor. Oğlan orada aslanı öldürür. Cebinde de biraz kuru et varmış. Kuru eti çıkarıp köpeğın önüne atar ama köpeğın ne olduğunu bilmiyor. Onları orada bırakıp eve gider. Akşam bakar ki o köpek yavruları ile beraber eve geldi. Oğlan babasına:

“Baba bu hayvan nedir?” der. Babası:

“Oğlum karışma ne olduğunu bilmiyorum ama demek bize sığınmış.” der.

Sabah olunca köpek havlar. Havlayınca uyanırlar bakarlar ki iki dev peygamberi öldürmeye gelmiş. Orada düşmanları fark ederler ve hemen orada öldürürler. Orada köpek evcilleşir ve o güden beri insanoğlu ile birlikte yaşar.

K.K.24

64. KÖROĞLUNUN NAMI

EB: -

Köroğlu, nam yapmış büyük bir eşkıyadır. Herkes onun isminden korkar. Gel gör ki Köroğlu zayıf ve cılız biridir. Eğer insanlar onu tanısa onun böyle büyük bir eşkıya olmadığını anlarlar.

Bir gün bir çoban Köroğlu'nun yaşadığı yere yakın sürüsünü götürür. Köroğlu bakar ki bu çoban izinsiz topraklarına girmiş. Kalkıp yanına gider ve şöyle der:

“Sen benim mekanıma nasıl destursuz gelirsin, madem geldin buraya bana çabuk bir Koç ver” der. Çoban:

“Sen de kimsin sana neden koç vereyim” diye sorar. Köroğlu:

“Sen beni tanımadın mı ben Koroğlu” der. Çoban karşısındaki adama bakar sonra da sopasını kaldırır ve şöyle der:

“Çabuk buradan git yoksa seni dayaktan geçiririm” der. Koroğlu bakar ki çoban ondan daha güçlü hemen oradan gider. Yaşadığı kaleye gidip adamını gönderir. Koroğlu’nun adamı gelir ve çobana şöyle der:

“Beni Koroğlu, gönderdi, sürünün içinde bana hemen bir koç göndersin” der. Çoban da adama:

“Benim bütün sürüm Koroğlu’nun. Buyur içinden en güzelini seç Koroğlu’na götür” der.

Koroğlu’nun adamı sürünün içinde en güzel koçu alır götürür. Koroğlu bakar ki adamı koçu alıp getirmiş. Koroğlu bunun üzerine şöyle der:

“Ben boyuma posuma güvenmiyorum ama işte benim adım güçlü. Ben adıma kurban olayım” der.

K.K.50

65. KURNAZ

EB: 351

Köyün birinde bir adam varmış. Bu adam çok fakirmiş. Evinde de bir yetim varmış. Köylüler her akşam birbirlerini yemeğe davet ederler ama bunları kimse davet etmezmiş. Bir gün böyle iki gün böyle fakara adam dayanamamış karısına demiş ki:

Hanım, bizim bir ineğimiz var, bir avuçta darımız var. Gel biz bunları pişirelim köylüleri davet edelim belki onlarda bizi artık davet ederler.” der. Karısı demiş ki:

“Yapma adam, bize sebep olma. Biz fakiriz” der

Adam karısını dinlemez ineği keserler. Tüm köyü akşam yemeğe davet ederler. Köy halkının hepsi gelip yer. Bir gün geçer iki gün geçer kimse bunları davet etmez. Kadın:

“Köpeğin oğlu, ben sana dedim bir avuç darımıza bize sebep olma pişirip yiyelim.” der.

Adam eşeğini dışarı çıkarır ineğin dersinin yükleyip karşılığında darı almak için şehirde satmaya götürür. Giderken yolda bir çiftçiye rastlar. Bakar ki adam çift sürüyor. Çiftçi derki:

“Kardeşim sen o deriyi ne yapacaksın?” der. Fukara adam:

“Ben bunu satacağım.” der. Çiftçi:

“Tohum attığı çapasını adama verir.

“Bak bu bizim ev orasıdır. Oraya git bu deriyi hanımına ver sana bir torba darı versin.” der.

Fukara adam adamın evine gider. Bakar ki içerde bir adam var. Kadın kaz kızartmış hazırlamış. Bu seferde kömbe tavaya koymuş kuzineye koymuş. Hazırladığı yemeği sonra da sepetin altına koyar. Adamı götürüp peteğin altına saklar. Fukara adam bir çuval darı alıp evin önüne gelir. Fukara adam, çuvalına bıçak salar iki tarafından yırtar. Tabi darı içinde durmaz. Kadına derki:

“Bacı bu çuvalı kesilmiş, darılarım döküldü. Ben bunları toplayayım.” der.

Fukara böylece vakit geçirir. Akşam olduğu zaman çiftçi ineklerin önünden eve gelir. Fukarayı görünce:

“Sen daha burada mısın?” der. Fukara:

“Çuvalım yırtıktı. Bir tarafını dikiyor öbür tarafı gitmiş. Öbür tarafı dikiyor bu tarafı gitmiş. Rençber:

“Bir şey olmaz. Biz de burada yalnızız burada birlikte kalırız.” der.

Akşam olunca ayran ekmek getirirler. Eşekte acıktığı için dışarda zırlar. Fukara adam:

“Vay vay vay ben senin sahibinin kemiklerini... yapayım. Bu da bize laf öğretiyor, yol gösteriyor.” der. Çiftçi:

“Eşek ne diyor?” der. Fukara adam:

“Eşek diyor sepetin altında tava ekmeği var, getirin yiyin,” diyor.

Evin sahibi sepeti kaldırır bakar ki altında yemek var onu getirip yerler. Bir süre geçer eşek tekrar kişner. Fukara adam:

“Vay vay ben senin sahibinin babasının kemiklerini... yapmayayım. Sen bu milletten ne istiyorsun?” der. Çiftçi:

“Bu sefer ne diyor?” der. Fukara adam:

“Eşek diyor ki sepetin altında kaz kızartması var, getirin yiyein.” diyor.

Onu da getirip yerler. Biraz zaman geçer eşek yine anırır. Fukara adam:

“Ben bunu ne yapayım. Bana balta verin ben gidip bunu geberteyim.” der. Çiftçi adam:

“Bu sefer ne diyor?” der. Fukara:

“Eşek diyor ki; şu su kaynatın peteğin üzerine dökün.” der.

Ev sahibi bir kazan su kaynatıp peteğin üzerine dökünce peteğin içinde saklanan adam çığlıklar atar. Evin hanımı:

“Vay hırsız gelmiş bizim eve girmiş.” der.

Fukara adam ağlar o sırada:

“Evi yanasıcalar ben şimdi bunu ne yapayım?” der. Çiftçi:

“Sen şimdi bunu götürüp kaybedersen ben sana bir teneke altın veririm.” der.

Fukara adam teklifi kabul eder. Bir teneke altın alır cesedi de eşeğe yükler gider. Gidiyor ki bir yerde yeşil bir bostan görünüyor. Cesedi götürüp bostana diyor. Etrafına da çubuklarla destekler. Bir salatalıkta ellerinin arasına koyar. Adamın biri yukarıdan bağırır:

“Neyin oğlu, sen kimsin benim bostanıma girdin.” der.

Tabi cesettir sesini çıkarmaz. Adam yukardan bir taş alıp cesede atar. O sırada ceset yere yığılır. Fukara adam o sırada saklandığı yerden koşup gelir ve bağırır:

“Vay sen benim kardeşimi öldürdün. Dur ben gidip paşaya haber vereyim. Gelip seni mahvetsin.” der. Adam:

“Etme, eyleme ben sadece bir taş attım. Nerden bileyim öleceğini. Sana bir teneke altın vereyim, götürüp kardeşini göm.” der.

Fukara adam cesedi ve bir teneke altın alıp götürü. Cesedi bir yere defneder sonra da iki teneke altını alıp evine gider. Eve gidince karısına:

“Palas getir ser, altınlarımızı dökelim.” der.

Altınlarını serince köylüler gelip bu kadar altını görünce sorarlar:

“Bunlar ne?” der. Fukara adam:

“Bir şehirde sığır derisi bu kadar altın ediyor.” der.

Bu laf üstüne herkes gidip sığırlarını keser doğrayıp dersini çuvallara doldurup söylenen şehre giderler. Şehre gidip derileri satmak isteyince şehirdeki tüccarlar:

“Bunlar nedir?” derler. Köylüler:

“Fukara adam böyle dedi” derler. Tüccarlar:

“Fukara sizin ananızı.... sizi kandırmış.” derler. Köylüler:

“Biz gidip onun ocağının bacasından kakamızı yapacağız.” derler.

Köylüler gidip fukara adamın bacasına kakalarını yaparlar. Fukara adam sabah bakar ki bacadan aşağı köylülerin kakası dolmuş. Hepsini bir çuvala alıp gider. Yolda bir bakıyor ki bir bezirgân başı geliyor develeriyle. Fukara adam:

“Benim yükümü taşı develerinle.” der.

İkisi orada anlaşır. Kervanın başındaki adam sormuş:

“Senin torbanda ne var ne satıyorsun?” der.

“Ben kumaş satıyorum, torbamda değerli kumaşlar var.” demiş

Bir süre kervanın ardından yürümüş kervan bir yerde mola verince oda bir yerde mola vermiş, sonra da uyumuş. O uyurken kervandakiler gelip adamın çuvalını alıp yerine kendi kumaşlarını bırakıp gitmişler. Onlar gittikten sonra adam bakıyor ki kumaş dolu bir çuval yanında duruyor çok mutlu olur. Kumaşları alıp köyüne geri döner. Köylüler bakıyor ki adam güzel kumaşlar almış bu kumaşları nereden bulduğunu sormuşlar. Adam:

“Evimin önüne yaptığınız dışkıları topladım, götürüp falan şehirde sattım. Onlar da bana bir torba kumaş verdiler.” demiş.

O bunları deyince köylüler etrafa dağılıp dışkı toplamışlar. Ormanda bayırda dolaşip çobanın kakasını çuvallarına doldurup şehre giderler. Şehirdekiler bunları dışkı satarken görünce dalga geçerler.

“O sizin ananızı... o sizi kandırmış. İnsan hiç kaka toplayıp getirip satar mı?” derler. Köylüler:

“Ne yapalım, fakara adam dedi şehirde böyle oluyor, biz ne yapalım?” derler.

Köylüler adamı alıp iki gence teslim ederler.:

Götürün bunu nehre atın.” derler.

Bu iki genç bunu alıp giderler. Yaz mevsimi olduğu için sıcaktan yorulurlar. Bir çeşmede mola verirler. Adamı bir ağaca bağlayıp kendileri de uykuya dalarlar. Fukara adam bakar ki yukarıdan koyun sürüsü geldi. Koyun çobanını görür görmez:

“Ben almam ben almam” diye bağırır. Çoban:

“Ne oldu ne almayacaksın?” der. Fukara adam:

“Paşanın kızını almamı istiyorlar.” der. Çoban:

“İnsan paşanın kızını istemez mi?” diye sorar. Fukara adam:

“Bu kadar istiyorsan gel, elbiselerimiz değiştirelim. Seni götürsünler kızını sana versinler.” der.

Çoban teklifi kabul eder, elbiselerini değiştirirler. Çoban adamın elbiselerini giyer. Fukara adam da çobanı ağaca bağlar, koyunları alıp oradan gider. İki genç uykudan uyanınca:

“Ben alırım ben alırım. Sizin paşanızın kızını alırım.” der. İki genç:

“Biz senin bilmem neyini ne yapalım... bu seferde paşanın kızını alıyor.” derler.

Ağaçta bağlı olan çobanı alıp nehre atarlar. Fukara adam ise koyunlarını alır ve üç gün sonra köye döner. Köydekiler bakar ki adam bir koyun sürüsü ile köye dönmüş:

“Bunlar nereden çıktı.” derler. Fukara adam:

“Beni alıp suya attınız. Suyun altı hep koyundu.” der.

Bunun üzerine bütün köylüler gidip kendini suya atarlar. Bütün köylüler ölünce o köyden sadece iki kişi kalır. Bunlar akrabalarının öldüğünü görünce bunu yakalarlar:

Fukara adam:

“Elinize iki balta alın, baltayı iyice keskinleştirin. Biriniz bir tarafımda diğeriniz öbür tarafımda durun. Ben bir, iki, üç deyince baltayı kaldırıp kafama vurun. Ben artık öleyim, sizi çok kandırdım.” der

Bu iki adam baltayı iyice keskin hale getirip gelirler. Adamı aralarına alırlar. Fukara adam:

“Bir, iki, üç” der.

Adamlar baltayı tam adama vuracakken o aradan bir anda kaçır. İki adam balta ile birbirine vurunca orada ölürler. Adam ve karsı o köyün tamamına sahip olurlar.

K.K.21

66. KURNAZ ÇOCUK GULESİNG

EB: 359

Bir adam varmış. Bu adamın ektiği buğdaymış, topladığı buğdaymış, götürüp değirmene verdiği de buğdaymış; ama boğazından geçen hava cıvaymış. Adam dayanamamış eşine:

“Hanım görüyorsun, ektiğim buğday, topladığım buğday, değirmene verdiğim de buğday ama benim boğazımdan niye yiyecek bir şey geçmiyor?” demiş. Eşi:

“Senin diğer köydeki kız kardeşin var ya öyle fena ki o orada yelleniyor senin yemeğin burada hiç oluyor.” demiş. Adam:

“Ee ben bu fena kız kardeşimi ne yapayım, nasıl kurtulayım bu durumdan?” demiş. Eşi:

“Sen hiç tasalanma. Ben iki yılan alıp, bir poşunun içine atacağım onu da bir torbanın içine koyup dikeceğim. Torbayı sakın açma başka da kimseye verme. Bu torbayı direk kız kardeşine ver. O, torbayı açınca yılanlar onu öldürür, sen de artık buğdayını yersin.” demiş.

Adam torbayı almış, kız kardeşinin köyüne gitmiş. Yolda, kız kardeşinin oğlu Gulesing karşısına çıkmış ve elindeki torbayı almak istemiş, adam izin vermemiş. Torbayı kendisi taşımış ve hediyesini kız kardeşine vermiş. Kardeşi torbaya dokunmuş hemen merakla açmış. Torbanın içindeki poşu gibi başa bağlanan fes kumaşı görmüş. Ağabeyine dönüp:

“Ağabeyciğim bu memlekette kimse bunlardan başına bağlamıyor, sen bana keşke başka bir şey getirseydin.” demiş.

Adam kardeşinin öleceğini düşünce dayanamamış:

“Canım kardeşim sana bir şey söyleyeceğim. Ben ekiyorum buğday; topluyorum buğday, değirmene götürüyorum buğday ama yemeğe gelince yiyecek hiçbir şeyim yok. Ben, eşime bunun nedenini sordum o da bana, senin yüzünden olduğunu ve seni öldürürsem emeğimin karşılığını alacağımı söyledi. Ben de seni öldürmeye geldim. Hediyeği kullanma sakın.” demiş. Kız kardeşi:

“Tamam ağabeyciğim sen hiç merak etme, kullanmam ama sen de buradan giderken yanında benim oğlum Gulesing’ i götüreceksin tamam mı?” demiş.

Adam da kabul etmiş. Dayı yeğen yola koyulmuşlar. Gulesing:

“Dayı biz eve vardığımızda sakın ola benim de seninle geldiğimi söyleme olur mu?” demiş.

Adam kabul etmiş. Gulesing dayısının yanında ayrılmış, ondan önce eve varmış gizlice içeriyi izlemiş. Evin içinde köyün hocası ve yengesi varmış. Yengesi ekmekleri sobanın üzerine ısıtmış zırfet yapmış (Hamurdan yapılan yöresel bir yemek.) ve ayranla beraber hocaya vermiş. Eşinden gizlediği yemekleri hocayla afiyetle yiyormuş. Gulesing içeride konuşulanları dinlemiş. Yengesi hocaya:

“Senin ineklerin ne renk ve yarın nerede otlatacaksın?” diye sormuş. Hoca:

“Biri kırmızı diğeri de beyaz, onları büyük tarlada otlatacağım.” demiş.

Gulesing bunu duymuş. Hoca dayısı gelmeden evden ayrılmış. Gulesing dayısı gelince hemen yanına gitmiş. Yarın sabah kırmızı ve beyaz ineği alıp erkenden büyük tarlaya gitmeleri gerektiğini söylemiş. Sabah olunca dayı yeğen inekleri de alıp tarlaya gitmiş. Bir süre sonra yengesi hocaya götürdüğünü düşünerek elinde kocaman bir tepsi şir (Hamurdan yapılan yöresel yemek.) ile tarlaya gelmiş. Yengesi yaklaşıp da Gulesing'i görünce ve yemeği yanlışlıkla kocasına getirdiğini anlayınca bozuntuya vermemiş:

“Gulesing hoş geldin, ben de yemeği sana getirdim.” demiş.

Dayısı ve Gulesing, yemeği bir güzel yemiş. Yengesi de toplayıp eve dönmüş. Gulesing bahane uydurup eve dayısından önce gelmiş. Eve varınca gizlenmiş içeriği izlemiş. Yengesi ve hocayı konuşurlarken görmüş. Hoca:

“Sen tarlaya yemek getirecektin niye gelmedin?” demiş. Yengesi:

“Yaptım getirdim de inekleri karıştırdım, yarın yine yapar getiririm. Yarın ki inekler renk?” diye sormuş. Hoca:

“Yarınki inekleri iyi öğren biri siyah diğeri de benekli iki inek olacak.” demiş.

Sabah olunca Gulesing siyah ineği almış. Başka bir siyah ineğin üzerine de koyun yününden beyaz bir post atmış. Dayısı ve Gulesing ineklerle tekrar tarlaya gitmiş. Onlar vardıktan kısa bir süre sonra yengesi, bu kez de elinde Ronen (hamurdan yapılmış bir yöresel yemek) ile tarlaya gitmiş. Karşısında tekrar eşini ve Gulesing'i gören yengesi çok şaşırılmış ama mecbur yemeği bırakmış. Dayı ve yeğen roneni afiyetle yemişler. Gulesing ve dayısı yalnız kalınca dayısı:

“Yeğenim sen gelinceye kadar benim ağzımdan hiç lokma geçmiyordu, bir türlü anlayamıyorum bu iş nasıl oldu?” diye sormuş. Gulesing:

“Dayıcığım ben sana her şeyi göstereceğim biraz sabret. Gerekirse seni yeniden evlendireceğim.” demiş.

Ertesi gün yengesi, tüm bu aksiliklerde Gulesing'in bir parmağı olduğunu düşünmüş. Keyfi kaçtığı için iki kuru ekmek bir de ayran yapmış ve tarlaya götürmüştü. Gulesing ve dayısı ekmekleri yedikçe çıkan ses onları rahatsız etmiş. Bu ses ne diye kendi aralarında konuşurlarken yengesi:

“Benim ciğerlerimden geliyor, Gulesing senin bildiğin bir ziyaret var mı? Gideyim de dua edeyim.” demiş. Gulsenig:

“Biliyorum, yukarıdaki dağın yamacında bir taş var, onunda dibinde bir ağaç dalı, sen bir niyaz yap; oraya götür. Taşa gelince o ağaç dalından ne istersen yüksek sesle söyle. O sana cevap verir; ama sakın haa taşın önüne yaklaşma, ziyaret sinirlenir seni aşağı iter.” demiş.

Gulesing yengesinden önce ziyaret dediği yere varmış, bir taşın arkasına gizlenmiş. Yengesi elinde niyazı ile çıkıp gelmiş. Yengesi:

“Ziyaret!” diye bağırmış. Gulesing sesini değiştirip:

“Buradayım, söyle!” demiş. Yengesi:

“Gulesing’i iki gözünden kör et!” demiş. Gulesing:

“Kırmızı renkli bir inek kes. Bu ineği pişir yalnızca Gulesing’e yedir. Son lokmayı da yediğinde gözleri kör olur.” demiş.

Kadın hemen eve koşmuş. Hayvanı kesip pişirmiş. Bir lokma bile kimseye vermemiş. Gulesing oturmuş bir güzel yemiş. Yedikçe arada:

“Gözlerime bir şey mi oluyor?” diye kendi kendine konuşmuş.

Yengesi, Gulesing’in kör olacağını zannederek iyice sevinmiş bol bol yedirmiş. Ertesi güne kadar Gulsenig dinlene dinlene yengesinin getirdiği eti yemiş, son lokmayı da yiyip bitirince “Ah vah gözlerim kör oldu.” diyerek evin bir köşesine çekilip rol yapmış. Dayısı evden gidince kısa süre sonra hoca gelmiş. Yengesi hoca için şir yapmış. Şir yemeğinin üstüne döküleceği tereyağını ateşe bırakıp dışarı çıkmış. Hoca hemen ateşin yakınında ağzı açık uyuyakalmış. Gulensing kızgın yağı almış hocanın ağzından içeri dökmüş, hoca orada ölmüş. Gulesing hiç haberi yokmuş gibi köşesine çekilmiş. Yengesi içeriye hocanın yanına gelince uyuduğunu görmüş. Seslenmiş ama hoca uyanmamış. Gulesing:

“Yenge ne oldu?” diye sormuş. Yengesi:

“Sen görmüyordun ama hoca bize şir yemeğe geldi. Şimdi dışarıdan geldim, ölmüş galiba nasıl oldu? Ne yapsak?” diye panikle çırpınmış. O anda eşi de içeri girince Gulesing:

“Sen getir, biz dayımla şiri yiyelim sonra ben seni kurtaracağım.” demiş.

Dayı ve yeğen oturup bir güzel şiri yemişler. Yedikten sonra Gulesing hocayı sırtlamış, kendi evinin bacasına götürmüş. Gulesing hocanın sesini taklit ederek:

“Kapıyı aç yoksa atlarım.” diye birkaç kez seslenmiş.

Hocanın karısı kapıya gel dediği halde hocayı bacadan atmış. Köy halkı hocanın ölüğünü görmüş.

Gulesing eve dönünce yengesi panikle:

“Gulesing ben el aleme ne diyeyim? Sen ne dedin?” diye sormuş. Gulesing:

“Kim öldürdü, ben öldürdüm; kıcımdan uydurduklarım öldürdü, diyeceksin.” demiş.

Yengesi avare avare köy meydanında böyle söyleyince halk çok kızmış. Onu bacaklarından, aç susuz iki katıra bağlamışlar; hayvanların uzağına da su ve yem koymuşlar. Hayvanları salınca kötü yenge parçalanmış ölmüş. Gulesing dayısını da başka bir kadınla üç gün üç gece süren düğünle evlendirmiş. Onlar muradına ermiş. Bu masalı dinleyen de muradına ersin.

K.K.21

67. KURNAZ KATIR

EB: -

Tilki ile kurt kardeş oluyorlar. Bir tane de katır varmış güçten düşünce sahipleri onu dağa salıyor. Katır gide gide bu ikisinin yanına gider. Kurt:

“Tilki kardeş, biz bu katırı yiyelim.” der. Tilki:

“Zayıftır, biraz şişmanlasın öyle yeriz.” der.

Katır bir müddet dağda otlar, kilo alır. Kurt ve tilki bakıyor ki katır güçlenmiş. Nasıl yiyeceklerini planlamaya başlarlar. Tilki kurnazdır hemen bir plan yapıp şöyle der:

“Yahu biz burda üç kardeşiz, boş duruyoruz bütün gün. Biz de burda bir çift sürelim, tarla ekelim” der.

Kurt ve katır tilkinin bu teklifini kabul ederler. Gece gidip bir çiftçinin sabanını çalıp gelirler. Tilki:

“Hadi bu çift sabanı bana bağlayın ben çekeyim.” der.

Tilki biliyor ki gücü buna yetmez, kurnazlık yapar. Bir iki gider ama saban yerinden hareket etmez.

“Yok bu benim işim değil. Bunu ancak siz ikiniz çekebilirsiniz. Ben de arkadan sürerim.” der.

Kurt ve katır sabanı çekmeye başlarlar. Sağa sola epey dönerler. Katır anlar ki kurt ve tilki kendisini yemek için plan yapıyorlar ama sesini çıkarmaz. Bir gün tilki derki:

“Biz ne zamandır bu dağda yaşıyoruz ama kimse kimin oğlu olduğunu söylememiş.” der.

Kurt ve katır da tilkiye hak verirler. Tilki:

“İlk önce ben söyleyeyim. Annem tilki, babam tilki, dedem tilki, nenem tilki. Ben tilki oğlu tilkiyim.” der. Kurt:

“Benim de annem kurt, babam kurt, dedem kurt, nenem kurt ben de kurt oğlu kurdum.” der.

Sıra gelir katıra:

“Benim annem kısrak, ama babam kim onu bilmiyorum. Babam künyesinin ayağımın altına yazmış. Kimin okuma yazması varsa gelsin okusun.” der.

Tilki kurda dönüp:

“Senin okuryazarlığın var, git oku!” der. Kurt:

“Katır kardeş ayağını kaldır, künyeni okuyayım.” der.

Katır ayağını kaldırır, katıra iyice yaklaşıncaya katır kurda bir tekme atar orada kurdu öldürür. Tilki bunu görünce tabanları yağlayıp kaçar. Katırda ikisinden kurtulduktan sonra dağda özgürce otlanmaya başlar.

68. KURNAZ TİLKİ

EB: 3

Bir gün kurt ve tilki ölü bir leşi görürler. Meğerse bu leşi bir avcı tuzak diye bırakmıştır. Kurt ve tilki leşe uzaktan bakarlar. Kurt:

“Tilki kardeş sen neden gidip yemiyorsun?” der. Tilki:

“Ben bugün orucum, kurt kardeş.” der. Kurt:

“Emin misin?” diye sorar. Tilki:

“Evet kurt kardeş, ben bugün orucum. Ben bir şey yemeyeceğim.” der. Kurt:

“Tilki kardeş, o zaman hele bir etrafı gez bakalım kimse var mı?” der.

Tilki gidip epey dolaşıp gelir. Tilki avcıyı görür ama kurda haber vermez.

“Kurt kardeş etrafta in yok cin yok. Sen rahat rahat git ye. Ben bugün zaten orucum. Akşam iftardan sonra biraz kalırsa yerim. der.

Kurt, hemen leşin üzerine gider. Bir iki ısırık alınca avcı tak diye kurdu vurur. Kurt vurulunca tilki koşup leşin başına gidip yemeye başlar. Kurt:

“Tilki kardeş, sen bugün oruç değil miydin?” diye sorar. Tilki:

“Kurt kardeş, ben öyle söyledim ki sen vurulduktan sonra ben bu leşi rahat yiyeyim. Sen bana leşi vermezdin, beni öldürürdün. Ben de seni kandırdım.” der.

Kurt orada ölür, tilki de koca leşi tek başına yer.

K.K.24

69. KURNAZ TİLKİ (1. VARYANT)

EB: 4

Bir gün bir tilki kaplumbağa ve kene arkadaş olurlar. Tilki gelip diyor ki:

“Kardeşlerim, gelin biz tarla ekelim ekmeğimizi kazanalım.” demiş. Kaplumbağa ve kene:

“Tamam tilki kardeş.” demişler. Tilki demiş ki:

“Siz tarlayı ekin ben tohum atacağım.” demiş.

Kene ve kaplumbağa tarlayı ekmişler tohum zamanı gelince tilki demiş ki:

“Kardeşlerim siz tohum ekin ben sulayacağım.” demiş. Bunlar tokum ekmişler gelip tilkiye:

“Biz tohum döktük sıra sende.” demişler. Tilki:

“Kardeşlerim siz sulayın ben biçerim, ben bağ yapacağım.” demiş. Bağ zamanı gelince tekrar tilkiye söylemişler. Tilki:

“Siz bağ yapın ben çekeceğim.” demiş.

Bunlar bağ yapıp tilkinin yanına gelmişler.

“Bağ yaptık hadi gel çek.” demişler. Tilki:

“Kardeşlerim siz çekin ben una çevireceğim.” demiş. Kaplumbağa ve kene çekip değirmen taşına getiriyorlar ve sesleniyorlar:

“Kardeşim gel de döv hadi!” Tilki:

“Siz gidip dövün ben torbaya dolduracağım.” demiş.

Kaplumbağa ve kene dövdükten sonra gelip tilkiye:

“Hadi biz dövdük sende torbaya koy.” demişler. O an tilki kurnazlık yapıp:

“Hadi gelin yarışalım, kim daha erken un torbalarının yanına yetişirse bütün un onun olsun!” demiş.

Kaplumbağa ve kene buna itiraz etseler de tilkiyle baş edememişler. Koşmaya başlarken kene uçup tilkinin kuyruğunun altına yapışmış tilki bitiş noktasına gelince:

“Ben kazandım, hepsi benim.” demiş. Kene:

“Kaldır kuyruğunu pis kokulu hayvan, ben daha önce geldim.” demiş.

Tilki biraz uzaklaşıp keneyi silkelemiş. Gelmiş bütün unu çantaya koymuş içine de üç tane arı koymuş. Unu alıp köye gelmiş değirmene götürmüş fırıncıya demiş:

“Al şu unu bana ekmek yap, gelip senden alacağım.” demiş.

Fırıncı çantayı alıp açmış unu çıkarmak için arılar uçup biri gözünü sokmuş gözü kör olmuş, bir ayağını sokmuş kendini sallarken fırının taşını kırmış oturmuş yerine. Akşam tilki gelip:

“Ekmeklerim nerede fırıncı?” diye sormuş. Fırıncı:

“Allah senin belanı versin, sen benim dükkanımı yıktın gözümü çıkardın. Yok sana ekmek.” demiş. Tilki:

“Demek öyle, bende sende padişaha şikâyet edeceğim.” demiş. Fırıncı:

“Tamam gitme gel bende ekmek var doldurayım yeter ki şikâyet etme.” demiş.

Tilki ekmek torbasını alıp yola koyulmuş. Biraz gittikten sonra yolda bir düğün görmüş. Düğün evine gitmiş ve demiş ki:

“Ben bu gece burada kalabilir miyim?” Düğün sahibi de tamam demiş. Tilki:

“Bu benim ekmek torbam burada kalsın ama gelin yanlılıkla götürmesin.” demiş. Düğün sahibi:

“Merak etme kimse götürmez eğer götürürlerse ben gelini sana veririm.” demiş.

Bunun üzerine tilki gece ekmeği alıp kuzuların önüne atar. Sabah olunca da koşup ev sahibine:

“Hani kimse benim ekmeğimi alamazdı.” diye sorar.

Ev sahibi mecbur kalıp gelini tilkiye verir. Tilki gelini alıp yola çıkar. Bir süre gittikten sonra bir çobanla karşılaşır. Tilki çobana:

“Bana bir kuzu ver, gelini sana vereyim.” demiş.

Çoban bunu kabul eder gidip içlerinden çok besili, büyük birini alıp götürür. Tilki kuzuyu alıp evine götürür, kümese bağlar. Tekrar dışarı çıkar. Oradan geçen bir ayı gelip kuzuyu kümeşte yemeğe başlar. Tilki eve gelince bakar ki ayı kuzusunu yiyiyor. Tilki:

“Ayı kardeş, neden kuzuyu yedin? Ben onu zaten sana kavurma yapmak için almıştım.” demiş.

Ayı bunun üzerine tilkiye kardeş oluyor birlikte yaşamaya başlarlar. Bir gün tilki kapıya çıkar sonra bağırmaya başlar. Ayı:

“Ne oldu tilki kardeş?” diye sorar. Tilki:

“Ayı kardeş, padişahın koyun sürüsüne hastalık bulaşmış. Tek ilacı ayının kuyruğundaki yağ demişler her yerde seni arıyorlar.” demiş. Ayı:

“Peki ne yapacağım şimdi ben tilki kardeş?” diye telaşlanmış. Tilki:

“Merak etme, sen git bana ateşe su koy iyice ısıt. Sonra da içerdeki çuvalın içine saklan. Askerler gelince ben çıplağım banyo yapıyorum içeri girme derim girmez.” demiş.

Ayı tilkinin dediklerini yapar, gidip saklanır. Tilki gidip ayının çuvalını diker. Ayı içeri çıkamaz. Tilki kaynar suyu ayının başından döker. Ayı haşlanıp ölür. Sonra ayıyı çıkarıp doğrayıp torbaya koyar ve köye götürür. Yolda köyün kadınları tilkiye:

“Torbanda ne var tilki kardeş?” diye sorarlar. Tilki:

“Tuz var.” demiş. Kadınlar:

“Bizim tuza ihtiyacımız var. Sen bunun karşılığında ne istiyorsun?” demişler. Tilki:

“Kuru üzüm isterim.” demiş. Kadınlar tamam demiş. Tilki eve gitmiş kadının kocası kapıyı açmış. Tilki meseleyi anlatmış. Adam:

“Getir tartalım.” demiş. Tilki:

“Hayır demiş, ben sana dolu çuval veriyorum sende bana bir çuval dolusu kuru üzüm ver.” demiş.

Adam tamam demiş vermiş üzümleri tilki alıp eve gitmiş. Adam akşam karısına:

“Git tuz getir de ekmek yapalım!” demiş.

Kadın gitmiş çuvalı getirmiş ki ne görsün hepsi et. Adam sinirle silahını doldurup çıkmış tilki bakıyor ki adam geliyor. Hemen yaşlı kadın kılığına girmiş. Adama yaklaşmış demiş ki:

“Hayırdır ne arıyorsun?” diye sormuş. Adam durumu anlatmış. Yaşlı kadın kılığındaki tilki demiş ki:

“Ben yerini biliyorum. Aradığın tilki karşı köyde düğünde.” demiş. Adam hemen köye yönelmiş. Tilki:

“Dur gitme ayıptır, bu sakalla gel seni tıraş edeyim öyle git.” demiş.

Adam kabul etmiş. Tilki usturayı alıp birden adamın boğazını keser, böylece adamdan kurtulur.

K.K.21

70. KURNAZLIĞIN SONU

EB: 4

Bir gün tilki ayıya:

“Ayı, gel kardeş olalım seninle” demiş.

Ayı teklifi kabul edince bunlara kene, aslan ve kaplumbağada katılmış. Beş hayvan arkadaş olurlar. Birlikte oturup ne yapacaklarını konuşmuşlar. Tilki:

“Gelin tarlaya buğday ekelim, yiyeceğimiz çıkaralım. Ne dersiniz?” diye sorar. Hayvanlar hep birlikte:

“Tamam, tilki kardeş, sen ne diyorsan öyle yapalım.” cevabını verirler. Tilki:

“İyi o zaman yarın çifte çıkacağız.” der.

Sabah oluyor bunlar yemeklerini yedikten sonra tilki:

“Ayı sen buğday torbasını al, aslan kardeş sen sabanı alı, kaplumbağa bundurğu al, kene kardeş sen de kayışı al. Ben de alayım” der.

Bunlarda hala bu kadar ballandırdığı şey ağır bir şeydir. Neyse hepsi alacaklarını alıp tarlaya giderler. Bakarlar ki tilkinin getirdiği otuz santim boyunda küçük bir ağaç parçasıdır. Neyse çifti sürüp ekinlerini ekerler zamanı geliyor harman yaparlar. Harman yapıldıktan sonra tilki:

“Ayı kardeş şu tepenin başına gideceğiz oradan koşup geleceğiz buraya. Kim ne aldıysa payı o olsun. Biri malağma, biri saman, biri buğday, biri topraklık” demiş.

Tepenin başına giderler. Tilki orada yine arkadaşlarına:

“Aslan kardeş, tilki kardeş, kaplumbağa kardeş, kene kardeş biz buradan koşacağız. Ürünümüz gördüğünüz gibi kısım kısım ayrılmış. Kim ne alırsa onun kısmeti odur.” der. Hayvanlar:

“Tilki kardeş hep birlikte ektik, şimdi neden böyle yapıyoruz. Birlikte değirmene götürelim. Biz arkadaş olmuştuz, bu nerden çıktı?” derler. Tilki:

“Yok, biz kötü olmayalım birbirimizle. Böyle paylaşırsak daha iyi olur.”

Kene:

“Tilki kardeş, benim kulaklarım duymuyor. Sen koştuğun vakit kuyruğunu bana vur ki ben de koşayım.” der. Tilki:

“Tamam, kene kardeş” der.

Hizaya girip bir iki, üç dedikten sonra tilki kuyruğunu keneye vurup koşmaya başlarlar. Tilki hepsinden daha hızlı koşup buğday alacağını biliyor tabi. Tilki diğer hayvanları geride bırakıp harman yerine varır ve buğday üzerine atlar. O sırada kene:

“Ola ola boğuldum tilki kardeş” diye bağırır. Tilki:

Sen nerden çıktın nasıl benden önce geldin.” Der. Tabi tilki kuyruğunu keneye vurduğu sırada kene ona yapışmış. O sırada diğer hayvanlarda gelip başka şeyler alırlar. Tilkiye de kesmik kalır. İçinde sadece bir tane buğday tanesi varmış. Tilki bunu alıp torbaya koyup torbasını şişirmiş. Sonrada alıp değirmene gitmiş. Değirmenciye:

“Değirmenci kardeş benim bu buğdayımı öğüt ben sonra gelip alırım.” demiş. Değirmenci:

“Tamam, tilki kardeş.” der.

Tilki gittikten sonra değirmenci torbayı açar içindeki hava çıkar sadece bir tane buğday tanesi bulur. Akşam tilki buğdayını almak için değirmenciye gelir.

“Değirmenci kardeş benim unum hazır mı?” diye sorar.

Tilki bunları der demez değirmenci tilkiyi bir güzel döver. Tilki oradan kaçıp ayının yanına gider.

“Ayı kardeş gel biz yine kardeş olalım.” der. Ayı:

“Tilkinin fendi dünyayı yendi, senle kardeş olunmaz, sen yoluna ben yoluma” der.

K.K.11

71. MASAL

EB: -

Munzur suyunun kenarında Halburi gözlerinin olduğu yerde suyun iki yakasında iki kale varmış. Bu iki kalenin kralları birbirine düşman olur. Birbirlerine epey zarar verirler. Bir gün ovacığın ağalarından biri kalkıp gelir.

“Ben aranızı düzeltelim, bu düşmanlığınız bitsin birbirinizden adam öldürmeyin.” der. Onlarda:

“Nasıl dost olalım, bu kini, bu nefreti nasıl atalım?” derler.

“Birbirinizden kız alıp verin.” der. Ovacık kralı derki:

“Venk kalesinin kralının oğlu var, Gafet kalesinin de bir kızı var. Bu ikisini evlendirelim bu kan davası bitsin.” der.

Bu ovacık kralı aracı olur her iki tarafa da gidip durumu anlatır. İki kralı ikna edince Venk kalesi kralı Gafet kalesine dünür gider, kızı ister. Gafet kralının kızı:

“Beni Allah’ın emri ile istemeye geldiniz kabul ediyorum fakat benim bir şartım var. Mart ayında Munzur’un öte tarafından akan gözeden akan suyu ağzına alacak suyun bu tarafına gelip bu gözeğe bıraktıktan sonra bu gözeden su alıp öbür tarafta akan gözeğe bırakacak. O zaman evlenirim.” der

Venk kalesinin kralı oğluna yalvarır:

“Oğlum, mart ayıdır Munzur çok yükselmiş. Geçiş çok zor olur, bir tek evladımın boğulursun, gel vazgeç.” der.

Kralın oğlu vazgeçmez. Oğlan babasının tarafındaki gözeden suyu ağzına alır, karşı tarafa geçip gözeğe suyu döker. O gözeden suyu ağzına alıp tekrar suya girer. Tam suyun ortasına geldiği vakit suyun ortasında su çocuğu döndürmeye başlar. Çocuk çok zorlanmasına rağmen ağzındaki suyu boşaltmaz. O sırada çocuğun babası:

“Ya Hızır yardım et!” der.

Suyun ortasında birdenbire bir beyaz bir at çıkar. Çocuk suyun sırtına atlar suyu getirip diğer taraftaki gözeğe bırakır. Bunun üzerine kız da bu yiğit ile evlenir ve muratlarına ererler.

K.K.1

72. MASAL

EB: -

Zamanın birinde yeni evlenmiş bir gelin hamile kalır. Bu yeni gelinin canı her gün et çekermiş ama kaynanasına söylemeye utanırmış. Kaynanası da bu geline hiç et pişirip yedirmezmiş. Yeni gelinin çok iyi kalpli bir görünmesi varmış. Bir gün ikisi odun toplamaya giderler. İkisi dağılıp odun toplarken görünce bakar ki yengesi yanından geçen bir yılanı vurur sonra da odunlarının arasına gizlice koyar.

Görünce yengesinin neden yılan öldürüp odunların arasına sakladığını merak eder. İkisi odun yüklerini hazırlayıp eve dönerler ama görünce yengesine neden yılan öldürdüğünü ve neden sakladığını hiç sormaz. İkisi eve gelip yüklerini bıraktıktan sonra diğer ev işleri ile ilgilenirler. Gece herkes yattıktan sonra görünce uyumaz yengesini izler. Gece yarısı bir de bakar ki yengesi kalkıp bir ateş yaktıktan sonra odunların arasında sakladığı yılanı getirip yarıp temizledikten sonra ateşte pişiriyor. Yengesinin yaptıkları karşısında şaşırarak görünce dayanamaz ve gidip yengesi ile konuşur.

“Yenge, sen neden yılan pişiriyorsun?” der. Yengesi:

“Bacım, ben hamileyim canım her gün et istiyor ama kaynanam bana et vermiyor. Ben de dayanamadım bu yılanı kebab yapıp yiyeceğim.” der.

Görünce o an içi cız eder. Hemen yengesinin elinden o yılanı alıp atar. Sonra da gidip bir kuzu getirip keser. İkisi bütün gece oturup kebab yapıp yerler. Gönölünce et yiyen gelin görünmesine dua eder.

İkisi yatıp uyduktan sonra sabah kalktıkları vakit bir de bakarlar ki görünce elleri bileklerine kadar yeşil olmuş. O günden sonra görünce elini neye

atsa o işe uğur ve bereket gelir. Görümce de hayırlı bir kısmet bulup evlenir. Bundandır derler iyilik boşa gitmez.

K.K.19

73. MASAL

EB: -

Vakti zamanında fakir bir adam, karısı ve oğlu yaşıyormuş. Bu fakir adam köylere gidip, dolaşır topladığı ekmekleri getirip ailesi ile yermiş. Fakirin karısı, kocası ne zaman ekme getirirse iki ekme alıp suya atar:

“Hızır bunlar senin lokmandır!” deyip ekmekleri suya atar. Kadının kocası karısına:

“Hanım ben gidip bu ekmekleri topluyorum ama sen bunları suya atıyorsun?” der. Karısı:

“Bunlar Hızır’ın lokmasıdır, boşa gitmez.” der.

Bir gün bu fakir adam ve oğlu yine suyun kenarına gidip köye ekme toplamaya giderler. Geldikleri vakit yağmur yağar her tarafı sel alır. Suyun kenarına geldikleri vakit bakarlar ki ekmekten bir köprü ortaya çıkar. İki köprüyü geçip eve gelirler. Oğlunu ve kocasını gören kadın onlara sorar:

“Siz bu yağmurda nasıl geldiniz?” der. Kocas:

“Suyun kenarında ekmekten bir köprü oldu biz de karşıya geçtik” der. Kadın orada şöyle der:

“Gördünüz mu Hızır lokması hiçbir zaman boşuna gitmez.” der.

K.K.20

74. MASAL

Eb: 77

Zamanında bir adam paşanın kızına âşık olur. Çocuk ne paşayı ne de kızını görmüştür. Kızın güzelliğini duyan çocuk paşanın kızına âşık olur. Ne yapsa ne etse kızın derdinden yerinde duramaz. Bir gün anne babasından izin isteyip kızını almak

için izin ister. Anne babası ne kadar dil döktüyse de oğlanı bu kararından vazgeçiremezler. Yola çıkacağı vakit annesi:

“Hızır, Hızır sana yardım etsin!” der.

Çocuk yola çıkar, az gider çok gider yolda karşısına aksakallı bir adam çıkar. Birbirine hal hatır sorduktan sonra yaşlı adam:

Sen nereye gidiyorsun?” diye sorar. Oğlan:

“Paşanın kızını almaya gidiyorum” der. Yaşlı adam:

“Sen paşanın kızını almaya gidiyorsun ama bu zor bir iştir, gel gitme der. Çocuk:

“Ben bu yoldan dönemem.” der. Yaşlı adam:

“O zaman ben de seninle geleyim bana izin verir misin?” der. Oğlan:

“Tabi ki başım gözüm üstüne” diye cevap verir. Yaşlı adam çocuğa yol gösterir. Gide gide bir adam rastlarlar. Bakarlar ki bu adam bir ayağına değirmen taşı bağlamış yürüyor. Orada ona sorarlar:

“Sen bu değirmen taşını neden ayağına bağladın?” derler.

“Ben rüzgâr gibi yürüyorum. Bir günlük yolu bir saatte giderim. O yüzden kendimi tutmak için ayağıma değirmen taşı bağladım” der.

“Sen bizimle kardeş olup yola çıkar mısın?” diye sorar. Adam:

“Tamam, olurum” der.

Üçü orada kardeş olup tekrar yola çıkarlar. Bir müddet yol gittikten sonra bakarlar ki yolda deniz kenarında bir dev ağzını açmış su içiyor. Orada ona da sorarlar:

“Sen bizimle kardeş olur musun?” diye sorarlar. Dev:

“Tamam, ben sizinle kardeş olurum.” der.

Dördü orada kardeş olup yola çıkarlar. Gide gide bakarlar ki değirmenin suyu karıncaların üzerine gelmiş karıncalar suda mahsur kalmış. Çocuk orada değirmenin suyunu kesip karıncaları kurtarır. Tam yola çıkacakları vakit total bir karınca gelip sorar:

“Kardeş, bu kılımı al başın ne zaman sıkışırsa bunu çıkar, ben senin yardımına gelirim.” der.

Çocuk orada karıncanın kılımı alıp yola çıkar. Gide gide paşanın huzuruna gelir. Paşa çocuğa:

“Hayırdır, sen benden ne istiyorsun?” der. Oğlan:

“Ben kızımı senden istemeye geldim” der. Paşa:

“İyi hoş geldin, lakin benim şartlarım var. Şartlarımı yerine getirirsen kızım senindir. Eğer yerine getirmezsene öleceksin” der.

Oğlan:

“Paşam, şartların nedir?” diye sorar. Paşa:

“Benim üç şartım var. Birinci şartım bu gece yedi kazan yemek hazırlanacak. Sen bu kazanları bir gece de bitireceksin” der.

Oğlan gelip arkadaşı deve durumu anlatır. Dev ona:

“Sen merak etme yat uyu, keyfine bak” der.

Sabah kalkar bakar ki kazanlarda bir damla yemek kalmamış. Paşa bakar ki çocuk birinci şartı yerine getirmiş. Hemen ikinci şartını söyler:

“İkinci şartım bir torba buğday, bir torba arpa, bir torba pirinç, bir torba tuz birbirine karıştırılmış. Sen bunları sabaha kadar birbirinden ayıklayacaksın” der.

Çocuğu odaya koyup kapıyı kapatırlar. Çocuk düşünür düşünür karıncadan aldığı kılı çıkarınca topal karınca ortaya çıkar.

“Ne istiyorsun kardeş, diye sorar. Çocuk:

“Sabaha kadar birbirine karıtılmış bu tahılları birbirinden ayırmam gerekiyor.” der. Karınca:

“Sen yat keyfine bak.” der.

Çocuk orada yatıp, uyur. Sabah kalktığında bakar ki karınca bütün tahılları birbirinden ayırıp gitmiş.

Paşa gelip bakar ki çocuk bu şartı da yerine getirmiş. Bu sefer üçüncü şartını söyler:

Benim bir kardeşim var. Yedi dağın ardında yaşıyor. Şimdi sana bir mektup vereceğim. Bir mektupta benim rüzgârdan daha hızlı koşan adamıma vereceğim. Eğer bir saatte mektubu götürüp benim adamımdan önce getirirsen kazımı sana vereceğim.” der.

Çocuk gidip düşünür taşınır. Ayağına değirmen taşı bağlayan arkadaşı aklına gelir. Hemen ona gidip paşanın isteğini söyler. O da:

Sen merak etme, otur burada ben bir saatte senin mektubu götürüp getiririm. der.

O sırada paşanın rüzgâr gibi uçan adamı yola çıkar. Ayağına değirmen taşı bağlayan adam yavaş yavaş ayağındaki taşı çıkarıp yere bırakır sonra bir iki adım atar yedi dağın ardına varır. Padişahın mektubunu kardeşine verip tekrar yola çıkar. Gelir bakar ki paşanın adamı hala yolda geliyor. Hemen gelip mektubu arkadaşına verir. Oğlan mektubu götürüp paşaya gösterince paşa kızını bu oğlana verir. Yanında da kırk deve yükü altın verir. Çocuk kızı ve kırk deve yükü altını alıp arkadaşları ile tekrar yola çıkar. Yolda herkes eski yurduna çekilir.

“Biz senden razıyız, sen kızı da kırk deve yükü altını da al.” derler.

Çocuk ve aksakallı adam yola çıkıp dönerler. Evine gelmek üzere olan çocuk yaşlı adama:

“Ya kızı al ya da kırk deve yükü altını al!” der. Yaşlı adam:

“Kızı da sen al, kırk deve yükü altını da sen al. Sen muradına kavuş. Annen Hızır, Hızır dedi, ben Hızır’ım” der.

Çocuk orada anlar ki yolda karşılaştığı her şey Hızır’ın yardımı ile olmuş. Çocuk orada Hızır ile vedalaşıp evine gelip muradına erer.

K.K.20

75. MASAL

Eb: -

Günün birinde bir paşa varmış. Bu paşanın bir de kızı varmış. Paşa kızını evlendirmek ister fakat evlendireceği kimseyi bulamaz. Paşa bir gün karısına:

“Hanım bu kadar varyatımız, servetimiz var. Bizim erkek çocuğumuz yok evlendirelim, kızımız var ama kimse kızımıza talip olmuyor. Evde kaldı kızımız.” deyince paşanın karısı güler. Paşa:

“Hanım sen neden gülüyorsun?” diye sorar. Paşanın hanımı:

“Sen nasıl geldin beni buldun da senin gibi bir paşanın kızını bulan olmaz. Aslında buluyorlar da sen görmezden geliyorsun.” der.

Paşa hanımının sözlerini düşünür ama işin içinden çıkamaz. Aradan bir müddet geçer ama paşa karısının sözlerine bir anlam vermez. Paşa bir gün yine karısına:

“Hanım bizim kapımızda bu kadar hizmetkar, cariye var. Sen neye dayanarak bunları bana söyledin?” diye sorar. Paşanın karısı:

“Paşa, senin kapında Allah’ın hayırlısını isteyen, Allah’a kulluk edeni görmemezlikten gelersen kim gelip senin kızı ister. Sen bir paşasın seni tanıyan, senin sofrana gelen, seninle bir çay içen var mı?” der. Padişah:

“Hanım şimdi anladım, sen haklısın.” der.

Aradan yine epey zaman geçer. Padişahın bağının bahçesi ismi Ahmet ama bizim dilde Şamet denilen biri varmış. Paşanın kızının ismi ise jine’dir. Paşa ne zaman evden çıksa bu bahçıvan padişaha bakarmış. Bu durum paşanın dikkatini çeker. Bir gün paşa bu adama sorar:

“Şamet, ben evden ne zaman çıksam bana bakıyorsun. Sen benden ne istiyorsun?” diye sorar. Adam:

“Paşam ben kimsesiz biriyim, ben sana bakıyorum acaba sana baba desem sen bana kızacak mısın? benim bir derdim var ama kimsem yok gelip senin ile konuşsun.” der. Paşa:

“Senin derdin nedir?” diye sorar. Adam:

Benim derdim senin kızın ile evlenmektir.” der.

Paşa bunun üzerine adama derki:

“Ben kızımı sana verdim gitti fakat kızım ile evlendiğin zaman benim servetimi sahipleneceğini düşünme.” der.

Adam gidip paşanın elini öper.

“Ben artık sana paşa demem baba derim.” der.

Paşa üç gün üç gece kızı ve damadı için davul zurna çaldırır. Bütün şehre uyumayı yasaklar. Bütün halka düğün boyunca oynamayı emreder. Aradan bir müddet geçince paşanın kızı hamile kalır ve bir oğlan doğurur. Çocuk büyüyünce babası çocuğa nasihat eder:

“Oğlum, senden küçük, senden büyük hiç kimseye saygıda kusur etme, hiçbir zaman kula kulluk edip eğilme!” der.

Aradan bir müddet geçtikten sonra Allah’ın verdiği nefes hakkı bitince Şamet ölür. Paşanın torunu paşanın ordusunun başına geçer. Paşa bir gün sorar:

“Oğlum, bu kadar insan senin emrinin altında, içinde hiç güvendiğin sevdiğin kimse yok mu?” der. Oğlan:

“Ben Allah’ı severim, bir de zenginden alıp fakire vermeyi severim.” der.

Paşa bu durma şaşırır. Paşa kendi kapısında çalışan kimseye bir dal bile vermeyen cimri biridir. Torununun bu durumuna çok şaşırır. Torunu paşaya sorar:

“Dede peki senin sevdiğin ne var?” diye sorar. Paşa:

“Ben sevgi nedir bilmem bunu senden duydum.” der. Oğlan:

“Dede, senin dostun var mı?” diye sorar. Paşa:

“Benim bu dünya da bir dostum var.” der. Torunu:

“Benim bu kadar emrimde asker var ama hiç dostum yok, senin nasıl bir dostun var?” der.

Paşanın sözlerine bir anlam veremeyen torunu oradan ayrılır. Aradan bir zaman geçince paşa bir koç kestirip bir torbaya koyar. Sonra da torununu çağırır.

“Oğlum, ben bir adam öldürdüm torbaya koydum. Sen şimdi git güvendiğin biri ile bunu göm.” der.

Paşanın torunu hangi askerine gitse kimse korkudan bu işe yanaşmaz ve yardım etmez. Sabaha kadar kimseyi bulamayan paşanın torunu kendi kendine:

“Dedem zamanında bir dostu olduğunu, başım sıkıştığı zaman ona gitmem gerektiği söyledi. En iyisi ona gidip yardım isteyeyim.” diye düşünür.

Kalkıp paşanın dostuna gider, adama selam verir. Paşanın dostu:

“Sen kimsin, benden ne istiyorsun?” diye sorar. Paşanın torunu:

“Dedem bir adam öldürdü, şimdi onu gömmemi istiyor. Bana başım sıkıştığı vakit sana gelmemi söyledi.” der. Paşanın dostu:

“Senin deden kimseyi öldürmedi, onu ben öldürdüm. Sen bunu bırak git!” der.

Paşanın torunu torbayı bırakıp oradan paşanın yanına gider. Paşa torununa:

“Ne yaptınız?” diye sorar. Paşanın torunu

“Hal vaziyet böyle.” der.

Paşa torununu alıp dostunun evine gider. Torbayı açınca içinde insan olmadığını görürler. Paşa torununa dönüp:

“Senin emrinde bu kadar insan var ama senin zor zamanında seni kurtaracak güveneceğin bir dostun yok ama benim bu dünya da sadece bir dostum var. Benim için her türlü tehlikeyi göze alıyor.” der.

Padişahın torunu orada anlıyor ki çok insan tanımakla dost kazanılmaz. Hayatta insanın güveneceği bir tane dostunun olması her şeyden değerliymiş. Paşanın torunu görevinden istifa edip dedesi ve annesi ile birlikte mutlu bir hayat yaşamaya başlar. Onlar eriyor muradına biz de kalıyoruz kerevetimize.

K.K.28

76. MASAL

EB: 6

Ayı, kurt ve tilki kardeş olurlar aynı mağarada yaşarlar. Tilki bir gün:

“Kardeşler falan köyde bir adam var, onun bir teneke yağı var. Gizlice evine girelim o yağı çalalım. Kış mevsiminde yiyecek bulamazsak o yağı yeriz” der.

Kurt ve ayı tilkinin teklifini kabul ederler. Bunlar gidip yağı çalıp getirirler. Getirdikleri yağı birlikte yaşadıkları mağaraya değil de başka bir mağarada saklarlar.

“Kimse diğerlerinden habersiz gidip yemeyecek, ancak çok acıkırsak ölüm eşliğine gelirse gidip birlikte yeriz.” diye kararlaştırırlar.

Birkaç gün geçiyor tilki dayanamıyor, içi içine sığmıyor. Nasıl yapsam da gidip bu yağdan biraz yesem diye düşünür ve bir oyun düşünür. Tilki sabah kalkıp bağırır:

“Efendim neden beni çağırıyorsunuz?” diye bağırır. Ayı çıkıp:

“Ne oldu tilki kardeş?” diye sorar. Tilki:

“Şu karşı köyden beni çağırıyorlar. Bir çocuk doğmuş diyorlar illa gel bu çocuğa ad koy. Gideyim mi gitmeyeyim mi?” der. Ayı:

“Olur mu öyle şey, bak seni o kadar önemsemişler git çocuğun adını koy gel.” der.

Tilki oradan ayrılıp yağı sakladıkları mağaraya gider. Yağın kapağını açıp karnını güzelce doyurup geri döner. Ayı:

“Tilki kardeş, sen erken geldin?”

“Evet adını koyup döndüm.”

“Adını ne koydun?”

“Ağzı açık koydum.” der tilki

Aradan birkaç gün geçer tilki yine sabah kalkıp bağırır:

“Efendim neden beni çağırıyorsunuz?” diye bağırır. Ayı:

“Ne oldu tilki kardeş?”

“O köyde bir çocuk daha doğmuş, çok güzel isimler koyduğumu söylüyorlar.” Ayı:

“Bu seferde git isim koy tilki kardeş.” diyor.

Tilki hemen mağaraya gidip tenekeyi yarısına kadar yer sonra da geri döner. Ayı:

Tilki kardeş, bu sefer çocuğa ne ad koydun? diye sorar. Tilki

“Yarı buçuk koydum.” der.

Aradan birkaç gün geçer, tilki yine kapıya çıkıp bağırır:

“Efendim neden beni çağırıyorsunuz?” diye bağırır. Ayı kalkıp yine sorar:

Karşı köyden yine bir çocuk doğmuş, beni çağırıyorlar isim koymam için. Gideyim mi gitmeyeyim mi?” der. Ayı:

“Git yine isim koy.” der.

Tilki hemen mağaraya gider ve yağın tamamını yer sonra da geri döner. Ayı:

“Tilki kardeş bu çocuğa ne ad koydun?” der. Tilki:

“Sildimsüpürsüm adını koydum.” der.

Aradan epey zaman geçer, üçü iyice acıkır. Ayı:

Hadi gidip yağımızı getirelim yiyelim.” der.

Gidip bakarlar ki yağ tenekesi boş. Herkes birbirini suçlamaya başlar. Tilki:

“Ayı kardeş, ben bir yol biliyorum onu deneyelim, kimin yediği ortaya çıkar.”

Ayı:

“Nasıl bir yol biliyorsun?” diye sorar. Tilki:

Öğlen sıcaklığında güneşte uzanalım. Kim yemişse o sıcakta yağ erir popusundan çıkar böylece kimin yediği belli olur. Üçü öğlen gidip güneşe doğru uzanırlar. Tilki uyanık bekler. Hemen gidip tenekenin dibinde kalmış biraz yağ bulup getirir ve kurdun popusuna sürer. Sonra da hemen ayıyı uyandırır:

“Ayı kardeş, ayı kardeş kalk bak yağ kurdun popusundan çıkmış demek ki kurt yemiş yağımızı.” der.

Ayı, kurdun konuşmasına fırsat vermeden yerden yere vurup öldürür. Tilki ayıya:

“Bu memleketten gidelim, yiyecek yok aç kalırız.” der. Ayı:

“Ben yolu bilmiyorum sen önden git ben arkadan gelirim” der.

Tilki önden gider ayı arkasından gider. Bir müddet gittikten sonra tilki ağzını şapırdatmaya başlar. Ayı:

“Tilki kardeş ne yiyorsun?” der. Tilki:

“Vallahi ayı kardeş, çok acıktım dayanamadım bir gözümü çıkardım yedim.” der.

Bunun üzerine ayı da hemen bir gözünü çıkarıp yer. Gidiyorlar gidiyorlar bir müddet sonra tilki yine ağzını şapırdatmaya başlar. Ayı:

“Tilki kardeş bu sefer ne yiyorsun?” der. Tilki:

Dayanamadım bu sefer diğer gözümü çıkardım, yedim” diye cevap verir. Ayı da hemen gözünü çıkarıp yiyince kör olur.

“Tilki kardeş, göremiyorum, kör oldum.” diye bağırır. Tilki:

“Tamam, sen elimi tut ben nereye gidersem arkamdan gel.” der.

Bir süre gittikten sonra bir uçurumun başına gelirler. Tilki:

Ayı kardeş, sen burada bekle yukarıda bir sürü keklik var. Ben gidip o keklikleri uçuracağım. Keklikler uçarken gelip senin önünden geçecekler. Ben sana atla yakala dediğimde sen atla pençelerinle yakala keklikleri.” der.

Tilki ayıyı tam uçurumun kenarına getirdikten sonra yukarıya çıkıp bağırır:

“Ayı kardeş, uçurdum keklikleri atla, yakala!” diye bağırır

Ayı orada atlayınca uçurumdan yere düşer ve orada ölür. Tilki hemen uçurumdan inip ayının cesedinin başına gider.

“Neresini yesem neresini yemesem, karnının içindeki yağları yesem?” der.

Tilki kış boyunca ayıyı yiyip mesut mutlu olur.

77. MISIR PADIŞAHININ OĞLU

EB: 63

Zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın üç kadın ile evlenir ama hiçbir kadından çocukları olmaz. Padişah bu duruma çok üzülür.

“Bu ülke sahipsiz kalacak, benden sonra soyumu sopumu yürütecek kimse yok” der.

Padişah başını alıp şehrin تنها bir yerine gider. Gittiği yerde dinlenirken karşısına aksakallı bir derviş çıkar. Derviş padişaha selam verip yanına oturur.

“Sen kimsin neden böyle üzgünsün?” diye sorar. Padişah:

“Ben bu ülkenin padişahıyım. Üç karım var ama hiçbirinden çocuğum olmadı. Ben de o yüzden böyle üzgünüm buraya da o yüzden geldim” der. Derviş:

“Ben sana bir elma veririm, bu elmayı üç parçaya ayır her karına bir parça ver. Her karından bir oğlun olacak ama bir tanesini bana vereceksin” der. Padişah:

“Üç oğlum olursa bir tanesi senin olsun.” der. Derviş:

“Ben gelene kadar hiçbirine de isim takma.” der. Padişah:

“Tamam” der.

Derviş elmayı verdikten sonra gözden kaybolur. Padişah elmayı alıp evine gelir. Elmayı üç parçaya ayırdıktan sonra her karısına bir parça verir. Vakit tam olunca her kadın bir oğlan doğurur. Çocuklar büyür, okula gider ama hiçbirine isim verilmez. Şehirdeki herkes padişaha:

“Gel sünnet edelim, isim verelim bu çocuklara” der. Padişah:

“Benim bir dervişe sözüm var “der.

Millet padişaha baskı yapmaya devam eder. Bir müddet sonra çocuklar büyür tahsilleri de biter. O zaman şehir birbirine girer. Bütün halk bu çocukları sünnet ettirip isim koymak için padişaha baskı kurar. O sırada aksakallı derviş ortaya çıkar. Derviş padişaha:

“Bu halk ne istiyor?” diye sorar. Padişah:

“Halkım çocuklarıma isim koymak istiyor.” der. Derviş:

“Tamam, sen benim oğlumu belirt!” der.

Padişah büyük hanımının yanına gider:

“Hanım, ben seni aldım getirdim, sen de çocuk doğurmadın mecburen ikinci hanım getirdim. Bu derviş sayesinde çocuğumuz oldu ona söz verdim. Gel sen oğlunu bu dervişe ver.” der.

Büyük hanım bu durumu kabul etmez. Padişah ikinci hanımının yanına gider:

“Hanım, ben ilk karımdan memnundum. Çocuğu olmadı diye seni aldım. Gel sen razı ol bu çocuğu verelim dervişe.” der.

İkinci hanımı da bu durumu kabul etmez. Padişah, çaresiz en küçük karısının yanına gider.

“Hanım, ben ilk iki hanımından memnundum. Çocukları olmadığı için seni aldım. Dervişe bir çocuk vereceğime söz verdim. Sen daha küçüksün başka çocuklarımız olur. Gel sen oğlunu ver” der. Küçük hanım:

“Çocuğum bir daha olmasa da sen söz verdin dervişe, al oğlumu ona ver.” der. Padişahın da içi rahatlar.

Padişah oğlunu getirip dervişe verir. Derviş, çocuğu Mehmet ismini verir ve yanına alıp yola çıkar. Gide gide bir mağaraya giderler. Derviş çocuğa:

“Mehmet ben bir dua okurum sen âmin de mağâ açılacak. Bu mağarada dünyadaki her türlü mücevher var. Sen içeri gir mağaranın ortasında bir masa var, masanın üstünde de bir kitap var. Sen gidip sadece o kitabı getir. Eğer başka bir şey alırsan mağara kapanır.” der. Mehmet

“Tamam, sen ne dersen onu yaparım.” der.

Derviş mağaranın kapısına gelip bir dua okur çocukta “âmin!” der.

O sırada mağaranın kapısı açılır. Çocuk içeri girdiği vakit kapının ağzında iki elmas çocuğun gözlerine takılır. Kendi kendine:

“Ben kitabı alırım sonra bu iki elması da alırım. Kapının ağzında kurtarırım kendimi.” der.

Çocuk mağaraya girip mağaranın ortasındaki masanın üzerinde duran kitabı alıp geri döner. Tam çıkacağı vakit dayanamaz elini o iki elmasa atar. Çocuk elini elmaslara değer değdirmez kapı kapanır. Derviş dışarda kalır çocukta mağarada kalır. Çocuk mağaranın içinde yalnız kalınca bir kuyu kazmaya başlar. Kaza kaza bir de bakar ki mağaranın altında bir dere var.

“Ben burada öleceğime bu dereye atlarım, belki kurtulurum.” deyip kendini dereye atar.

Suyun içine düşünce dere çocuğu bir değirmene taşır. Değirmencinin suyu azalınca durumu merak eden değirmenci gelip suyu kontrol edince değirmenin ağzında baygın bir çocuk görür. Değirmenci, çocuğu alıp değirmene götürür. Ateş başında dinlendikten sonra kendine gelir. Değirmenci:

“Sen kimsin, buraya nasıl geldin?” der.

Çocuk başından geçenleri değirmenciye anlatır. Değirmenci de çocuğa:

“Oğlum, benim çocuğum yok. Sen o zaman benim yanımda kal ben sana babalık ederim.” der.

Çocukta gidecek yeri olmadığı için teklifi kabul eder. Böylece çocuk değirmenciye evlat olur. Bir gün çocuk değirmenciye:

“Baba bu elması götür sat, ama yüz altın vermeyene satma!” der.

Değirmenci elması alıp şehre gider. Bir kuyumcuda yüz altına bozup altınları alıp döner. Değirmenci altınları getirip çocuğa verir. Çocuk:

“Bir apartman yap ama bir oda sadece benim olsun. Gerisini ne yapıyorsan yap.” der.

Değirmenci bir ev yapar, bir odayı da bu çocuğa verir. Bir müddet sonra çocuk ikinci elması çıkarıp babasına verir.

“Bu taşı götür sat, ama iki yüz altından aşağı satma!” der.

Değirmenci bu taşı da götürüp satar. Çocuk değirmenciye:

“Şimdi bu para ile yaptığın bu apartmanın içini döşe. Gerisini de ne yapacaksan yap.” der.

Çocuk bir ara odasında otururken aklına mağaradan aldığı kitap gelir.

“Ben bu kitap için mağaraya girdim. Bunu bir açayım içinde ne var?” der.

Çocuk kitabı açar açmaz bir anda içinden kırk kız çıkıp defler, sazlar eşliğinde dans edip oynarlar. Bir süre dans ettikten sonra her kız çocuğun yanına kırk altın bırakır. Bir Arap'ta bu kızları kitaba geri sokar.

Çocuk şaşkın bir şekilde olup bitene bakar. Sonra da her kızın bıraktığı altınları yatağının altına bırakır. Bütün bunlar böyle olurken değirmencinin hanımı da bir çocuk doğurur. Çocuk doğurduktan sonra kadın bu Mehmet'i kıskanmaya başlar.

“Bunun burada ne işi var, anne babası bunu merak eder.” diyerek kocasının başının etini yer. Değirmenci:

“Hanım, biz bu çocuk sayesinde bu hale geldik. Her şeyimizi ona borçluyuz.” dediyse de karısını ikna edemez.

Onlar böyle konuşurken çocuk bunları duyar. Çocuk değirmenciye gelip:

“Bana izin verirsen ben gideceğim.” der. Değirmenci:

“Oğlum, ben istemiyorum gitmeni, hanımın laflarını dinleme.” der.

Çocuk birkaç gün değirmenciye ısrar edince değirmenciye razı eder. Çocuk yola çıktığı vakit değirmenciye der ki:

“Ben gidiyorum, sen benim odama girdiğin vakit yatağımı kaldır. Orda ne varsa senindir?” diyerek oraya sakladığı serveti de değirmenciye bırakır.

Çocuk oradan yola çıkar şehre gider. Diyelim ki Elâzığ gibi bir şehirde Harput'a gider. Harput padişahın kızının yazlığıdır. Çocuk yoldan geldiği için aç susuz kalır. Etrafta yiyecek bir şeyler arar. Bir köşede oturup dinlenirken çocuk yine kitabını çıkarır. Kitaptan aynı şekilde yine kırk kız çıkıp çocuğu eğlendirir sonra da ona para bırakıp kitaba geri dönerler. Bunlar olurken padişahın kızı olan bitene şahit olur. Kız, çocuğa aşık olur. Kendi kendine:

“Bu kitap bunda olduğu sürece ben bunun peşinden giderim ama kitabı ben alırsam o benim peşimden gelir.” diye düşünür.

Çocuk uyuduğu vakit kız bunun kitabını çalıp gece yarısı babasına gider. Kız babasının sarayına gidip nöbetçilere babasını görmek istediğini söyler. Gece yarısı babasını uykudan uyandırır. Padişah uykusundan uyanır.:

“Kızım hayırdır gece gece?” der. Kız:

“Baba ne hayrı hele gel sana bir şey göstereceğim.” der.

Kız kitabı açtığı vakit kırk savaşçı ortaya çıkar. Ortalığı yakıp yıkmaya başlar. O sırada uyuyan çocuk uyanır bakar ki kitabı yok. Hemen Harput’tan şehre iner bakar ki şehir ana baba günü olmuş her yer yağmalanıyor. Çocuk hemen padişahın sarayına gidip kitabı alır ve ortaya çıkan savaşçılar kitaba geri döner. Padişah bu çocuğun yaptıklarını gördükten sonra çocuk ile konuşur ve kızının neler yaptığını anlar. Padişah oğlana:

“Ben kızımı sana veriyorum.” der. Çocuk:

“Padişah, senin kızın hırsız ama senin hatırını kırmayayım.” der ve kızını alıp yola çıkar.

Babasının ülkesine gitmek ister ama babasının memleketi neresi onu bilemez. Kız ile yolda giderken bakar ki bir adam bir mezarı kazıp içindeki ölüyü çıkarıp sopa ile dövdükten sonra mezara koyuyor. Çocuk adamın yanına gidip:

“Yahu sen ne istiyorsun ölüden?” der. Dayak atan adam:

“Bunun bana yirmi altın borcu vardı, ödemedi öldü. Ben de paramı alamadığım için her gün gelip onu dövdükten sonra mezara koyuyorum.” der. Çocuk:

“Ben sana onun yerine paranı versem kabul eder misin?” diye sorar. Adam:

“Beni bu dertten kurtarırsan sana minnettar kalırım.” der.

Çocuk orada adam yirmi altın verir. Yirmi altında ben parası ve hoca için verir. O adam da gidip şehirden bez getirip ölüyü sarar hoca da dua ederek adamı gömerler. Çocuk karısını alıp yoluna devam eder. Bir müddet gittikten sonra zenci bir Arap son surat hızla bunlara doğru koşar. Gelip selam verir. Zenci Arap, oğlana:

“Nereye gidiyorsun?” diye sorar. Çocuk:

“Babamın ülkesine gidiyorum ama babam kim, memleketi neresi bilmiyorum?” der. Zenci:

“Senin baban Mısır ülkesinin padişahı, izin verirsen ben sana eşlik edip seni oraya götürürüm” der.

Çocukta kabul eder. Üçü gide gide bir dağa gelirler. Gece olduğu için uyumaya karar verirler. Zenci adam:

“Ya siz uyuyun ya da ben sıra ile uyuyalım” der. Çocuk:

“Sen uyu biz biraz sohbet ederiz hanımla” der. Zenci:

“Ben uyduğumda sen beni uyandırmazsan hiç uyanmam. Sakın beni uyandırmadan uyuma!” diye tembih eder.

Zenci Arap, uyuduğu vakit çocuk ve hanımı eğlenirler. Bir müddet sonra ikisi de uykuya dalar. Çocuk sabah uyandığında ne görsün karşı yok! Hemen zenciye uyandırır. Zenciye durumu anlatınca zenci Arap:

“Ben sana demedi mi beni uyandırmadan uyuma. Karını bu dağda ölümsüz bir dev kaçırmış. Sen şimdi git devin anasını gör. O dev inek sağıyor. Memelerini omuzundan arkaya atmış. Eğer onun memesini emersen sana yardımcı olur. Ama memesini emmeden seni görürse seni öldürür.” der.

Çocuk gidip bakar ki dev memelerini omuzundan arkaya atmış inek sağıyor. Gizliden gidip devin memelerini emince dev:

“İnsanoğlu, sen benim oğlum oldun. Ben den ne istiyorsun?” der. Çocuk:

“Madem annem oldun, ben ağabeyimin yanın gitmek istiyorum.” der. Dev anası:

“Oğlum, abin seni parçalar, hem yol da yok” der. Çocuk:

“Benim başka bir isteğim yok.” der. Dev:

“Şu kayanın altında bir gem (atların ağzına takılan bir ip) var. Bu uçuruma atarsan köprü olur. O zaman geçersin.” der. Oğlan atın gemini alıp zenci Arap’ın yanına gider. Zenci Arap çocuğa:

“Sen bu gemi at, dev anasının dediği gibi köprü olacak. Köprüyü geç kızın yanına git. Ama sakın kızı alıp dönme. Kıza söyle devin sırrını öğrensin!” der.

Adam uçuruma gidip gemi attığı vakit bir köprü ortaya çıkar. Çocuk köprüden karşıya geçer. Gidip bakar ki kız bir mağarada yalnız oturuyor. Çocuğu gören kız çok sevinir. Çocuk:

“Sen bu akşam ne yap et, devin sırrını öğren!” der.

Çocuk ve kız plan yaptıktan sonra dev çıkar gelir. Kız deve naz yapmaya başlar.

“Sen bütün gün yaylaya çalışmaya gidiyorsun. Ben burada yapayalnız kalıyorum. Senin canın nerde saklı söyle, ben de onunla vakit geçireyim.” der. Dev kızı:

“Benim canım, aşağıdaki mağarada saklı. Orada güvercin var. Benim canım onda saklı.” der. Kız da deve:

“Ben güvercini ne yapayım!” der.

Sabah olup dev yaylaya çıktığı vakit oğlan ve kız gidip mağaraya bakarlar. Mağarada üç güvercin gören çocuk üçünü de yakalayıp öldürünce dev de ölür. Dev öldükten sonra çocuk karsını alıp Zenci Arap'ın yanına gider. Üçü tekrar yola çıkarlar. Bura benim bura senin derken Mısır'a varırlar. Mısır padişahına haber gidince padişah, davul zurna ile bunları karşılar. Çocuk evine vardığı vakit zenci Arap:

“Mehmet'im bana müsaade, hakkını helal et!” der. Çocuk:

“Sen hakkını helal et, benim ne hakkım var sen de?” der. Arap:

“Oğlum, ben o mezarda burcunu ödediğin adamım. Ben burcumu ödemedim öldüm. Sen beni o dertten kurtarıncı ben de Allah'a dua ettim; bu adamın iyiliğine karşı ben de bir iyilik yapayım dedim. Allah'ta bana bu fırsatı verdi. Ben senden razıyı, Allah'ta senden razı olsun” der.

İkisi orada vedalaşıp ayrılırlar. Padişah'ta oğluna bir düğün yapar, herkes çok mutlu olur.

K.K.26

78. MURADINA NAİL OLMAYAN DİLBER

EB: 240

Çok eskiden hamamcı Ayşe Molla diye bir kadın varmış. Buna yakın derme çatma bir evde yaşayan yoksul bir adam ve karısı da yaşarmış. Zamanla bu fakir köylünün hanımı hamile kalır. Gel gör ki kadının doğum vakti kış mevsimine denk

gelir. Yaşadıkları ev ise kışın hiç ısınmaz yeni doğacak çocuk içinde uygun bir yer değildir. Hamamcı Ayşe Molla da komşuları olan bu yoksul aileyi her gün izlemiş. Doğum iyice yaklaştığında Ayşe Molla bunlara gider ve şöyle der:

“Bu soğuk hava da çocuk doğsa bu evde yaşayamaz, siz gelin hamamımın odalarından birini size vereyim, doğum yaptıktan sonra havalar ısınınca evinize dönersiniz” der.

Bu yoksul karı koca bu teklife çok sevinirler ve hemen hamama taşınırlar. Bir gün bu yoksul adamın karısı odada tek başına doğumu yapar. Bir kız çocuğu dünyaya getirir. O sırada duvar yarılr ve içeri üç melek girer. Bu melekler doğum yapan anneye yardım edip kızı yıkayıp kundaklarlar. Meleklerden biri:

“Bu kızın adı muradına nail olmayan dilber olsun” der. İkinci melek:

“Bu kız güldüğü vakit yanağından güller bitsin, bastığı yerde çimenler bitsin!” der. Üçüncü melek:

“Saçlarına su döküldüğü vakit, su altın olup yerlere dökülsün, ağladığında ise gözyaşı yerine inci dökülsün.” der.

Melekler bunları söyledikten sonra sır olup kaybolurlar. Melekler içerde kıza bunları söylerken o sırada Ayşe Molla Hatun'da söylenenleri duyar. Tabi en sevdiği dilek ise kızın saçlarına su döküldüğü vakit altın olup akmasıdır. Neyse yeni doğan çocuk tuzlanır ve annesinin koçağına verilir. Bir müddet sonra bu yeni doğan çocuğun banyo yapması gerekmiş. Bu Ayşe hatun hemen gelip kızın banyosunu yapmak ister. Kızın başına döktüğü her su altın olup yere dökülür. Ayşe molla hatun sevinçten havalara zıplar. Bu Ayşe hatun kıza bir cimcik atar o sırada kız ağlar fakat göz yaşı yerine inciler dökülür. Ayşe hatun meleklerin dediğini duyduğu için bu sefer kızı kaldırıp ayaklarını yere bırakır o sırada yerde çimenler yeşerir. Kızı güldürünce de yanağından güller bittiğini görür.

Ayşe hatun kızın özelliklerini keşfettikten sonra artık her gün gelip kızın banyosunu yapar yerden altınlar almış. Derken kız on yedi on sekiz yaşlarına girer, serpilip büyür.

Bir gün yemen hükümdarının oğlu tebdil kıyafet giyerek dolaşır. Bu dolaşırken muradına nail olmayan dilberin ismini duyar. Kızın özellikleri dilden dile dolaştığı için hükümdarın oğlu onu görmek ister. Padişahın oğlu tebdil kıyafetleri ile

kızın yaşadığı yere gelir. Sorup soruşturur kızın yaşadığı yeri bulur. Gelip bakar kız kız güldüğünde yanağından güller saçılıyor, ağladığında gözlerinden inciler dökülüyor, saçlarını yıkadığında su altın olup yağıyor. Hemen oradan ayrılıp ailesinin yanına gider. Babasına:

“Falan yerde şu özelliklerde bir kız var. Bana bu kızını isteyeceksiniz” der.

Çocuğun babası da bu duruma sevinir. Görücüler çıkıp kızın yaşadığı eve gelirler. Gelip kızını anne babasından isterler. Kızın anne babası da kızını kralın oğluna verirler. Görücü gelenler onlara:

“Bizim adetlerimize göre biz gelip gelin almayacağız. Gelini siz kendiniz alıp damat evine getireceksiniz.” derler.

Yemen padişahının ülkesine gitmek için gemiye binmek gerekirmiş. Gemi de haftalarca yol aldıktan sonra yemen padişahının ülkesine varırmış. Bütün bu olanlar olup biterken Hamamcı Ayşe molla hatunun kafasında şeytani düşünceler dolaşmaya başlar.

“Ben bu kızdan çok para kazandım ama bunlar eskiden fakirdi. Bunu padişahın oğluna vereceğime kendi kızımı padişahın oğluna vereyim.” der.

Neyse gelin götürüleceği vakit yolculuk için yemek ve su hazırlanır. Ayşe molla hatun kızını da gizlice gemiye bindirip gelin ile yola çıkar. Tabi Ayşe hatun bütün şeytani planlarını da hazırlamıştır. Gemi yola çıktıktan epey bir müddet sonra gelin Ayşe molla Hatun’a:

“Süt anne ben acıktım.” der.

Ayşe molla hatun yemek getirmek için gider sonra eli boş döner.

“Kızım biz azığımızı unuttuk, yalnız bazlama aldım onu yer misin?” der.
Gelin:

“Süt anne ben çok acıktım, yemek zorundayım.” der.

Neyse gelin bazlama yemeye başlar. Aç olduğu içinde epey yer fakat gittikçe susamaya başlar. Gelin:

“Süt anne ben susadım, bana su ver.” der. Ayşe molla hatun:

“Kızım ben su almayı da unuttum.” der.

Kalkıp kıza deniz suyunu içirir. Kız deniz suyunu içtikçe daha da kavrulmaya başlar. Muradına nail olmayan dilber susuzluktan dayanamaz hale gelir. Ayşe molla hatun daha önce gemiye aldırıldığı bir adama biraz su verir ve onu getirip satmasını söyler. Yalnız su satarken

“Bir bardak suya bir göz de” diye tembihler.

Adam gelip bağıırır:

“Güzel suyum var, içmek isteyen var mı?” diye bağıırır. Gelin:

“Süt anne bak su satan biri var. Ne olursun bir bardak su al bana. Ne kadar altın isterse ver abana bir bardak su al.” der.

Sucuyu çağırır. Ayşe hatun:

“Kızıma bir bardak su verebilir misin?” der. Sucu:

“Benim suyum kıymetlidir, bir bardak suya bir göz isterim.” der.

O sırada susuzluktan kavrulan kız bir gözünü çıkarıp Ayşe molla hatuna verir.

“Anne al gözümü bana bir bardak su al.” der.

Neyse bir bardak suyu alıp bir anda içince susuzluğu geçmez, diğer gözünü de çıkarıp bir bardak su daha alır. Ayşe molla hatun hemen gidip bu sucuya altınlar verir ve kızın gözlerini bir çıkına alıp saklar. O sırada gemi yemen padişahının ülkesine varır. Hamamcı Ayşe molla hatun kızın ağzını bağlar sırina alır ve denize yakın bir tepeye bırakıp gelir. Kızına da gelinin elbiselerini bindirir. Padişahın tahtirevanları gelir ve kızı alıp saraya götürürler. O sırada hükümdarın oğlu geline bakar fakat içinde bir şüphe oluşur. Çünkü bu kız âşık olduğu kıza hiç benzemiyormuş. Düğün olur yemekler yenir. Akşam padişahın oğlu odaya girer.

Kızı güldürmeye çalışır ama kız gülünce hiç gül bitmez, kıza bir şamar atar kız ağlar ama inciler dökülmez. Bastığı yerlere bakar çimen bitmez. Bir bardak su alıp kızın başına döker altınlar dökülmez. Padişahın oğlu:

Ben seni görürken falan falan özelliklerin vardı, şimdi neden hiçbiri yok?” der.

O sırada kızın annesi hemen çıkıp şöyle der:

“Oğlum kızım yol yorgunudur, zamanla istediğin o özelliklerin hepsi olacak.” der.

Padişahın oğlu bir şey demez ama şüpheleri de iyice artar. Onlar orada kalsın biz gelelim muradına nail olmayan Dilber’e. Ayşe molla hatun onu götürüp bir dağ başına bırakınca kız orada ağlamaya başlar ağladıkça da yere inciler dökülür. O sırada oradan bir bezirgân geçer. Bezirgân birden yüksek sesle bir ağlama sesi işitir. Bezirganbaşı kervandakilere:

“Ben ağlayan bir ses duydum, bir bakalım belki yardıma ihtiyacı olan biri vardır.” der.

Bezirganbaşı sesin geldiği yöne doğru gidip bakar ki dünya güzeli bir kız oturmuş ağlıyor. Durduğu tepeden aşağıya kadar da inciler dökülmüş. Bezirganbaşı kıza seslenince muradına nail olmayan dilber:

“Kim o” der. Bezirganbaşı:

“Kızım korkma ben bezirganım, senin sesini duydum o yüzden geldim. Bu ne hal kızım böyle?” der.

Kız başından geçenleri bezirganbaşına anlatır. Bezirganbaşı:

“Eğer benim kızım olmayı kabul edersen seni buradan alıp götüreyim.” der.

Kız tabi bu iyi yürekli adamın teklifini kabul eder. Bezirganbaşı hemen oradaki incileri toplar ve kızını alıp gider. Bu bezirganbaşı yemen padişahının olduğu şehirde yaşarmış. Kız ve bezirganbaşı yalnız kalınca doğumunda oluşan hadiselerden bezirgana bahseder. Sonra da gelin gelirken Ayşe molla hatun’un kendisine yaptığı kötülüklerden bahseder.

Onlar orada dursun yemen padişahının oğlu karısına gittikçe kızmaya başlar.

“Aradan kaç ay geçti senin özelliklerin neden geri gelmiyor.” der.

Tabi kız yanında kaldığı bezirganbaşını da zengin eder. Her gün banyo yapar yere altınlar saçılır. Kız bir gün bezirganbaşına:

“Biz baba kız olduk senden bir isteğim olacak.” der. Bezirganbaşı:

“Kızım ne istersen söyle bana.” der. Kız:

“Beni bulduğun tepenin başında görkemli bir türbe yapacaksın kapılarını şimşirek taşından yapacaksın. Kapılar kendiliğinden açılıp kapanacak. Kapılar açılıp kapandıkça muradına nail olmayan dilber diye ses çıkaracak.” der. Bezirganbaşı

“Tamam kızım, istediğini yapacağım.” der.

Tabi altın, inci çok olunca dünyanın en iyi ustalarını bulmakta kolay olur. Bu türbe yapılırken bir gün babası ile sohbet eden kız gülmeye başlar o sırada yanağından iki gül biter. Kız o sırada:

“Baba ben her zaman gülemem, o yüzden bu güllerimi sakla. Gün olur lazım olur.” der.

Bezirgân kızın yanağında biten iki gülü alıp saklar. O sırada kızın türbesi biter. Babasının yardımı ile türbenin olduğu yere gider ve türbeden gelen sesleri işitince içi rahatlar. Kız babasına tekrar bir ricada bulunur.

“Baba, falanca gün gülünce yanağımdan iki gül bitmişti. Şimdi o gülleri al saraya git. Sarayın etrafına git. Orada vakitsiz açan güllerim var diye bağır. O sırada hamamcı Ayşe molla hatun mutlaka gelecek gülleri almak isteyecek. Sen de bir göze bir gül veririm dersin.”

Bezirganbaşı gülleri alıp sarayın etrafında bağırmaya başlar:

“Vakitsiz açan güllerim var, yok mu almak isteye!” diye bağıır.

Hamamcı Ayşe molla hatun ve kızı sesi işitince hemen heyecanlanırlar. Ayşe hatun:

“Kızım al işte fırsat. Bu gülleri alalım kocana özelliklerinin geri geldiğini söyleyelim.” der. Hamamcı Ayşe hatun:

“Gülcü, bir güle ne istersin?” der.

“Çok vakitsiz açan güllerim var, bir güle bir göz isterim.” der.

Kadın ne yapacağını şaşırır o sırada kız:

“Anne biz muradına nail olmayan dilberin gözlerini saklamıştık onları ver bana o gülleri al.” der.

Hamamcı Ayşe molla hatunda sakladığı gözleri getirip bezirganbaşına verir sonra iki gülü alır. Bezirganbaşı gözleri alıp hızlıca oradan uzaklaşır. Koşa koşa gelip kızın gözlerini getirip muradına nail olmayan dilbere verir. Kız:

Baba şimdi dünyanın en iyi hekimlerini getir, benim gözlerimi yerine taksınlar. Ben tekrar görmek istiyorum.” der.

Bezirganbaşı en iyi hekimleri araya dursun hamamcı Ayşe hatunun akşam damadı gelince elindeki güller ile ona koşar.

“Oğlum, sen evde değilken, kızım içten güldü yanağından güller açıldı” der.

Gülleri alıp padişahın oğluna verir. Padişahın oğlu gülleri koklayınca:

“ohhh, sevgilim, güllerin geldi bir gün sen de geleceksin” der.

O bunları söylerken Hamamcı Ayşe mola hatun dövünmeye başlar.

“Ahh, ben nasıl uyanamadım. Bu güller muradına nail olmayan dilberin gülleri, bizim silahımızla bizi vurdu.” der.

Onlar orada dursun biz gelelim bezirganbaşına. Bezirganbaşı gidip dünyanın en iyi hekimlerini getirir sonra da kızının gözlerini yerine takarlar. Kız tekrar dünyayı görmeye başlar. Bezirganbaşı çok zengin olur fakat muradına nail olmayan dilber kahrından ölür. Bezirganbaşı da çok sevdiği kızını alıp daha önce yaptırdığı türbeye koyar. Padişahın oğlu:

“Bu güller geldiğine göre âşık olduğum kızda yaşıyor. Ben yine tebdil kıyafet giyip arayayım” der.

Kızın güllerini cebine koyup sevgilisini aramaya çıkar. Gidip geminin limana yanaştığı taraftan araştırma yapmaya başlar. Kıza dair bir iz arar. O sırada kızın türbesinin olduğu yerden gelen sesleri işitir. Sesin geldiği yöne doğru gidince türbeyi görür. Türbeye yanaşınca kapılar açıp kapandığı vakit muradına nail olmayan dilber sesini işitir. Merakı iyice artan padişahın oğlu türbenin kapısı açıldığı vakit içeri atlar. İçeri girdiğinde türbenin ortasında bir sandık görür. Sandığı açtığı vakit âşık olduğu kızın orda yattığını görür. Cebinden çıkardığı gülleri alıp kızın üstüne atar. Sandıkta ölü yatan kız birden canlanır ve hasretle gülleri koklar. İkisi orada birbirine sarılırlar. Kız başından geçenleri padişahın oğluna anlatır. Padişahın oğlu kızı atına bindirip saraya gelir.

“Baba, anne asıl gelininiz budur.” der.

Kız orada güler yanağından güller saçılır, ağlar gözünden inciler dökülür, yürür yerde çimenler yeşerir. Başına bir tas su dökerler yere altınlar dökülür. Padişah gelinine kavuştuğu için çok sevinir. Hamamcı Ayşe molla hatun ve kızını çağırırlar. Onlarda her şeyi onlara anlatır. Padişahın oğlu:

“Şimdi söyle kırk katır mı istersiniz yoksa kır satır mı?” der. Hamamcı Ayşe molla hatunun kızı:

“Anne kırk katır iste, dünyayı dolaşalım” der.

Bunlar kırk katır getirirler. Yirmisini aç yirmisini susuz bırakırlar. Banların ayaklarını bunlara bağlayıp bırakırlar. Katırlardan aç olanları yemeğe gider, susuz olanları suya yönelir. İki orada ortadan ikiye bölünürler. Bunlar bu şekilde cezayı bulurken muradına nail olmayan dilber ile padişahın oğlu muradına nail oluyolar.

K.K.3

79. NEMRUT

EB: -

Bir rivayete göre Nemrut bir gün tanrıya kafa tutar. Herkese Gök tanrısı ile mücadele edeceğini söyler:

“Ben gök tanrısını öldüreceğim, yer tanrısı olacağım.” der.

Zümrüdüanka kuşuna kırk günlük et ve su yükleyip veziri ile birlikte kuşa biner ve göğe havalanıp göğe doğru gider. Zümrüdüanka kuşu acıktığı vakit ona et verir, susadığı vakit su verir. Göğe yükselen Nemrut göğün tanrısını aramaya başlar. Kırkıncı günün sonunda vezirine sorar:

“Sen bir şey gördün mü?” vezir:

“Ben bir şey görmedim sadece beyaz bir ışık gördüm.” der. Nemrut:

Biraz daha yukarı çıkalım mı” der. Veziri:

Biraz daha gidersek yanarız” der.

Geri dönmek zorunda kalan Nemrut bir ok atar. Attığı ok bir balığa değer. Attığı ok kanlı bir şekilde gelip yere düşünce Nemrut:

“Ben göğün tanrısını öldürdüm, bakın okun ucunda kan var.” der.

Sarayından dışarı çıkarken ayağı kayan Nemrut, oraya tuvaletini yapan bir çocuğun pisliğinin içine düşer. O zaman şeytan bir insan kılığında gelip sorar:

Nemrut ne oldu” der. Nemrut:

Ben göğün tanrısını öldürdüm ben artık yer tanrısı olacağım.” der. Şeytan:

“Sen bu b...lu ağzınla mı göğün tanrısını öldürdün?” der.

K.K.24

80. ÖLDÜRMEYEN ALLAH ÖLDÜRMEZ

EB: 125

Bir varmış bir yokmuş, bir padişah varmış. Bu padişah karısı ile geziye çıkmışlar. Gezerken bir köye gitmişler. Gittikleri köyde çok fakir bir çoban varmış. Bu çoban köyün koyunlarını otlatır, bunun karşılığında köylülerden kıt kanat geçinecek kadar maaş almış.

Padişah ile karısı ülkeyi gezerken bu köye yolu düşmüşler. Köyde de rastgele bir eve misafir olmuşlar. Bu ev köyün en fakir adamı olan çobanın eviymiş. Padişah ile karısı çobana misafir olmuşlar.

Padişah ile hanımının misafir olduğu fakir çobanın karısı meğerse hamileymiş. O gecenin sabahında doğum yapmış. Sabah padişah ile hanımı otururken aksakallı bir adam gelmiş. Bu aksakalı adam padişaha bu yeni doğan erkek çocuğunun bir gün ona damat olacağını söylemiş. Padişah çok kızmış:

“Sen nasıl bunu söylersin? Ben koskoca bir padişahım, bu kadar fakir bir çobanın oğlu nasıl bana damat olur?” demiş.

Aksakallı adam o esnada kapıdan çıkmış ve bir daha gözükmemiş. Aksakallı adamın sözleri padişahın beyninden çıkmaz olmuş. Günün birinde bu kadar fakir bir çocuğun kendi damadı olmasını istememiş. Çobanı çağırmış yanına ve ona şöyle demiş:

“Sen fakir bir çobansın, ben ise koskoca bir padişahım. Gel bu çocuğu bana ver ağırlığınca altın vereyim sana. Hayatın kurtulur.” demiş.

Çobanda fakirdir ne yapsın padişahın teklifini kabul etmiş. Getirip çocuğu tartmışlar ve ağırlığınca altın almış. Çocuğu padişaha vermiş. Padişah çocuğu da yanına alıp ertesi gün geziye devam etmiş. Padişahın hanımı padişaha karşı çıkmış.

“Kim olduğu belli olmayan bir adamın sözü ile çocuğu neden annesinden aldın? Yazıktır, günahdır!” demiş.

Hanım ne yaptıysa padişahın inadını kıramamış. Padişah almış çocuğu başka bir köyde yüksek bir kayalığa bırakmış. Bir kurt ya da kuş yer ben de kurtulurum diye kayalıklara bırakıp yola devam etmiş. Padişah çocuğu kayalıklara bırakıp gittikten sonra çevre köylerden başka bir çoban koyunlarını otlatmaya kayalıkların olduğu tarafa gelmiş. Çoban burada koyunlarını otlatırken sürünün içinden her gün siyah bir koyunun sürüden ayrılıp kayalıklara gittiğine dikkat etmiş. Koyunu takip eden çoban görmüş ki kayalıklarda bir bebek yatıyor, bu koyun her gün gidip bu çocuğu emzirip geliyormuş. Çoban bu bebeği almış ve evine götürmüş. Çoban bu bebeğe yıllarca bakmış. Çocuk büyümüş. Padişah ve hanımı yıllar sonra yine geziye çıkarken bu köyden geçmişler. Padişah bu çocukla karşılaşınca hemen tanımış. Karısına:

“Bu kayalıklara bıraktığım çocuktur.”

“Olur, mu öyle şey, o bebeği kurt, kuş yemiştir.” demiş hanımı. Padişah ısrarla:

“Yok, bu çocuk kayalıklara bıraktığım çocuktur.” diye tutturmuş. Çocuğu büyüten çobanın yanına gitmiş. Çocuğu sormuş. Padişah çobana:

“Bu çocuk senin oğlun mu?”

“Yok, ben bu çocuğu kayalıklarda buldum aldım büyüttüm.” diye cevap veriri çoban. Padişah:

“Sen bu çocuğu bana ver, ben sana ağırlığınca altın vereyim.” demiş.

Çoban hemen kabul etmiş ve çocuğu padişaha vermiş. Padişah çocuğu çobandan almış ve yoluna devam etmiş. Bir marangoza giden padişah marangozdan sağlam bir sandık yapmasını istemiş. Su almayan bir sandık isteyen padişahın

isteğini marangoz yerine getirmiş. Padişah bu sandığın içine çocuğu koyuyor ve ağzını sıkı bir şekilde bağlayıp suya atmış. Sandık su da yüzüp giderken padişahta çocuktan kurtulduğuna sevinerek yoluna devam eder.

Suyun içindeki sandık günlerce yüzdükten sonra bir değirmene giden nehir suyuna karışarak değirmene gitmiş. Değirmenci çalışırken bakıyor ki değirmeni dönmüyor. İşin içinde bir terslik olduğunu anlayan değirmenci değirmene gelen suyun olduğu kanalı kapatır. Bir de bakar ki bir sandık değirmene gelen suyun önünü kapatmış. Sandığı alıp açan değirmenci sandığın içinde bir çocuk olduğunu görmüş. Değirmenci şaşırılmış bir şekilde çocuğa kim olduğunu sormuş. Çocukta başından geçenleri değirmenciye anlatmış. Gidecek kimsesi olmadığını söyleyip değirmencinin yanında kalmak istediğini söylemiş. Değirmenci de çocuğu yanına işçi almış ve birlikte çalışmışlar.

Çocuk değirmencinin yanında yıllarca kalmış ve evlenme yaşına gelmiş. Padişah yine geziye çıkarken değirmencinin olduğu yerden geçer ve orda çalışan genci görünce şaşırıp kalır. Hanımına:

“Bu çocuk benim sandığın içine koyup suya attığım çocuk.” demiş. Hanımı her ne kadar karşı çıkmışsa da padişahı ikna edememiş. Padişah değirmenciye yanına çağırıp çocuğu sormuş. Değirmenci de çocuğun değirmene bir sandık içinde geldiğini anlatmış.

Padişah değirmenciye bu gencin ağırlığınca altın verip ondan da almış. Padişah çocuktan nasıl kurtulurum diye düşünmüş ve aklına bir fikir gelmiş. Bir kâğıt yazmış ve bu gence vermiş.

“Bu kâğıdı benim sarayına götür ve orda kardeşime ver!” demiş.

Çocuğun da okuma yazması yokmuş, kâğıtta ne yazdığını bilememiş. Kâğıdı alıp günlerce yol yürümüş ve padişahın sarayına gelmiş. Sarayın bahçesinde bir çeşme varmış. Günlerce yürüyerek gelen genç yorulmuş ve çeşmeden bir su içmek istemiş. Su içerken yorgunluktan çeşme başında uyuyakalmış.

Bu genç çeşme başında uyurken padişahın kızı çeşmeden su içmeye gelmiş. Bir de görmüş ki çeşmenin başında yakışıklı mı yakışıklı bir genç uyuyor. O an ona âşık olmuş. Uyuyan gencin cebindeki kâğıdı gören kız kâğıdı alıp okumuş. Kâğıtta babasının emrini görmüş:

“Bu kâğıdı getiren genci öldürün!” diye emir vermiş.

Kız hemen bu kâğıdı yırtıp atmış ve başka bir kâğıt yazmış. Yeni bir kâğıda

“Bu kâğıdı getiren genci hemen kızımınla evlendirin!” diye yazmış ve gencin cebine koymuş. Sonra da bu uyuyan delikanlıyı uyandırmış.

Padişahın kızı delikanlıya kim olduğunu, nereden geldiğini sormuş. Çocukta padişahın emri ile saraya bir kâğıt getirdiğini söylemiş. Sonra da birlikte saraya gitmişler. Saray görevlileri bu delikanlıyı alıp padişahın kardeşine götürmüşler. Cebindeki kâğıdı çıkarıp padişahın kardeşine vermiş. Padişahın kardeşi kâğıdı okuyunca hemen kız ile bu delikanlının düğününü yapmış ve yedi gün yedi gece süren bir düğün ile evlendirmiş.

Bir yıl olduktan sonra bu genç ile padişahın kızının bir bebekleri olmuş. Birlikte mutlu mesut yaşamışlar. Bunlar evlendikten iki sene sonra padişahın gezisi bitmiş ve sarayına geri dönmüş. O dönemde padişah ülke gezisine çıkınca üç dört yıldan önce dönmemiş. Padişah sarayına gelince saray görevlileri çocuğu alıp padişahın koçağına bırakmışlar. Padişah şaşırılmış:

“Bu çocukta kimdir?” diye sormuş. Padişahın kardeşi de:

“Bu bebek senin torunundur.” demiş. Padişah:

“Nasıl olur, ben kızımı daha evlendirmedim!” diye kızmış.

Padişahın kardeşi olayı anlatır ve saraya gelen gencin cebindeki kâğıdı padişaha gösterir. O an hatasını anlayan padişah kaderden kaçış olmadığını anlamış. Damadı ile kızını yanına çağırarak onlara hediyeler vermiş. Padişah damadını da veziri yapmış, beraber yiyip içip muratlarına ermişler.

K.K.7

81. PADİŞAHIN KIZI

EB:304

Zamanında bir padişahın tembel bir kızı varmış. Bu kız hiçbir iş yapmaz bütün gün uyurmuş. Padişah kızının hasta olduğunu düşünür. Kızını bu kötü huyundan vazgeçirmek için onu götürüp bir köylüye teslim eder. Padişah:

“Bu kızım senin yanında kalacak. Bunu çalıştır tembellikten kurtar. Eti de senin kemiği de senin” der. Köylü adam:

“Sen merak etme padişahım, onu düzeltip sana göndereceğim.” der.

Köylü adam da padişahın emri üzerine kızını yanına alır. Köylü adam sabah karısına, annesine ve padişahın kızına görev verir. Köylü adam kıza:

“Ben tarlaya gidiyorum, ben gelene kadar sen ekmek pişir, yemek yap.” der.

Köylü adam kıza görev verdikten sonra tarlaya çift sürmeye gider. Bu köylü adamın karısı kıza derki:

“Aman, sana ne görev verdiyse yerine getir yoksa sana bir lokma ekmek vermez. Baban seni ona emanet etti.” der.

Padişahın kızı da can sıkıntısından kalkıp adamın dediklerini yapar. Adam akşam eve gelip bakar ki kız her istediğini yapmış. Ertesi gün tarlaya gittiğinde yine başka bir görev verir. Akşam gelip bakar ki padişahın kızı onu da yapmış. Bir müddet adam kıza böyle iş verir kız da yapar. Padişah gelip bakar ki kızı çalışkan olmuş, eskisi gibi tembel tembel oturmuyor. Kızının durumuna sevinen padişah köylü adam çok hediyeler verir, kızını da alıp saraya gider. Kız da o günden sonra bir daha eskisi gibi tembel oturmamış canı da hiç sıkılmamış.

K.K.32

82. PADİŞAHIN KIZI

EB: 245

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit oynarken eski hamam içinde bir meselede annem düştü beşikten babam düştü beşikten fakir bir adam varmış. Bu fakir adamın bir oğlu ve bir kızı varmış. Bu adam her gün oduna gider, kazancını odundan kazanırmış. Topladığı odunları çarşıda satıp çocuklarına erzak alıp evine getirirmiş. Bu adam bir gece bir rüya görür. Rüyasında bir adam ona derki:

“Falan yere git kaz, orada dört kulplu kazan var. O kazan altın doludur. Onu al, çocuklarını kurtar.” der.

Adam sabah uyandığı vakit rüyasını karısına anlatır:

Kadın, ben böyle böyle bir rüya gördüm. Şimdi gidip rüyada gördüğüm yeri kazacağım.” der. Kadın:

“Herif, kurban olayım sen bir rüya gördün. Gidip kazma oraları. Sen git güzel güzel odunlarını topla, götürüp sat. çoluk çocuğumuz aç kalmasın.” der.

Adam o gün karısının sözünü dinler ve gitmez. Yine odun toplamaya gider. O akşam yine aynı rüyayı görür. Sabah uyandığında karısına hiçbir şey demeden kazma kürek alıp gider. Gidip rüyada kendisine gösterilen yeri kazar ki gerçekten dört kulplu bir kazan içinde de dolu altın görür. Adam altınları alıp oradan ayrılır çarşıya gider.

“Benim çocuklarım çok fakirlik gördüler, her şeyden mahrum kaldılar.” der.

Çarşıda ne var ne yok her şeyi alıp torbasına koyar sonra da sırtlayıp evine gelir. Kadın bakar ki kocası bir torba eşya ile eve gelmiş.

“Herif bugün kaç ton odun sattın?” der. Adam:

“Hanım, bugün on ton odun sattım.” der. Kadın:

“İyi bak, herif iyi ki sen gidip o tepe ile uğraşıp kazmadın.” der.

Kadın bir müddet sonra bakar ki kocası işe gitmez olur. O zaman anlar ki kocası gerçekten bahsettiği hazineyi bulmuş. Adam da karısına her şeyi anlatır. Adam, altınlarına göre büyük bir meydan satın alır. O meydana dozerleri greyderleri koyar meydana kırk tane ev yapar. Bu kırk eve de marabasını bırakır. Maraba için bir tane hoca bir tane de cadı kadın bırakır. Adam padişah olur. Bir müddet sonra padişah olan adamın karısı hacca gitmek ister. Adam:

“Hanım, ben sen ve oğlumuz hacca gidelim. Kızımız burada kalsın. Yedi senenin suyunu, erzakını içeri koyalım. Kızımız burada kalsın biz üçümüz gidip geliriz.” der.

Bunlar kalkıp hacca giderler. Zaman gelir zaman geçer bir gün kız pencerede iken hoca kapının önünden geçer. Hoca bakar ki ay ile güneş gibi parlayan bir kız görür. Hoca hemen cadıya gidip konuşur.

“Padişahın evinde bir kız var, ne olur onu bana alalım.” der. Cadı kadın:

“Tamam ben onu sana getiririm. Kızı dışarı çıkıp getirdiğim vakit kapını açık tut. Ben kızı senin kapından içeri atarım sen de kapıyı kapatırsın.” der.

Cadı orada hemen padişahın evinin önüne gider.

“Hanımım, hatunum senin baban gittiği zaman seni bize teslim etti. Baban dedi ki kızım gelsin tarlaları, marabaları gezsin sonra tekrar içeriye gitsin demişti” der. Kız:

“Peki babam bunları neden bana söylemedi?” der.

Kız sonra kapının ardında düşünür. Allah'ım ben gitmesem babamın kalbi kırılır. En iyisi babamın kalbi kırılmasın diye düşünür ve kapıyı açar. Kız, cadı ile birlikte bağları bahçeleri gezer, dolaşır. İkisi hocanın evinin önüne gelince cadı kızın hocanın kapısından içeri atar. Hocada orada hemen kapıyı kapatır. Kız orada bağırır, çağırır bir şekilde hocanın elinden kurtulur ve koşarak evine gidip kapıyı kapatır. Gel zaman git zaman bir gün cadı kadın hocaya gider:

“Hoca zaman az kaldı, bu kızın babası yakında haçtan gelecek. O zaman kız babasına anlatır. O vakit hem seni öldürürler hem de beni öldürürler.” der. Hoca:

“Padişah geldiğinde ona karşı gidelim. Ona bir şeyler anlatırız. O vakit kızımı öldürür biz de kurtuluruz.” der.

Padişah haçtan geldiği vakit hoca ile cadı kadın padişahı karşılamaya giderler. Padişah onlara:

“Ben yokken kötü bir şey oldu mu?” der. Hoca ve cadı kadın:

“Padişahım hiç sorma, senin kızının karnı burnunda hamiledir.” derler.

Padişah:

“Niye, neden?” der. Hoca ile cadı:

“Biz bilmiyoruz nasıl oldu?” der. Padişah oğluna:

“Oğlum, kalk git kız kardeşini götürüp ıssız bir ağda öldür. Benim gözüm onu görmesin” der.

Kızın erkek kardeşi atına binip eve gidip kapıyı çalar. Kız:

“Kim o?” der. Kardeşi:

“Aç kapıyı ben senin sevgilim.” der. Kız:

“Benim sevgilim yok. Ben sana kapıyı açmıyorum.” der. O vakit erkek kardeşi:

“Aç kapıyı ben senin kardeşim.” der.

Kız o vakit kapıyı açar. İki kardeş orada birbirlerine sarılırlar. Erkek kardeş orada bakar ki bacısı hamile falan değildir.

“Bacım, gel ata bin babamıza karşı gidelim. Onları karşılayalım.” der.

Kız erkek kardeşinin atına binip yola çıkarlar. Gide gide ıssız bir dağa gelirler. Kız:

“Kardeşim, babamız bu yoldan gitmedi, falan yoldan hacca gitti. Sen beni neden buraya getirdin?” der. Erkek kardeşi:

“Yok bacım, babam bu taraftan gelecek.” der.

Erkek kardeş, bacısını öldürmeye kıyamaz. Orada kardeşine şöyle der:

“Bacım getir başını dizime koy. Biraz uyuyalım” der.

Kız da yorgun olduğu için başını kardeşinin dizine koyup uyur. Çocuk orada bakar ki kız kardeşi uyuyor o vakit bıçak ile kız kardeşinin eteğinden bir parça keser. Dağda öldürdüğü bir kuşun kanına kız kardeşinin eteğinden kopardığı parçayı batırır sonra da kız kardeşini dağda uyurken bırakıp babasına gider. Padişah oğlunu görünce:

“Ne yaptın, öldürdün mü bacımı?” der.

Oğlu cebinden çıkardığı bezi babasına gösterip:

“Öldürdüm, baba” der.

Bir müddet sonra kız uyanır bakar ki kimse yok, hava karanlık, kurtlar uluyor, bir taraftan canavar sesleri geliyor. Hemen gidip bir çam ağacının köküne girip saklanır.

Kız bu çam ağacının kökünde saklanır ve orada yaşamaya başlar. Bir gün bir padişahın oğlu sabah kalkıp atına biner ava gider. Padişahın oğlu yanına Lelerini ve iki aslan da alır. Dağa geldiğinde iki aslanı kaybolur. Padişahın oğlu:

“Bu iki aslan kaybolduğuna göre bu dağda muhakkak bir canavar vardır.” der.

Orada canavarı ararken bir ağacın köküne bakar ki ay ile güneş gibi parlayan bir kız görür. Kızın önünde de kaybolan iki aslan oyun oynuyor. Padişahın oğlu kıza hiçbir Şey sormadan kıızı atının arkasına atıp evine gider. Meğerse bu padişahın oğlu evliymiş. Padişahın oğlunun evinin ortasında sırlı bir direk varmış. Gelip saz çalar bu direk açılır o vakit kıızı direğin içine atar. Saz almayı bırakınca direk kapanır, kız da orada kalır. Padişahın oğlu annesine gidip derki:

“Anne bu direğin anahtarı bu sazdır. Bunu sana veriyorum sakın kimseye verme, gelinine de verme.” der.

Adam kıızı orada saklayıp tekrar ava gider. Avdan döndükten sonra tekrar sazı çalar direk açılır. O vakit kıızı çıkarır orada güler eğlenirler ama kadın ile hiç konuşmaz. Derken zaman geçer bu ikisinin  çocuğu olur. Padişahın oğlu her gün bu kadın ile ilgilenince ilk karısı bunu kıskanır. Bir gün kaynanasından sazı alar. Sazı getirip çalınca direk açılır hemen ordan kıızı çıkarıp iyice döver. Sonra da kıızı tekrar direğe kapatır. Akşam padişahın oğlu gelip karısını halini görünce onu direğe koymaz. Gidip eski karısını alıp cezalandırır sonra da evden kovar. Kız da o zaman evden kaçıp gider. Az gider çok gider bir dev anasına rastlar. Dev anası güneşin önünde uzanmış yatarken kız gizlice gidip dev anasının bir memesini ağzına alır. Dev anası o vakit:

“Ben seni artık yiyemem, sen benim kıızım oldun.” der.

Kız da başından geçenleri dev anasına anlatır. Dev anası kııza:

“Kızım ben sana bir Şey yapamama ama benim yedi tane oğlum var. Onlar gelip seni burada görürse yerler.” der. Kız da:

“Anne beni mecburen saklayacaksın.” der.

Dev anası bu kıızı kilere saklar. Akşam yedi oğlu gelince büyük oğlu:

“Anne burada bir insan kokusu geliyor. Keşke bizim bir bacımız olsaydı bize hizmet etseydi. der. Kız bunları duyunca hemen fırlar ve onlara hizmet eder. Devler:

“Sen bizim bacımızsın, başımızın tacısın.” derler.

Gel zaman git zaman bu kız çocuklarını özler. Bir gün büyük ağabeyine çocuklarını özlediğini söyler. O da hemen kızını alıp yola çıkar. Gide gide kocasının evine varırlar. Dev orada kıza:

“Sen benim bacımsın, bu iki kılı al ne zaman başın sıkışırsa bunları birbirine sürt biz yardımına geliriz.” der.

İkisi orada vedalaşıp ayrılırlar. Kız tekrar evine gelir çocukları ile yaşamaya başlar. Kocasını da karsının geldiğini görünce çok mutlu olur. Bu çocuklar bir gün dışarda oyun oynarken diğer çocuklar buna:

“Sağır ve dilsiz kadının oğlu” derler.

Çocuk hemen gelip annesine olanları anlatır. O vakit kadın:

“Oğlum, ben sağırım ne dilsizim. Ben arlıyım, namusluyum. Ben falanca padişahın kızıyım. Kimse benimle konuşmadığı için ben de yıllardır kimse ile konuşmuyorum” der.

Padişahın oğlu da o vakit karısının konuşabildiğini öğrenir ve sorar:

“Sen yıllardır yanımdasın peki neden hiç konuşmadın.” der. Kadın:

“Sen beni ağacın kökünde bulduğun zaman sen bana bir şey sordun mu ben sana cevap vereyim. Sen bana bir şey sormadın atına bindirip evine getirdin. Yıllardır da bana hiçbir şey sormadın.” der.

Aradan bir süre geçince bir gün kadın kocasının yanında ağlar:

“Kocacığım, ben falanca padişahın kızıyım ne olur beni bir gün babama götür.” der. Kocasını:

“Hay hay, gideriz hanım. Seni göndereyim ben senin arkandan gelirim” der.

Ertesi gün padişahın oğlu, karısını üç tane oğlunu hizmetkarları ile birlikte Leleye teslim edip gönderir. Çok giderler az giderler bir yerde bir çadır kurarlar. Gece Lele gelip kadına:

“Benimle görüşeceksin.” der. Kadın:

“Ben senin beyinin karısıyım, sen bizim Lelemizsin. Ben nasıl seninle görüşeyim.” der. Lele:

Yok illa benimle görüşeceksin.” der. Kadın:

Sen ne yaparsan yap ben seninle görüşemeyeceğim.” der. Lele:

“O vakit ben senin büyük oğlunu keserim.” der. Kadın:

Kesersen kes, ben seninle görüşmeyeceğim.” der.

Lele orada kadının büyük oğlunu keser. Ertesi gün yine gelir görüşmek ister fakat kadın kabul etmeyince ikinci oğlunu öldürür. Üçüncü gün de kadın görüşmeyince Lele üçüncü çocuğu da keser. En sonunda Lele gelip tekrar görüşmek ister. Kadın:

“Tamam ben seninle otururum ama bir şartım vardır.” der. Lele:

“Şartın nedir?” diye sorar. Kadın:

Ayağıma ip bağla, ben çeşmeden su getireyim, kazanı kurayım. Yıkanayım ondan sonra görüşelim.” der.

Lele getirip kadının ayağına bir ip bağlar. Lele çadırdaki duru kadına bağladığı ipi tutar. Kadın da çeşmeye gider. Kadın orada kazanı ateşe koyar, biraz gürültü çıkarır. Hemen ayağına bağlı olan ipi çıkarıp çeşmenin taşına bağlar. Cebinden çıkardığı kolları birbirine sürtünce dev kardeşinin atı hazır olur. Hemen ata binip babasının ülkesine gider. Bakar ki babasının sürüleri meydanda duruyor. Orada çobana gidip şöyle der:

“Çoban kardeş sen bana bir tane koyun kes derisini ver ben sana bir altın vereyim.” der.

Çoban orada bir tane koyun keser sonra da derisini kadına verir. Kadın bu deriyi götürüp kafasına geçirir. Akşam yağmur yağar, bu da davar ile birlikte gidip babasının hayvanlarının olduğu yere uzanır. Babası bunu görünce:

“Bu gübrenin üzerinde uzanan keçekek kimdir? yazıktır onu alın ahırın bir tarafında yatsın.” der.

Hizmetkarlar gidip keçekeği alıp ahırın bir tarafına koyarlar. Tabi kızın anne babası kızı tanımazlar. Bir gün bu keçekek annesine derki:

“Hanımım bir gün ben size bir yemek yapayım.” der.

Annesi keçekeğe:

“Tamam yap bakalım.” der.

Keçelek hemen orada bir yemek hazırlar. Akşam padişah yemeği görünce:

“Bu güzel yemeği kim yaptı?” diye sorar. Karısı:

“Keçelek yaptı.” der. Padişah:

“O zaman bundan sonra her zaman yemeğimizi keçelek yapsın.” der.

Bir gün iki gün aradan bir müddet geçer. Kadın bir gün cebindeki kılıarı çıkarınca yedi dev gelir. Onlara derki:

“Akşam bütün köylüleri bu eve toplayın sonra da kocamı ve Lelesini de getirin.” der.

Devler gidip bütün köylüleri padişahın evine toplarlar. Kadının kocasını ve Lelesini de getirirler. Herkes padişahın evinde toplanınca bu keçelekte kapının arkasına gidip oturur. Bakar ki hoca, cadı kadın, Lele ve kocası orda duruyor. Padişah orada toplananlara:

“Hadi herkes bize bir mesele anlatsın.” der.

Orada bulunan kimse bir mesele anlatmayınca keçelok:

Eğer kapıyı kapatırsanız ben size bir mesele anlatırım.” der.

Kapı kapatılır keçelokta bir masal anlatmaya başlar ama anlattığı masal başından geçenlerden oluşur. keçelok masal anlattıkça babası derin derin hasret çeker. kaçelok masalı bitirince hoca, lele ve cadı dışarı çıkmaya çalışırlar ama kapı kapalı olduğu için çıkamazlar. Kafasındaki deriyi çıkarır padişaha şöyle der:

“Bu gördüğün yedi dev benim kardeşim, bu da benim kocamdır.” der.

Padişah orada hocayı, cadıyı ve Leleyi kırk katır ardına bağlayıp dağlara salar. Onlar dağda kayalara çarpa çarpa parça pinçik olurlar. Kız ve kocası da tekrar çocuk sahibi olur, mutlu mesut olurlar.

83. PADİŞAHIN KIZI

EB:256

Zamanın birinde bir padişah ile kızı bahse girer. Padişah der ki:

“Evin direği erkektir, evi erkek yapar.” der. KIZI:

“Hayır baba, evin direği kadındır, evi kadın yapar.” der.

İkisi böyle tartışadursun kızın babası sinirlenir.

“Ben bunu öyle birine vereceğim ki bu fikrinden vazgeçecek.” der.

Padişah kalkıp köyün en fukara dilencisini bulur. Padişah kızını çağırıp şöyle der:

KIZIM ben seni evlendireceğim.” der. KIZ:

“Baba emrin başım gözüm üstüne” der.

Padişah kızına köyün en fukara dilencisi ile evleneceğini söyler. Kız biraz düşünür ve şöyle der:

“Tamam baba, sen beni buna layık görüyorsan emrini yerine getiririm.” der.

Bu fukara dilencinin de hiçbir şeyi yokmuş. Köydeki bir kulübede yaşıyormuş. Padişahın kızı gidip bu kulübede yaşamaya başlar. Padişahta her gün bunları takip edermiş. KIZI ne yapıyor ne ediyor her gün izlermiş. Bir gün kız boynundan bir altın çıkarıp kocasına verir.

“Git bu altını bozdur, bir tane balta al, bir kazma bir tane de urgan al kendine.” der. KIZIN kocası:

“Tamam alayım ama ne yapacağım bunları?” der. Padişahın kızı:

“Dağa gideceksin, odun kömür ne bulursan alıp şehirde satacaksın.” der.

KIZIN kocası bir müddet dağa gidip odun, kömür ne bulursa getirip satarmış. Bir gün yine dağa gider. Dağda kömür ararken kazması ile yere vurur bir anda sarı taşlar ortaya çıkar. Adam saf olduğu için ne olduğunu anlamaz ama bir parçasını yanına alır. Bu bulduğu sarı taşı getirip karısına verir:

“Hanım bak ben sarı bir taş buldum, bu nedir?” der.

Kadın akıllı olduğu için taşın ne olduğunu anlar.

“Bunu nerede buldun?” der. Kocası:

“Kömür almaya gittiğim dağda buldum.” der. Kadın:

“O zaman ben de seninle geleyim, kömür toplamaya” der.

Kadın, kocasının bulduğu taşın altın olduğunu anladığı için yanına epey torba alır. Gider bakar ki kocası meğerse bir altın madeni bulmuş. Oradaki bütün altınları torbalarına koyup kulübesine döner. Kadın ve kocası gece herkesin uyuduğu bir sırada altınlarını yükleyip oradan kaçarlar. Babasının şehrinden çok uzak bir yere giderler. Padişah yine sabah kalkıp her zaman ki gibi kızını gözetlemeye gider fakat bakar ki kızı ve kocası ortada yok. Padişah onları sora dursun kimse nereye gittiklerini bilmez. Neyse ne padişahın kızı akıllı olduğu için bütün altınları bir şekilde bozup paraya dönüştürür. Kadın ve kocası çok zengin olur. Aradan yıllar geçer kadın kocasını alıp babasının şehrine geri döner. Babasının konağının tam karşısına bir konak yaptırır. Kızın yaptırdığı konak babasının konağından bir kat daha yüksek yapılır. Padişah bakar ki kendi konağından daha yüksek bir konak yapılmış. Kim olduklarını merak etmeye başlar. Padişah bu konağı görmek ister ve haber gönderir. Haberciler gelip haber verir:

“Padişah size misafir gelecek.” derler. Karı-koca da:

“Buyursun gelsin.” derler.

Padişah kalkıp eve misafirliğe gelir. Bakar ki evde tabaklar altın, bardaklar altın. Padişah:

“Bu ne kadar güzel bir bardak!” der. Kız:

“Padişahım o bardak senin olsun.” der. Padişah:

“Bu ne güzel bir tabak!” der. Kız:

Padişahım o tabak senin olsun.” der.

Padişah neye güzel dediyse kız onu padişaha verir. Bir müddet böyle geçer ama padişahın korkuları başlar:

Bu zengin insanlar benim padişahlığımı elimden alacak. Bunlar şehrimi de elimden alacaklar. Benim bunların ayağını kaydırmam lazım.” der.

Padişah kalkıp bu zengin aileyi evine davet eder. Kız ve kocası gelip yerler içerler. Padişahın tabakları ve bardakları gümüştenmiş. Kız:

“Padişahım bu ne güzel tabak!” der. Padişah:

“Bu tabağı sana verirdim ama ikinci bir tabağım yok.” der. Kız:

“Bu bardak ne güzel bir bardak.” der. Padişah:

“Bunu sana vereceğim ama ikinci bir bardağım yok” der.

O sırada kız padişaha:

“Baba, beni tanıdın mı?” der.

Padişah o an anlar ki bu kadın yıllar önce dilenciye verdiği kızıdır. Kız:

“Baba hani se diyordun ya evin direği erkektir. Bak ben senin kızınım. Şimdi söyle evin direği kimdir?” der. Padişah:

“Kızım evin direği kadındır.” der.

İkisi orada birbirine sarılır ve barışırlar. Padişah damadını da yanına vezir olarak alır ve mutlu olurlar.

K.K.24

84. PADIŞAHIN YILAN OĞLU

EB: 98

Bir padişah varmış. Bu padişahın çocuğu olmamış. En sonunda bir ziyarete gidip Allah’a dua etmiş:

“Allah’ım ne olur, benim evimde bir çocuk sesi gelsin. Yılan olsun akrep olsun bana bir evlat ver de ne olursa olsun.” der.

Padişah kurbanını kesip evine döner. Altı ay sonra hanımı hamile kalır. Günü gelir saati gelir kadın doğum yapar. Kadın bir yılan dünyaya getirir. Padişahın karısı etrafında ona doğumda yardım eden kadınlara rica eder.

“Benim bir yılan doğurduğumu kimseye söylemeyin, aramızda kalsın.” der.

Aradan on on beş geçer yılan konuşmaya başlar:

“Anne ben açım.” der. Annesi:

“Yavrum sen yılsın ben sana nasıl süt vereyim, seni nasıl emzireyim?” der.

Yılan:

“Sen gel ben emerim seni” der.

Kadın memesini yılanın ağzına bırakır, yılan tıpkı bir insan gibi annesinin memesini emer. Fazla uzatmayayım yılan on beş yirmi yaşına girer. Padişah karısına sorar:

“Ne oldu bu çocuk, hala yılandır.” der. Kadın:

“Bey bizim Allah’tan isteğimiz bir çocuktur. Allah yılan olarak verdi, karışmayalım.” der.

Gün ola harman ola bir gün, yılan dile gelir.

“Anne benim evlilik çağımdır, beni evlendirin.” der. Annesi:

“Oğlum, nasıl evleneceksin? sen yılsın.” der. Yılan:

“Anne o Allah’ın işidir, ona karışma!” der.

“Peki kime gidelim, kimi isteyelim?” der. Yılan:

“Falan şehre gideceksiniz oranın padişahının kızı var. Onu bana Allah’ın emri ile isteyeceksiniz.” der.

Kadın durumu kocasına anlatır. Padişah ilk başta kabul etmez ama kadın kocasını ikna eder. Kalkıp yılanın tarif ettiği şehre gidip o şehrin padişahına giderler.

“Selamaleyküm”

“Aleykümselam”

Padişah misafirlerine sorar:

“Buyurun neye geldiniz?” der.

Yılanın anne babası:

“Biz Allah’ın emri peygamberin kavli ile senin kızını istemeye geldik. Bizim çocuğumuzun durumu da böyle.” der. Kızın babası:

“Taktiri ilahi karışamayız. Kızım burada kabul ederse onun konuşun.” der. Yılanın annesi kıza sora:

“Kızım benden dünyaya gelen bir yılan var. Allah’tan dile geldi, konuşur seninle evlenmek istediğini söylüyor. Senin bize cevabın nedir?” der. Kız:

“Benim şartım var.” der. Yılanın annesi:

“Senin şartın nedir?” diye sorar. Kız:

“Siz Allah’ın emri ile geldiğiniz için ben Allah’ın emrini geri çevirmem. Ama şartım şu; sizin şehirden bizim şehre gelin alayı geldiği vakit bütün yol çiçek olacak, düğün halayı o çiçekli yoldan bizim eve kadar gelecek. Çiçekler insan boyundan daha yüksek olmalıdır.” der. Yılanın annesi:

“Ben bizim şehirden buraya nasıl çiçek ekerim üstelik boyu insan boyundan daha uzun çiçekler nasıl yetişecek.” der. Kız:

“Benim şartım budur eğer kabul eder yerine getirirseniz ben senin oğlun ile evlenirim.” der.

Yılanın anne babası kalkıp eve gelir. Yılanın kızın şartını söylerler. Yılan:

“O şart kolay.” der.

Anne babası şaşırır:

“Nasıl kolay?” derler. Yılan:

“Köstebek tarlada üste toprak atmış. o köstebeğin attığı toprağı alıp heybeye doldurup ata bineceksiniz. Bu yandan giderken sağdan kızın konağına kadar atacaksınız, dönüşte de o tarafta sağdan atıp bizim konağına kadar bu toprağı atacaksınız. Düğüne kadar adam boyundan büyük çiçekler açar, düğün halayı bu çiçekli yolda belli olmaz.” der.

Padişah oğlunun dediği gibi köstebeğin tarlada attığı toprağı heybesine koyup atına biner. Kendi konağından kızın konağına kadar giden yola bu toprağı atar. Düğün için kaç gün söz kesmişlerse artık düğüne üç gün padişah bakar ki kendi konağından kızın babasının konağına kadar insan boyunu aşan çiçekler yetişmiş.

“Hanım bu bizim yılanda çok büyük kerametler var. Bu yılandır ama Tanrının buna verdiği çok büyük bir zekâ var.” der.

Düğün günü gelince düğün alayı hazırlanır. Yılanın annesi oğluna:

“Oğlum sen ne yapacaksın?” der. Yılan:

“Anne ben sizinle beraber gelirim. Siz bana karışmayın.” der.

Gelin alayı atlarına biner, çiçekli yoldan kızın evine gider. Yılan da orada gelinin yanına gider. İkisi baş başa kalınca yılan kılıfından çıkar aslan gibi bir delikanlı olur. Yılan kadına:

“Benim bu kılıfta olduğumu kimseye söyleme sen bana gelin geleceksin.” der.

O gece düğün alayı orda kalır, ertesi gün gelini alıp damadın evine dönerler. Yılan ile kızın nikahı kıyılır ve evlenirler. Beş altı ay evli kaldıktan sonra yılanın kaynanası kızını davet eder. Kız annesine:

“Anne ben beyime danışayım sonra karar vereyim.” der. Kızın annesi:

“Kızım o yılandır, sen ona ne danışacaksın!” der. Kız:

“Anne sen bize karışma, beyim ne derse o olur.” der.

Kız gidip kocasına danışır. Yılan karısına:

“Tamam biz gidelim ama benim bir şartım var. Ben yılan olarak geleceğim. Ben geceleri kılıfımı çıkarırım olurda uykuda kalırsam annen kılıfımı ne dışarı atsın ne ateşe atsın.” der. Karısı:

“Kılıfımı yakarsa ne olur?” diye sorar. Yılan:

“Benim kılıfımı yakarsanız ben ölürüm.” der.

Yılan karısı ile kalkıp kaynanasına gider. Üç gün kalır beş gün kalır bir gün uykuda kalırlar. Uyandıklarında yılan, karısına derki:

“Hanım ben sana dedim annene söyle kılıfımı atmasın. Benim kılıfımı ateşe atmış ben vefat ediyorum.” der.

Yılan güneşe dönüp şöyle der:

“Allah’ım sen yükseksin, ulusun, emanetin var bende al!” diyor ve ölüyor.

Yılanın karısı ağlamaktan gözlerini kaybeder. Kızın ailesi ne yapalım ne edelim derken kız onlara:

“Benim musahibime haber verin gelsin.” der.

Musahibi gelir kız ona derki:

“Ben bu halle yaşamak istemiyorum, intihar edeceğim, ne diyorsun?” der.

Musahip:

“Hayır intihar olmaz.” der. Kız:

“O zaman şu elmayı al. Kocam bana demişti ki eğer ben bir gün ölürsem şu elma sende kalsın falan dağda bir havuz var, benim musahibime vereceksin. O elmayı ikiye bölecek yarısını getirip falan dağdaki havuza atacak yarısını da sana verecek. Sen onu yedikten sonra biz havuzda birleşiriz demişti.” der.

Musahip o elmayı alıp tarif edilen dağa gidip yarısını o göle atar. Elmanın yarısını da getirip kıza verir. Bayan elmayı yedikten sonra kendini o gölde bulur, yılan da tekrar delikanlı olur. O gölde muradına erirler, Allah kimseyi muratsız bırakmasın.

K.K.1

85. PEPUK KUŞU

EB: -

Vakti zamanında Dersim’in dağ köylerinin birinde mutlu bir aile varmış. Bu ailenin bir kız bir de erkek çocukları varmış. Çocuklar anne babaları ile çok mutlu bir hayat sürmüşler. Gel gelelim her güzel şey gibi bu ailenin de mutluluğu bir yerde son bulmuş. Bir gün bu iki çocuğun anneleri rahatsızlanıp ölmüş. Bu mutlu ailenin bütün neşesi bir anda dağılmış. Bu iki çocuğa doğru düzgün bakamayan baba, bir süre sonra evlenmeye karar vermiş.

Çocukların babası köyde bir kız ile evlenmiş. Evlendikten sonra aradan birkaç yıl geçmiş ama bu kadının çocukları olmamış. Kadın da bu yüzden bu iki yetime düşman olmaya başlamış. Çocukların babası sabah işe gitmek için evden çıktıktan sonra kadın bu iki yetime her türlü eziyeti yaparmış. Bazı günler hiç yemek bile vermez olmuş. Çocuklar bu kadının korkusundan babalarına bir şey de anlatmaya

çekinirlermiş. Bir gün bu çocukların üvey annesi bunlardan kurtulmak istemiş ve onları yanına çağırıp şöyle demiş:

“Bütün gün evde oturuyorsunuz. Şimdi şu torbayı alın ve dağa kenger toplamaya gidin. Torbayı ağzına kadar doldurmadan da gelmeyin eve!” diye tembihlemiş.

Çocuklarda mecbur ne yapsınlar torbayı alıp dağa kenger toplamaya gitmişler. Erkek kardeş torbayı sırtına koymuş, kız kardeşte topladığı kengerleri torbaya atmış. Akşama kadar çalışmışlar ve eve dönmeye karar vermişler fakat bir de bakmışlar ki torba bomboş. Meğerse üvey anneleri altı delik torba vermiş bunlara ama haberleri yokmuş. Kız kardeş:

“Kardeşim, bütün gün topladığımız kengerler nerde, torba neden boş. Yoksa hepsini sen mi yedin?” diye sormuş. Erkek kardeş ise:

“Yemin ederim ben yemedim, istersen karnımı bıçak ile kes içine bak.” demiş.

Kız kardeşi bıçak ile kardeşinin karnını delmiş bakmış ki içinde kenger yok. O an anlamış kardeşi masum ama iş işten geçmiş. Erkek kardeşini yıkamış ve bir yere gömmüş. Baş ucuna da bir selvi ağacı dikmiş. Ağlaya ağlaya evine gelmiş. Akşam çocukların babası gelip oğlunu sorunca kız:

“Kardeşim çobanlar ile gelecek.” demiş. Akşam çobanlarda gelmiş bakmışlar ki çocuk yine yok. Kız da ne yapacağını şaşırılmış hem babasının korkusundan hem de kardeşini öldürmenin acısıyla Allah’a yalvarmış:

“Allah’ım beni bir Pepuk kuşu yap şu dağlara sal, dünya döndükçe ben de bu dağlarda kardeşim kardeşim diye bağırayım!” demiş.

Allah bu kızın duasını kabul etmiş ve o an Pepuk kuşu olup dağlara uçup gitmiş. O günden beri bahar mevsiminde dağlara kenger toplamaya giden Dersimliler bu kuşun acı ötüşünü dinlerler. Masal burada biter, Allah herkesi üvey anne zulmünden korusun.

86. PİR İLE TALİPLERİ

EB: -

Hız. Pırın bir oğlu varmış. Pırın tam yüz ev talibi varmış. Gün gelmiş pir ölmüş ama oğlan, babası gibi taliplerinin evine gitmemiş. Annesi oğlunu çağırmış:

“Etme, eyleme sen pirsin nasıl taliplerinin evine gitmezsin?” demiş.

Oğlan önceleri ikna olmasa da annesinin isteğini yerine getirmiş. Taliplerini gezmeye başlamış. İlk gittiği köy, taliplerin oban olduğu bir kymş. obanlardan biri uzaktan Hız. Pır’ın Oğlunu görünce köye koşmş, pir geldi diye müjde istemiş. Tüm kyler el pençe divan toplanmış, elini pmşler. Her biri:

“Bu gece bizde kal, misafirimiz ol.” demiş. Pırın oğlu:

“Bu gece beni ilk gören çobanın evinde kalacağım.” demiş.

oban sevine kabul etmiş. Piri de alıp evine gitmiş. O gece köylüler niyazlar pişirip çobanın evine, piri görmek için gelmişler. Köylüler pire:

“Pirim sen buradayken cem tutalım istiyoruz.” demişler. Pır:

“Tamam kapıyı kapatın bir de başına bekçi koyun, içeridekiler dışarı çıkmasın; dışarıdakiler de içeri girmesin.” demiş.

Pır ve evin içindeki talipleri cem tutmaya başlamışlar ki birdenbire kapı gürültüyle açılmış, içeriye kocaman bir ayı girmiş. Taliplerin dilleri tutulmuş içlerinden biri pire dönerek:

“Ya Hız. Pır, dil ver de şu ayı niye ceme geldiğini söylesin.” demiş.

Nasıl olmuşsa ayı dile gelmiş:

“Bu köyden genç bir kızı bana vereceksiniz.” demiş.

Herkes tek tek birbirine bakmış; ama hiç kimse kendi kızını vermeyi kabul etmemiş. Gözler, ev sahibi çobana çevrilmiş. oban odadakilere danışmış. Talipler:

“Pırın yolunda, onun hürmetine kızını ver buradakileri kurtar.” demişler.

Çoban da mecbur kızını vermiş. Ayı kızı alıp gitmiş. Pir de üzgün üzgün o köyden ayrılmış. Eve dönmüş olanı biteni annesine anlatmış. Gel zaman git zaman, kızını ayı götüren çobanın karısı, perişan olmuş. Ağlayıp sızlayıp kocasına:

“Pirimizin yanına gitsen bir danışsan, kızımıza ne olduğunu o belki bilir.” demiş.

Çoban önce yok dese de sonra ikna olmuş. Yola koyulmuş. Pirin evine gelmiş bir medet beklemiş. Pir de bir şey bilmiyormuş. Pirin annesi ölen eşinden kalan şapkayı getirip çobana vermiş:

“Bu Hz. Pir’den kalan şapkayı al, köye git. Bu şapkayı yere at, şapka bir yılana dönüşecek sen de o yılana peşini tut o seni doğru kızına götürür.” demiş. Pirin oğlu:

“Yalnız yolda ne olursa olsun, sen hiçbir şeye karışma.” demiş.

Çoban Hz. Pir’in şapkasını alıp köye kadar gelmiş. Şapkayı yere atmış ve şapka bir yılana dönüşmüş. Çoban da kuyruğundan tutmuş yola koyulmuşlar. Çoban, yılanla beraber giderken bir de bakmış ki kırk tane kurt, bir adama saldırıyor, adam da içlerinde bağıryormuş. Çoban dokunmadan yoluna devam etmiş. Biraz daha gittikten sonra odun ateşinin içinde kalmış bir adam görmüş, yardım edecek gibi olmuşsa da aklına, karışmaması gerektiği gelince durmuş, yoluna devam etmiş bu defada karşısına kaynayan iki kazanın arsasında yanan birisi çıkmış. Yardım edecekken yine yoluna bakmış. Böylece yılan, onu, kızının oluşu mağaraya kadar götürmüş. Çoban kızını görünce şaşırılmış. Kızı gayet iyiymiş. Baba kız kavuşmuşlar. Çoban:

“Kızım, ayı sana nasıl davranıyor, iyi misin?” diye sormuş. Kız:

“Baba ayı sabah gidiyor akşam da elinde bir güvercinle geliyor biz birlikte yiyoruz. Beni el üstünde tutuyor.” demiş.

Babası şaşırılmış, sevinmiş, akşam ayı gelinceye kadar beklemiş. Ayı mağaraya gelmiş, yanında bir güvercin getirmiş. Kayınbabasını hoş karşılamış. Birlikte yemek yemişler. Ayı, uyku vakti gelince kızın babası uyusun diye, ona, yünlerin olduğu yeri yatak olarak vermiş. Çoban uykuya çekilmiş ama

uyumamış. Gizlice ayıyı ve kızını izlemiş. Ayı, çobanın uyuduğunu görünce üstündeki postu çıkarmış. Ayı, aslında sırlıymış; ay yüzlü, yakışıklı bir delikanlıymış. Kızı alıp içerideki gizli bir mağaraya tam girecekken kızın babasının şoke olmuş halini görmüş. Ayı:

“Baba artık benim sırrımı biliyorsun.” demiş.

Sabah olunca ayı postundaki delikanlı, çobana büyükçe bir heybe vermiş. Delikanlı:

“Her kim ki sana heyben dolu mu, boş mu diye sorarsa her zaman, dolu de ve bu heybenin bir yüzünü altına ser, diğerini de üstüne al. O zaman ne dilerse o olur.” demiş.

Çoban, sırlı damadından aldığı heybe ile yola çıkmış. Dönüşte kurtların saldırdığı adamı; ateşte yanan adamı ve kazanların içindeki adamı tekrar görmüş yine dokunmamış. Doğruca pirin evine, şapkasını vermeye gitmiş. Pirin evine varınca pirin oğlu:

“Kızını buldun mu, iyi miydi?” diye sormuş. Çoban:

“Ayı ile evli ama iyiydi, mutluydu.” demiş. Pirin oğlu:

“E yolda kimseyi görmedin mi, durmadın mı?” demiş. Çoban:

“Kırk kurdun saldırdığı bir adam gördüm tam bağıracaktım, söylediklerin aklıma geldi durdum sonra odun ateşinde yanan bir adam çıktı karşıma, yardım edecektim yine karışmadım. En sonunda da iki kazanın arasında kalmış yanan birini gördüm ona da karışmadan mağaraya gittim.” demiş. Pirin oğlu:

“O kırk kurdun saldırdığı kişi benim babamdır, o, taliplerine gidince kırk kişinin boynuna yük olacak kadar niyazlar yapmalarını istemiş. Bu kırk kişi babamdan haklarını istiyorlar. O, odun ateşinde yanan kişi, komşusunun odunlarını çalıyor, ondan yanıyor. İki kazana da sığmayıp yanan da ikrar imanı kullanarak bolluk içinde yaşayan savurgan insandır, ondan yanıyor.” demiş.

Çoban olanları anlamış ve oradan ayrılmış evine dönmüş. Heybesinin içine girmiş, üstünü heybeyle örtmüş ve dilekler dileyerek uyumuş. Sabah uyandığında

büyük bir evin, bağın bahçenin sahibi zengin biriymiş. O muradına ermiş, bu masalı dinleyen de ersin!

K.K.21

87. PİR İLE TALİPLERİ (1. VARYANT)

EB: -

Bir köyün bir piri varmış. Bu pir yaşı epey varmış vakti geldiğinde vefat etmiş. Bu pirin bir de oğlu varmış. Ölen pirin talipleri pirin oğluna sürekli elçi gönderip babasının yerine gelmesi için davet etmişler. Pirin oğlu da babasının görevini yerine getirmeye niyetli değilmiş. Bir gün annesi oğluna:

“Oğlum sen neden gitmiyorsun taliplerin yanına.” pirin oğlu:

“Ben gitmek istemiyorum” der.

Annesi oğluna ısrar eder:

“Bak baban gidiyordu taliplerinin arasına. Orada küsleri dargınları barıştırdı. Talipleri de ona hediyeler verirdi biz de hayatımızı idame ederdik” der.

Pirin oğlu annesinin ısrarları üzerine kalkıp köye gider. Giderken yolda köyün çobanı bir pirin oğluna denk gelir. Hemen bir tepeye çıkıp bağırır:

“Piro budur geliyor!” diye bağırır.

Köylüler hepsi harman yerinde piri karşılamak için toplanır. Pir oraya gelip halkın arasına karışınca herkes piri evine davet eder. Pir:

“Ben bu akşam çobanın evine misafir olacağım.” der.

Pir çobanın evine misafirlğe gider. Köylülerde hemen gidip hazırlıklarını yapar ve çobanın evine giderler. Herkes çobanın evinde toplandığı vakit pir cem bağlar. Pir cemi başlatmadan önce oradakilerden birini kapının ardına bırakır ve şöyle der:

“Kapıyı öyle sağlam tutacaksın ki ne dışardan kimse içeri girsin ne de içerden kimse dışarı çıksın.” der.

Pir kapıyı kapattıktan sonra cemi başlatır. Bir müddet sonra bir şey dışardan kapıya vurup içeri girer. Bakarlar ki içeri giren ayı. Herkesin korkudan ağzı kitlenir o vakit. Oradakilerden biri pire sorar:

“piro, piro bir sor ayıya neden geldi, ne istiyor?” der. Pir:

“Ayı, sen ne istiyorsun, neden geldin cemimizi bozdun?” diye sorar. Ayı:

Ben evlenmek istiyorum, bana bir tane kız vereceksiniz.” der.

Pir orada kızı olan herkese sorar:

“Kızını kim vermek ister?” der.

Kimse kızını ayıya vermeyi kabul etmez. En sonunda pir çobana sorar:

“Çoban sen kızını ayıya verir misin?” diye sorar. Çoban:

“Hanıma sor.” cevabını verir.

Pir çobanın hanımına sorar:

“Sen kızını ayıya verir misin?” der. Çobanın hanımı:

“Ben ne yapayım, bu kadar insanın bizim elimizde kızımı mecburen ayıya vereceğim.” der.

Ayı çobanın kızını alır ve oradan ayrılıp gider. Çoban birkaç gün sonra kalkıp pirin evine gider.

“piro, sen benim kızımı bu ayıya verdin ama ben kızımı arıyorum, tarıyorum bulamıyorum. Bu ayının yeri yurdu neresi sen bana bulacaksın!” der.

“O sırada pirin annesi kalkıp eline bir çubuk alır ve şöyle der:

“Bu çubuk ölen pirin çubuğudur, ban sandığa koymuştum. Bunu al evine git ayının senin evinden çıktığı yere at. O sırada bu çubuk yılan olur sen o sırada yılanın kuyruğunu tut yılan seni ayının gittiği yere götürür.” der.

Çoban çubuğu alıp eve gelir ve evin eşiğinden çubuğu yere atar. Çubuk o sırada yılan olunca çoban yılanın kuyruğunu tutar. Yılanın peşine takılan çoban gidip bakıyor ki bir mağaranın içerisinde kızı çok güzel giyinmiş bir halde duruyor. Kız babasını görünce sevinir:

“Baba, hoş geldin, sen nasıl geldin buraya!” der

Çoban başından geçenleri kızına anlatır sonra kızına sorar:

“Bu ayı seni nasıl yememiş?” der. Kız:

“Yok baba ayı benim kocam, neden beni yesin? kocam beni çok seviyor” der.

Çoban:

Kızım peki sen ne yiyorsun bunun yanında?” der. Kız:

“Kocam gidip keklik getiriyor bilmem ne getiriyor pişirip yiyoruz beraber.”
der. Çoban:

“Kızım bana doğruyu söyle bunda bir iş. Bu durum böyle değildir.” der.

Bir müddet sonra ayı çıkıp gelir. Ayı gelip kayınpederine:

“Baba hoş geldin!” der.

Neyse bunlar hoş beşten sonra akşam yemeğini yerler. Ayı o sırada kayın pederine kuş tüyünden yapılmış bir yatak gösterir.

“Baba sen bu güzel yatakta yat!” der.

Çoban kuş tüyünden yapılmış yatağa girer ama durumu anlamak için uyumaz. Bir süre sonra kalkıp mağarayı dolaşır. Bakar ki mağaranın arka tarafında bir kapı daha var. Ayı ve kızı o kapıyı açıp içeri girince çoban da onların ardından gidip içeri girer. İçeri girip bir de ne görsün! çok yakışıklı bir delikanlı ve kızı oturmuş sohbet ediyor. Yanlarında da ayı postu duruyor. Adam o an anlıyor ki ayı aslında çok yakışıklı bir delikanlıdır. Ayı karşısında kayın pederini görünce:

“Sen benim kerametimi çözdün, benim sırrım bitti. Sen her şeyin farkına vardın.” der.

Ayı o günden sonra ayı kılığına girmez ve çobanın kızı ile mutlu mesut bir hayat yaşar.

88. PİR İLE TALİPLERİ

EB: -

Bir gün Tunceli köylerinin birinde bir cem bağlarlar. Cemin bağlandığı oda dolup taşar. Bir dede de gelip ceme katılır. Bu dedenin cem de talipleri de oturuyormuş. Dede gelip:

“Selamünaleyküm” der. Cemde oturanlar:

“Aleykümselam, dede gel otur.” derler.

Dede bakar ki oturacak hiçbir yer yok. Dedenin kendi talipleri bile cemde oturuyor fakat hiçbiri dedeye oturması için yer göstermiyorlar, secdece:

“Buyurun pirim, gel otur!” diyorlar ama yer veren çıkmıyor.

Dede düşünür taşınır ve şöyle der:

“Ben size bir hikâye anlatayım.” der. Orada oturanlar:

“Buyurun dedem, bize anlat.” derler. Dede sözlerine başlar:

“Bir gün arı bal toplar sağda solda. Gider bakar ki çalılık bir yerde bir eşek otluyor ama ağzı burnu kan içinde kalmış. Arı:

“Eşek kardeş sen bu çalılığın içinde ne geziyorsun? ben bir arıyım gel seni otlak bir yere götüreyim karnımı doyur der. Eşek:

“Tamam arı kardeş.” der.

Arı uçar eşekte arkasından gider. Arı eşeği güzel bir otlığa götürür. Eşek orada otlanmaya başlar. Bir süre sonra arı eşeği ziyarete gider.

“Eşek kardeş, durumun nasıl? der. Eşek:

“Vallahi durumum, çok iyidir.” der.

Arı da eşeğe yardım ettiği için sevinir. Yine aradan bir süre geçer arı yine eşeği ziyarete gider. Arı:

“Eşek kardeş, nasılsın, nasıl gidiyor? diye sorar. Eşek:

Arıya bir kuyruk vurur, arı gidip bir çamurun içine düşer. Arı çamura saplanır orada inlemeye başlar. Orada da bir çiftçi varmış çiftçi arının senin duyar gelip bakar ki arı çamurda çırpınıyor. Çiftçi:

“Yahu arı kardeş ne oldu sana der. Arı:

“Hiç sorma ben bu eşek kardeşimi çalılıktan kurtardım, getirdim bu yeşillige. Burada yedi içti kuvvetlendi şimdi de bana bir kuyruk vurdu çamura attı. o eski fakirliğini unuttu der. Çiftçi eşeğe dönüp:

“Eşek kardeş sen neden böyle yaptın?” diye sorar. Eşek:

“Dün dündü bugünde bu gündür. Ben onunla mı uğraşacağım. Benim karnım tok, keyfim yerinde. Gitsin orada ölsün.” der.

Dede bu masalı anlatınca cemde oturanlar dedenin ne demek istediğini anlarlar.

“Dede kusura bakma” derler. Dede:

Ben size hiç mi bir şey öğretmedim. Ben sizin dedenizim aranızda taliplerim oturuyor. Ben sizi böyle mi eğittim?” der.

Orada oturanlar dededen özür dilerler ve hatalarını anlarlar. Dedeyi de alıp baş köşeye oturturlar.

K.K.24

89. PİTLOS

EB: 161

Bir varmış bir yokmuş, köyün birinde bir kadın ile Pitlos adında bir oğlu yaşarmış. Pitlos bir gün arkadaşları ile oynarken farkına varmadan köyden uzaklaşmışlar. Bir de bakmışlar ki karanlık çökmüş nerde olduklarını da bilememişler. Eve dönmek istemişler ama köye dönüş yolunu bulamamışlar. Pitlos ve arkadaşları çok korkmuş. Pitlos uzaktan bir ışığın yandığını görmüş ve şöyle demiş:

“Arkadaşlar, şu ışığa doğru gidelim, orada muhakkak yaşayan biri vardır. Orada kalalım sabah olunca köyümüze dönelim.” demiş.

Işığın olduğu tarafa doğru gidince karşılına bir ev çıkmış. Kapıyı çaldıkları vakit bir dev kapıyı açmış. Dev kapıyı açıp çocukları görünce çok sevinmiş.

“Çocuklar, hoş geldiniz benim evime.” demiş.

Dev bakmış ki çocuklar çok korkmuş. O sırada Pitlos’a sorar:

“Senin adın ne?” Pitlos:

“Benim adım Pitlos. Biz kaybolduk, burada kalıp sabah köyümüze dönmek istiyoruz.

Bizi misafir eder misin?” Dev:

“Olmaz mı Pitlos hoş geldiniz başım gözüm üstüne geldiniz, buyurun içeri geçin.” der.

Çocuklar içeri girince dev kendi kendine:

“Gece onlar uydukları vakit onları yiyip kendime ziyafet çekeceğim.” der.

Dev hemen onlara bir sofrayı hazırlayıp karınlarını duyurmuş. Bir odaya yataklarını yapmış ve şöyle demiş:

“Siz şimdi çok yorgunsunuz hemen gidin uyuyun!” demiş.

O odada bir yatakta Pitlos ve arkadaşları, bir yatakta da devin üç çocuğu yatıyormuş. Onları yatağa koyup çıkmış. Bir süre sonra uyuyup uyumadıklarını merak edip içeri girmiş. Odaya şöyle göz gezdirip şöyle demiş:

“Kim uyumuş kim uyumamış?” demiş. Pitlos:

“Ben uyumadım.” demiş. Dev:

“Sen neden uyumadın?” diye sormuş. Pitlos:

“Dev amca her gece bu saatlerde annem bana çok güzel yemekler yapardı. Ben onları yedikten sonra uyurdum.” demiş. Dev:

“Tamam, ben hemen sana güzel yemek hazırlarım yedikten sonra uyu.” demiş.

Dev gidip çeşit çeşit yemekler hazırlamış. Pitlos ve arkadaşları kalkıp yemeklerini yiyip karınlarını duyurmuşlar. Dev:

“Hadi yemek yediniz gidin uyuyun!” demiş.

Dev bir süre bekledikten sonra yine odaya girmiş, etrafına bakmış:

“Kim uyumuş kim uyumamış?” diye seslenmiş. Pitlos:

“Ben uyumadım.” diye cevap vermiş. Dev:

“Pitlos sen neden uyumadın?” demiş. Pitlos:

Dev amca her gece bu saatlerde benim annem kalburu alırdı, çeşmeden bana su getirirdi. Ben o suyu içtikten sonra uyurdum. Bana kalbur ile çeşmeden su getirirsen uyurum.” demiş. Dev:

Kalburu alıp çeşmeye gider. Uğraşmış uğraşmış saatlerce kalburda su kalmamış. Dev onunla meşgulken Pitlos arkadaşlarını uyandırıp devin çocuklarını kendi yataklarına taşımışlar kendileri de devin çocuklarının yatağına geçip uyumuşlar. Dev, uzun süre kalbur ile su getirmeye çalışırken Pitlos’a kızar. Hızla içeri girip yataktaki çocukları bir nefeste yutar. Çocukları yuttuktan sonra şöyle der:

“Oh Pitlos, en sonunda seni yuttum!” demiş.

O sırada devin çocuklarının yatağında olan Pitlos şöyle der:

“Dev amca sen beni yemedin ki!”

“Peki ben kimi yedim?” diye cevap verir dev. Pitlos:

“Onlar senin çocuklarındı.” der.

Bu sözler üzerine dev çileden çıkar.

“Kalk hemen kazanı ateşe koy, seni kaynar suya atıp pişireceğim!” demiş.

Pitlos kazanı ateşe koyup içine oturur. Dev de etrafında dolaşır. Bu sırada Pitlos’un aklına yine bir kurnazlık gelir ve şöyle der:

“Dev amca ben biliyorum beni yiyeceksin ama beni yemedenden önce sana bir şey diyeceğim.” Dev:

“Söyle bakalım.” der. Pitlos:

“Senin sakalın çok uzamış sen beni bu şekilde yersen senin sakalına takılırım. Sen usturayı getir seni tıraş edeyim sonra nasıl yersen ye beni.” demiş.

Dev gidip usturayı getirir:

“Haklısın sen şimdi beni tıraş et sonra ben seni yerim.” demiş.

Pitlos devin bir tarafını boğazına kadar tıraş eder. Diğer tarafını da tıraş edip boğazına kadar getirir. Boğazına gelince devin boğazını kesip öldürür. Bütün bunlar olurken sabah olur. Pitlos uyuyan arkadaşlarını uyandırır. Devin evindeki bütün altınları da alıp köye doğru gitmişler. Köye gittikleri vakit annelerini yolun ağzında ağlarken bulmuşlar. Anne babaları çocukların altınlarla geldiklerini görünce çok sevinirler.

K.K.29

90. SULTAN SÜLEYMAN

EB: 56

Sultan Süleyman bir gün iki arkadaşı ile ava gider. Bakıyor ki boz bir yılan ile beyaz bir yılan savaşıyor. Boz yılan beyaz yılanı yemek üzereyken sultan Süleyman boz yılanı öldürür. Beyaz yılanı da okşayıp, serbest bırakır. Beyaz yılan oradan uzaklaşıp gider. Üç gün sonra üç adam sultan Süleyman’a gelir.

“Ya Süleyman, bizim şahımız seni çağırıyor.” derler. Sultan Süleyman:

“Sizin şahınız kim?” derler. Adamlar:

“Bizim şahımız Şahmeran, yılanların şahı. Seni çağırıyor.” derler. Sultan Süleyman:

“Yılanların şahı beni neden çağırıyor?” der. Adamlar:

“Sen onun kızını kurtarmışsın.” derler. Sultan Süleyman:

“Ben hiçbir kız görmedim.” der. Adamlar:

“O beyaz yılan Şahmeran’ın kızıydı. Sen onu kurtardın.” derler.

Sultan Süleyman o an işin aslını öğrenir. Adamlar ile yola çıkar. Adamlar yolda:

“Ya Süleyman çok iyi bir adamsın. Şahımız kızını kurtardığın için sana altın verecek, taht verecek, zümrüt verecek, para verecek ama hiçbirini alma. Ona deki benim ağzıma tükür yeter.” derler. Sultan Süleyman:

“Ağzıma tükürürse ne olur?” diye sorar. Adamlar:

“Şahmeran ağzına tükürürse yeryüzünde ne kadar canlı varsa sen onların dilini öğrenirsin.” der.

Sultan Süleyman da onlara tamam deyip yola devam ederler. Bunlar gidip Şahmeran’ın misafiri olurlar. Yiyorlar, içiyorlar o sırada şahmeran gelir:

“Ya Süleyman hoş geldin.” der. Sultan Süleyman:

“Hoş bulduk” der. Şahmeran:

“Sen benim kızımı kurtardın. Ne dilersen dile benden!” der. Sultan Süleyman:

“Ben sizden bir şey istemiyorum.” der. Şahmeran tekrar sorar:

“Ya Süleyman benden ne istersin?” der. Sultan Süleyman:

“Ağzıma tükür başka bir şey istemem” der.

Şahmeran orada Sultan Süleyman’ın ağzına tükürür. Bunlar orada vedalaşırlar sultan Süleyman oradan ayrılıp evine gelir. Gün geçer zaman geçer bir gün sultan Süleyman evlenir. Karısını da çok sever. Neyse ne bir gün bir gün bir köyden başka bir köye giderler. Karısı bir kırsığa binmiş halde giderken kendisi de arkada yürüyormuş. O sırada kırsığın tayı hızla koşup annesinin önüne geçmiş. Sonra da annesi ile konuşmuş:

“Anne bak ben senden önce dağa çıktım.” der. Kırsak orada

“Oğlum, üstümde bir kadın var. Onun karnında da bir bebek var. Benim karnımda da bir bebek var. Ben o yüzden hızlı koşamıyorum yoksa sen beni geçemezsin.” der.

Sultan Süleyman kırsak ve tay arasında geçen bu konuşmaya güler. Tabi karısı hayvanların dilini bilmediği için ne olup bittiğini anlamaz. Karısı:

“Sen neden gülüyorsun? bana da anlatacaksın.” der. Sultan Süleyman:

“Ben sana sırrımı söylersem ölürüm.” der. Kadın:

Hayır, sen neye güldüysen bana söyleyeceksin.” der. Sultan Süleyman:

“Tamam Hanım topla eşi dostu, helalleşelim. Ben sırrımı söyledikten sonra öleceğim nasılsa.” der.

Sultan Süleyman meclisine milleti toplar. Misafirlerine yemek falan ikram eder. Onlara:

“Ben ölüyorum. Bir sırrım var size anlatacağım ondan sonra ben öleceğim. der.

O sırada bir horoz öter ve şöyle der:

Bu sultan Süleyman nasıl bir adam böyle! benim mahiyetimde on tane kadın var. Hangisi durmazsa gagam ile boynunu tutarım sesi çıkmaz. Bu şimdi sırrını söyleyecek sonra ölecek. Yazık günah değil mi?” der.

Sultan Süleyman horozun dediklerini işitince sırrını söylemekten vazgeçer ve karısını da orada kovup gider.

K.K.24

91. SULTAN SÜLEYMAN İLE SARA SULTANI

EB: -

Sara sultanı ayağı hafif topla olan çok güzel bir sultandır. Dünya üzerinde sara sultanı kadar güzeli yok, ülkesi kadar zengin bir ülkede yokmuş. Sultan Süleyman kuların diline vakıftır. Sultan bir gün ibibik kuşu ile buna bir mektup gönderir. Mektupta konuşalım, tanışalım, savaşmayalım yazılıymış.

İbibik kuşu sultan Süleyman’ın mektubunun alıp sultanın ülkesine uçar. Kuş gidip mektubu sultanın yatağının ucuna bırakır. Sara sultanı bakar ki bir kuş bir mektup bırakıp gitti. Sultan gördüklerine inanamaz. Hemen meclisini toplar onlara:

“Bir kuş benim yatağıma bir mektup bırakıp gitti. Bu mektubu okuyabilecek kimse var mı?” der.

Meclis mektubu alıp okurlar. Bakarlar ki sultan Süleyman’ın mektubudur. Sara sultanı:

“Şimdi ne yapmamız gerekiyor?” der. Meclis:

“Sultanım yapacak bir şeyimiz yok. Bu adam kimse şimdi tekrar kuşu gönderip sizden bir cevap bekleyecek. Bu kuşu eğittiğine göre bundaki ilim irfan, medeniyet bizden üstündür. Biz bununla savaşamayız.” derler.

Sara sultanı mektubu yazıp, hazırlar. Mektubu kuşun daha önce mektup bıraktığı yere koyarlar. Kuş ertesi gün gelip mektubu alıp sultan Süleyman’a götürür. Sultan Süleyman mektubu alıp okuyor ki sara sultanı teklifini kabul etmiş. O da kalkıp sara sultanının ülkesine gider ve onunla evlenir.

K.K.24

92. ŞAHMARAN

EB: 57

Şahmaran belki, Lokman hekimin oğludur. Lokman Hekim bir gün kitabını alıp gitti; gidip bir ırmağın başında oturdu. Belki ölüme çare bulurum diye düşünüyordu. Kitabını önüne indirip okumaya başladı. Bu durum Hz. Peygambere ayan oldu. Dedi:

“İşte Lokman Hekim yine okuyor; şimdi ölüme çare bulacak. Ama bu iş Hakk’ın işidir; ona ne?”

Sonunda Ahir Cebrail’i gönderdi, dedi ki:

“Hele sen bir git. Git, inşallah bir kanat vurup onun kitabını suya savur. Ki bu davadan vaz geçsin.”

Ahir Cebrail gitti kanat vurdu, Lokman Hekim’in elindeki kitap uçup sulara gömüldü. Sadece üç yaprak elinde kaldı.

Elinde kalan üç yaprakla,

döndü evine lokman.

Hızla geçti günler-aylar

hızla geçti zaman.

Bir gün rüyasında,

Azrail oldu ayan.
 Dedi, gör tedarikini,
 üç vakte kadar, ey Lokman!
 Vaden tamam.

Hakkın emri rızasıdır,
 bir oğlun olacak,
 adı Camısan.

Ama bundan böyle,
 ölüm ilmini okuyacak,
 sendeki bu fani can.'

Lokman Hekim'in hanımı iki canlı idi, hamileydi. Hastalanıp ölüm döşeğine düşünce elinde kalan o üç sayfayı çıkarıp karısına verdi. dedi:

“Ben rüyamı gördüm; artık vadem doldu. Bunları alıp saklayasın. Günü gelip bir evlat doğurduğunda, adını Camısan koyasın. Ve ta ki, o kendisi gelip senden istemeyene kadar. Bu üç sayfadan katiyen ona söz etmeyesin. Ve ne derse veresin.”

Sonra hastalandı, dünyasını değiştirdi ve gitti. Kadın, günü gelince doğum yaptı ve bir oğlu oldu. Adını Camısan koydular. Camısan büyüdü yedi yaşına geldi. Annesi, onu götürüp okula yazdırdı. Aylarca okula gidip geldi ama bir tek harf bile öğrenemedi. Öğretmenleri onu getirip annesine teslim ettiler. Dediler:

“Babasının hatırı için onu idare ettik fakat bunun derdi fazla çekilmiyor. Belli ki okul buna göre değil. En iyisi, yol yakınken bir terzi ya da marangozun yanına çıracak verin de bari bir meslek öğrensin.”

Annesi onu götürüp bir marangozun yanına çıracak verdi. Artık bir yıl, iki yıl marangozun yanında durdu. Bir gün marangoz, elinden tutup annesine getirdi ve:

“Bacım, bunun akli yok, zihni yok, zekâsı yok... ona diyoruz testere getir, bize başka bir şey getiriyor. Ona diyoruz çekiç getir, keser getir gidiyor bize başka bir şey getiriyor. Bunun derdi çekilmez.” dedi.

Annesi onu kimin yanına çirak olarak verdiyse, tekrar geri gönderdiler ve:

“Senin oğlun hiçbir şey öğrenemez.” dediler.

Kadın gitti ona bir eşek aldı, yanına balta, orak, organ verdi. Oturdukları mahallede birkaç fakir genç vardı. Ormana gidip odun topluyor, getirip çarşıda satıyorlar. Annesi Camısan’ı aldı, o gençlerin yanına verdi. Ve dedi ki:

“Onu beraberinizde götürün. Çocuktur ve zekâsı yoktur; ona odun toplamayı öğretin. Belki her gün bir yük odun getirir satar da onla yiyecek alırsınız.”

Böylece, Camısan da artık başka çocuklarla gidip dağda, bayırda, uzak ormanlarda geziyordu. Odun toplayıp getiriyordu. Arkadaşlarının yardımıyla da şehirde satıp birkaç kuruş para kazanıyordu.

Bir gün yine çıkıp odun toplamaya dağa gittiler. Ormanda her biri bir yöne doğru açılmış odun topluyorlardı ki, birdenbire korkunç gök gürlemeleri ile yağmur yağmaya başladı. Herkes olduğu yerde bir korunağa sığınmak zorunda kaldı. Camısan’da o an fark ettiği bir mağaraya sığındı. Dev bir ardıç ağacı, kocaman gövdesi ve yere kadar sarkan dalları ile mağaranın girişini gizliyordu. Camısan oraya sığındı ve bekledi. Sonra baktı ki mağaranın içinde koca bir kütük toprağın altında kalmış. Kütüğü kaldırdı ki yani odundur alıp götürecekti. Baktı kütüğün altından işlenmiş kabak gibi bir mermer taş çıktı. Haber verdi arkadaşlarına, dedi:

“Gelin hele, ben burada bir şey buldum acaba nedir?”

Arkadaşları gelip yardım etti ve kapağı kaldırdılar. Baktılar ki bir küp, bal ile dopdolu ama bilemiyorlardı nasıldır, iyi midir, kötü müdür? çocuklardan biri Camısan’a dedi:

“Bu bal çoktan buradadır, hele bir tadına bak nasıldır, yeniliyor mu yenilmiyor mu? bir çarşıya götürelim, satılıyor mu satılmıyor mu? sakın zehirli olmasın!”

Camısan parmağını bir çaldı ki tatlı, çok hoş bir bal... Dedi:

“Arkadaşlar, çok hoş, çok güzel bir bal. Durmayın, hemen gidip kap-kacak getirin, bunu boşaltıp götürelim. Nasiptir, bize rast geldi.”

Çocuklar, gidip kap-kacak getirdiler, bu balı küpten çekerek boşalttılar. Kaplara, toumlara doldurdular. Şehre indirip pazara götürdüler ki, hem de en has en asil baldır. Çarşıda bu balı görenler havada kapıştılar. Bunlar eşeklerle çektiler, kimi der üç günde kimi der üç haftada ancak bal koyusunu bitirdiler. Küpün altında az bir şey kaldığında Camısan dedi:

“Kuyunun dibinde az kaldı. Artık kovaya girmiyor.” Arkadaşları da:

“Yeter, gidelim artık!” dediler.

Ama Camısan ısrar etti. “Günahtır... dibinde bir tas kalıncaya kadar baldır ve değerlidir.” dedi. Sonra düşündü:

“Bana bir ip bağlayın ve küpün içine sarkıtın. Ben kapları doldururum siz çekersiniz. Bittiği zaman da beni yine yukarı çekersiniz.” dedi

İp getirip çocuğu bağladılar, kuyuya bıraktılar. Küpü boşaltıp sonuna gelince yukarıdakilerden biri dedi:

“Arkadaşlar, şimdi biz bunu yukarı çıkarırsak, kalkıp der ki, küpü ben buldum. Zehirli mi değil mi ben tattım. Küpün içine ben indim o zaman yarısı benim hakkımdır, yarısını da siz aranızda paylaşın. İyisi odur ki gelin biz bunu küpte bırakalım. Gidip deriz ki; dağda kurtlar bize saldırdı, herkes bir yere kaçtı, biz bilmiyoruz nereye gitti. Kurtlar mı götürdü, ne oldu kaybolup gitti.”

Öyle anlaştılar, artık ipi attılar küpün içine, sal taşı da tekrar üstüne kapattılar. Çocuğu küpün içine bırakıp gittiler. Gidip annesine de dediler ki:

“Dağa gittik, Camısan bizden çok uzaklaştı. Birden yağmur başladı, hepimiz bir yerlere sığındık. Sonra bir daha görmedik, nereye gitti, ne oldu bilmiyoruz.”

Camısan’ın annesi artık ağladı, dövündü oğlu için. Yollara düşüp dağda, ormanda günlerce aradı. Bir yerde izine rastlayamadı. Camısan küpün içinde kaldı.

Kuyuda kaldı Camısan,

yapayalnız, çaresiz ve umutsuz.

Artık ne gündüzü gündüz,

ne de gecesi geceydi.

Vakt u zaman,

dem u devran,

çark u çevran, yıkılmıştı.

Tükendi bütün beklentileri,

orada öylece kala kaldı...

Çok kaldı az kaldı.

Ne kadar Hakk bilir.

Birdenbire, zifiri karanlığın ortasında

incecik bir ışık mızrağı, iğne gibi

Saplandı kuyunun ağır boşluğuna.

Küçük bir ışık huzmesi aydınlığında,

bir akrep kendi sarkacında salınmaktaydı.

O an, bir kurtuluş umudu doğdu içinde

dedi; yukardan geliyor bu akrep

ışığı takip etsem ulaşırım belki aydınlık dünyaya.

Başladı akrebin geldiği deliği kazmaya.

Kazdı, kazdı...

Ağır ağır ilerledi.

Deliğin ucunda,

hep bir ışık görünüyordu...

Toprağı arkasına atıp gitti. Artık ne kadar gittiyse, sonunda rengarenk bir ışık havuzunun içine düştü. Her tarafı yara bere içinde kalmıştı. Bir an gözleri kamaştı. Gözlerinin açtığında fark etti ki, gelip öyle bir bahçeye düşmüş ki, ortada yeşil bir göl, etrafına 366 pare yüksek taht ve her taht üstünde renk cümbüşü ile parıldaayan binlerce elmas taşı var. Sanki cennet alayı'dır... Şahlar, sultanlar meclisidir. Ama önünde bir bekleyeni bile yoktur, böylesine ıssız ve ıpıssız... Camısan, gidip en yüksek tahta oturdu. Yoldan gelmişti. Çok yorulmuştu. Takatten düşmüştü. Uyku ağırlığı çöktü omuzlarına. Orada tahtın üzerinde, öylece uyuyakaldı...

Artık ne kadar zaman geçtiyse, Camısan bir gürültü, bir hengâme ile uyandı ki, ne görsün her tarafta yılanlar üst üste yığılmışlar. Ortada yeşil göl diye gördüğü şey meğer bir yılanlar gölüymüş. Binlerce yavru yılan iç içe, üst üste yığılmış... Şahmaran ise sakalları gelip göğsüne kadar düşüyor, koca bir yılanın sırtındaki tahtında oturuyor. Gövdesi üst taraftan insan ondan aşağısı ise yılan, elleri yılan, ayakları yılan, kuyruğu yılan... Dudakları çatlamış...

Camısan:

“Yarabbin alemi, şu benim bahtım ne kadar kara imiş ki, sen beni getirip bunlara çıkardın...” diye sitem etmeye başladı ve aynı anda kaçmak üzere yerinden fırladı. Şahmaran dedi:

“Oğlum, korkma gel yanıma. Sen onlardan ne kadar korkuyorsan onlarda üç katı ile senden korkuyorlar, gel, gel yanıma.”

Camısan artık çaresiz, yılanların arasından süzülerek Şahmaran'ın yanına gitti.

“Ey âdem oğlu, dedi Şahmaran, benim kusurum ne kadar büyükmüş ki, siz beni âdem yüzünden, yedi yüzyıllık konağımı bırakıp buralara taşındım, yine de ardıma düşüp gelirsiniz. Kurtulamadım sizin elinizden. Hayırdır, yine ne işiniz var benimle?”

Camısan başından geçenleri bir bir anlatınca, Şahmaran dedi:

“Eyvah, bir bal kuyumuz vardı, oradan devamlı bal yiyorduk. Allah u Teala bereketini koymuştu, o baldan ne kadar yeseydik, tekrar yerine dolardı, hiç azalmazdı. İnsan elinin değdiği yer korur, bir hayrı kalmaz. O kuyunun da hayrı kalmadı artık.” Camısan dedi:

“Ya şahım, arkadaşlarım beni o kuyuda bırakıp kapağı kapattılar ve üstünü toprak ile örttüler. Korkularından bir daha da bu kuyunun başına gelmezler bile. Ve hiç kimseye de söyleyemezler.”

“Vallahi öyle olması gerekiyor, ama yine de bilmiyorum.” dedi, Şahmaran:
Ademoğluna güven olmaz, ben bunu bilirim.”

Endişelenmişti bir kere. İşte Camısan orada Şahmaran’ın yanında kaldı. Artık ne kadar kaldıysa, az mı kaldı, çok mu kaldı, bir gün ondan minnet eyledi. dedi:

“Ya merhametli şahım, kabul et minnetimi, beni aydınlık dünyaya at.”
Şahmaran:

“Oğul, bu sözden umudunu kes. Sen aydınlık dünyayı göremezsin. Ben canımı bir kere daha tehlikeye atamam. Bak Mısır melikini oğlu Belkiya var idi. Bu Belkiya, Hz. Muhammed’i görmek için geziyordu ama bir yerde bulamadı. Nice dolaştıktan sonra, gelip benim mekanımdan çıktı. Benden minnet eyledi, dedi; beni aydınlık dünyaya çıkar. Hakka başısla, gidip Hz. Muhammed’in adını arayacağım ki göreyim. Bak o bile aydınlık dünyayı göremedi, sen nereden göresin.”

Umudu kırıldı Camısan’ın, orada yanında kaldı. Çok kaldı, az kaldı bir zaman sonra yine sordu, dedi:

“Ya şahım, sen öyle dedin ama o Belkiya nereye gitti, gidip Hz. Muhammed’in adını, onun cemalini gördü mü, görmedi mi?”

“Madem ki merak edip sordun, hikâyeyi sana baştan itibaren anlatayım.” dedi Şahmaran.

Çeşitli değerli taşlardan, yakutlardan, pırıl pırıl zümrütlerden yayılan rengarenk bir ışıkla aydınlanmış bahçede, üstü gül asmasıyla örülmüş onlarca çardaktan birinin altında, sedirlerinde oturuyorlardı.

“Ey kardeşler, size eskiden söylenmiş bir hikâyeyi anlatacağım, hakikaten eski hikayeler güzeldi. Diyorlar, bir Mısır meliki var idi. Bu Mısır meliki ilim okuyordu, alimdi. Beni İsraililer zamanında Tevradı okurken birkaç sayfa görüyor. Bakıyor ki Allah u Teala Azze Vecel Nebi Muhammed’ten söz etmiş. Allahu Teala Azze Veceli Nebi Muhammed’i ne kadar sevdiğini, ümmetine ne kadar şefa

edeceğini yazıyor. Ve böylece bu insan kendi kendine düşündü ve dedi ki: ‘Bütün milletimiz Nebi Muhammed’in adına âşık olacaklar ve daha Nebi Muhammed’in de dünyada zamanı gelmemiş.’ (...)

Diyorlar, o yaprakları, sayfaları Tevrat’tan kopardı ve yedi kat ipek içine sardı. Sarayında bir altın sandığa koydu ve bir köşeye bıraktı. Artık ziftle mi, artık ne marifetleyse onu çok sıkı bir yere koydu ve çocuklarına dedi ki; ‘dünyadaki vasiyetim, bu emanetin hiç bozulmamasıdır. Ta ki Allah dünyamı bozuncaya kadar.’ bu vasiyeti etti.

Eee...Zamandır, hastalandı ve Allah’ın emri ile öldü. Büyük oğlunun adı Belkiya idi. Ve babasının yerine geçti. Babasının emanetini yanından her geçtiğinde düşünüyor ve ‘keşke babamın buraya ne koyduğunu bilseydim.’ diyordu.

Merak...ve merak... ta ki meraktan hastalandı. diyorlar, o zamanlar tabiiler vardı, tabiilere gitti, tabip ona dedi ki: ‘Sana bir merak olmuş, eğer bu merakını gidermezsen, bu merak seni öldürecek.’ dedi. ‘Bu hastalık seni tutacağına babanın vasiyetini bozman daha iyidir. Çünkü mazeretin var.’

Ve böylece kalktı bir mermer ustası getirdi, artı kalemle mi çekiçle mi (bilinmez) kırdılar duvarları, kilitleri. Açtılar yedi kat ipeği, yedi kat balmumunu.

Okudu...Nebi Muhammed’in bahsini okudu.

Kapandı Belkiya yasak odaya...

Sanki Camısan kuyuda...

Üç gün üç gece beklediler...

Ne bir ses ne seda...

İşte o sabah erken, güneşle beraber

göründü kapıda hükümdar...

Sisli gözlerinde gülden haleler,

kulaklarında bülbül-i şeyda ki leyla...

Dedi, duramam buralarda,
 bu tahtta bu yurтта...
 Bir ismin aşığıyım,
 zamanı gelmemiş... Ben giderim...
 Yollardır tek muradım...

Elinde altından asası,
 ayaklarında gümüşten pabuçları,
 yollara yorgan serdi...
 Gitti...Gitti...

Şahmaran dedi:

“O gidip aydınlık dünyayı göremedi, sen nerden göreceksin.” dedi.

Umudu kırıldı Camısan’ın, orada kaldı. Artık çok kaldı-az kaldı gelip yine sordu:

“Ya Şah’ım, sen öyle söyledin ama peki o Belqiya yıllara düşüp nereye gitti? Hz. Muhammed’in adını onun cemalini gördü mü, görmedi mi?”

Dedi:

“Artık köy köy, kasaba kasaba geziyordu. Herkese Ahir zamanın Peygamber’inin adını soruyordu. Nice nice gezip dolaştıktan sonra gelip benim makamıma çıktı. Bir süre benim yanımda kaldı-kalmadı, feryat edip benden minnet etti, ne yaptysam, beni aydınlık dünyaya çıkar, diye yalvardı. Artık onun dertli dertli iç çekmelerinden, yanık sesiyle okuduğu sevda şiirlerinden bütün yılanlarım da ağlayıp inliyorlardı. Daha fazla dayanamadım, dedim: ‘Sen aydınlık dünyayı, Muhammed’in cemalini göremezsin. Ama gel çok uzakta, şu falan yerde bir çayır var. Cuma günü gidip orada saklan. İki koç gelecek oraya, o gün toslaşacaklar. Biri siyah, biri beyaz. Sen uzakta dur ve bekle; tam onlar birbirine çatacakken, ‘ya Hızır!’ diyerek kendini beyaz koçun üstüne at. Çıkarırsa ancak o seni aydınlık dünyaya

atabilir. Ama dikkat et eğer kara koçun üstüne düşersen seni yedi kat daha aşağı indirir.’ Kalkıp gitti, o çayırdaki gizlenerek bekledi. Cuma günü baktı ki bir çift koç geldiler. Biri kara, biri beyaz. İkisi birbiriyle vuruştular. Belqiya da aniden beyaz koçun üstüne atladı. Kara koç kendini sürdü öne ve onu yedi kat daha yerin altına götürdü. Bak o gidip Hz. Muhammed’in adını göremedi, aydınlık dünyayı göremedi. Peki sen nereden göreceksin. Bu davadan vazgeç.”

Camısan yine onun yanında kaldı. Aydınlık dünyadan umudunu kesti. Çok kaldı-az kaldı, bir süre sonra gelip sordu:

“Ya Şah’ım o gidip yerin yedi kat altına düştü, sonra ne oldu?”

“O gidip öyle bir dünyaya çıktı ki bu dünya gibidir. Orada gidip bir ağanın yanında çoban oldu, hizmetkar oldu. Artık az-çok bir zaman kaldı, ağasına dedi ki: ‘Ey ağa ben gelip bu dünyaya düştüm, bu kadar zaman senin yanında hizmet ettim, senden bir ricam var. Sen beni artık aydınlık dünyaya çıkarmalısın.’

Çok yalvarınca ağası dedi: ‘kimse seni aydınlık dünyaya çıkaramaz. Yine de gel, şu falan yerde bir çınar ağacı var. Zümrüt kuşu onun üzerinde yuva yapıyor, yavrularıyla kalıyor ama bir ejderha alışımlı her yıl gelip onun yavrularını yiyor. Sen oraya gidip o yuvayı beklersen bir şekilde o ejderhayı öldürmeyi becerirsen belki o kuş seni aydınlık dünyaya çıkarabilir. Başka da umudunu kesesin’ Belqiya çekip gitti, yayını-okunu aldı ve ağacı beklemeye başladı. Artık bir gün baktı ki, ejderha aşağıdan süzülerek ağaca çıkıyor, feryat-figan düşmüş yavrulara. Yavruların annesi de dağların ardında yavrularının çığlıklarını duyunca, öyle öfkelenmişti ki, hemen bir taş koydu kanatlarının üstüne, dedi: ‘Bu neyse gidip vurayım, her Allah’ın devr-i senesi bu kimdir, gelip benim yavrularımı yiyor.’ nefes nefese hızla geldi. Daha yavruların annesi gelmeden, Belqiya okunu atıp ejderhayı boynunun arkasından vurdu. Ejderha yere süzülüp eridi, üst üste yığıldı.

Zümrüt kuşu geldi, yani ağacın altında ne görse vurup öldürecek yavrularının öcünü alacak. Yavrular dediler: ‘Ey evi yıkılmayasınca sakın ha, vurmayasın, şu altta ki Beni-i Âdem bizi kurtardı.’

Bunun üzerine Zümrüt kuşu, kanatlarının üstündeki taşı yere attı ve Belqiya’ya sordu: ‘oğlum, sen kimsin, benim bu muradımı yerine getirdin, yavrularımı kurtardın. Benden ne dilersen, ben de senin muradını yerine getireyim.’

Belqiya: ‘Başka bir muradım yoktur, beni aydınlık dünyaya çıkarırsan tek muradım odur.’

‘Sen beni zayıf yerden yakaladın’ dedi Zümrüt kuşu. Bari git kırk tulum dolusu et, kırk tulum dolusu da kaynak suyu getir ve kanatlarımın üstüne otur. Ben açım dedikçe et at ağzıma, ben susuzum dedikçe su dök boğazıma. Seni çıkartabilirsem artık bu şekilde çıkarttırırım, çıkartamazsam da ne yapalım.’

Delikanlı tekrar geri döndü, zamanında hizmet ettiği ağasının yanına gitti. dedi: ‘Ağa, bunca zaman yanında çalıştım. Tarlana, tumuna, hayvanlarına baktım. Şimdi bana kırk kuzu ve kırk dolusu kaynak suyu lazımdır.’

Ağası ona istediği kırk kuzuyu verdi. Ama verebileceği suyu yoktu. Çünkü Belqiya gittikten sonra bu ülkede bir ejderha peydahlanmış ve su kaynağının başını tutmuştu. Belqiya’nın bu ejderha ile savaşı ve bu diyarın insanlarını çöl susuzluğundan kurtarmasının hikayesi de ayrı masallarda anlatılacak kadar heyecanlı ve uzun bir maceradır. Ama sonunda Belqiya bu ejderhayı da alt etti ve yolculuk için gerekli kırk tulum dolusu kaynak suyunu da tedarik etti. Geldi Anka’nın yanına

Kaç litre et, kaç tulum kaynak suyu getirip kuşun kanatlarının üstüne indirdi. Ve kendisi de kanatların üstüne oturdu. Artık havalanıp yükseldiler. Kuş dedi ‘susuzum’ Belqiya su döktü boğazına, kuş dedi ‘açım’ et attı ağzına. Artık ne kadar gittilerse Hakk bilir, Zümrüd-ü Anka yine ‘açım’ dedi ama artık verecek et kalmamıştı. Belqiya, belli etmeden kendi baldırından bir parça kesip Anka’nın ağzına attı. Öylece kan-ter içinde sonunda gelip aydınlık dünyaya çıktılar.

Belqiya inip biraz yürüyünce, Zümrüt kuşu baktı ki aksıyor. Onu çağırıyor. dedi: ‘oğlum, sen aşkına bağlı yiğit bir delikanlısın. O son lokmayı ağzıma atmasaydın belki seni yukarı çıkartmaya gücüm yetmeyecekti. Güç aldım senden, cesaretinden, inancından aşkından. Ama ben onun insan eti olduğunu hemen fark ettim ve dilimin altında sakladım, yemedim...

Çıkardı ağzından, Belqiya’nın yarasının üstüne yerleştirdi; ‘gözlerini kapat’ dedi. Belqiya gözlerini açtığında yaradan iz bile kalmamıştı...”

Camısan’ın umudu kırıldı:

“Ne zor bir yolculukmuş” dedi kendi kendine. Yine orada kaldı. Gel zaman-gel zaman epeyce kalınca gelip yine sordu. dedi:

“Ya şahım, peki o aydınlık dünyaya çıktı, gidip ne oldu? Muhammed’in adını, cemalini gördü mü?”

Şahmaran dedi:

“O gidip bir şehirde dolaştı. Çarşıda pazarda gezdi ve bir hana yerleşti. Rastladığı herkese, kervanlara, bezirganlara, yolculara, çobanlara, kimi görüyorsa ‘Allah’ın peygamberi, nebi Muhammed var, duymuş musunuz?’ diye soruyordu. Bir aşk çarpmıştı ki onu, kendini kaybetmişti.

Orada bir hoca çıktı, hem de tabip, adı Ukab. İstiyordu ki Sultan Süleyman’ın mührünü ele geçirip dünyaya hükümdar olsun. Bu tabip remil ilmini okuyor, öğreniyor ki bir ilaç var. Bu ilacı ayaklarının altına sürdüğü zaman insan yıldırım gibi denizin üzerinde gider ve suya batmaz.

Bu ilacı kim biliyor? bu ilacı sadece Şahmeran bilir ve o verebilir. Şahmeran nerede ve nasıl bulunur? Şahmaran bu dünyada değil ki, remilde görünsün; Şahmaran karanlıklar aleminde. Bu dünyada belki sadece Şahmaran’ı gören birini tespit edebiliriz. O da öyle yapıyor. Remil atıyor ve remilde diyor ki; Şahmeran’ı görenin eli, yüzü, cildi yılanların cildi gibi pul pul olur. Artık böyle birini görüp Şahmaran’a ulaşmak için ve o ilacı elde etmek için dünyayı dolaşıyor. O dünyayı dolaşıyor, Belqiya dünyayı dolaşıyor. Her ikisi de âşık olmuşlar; biri Muhammed’in cemaline, öteki Sultan Süleyman’ın mührüne...

İşte Allah’ın emri ile her ikisi de bu handa misafir olurlar. Belqiya şaşırıyor ve handa bulunan cemaate başından geçenleri anlatıyor. Cemaat ondan bir şey anlamıyor fakat Ukab onu can kulağı ile dinliyor. Bakıyor ki dünyada aradığı şeyin sözünü ediyor.

Belqiya diyor: ‘Gittim, Şahmaran’a misafir oldum. Bana çok kadir, kıymet gösterdi ve beni tekrar geri gönderdi. Etrafı ziya yılanlar ile doluydu, bana şöyle bir üfleselerdi küle çevirirlerdi. Ama Şahmaran dedi ki: ‘siz insanlardan bize zarar bizim size asla zararımız olmaz.’ ve beni tekrar geri gönderdi.

Belqiya bu hikâyeyi anlattığı zaman, Ukab ona diyor ki: ‘bütün dünyayı dolaşsan benden başka Nebi Muhammed’in yerini bilen kimse olmaz. Eğer sen beni Şahmaran’a götürürsen, onda bir ilaç var, bana söyleyecek. O ilacı ayaklarımızın altına sürünce sular bize yumuşak toprak gibi olur. O zaman yedi derya ötedeki bir

odaya gideceğiz. Orada bir mağara var ve bir ejderha onun kapısında nöbet bekliyor. Sultan Süleyman'ın mührü o mağaradadır. Ben İsmi Azam duası okuyacağım sen âmin diyeceksin. Böylece ejderhanın ağzından çıkan alevleri keseceğiz. Ben gidip sultan Süleyman'ın mührünü alacağım, sen de Hz. Muhammed'in cemalini görürsün.'

Belqiya o an dedi: 'ben Şahmaran'ı hiç görmedim! Ukab şaşırarak: 'şimdi onun hikayesini anlattın ya!' diye ısrar etti. Meğerse farkında olmadan anlatmış. Halbuki söz vermişti kimseye anlatmayacağına dair.

Belqiya sonunda diyor ki: 'şimdi ben seni Şahmaran'a götürsem ona zarar vermez misin?' söz, karar, din, iman ve ahde veriyor Ukab ve diyor ki: 'Katiyen söz etmem, onun bahsini etmem. Böylece ona zarar vermem. Bir ilaç var, bana söyleyecek, ben de o zaman Nebi Muhammed'e götüreceğim.'

O zaman Belqiya kendi kendine diyor: 'Muradım olan, Nebi Muhammed'i görmemektense sözümü yesem daha iyidir. Bu beni muradıma erdirecek.' Ukab'a dönüp 'hazırlığını yap, denizin hangi tarafına düştüğünü biliyorum. Gidelim, sana göstereceğim.' diyor.

Ukab, alimdir, bilgilidir, kurnazdır aynı zamanda da doktor biridir. Bir kayık hazırlıyor, yanına da bir sürü, yarısı süt yarısı rakı dolu kavanozları alıyor, böylece hazırlığını görüyor. İkisi kayıkla yola çıkıyorlar. Belqiya devamlı doğuyu tarif ederken şuradan gideceksin, buradan gideceksin diye de rehberlik ediyor. Ukab da onun tarifine göre kayığı sürüyor.

Ta ki bir adaya vardılar, Belqiya dedi: 'işte Şahmaran'ın yeri şu yükseklerde.' kayıklarını bağıyorlar. Ukab, nereden gelip geçiyor?' diye soruyor. Burada bir dağ var, sabah o dağa çıkıyorlar, akşam şuradan dönüyorlar' diye anlatıyor Belqiya. Ukab, o kavanozları yola diziyor ve beraber saklanıyorlar.

Biz yılanlar da sütü canımız kadar severiz. Yoldan geçerken yılanlar dedi: 'Süt kokusu geliyor.' geldik baktık ki süt dolu kavanozlar... Arkadaşlarımız da içti, ben de içtim. Hepimiz orada sarhoş düşüyoruz, kendimizden geçiyoruz.

Kendime geldiğimde bir denizin ortasında bir kayığın içinde bağıyım ve yanımda da iki kişi var. Bunlardan bir tanesi Belqiya. dedim: 'Belqiya, hani sen

Allah'ın Peygamberine aşık biriydin, hani bana söz vermiştin; benden kimseye bahsetmeyecektin.?’

Ey, Camısan bu sefer beni bağlamışlar, arkalarından sürüklüyorlar. Benim geçtiğim yerde ne kadar nebat varsa, İlah'ın emri ile hepsi dile geliyorlardı; ‘biz falan hastalığın dermanızı, biz kanserin ilacıyız, bizler falan hastalığın ilacıyız...’ diye. Fakat hiçbirine kulak asmıyorlardı. Kırk bir günümüz tamam oldu, sonunda sap zayıf ottan ses geldi. dedi: ‘kim beni ayaklarının altına sürerse suyun üstünde çok hafif gider, aynen şimşek gibi ve suya batmaz.’ gidip o otu aldılar.

Ukab'a dedim ki: ‘Hey Deli! Allah u Teala yüz yirmi dört bin peygamber yarattı. Ve bu yüzüğü Süleyman peygamberin kısmeti yaptı. Senin gibi birine kısmet olur mu?’ dedi: ‘İnşallah! ben de iyilikten başka bir şey yapmayacağım, işte bilmem şöyle, böyle...’ Ona dedim: ‘seninle işim yok, sen hırsının, nefsinin esiri olmuşsun, ne desem nafile.’

Belqiya'ya döndüm dedim: ‘Ey belqiya, sen yüce gönüllü bir aşkıydın, nasıl takıldın bu hocaya. Bu kadar yüce bir aşka, ihanetle varabileceğini mi düşündün? aşk gözlerini kör etmiş, sözünde durmadın. Bari iyi dinle de şu son nasihatime bir kulak ver. Eğer Süleyman peygamberin mekanına giderseniz, kim elini onun yüzüğüne atarsa yanar, Allah u Teala kabul etmez, kimse elini uzatamaz. Bu hoca ne kadar sana söylerse de sen yüzüğe yaklaşma.

Bunlar gidip o otun yapraklarını aldılar, ayaklarının altına sürüp suyun üstüne çıktılar. Artık denizler, deryalar üzerinde şimşek gibi akıyorlardı. Az gittiler-çok gittiler aradıkları adaya geldiler. Orada kapısında ağzından alevler fişkıran ejderhanın durduğu mağaraya gittiler. Hoca, İsmi Azam duasını okudu, Belqiya ‘âmin’ dedi ki, ejderhanın alevleri kısalsın.

Hız. Peygamber tutup Cebrail'i gönderdi: ‘Yetiş Sultan Süleyman'ın mührünü kimse almamalı...’ Sonunda Cebrail yetişti ve bir kanat çırpışıyla Hoca'nın elindeki kitabı savurdu. Hoca, duayı unuttu ve ejderhanın ağzından çıkan alevler yine büyüdü, hocayı yaktı. Belqiya geri kaçtı, zor kurtuldu.”

“Oğul” dedi Şahmaran tekrar Camısan'a:

“O gidip Hz. Muhammed'i bulamadı, sen nereden göreceksin! gel bu davadan vazgeç”

Camısan orada kaldı. Artık az mı kaldı-çok mu kaldı, Camısan gelip yine sordu, dedi:

“Ya Şahım, peki o sonra ne oldu, nereye gitti, gidip Hz. Muhammed’in cemalini gördü mü, görmedi mi?”

Dedi:

“O, dönüşte yolunu şaşırdı. Denizlerde yürüdü, adalarda konakladı, artık nereye gittiğini bilmiyordu, oradan oraya sürükleniyordu.

Çok yollar kat etti Belkıya.

Nice şehirler... köyler...

Kasabalar geçti.

Alimlere, hocalara danıştı...

Savruldu, kavruldu aşk yolunda...

Denizler... deryalar aştı...

Meleklerle... hurilere karıştı.

Hülasa on sekiz bin alemde duydu,

onun namu methini.

Fakat ne inş ne cins görmüştü

hüsnü cemalini.

Çıktı indi bir merdiven.

Vakit erdi tamamına,

ömür oldu güman.

Artık çok yorulmuştu Belqiya; gidip nice maceralar yaşadı ki, başka masalların konusudur. Üç yüz yıldır gezmekte, aramaktaydı. Elindeki altın asası artık erimişti, sadece tutamak kalmıştı, ayağındaki gümüşten pabuçları aşınmıştı, bir tek üst kasnakları kalmıştı. Sonra gidip bir dağa rast geldi. Gidip bir dağa rast geldi ki, bir huri oturuyor.

‘Merhaba’ diyerek selam verdi.

‘Hayır ve selamete ol ey Ben-i Âdem. Bu ne güzel bir yüz olmuş ne iyi bir don’dasın’ diye övgüyle selamladı huri. Belqiya sordu:

‘Sen burada ne bekliyorsun?’

Dedi:

‘Hz. Peygamber beni buraya tayin etti, o hangi tarafa kıtlık, hangi tarafa bolluk dediyse ben o tarafa bolluk ve öbür tarafa da kıtlık yapıyorum.’

‘Sen kaç yaşındasın?’

‘İki yüz yıl benden geçti.’

‘Senden bir ricam var, iki yüz yıl gelip senden geçmiş peki sen Hz. Muhammed’in namını hiç duymadın mı?’

‘Vallahi, ben duymadım, nerededir. Ama git falan dağda benim bir ablam var, ondan dört yüz yıl geçmiş. Belki o duymuştur, söyler sana.’

Belqiya kalkıp gitti, gidip o dağa çıktı ki, huri oturuyor. Selam verdi. Huri dedi: ‘Aleykümselam ey Ben-i Âdem; Hakk’a şükürler olsun, sen tam da güzel bir don’dan meydana gelmişsin.’

Birbirlerinin hâl hatırını sorduktan sonra, Belqiya dedi:

“Sen burada ne bekliyorsun?”

“Ben burada nöbetçiyim. Gece ve gündüzün ayarını belirliyorum.” diye cevap verdi Huri:

‘Yılların ne kadar?’

‘Dört yüz yıl benden geçti.’

‘Senden bir ricam var, dört yüz yıl senden geçmiş, sen şimdiye kadar Hz. Muhammed’in namını hiçbir yerde duymadın mı?’

Dedi: ‘ben duymadım. Yine de gel şu falan yerde Murad Kapısı derler, iki kanatlı bir kapı var; oraya git. Ya Hızır de, kapıyı it. Artık senin cezanı, senin cefan bitmişse, kapı sana açılır ve sen de muradına erersin. Yok eğer açılmazsa git gezdiğin kadar gez ve gel. Belki o zaman açılır.’

Belkiya’nın bütün umudu kırıldı, orada secdeye geldi, diz çöktü ve ağladı. Artık aramaktan, gezip dolaşmaktan yorgun düşmüştü... ‘Ya Rabbim, benim cefam daha bitmedi mi? Tacı, tahtı terk ettim, nice yollar yürüdüm, sevdiğlerimi, annemi, kardeşlerimi, dostlarımı geride bıraktım, bu aşk uğruna ömrümü divane gibi yollarda harcadım, hala çilem dolmadı mı, hala yolum tamamlanmadı mı?’ orada diz çöktü, ağladı yollarda geçirdiği gençliğine bir ağıt yaktı.

Hey dedim, hay-vay dedim.

O kadar dikkatli ve uyanık idim.

Yine de vedalaştı benimle gençlik,

kalktı, gidiyor...

Düştüm ardına,

Hakkı hatırlattım.

Kulak vermedi bana,

kendince gidiyor.

Hem gidiyor hem dans ediyor.

Hem gidiyor hem dans ediyor.

Artık yollara düştüğüne pişman olmuştu, Belkiya. Bütün yolculuğu boyunca, birçok kere duyduğu söz şimdi yeniden kulaklarında çınliyordu; ‘zamanı gelmemiş Belkiya, arama boşuna’

Bir pişmanlık bulutu geldi kondu yüreğinin dağına. dedi: ‘bir ömür geldi geçti, çıkmadı karşıma, bulamadım göremedim aşkımı. Şimdi mi göreceğiz, bari bu son yolculuğumu artık sevdiğlerime, aileme, doğru yapayım da son zamanlarımı onlarla geçireyim.’ yola vurdu gitti. O gidip Muhammed’in cemalini göremedi, sen nereden aydınlık dünyaya göreceksin.”

Camısan’ın bütün ümidi kırıldı... Yine orada kaldı. Az kaldı-çok kaldı; ne kadar kaldıysa bir süre sonra yine sordu. dedi:

“Ya Şah’ım peki o gidip sonra ne oldu, memleketine mi gitti yoksa o dağdaki kapıya mı?”

“Giderken uzakta kulübe gibi bir şey gördü, yaklaştı baktı ki yol-çatında saçı, sakalı uzamış genç bir adam mermerden yapılmış iki büyük mezar taşının başında oturuyor. Genç adam yerinden kalktı, şaşkınlıkla Belkıya’ya doğru birkaç adım attı, dedi:

‘Ey yolcu hoş geldin, sen kimsin, nereden gelir nereye giderdin? nasıl oldu da yolun buralara düştü?’

Belkıya yine ağlamaya başladı; o da yıllardır bir hemcinsiyle karşılaşmamıştı. dedi: ‘Ben Mısır şahının oğluyum. Babamdan sonra hükümdar olmuş iken, ahir zaman peygamberi Muhammed’in adına âşık oldum. Cemalini görmek, o adın sırrına ermek için nafi bir yolculuğa çıktım... Bütün ömrüm bu aşkı aramakla geçti; annemi, kardeşlerimi, bütün akrabalarımı, dostlarımı, her şeyimi terk ettim. Bu kadar macera yaşadım... hala da yollar gitmem, dağlar aşmam gerek...’

İşte başından geçen bütün maceraları tek tek anlattı... dedi: ‘orada bir kapı var, onu bulacağım, kapı önümde açılmazsa gezdiğim kadar daha da gezmeliyim ki belki maksuduma ereyim. Artık ne ümidim ne takatim ne de sabrım kaldı. Dönüyorum artık ülkeme. Bari ömrümün bu son deminde ailemi, dostlarımı, ülkemi göreyim; onlarla zaman geçireyim.’

Yine ağlamaya başladı. dedi: ‘Sen bilir misin; Rebb ül Meskun’un yönünü, nasıl giderim, nereden çıkarım yeryüzüne?’

Mezar bekçisi onun anlattıklarını can kulağı ile dinledi. Sonra dedi: ‘Ben Rübül Meskun’un yönünü bilirim, bu yol çatından hep şu yöne doğru gidersen yeryüzüne varırsın... Ama bir çift sözüm var sana ey Belkıya, söyleyeyim de öyle

git... Belli ki bu yolda çok acılar çekmişsin, aşkın için aileni, eşini-dostunu, sevdiklerini, tacını, tahtını, yerini-yurdunu terk etmişsin; nice meşakatlere katlanmışsın, gençliğini, ömrünü bu yola vermişsin. Ama pişmanlığının sebebini anlayamadım ey Belkiya; sen bu hikâyenin neyine yanarsın, bu maceranın neyine pişman olursun! peki bir de benim hikayemi duysan ne dersin?’ dedi ve sustu.

Belkiya şaştı kaldı. Yaşadığı onca acı ve eziyetten daha zorlu nasıl bir hikâye olabilirdi ki? Merak etti: ‘Buyur anlat, dinleyelim serencamını; ey bekçi, sen ne maceralar ne dertler yaşamışsın?’

Bir iç çekti mezar bekçisi, başladı anlatmaya...

Bir kapı daha açıldı masalda

Kaf dağının doruklarında,

kuşlar padişahı Anka'nın

kırk odalı sarayında.

Bir kapı daha açıldı masalda,

ki güller, bülbüller diyarı,

hasbahçe var ardında.

Ben Cihanşah,

Gülüstan ülkesinin biricik şehzadesi,

yedi iklim dört köşe hükümdarı Şahanşah...

Şimdinin mezar bekçisi.

On beşimde bildim dünya alemi.

Fikirde... ilimde... irfanda..

Çünkü geçti gündüzüm-gecem,

büyük alimler ustalar, filozoflarla...

Bir sabah uyandım; dedim, yeter.

Göremedim nedir, bu han...

Bu kervan, bu dem u devran ki,

durmadan gider.

Çar köşe yedi iklim ki,

hep yanar döner...

Artık ben de gezmeliyim,

ben de görmeliyim;

nerde biter aydınlık...

Nerede gizlenir karanlık?

Hülasa çıktım yola 100 cengaverle.

Sürdük atları kuzeye... hep kuzeye...

Dedim varalım beki, güneşin yıkandığı son denize...

Daha yolculuğun başında,

o ıssız zaman kıyısında,

bir ceylan çıktı bahtıma,

ki öyle güzel... edalı...

Aşkıyla, düşürdü beni ağına.

Ha yakaladım...

yakalayacağım derken saatler sürdü yorucu kovalamaca...

Bırakmadım...

Kovaladım gittiği yere kadar

yorgun... argın...

nefes nefese kaldı önümde.

Ancak gün batımında yakaladım sonunda sığındığı son kuytuda.

Çevirince süvariler kıyıda,

çaresiz vurdu yönümü deryaya,

gidip çıktı bir küçük adada.

Bindik sandallara

dönüyoruz derken

birden bire gecenin karanlığında

boşaldı yağmur üstümüze.

Bir fırtına... bir tufan...

ben koca Cihanşah;

kucağında bir sürmeli gael

kaldım on adamımla bir sandalda;

karanlık denizler ortasında.

Ne yön kaldı, ne iz, ne işaret

de ki; beşikte sallandık

günler... haftalarca.

bir savrulduk adalara, kıyılara...

olduk devlere maskara...

bir şah u padişah ettiler;
düşünce maymunlar diyarına...

Biz zor kurtardım canımı;
dev karıncalar elinden
bir oldum balıkçıya çırak
Cumartesi ırmağının karşı kıyısından.

Bir kandım hocanın tellalına;
girdim boğazlanmış devenin karnına...
Bir kartallar... akbabalar pençesinde,
kondum yüce Lal u Gevher Dağı'na.

İşte böyle, ey Belkıya
Ben Cihanşah
uzun yolculuklar...
zorlu maceralarla...
geçtim aşılmaz eşikleri, gedikleri
geldim, çıktım, Sultan Süleyman'ın mekanına.

Bir kapı daha açıldı masalda
Kaf dağının doruklarında,
kuşlar sultanı Süleyman'ın
kırk odalı sarayında.

Bir kapı daha açıldı masalda
ki güller, bülbüller diyarı
has bahçe var ardında.

Güneş ışıldar, havuzlar çağıldar
ve gördüm,
Şemsi Banu'dur
kanat çırpır ortasında.

O an zaman durdu.
Çark bozuldu.
Yerim, yurdum
tacım, tahtım
beklemek oldu.

O kanatlanıp uçtu, ben baka kaldım,
bekledim... bekledim...
gelmedi.

Bir yakaladım;
dedim sensin güneşim ayım
bir kaybettim;
sandım karanlık tabutta yalnızım.

Bir kavultuk, evlendik,

kırk gün kırk gece düşünle,
dedim mezarda bile yan yanayız,
SÖZ.

Bir kaybettim... ebedi
kısacık bir yolculuk durağında
lanetli Kurtlar Dağı'nda...
yüreğim sanki köz...

Ki geride bir tutam saç
ve kuru kemikleri kaldı;
avucumda...

Şimdi bu yol-çatında
öte ile berinin arasında
gömdüm, şu mezara aşkımı.
Ölümdür artık beklediğim başında.
bir başıma.

İşte böyle ey Belkiya
geldi-geçti hikayemiz
Şems-i Banu'yla.

Sen şükret büyük aşkına,
şükret, sana bahşettiği yola.

Ve artık ağlama...

Git... geç kalma...

Belki seni bekler, muradın.

Menzilindeki kapıda...'

Şahmaran buraya kadar anlatınca Camısan'ın yüzüne baktı. Çok hüzünlenmişti Camısan.

“Ya Şahım, dedi bu ne hazin hikâye: Şemsi Banu ile Cihanşah... İki alemin yol çatında, iki mezar, biri dolu bir boş...”

Bir süre sonra yine sordu:

“Ya Şahım, Belkiya ne yaptı, Cihanşah'ın bu hazin hikayesini dinledikten sonra hemen yoluna devam etti mi, o yol-çatında hangi yöne doğru gitti, sevdiklerine doğru mu yoksa o kapının olduğu dağa doğru mu? Vardı mı Murad kapısına?”

Şahmeran dedi:

“O yola düşüp gitti. Cihanşah'ın hikayesini dinledikten sonra yeniden bir güç gelmişti; bir umut ışığı doğmuştu yüreğinde. dedi: ‘feda olsun kalan ömrüm de bana bu yolu bahşeden ahir zaman peygamberinin güzel adına, feda olsun.’ Ve Huri'nin tarif ettiği dağa doğru yoluna devam etti. Gitti... gitti...”

Yine günler haftalar süren bir yolculuk yaptı. Ve gidip o dağa rast geldi. Baktı ki iki kanatlı bir kapı, önünde bir sofu oturmuş, şöyle münevver yüzlü. dedi; ‘Ey evi yaşayasica, ne işin var buralarda, burası ve insan!’ Belkiya dedi: ‘sen şimdi insan değil misin?’ Dedi: ‘ben senin gibi biri için burada görevliyim. Burası Hızır'ın mekanıdır. Hızır'ın bunun gibi birçok mekânı var.’

Belkiya dedi: ‘Şimdi sen Allah'ın iyi kullarındansın. Ömrüm geldi- geçti, bitmedi mi daha benim çilem. Her şeyi öğrendim... her şeyi öğrendim, hikmetin ne olduğunu öğrendim. Bu kapı açılmaz mı artık önümde’

Dedi: ‘Benim ve senin tevekkülün Allah u Teala'dır. Ya Hızır, de itiver kapıyı, açılırsa açıldı, açılmazsa demek ki kusurların bitmemiş daha ey yolcu. Gezdiğin kadar gezip yine geleceksin... belki o zaman açılır.’

Belkıya düz çöktü ve yine ağladı. dedi: ‘Ya Hz. Muhammed, artık benim kusurum bitmedi mi... senin ardından o kadar dolaştım ki, artık bende ayak kalmadı.’ yine ağladı...”

Çok yollar katetti Belkıya

Yaşlı, yorgun cemalinde nurdan güller,
geldi durdu murad kapısında

Son bir nefes ile gürlledi, dedi ya Hızır!

Aşık maşukuna erdi, balkıdı.

Açık kapıdan, aleme bir aydınlık yayıldı.

Camısan yine epeyce yanında kaldıktan sonra gelip dedi:

“Ey Şahım, kapı açıldı

ve Belkıya gidip Hz. Muhammed’in cemalini gördü.

Neden hala diyorsun ki sen aydınlık dünyayı göremezsin?

Senden ricam odur ki, beni aydınlık dünyaya çıkarasın.

Yemin olsun, yemin olsun, yemin olsun ki,

ne şehirde kalacağım

ne de adımı anacağım

ne de hamama gidip yıkanacağım...”

Şahmaran bir çift yılan getirtti,

Camısan’ın gözlerini bağladı,

bindirdi yılanlara

ve yılanlar kaymaya başladı.

Gözleri kapalıydı,

nereye götürdüler, nerelerden götürdülerse

sonunda aydınlık dünyaya çıkardılar.

getirip bal kuyusunun başında bıraktılar.

Salavat getirdi, çekip evine gitti. Gitti ki küçük kulübeleri bakımsızlıktan harabeye dönmüş...Yaşlı annesi yoksulluk içinde ağlamaktan kör olmuş, yaşlı bir eşeği var, kendi halinde bir köşede aç susuz duruyor. Annesi Camısan'ın geldiğini duyunca çok şaşırıldı, sevincinden ne yapacağını bilemedi, sarıldı oğluna öptü kokladı.

“Nerelerde kaldın evladım, bu kadar zaman; kurtlar götürmüş dedi arkadaşların...” diye söylenerek sevinç gözyaşları döktü.

Camısan artık büyümüş, olgun bir delikanlı olmuştu. Anladılar ki tam yedi yıl Şahmaran'a misafir kalmış...annesine sordu:

“Ana, o arkadaşlarımın durumu nasıl?”

“Oğul, hepsi zengin oldular... Hepsi tüccar... Bana para veriyorlar, giyecek alıyorlar.”

Camısan dedi:

“Ana git onları çağır. De ki oğlum Camısan gelmiş, sizi çağırıyor.”

Annesi gitti bir tanesinin kapısını çaldı, dedi:

“Oğlum Camısan gelmiş, sizi çağırıyor, şimdi gidip diğer arkadaşlarını da çağıracağım.”

Arkadaşları dört beş tane idi. Yaşlı kadın diğerinin evine gidince ilk çağırdığı giyindi, yaşlı kadının ardından ikincisinin evine gitti. Yaşlı kadın üçüncüsünün evinden çıkınca her ikisi yaşlı kadının ardından, üçüncüsünün evine gittiler. En sonunda her beş kişi birleştiler ve dediler ki:

“Onu, o kapağın altında bıraktık, nasıl kurtuldu? ve nasıl geldi? bu ne hikmettir? vallahi biz de bu işe acayip kaldık.”

Yaşlı kadın evine geldi, onlarda arkasından geldiler pencerenin önüne. Baktılar ki Camısan gerçekten de içerde oturuyor. Neyse kapıyı açıp başlarını yere eğdiler, ağlayıp Camısan’ın ayaklarına kapandılar. dediler:

“Senin ve Allah’ın bahtına düştük! Biz sana kötülük ettik, sen bize kötülük etme.”

Böylece ona her biri kendi malının yarısını verdiler.

“Gel barışalım.” dediler.

Önünde yerlere atıldılar, elini eteğini öptüler. Camısan bunlara acıdı, tekliflerini kabul etti ve kabahatlerini bağışladı. dedi:

“Nefsiniz size kötülük yaptı, İnşallah benden size hiçbir kötülük dokunmaz. İlahın takdiri böyle idi. Sonra payına düşen malı mülkü alıp onları yolculadı. Hemen dedi:

“Anne, durma evi, barkı göçümüzü topla, gidiyoruz.”

Annesi dedi:

“Oğlum nereye gidiyoruz?” Camısan dedi:

“Ben şehirde duramam, taşınıp bir dağa gidelim.”

Yüklerini, yataklarını topladılar, eşeğe yüklediler gittiler. Gidip bir ormanda küçük bir kulübede kendi halinde yaşamaya başladılar. Camısan banyo yapmak istediğinde bir kazanda su kaynatıp yıkanıyordu ne gören ne duyan oluyordu.

Artık bu dağ başında annesi ile birlikte ne kadar yaşadılarsa bir gün bu şehrin paşasında bir dert çıktı. Yüzünü ve bütün vücudunu yaralar tuttu. Etleri kurudu, çürüdü. Nice doktorlar, cerrahlar geldiler, bir çare bulamadılar.

Bir hoca vardı, bir gün çıkıp konağa geldi. Kitabını indirdi ve okumaya başladı. dedi:

“Paşam, senin derdine dermen yoktur. Sadece eğer Şahmeran’ı getirip keserek üç parça halinde kaynatırsan ve o su ile vücudunu yıkarsan iyileşirsin. O olmadıkça sana iyileşmek yoktur.” Paşa dedi:

“Peki biz Şahmeran’ı nereden bulacağız?” hoca dedi:

“O sizin için zor değildir. Hayrına bütün insanlara çağrı yap, getir hamamda yıkansınlar. Arayalım, bakalım... Artık kimin bedeni yılanın ki gibi pul pul ise Şahmeran’ı o görmüştür, yerini de o bilir.”

Tellallar saldılar dört bir yana.

Şehirlere, köylere, kasabalara...

Yollara düşüp sıra sıra geldi insanlar...

Yıkandılar, saray hamamında...

Günler, haftalar böyle geçti.

Yetmiş kere doldu-boşaldı saray.

Fakat bulamadılar...

Sonunda sora sora geldiler

Camısan’ın yaşadığı dağa.

Tuttular zorla indirdiler onu hamama,

baktılar ki vücudu pul pul alaca..

Aşikâr oldu artık, neden inmez ovaya...

Başladı bir eziyet ki kan kızılca...

Aç susuz bıraktılar,

dövdüler, sövdüler günlerce...

Karanlığa attılar,

kuyulara saldılar ki,

bitmedi gecelerce...

Söylemedi Camısan.

Ahiri kaldırdı cellat baltasını,

vurdu vuracak boynundan,

durun dedi söyleyeceğim.

Sanki sizi mi bekler Şahmeran.

Çıktılar Şahmeran Dağı'na, ağır ağır.

Önde Camısan, arkada hoca ve askerler.

Geldiler, durdular bal kuyusunun başında.

Okudular efsunlu dualar bir bir.

Okudu, yazdı, okudu, yazdı hoca.

Sayfaları kuyuya attılar.

Okudu, okudu, okudu hoca.

Sayfaları kuyuya attılar.

Baktılar işte süzülerek çıkıyor kuyusundan ağır ağır Şahmaran.

Ey Allah'ım,

senin elinde yersiz

yurtsuz sürgünüm.

Bu ne gazaptır, ey evi yanasıca,

bize yer yoktur.

Bozuldu tılsım, geçildi sürgülü eşikler.

Süzülerek çıktı kaderine Şahmaran.

savurdu sitemini boşluğa

ve sırrını fısıldadı

masum celladın kulağına.

Dedi üçtür ruhumun hükmü hikmeti, ey Camısan.

Birincisi safi zehir,

ikincisi sırrı Lokman

ve üçüncüsü dermanı külli derdan.

Sen öğrenmelisin.

Yukarı çıkınca Camısan utancından hocanın arkasına kaçtı. Şahmaran dedi:

“Neden başkalarının arkasına kaçıyorsun, gel sen de hain çıktın. Adımı kimseye söylemeyeceğine söz verdin, yine de söyledin. Gel bari sen beni omuzla, neden kaçıyorsun?”

Camısan geldi, onu yükleyip götürdü. Şahmaran yolda ona dedi ki:

“Sen bal küpünü bulup benim yerimi öğrendin, benim misafirim oldun, muhabbetimi dinledin. Ama sonunda sen de Belkiya gibi sözünde durmadın, bana ihanet ettin. Ama ben o günlerin hatırına yine de sana bir iyilik yapacağım. Beni iyi dinle ve bu söylediklerimi aynen yap. Şimdi beni götürdüklerinde sana diyecekler ki bunu kes, biz kaynatalım. Olmaya ki sen beni kesesin. Deki, ben getirdim siz kesin. O zaman hoca beni keser ve ateşe koyar. Su kaynadığı zaman üstte biriken ilk köpük safi zehirdir. Olur da sana verirlerse, sakın içmeyesin. Sonraki köpük üstünde birikince kim onu içerse Lokman Hekim olur. Bütün dünya Lokman Hekim’in gözleri önüne gelir, her şey ona ayan olur. Kalan üçüncü köpükle de kim yıkanırsa vücudundaki bütün yaralar iyileşir.”

Alıp götürdüler Şahmaran’ı. Hoca Camısan’a dedi:

“Sen kes!”

“Hayır, ben kesmiyorum. Ben getirdim, siz de kesin.”

Hoca da götürüp kesti, üç parçaya böldü ve kazana attı.

Kaynadı kazan ağır ağır.

Birikti su yüzünde ilk köpük.

Toplayıp aldı hoca, belki bir kahve fincanı kadar zehir,
dedi buyur iç ey Camısan bu hak senindir.

O an bir haberci girdi içeri,
dedi yetiş ey gafil hoca,
can çekişiyor paşa,
seni çağırıyor.

Hoca o telaşla çıkıp gitti.
Camısan aldı ikinci köpüğü tasa,
içti bir çırpıda..
Ayanlandı dünya,
gözlerinin önünde.

Duydu, sesler geliyor kazandan
'kim benimle yıkanırsa dökülür yaraları,
olur tap-taze civan.

Hoca gelince bilmedi,
içti birinci köpüğü,
diyorlar o an,
olduğu yerde
çatladı öldü.

Paşa duydu ki hoca ölmüş,
 ‘eyvah kim bulacak benim derdime derman!’
 Artık Camısan kazandaki suyla yıkadı paşayı
 çok geçmedi, döküldü paşanın yara-bereleri,
 oldu sapasağlam.

Camısan köpüğü içince Lokman Hekim oldu. Artık her şey ona göründü.
 Evine geldi, dedi:

“Anne, babamın kitabından sayfalar kalmıştı, onlar hala evde mi?”

Annesi gidip getirdi ve ona verdi. Artık o bundan sonra Lokman Hekim oldu. Bak Belkıya o kadar gezdi, gidip Hazreti Muhammed’in adını buldu, Camısan da gidip Şahmaran’ın yerini öğrendi, o kadar yanında kaldı, gelip aydınlık dünyayı gördü. Bu yüzden derler ki Şahmaran belki Lokman Hekim’in oğlu Camısan’ın kendisidir. Masal gitti kendine, siz kalın bizlere. (Kahraman, 2010: 13-73)

93. ŞAHMERAN (1. VARYANT)

EB: 57

Bir varmış bir yokmuş bir adam karısı ve bir oğlu ile yaşarmış. Bu adam odunculuk yaparak geçimini sağlarmış. Bir gün bu adam hastalanır. Oğlu o dönem on dört on beş yaşlarındaymış. Oğlan babasına:

“Baba sen hastasın, senin yerine ben gideyim bu sefer” der.

Oğlan, köydeki diğer oduncular ile dağa odun toplamaya gider. Dağda odun toplarken çocuk bir ağaç dalını kaldırıncaya bir kuyu ortaya çıkar. Oduncular toplanıp kuyuda ne olduğunu öğrenmeye çalışırlar. Oduncular çocuğa:

“Biz seni ip ile kuyuya indirelim, orada ne varsa sen ipe bağla biz çekelim, sonra seni de çıkaralım” derler.

Çocuğu kuyuya indirdikleri vakit çocuk bakıyor ki her taraf altın dolu. Çocuk oradaki bütün altınları torbalara doldurur, kuyunun başındakilerde torbaları yukarı çıkarır. En sonunda bütün altınları çıkarınca kuyunun başındakiler ipi kuyuya atarlar.

“Biz seni şimdi çıkarırsak bir payda sana vereceğiz. Sen orada kal.” deyip çekip giderler.

Çocuk bir süre orada aç susuz kalır. Eline küçük bir sopa ile kuyunun bir tarafını kazar. Bir ara küçük bir ışık görür. Çocuk bunun üzerine ışığın geldiği tarafı kazmaya başlar. Orayı tam kazınca önüne güllük gülistanlık bir bahçe, içinde her çeşit ağaç, bahçenin ortasında bir etrafı güllerle çevrili bir havuz görür. Çocuk açlıktan, yorgunluktan bitkin düştüğü için havuzun başına gidip elini yüzünü yıkar. Sonra da bahçedeki bir söğüt ağacının gölgesine gidip uyur. Bir ara uyandığında bakar ki karşısında belden yukarısı kadın, belden aşağısı yılan biri duruyor. Bu kadın çocuğa:

“Sen buraya nasıl geldin?” diye sorar.

Çocukta ona hikayesini anlatır. Kadın:

“Madem sen buraya geldin, sen bir daha yeryüzüne çıkmazsın. Burada ömür boyunca bizim misafirimiz olarak kalacaksın. Her taraf yılanlar ile dolu ama hiçbir yılan benden emir almadan sana dokunmaz. Ben Şahmeran’ım, yılanların padişahıyım. Benden izinsiz burada hiçbir şey olmaz. Burada istediğin her şeyi yapabilirsin.” der.

Çocuk orada yaşamaya başlar. Bir yıl, iki yıl, üç yıl derken Şahmeran bu çocuğa âşık olur. Bunlar burada kalsın, çocuğun yaşadığı ülkenin padişahı amansız bir hastalığa yakalanır. Dünyanın bütün doktorlarını çağırırlar fakat hiçbiri çare bulamaz. En sonunda bir lokman hekim derki:

“Padişahım, senin bu derdinin tek bir çaresi var. Eğer Şahmeran’ı bulursan onun etini kaynatıp üstüne çıkan köpüğü vücuduna sürersen iyileşirsin. Başka da bu hastalığın çaresi yok” der. Padişah:

“Ben Şahmeran’ı nasıl bulayım, nerede yaşar” diye sorar. Lokman hekim:

“Sen onu bulamazsın ancak onunla yaşayan bir kişi seni ona götürebilir. Bütün ülkeni araştır eğer onu gören biri varsa o kişinin vücudu pullu, yılan derisi gibi benekli olur.” der.

Burada olaylar böyle olurken aşağıda Şahmeran'ın ülkesinde çocuk yedi yıl kalır. Her gün biraz daha mutsuz olur. Şahmeran bir gün:

“Ne istiyorsun benden iste bütün dileklerini yerine getireyim” der. Çocuk:

“Tek isteğim aydınlık dünyaya çıkmak” der. Şahmeran:

“Bu olmaz, sen benden olmayacak bir şey istiyorsun” der. Çocuk:

“Benim başka isteğim yok” der. Şahmeran:

“Tamam, ben seni yeryüzüne çıkaracağım ama ben sana söyleyeyim sen benim ölümümün sebebi olacaksın, bunu unutma!” der. Çocuk:

“Ben sana aşığım, böyle bir şey yapar mıyım?” der. Şahmeran:

“Neyse, sen yaşayarak göreceksin benim ölümümün nedeni sen olacaksın” der.

Şahmeran çocuğu yeryüzüne çıkarır. Yeryüzünde bu çocuk padişahın işlerinde çalışmaya başlar. İşçi ekipleri ile çalışıp akşam eve gelir. Bu çocuk yaz, kış uzun kol elbiseler giyer. El bileklerine kadar vücudumu hiç açmaz. Bir süre böyle yaşarken padişah ferman çıkarır.

“Bütün ülkenin bütün insanlarını toplayın tek tek vücutlarına bakın” der.

Bu çocuk kendini kurtaramaz, o da bunların içinde gider. Herkese tek tek bakarlar. Sıra bu çocuğa gelince üstünü çıkardıkları vakit vücudu pullu, benekli olduğu ortaya çıkar. Çocuğu alıp padişaha götürürler. Padişah:

“Şahmeran'ın yerini söyle, yoksa seni darağacına götürürüz” der. Çocuk:

“Ben bilmiyorum, etmiyorum” der. Oradakiler:

“Senin vücudundaki pullar senin Şahmeran'ı gördüğünü gösteriyor. Sen onun yerini bize göstereceksin” derler.

Çocuğu zorla alıp Şahmeran'ın olduğu yere giderler. Orada Şahmeran'ı yakalayıp getirirler. Yolda Şahmeran çocuğa:

“Sen benim ölümüne neden oldun, atalarım bana insanoğlu çiğ süt emmiş güvenmemek gerekir derlerdi ben onlara inanmadım. Madem sen bana bunu yaptın beni sen keseceksin, etimi sen pişireceksin. Etim kaynarken önce beyaz köpük

çıkacak o padişahın hastalığına dermandır. İkinci köpük gelecek onu içen dünyadaki bütün bilimlerini öğrenir, onu sen iç. Üçüncü köpük sırf zehirdir onu içen ölür, onu vezire ver o içsin.” der.

Çocuk Şahmeran’ı götürüp kesip kaynattıktan sonra çıkan köpükleri kaplara koyar. Vezir bunları bildiği için köpükleri o alır. Vezir, padişahın köpüğünü götürürken çocuk son anda köpüklerin yerini değiştirir. Padişaha beyaz köpük sürülünce iyileşir, vezir zehirli olanı içince orada ölür. Çocukta Şahmeran’ın dediği köpüğü içince dünyadaki bütün bilimlere sahip olur. Şöyle bir rivayet var ki; Lokman Hekim diye bilinen kişi aslında Şahmeran’ı gören bu çocuktur. O, dışarı çıkıp yürüdüğü zaman bütün bitkiler dile gelip hangi hastalığa çare olduklarını ona söylerler.

K.K.29

94. ŞAHMERAN (2. VARYANT)

EB: 57

Zamanın birinde bir şehirde iki fakir adam her gün ormana gidip odun keserlermiş. Kestikleri odunları yükleyip şehre götürür, orada satarlar çoluk çocuğunun rızkını temin ederlermiş. Bunlar ormana gide gele bir gün yuvarlak bir taş bulurlar. Bu taşı kaldırıncaya büyük bir kuyu keşfederler. Bakarlar ki bu kuyu içi bal dolu bir kuyuymuş. Bu iki arkadaş bu kuyudaki balı çeker sonra da satarlar. Her gün bu balı çekince kuyudaki bal yavaş yavaş biter. Bu iki arkadaştan biri diğerine:

“Ben senin beline bir ip bağlayıp kuyuya indireceğim. Bu aldığımız bal kuyunun diplerinde de vardır. Sen oraya indiğin vakit balı ipe bağlarsın balı çektikten sonra seni de geri çekerim.” der.

Bu adamda arkadaşının teklifini kabul eder. Bunun beline bir ip bağlayan arkadaşını onu kuyuya indirir. Aşağıda bal kalmadığını söyleyince arkadaşını ipe bırakır bu çocukta derin kuyuya yuvarlanır. Bir müddet yuvarlandıktan sonra bir yere düşer. Bakar ki her tarafta yılanlar var. Yılanların ortasında bir tahtın üzerinde belinden yukarısı ak sakallı belden aşağısı yılan olan Şahmeran duruyor. Yılanlar ortalarına düşen bu çocuğa saldırmaya hazırlandıkları vakit şahmeran:

“Sakın buna dokunmayın.” der.

Şahmeran bunu der demez yılanlar geri çekilir. Şahmeran oraya düşen adam ile konuşup nereden geldiğini sorar. Kuyuya düşen oduncu Şahmeran'a başından geçenleri anlatır. Şahmeran:

“Madem benim yurduma geldin o zaman artık buradasın. Ben Şahmeran'ım. Benden izin almadan yılanlar sana bir şey yapmaz ama sen de bir daha yeryüzüne çıkmayacaksın.” der.

Oduncu çocuk mecburen kabul eder. Şahmeran artık her gün bu adama masallar anlatarak yedi yıl boyunca yanında misafir eder. Yedi yıl dolunca adam:

“Şahım beni yeryüzüne çıkar.!” der. Şahmeran:

“Ben seni yeryüzüne çıkarırsam sen benim ölümüne neden olursun.” der.

Adam:

“Şahım ben senin ölümüne nasıl neden olurum. Sen bana yedi yıldır iyilik yapıyorsun. Dünya üzerine çıkarsan da sana söz veriyorum sana kötülük etmem.” der.

Şahmeran bakar ki adam çok ısrar ediyor o vakit:

“Tamam ben seni yeryüzüne çıkaracağım ama sen benim hayatıma mal olacaksın.” der.

Şahmeran çocuğu kuyunun başına çıkarıp orada vedalaşırlar. Çocuk şahmeran ile vedalaştıktan sonra daha önce kaldırdıkları taşı tekrar o kuyunun başına indirip bırakır. Şahmeranın yanında yedi yıl kalan bu adamın vücudu meğerse benek benek olmuş. Çocuk gidip yine odunculuk yaparak hayatına devam eder ama yaz kış elbiselerini çıkarmaz.

Bir gün o şehrin padişahı hastalanır. Çaresi olmayan bir hastalığa yakalanır. Padişahın hastalığını araştırıp soruştururlar sonra da biri derki:

Padişahım sizin hastalığınızın tek çaresi Şahmeranın etidir. Şahmeran yakalanıp eti kazana atılmalı kazanda pişen etten çıkan son köpüğü içersen o vakit hastalığın geçer.” derler.

Padişah:

“Şahmeranın nerde olduğunu nasıl bulacağız der. Oradakiler:

Şahmeranı görenin vücudu benek benek olur. Öyle biri varsa o görmüştür.” derler.

Padişah iki kişiyi görevlendirir:

“Gidin bütün şehri dolaşın. Vücudu benek benek olan biri varsa bana haber verin. O vakit ne kadar altın isterseniz size veririm.” der.

Bu iki kişi bütün şehri dolaşırlar. Bir gün hamam giderken orada Şahmeran’ı gören adamda yıkanıyormuş. Bir de bakarlar ki bu adamın vücudu benek benek haldeymiş. Hemen padişaha gidip padişahın vezirine haber verirler:

“Biz Şahmeran’ı gören adamı gördük.” derler.

Padişahın askerleri hemen hamama gidip adamın yakasını tutarlar.

Sen Şahmeran’ı görmüşsün. Şahmeran’ın yeri neresiyse bize göstereceksin!” derler. Adam:

“Ben Şahmeran’ı görmedim, nerede olduğunu da bilmiyorum.” der. Vezir:

“Hemen soyun.” der.

Adam soyunduğu vakit benek benek olan vücudu ortaya çıkar. Vezir o vakit:

“Bak gördüğün gibi senin vücudun benek benek. Sen Şahmeran’ı görmüşsün. Ya bize yerini söylersin ya da senin kellen gidecek.” der.

Adam mecburen şahmeranın yerini gösterir. Padişahın askerleri ve bu adam ormana o kuyunun olduğu yere giderler. Oraya gidip kuyunun başındaki taşı kaldırır. Yedi sene Şahmeran’ın yanında kalan adam ilim irfan sahibi olduğu için çok dua öğrenmiştir. o sırada bir dua okur şahmeran bir anda kuyunun başına gelir. Şahmeran bu adam ile göz göze gelir ve şöyle der:

“Gördün mü, ben sana demiştim sen benim hayatıma mal olacaksın.” der.

Şahmeran bakar ki çocuk mecbur kalmış yerini göstermiş. O vakit çocukla konuşur:

“Sen benim hayatıma mal oldun ama ben yine sana bir iyilik yapacağım. Senin dışında kimse beni kesmesin. Sen beni keseceksin sonra da doğrayıp pişireceksin. Kazana koyduğun vakit pişen etimden üç köpük çıkacak birinci köpük zehirdir onu ayrı bir kaba bırak sonra bunu padişaha ver. İkinci köpük zehrin ilacıdır

onu da sakla. Üçüncü köpüğü de mutlaka sen iç. Bu üçüncü köpüğü içersen Lokman hekim olursun. Her derde çare bulursun.” der.

Adam şahmeranı kesip doğradıktan sonra kazana koyar. Şahmeran’ın pişen etinden çıkan birinci köpüğü ayrı bir kaba koyar. İkinci köpüğü de ayrı bir kaba çıkar. En sonunda üçüncü köpük çıkınca onu hemen alıp içer. Köpüğü içtiği vakit her şey kendisine ayan beyan olur. O sırada padişahın adamları gelip köpüğü götürüp padişaha verirler. Padişah köpüğü içer içmez ölür. Padişah öldükten sonra Lokman hekim bu şehrin padişahı olur. Bu lokman hekim de olunca dünyadaki bütün ilaçları o yapar. Kendisine her şey ayan beyan olunca Lokman hekim bir kitap yazar. Her derde deva bulan Lokman hekim en sonunda ölüme çare bulmak için uğraşır. Bir gün kitabını alıp bir köprünün başına gider. O sırada Allah Cebrail’e emir verir.

“Derhal git yoksa Lokman Hekim ölüme çare bulacak. Ölüme çare bulunursa insanlar birbirini yerler. Şimdi git ve buna engel ol.” der.

Cebrail gelip Lokman hekime görünür:

“Ya Lokman Hekim sence Cebrail şu anda nerede?” diye sorar.

Lokman Hekim kitabına bakıp şöyle der:

“Cebrail ne yerde ne gökte mıxalıp yerde” der.

Cebrail o vakit uçar kanatlarını Lokman Hekimin elindeki kitaba vurur. Kitap o sırada suyun içine düşer gider. Lokman Hekim suyun ardına düşüp kitabını arar. O sırada Kitabın iki sayfası kitaptan ayrılır. Bir sayfa buğdayın üzerine düşer bir sayfa ise arpanın üzerine düşer. Lokman Hekim bu iki sayfayı yakalar kitabın geri kalan kısmını ise su alıp götürür. Lokman hekim o iki sayfayı alıp evine gider. Bugün bütün ilaçlar işte bu iki sayfadan öğrenilmiş bilgilerdir. Kitabın sayfalarının üzerine konduğu buğday ve arpada pek çok hastalığa ilaçtır.

K.K.47

95. ŞAHMERAN’IN ELMASI

EB: -

Şahmeran’ın ağzında bir elmas varmış. Şahmeran bu elması boğazında saklamış. Geceleri ortalamaya çıkan şahmeran, bu elması boğazından çıkarıp yere

bırakır. Elmas o kadar parlakmış ki şahmeran bu elmasın ışığında gece rahat rahat otlarmış. Yine bir gece şahmeran bu elması boğazından çıkarıp yere bırakır ve ışığında otlanmaya başlar. Tam o sırada bir tilki gelip elması çalar.

Elması çalınana şahmeran bir anda karanlıkta kalınca yavaş yavaş tilkinin peşinden gider. Tabi tilki çok hızlı koşan bir hayvan olduğu için onu bulamaz. Şahmeran yolda bir taş ile konuşur:

“Taş, tilkiyi gördün mü?” diye sorar. Taş:

“Evet gördüm, hayırdır neden soruyorsun?” der. Şahmeran:

Benim boğazımda sakladığım bir elmasım var, onu geceleri çıkarıp ışığında otlanırdım. Tilki elmasımı çalıp götürdü. Benim elmasımı geri almam lazım yoksa ben geceleri karanlıkta otlayamam” der. Taş:

“Tilki, şu gördüğün ağacın yanından geçti, ona sor.” der.

Şahmeran taşı bırakıp ağacın yanına gider ve ağaca sorar:

“Ağaç, tilkiyi gördün mü” diye sorar. Ağaç:

“Evet gördüm, hayırdır neden soruyorsun?” der. Şahmeran:

Benim boğazımda sakladığım bir elmasım var, onu geceleri çıkarıp ışığında otlanırdım. Tilki elmasımı çalıp götürdü. Benim elmasımı geri almam lazım yoksa ben geceleri karanlıkta otlayamam” der. Ağaç:

“Tilki, şu akan suyun yanından geçti, ona sor.” der.

Şahmeran ağacı da bırakıp suyun yanına gider ve su ile konuşur.

“Su, tilkiyi gördün mü?” diye sorar. Su:

“Hayırdır neden soruyorsun” der. Şahmeran:

Benim boğazımda sakladığım bir elmasım var, onu geceleri çıkarıp ışığında otlanırdım. Tilki elmasımı çalıp götürdü. Benim elmasımı geri almam lazım yoksa ben geceleri karanlıkta otlayamam” der. Su:

“Ben tilkiyi görmedim, benden öncekiler görmüşse görmüştür, ben görmedim.” der. Şahmeran:

“Su, bir dur seninle konuşalım.” der. Su:

“Ben nasıl durayım, ben akışkanım, arkadan beni itiyorlar. Benim durabilmem imkânsız bir olay.” der.

Şahmeran o zamandan beri parlak ışık saçan elmasını kaybetmiştir. Elmas nerede sadece tilki bilir.

K.K.10

96. ŞEHİRİ İŞGAL EDEN YILAN

EB: -

Zamanın birinde on iki eşkıya silahlarını alıp bir şehri soymaya gidiyorlar. Şehre girdiklerinde vakit geç oluyor. Yorgun olduklarından bunlar o gece uyuyakalırlar.

Sabah kalktıklarında bir de ne görsünler. Siyah bir yılanın köyü çemberine aldığı görürler. Korku içinde kalan eşkıyalar şehrin kapısına gelirler. Yılan herkesin şehirden çıkmasına izin verir sadece bir kişiye izin vermez. Meğerse bu adam aralarında en güçlü kişiymiş. Adam o an anlar ki siyah yılan kendisini esir almaya gelmiş. Yılan ona başı ile bir hareket yapar. Adam yılanı takip ederler. Gide gide bir yere varırlar. Siyah yılan burada kuzu gibi meler. O an aynı ses ile başka bir yılanın melediğini görür. Onlar orada beklerken karşıdan beyaz bir dişi yılan ortaya çıkar. Yanında da siyah yilandan çok daha büyük bir boz yılan çıkar. Meğerse bu boz yılan siyah yılan karısı olan beyaz yılanı elinden zorla almış.

Siyah yılan ve boz yılan orada kavga etmeye başlar. Fakat siyah yılan boz yılan ile baş edemez. O an yanında getirdiği adam başı ile hareket eder. Adam da anlar ki siyah yılan kendisinden yardım istiyor. Hemen silahını çıkarıp boz yılanı ateş eder. Boz yılan o an adama doğru zehir atınca adam bayılır. Uyandığında siyah yılanın yüzündeki zehri diliyle aldığı görür. Siyah yılan adamı yanına alıp biraz daha gider. Gittiği yerde bir kayaya sarılır ve kayayı kaldırır. Kayayı kaldırdığı yerde bir küp altın ortaya çıkar. O altınları adama verir. Adam çok zengin olur, siyah yılan da karısını alıp gider.

K.K.37

97. TİLKI, KENE, KURT, AYI

EB: 4

Kene, Tilki, kurt, ayı arkadaş olurlar. Bu dördü bir tarla ekmeye karar verirler. Zamanı geldiğinde tarla ekmeye başladıkları vakit ayı, kurt ve kene çalışırlar. O sırada kurnaz tilki arkadaşlarına şöyle der:

“Arkadaşlar şu taş düşebilir, ben sırtımı taşa dayıyayım, taşın size değmesine engel olayım.” der.

Ayı, kurt ve kene tarla ekmeye başlarlar. Zamanı gelince buğdayı alıp harmana götürürler. Harman işlemi bittikten sonra elde ettikleri ürünü paylaşacakları vakit tilki gelip arkadaşları ile konuşur:

“Arkadaşlar, durun. Şu karşı dağa gideceğiz. Orada aynı anda harman yerine koşacağız. Kim önce gelip buğdayın üstüne oturursa bütün buğdayı alır.” der.

Hayvanlar tilkinin teklifini kabul edip karşı dağa giderler. Hizaya girip tam koşacakları vakit kene tilkinin kışına yapışır. o sırada koşmaya başlarlar. Tabi tilki diğerlerinden daha hızlı olduğu için hızlıca gelip buğdayın üstüne heyecanla oturur. O sırada kene tilkiye seslenir:

“Yahu tilki üstümden kalksana!” der.

Tilki kalkıyor bakıyor ki kene buğdayın üzerinde duruyor. Tilki:

“Yahu sen ne zaman geldin?” diye şaşkın şaşkın sorar. Kene:

“Tilki kardeş, ben çok hızlıyım. Sen arkamı dönene kadar ben koşup geldim ve buğdayın üstüne oturdum.” der.

Böylece bütün buğdayın sahibi kene olur. Tilki kendini çok kurnaz zanneder ama hiç tahmin etmediği kene ondan daha kurnaz çıkar.

K.K.10

98. TİLKİNİN RÜYASI

EB: -

Bir gün ayı ile tilki kardeş olurlar. Bir gün tilki bir çiftçinin kayışını çalıp gider. Ayıya:

“Bu kayışı atalım eve bir gün bize lazım olur” der.

Çiftçi gelip bakar ki kayışı yok. Kendi kendine:

“Pantolonumun kayışını kessin tilki götürdü.” der.

Çiftçinin eşeği derki:

“Sahip sen bana bir çap arpa ver, ben senin kayışını getiririm.” der.

Çiftçi bir çap arpa getirip eşeğe yedirir. Eşek, tilki ile ayının yaşadığı mağaranın kapısına gidip uzanır ve kendini ölüme vurur. Tilki dışarı çıkınca bir de ne görsün. Bir eşek kapının önünde uzanmış. Tilki hiç ses etmeden içeri gerer ve ayıya şöyle der:

“Ayı kardeş, ben bu gece bir rüya gördüm. Rüyamda çok büyük bir kısmet bizim kapımıza gelmişti.” der. Ayı:

“Rüyan hayırlı olsun tilki kardeş, gidip kapıya bakalım belki de rüyan gerçek olur.” der.

Kapıya çıkıp bakarlar ki bir eşek kapının önüne uzanmış. Ayı:

“Biz bunu nasıl içeri taşıyalım?” der. Tilki:

Benim çaldığım kayışı getir. Bir tarafını eşeğe bağla bir tarafını sen boynuna bağla içeri taşıyalım. Ben tilkiyim gücüm yetmez.” der. Ayı:

“Tamam tilki kardeş.” der.

Ayı gidip kayışı getirir. Bir ucunu eşeğe bağlar bir ucunu da kendine bağlar. Bunlar bunu yapar yapmaz eşek ayağa kalkıp koşmaya başlar. Ha burda ha şurda ayıyı sürükler. Eşek, ayıyı taşlara çarpa çarpa çamura saplaya saplaya koşturur. Ayı zor bela kurtulur ve evine doğru yola çıkar. Kan, çamur, toprak içinde tanınmaz bir halde aşağıdan gelirken tilki onu karşılar:

“Kardeş, sen nereden geliyorsun kardeşim ayıdan haberin var mı?” diye sorar. Ayı:

“Sen ki cambaz tilkisin,

Böyle derin rüyalar görürsün,

Kim bilir başıma daha ne belalar getireceksin.” der.

Bu meselede burada biter.

K.K.38

99. TİLKİNİN KÂĞIDI

EB: -

Tilki bir gün hayvanları toplayıp Mısır'a götürmeye karar verir. Ayıya gidip konuşur:

“Ayı kardeş, gel Mısır'a gidelim. Mısır çarşısında ceset çok, mezarlık dolu. Oraya gidip karnımızı doyuralım.” der. Ayı:

“Peki tilki kardeş, Mısıra gideceğiz orası büyük bir şehir, kalabalıktır. Bizi sağ bırakmazlar. Senin elinde izin kâğıdı var mı?” der. Tilki:

“Ben de kurtuluş kâğıdı var. Sen hayvanları topla orasını merak etme. Biz Mısır'a gidip karnımızı doyuralım.” der.

Ayı tilkinin sözleri üzerine kalkıp hayvanları toplar ve Mısır'a doğru yola çıkarlar. Bunlar Mısır'a varınca çok acıktıkları için hemen şehrin mezarlığına giderler. Hayvanların mezarlığa girdiğini gören köpekler havlayıp bunlara saldırmaya başlar. Şehir halkı da köpeklerin havlamasıyla bakar ki hayvanlar mezarlığa gelmişler. Millet kazma kürek ne bulduysa eline alıp hayvanlara saldırmaya başlar. Hayvanlar bakar ki köpekler bir yandan saldırıyor halkta eline ne geçirdiyse alıp onlara doğru geliyor. O sırada hayvanlar ardına bakmadan kaçmaya başlar. Bunlar can havli ile kaçarken ayı arada tilkiye bağırır:

Tilki kardeş, tilki kardeş hani sende kurtuluş kâğıdı vardı. Kâğıdı ver bunlara yoksa bunlar bizi parçalayacak.” der tilki:

“Ayı kardeş böyle bir günde kim kurtuluş kâğıdı dinler sen kaç kendini kurtar.” der.

Tilkinin aklına uyup Mısır'a giden hayvanlar böylece dersini almışlar.

K.K.32

100. UYANIK ADAM

EB: 351

Bir adam varmış, bu adam ailesi ile tek başına yaşarmış. Bu adam, bir dağda yaşayan kırk kişi tarafından sürekli hakarete uğrar, zulüm görürmüş. Bu adamın bir oğlu varmış. Yaşlı adam hastalanıp ölmek üzere iken oğluna nasihat eder:

“Oğlum, ne yaparsan yap şu karşı dağda yaşayan adamlardan uzak dur, bu adamların mevkisine uğramayasın. Onların yaşadığı dağa sakın uğrama!” der. Adamın oğlu:

“Baba bu adamlar, ne yaparlar?” diye sorar. Yaşlı adam:

“Bunlar şimdiye kadar hep beni ezdiler, burdular, kırdılar. Bana hakaret ettiler, bunlardan uzak dur.” der.

“Tamam baba sen rahat ol, ben onların olduğu dağa uğramam.” der.

Yaşlı adam ölür ve aradan bir zaman geçer, oğlan babasının nasihatine uymaz ve çıkıp yasaklanan dağa gider. Adam dağa gidip selam verir.

“Selamaleyküm”

“Aleykümselam”

Dağdakiler oraya gelen oğlan ile sohbet edip soru sorarlar:

“Sen kimsin, nereden geldin?” derler. Oğlan:

“Falan köyde, falan adamın oğluyum.” der.

Adamlar çocuğu tanırlar. Neyse sohbet edip yemek yerler. Bu adamlar çocuğa:

“Biz avcıyız, ava gideriz. Başka zaman yine görüşelim.” derler. Oğlan:

“Sizde buyurun benim köyüme, evime gelin.” der. Adamlar:

“Biz senin baban ile çok barışık değildik ama sen iyi bir adamsın.” derler.

Birbirleri ile vedalaşıp ayrılırlar. Oğlan bu kırk kişiyi belirledikleri bir günde evine davet eder. Adam evine gelip karısına derki:

“Hanım ben bunların başına öyle bir çorap öreceğim ki bunlar feleğini şaşırırsın.” der. Kadın:

“Sen bir adamsın, onlar kırk kişi sen bunlara ne yapabilirsin? sen karışma bunlara.” der ama adam karısını dinlemez.

Belirlenen günde kırk kişi adamın evine gelir. Adam evin önüne sofraya serer. O sırada da eşeğini evin önüne bağlar. Eşeğin kışına gizlice bir altın bırakır. Adam eşeğe bir iki kilo üzüm verir misafirlerin önünde. Adamın eşeğe üzüm verdiğini gören kırk kişi kendi aralarında şöyle derler:

“Eşeğe üzüm veren birini ilk defa görüyoruz, demek ki bu adam çok zengindir.”

O sırada eşek dışkısını yaparken adam hemen koşar eşeğin yanına. Kırk kişi:

“Ne oldu neden koştu eşeğe?” derler. Adam:

“Benim eşeğim altın sığıyor.” der.

Eşeğin dışkısının içindeki altını çıkarıp, temizler sonra da cebine atar. Kırk kişi:

“Biz ilk defa bir eşeğin altın döktüğünü gördük.” derler. Adam:

“Siz anlamazsınız, benim de geçimim bu eşek ile oluyor yoksa nasıl ayakta dururum.” der.

Eşeğin altın döktüğünü gören kırk adam bu oğlana şöyle derler:

“Gel biz kardeş olalım, bu eşeği bize ver.” derler. Adam:

“Ben bu eşeği size veremem. Siz bu eşeği karşılayamazsınız. Sonra altın vermez kötü oluruz.” der.

Kırk adam ısrar eder ve eşeği isterler. Adam yüklü bir fiyata eşeği bu adamlara satar.

Kırk arkadaş eşeği alıp giderler. Eşek önce onların büyüğünde kalır. Adam akşam eşeğin samanını verir, üzümünü verir sonra gidip yatar. Sabah kalkıp eşeğin dışkısını kontrol eder ama altın göremez. Adamın arkadaşları gelip sorarlar:

“Sen eşeğin dışkısında altın buldun mu?” derler. Adam:

“Evet altın buldum.” der.

Arkadaşlarına durumu anlatmayan adam sırası gelen arkadaşına eşeği verir. Eşek o akşam başkasının yanında kalır. Meğerse aynı durumu o da yaşar. O da arkadaşlarına eşeğin altın döktüğünü söyler. Hal böyle olunca kırk kişi eşeği sırasıyla alırlar ama hiçbiri birbirine durumu anlatmaz. Kırkıncı kişi de eşeği alıp altın bulamayınca bu kırk arkadaş bir araya gelirler ve birbirlerine sorarlar:

“Arkadaşlar, doğru söyleyelim. Kimse altın buldu mu?” derler.

Herkes birbirine durumu itiraf eder ve altın bulmadıklarını söylerler. Adamlar kendilerini kandıran adamdan intikam almaya karar verirler. Bu oğlan da karısına:

“Hanım bugün kırk gün oldu, bu adamlar bugün gelecekler. Benim bir plan daha yapmam lazım.” der. Kadın:

“Ne yapacaksın peki.” der. Adam:

“Ben birbirine benzeyen iki tavşan alacağım. Bir tanesi senin yanında kalsın bir tanesini ben alacağım. Sen falan falan yemekleri hazırla.” der.

Adam yanına tüfeğini ve bir tavşan yavrusunu alıp tarlaya çift sürmeye gider. Bir bakıyor ki kırk kişi atlarına binip geliyorlar. Gelip adamı tarlada çalışırken yakalarlar.

“Senin sonun geldi.” derler. Adam:

“Hoş geldiniz arkadaşlar, ne oldu?” der. Kırk adam:

“Senin verdiğin eşek altın falan dökmedi, sen bizi kandırdın.” derler

“Nasıl olur, o eşek her gün bir altın dökerdi. Size mahcup oldum, paranızı vereceğim. Şimdi hazırlanın eve gidip yemek yiyelim.” der.

Adam yanında tuttuğu tavşanı alıp adamların yanında tavşana eve gidip karısına falan yemekleri hazırlamasını, misafirler geldiğini iletmesini söyler sonra da tavşanı salar. Kırk adam hayret içinde:

“Arkadaş bu nasıl olur.?” derler. Adam:

“Ben bu tavşanla arkadaşım, ona ne dersem yapıyor. Evde bir şey lazım olunca ben bununla eve haber gönderiyorum.” der.

Adam tavşanı bırakır sonra adamlar ile evine gider. Adamlar gelip bakar ki o tavşan evde bağlı duruyor. Sofraya geçiyorlar bakıyorlar ki adamın tarlada tavşana

söylediği yemekler de hazırlanmış. Bu kırk kişi adamdan bu tavşan almaya karar verirler.

“Biz avcıyız bu tavşan işimize yarar.” derler.

“Arkadaş biz eşekten zarar ettik sen bu tavşanı bize vereceksin.” derler.

Adam:

“Nasıl olur, ben size eşeği verdim bak aramız bozuldu. Ben bunu size veremem.” der.

Adamlar ısrar eder ve bu adama biraz da altın verip tavşanı alırlar. Kırk kişi dağa avlanmaya çıkar. Bu adamların reisi dağda tavşanı bırakır.

“Tavşan, git hanıma söyle yemek hazırlasın, benim avdan döndüğümü söyle.” der.

Adamlar akşam eve gelince bakarlar ki ortada ne tavşan var ne de yemek var. Sonra bu kırk kişi bir araya gelip adamın kendilerini yine kandırdığını söyleyip intikam almaya karar verirler. Adam da o sırada karısına:

“Bunlar tavşanı kaçırmıştır, yarın burada olurlar.” der. Kadın:

“Sen ne yapacaksın?” der. Adam:

“Ben yarın bir mezar yapıp içine gireceğim. Bunlar geldikleri vakit bunlara söyle kocam öldü. Geldikleri zaman onlara de ki mezarın başına gelip bana bir selam versinler. Ben onları çok özlediğimi söyle. Mezarda bir delik bırakacağım oradan başlarını uzatıp bana seslensinler.” der.

Adam eline bir ustura alıp mezara girer. Bu sırada kırk kişi kalkıp köye gelir. Eve gelip karısına adamı sorarlar. Kadın:

“Kocam oldu.” der. Kırk adam:

“Bir günde ne oldu, nasıl öldü?” derler. Kadın:

“Eceli geldi öldü, vasiyet etti siz geldiğiniz zaman mezarıma uğrasınlar mezarımda açık olan delikten bana bir selam versinler dedi” diye söyler.

Kırk adam kalkıp mezara gider. Gidip sıra ile mezara başlarını eğler. Bunların reisi önce başını mezardan sokar. O sırada mezardaki adam elindeki ustura ile adamın burnunu keser. Adam burnunu eli ile kapatıp çıkar. Arkadaşları ne

olduğunu sorunca mezardan koku geldiğini söyler. Bu kırk kişi sıra ile başlarını mezara sokar adam da bu kırk kişiyi ustura ile bir taraflarını keser. Hepsi en sonunda birbirine bakar ve durumu anlarlar.

Adamlar hemen mezarı açıp adamı içinden çıkarırlar. Adamı bir çuvala koyup ağzına kapatır ve denize atmak üzere alıp giderler. Epey yol gittikten sonra bunlar acıdır. O civarda bir davul sesi duyunca yemek yemeye karar verirler. Adamı köye yakın bir yere bırakıp düğünde yemek yemeye giderler. Onlar düğüne yemek yemeye giderken o sırada orada davarı ile geçen bir çoban gelir. Çoban geçerken bakıyor ki çuvaldan bir ses:

“Ben almam, ben alma.” diyor.

Çoban gelip çuvaldaki adama:

“Kardeş, sen ne almıyorsun. Kim sana ne veriyor sen almıyorsun?” çuvaldaki adam:

“Bu köyde bir düğün var, bu gelini bana vermek istiyorlar ben de almıyorum. O yüzden beni buraya bağladılar.” der. Çoban:

“Sen istemiyorsan ben alayım.” der. Çuvaldaki adam:

“Tamam sen beni çıkar, sen gir buraya. Adamlar geldiği vakit sesini çıkarma. Onlar seni sırtlayıp gelinin yanına götürecekler.” der.

Çoban çuvalı açıp adamı çıkarır sonra kendisi çuvala girer o da çuvalın ağzını sıkıca kapatır, sonra da çobanın hayvanlarını alıp evine gider. Kırk adam düğünde yemek yedikten sonra gelip çuvalı sırtlarına alıp giderler. Gide gide deniz kenarına gelirler ve çuvalı orada suya atarlar.

“Şimdi de gidip evini talan edelim, bu adam bizi mahvetti.” derler.

Kırk adam kalkıp tekrar adamın evine gelirler. Gelip ne görsünler evin etrafında bir koyun sürüsü var. Suyu attıkları adam da sürünün içinde duruyor. Adamlar şaşırıp kalır.

“Biz seni az önce suya attık, sen nasıl geldin?” derler. Adam:

“Allah sizin belanızı versin, siz beni derin yere atsaydınız ben daha çok koyun çıkaracaktım.” der. Kırk adam:

“Nasıl olur?” derler. Adam:

“Denizin altı koyunlarla dolu, siz beni sığ yere attınız yoksa daha çok koyun alırdım.” der. Kırk adam:

“Sen bizi çok zarara uğrattın. Biz gece gündüz dağda avlanıyoruz sen şimdi bizi de götür biraz koyun da biz alalım.” derler.

Adam bu kırk kişiyi alıp deniz kenarına gider. Kırk kişi de gelip adamı denize attıkları yere giderler. Denizin en derin yerine sıra ile atlarlar. Hepsi orada boğulup gider. Adam eve gelip karısına babasının intikamını bu kırk adamdan aldığını söyler, masal da burada biter.

K.K.23

101. UYANIK ASKER

EB: -

Bir gün bir şehirden bir adam askere gider. Adam doğru dürüst Türkçe de bilmediği için askerde zorlanır. Bu durumdan dolayı doğru dürüst ne eğitime gider ne de bir iş yapar. Askerde yan gelip yatar. Bunun bu durumunu gören komutanı bir gün onu çağırır ve şöyle der:

“Söyle bakalım ayı mı büyük yoksa kurt mu büyük” diye sorar. Adam:

“Komutanım ayı büyük” der. Komutan:

“Peki, horoz mu büyük yoksa tavuk mu büyük?” der. Komutana:

“Peki Gorbaçov mu büyük yoksa Reagan mı büyük” diye sorar.

Adam düşünür düşünür hiçbir şey anlamaz sonra komutana şöyle der:

“Komutanım bizim köyde bu hayvanlar yok bilemedim” der.

Uyanık askerin verdiği cevaba komutan da cevabına güler ve sonra ona askerliği bitene kadar yardımcı olur.

K.K.50

102. UYANIK KARDEŞ

EB: 199

Zamanın birinde bir padişah ve üç oğlu varmış. Padişah bir gün hasta yatağına düşer. Çocuklarına haber verir:

“Gelin mirasımı dağıtacağım” der.

Üç kardeş çıkar gelir. Padişah her oğluna servetinden bir şeyler verir. Küçük kardeş orada:

“Baba ben dünya malı istemem, akıl isterim” der. Padişah:

Oğlum etme eyleme, sen zor durumda kaldığın vakit bu kardeşlerin sana yardım etmez” der.

Padişah ne yaptıysa küçük kardeş, mirastan pay almaz. Padişah o zaman ona derki:

“Madem akıl istiyorsun İstanbul’da falan bezirganın yanına git. O sana yardımcı olur” der.

Padişah ölür aradan zaman geçer. Ülkede herkes dünya güzeli bir kızıdan bahseder. Meğerse bu kız o kadar o güzel biriymiş ki kimseye yüzünü göstermezmiş. Onu görmeye gidenler ise bir altın karşılığında sadece onun serçe parmağını görebiliyorlarmış.

Padişahın küçük oğlu bu kızın namını duyunca onu görmek için çare arar. Büyük ağabeyine gider:

Ağabey, ben dünya güzelini görmek istiyorum bana bir altın verir misin?” der. Büyük ağabeyi:

“Sen dünya malı istemedin, git akıl ile onu gör” der.

Bunun üzerine çocuk ortanca kardeşe gider. Ona da:

“Ağabey, ben dünya güzelini görmek istiyorum, bana bir altın verir misin?” der. Ağabeyi:

“Sen git akıl ile onu gör, neden babamızın mirasını istemedin?” diye kızar.

Küçük kardeş anlar ki ağabeyleri ona yardımcı olmayacak. Babasının bahsettiği bezirgân gelir aklına. Sabah kalkıp yola çıkar. Gide gide İstanbul'a varır. Bezirganı sora sora evini bulur. Bezirgân:

Sen kimsin, ne istiyorsun?" diye sorar. Küçük kardeş:

Ben falanca ülkenin padişahının oğluyum, babam öldü mirasından bir şey almadım. Akıl istedim o da sana gelmemi söyledi" diye cevap verir. Bezirgân:

"Peki benden ne istiyorsun?" der. Küçük kardeş:

"Dünya güzelini görüp onunla evlenmek istiyorum" der. Bezirgân:

"Paran var mı?" der. Küçük kardeş:

"Cebimde sadece on kuruş var" der. Bezirgân:

"Şimdi pazara git o on kuruş ile bir koç al" der.

Çocuk pazara gider, on kuruş ile bir koç alıp döner. Bezirgân o zaman çocuğa derki:

"Sen şimdi bu koçu al dünya güzelinin sarayına git. Herkes altın verip onun bir parmağını görür sen ise ona deki sana bir koç getirdim, bunu yemek yap yiyelim de" diye akıl verir.

Çocuk bezirganın dediğini yapar. Koçu alıp dünya güzelinin evine gider. Bakar ki orada insanlar kızın parmağını görmek için altın veriyorlar. O da gidip kapıyı çalar. Kızın nedimeleri:

"Dünya güzelini görmek istiyorsan altın vereceksin" derler. Küçük kardeş:

"Ben bir koç getirdim, gelin bunu kesin, yemek yapın yiyelim" derler. Kızın nedimeleri:

Biz koç kesemeyiz, bilmiyoruz" derler. Küçük kardeş:

"Ben de koç kesmeyi bilmiyorum" der.

O sırada dünya güzeli kapının ardında bunları izler. Çocuğu görünce gönlü düşer. Kapıyı açar kollarını sıvazlar ve koçu keser. Çocukta doya doya kıza bakar. O zaman yemek pişirip yerler. Küçük kardeş o gece orda yemek yedikten sonra bezirganın yanına gider. Bezirgân:

“Sen dünya güzelini gördün mü? diye sorar. Küçük kardeş:

“Evet gördüm ama ben onsuz yapamam artık” der. Bezirgân:

“O zaman şimdi yatağını al onun bahçesine git orada yat.” der.

Çocuk hemen bezirganın dediğini yapar. Yatağını alıp kızın bahçesine gider. Kızın nedimeleri gelip kıza deri:

“Bugün koç getiren oğlan yatağını getirip bahçeye sermiş.” derler.

Dünya güzeli de daha önce çocuğu gördüğü için zaten gönlü düşmüştü. O anlar ki ne yaparsa yapsın bu oğlan onu bırakmaz. Dünya güzeli ve padişahın küçük oğlu orada evlenir. Kız o güne kadar biriktirdiği servetini kocasına verir. İkisi muradına erer.

K.K.48

103. UYANIK KÖYLÜ

EB: -

Zamanın birinde Mazgirt’te Hıran deresinde Ali amca diye biri varmış. Bu Ali amca tam bir laf cambazıymış. Bir gün Mazgirt’e bir yüzbaşı gelir. Yüzbaşı gelince Mazgirt kaymakam çevre köyleri teftiş etmek ister. Bunun için yüzbaşını yanına alıp yola çıkar. Yola çıkarken kaymakam yüzbaşıya:

“Yolda Ali amca diye biri var, ona hiçbir soru sormadan yola devam edelim. Bu adam sakın laf falan atmayın!” der.

Kaymakam Ali amcanın nasıl biri olduğunu bildiği için yüzbaşını uyarır. Neyse yola çıkıp giderler. Yolda bakarlar ki Ali amca eşeğine yük yüklemeye çalışıyor. Yüzbaşı bunu görünce dayanamaz:

“Salamün aleyküm” der. Ali amca:

“Aleyküm selam” der. Yüzbaşı:

“Ali amca sana bir sorum var.” der.

Kaymakam bakar ki yüzbaşı soru soracak hemen müdahale eder.

“Boş ver soru sorma” der. Yüzbaşı:

“Yok ben kötü bir şey sormayacağım” deyip Ali amcaya soru sorar:

“Ali amca, bu eşek Bektaşî midir?” diye sorar.

Ali amca hiç bozuntuya vermez ve gayet sakin bir şekilde yüzbaşı ile konuşur.

“Ya oğlum hiç sorma yalvarıyorum yakarıyorum. Sırtına yük vurmayıp yükünü sırtıma alıyorum yorulmasın diye. Gel Bektaşî ol diyorum ama ısrarla yok diyor. Ne yaptıysam eşek illa ki yüzbaşı olacağım diyor.” diye cevap verir.

Yüzbaşı da neye uğradığını şaşırır ve yoluna gider.

K.K.12

104. ÜÇ DAMAT BİR GELİN

EB: -

Bir adamın bir tane kızı üç tane oğlu varmış. Bir gün üç kişi gelip onun kızını isterler. Bu üç kişi aynı gün gelip kızı isteyince kızı üç kişiye de verir. Pişman olan adam ağlayıp Allah’a dua eder. Adam o gece bir rüya görür. Rüyasında bir ses ona:

“Dişi köpeğini, dişi eşeğini ve kızını aynı dama koy ve kapıyı kilitle” demiş.

Adam ertesi gün dişi köpeğini, dişi eşeğini ve kızını aynı dama koyup kapıyı kitler. Adam ertesi sabah gidip kapıyı açtığı anda aynı surette, aynı şekilde giyinmiş birbirinin aynısı üç kız görür. o gün kızını almaya gelen her üç adama birini verir. Aradan zaman geçer bu sefer adam kızını merak etmeye başlar.

“Ben kızımı verdim ama kızımı kime verdim? ben en iyisi gidip bunu öğreneyim.” der.

Adam kalkıp kızını verdiği adamlardan birine misafir olur. o gün adama şöyle der:

“Benim kızımdan memnun musun?” diye sorar. Adam:

“Senin kızın çok iyidir ama çenesi açılınca kapanmak bilmiyor.” der.

Adam orda anlıyor ki bu köpeğidir. Orada vedalaşıp ikincisine gider. Ona da misafir olur ve ona da sorar:

“Benim kızımdan memnun musun?” adam:

“Senin kızın çok iyi ama çok inatçı, Nuh dedin mi peygamber demiyor.” der.

Adam anlıyor ki bu da eşeğidir. Oradan kalkıp üçüncü adamın evine misafirlğe gider. Orada da bir süre misafir olan adam daha bir şey sormadan damadı şöyle der:

“Allah senden razı olsun, bu ne kadar iyi bir hanımdır! bu melek midir insan mıdır anlamadık” der.

Adam orada anlıyor ki gerçek kızı budur. Orada ona birkaç gün daha misafir olur ve üç adama da mahcup olmadığı için mutlu olur.

K.K.24

105. ÜÇ KARDEŞ

EB: -

Zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın çok güzel, dillere destan bir kızı varmış. Padişahın bu kızı ile kimse evlenemiyormuş. Kızı istemeye gelen kim olursa padişah bir şart koşarmış. Kim Kaf dağının arkasına gidip sağ dönmeyi başarırsa padişah kızını ona verecektir. Gel gör ki Kaf dağının ardına kim gitse bir daha dönmüyormuş.

Padişahın şehrinde de bir adamın üç oğlu varmış. Bu üç kardeşte padişahın kızına aşıkmiş. Adamın büyük oğlu:

“Ben Kaf dağına gideceğim.” demiş.

Büyük kardeş kalkıp Kaf dağına gider ve bir daha dönmez. Bu sefer ortanca kardeş kalkıp Kaf dağının ardına gider. Uzun bir süre geçer o da bir daha gelmez. Küçük kardeş babasının yanına gidip şöyle der:

“Baba, izinle ben de Kaf dağına gideceğim.” der. Babası:

“Oğlum, kardeşlerin gitti gelmedi. Oğullarımdan sadece sen kaldın, sen de gidersen kimsem kalmayacak.” der.

Adam oğlunu bu fikirden vazgeçirmek için çok uğraşır fakat küçük kardeş gitmek için ısrar edince baba sonunda oğluna izin verir. Baba, oğluna gitmeden önce son kez nasihat eder:

“Oğlum, Kaf dağına gittiğin vakit sakın orada uyuma.” der. Küçük kardeş:

“Baba, o kadar yol gideceğim mutlaka uykum gelecek. Orada nasıl uyumadan kalabilirim.” der. Baba:

“Oraya vardığın vakit parmağını kes, üzerine tuz serp. O vakit istesen de uyuyamazsın.” der.

Küçük kardeş orada babası ile vedalaşıp yola çıkar. Gide gide Kaf dağına ulaşır. Oraya vardığı vakit bakar ki iki kardeşi de öldürülmüş, cesetleri orada duruyor. Kardeşlerinin cesetleri başında ağlar. Bir müddet sonra bakar ki bir cüce geliyor elinde boyunun iki katı bir gürz var. Bu cücenin kardeşlerini öldürdüğünü anlar.

Cüce gelip oğlan ile sohbet eder. Cüce küçük kardeşe uzun yoldan geldiği için misafir etmek istediğini söyler. Cücenin misafiri olan küçük kardeş yemek yedikten sonra parmağını keser ve tuz basar. Parmağının verdiği acıdan uykusu kaçan oğlan gece bakar ki cüce gürzünü alıp ona doğru geliyor. Cüce gürzünü kaldırıp tam vuracağı sırada oğlan kılıcını çekip cüceyi vurur ve orada öldürür. Cüceyi öldürdükten sonra kafasını koparır torbasına atar. Kardeşlerini de bir mezara koyup geri döner. Küçük kardeş elindeki torba ile padişahın sarayına gider:

“Padişahım, ben Kaf dağına gidip sağ geldim. Şimdi sen de kızını bana ver.” der. Padişah:

“Kaf dağına gidip oradan sağ döndüğünü bana kanıtlaman lazım.” der.

O sırada oğlan torbasını açıp cücenin kellesini gösterince padişah ikna olur. Padişah kızını bu oğlana verip onlara güzel bir düğün yapar.

106. ÜÇ KIZ KARDEŞ

EB: 239

Zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın sadece bir oğlu varmış. Padişahın ülkesinde bir de kadın varmış. Bu kadının üç tane kızı varmış. Bu üç kız da padişahın oğluna âşık olmuş. Padişahın oğlu bir gün gezmeye çıkarken bu kızların evinin önünden geçer. Büyük kız padişahın oğlunu görünce:

“Allah’ım padişahın oğlu benimle evlenseydi, ben de ona bütün askerinin sığacağı bir çadır yapsaydım!” demiş.

Padişahın oğlu bunu aklında tutar. Padişahın oğlu bir gün sonra yine o evin önünden geçerken ortanca kız şöyle der:

“Allah’ım padişahın oğlu benimle evlenseydi, ben de ona bütün askerinin oturacağı bir halı yapsaydım!”

Padişahın oğlu bunu da aklında tutar. Üçüncü gün padişahın oğlu yine bu evin önünden geçerken küçük kızı duymuş. Küçük kız:

“Allah’ım keşke padişahın oğlu benimle evlenseydi, ben de ona altın saçlı bir kız ve bir oğlan doğursaydım!” demiş.

Padişahın oğlu bunu da aklına koyar. Padişahın oğlu saraya gidip bir müddet düşündükten sonra

“Gidin bana o büyük kızı alın!” demiş.

Neyse gidip kızı alırlar. Aradan birkaç yıl geçer ama kız çadır falan yapmaz. Padişahın oğlu bakar ki bu kızın elinden bir şey gelmiyor, tekrar emir verir:

“Gidin ortanca kızı alın!” der.

Ortanca kız ile de evlenen padişahın oğlu birkaç yıl sonra bakar ki bu da söz verdiği halıyı dokuyamaz. Onu da saraydan gönderir. Bu sefer gidip üçüncü kız ile evlenir. Bir müddet sonra bu kız hamile olur doğum vakti geldiğinde bir cadı kadın varmış. Bu kadın gelip kızın doğumunu yapar. Bakar ki iki tane altın saçlı çocuk biri kız biri erkek. Bu cadı, yeni doğan iki köpek yavrusunu alıp bu kıza verir.

Doğurduğu altın saçlı çocukları da bir sandığa koyup suya bırakır. Padişahın oğluna haber verilir:

“Karın iki tane köpek yavrusu doğurdu.”

Adam karısını öldürmeye kıyamaz ama emir verir:

“Bunu alın, yedi yol ayrımının başına götürüp bağlayın. Oradan kim geçerse başına tokmak ile vursunlar!” demiş.

Cadı kadının suya bıraktığı çocukların içindeki sandık gide gide bir değirmene çıkar. Değirmenci sandığı açınca içinde altın saçlı iki çocuk görür. Bunun üzerine bu iki çocuğu yanına alıp onlara bakmaya başlar.

Askerler kadını alıp iki yol ağzına götürüp toprağa gömerler. Bu böyle devam ederken değirmencinin evinde serpilip büyümeye başlarlar. Çocuklar bir gün kapı önünde oyun oynarken köyün çocukları bunlara:

“Sahipsizler, sizin anne babanız yok. Değirmenci sizi suda bulmuş.” diye takılmışlar. Bu sözler üzerine çocuklar ağlayıp değirmenciye gidip sormuşlar:

“Baba doğru söyle. Sen bizim babamız değil misin? Köyün çocukları neden bize sahipsizler diyor?” diye sormuşlar.

Değirmenci de bakıyor artık çocuklar büyüdü gerçeği anlatır. Onları suda bulup büyüttüğünü çocuklara anlatır. Çocuklar bu duruma çok üzülürler. Erkek kardeş değirmenciden izin isteyip dağa çıkar. Dağ başına gidip dua eder.

“Allah’ım bu dağ başında herkesten uzakta bana ve kardeşime bir ev yap, kardeşimle burada oturayım.” diye dua etmiş.

Allah o an çocuğun duasını kabul eder. Dağ başında çok güzel bir konak olur. Çocuk gidip kız kardeşini de alır, değirmencinin elini öpüp evlerine giderler. Çocuklar yeni evlerinde yaşamaya başlarlar.

Cadı kadın kalkar çocukların konağına gider. Bakar ki erkek çocuk ava gidiyor. Bir köşeye saklanıp bekler. Çocuk gittikten sonra ortaya çıkar evin etrafında dolaşmaya başlar. Kız dışarı çıkıp kadını görünce kadın şöyle der:

“Ah ah, bu ev çok güzel sadece bir kusuru var!”

“Nene evin ne kusuru var?”

“Bu evin bahçesine devin siyah gülleri yakışır. Eğer onlar olursa bu ev dünyanın en güzel bahçesine sahip olur.” demiş. Kız:

“Devin siyah güllerini nasıl getireceğim?” demiş. Kadın:

“Akşam kardeşin eve geldiğinde ona deki; ben hastayım tek dermanım devin siyah gülleri”

Akşam oluyor çocuk evine dönüyor. Bakıyor ki kız kardeşi hastalanmış. Çocuk:

“Güzel kardeşim, senin neyin var?” demiş. Kız:

“Ben hastalandım, tek dermanım devin siyah gülleri” demiş.

Çocukta kız kardeşinin dermanını getirmek için yola çıkar. Kendisini suda gören değirmencinin yanına gidip sorar. Değirmenci:

“Aman Allah’ım sen nereye gittiğini bilmiyorsun, sakın gitme dev seni öldürür!” demiş. Çocuk:

“Kardeşimin tek dermanı o güller. Ben mutlaka gideceğim.” demiş.

Değirmenci bakıyor ki çocuk kararlı o zaman sakalından bir tel çıkarır ve şöyle der:

“Al şu sakalımın telini. Bahçeye gittiğinde siyah gül kopardığında yerine benim sakalımı koy. Dev kim o benim güllerimi koparıyor dediğinde kaç gel.” demiş.

Çocuk yola çıkıp gitmiş. Az gider çok gider devin konağına gelir. Bakıyor ki etrafta bir sürü insan kafası... Gülleri koparmaya gelenleri dev yemiş. Kafalarını da bir mızrak ucuna takmış. Çocuk o an değirmencinin dediğini yapar. Bir gül koparıp yerine değirmencinin sakal kılını takar. Dev böylece uyanmaz. Bir ara dev şöyle demiş:

“Bahçemde birimi var, kim güllerimi koparıyor?” demiş.

Çocuk arkasına bakmadan kaçıp gitmiş. Gelip gülü kız kardeşine verir. Kız da bu gülü bahçeye ekince bahçe güllük güllü olmuştur her tarafta bülbüller, kuşlar ötmeye başlamış.

Yaşlı kadın bakıyor ki çocuk devin güllerini getirmeyi başarmış. Bu sefer onu daha tehlikeli bir yere göndermeye karar verir. Kadın gidip evin etrafında dolaşmaya başlar. Kızın yanına gidip şöyle demiş.

“Bak dediğimi yaptın senin bahçen ne kadar güzel oldu. Sen şimdi kardeşini cinlerin ülkesine gönder. Sana bir ayna getirsin.” demiş.

Kız da akşam erkek kardeşi gelince yine hasta numarası yapmış. Kardeşinden cinler ülkesine gidip ayna getirmesini istemiş. Çocukta yine yola çıkıp değirmencinin yanına gitmiş. Olan biteni değirmenciye anlatmış. Değirmenci:

“Oğlum sen gidince orada kırk açık kapı, kırk ta kapalı kapı göreceksin. Açık kapıları kapat, kapalı kapıları da aç. Ondan sonra karşına kokulu bir çeşme çıkacak o çeşmeden su iç. Sonra acı su akan bir çeşme çıkacak ondan da su iç. O çeşmeden sonra bir ayna göreceksin. O aynayı al. O aynada kendine baktığında bir at gelecek sana kör müsün, dilsiz misin, sağır mısın? diyecek. Sen sakın ses çıkarma. Sen cevap verirsen seni öldürecek. Cevap vermezsen seni geri getirecek.” demiş.

Çocuk değirmencinin dediklerini iyice aklına sokup yola çıkmış. Çocuk gece gider gündüz gider sonunda cinlerin ülkesine ulaşır. Çocuk bakmış ki kırk kapalı kırkta açık kapı var. Hemen gidip kapalı kapıları açmış, açık kapıları da kapatmış. Bunları yaptıktan sonra kokulu bir çeşmeye rastlamış. Oradan su içmiş. Biraz gittikten sonra acı çeşmeye rastlamış. Oradan da su içmiş. Biraz gittikten sonra karşısına ayna çıkmış. Aynayı alıp baktığında birden rehvan bir at çıkıp gelmiş. At çocuğa şöyle demiş:

“Körmüşsün, dilsiz misin, sağır mısın?” demiş.

Çocuk hiç sesini çıkarmamış. O an at çocuğu sırtına alıp hızlıca yola çıkmış. Oradan kurtarmış. Çocuk epey yol geldikten sonra dayanamaz ve arkasına dönüp şöyle demiş:

“Körde, dilsiz de sağır da sizsiniz.” demiş.

Çocuk bunları der demez at taş olmuş, çocukta attan kendini zar zor yere atmış. Sonra da yürüyüp evine gitmiş.

Kadın bakmış ki çocuk yine kurtulmuş. Yine bir plan yapıp çocukların evine gitmiş. Kızı yine yalnız bulmuş. Kıza gidip şöyle demiş:

“Senin erkek kardeşin büyüdü. Şimdi istemediğin bir kız ile evlenirse kız seni buradan kovar. Sen kardeşine deki be rüya gördüm. Rüyamda biri bana senin kardeşine çengel dişli kız layıktır. Gidip onu alsın.” diye akıl verir.

Kız da yine yaşlı kadının dediğini yapar. Akşam kardeşi eve gelince ona:

“Rüyamda bir adam bana kardeşin çengel dişli kıza layıktır. Gidip onu alsın dedi. Sen gidip sana layık olanı almalısın.” diye söyler.

Çocuk kalkıp değirmenciye gidip çengel dişli kızını almaya gideceğini söyler. Değirmenci:

“Oğlum, o kız kırk gün uyuyor. Kırk gün uyanık kalıyor. Nice gençler gitti hepsi öldü. Sen neden gençliğini düşünmüyorsun. Gel gitme.” demiş.

Değirmenci ne yaptıysa çocuğa söz dinletememiş. Değirmenci mecburen çocuğa yolu gösterir ve şöyle der:

“Sen gidince oraya vardığında üç kere besmele çek. Eğer sesin ona giderse kurtulursun. Gitmezse taş olursun.” demiş.

Çocuk kalkıp çengel dişli kızın yurduna gider. Bakar ki kız uyuyor. Yanında nedimesi varmış. Çocuk üç kere besmele getirmiş. Sonra şöyle seslenmiş:

“Ya çengel dişli kız!”

Kız duymayınca dizine kadar taş olur. Tekrar bağırmış:

“Ya çengel dişli kız!”

Kız yine duymayınca beline kadar taş olmuş. Çocuk tekrar bağırmış:

“Ya çengel dişli kız!”

Kız yine duymayınca çocuk tamamen taş kesilmiş. Etrafında da taş kesilmiş yüzlerce genç varmış. Kızın nedimesi çocuğu görür ve hemen çengel dişli kızını uykusundan uyandırmış. Nedime:

“Sultanım, buraya altın saçlı çok güzel bir genç geldi. Sana seslendi ama sen duymadın, taş oldu.” demiş.

Çengel dişli kız çocuğun hangisi olduğunu sorunca nedimesi çocuğu gösterir. Çengel dişli kız gelip çocuğun başında dua etmiş. Çocuk yine eskisi gibi canlanmış.

Çengel dişli kız bu altın saçlı çocuğu görünce hemen âşık olur. Çengel dişli kız nedimesine:

“Atı süsle yolumuz uzun.” demiş.

Çocukta kıza âşık olur. Gitmeden önce kıza şöyle demiş:

“Sen çok güzelsin. Bu kadar insan senin aşkından buraya gelmiş. Hepsini çöz, kurtulsunlar.” demiş.

Kız çocuğun dediğini yapmış. Çengel dişli kız dua edince taş olan gençlerin hepsi uyanmış gelip çocuğa teşekkür etmişler. Soran da çocuğa şöyle demiş:

“Ey yiğit genç, sen bizim hayatımız kurtardın. Biz artık senin askeriniz. Nereye gidersen seninle geleceğiz.” demişler.

Çocuk çengel dişli kızını ata bindirip askerleri ile yola çıkmış. Evine gelmiş. Eve geldiklerinde çengel dişli kız çocuğa:

“Bu fistanımı al git, iki yol başında annen var. Bu fistanı ona giydir gel.”

Çocuk gidip annesini topraktan çıkarıp fistanı giydirmiş. Annesi yine eskisi gibi güzel olmuş. Kız bu seferde çocuğa:

“Git padişahı düğüne davet et.” demiş.

Çocuk askerleri ile saraya gitmiş. Padişah bunları görünce korkmuş. Çocuk:

“Akşam düğünüm var sende düğünüme gel.” demiş.

Padişah ve oğlu düğüne gitmişler. Padişahın oğlu altın saçlı çocuklar birbirini görür görmez birbirlerine kanları kaynar. Padişahın oğlu çocuklara babalarının kim olduğunu sorar. Onlarda değirmencinin çocukları olduklarını söylerler. Padişahın oğlu hemen değirmenciye gidip çocukları sorar.

Değirmenci de bu çocukları su da gördüğünü söyleyince, padişahın oğlu olayı çözer. Padişahta cadı kadını alıp kırk katırın ardına bağlayıp dağlara salmış parça parça olmuş. Padişah, oğluna çocukların annesine ve çengel dişli kıza yedi gün yedi gece süren bir düğün yapmış. Düğün o kadar güzel olmuş ki masal olmuş, bugün bile anlatılıyor.

107. ÜÇ MİSAFİR İLE AĞA

EB: 348

Zamanın birinde adamın biri devesini kaybeder. Adam köyün altını üstüne getirir ama devesini bulamaz. Devesini ararken yolda üç adam ile karşılaşır. Bu üç adam devesini kaybeden telaşlı adama:

Arkadaş sen ne arıyorsun, bu ne hal?” diye sorarlar. Adam:

“Ben devemi kaybettim, onu arıyorum.” diye cevap verir. Adamlardan biri:

“Senin deven topal mıydı?” adam:

“Vallahi, topaldı.” der. Bir başka adam:

“Senin deven kuyruğu kesik miydi?” diye sorar. Adam:

“Evet kuyruğu kesikti.” diye cevap verir. Üçüncü adam:

“Senin deven sağ taraftan kör müydü?” diye sorar. Adam:

“Evet devemin sağ gözü kördü.” diye cevap verir.

Adamlar, izin isteyip yola çıkmak üzereyken devesini kaybeden adam bunları bırakmaz.

“Siz benim devemi böyle tanıyorsanız kessin onu görmüşsünüz, söyleyin devem nerde?” diye tutturur.

Adamlar her ne kadar devenin nerde olduğunu bilmediklerini söyleseler de adamı ikna edemezler. Adam o civarın yöneticisine (ağasına) gidip bu üç kişiyi şikâyet eder. O civarın ağası bu üç adamı karşısına çağırır. Ağanın adamları bu üç kişiyi bulmaya giderken ağa çobanını çağırır:

“Çoban bir kuzu kes, akşama üç misafirim var. Benim evime gelenler karnı tok ayrılsın.” der.

Çoban hemen gidip bir kuzu keser ve güzel bir sofraya hazırlar. Adamlar gelip sofraya oturunca ağa da kapının arkasından bu üç kişiyi dinlemeye başlar. Misafirler ağayı sofrada uzun süre bekleyince birisi:

“Arkadaşlar, yemek yiyelim, bu ağa gelmez. Getirdiği bu şarapta mezarlık üzümünden yapılmış sanki” der. İkinci adam:

“Bu ağa piçtir.” der.

Üçüncü adamda pilav üstündeki eti yedikten sonra:

“Bu kestikleri kuzu köpek sütü ile beslenmiş.” der.

Ağa hemen çobanını çağırıp:

“Çoban, bu kuzu köpek sütü ile mi büyüdü?” diye sorar. Çoban:

“Ağam, evet bu kuzunun anası öldü, ben de köpek sütü ile büyüttüm bunu” der.

Ağa şaşırılmış bir şekilde içeri girer. Ağa birinci adama sormaya başlar:

“Sen bu şarabın mezarlık üzümünden yapıldığını nerden biliyorsun?” der.

Adam:

“Ağa ben şarapla hiç sarhoş olmam, bu şarap ile sarhoş oldum. Bu şarap mezarlık üzümünden yapılmış.” der.

Ağa ikinci adama sorar:

“Kardeş, sen nerden biliyorsun ben piçim?” diye sorar. Adam:

“Ağa sen benim bu söylediğimi nerden duydun?” diye sorar. Ağa:

“Kapının arkasından sizi dinlerken duydum.” diye cevap verir. Adam:

“Ağa, piç olmasan kapıyı dinler miydin? gelip misafirlerinin yanında otururdun.” diye cevap verir.

Ağanın içi rahat etmez hemen annesine gidip sorar:

“Anne ben piç miyim?” der. Annesi:

“Evet oğlum, baban falan tarihte başka yerdeydi, köyün muhtarı bana şöyle söyle yaptı.” der.

Ağa artık piç olduğunu öğrenir. Sabah devesi için şikâyet eden adamı yanına çağırır:

“Bu adamın devesini görmediğinizi söylüyorsunuz, ama devenin bütün özelliklerini biliyorsunuz, bu nasıl olur?” diye sorar.

Adamlardan biri:

“Ağa, devenin geçtiği yolda hep sol taraftan ot yenildiği için öyle tahmin ettim.” der. İkincisi:

“Devesinin kuyruğu kesik olduğu dışkısının dağılmamasından belli” der. Üçüncüsü:

“Devenin adımlarından topal olduğunu anladım” der. Ağa da adamlara:

“Hadi siz nereye gidiyorsanız gidin” der. Devesi kaybolan adama da:

“Sen de duydu adamlar deveni görmemişler.” der.

Böyle bir dava olup biter.

K.K.36

108. ÜLKEYİ KURTARAN İHTİYAR

EB: -

Zamanın birinde düşman yoksul bir ülkeye saldırır. Bu ülkedeki insanlar çok zengin olmadıkları için komutanlar bütün yaşlıların öldürülmesini emrederler. Herkes anne babasını öldürür. Köyün birinde ise bir genç sadece babası ile yaşıyormuş. Bu genç ne yaptıysa babasına kıyamaz. Kalkıp babasını gizlice saklar ve atına yükler savaşa gider.

Askerler çöl gibi bir yerde harp ederler. Etrafta su olmadığı için herkesin ciğerleri patlayacak hale gelir. Bu çocukta her gece herkes yattıktan sonra babasına kendi yemeğinin yarısını verirmiş. Bir gün yaşlı adam oğlundan su ister. Oğlu:

“Baba burada hiç su yok. Askerler susuzluktan ölmek üzereler.” der. Bunun üzerine yaşlı adam oğluna derki:

Yarın bir öküze tuz yedirin sonra da etrafa salın. Öküzün ayakları ile kazdığı yeri kazın oradan su çıkar.” diye akıl verir.

Sabah yine askerler susuzluktan perişan bir haldeyken bu asker bir öküzü tuz yedirip etrafa salar. Öküz bir müddet etrafta gezdikten sonra bir yeri ayakları ile kazmaya başlar. Askerler gidip orayı kazınca herkese yetecek kadar su ortaya çıkar. Bunu gören komutan gelip askere sorar:

“Sen bu akli nereden buldun” der. Asker:

“Komutanım madem sordunuz size doğruyu söyleyeyim. Herkes babasını öldürdü ama ben öldüremedim. Onu yanımda getirdim. Bana bu akli o verdi” diye cevap verir. Komutan bunun üzerine ona derki:

“Hepimizin hayatını kurtaran babanı saklama. Artık bundan sonra kimse yaşlıları öldürmesin” der.

Su içip güçlenen askerler, düşmanı yener ve ülkeyi kurtarırlar. O günden sonra hem ülke kurtulur hem de yaşlılar öldürülmekten kurtulur.

K.K.46

109. VALİ İLE ŞEVDİN BEY

EB: -

Zamanın birinde güçlü bir bey yaşamış. Bu beyin adı Şevdin beymiş. Bu bey ilk karısının üstüne bir kuma getirir. Birinci karısı üstüne kuma getirilmesini bir türlü hazmedemez. Beyin ikinci karısı bir gün bir erkek çocuk doğurur. Bu durum birinci karısını daha da kızdırır.

O dönemde bu bey ve bir vali savaş halindeymiş. Vali ne yaparsa yapsın bu beyin ordusunu yenemez. Aradan uzun zaman geçer beyin birinci karısı kocasından intikam almayı kafasına koyar. Bir gün kalkıp valinin yanına gider. Valiye:

“Seni kocam ile görüştürürüm, kocama senin silahsız geleceğini söyleyeceğim, o zaman gelip yakalarsın” der.

Vali’de bu fırsatı kaçırmaz ve kabul eder.

Kadın kocasını vali ile görüşmeye ikna eder. Her iki tarafında silahsız bir şekilde bir yerde görüşmesi kararlaştırılır. Bey ve adamları savaş bitsin diye yanlarına herhangi bir silah almaz ve görüşmeye giderler. Vali ile tokalaşıp tam

oturduğu sırada valinin askerleri silahlarını çekip beyi yakalarlar. Bunun üzerine beyin ilk karsı gelip valinin yanına oturur ve kocasına şöyle der:

“Senin evliliğin mi daha iyi yoksa benim evliliğim mi” diye sorar.

Bey o an anlar karsı kendisine ihanet etmiş. Ona şöyle der:

“Senin evliliğin daha faydalı” der.

Valinin askerleri beyi yakalayıp götürürler. Bu arada beyin ikinci karsı oğlunu çağırır ve şöyle der:

“Oğlum babana oyun oynadılar, onu götürüp idam edecekler. Sen şimdi bu tabancayı al çizmelerinin içine sakla. Sonra da babanın idam edileceği yere git. Orada valiye de ki ben senin yanında oturmak istiyorum. Babamın akıbetini göreyim ki bir daha senin gibi bir valiye isyan etmeyeyim de” diye akıl verir.

Kadının oğlu annesinin dediklerini yapar. Bir tabanca alıp çizmesinin içine koyar. Sonra da valiye gidip şöyle der:

“Valim, benim babam sana isyan etti, şimdi cezasını çekecek. Ben de o ceza çekerken izlemek istiyorum bir daha sana baş kaldırmayayım” der.

Bu sözler valinin hoşuna gider, kabul eder. Çocuğu ve beyin ilk karsını yanına oturtur. Beyi meydana getirip her iki omuzunu delip içine mum bırakırlar. Mum yandıkça bey acı çeksin diye böyle bir işkence yaparlar. O sırada vali der ki:

“Canın acıyor mu” diye sorar. Bey:

“Benim canım acımıyor. Senin aklın ile karımın akli ancak benim taşığımın akli kadar” der.

Vali bu cevaba kızıp tam idam emri vereceği sırada beyin oğlu çizmesinin içinden çıkardığı tabanca ile valiye vurur ve babasını idamdan kurtarır.

110. YAŞLI KADININ MİSAFİRİ

EB: -

Zamanın birinde yaşlı bir kadın varmış. Bu kadının üç tane keçisi varmış. Yaşlı kadın her gün keçilerini götürüp gezdirir sonra getirip bir sepetin altına koyar. Bir gün bir kurt gelip bakar ki nine ateşin önünde uzanmış yatıyor, keçileri de sepetin altında duruyor. Kurt yavaşça gidip sepeti kaldırıp keçilerinden birini götürür. Yaşlı kadın uyanır bakar ki sepetin altında sadece bir tane keçisi kalmış. Nine orayı dolaşır burayı dolaşır fakat keçisini bulamaz.

Yaşlı kadın bir daha keçilerini yalnız bırakmaz ve gözü gibi bakar. Bir gün kar yağar ninenin keçileri sepetin altında aç kalır. Yaşlı kadın düşünür ben bu keçilere ne vereyim, bunların karnı nasıl duyar? nine yaprak bulmaz gidip kuru ot getirir keçilerinin önüne bırakır fakat keçiler bunu yemez. Yaşlı kadın:

“Bu ot kurudur keçilerim o yüzden yemedi en iyisi ben bunları kaynatayım, yumuşasın belki o zaman yerler.” der.

Nine suyu kaynatıp içine ot koyar ve kaynatmaya başlar. Nine işine kendinin kaptırınca dışarda aç dolaşan kurt gelip sepetin altındaki keçilerden birini daha alıp gider. Yaşlı kadın keçilerine kaynattığı otu getirmek için geri döner bakar ki sadece bir tane keçisi kalmış. Saçlarını yolar, elbiselerini yırtar elinden bir şey gelmez. Bu keçilerimi ne alıp gidiyor, benim haberim olmuyor. Ben ne yapayım da bu son keçimi kurtarayım? diye düşünür. Tabi nine keçilerinin çalanın kim olduğunu bilmez. Kalkıp bir tane demir getirip ateşe koyar. Demir ateşte kıpkırmızı olunca nöbet tutmaya başlar.

“Keçilerimi çalan her neyse geldiği vakit onu bu demir ile yakacağım.” der.

Yaşlı kadın gece yarısına kadar nöbet bekler fakat uykusu gelir ve uykuya dalar, uyur. Bir müddet sonra dışarda kara yakalanan bir adam ninenin evine sığınır. Adam içeri girip seslenir:

“Nene, ben dışarda kaldım, beni misafir eder misin?” der.

Nine elindeki demiri adama doğru götürür.

“Benim keçilerimi sen mi çalıyorsun?” der. Adam:

Nene Allah aşkına ben nerde senin keçilerin nerde ben dışarda kaldım, görmüyor musun dışarda fırtına var. Her tarafta kar yağıyor. Ben de sana sığındım beni misafir eder misin?” der. Nine:

Keçilerimi sen mi çaldın, kurt mu çaldı bilmiyorum sadece bir tane kaldı, o yüzden nöbet bekliyorum” der. Adam:

“Senin keçilerin nerde? diye sorar. Kadın:

“Sepetin altına bırakıyordum” der.

Adam bakar ki yaşlı kadının sepetinin altında bir keçi var. Tabi adam dışarda kaldığı için açmış. Yaşlı kadın:

“Sen git benim evimden seni misafir edemem.” der. Adam:

Nene bu karda neden beni kabul etmiyorsun evine, nereye gideyim?” der. Yaşlı kadın:

Sen erkeksin ben ise kadınım biz aynı evde kalamayız.” der. Adam:

Nene peki senin kocan var mıdır?” diye sorar. Yaşlı kadın:

Yok, benim kocam da yok” der. Adam:

O zaman gel ben ile sen evlenelim.” der. Kadın:

Yok ben seninle evlenmem, git nereye gidersen git.” der.

Nine adamı evden kovar sonra kapıyı kapatır. Sonra da demirini tekrar ateşe koyar. Adam tekrar gizlice eve girer ve ateş içinde kızarmış demiri alıp nineyi yakar. Adam sonra da gidip sepetin altındaki keçiyi alıp güzelce yer. Hikâye de burada biter.

111. YAŞLI KADIN VE TİLKİ

EB:29

Eski zamanlarda bir yaşlı kadın ve bir de tilki varmış. Yaşlı kadın her gün keçisini sağıyormuş. Sütü kaynatıp sonrada süte maya atıp yoğurt yapıyormuş. Bir gün yaşlı nine bakmış ki süt yok bir gün olmuş iki gün olmuş, her defasında sütü kayboluyormuş. Yaşlı nine kendi kendine söylenmiş:

“Bu böyle olmaz, kim sütümü çalıyorsa bilmem lazım.”

Bir gün yaşlı nine yine keçisini sağmış, kapının önüne koymuş. Eline de baltayı almış ve kapının arkasına saklanmış. Bir süre sonra evin içine bir tilki girmiş. Tilki etrafına bakmış kimseyi görmeyince de keyfi yerine gelmiş, süte yaklaşmış tam içecekmiş ki yaşlı nine baltayı tilkinin kuyruğuna indirmiş. Tilki ne yapacağını şaşırılmış ve hemen oradan uzaklaşmış. Çok geçmeden kurnaz tilki geri gelmiş ve nineye yalvarmaya başlamış:

“Nine nine, kuyruğumu bana ver, arkadaşlarım benimle dalga geçer diye onlardan ayrı yaşıyorum!” Yaşlı nine:

“Git bana sütümü getir, bende sana kuyruğunu vereyim arkadaşına kavuşasın!”

Tilki yaşlı ninenin dediğini mecbur kabul etmiş ve keçinin yanına gitmiş:

“Boynuzsuz keçi, boynuzsuz keçi, bana süt ver. Sütü yaşlı nineye götürüyüm o da bana kuyruğumu versin!” demiş. Boynuzsuz keçi:

“Git bana yaprak getir ki sana sütümü vereyim!” Tilki ağacın yana gitmiş:

“Ağaç ağaç, yaprak ver bana. Yaprığı keçiye vereyim, keçi bana sütünü versin. sütü nineye vereyim o da bana kuyruğumu versin!” Ağaç:

“Git bana su getir, beni sula, bende sana yaprak vereyim!” Tilki hemen çeşmenin yanına gitmiş:

“Çeşme çeşme, sen bana su ver. Suyu ağaca vereyim, ağaç bana yaprak versin. Yaprığı keçiye vereyim, keçi bana sütünü versin. Sütü nineye götüreyim o da bana kuyruğumu versin!” Çeşme:

“Git paşanın kızını getir üzerimde oyun oynasın ki sana su vereyim!” Tilki soluğu paşanın kızının yanında almış:

“Paşanın kızı paşanın kızı, ben sana hayran ben sana kurban olayım. Gel çeşmeye gidelim çeşmenin üzerinde oyun oyna. Çeşme bana su versin, suyu ağaca götüreyim. Ağaçtan yaprak alayım, yaprağı keçiye vereyim. Keçi bana süt versin, sütü nineye götüreyim o da bana kuyruğumu versin!” Paşanın kızı:

“Git bana ayakkabı getir, bende çeşmede oynayayım!” Tilki ayakkabıcıya gitmiş:

“Ayakkabıcı ayakkabıcı, bana ayakkabı ver. Paşa'nın kızına götüreyim, paşanın kızı çeşmede oyun oynasın. Çeşme bana su versin, suyu ağaca götüreyim. Ağaç bana yaprak versin, yaprağı keçiye vereyim. Keçi bana sütünü versin, sütü yaşlı nineye götüreyim. Yaşlı nine bana kuyruğumu versin!” Ayakkabıcı:

“Ben çok açım, git bana yumurta getir bende sana ayakkabı vereyim!” Tilki tavuğun yanına gitmiş:

“Tavuk bacı tavuk bacı, bana yumurta ver. Yumurtayı ayakkabıcıya vereyim, ayakkabıcı bana ayakkabı versin. Ayakkabıyı Paşanın kızına götüreyim, paşanın kızı çeşmede oyun oynasın çeşme bana su versin. Suyu ağaca vereyim, ağaç bana yaprak versin. Yaprığı keçiye götüreyim, keçi bana sütünü versin. Sütü yaşlı nineye götüreyim, yaşlı nine bana kuyruğumu versin!” Tavuk:

“Git bana yem getir, bende sana yumurta vereyim.” Tilki yem sepetinin yanına gitmiş:

“Yem sepeti yem sepeti, yem ver bana. Yemi tavuğa götüreyim, tavuk bana yumurta versin. Yumurtayı ayakkabıcıya götüreyim, ayakkabıcı bana ayakkabı versin. Ayakkabıyı Paşa'nın kızına götüreyim, paşanın kızı çeşmede oyun oynasın çeşme de bana su versin. Suyu ağaca götüreyim, ağaç bana yaprak versin. Yaprığı keçiye vereyim, keçi bana sütünü versin. Sütü yaşlı nineye götüreyim, nine bana kuyruğumu versin!” Yem sepeti:

“Git inek dışkısı getir, dökülen yerlerime sıva yap, ben de sana yem vereyim!” Tilki öküzün yanına gitmiş:

“Güzel öküz güzel öküz, dışkı ver bana. Dışkıyla sepete sıva yapayım, bana yem versin. Yemi tavuğa götüreyim, tavuk bana yumurta versin. Yumurtayı ayakkabıcıya götüreyim, ayakkabıcı bana ayakkabı versin. Ayakkabıyı Paşanın kızına götüreyim, paşanın kızı çeşmede oynasın, çeşme bana su versin. Suyu ağaca vereyim, ağaç bana yaprak versin. Yaprığı keçiye vereyim, keçi bana süt versin. Sütü nineye vereyim, nine bana kuyruğumu versin.” Öküz:

“Git bana saman getir, bende sana dışkı vereyim.” Tilki samanlığa gitmiş:

“Samanlık samanlık, bana saman ver. Samanı öküze götüreyim, öküz bana dışkı versin. Dışkıyla sepete sıva yapayım, sepet bana yem versin. Yemi tavuğa vereyim, tavuk bana yumurta versin. Yumurtayı ayakkabıcıya götüreyim, ayakkabıcı bana ayakkabı versin. Ayakkabıyı Paşanın kızına götüreyim, paşanın kızı çeşmede oynasın, çeşme bana su versin. Suyu ağaca götüreyim, ağaç bana yaprak versin. Yaprığı keçiye vereyim, keçi bana süt versin. Sütü nineye götüreyim, nine bana kuyruğumu versin!” Samanlık:

“Tilki kardeş, üzerimdeki dam yağmur yüzünden mahvoldu, dama çık damı loğla, beni kurtar, o zaman sana saman vereyim!”

Tilki samanlığın üstüne çıkmış, damı loğlamış. Samanlık tilkiye saman vermiş. Tilki samanı öküze vermiş, öküz tilkiye dışkı vermiş. Tilki dışkıyla sepete sıva yapmış, sepet tilkiye yem vermiş. Tilki yemi tavuğa götürmüş, tavuk tilkiye yumurta vermiş. Tilki yumurtayı ayakkabıcıya götürmüş, ayakkabıcı tilkiye ayakkabı vermiş. Tilki ayakkabıyı Paşanın kızına götürmüş, paşanın kızı ayakkabıları alıp çeşmede oynamış, çeşme tilkiye su vermiş. Tilki suyu ağaca götürmüş, ağaç tilkiye yaprak vermiş. Tilki yaprağı keçiye götürmüş, keçi tilkiye süt vermiş. Tilki sütü yaşlı nineye götürmüş ve kuyruğuna kavuşmuş. Tilkinin meselesi de böyle biter.

112. YAŞLI KADIN VE TILKI (1. VARYANT)

EB:29

Bir yaşlı kadın bide keçi varmış. Yaşlı kadın keçiyi sağıp sütü sepetin altına koymuş. Tilki gelip içmiş ve dökmüş. Kadın yün çubuğuyla tilkinin kuyruğuna vurmuş koparmış. Tilki:

“Kuyruğumu bana geri ver yuvama döneyim.” demiş. Yaşlı kadın:

“Sütümü geri ver!” deyince tilki gidip keçiden süt istemiş.

“Sen bana süt ver ki ben sütü kadına verip kuyruğumu alayım.” demiş.

Keçi süt vermemiş. “Bana yaprak getirirsen sana süt veririm.” demiş.

Tilki gidip ağaçtan yaprak istemiş, ağaç ta yaprak vermemiş

“Gidip bana çeşmeden su getirip köklerime dökersen sana yaprak veririm.” demiş. Gitmiş çeşmeye:

“Bana birazcık su ver götüreyim ağaca vereyim. Ağaç bana yaprak versin. Yaprığı götürüp keçiye vereyim, keçi bana süt versin. Sütü yaşlı kadına götüreyim, bana kuyruğumu versin.” demiş. Çeşme suyu vermemiş:

“Git ağanın kızına söyle gelsin üstümde oynasın, sana öyle su veririm.” demiş. Gidip ağanın kızına:

“Gel çeşmenin üstünde oyna ki çeşme bana su versin alıp gideyim.” demiş.

Kızda:

“Git bana ayakkabı al.” demiş.

Bu tilki de gidip ayakkabıcıdan ayakkabı istemiş:

“Ayakkabıyı ver ağanın kızına vereyim, gitsin çeşmede oynasın. Çeşmede bana su versin.” demiş.

Ayakkabıcı ayakkabıyı vermiş. Ayakkabıyı kıza götürmüştü. Kız ayakkabıları giymiş çeşmenin başına gitmiş oynamış. Çeşme su vermiş, suyu alıp gitmiş ağacın köküne dökmüş. Ağaç yaprak vermiş, götürüp keçiye vermiş. Keçide süt vermiş, sütü alıp yaşlı kadına vermiş. Kadında buna kuyruğunu vermiş. Yaşlı kadın tilkiye

kuyruğunu verince alıp yerine takmış, yuvasını kurmuş ve çeşmenin başına gidip oynamış.

K.K.32

113. YENGE KÖTÜLÜĞÜ

EB: 166

Bir varmış bir yokmuş. Bir kız ile annesi varmış. Bir gün bu kız dışarıda arkadaşlarıyla oyun oynarken içlerinden birisi osurur. Birisi derki:

“Erkek kardeşimin başına yemin ederim ki ben osurmadım.” Başka birisi derki:

“Kız kardeşimin başına yemin ederim ki ben yapmadım.” der. Bu kız da der ki:

“Bizim buzağının başına yemin ederim ki ben yapmadım.” der. Kızlar:

“Hay küller başına, yedi tane erkek kardeşin var. Sen onların başına yemin etmiyorsun da bu buzağının başına yemin ediyorsun.”

Kız ağlayıp evine gider. Annesi:

“Kızım sen niye ağlıyorsun?” diye sorar. Kız:

“Anne benim yedi erkek kardeşim varmış. Bu doğru mu değil mi, benim bunlardan neden haberim yok?” diye sorar. Annesi:

“Evet, kızım senin yedi erkek kardeşi var. Sen küçükken onlar başka memlekete gitti, bir daha da dönmediler.” der. Kız:

“Anne sen bana külden bir eşek yap, ben onları ziyarete gideyim.”

Annesi ona külden bir eşek yapar.

“Kızım sen yola çıktığında bu eşek seni doğrudan kardeşlerinin kapısına götürür. Yola çıktığında kardeşlerinin kapısına gidene kadar eşeğe ‘ço ço ço’ de. Yolda karşına ne çıkarsa çıksın sakın sakın eşeğe ‘çoyiş’ deme. Sen ‘çoyiş’ dediğin zaman eşek dağılır. Kız:

“Tamam anne, ben devamlı ço ço ço derim, hiç çoyiş demem.”

Kızın annesi gelip külden bir eşek yapar. Kız üstüne binip” ço ço ço” deyip yola çıkar. Epey yol aldıktan sonra yolun kenarında bir altının parladığını görür. der ki:

“Ben bu altını alayım, kardeşlerime götüreyim ki sevinirler.” diye düşünür. Eşeğe “çoyiş” der ve eşek dağılır. Kız geri dönüp eve gelir. Annesi:

“Kızım sen niye geri geldin?” Kız:

“Anne ben yolda bir altın gördüm. Ben de eşeği durdurmak için ‘çoyiş’ dedim. Eşek dağıldı ben de yeni bir eşek yapman için geri geldim.” demiş.

Annesi ona başka bir eşek yapar. Annesi ona der ki:

“Karşına ne çıkarsa çıkısın sakın ‘çoyiş’ deme. Kardeşlerinin kapısına gidene kadar eşeğe ço ço ço de.” demiş. Kız:

“Tamam anne” der.

Kız eşeğe biner, yola çıkar. Yolun kenarına dökülmüş türlü türlü boncuk görür. Kız; ben eşeği durdurup bu boncukları alayım. Belki kardeşlerimin kızları vardır. Bunları ipe geçireyim, onların eline vereyim, sevinirler diye düşünür. Kız “çoyiş” dediği anda eşek dağılır. Kız geri dönüp eve gider. Annesi:

“Yine ne oldu?” diye sorar. Kız:

“Anne hal mesele böyle oldu. Ben yolun kenarında birkaç boncuk gördüm. Ben de onları almak için eşeğe çoyiş dedim eşek yine dağıldı. Bana bir eşek daha yap, bu sefer sözüm söz olsun ben hiç çoyiş demeyeceğim.”

Annesi getirip başka bir eşek yapar:

“Bu son, bir daha bu eşeği dağıtırsan sana başka eşek yapmayacağım. Sen yola çıktığında karşına baban bile gelirse çoyiş deme.” Kız:

“Anne tamam. Ben bir daha çoyiş demem.”

Annesi bir eşek daha yapar. Kız eşeğe biner yolda karşına ne çıkarsa çıkısın eşeğe “ço ço ço” der. Eşek doğruca kardeşlerinin kapısına gider. Kardeşleri onu karşılar:

“Hoş geldin, sen nereden buraya geliyorsun, sen kimsin?” diye sorarlar. Kız:

“Ben sizin kız kardeşinizim, evden geliyorum, sizi ziyarete geldim.”

Kardeşleri çok mutlu olurlar, onu alıp eve götürüp misafir ederler. Yedi erkek kardeş de kız kardeşini çok severler, ona çok kadir kıymet gösterirler. Gel zaman git zaman ne kadar vakit geçer Allah bilir kız büyür, on dört on beş yaşına girer. Kızın yedi tane yengesi varmış bunlar kızı çok kıskanır, onu hiç sevmezlermiş. Bir gün sabah kalkarlar, elbiselerini toplayıp su kenarına giderler. Kazanları ateşin üstüne koyup suyu ısıtıp çamaşır yıkarlar. Kızın kardeşleri de tarla sürerler. Tam öğlen sıcağı olduğunda küçük bir yılan yavrusunu su kabının içine koyup üstünü kapatırlar. Buzağıları götürüp tarlaya bırakırlar. Sonra da kıza seslenirler:

“Yedi kardeşin bacısı,

Danalar kardeşlerinin tarlalarına girmiş.

Otlaya otlaya tarlayı viran ettiler.” derler.

Kız kapıya çıkar, bakar ki danalar tarlaya girmiş. Gidip onları tarladan kovar. Kız iyice yorulunca yengelerinin yanına gelir:

“Yengelerim, ben ayakta öldüm, bir tas su verin içeyim.” der.

Gelin su tasını saklar:

“Su tası kaybolmuş, su bidonun içinde, başına dik, su iç.” derler.

Kız su bidonunu başını dikip su içer. Yılan yavrusunu da suyun için yutar. Su içtikten sonra derki:

“Ben bir şey yuttum ama neydi bilmiyorum.” demiş. Gelin:

“Sana öyle gelmiş, su temizdir.” der.

Neyse eve giderler aradan üç dört ay geçer. Bu kızın karnı gün geçtikçe şişer. Kızın yengeleri kızın kardeşlerine şöyle derler:

“Kız kardeşinizi seyredin. Kim bilir kiminle yatıp kalkmış, hamile kalmış. İsminizi kirletmiş. Bir zaman sonra karnı burnuna gelecek. O zaman siz milletin içine nasıl çıkacaksınız? Bu duruma bir çare bulun.” derler.

Kızın kardeşleri akşam toplanırlar. En küçük kardeşe şöyle derler:

“Yarın sabah kız kardeşimizi yanına al, onu dağlara, düzlüklere gezmeye götüreceğini söyle. Issız bir dağa götürüp öldür. Onun bir şeyini kanına bula, getir. Biz onun öldüğünden emin olalım ancak o zaman bizim içimiz rahat eder. Küçük kardeş:

“Tamam!” der.

Sabah erkenden uyanır. Kız kardeşine seslenir:

“Kardeşim kalk hazırlan. Birlikte biraz dolaşmaya çıkalım.” der.

Kız kardeş uyanır, hazırlanır:

“Ben hazırım kardeşim, hadi gidelim” der.

Dışarı çıkıp giderler. Az giderler çok giderler Allah bilir, sessiz sedasız ıssız bir dağa gelirler. Erkek kardeş:

“Kardeş biz çok yorulduk, gel şu ağacın gölgesinde uzanalım.” der.

Ağacın gölgesinde birlikte uzanırlar. Kız başını ağabeyinin omuzuna bırakıp uykuya dalar. Kız uykuya daldığı zaman erkek kardeş kızını öldürmek için ayağa kalkar ama kız kardeşine kıyamaz. Ben bir şeyi öldüreyim bir şeyi de kanına süreyim, kardeşlerime de bacımı öldürdüğümü söyleyeyim. Kız kardeşim de uyandığında geri dönmez, başka yere gider diye düşünür.

Küçük kardeş, kız kardeşinin bir eşyasını alıp öldürdüğü bir kuşun kanına sürer, sonra da eve gelir. Diğer kardeşleri de ona ne yaptığını sorarlar. Küçük kardeş:

“Kardeşlerim ben bacımızı falan yerde öldürdüm sonra da eve geldim.” demiş.

Neyse onlar orada dursun kız uyandığında ne kardeşini görür ne de kimseyi görür. Dağ başında tek başına kalmıştır zaman kız ağabeyine beddua eder:

“Kardeş kardeş, sen eve vardığın zaman senin ayağın yılan kemiğine değsin. Kimsenin elinde dermanın olmasın, dermanın benim elimde olsun!” demiş.

Ayağa kalkıp yola çıkıp gider. Az gider çok gider Allah bilir önüne bir köy çıkar, köye yaklaşır. Bir ağacın gölgesinde gelir, yorgunluktan uykuya dalar. Ağacın yakınında da bir çiftçi öküzleriyle tarla sürüyormuş. Bir vakit sonra tarla süren adam iki yılanın birbirine seslendiğini işitir. İçerdeki yılan derki:

“Ağaçtaki yılan, ağaçtaki yılan, İçeri gel. Yürek var, ciğer var, böbrek var.”

Dışarıdaki yılan da şöyle der:

“İçerideki yılan, içerideki yılan, dışarı gel, ağaç var, gül var, çiçek var. Her yer gül ve gülistanlık, etraf bağ ve bostandır.” der. İçerideki yılan:

“Ne yapayım, keşke üstünde olduğun dalı yaksaydım sen de yansaydın.” demiş. Dışardaki yılan:

“Keşke kırk yıllık sirke yanımda olsaydı, ben o kıza içirseydim sen de boğulsaydın. Kız da seni dışarı atsaydı.” demiş.

Çiftçi bu yılanların her dediğini işitir, gidip kızı uyandırır, onu evine götürür. Evde kırk yıllık sirke varmış, bu sirkeyi kıza içirir. Kız sirkeyi içtiği vakit içerideki yılan yavaş yavaş dışarı çıkar, kız iyileşir. Çiftçi bu kızla evlenir.

Onlar orada dursun biz küçük kardeşe gelelim. Küçük kardeş eve geldiği vakit bir şey ayağına batar, ayağında çibanlar çıkar. Yeryüzünde hiçbir doktor bırakmaz, bu yarasına bir çare bulamaz. En sonunda şöyle der:

“Ben bir eşek alayım, köy köy dolaşıp çerçilik yapayım.”

Bir eşek alır, birkaç küçük eşya alır, eşeğine yükler köy köy dolaşır balon, toka terlik satar. Ne kadar yer dolaşır Allah bilir. Bir gün kız kardeşinin yaşadığı köye gelir. Köyün meydanına gider. Gidip eşyalarını sergileyip eşyalarını satar. Kız kardeşinin evi de tam bu meydanın yanındaymış. Kız kardeşi pencereden küçük kardeşinin meydanda olduğunu görür. Büyük oğluna seslenir:

“Oğlum, şu çerçinin yanına git. Dayı annem seni akşam eve misafirlğe davet ediyor, de”

Çocuk adamın yanına gidip:

“Dayı dayı! Annem bu akşam bize misafir olmanı istiyor.” demiş. Adam:

“Sizin eviniz hangisi?” diye sorar. Çocuk:

“Bizim evimiz hemen şu gördüğün evdir.” Adam:

“Tamam, annene söyle karanlık çöktüğü anda misafirlğe geleceğim.” demiş.

Akşam olduğunda adam gelip kız kardeşinin kapısını çalar. Kız kardeş kapıyı açar, adamı odaya götürüp altına bir döşek serer. Adam döşeğin üzerine oturur. Tabii kız kardeşi onu tanır ama o kız kardeşini tanımaz. Kız ona izzet ve hürmet eder, yemekler hazırlar. Yemeklerini yedikleri vakit sohbet ederler. Kız kardeşi konuyu onun bacağına getirir:

“Kardeşim görüyorum ki senin ayağın sakat. Bu derdinin bir çaresi yok mu? Sen doktora gittin mi? Onlar derdine bir çare bulamadılar mı?” der. Adam:

“Valla kardeş ben dünya üzerinde doktor bırakmadım. Hiçbir lokman hekim derdime çare olmadı. Ben de baktım ki çare yok, bu eşeği bindim köy köy dolaşıp çerçilik yapıyorum. Kız kardeşi:

“Hele çorabını çıkar ben yarana bakayım.” der. Adam:

“Hayır kardeş, ayağım yara bere içinde. Sana da bulaşır.” demiş. Kız kardeşi:

“Sen çıkar, ben bakayım. Belki sana bir faydam dokunur.” demiş.

Israr edince ağabeyi çorabını çıkarıp ayağındaki yaraları gösterir. Kız kardeşi eliyle yarasına dokunduğu vakit adamın ayağındaki yaralar iyileşir, sapasağlam olur. Adamın ayağı iyileşince ayağa kalkar, gidip kadının elini tutar:

“Sen ki derdime derman oldun. Sen bu dünyada, diğer dünyada kardeşim oldun. Ben bundan böyle senin kardeşimim sen de benim kız kardeşimsin ahirete kadar.” demiş.

O bunları söyleyince kız kardeşi şunları söyler:

“Ey bahtsız, benle sen ne zamandan beridir kardeşiz? Ben senin öz kardeşimim. Siz yedi kardeşin bacısıyım.” der.

Erkek kardeşi orada ağlar. Şöyle der:

“Bacım seni yabana götürüp terk ettiğimden beri içime yara oldu. Bu yara içimden hiç çıkmadı. Ben yaptığımdan çok pişman oldum. Sen beni nasıl affedeceksin, Allah beni nasıl affedecek?” diye feryat etmiş.

“Kardeşim senin suçun yok. Ben seni çoktandır affettim. Suç benim yengelerimde. Ben onların iftiralarna uğradım. Onlar bir yılan yavrusunu suya katıp bana içirdiler. Bu yılan karnımın içinde büyüyünce karnım şişti. Siz de benim hamile

olduğumu düşündünüz. Sen beni ıvıssız bir yere götürüp bıraktın ama öldürmedin. Ben de sonra kalkıp bu köye geldim. Bu adam da bana kırk yıllık sirke içirdi. İçimdeki yılan da dışarıya çıktı. Ben de bu adamla evlendim. Bu adam benim kocam, bunlarda benim çocuklarım, senin de yeğenlerindir.” demiş.

Birbirlerine sarılıp hasret giderirler. Adam:

“Hadi hazırlanın, yeğenlerimi de alın, altı kardeşimizin yanına gideceğiz.” der.

Toplanıp altı kardeşin evine giderler. Altı kardeş de kız kardeşlerini görürler. Kız kardeşlerini görünce sevinirler. Küçük kardeş:

Kardeşlerim, kız kardeşimiz o zaman hamile değildi. Yengelerinin iftiralarna uğradı. Karılarımız kız kardeşimize iftira attı. Biz onlara bir ceza vereceğiz. Onlar da tamam en ağır ceza hangisiyse onu vereceğiz derler.

Kadınlara seslenirler:

“Kadınlar cezanın ya kırk katır ya kırk satır. Hangisini istiyorsunuz?” diye sorarlar. Kadınlar:

“Biz kırk katır istiyoruz.” derler.

Bu yedi kadını getirip kırk katırın ardına bağlarlar, katırları dağa salarlar. Katırlar onları dağa taşa çarpa çarpa parçalarlar geberip giderler. Kardeşler de gelip muratlarına ererler.

K.K.43

114. YENGE KÖTÜLÜĞÜ (1. VARYANT)

EB: 166

Zamanında üç erkek kardeşin bir kız kardeşi doğar. Kız doğduğu vakit babaları ölür. Üç erkek kardeş bir dağın başına hayvancılık yapmaya gider. Kız ise annesi ile yaşamaya başlar. Kız köyde çocuklar ile oyun oynarken köyün çocukları kıza “piç, piç” diye seslenirler. Kız ağlaya ağlaya annesinin yanına gelir:

“Anne köyün çocukları bana sen piçsin diyorlar.”

Kızın annesi bakıyor ki çaresi yok kızına külden bir eşek yapıp ağabeylerinin yanına yollamaya karar verir. Kadın külden eşeği yapınca kızına:

“Kızım bu eşeğe bindiğinde bu seni ağabeylerinin yanına götürecektir ama sakın eşeğe çüş deme” diye tembihler.

Kız eşeğe binip yola çıkar. Kız epey yol aldıktan sonra bir ihtiyacı olur ve eşeğe “çüş” der.

Eşek o sırada yığılıp kül olur. Kız köye geri dönmek istemediği için ağabeylerinin olduğu dağa yayan çıkmaya başlar. Kız uzun bir süre ağlaya ağlaya yol yürüdüktan sonra kardeşlerinin yanına varır. Kızın ağabeyleri kız kardeşlerini perişan halde görünce ona sorarlar:

“Bacım, sen neden annemizi yalnız bırakıp geldin?” derler. Kız:

“Köydeki çocuklar, bana piç diyorlar. Annem de beni sizi sizin yanınıza gönderdi” der.

Kız kardeşlerinin perişan ve yorgun halini gören erkek kardeşler, kız kardeşe yemek yedirirler. Bütün gece birlikte oturup hasret giderirler. Sabah kızın kardeşleri:

“Bacı, sen buraya geldin ama bu dağlarda yaşayan bir dev var. Sakın ola biz gelmeden kapıyı kimseye açma. Evdeki ateşi de sakın söndürme evdeki kediyi de yemeksiz bırakma” derler.

Kız da kardeşlerini işe uğurladıktan sonra evde yalnız başına kalır. Kız bir müddet sonra yemek yer ama kediyi yemek vermeyi unuttur. Kız bunu yapınca kedi de gidip ateşin üzerine çişini yapıp ateşi söndürür. Kız o an olayı anlar bakar ki ateş yok. Akşam ağabeyleri işten geldiğinde yemek yapması gerekmektedir. Etrafında ateş aramaya başlayan kız dama çıkıp ağlamaya başlar. O sırada bakar ki dağın arkasında bir duman yükseliyor. Çaresiz bir şekilde ateş bulma umuduyla dumanın yükseldiği yere doğru yürümeye başlar. Uzun uzun yürüdüktan sonra bakıyor ki bir dam üzerinde bir ateş yanıyor. Gidip evin kapısını çalınca devin kızı kapıyı açar. Devin kızı:

“Senin burada ne işin, var sen nereden geldin? annem şimdi gelirse seni tek seferde yer.” demiş.

Kız da başından geçenleri devin kızına anlatır. Devin kızı küçük kıza yardım eder ve ateş verir.

“Bu ateşi al ama abuk git buradan annem gelirse seni burada yutar” der.

Kız devin kızından ateşi aldıktan sonra ağlaya ağlaya geri döner. Eve gelip hemen ateşi yakıp ağabeylerine yemek hazırlar. Kızın kardeşleri gelip yemeklerini yedikten sonra kıza bakarlar ki kız yorgun ve perişan bir halde.

“Kardeşim, senin neyin var, sen neden böyle yorgun ve perişan haldesin?” diye sorarlar.

Kız da korkudan ağabeylerine hiçbir şey anlatmaz. Kardeşleri yemeklerini yedikten sonra yatıp ertesi gün tekrar işe giderler. Onlar burada dursun dev eve gelince kızına:

“Kızım, bizim evde bir yabancı kokusu var. Bizim eve kim geldi?” diye sorar.

Devin kızı durumu inkâr eder ve kimsenin eve gelmediğini söyler. Dev:

“Ben insan kokusu alıyorum, sen yalan söylüyorsun” der.

Dev kalkıp kızın kokusunu koklaya koklaya kıızı takip eder. Dev gele gele kızın evinin olduğu yere gelir. Dev gelirken bir rüzgâr çıkar, kız devin geldiğini anlar.

“Dev geldi, beni yiyecek” der. Kız kapıları kilitleyip saklanır. Dev gelip kıza:

“Kapıyı aç, benim bir ihtiyacım var.” der. Kız:

Ben senin dev olduğunu biliyorum. Sen beni yemeye geldin” der. Dev:

“Sen benim evime gelip ateşimi aldın. Ben senin kokunu takip ettim geldim. Şimdi kapıyı bana aç” der. Kız:

“Ben kapıyı açarsam sen beni yersin.” diye cevap verir. Dev:

“O zaman sen serçe parmağını kapı kilidinin deliğinden çıkar.” der.

Kız parmağını kapıdan çıkarınca dev kızın parmağından kanını emer. Dev artık her gün gelip kızın parmağından kanını emer. Kız günden güne solmaya, zayıflamaya başlar. Kızın ağabeyleri bakar ki kız her gün günden güne solup zayıflıyor. Ağabeyleri kıza sormaya başlar:

Kardeşim, senin neyin var, her gün zayıflayıp soluyorsun. Bir derdin varsa söyle?” derler. Kız devden korktuğu için durumu ağabeylerine anlatmaz. Bu kızın ağabeyleri de iyi savaşçı kişilermiş. Bir gün kızın kardeşleri bu durumu çözmeye karar verirler. En küçük erkek kardeş damda kalıp saklanır. O an kız kardeşin sesini işitir:

“Kardeşlerim, kardeşlerim siz gittiniz ama şimdi yine gelip benim kanımı emecek.” diye söylenir.

Kızın erkek kardeşi o an anlar ki kız kardeşlerinin başı belada. O sırada bir rüzgâr çıkar ve dev gelir. Dev gelip kıza seslenir:

“Çabuk serçe parmağını bana uzat, yoksa buradan gitmem” der.

Kız parmağını uzatınca damda saklanan kızın kardeşi o sırada bir kılıç darbesi ile devin kafasını koparır. Devi öldürünce kız kardeşine seslenir

“Bacım, kapıyı aç ben devı öldürdüm. Sen bize söylemedin ama ben takip ettim ve sana musallat olan devı öldürdüm” der.

Kız kapıyı açıp ağabeyine sarılıp ağlamaya başlar. Kızın ağabeyi kıza sormaya başlar:

“Sen ne yaptın ki bu dev sana musallat oldu?” der.

Kız da başından geçenleri anlatır. Kediye yemek vermeyince kedinin ateşini söndürdüğünü sonra ateş bulmak için devin evine gittiğini anlatır.

Kızın diğer ağabeyleri de akşam çıkıp gelince durumu öğrenirler. Hemen atlarına atlayıp devin köyüne gidip oradaki herkesi öldürürler. Devın evini talan edip geri dönerler. Gel zaman git zaman bu üç kardeş evlenirler. Eve üç yabancı kız gelince bu sefer bu üç gelin Fatık ile geçinmemeye başlar. Üçü birleşip kızın başına bir bela getirmeyi planlarlar. Bir gün üç erkek kardeş yine işe giderken bu üç gelin kıza seslenirler.

“Üç kardeşin bacısı üç kardeşin bacısı, dana tarlaya girdi!” derler.

Kız danaları tarladan çıkarmak için koşarak gider. Danaların peşinde iyice yorulan kız yengelerinin yanına gelir. Kız gelmeden önce kızın yengeleri su testisinin içine bir kıl atarlar.

Kız o yorgunlukla gelip su testisini başına dikip su içerken testinin içindeki kılı yutar. Kız o an yengelerine:

“Siz bana bir şey yedirdiniz ama anlamadım ne oldu.” der. Kızın yengeleri:

“Yok sen tertemiz su içtin. Bir şey yutmadın” derler.

Aradan bir müddet geçince kızın karnı şişmeye başlar. Kızın yengeleri yine kıza:

“Üç kardeşin bacası üç kardeşin bacası bu kimin piçi?” diye sorarlar.

Kızın ağabeyleri bunu duyunca kıza sorarlar:

“Sen kiminle yattın, bu çocuk kimin?” derler.

Kız, ağabeylerine tarlaya giren danaları kovduktan sonra su içtiğini yengelerinin suya attığı bir şeyi yuttuğunu söyler ama kızın ağabeyleri kıza inanmazlar. Üç erkek kardeş kendi aralarında bizim evimizde bir piç doğmasın derler. En küçük kardeşe kız kardeşi ormana götürüp öldürmesini söylerler. En küçük erkek kardeş sabah kız kardeşine:

“Bacı gel odun toplamaya gidelim” diyerek kandırır. İki yola çıkıp ormana giderler. Ormana gelince erkek kardeş kıza:

“Bacım gel biraz uyuyalım.” der.

Kız da başını ağabeyinin koluna koyup uyumaya başlar. Kız uyur uyumaz erkek kardeş kızını öldürmeye kıyamaz o sırada gömleğinin kolunu keser ve kızını orada yalnız başına bırakıp evine geri döner. Eve gelip ağabeylerine kız kardeşi ormanda öldürdüğünü söyler.

Kız uzun bir müddet uyuduktan sonra gözlerini açar bakar ki gökyüzünde yıldızlar var, her yer karanlık yapayalnız bir başına ormanda. Bakar ki ağabeyinin gömleğinin kolu başının altında duruyor. O an durumu anlayan kız ağabeyine beddua eder.

“Ağabey, sen yengelerimin bana attığı iftiraya kandın beni burada terk ettin. İnşallah sen eve giderken senin ayağın yılan kemiğine değer, ayağın iltihap toplar. Tek çaren benim elimden olsun” der.

Kızın küçük kardeşi eve vardığı sırada ayağı bir yılan kemiğine değer. Ayağı her geçen gün iltihap toplamaya ve şişmeye başlar. Hangi doktora gittiyse derman bulmaz. O böyle olurken ormanda yalnız kalan kız ormanda yürümeye başlar. Bir müddet sonrada tarlada gariban bir adam ile karşılaşır. Adam kıza yalnız başında ormanda ne aradığını sorunca kız başından geçenleri adama anlatır. Adam kıza:

“Ben senin karnındaki şişliği indirirsem benimle evlenir misin?” der.

Kız da adamın teklifini kabul eder.

Adam kıızı eve götürüp ona süt içirip ayağından tavana asar. Bu sırada kızın karnından bir yılan çıkar. Meğerse yuttuğu kıl zamanla yılana dönüşmüş. Kızın karnı düzelince adam ile evlenir, iki çocuğu olur. O sırada kızın yaşadığı köye at üstünde ayağı şişmiş topal bir adam gelir.

“Kim benim ayağımı iyileştirirse ona şu kadar altın vereceğim” der.

Kız o adamın erkek kardeşi olduğunu anlar. Köydeki herkes adamın ayağına bakar ama kimse bir çare bulamaz. Köylüler:

“Köyün yukarısında gariban bir adam ve karısı var. Bir de onlar baksın” derler.

Kız gelince adam kardeşini tanımaz. Kız gelip adamın ayağını ovunca adamın ayağı iyileşir. Adam o sırada bir kurban kesip köylülere dağıtmaya karar verir. Kadında eve gidip iki çocuğuna gidip kurban kesildiği vakit böbrek istemelerini söyler. Kadının iki çocuğu gelip adamdan böbrek isterler. Adam bu iki çocuğa böbrek verir. Köylüler bu sırada bu zengin adamı evlerinde misafir etmek isterler ama adam ayağını iyileştiren kadının evine gitmek ister. Kalkıp kadının evine gelip selam verir. Kadına elinin nasıl şifalı olduğunu sorup onu tanımak istediğini söyler. Kadın da hayat hikayesini adama anlatınca adam bu kadının ormana terk ettiği kız kardeşi olduğunu ayağındaki şişliğinde kardeşinin bedduası ile oluştuğunu anlar. Hemen kız kardeşinden af diler, birbirlerine sarılırlar. Ertesi gün adam kız kardeşini ve ailesini yanına alıp ağabeylerinin yanına gelir. Kızın ağabeyleri kız kardeşi görünce şaşırırlar. En küçük kardeş olayın aslını anlatınca bunlar kadınlarını getirip bir atın ardına bağlayıp dağlara salarlar. Sonra birlikte mutlu bir hayat yaşarlar.

115. YENGE KÖTÜLÜĞÜ (2. VARYANT)

EB: 166

Bir adamın üç oğlu birde kızı varmış. Bu kız bekâr oğlanın yanında kalıyormuş. Annesi ve babası öldükten sonra bu oğlarda evlenmiş, eve bir gelin getirmiş. Bu kız yengesi yüzünden çok bela çekmiş, çok dara düşmüş. Bu kız bir gün ateş yakmış. Üç erkek kardeşine ve üç yengesine yemek yapacaktı. Yengesi kıza sinirinden (hasedinden) ateşi söndürmüş. Kızın yemek yapmasına izin vermemiş. O zamanlar ne çakmak nede kibrit varmış, hep birlikte ateş yakıyorlarmış. Bu kız bir bakmış ki bir yerden duman çıkıyor. Dumanın çıktığı yere kadar gitmiş. Bakmış ki ateşin üstünde bir tencere, tencerenin içinde de buğday kaynıyormuş. Dev başını yedi kızının dizine koyup uyuyormuş, yedi kız da annelerinin saçını tarıyorlarmış. Bu kız içeri girmiş. Dev'in kızları demişler ki

“Sen niye geldin? Annem şimdi uyanıp hem seni yer hem de sen içeri girdin diye bize kızar.” diye uyarılmışlar. Kız demiş ki:

“Ben ne yapayım? Ateş almaya geldim. Yengelerim şimdi gelmiş, bana küsmüşlerdir. Yengelerim sen ateş yakmıyorsun bize yemek pişirmiyorsun.” diyorlar. Dev'in kızları:

“Biraz ateş al.” demişler.

Kız da biraz ateş almış. Dev'in kızları biraz buğday getirip kızın ceplerine koymuşlar.

“Birazını ye birazını da etrafına at.” demişler.

Kız ateşini almış gitmiş. Korkudan buğday yiyememiş. Ağzının önüne getirmiş yemeden atmış. Ata ata gitmiş sonunda eve ulaşmış. Dev'in kızları kıza:

“Gittiğin zaman kapını kapat, yoksa dev gelip seni yer.” demişler.

Kız eve girmiş kapıyı kapatmış. Biraz sonra dev uyanmış kızın peşine düşmüş. Kapının önüne gelmiş, kapı kapalıymış. Dev:

“Kapıyı aç konuşalım seninle işim var.” demiş.

Kız ikna olmamış. Dev ne yaptıysa da kız kapıyı açmamış. Dev kıza şöyle demiş:

“Parmağını kapının deliğinden biraz bu tarafa getir, parmağını biraz emeceğim.” demiş.

Kızın parmağının bütün kanını emmiş. Anca ondan sonra gidebilmiş. Kızın yengesi gelmiş. Ateş varmış yemek yokmuş. Kız daha yemeği hazırlayamamış. Yengesi kıza:

“Neden yemeği hazırlamadın?” diye sormuş. Kızda hal kalmamış ki. Yengesi çıkıp gitmiş abilerine:

“Bu nasıl bir kızdır, ne iş yapıyor nede bir şeye yarıyor?” demiş.

Erkek kardeşleri dışarı çıkmışlar, içeride yengeler kalmış. Kıza seslenmişler demişler ki:

“Abilerinin kardeşi abilerinin kardeşi, senin abilerinin tarlasına dana girmiş. Git o danayı çıkar!” demişler.

Kız da gidip danayı tarladan çıkarmış. Yengeleri kızın kovasının içine yılan atmışlar. Kız görmesin diye kovanın üstüne çalı koymuşlar. Bu kız susamış ve kovada ki suyu alıp kafasına dikmiş. Yılan yavrusu da kızın ağzından içeri girmiş ve kız hastalanmış. Kızın karnı yılan yüzünden büyümüş. Biraz zaman geçtikten sonra kızın karnı iyice büyümüş. Yengesi gidip kızın abilerine:

“Bu kız hamile bunu alın götürün öldürün.” demiş. Abileri ise:

“Bu bizim kız kardeşimiz onu öldürmemiz gerek” demişler.

Erkek kardeşler kızını alıp dağa götürürler. Ne yaptılarsa kızını öldürmeye kıyamamış. Kızını orada bırakıp dönmüşler. Yolda küçük kardeş ağabeylerine:

Kız kardeşimizi bırakmayalım, gizliden bakalım ne yapacak” demiş. Kardeşler bir ağacın arkasına gidip saklanmışlar. Birde bakmışlar ki kız kardeşleri bir kuşburnu ağacının yanına gitmiş. Bu kuş burnu ağacında da bir yılan varmış. Bu yılan:

“Keşke biri bu ağacı ateşe verse ben de kurtulsam” diye bağırır. O sırada kızın içindeki yılan da keşke biri bu kızın karnından bir delik açsa da kurtulsam” diye bağırır.

Bunu duyan küçük erkek kardeş hemen gidip kız kardeşinin karnından küçük bir delik açar. O sırada yılan oradan fırlayıp çıkar. Kuşburnu ağacını da ateşe verince oradaki yılan da kurtulur. Üç erkek kardeş kızın hamile olmadığını yengelerinin iftira attığını öğrenirler. Kızı alıp eve gelirler, karılarını da evden kovarlar. Kız yengelerine yine acır, kardeşlerine gidip:

“Yengelerimi affedin” der.

Erkek kardeşleri yengelerini tekrar eve alırlar. Kendisi biri ile evlenip başka memlekete gider.

K.K.46

116. YILAN İLE ADAM

EB: 49

Bir varmış bir yokmuş, fakir bir adam varmış. Bu adam her gün koyunlarını alıp dağlara otlanmaya götürürmüş. Adamın her gün geldiğini gören yılan, çobana üzülmüş ve ona yardım etmeye karar vermiş. Bir gün çoban yine koyunlarını otlatırken bir ses gelmiş.

“Çoban çoban!” demiş bir ses

Çoban hemen ayağa kalkıp sesin olduğu yere gitmiş. Bakmış ki beyaz bir yılan boyu bir metre var.

“Ne var yılan kardeş?” demiş. Yılan:

“Çoban, ben Şahmeran’ın oğluyum. Seni her gün burada görüyorum, çalışkan birisin. Sana yardım etmek istiyorum. Her hafta buraya gel, ben sana bir altın vereceğim.” demiş.

Çoban bu duruma çok sevinmiş ve kabul etmiş. Her hafta yılanın olduğu yere gelen çoban altını alıp gidermiş. Durumu iyice düzelen çoban mutlu olmuş ve çobanlığı bırakmış. Bir gün hastalanan çoban oğlunu çağırıp şöyle demiş:

“Oğlum, falanca yere git. Yılan gelecek, ona babam hasta de. Beni gönderdi sendeki emaneti almaya geldim de.” demiş. Çocuk babasının bahsettiği yere gitmiş. Bakmış ki yılan gelmiş. Çocuk:

“Yılan kardeş, ben çobanın oğluyum. Babam hasta beni gönderdi. Sendeki emaneti ben alacağım.” demiş.

Yılan da çocuğun babasına selam söylemiş ve ağzında tuttuğu altını oraya bırakıp gitmiş. Birkaç hafta durum böyle devam etmiş ama çocuğun aklına bir hainlik gelmiş:

“Bu yılan her hafta bir altın getiriyorsa bunda çok altın var. Ben en iyisi bunu öldüreyim bütün altınları alayım.” demiş.

Bir gün altın alma zamanı gelince yanına kılıcını da alıp gitmiş. Yılan yine ağzında bir altın ile sürünerek gelmiş. Çocuk orada kılıcı ile yılanı vurmuş. Yılanın kuyruğu kopmuş. Yılan da can havliyle çocuğu orada ısırılmış. Çobana haber gelmiş oğlunu yılan soktu diye. Çoban kalkıp oraya gitmeye karar vermiş. Kendi kendine düşünmüş çoban:

“Yılan benim oğlumu neden ısırıldı acaba? Yoksa benim oğlum mu yılanı bir şey yaptı?” demiş.

Çoban gidip bakmış ki oğlu ölmüş. Yanında da yılanın kuyruğu varmış. Çoban orada oğlunu gömmüş ve yılanın kuyruğunu da gömmüş. Sonra yılanın olduğu yere gelmiş. Yılan çıkıp gelmiş. Çoban:

“Yılan kardeş, biliyorum hata sende değil, benim oğlum aç gözlü davranmış. Sen gel biz yine kardeş olalım.” demiş. Yılan o an kuyruğuna bakmış adam da oğlunun mezarına bakmış. Yılan:

“Çoban, sende evlat acısı bende de bu kuyruk acısı varken kardeş olamayız!” demiş. Orada vedalaşıp ayrılmışlar. Masalımız burada biter, Allah aç gözlü insanlardan bizi korusun.

117. YILAN İLE ADAM (1. VARYANT)

EB: 49

Köyün birinde bir adam varmış. Bu adamın yeryüzünde sadece bir oğlu varmış. Bu adam bir gün gezerken ölmek üzere olan bir yılan görür. Yılanı alır evine götürür. Adam yılanı bir odaya kapatır ve hanımına:

“Hanım, bu odanın kapısını hiçbir zaman açık bırakma, oğlumuz da bu odaya hiç görmesin!” demiş

Karısına bunları söyledikten sonra işleri ile uğraşmak için çıkıp gider. Adam gittikten sonra karısı ev temizliğine başlar. Yılanın olduğu odayı da açar temizler. Sonra da dalgınlıktan kapıyı kapatmayı unuttur. Kadın işleri ile uğraşırken küçük oğlu yılanın olduğu odaya girer. Çocuk yılanı görünce eline bir taş alıp yılanı vurur. Çocuğun attığı taş yılanın kuyruğunu koparır. Yılanda can havliyle çocuğu ısırır ve orada öldürür. Sonra da çekip gider.

Adam akşam eve geldiğinde bakar ki yılan oğlunu ısırmış. Karısı durumu anlatınca çocuğunu götürüp mezara gömer. Bir müddet oğlunun yasını tutan adam yılanı görmeye gider. Gide gide yılanın olduğu yere gitmiş. Adam burada yılanı:

“Yılan kardeş, biliyorum senin suçun yok. Oğlum öldü çok üzgünüm ama gel biz yine kardeş olalım.” demiş. Yılan:

“Kardeş, ben senin dostluğuna gerçekten inanıyorum ama sende bu evlat acısı bende de bu kuyruk acısı oldukça birbirimizin yüzüne bakamayız. Sen en iyisi evine git ben de ait olduğum yerde yaşayayım.” demiş.

Yılan ve adam böylece vedalaşıp hayatlarına devam etmişler.

K.K.44

118. YILAN İLE TİLKI

EB: 48

Yılan ile tilki kardeş olurlar. İki birlikte yaşamaya başlar ama tilki yilandan sürekli şüphelenirmiş. Bir gün ikisi gezerken bir çayın önüne gelirler. Yılan:

“Tilki kardeş, bu çaydan geçmeyi gözüm kesmiyor.” der. Tilki:

Yılan kardeş sen gel boynuma dolan ben yüzüp karşıya geçiririm seni” der.

Yılan hemen tilkinin boynuna sarılır. Tilki de kardeşini taşıyarak suya girer. Tilki suyun ortasına gelince yılan tilkinin boynunu sıkmaya başlar. Meğerse yılanın niyeti kötüymüş. Yılanı sıkıp boğmak istemiş. Tilki o an anlıyor ki yılan kendisini boğmaya çalışıyor. Hemen aklına bir fikir gelir. Tilki:

“Yılan kardeş, ben çok yorulduğum, belli ki suyu geçemeyeceğim. Kardeşlik hakkı ağırdır. Kafanı şöyle önüme uzat gözlerini son defa öpeyim, hakkını helal et.” der.

Yılan kafasını tilkinin önüne uzatınca tilki bir anda yılanın kafasını ağzına alıp koparır.

Tilki yılanı alıp sudan çıkarır ve pençeleri ile yılanı dümdüz uzatır. Tilki:

“Yılan ben böyle doğru bir kardeş isterim, eğri büğrü kardeşten hoşlanmam.” der.

K.K.25

119. YILAN İLE TİLKİ (1. VARYANT)

EB: 48

Zamanında bir tilki varmış. Bu tilki çok iyi bir avcıymış. Pek çok hayvan avlamıştı. Bir gün güneşlenirken kar içinde donmak üzere olan bir yılan görmüş. Çok acımasız bir avcı olmasına rağmen bu tilki yılanı acımış ve gidip yılanı boynuna sarıp güneşe karşı getirmiş. Yılan bir müddet sonra ısınmış ve kanı kaynamış. Yılan tilkinin boğazını sıkmaya başlamış tilki bu duruma şaşırılmış ve şöyle demiş:

“Yılan kardeş, neden benim boğazımı sıkıyorsun, boğulacağım.” demiş. Yılan:

“Seni öldürmek için boğazını sıkıyorum.” demiş. Tilki:

“Yılan kardeş, sen ölmek üzereydin ben seni aldım boynuma saldım. Güneşin karşısına getirdim, ölmemen için suçum bu mu?” demiş. Yılan:

“Senin bir suçun yok. Benim tabiatımda var. Seni öldüreceğim.” demiş. Tilki:

“Yılan, ben seni kurtardım bari vasiyetimi söyleyeyim sana!” demiş. Yılan:

“Tamam, vasiyetini söyle, beni kurtardın. Onun hatırına sana izin veriyorum.” demiş. Tilki:

“Ben seni kurtarıırken sana gönlüm düştü, âşık oldum. İzin ver de gözlerine son bir kez bakayım!” demiş.

Yılan, tilkinin bu sözlerine kanmış ve başını tilkinin gözlerinin önüne getirmiş. Tabi tilki bu durumu kaçırır mı, yılanın boğazını tutup başını koparıp atmış. Yılan orada can vermiş. Tilki yılanı öldürdükten sonra kuyruğundan tutup fırlatmış ve şöyle demiş:

“Herkesten kardeş olmaz. Kardeş ancak dürüst kişilerden olur. Öz kardeşin bile dürüst değilse bir yilandan farkı yok.” demiş.

K.K.20

120. YILAN İLE TİLKİ (2. VARYANT)

EB: 48

Ormanda bir tilki yaşarmış. Yaz sıcağında tilki serinlemek için bir su kenarında uzanıp dinleniyormuş. Tilki dinlenirken yaralı bir yılan görmüş. Kanlar içinde ölmek üzere olan yılanı acıyan tilki hemen yılanı yardım etmiş. Yılan iyileştikten sonra uyuyan tilkinin boynuna sarılıp sıkı sıkı tutmuş. Yılanı ölümden kurtaran tilki neye uğradığını şaşırır ve korku içinde yılanı şöyle der:

“Yılan kardeş, neden boynumu tuttun. Boğulmak üzereyim. Senin neyin var?”

“Seni boğmak için böyle yakaladım.” demiş yılan. Tilki:

“Yılan kardeş, ben sana ne yaptım. Tek suçum seni ölümden kurtarmak mı?” diye sitem eder. Yılan:

“Seni öldürmem için bir nedene gerek yok. Ben sebepsiz yere öldürürüm.” diye cevap verir. Tilki:

“Anladım, sen beni öldüreceksin ama ölmek üzere olana son isteği sorulur. Sen bana son isteğimi sormayacak mısın?” demiş. Yılan:

“Tamam, son isteğın nedir söyle? Sonra seni boğacağım.” demiş. Tilki:

“Bu dünyada gördüğüm en güzel gözler senin gözlerin. Son bir defa gözlerinin içine bakıp öyle ölmek istiyorum.” demiş.

Yılan da tilkinin sözlerine kanmış ve boynunu tilkinin ağzının önüne uzatmış. Tilki kurnaz ya bu fırsatı kaçırmaz hemen yılanı boynundan tutup nefessiz kalıncaya kadar sıkmış. Yılanı öldüren tilki yılanın kulağına uzanıp şöyle demiş:

“Yılan, ben sana acıdım kardeşlik ettim ama sen düşmanlığından vazgeçmedin. Şimdi cezanı buldun!” demiş.

K.K.46

121. ZORLAMA EVLİLİK

EB: 272

Zamanın birinde bir adam evlenir, çoluk çocuk sahibi olur. Bir gün karsının kendisini aldattığını fark eder. Adam:

“Lanet olsun, ne pis bir hayat!” deyip başını alıp evini terk eder.

Gide gide yolda karşısına yeni doğmuş bir bebek kundağı görür. Kundağı açar bakar ki içinde bir kız çocuğu. Kendi kendine:

“Bunu alıp götürüyüm, büyüteyim. Çiğ süt emmemiş, bu bana kötülük yapmaz” der.

Bebeği alıp insan ayağının değmediği bir mağaraya götürür. Adam her gün avcılık yapmaya giderken bir geyikte gelip bu kız çocuğuna süt verirmiş. Gel zaman git zaman kız büyüyünce bu adam kız ile evlenir. Bu kız, kocası dışında hiçbir insan görmez. Bir gün padişahın oğlu ava çıkar. Dağda kızını besleyen geyiğe rastlar. Geyik koşa koşa mağaraya girer. Çocukta geyiğin peşinden mağaraya gelince gözlerine inanamaz. Ayın on dördü gibi bir kız görür. Padişahın oğlu:

“Sen kimsin, necisin?” diye sorar. Kız:

“Ben kundaktayken kocam beni alıp buraya getirmiş. O zamandan beri burada yaşıyorum. Sen kimsin, necisin?” der. Padişahın oğlu:

“Ben bütün buraların sahibi olan bir padişahın oğluyum” der.

İkisi orada birbirine âşık olurlar. Akşam avdan gelince kadın kocasının korkusundan padişahın oğlunu sandığa koyup saklar. Adam, o an anlar karşı kendisini aldatmış. Adam durumu fark eder ama karsına bir şey demez.

Adam ertesi gün evden çıkıp gezer. Gide gide bir dağın eteğindeki bir çeşmenin başına varır. Bakar ki çeşmenin başında elinde bastonu olan aksakallı bir adam oturuyor.

“Selamaleyküm”

“Aleykümselam”

Yaşlı adam elini yüzünü yıkadıktan sonra elindeki bastona bir dua okuyunca karısı bastonun içinden çıkar.

“Hanım, bize bir kahvaltı hazırla!” der.

Kadın hemen onlara bir kahvaltı hazırlar. İkisi kahvaltı yaptıktan sonra aksakallı adam:

“Biz biraz yatalım, hanım sen öğlen yemeğini hazırlayınca bizi uyandır” demiş.

Aksakallı dede yatar ama adam durumu merak eder ve uyumaz. Bir müddet sonra bakar ki aksakallı adamın karısı koynundan bir tütün tabakası çıkarmış. Kadın bir dua okuyunca bir delikanlı bu tütün tabakasından dışarı çıkar. İkisi birlikte öpüştükten sonra kadın tekrar o çocuğu tütün tabakasına geri koyup koynuna saklamış. Kadın yemek hazırlayıp ikisini uykudan uyandırmış. İkisi kalkıp yemeklerini yedikten sonra aksakallı adam misafirine:

“Nereye gidiyorsun?” diye sorar. Adam:

Ben hiçbir yere gitmiyorum, gel ben ile sen kardeş olalım” der. Aksakallı adam:

“Tamam, kardeş olalım” der. Adam:

“Yalnız, bugün söz hakkı benim olacak. Ben ne dersem o olacak” der.

Aksakallı adam da kabul eder. Adam:

“Ben senin misafirin oldum, şimdi de kalk benim evime misafirliğe gidelim” der.

Aksakallı adam bir dua okuyup karısını bastona koyduktan sonra yola çıkarlar. İkisi gide gide mağaraya varırlar. Adamın karısı, kocasının geldiğini görünce sevgilisini yine sandığa koyar. Adam karsına:

“Hanım, misafirimiz var bize yemek hazırla” der.

Kadın yemek hazırlayıp sofrayı kurar. Sofraya iki kaşık bırakır. Adam o sırada karısına:

“Hanım bir kaşık daha getir” der. Karısı:

“Ben yemek yemeyeceğim” der. Adam:

“Sen kaşık getir” der.

Kadın bir kaşık getirip sofraya bırakır. Aksakallı adam dönüp şöyle der:

“Derviş baba, sen oku bu bastonundaki kadın da çıksın. Sabah bize yemek hazırladı, o da aç” demiş.

Derviş, o sırada dua okuduğunda karısı ortaya çıkar. Kadın sofraya oturur yemek yemeye başlar. Adam yine karısına dönüp:

“Kadın bir kaşık daha getir” der. Kadın:

“Ben aç değilim” der. Adam:

“Sen hele kaşık getir” der.

Kadın kaşık getirip sofraya bırakınca adam, aksakallı dervişin karısına derki:

“Kusura bakma, ama koynuna sakladığın o tütün tabakasına sakladığın genci çıkar. O da şimdi açtır” der.

Kadın bir dua okuyunca tütün tabakasından bir genç çıkar. Aksakallı adam neye uğradığını şaşırır. Adam karsına yine şöyle der:

“Kadın bir kaşık daha getir” der. Karısı:

“Ben aç değilim” der. Adam:

“Sen bir kaşık daha getir, sonra da git sandığa sakladığın adamı çıkar” der.

Sandıktaki adam da çıkıp sofraya oturur. Adam dervişe dönüp:

“Derviş baba bu işin hikmeti ne?” diye sorar. Aksakallı adam:

“Ben karımı bu gençten kıskanırdım, sonra bir dua öğrendim, duayı okuyunca karımı bastona sakladım” der. Adam bu sefer dervişin karısına der:

“Peki sen nasıl böyle yaptın?” der. Aksakallı adamın karısı:

“Ben de bu duayı kocamdan öğrendim, ben de bu gence âşık olunca onu okudum koynuma sakladım” der. O sırada adam da:

“Ben de evliydim, çoluk çocuk sahibiydim. Karım beni aldatınca evimi terk ettim. Yolda bu kadını bir kundakta gördüm. Getirdim geyik sütü ile besledim ama beni bu da aldattı. Derviş baba en iyisi gel biz bunlardan vazgeçelim” der.

Aksakallı derviş ve bu adam onları orada bırakıp giderler.

K.K.26

122. ZÜMRÜDÜANKA KUŞU

EB: 72

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış. Bu padişahın bir kızı dünyaya gelince padişahın sihirbazı remil atar.

“Padişahım, senin kızının kaderi falan şehirdeki fakir bir adamın çocuğu olacak.” der.

Padişah bu duruma çok kızar. Zaman geçer kız büyür. Bu padişahın kızı çok fakir bir adamın oğluna âşık olur. Padişah kızının bir fakire âşık olduğunu öğrenince çok kızar ve kızını ne kadar istese de fakire vermez. Padişah kızını bir odaya kapatıp kapısını kilitler. Padişahın adamları:

“Padişahım kızının kaderi bu fakir çocuktur. Kaderde yazılmış olana engel olma. Bu iki genci birbirine kavuştur.” derler. Padişah:

“Eğer bu kaderse ben bu kaderi bozarım.” der.

Padişah kızını başka bir şehre götürüp ona bir ev yapar, üç hizmetçi kız da ona bırakır. Bu hizmetçi kızlar padişahın kızının her türlü işini yerine getirirler. Kızın dışarı çıkmasına da izin verilmez.

Padişahın kızını bir daha görmeyen fakir oğlan çaresiz bir şekilde dağları, taşları gezmeye başlar. Fakir oğlan o kadar dolaşır ki Kaf dağına Zümrüdüanka kuşunun yanına gider.

“Ya Anka kuşu ben yıllardır sevda yüzünden dolaşıyorum. Ayaklarım, dizlerim kopmak üzere. Ben falanca padişahın kızına âşık oldum. Babası zalim olmuş yıllardır onu benden saklıyor.” Zümrüdüanka:

“Ey oğlan, git bana yedi deve eti, yedi depo su, bir tane de inek kasnağı (derisi)bana bul.” der.

Bu fakir çocuk gidip yedi deve kesip etlerini ayrı saklar. Yedi depo su da ayarladıktan sonra gidip bir inek satın alır. İneğin etlerini çıkardıktan sonra derisini götürüp güneş önünde kurutur. Zümrüdüanka kuşunun istediklerini hazırladıktan sonra bunları alıp kuşun yanına gider.

“Ben yedi deve eti, yedi depo su ve bir inek kasnağı hazırladım.” der.

Zümrüdüanka kuşu çocuğa bir kafes yapıp o deriyi üzerine geçirmesini söyler. Çocuk kafesi hazırladıktan sonra kafesi kuşun sırtına geçirir. Zümrüdüanka:

“Bu yükleri benim üzerime yükle sen de bu kafese gir. Bahsettiğin yere yedi sene de ancak varırım. Bu yedi yıl boyunca erzak bitmezse seni oraya ulaştırırım. Ben sana ne zaman ‘gak’ dersem et ver bana, sana ‘guk’ dersem su ver bana” der.

Zümrüdüanka uyarılarını yaptıktan sonra çocuk kafese girer, kuşta havalanır. Kuş ne zaman gak derse çocuk et verir, ne zaman guk derse su verir. Kuş yedi yıl boyunca uçar tam padişahın şehrine yaklaştıkları bir yerde kuş gak der. Çocuk bakar ki et bitmiş. Çocuk o vakit bacağından bir lokma et koparır ve kuşun ağzına atar. Kuş eti ağzına alınca anlar ki et bu adamın etidir. Kuş bu eti ağzında tutup yutmaz. Kuş gidip padişahın şehrinin kenarına konar. Bakar ki adamın ayağı topallıyor. O vakit ağzında sakladığı eti getirip yerine koyar, tükürüğünü de sürünce çocuğun bacağı iyileşir. O sırada padişah bir sihirbaza yine remil atar. Sihirbaz:

Senin kızının kaderi bir ineğin kasnağında (karnındadır). Bir ineğin kasnağında bir delikanlı var, senin kızının nasibi odur.” der. Padişah:

“Bu nasıl olur, bu nasıl bir hikmettir.” der. Padişah adamlarına derki:

“Gidin bir yerde inek kasnağı varsa onu alın bana getirin” der.

Adamlar gidip şehrin etrafındaki kasnağı alıp getirirler. Kasnağı açıp baktıkları vakit padişah:

Bu çocuk benim daha önce kızımı vermediğim çocuğa benziyor. Peki bu kasnağın içinde ne arıyor. Kim bunu buraya koyup buraya getirmiş.” der. Padişah:

“Sen buraya nasıl geldin, sen kimsin?” der. Çocuk:

“Ben falanca şehrin fakir çocuğuyum. Ben son çare Anka kuşunun yanına gitti. O da beni buraya getirdi.” der.

Padişah uzun uzun düşünür ve şöyle der:

“Ben bu kaderi bozarım dedim ama bu kader bozulmadı.” der. Fakir çocuk:

“Ben haktan anne rahmine girdiğim zaman, senin kızında anne rahmine girdiği zaman ikimizin kaderi birbirine yazıldı. Sen bize ne yapsan da bizim kaderimiz yazılmıştır, sen değiştiremezsin.” der. Padişah:

“Ben ne kadar gafil bir insanım ki Allah’ın kaderine karşı gelmişim. Öyleyse ben sizin düğününüzü burada yapacağım, Zümrüdüanka kuşu da gelsin sizi alsın götürsün.” der.

Padişah yedi gün yedi gece ikisine düğün yapar, onları gelin güvey par. Zümrüdüanka kuşu da gelip gelin ile damadı kanatları üstüne alıp götürür. Onlar orada muradına erer.

SONUÇ

Çağımızda hızla gelişen teknolojinin insan hayatına büyük yararlarının yanında kültürel boyutta yıkıcı etkileri de olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının her yere ulaşması, her türlü bilgi ve belgeye anında ulaşılmaya başlanması, köy ve şehir ayrımının ortadan kalkması ile birlikte insanların yüzyıllar boyunca yaşadıkları gelenekler ortadan kalkmaktadır. Bu gelişmeler neticesinde folklor ürünleri eskisi gibi anlatılmamakta ve önü alınmaz bir şekilde unutulmaktadır. Bu gelişmelere bağlı olarak sözlü kültür ürünlerinin eskisi gibi icra edilmediği yerlerden biri de zengin bir halk edebiyatına sahip olan Tunceli yöresidir.

Tunceli birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi milattan önceki devirlere kadar dayanan kadim bir yerleşim yeridir. Pek çok kültüre ev sahipliği yapan Tunceli yöresi, kökleşmiş inanç ve ritüelleri olan ayrıca zengin bir sözlü anlatma geleneğine sahip bir coğrafyadır.

Türkiye’de pek çok il, ilçe ve köyün sözlü anlatmalarının derlenip incelenmesine rağmen, Tunceli yöresinin sözlü anlatmaları ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda ve dar bir çerçevede yapıldığı tespit edilmiştir. Tunceli ilinin halk anlatıları ve icra ortamlarının tespitine yönelik akademik çalışmaların eksik olduğu söylenebilir. Bu anlamda saha araştırması ile masal anlatma geleneğine sahip kişilere ulaşılarak hazırlanan bu çalışmanın kapsam ve içeriği göz önünde bulundurulduğunda, incelemenin Tunceli ilinin folkloru ile ilgili önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir.

Kırsal kesimde hayatını sürdüren masal anlatıcılarının çoğunun yaşının ilerlemiş olması ve çeşitli sağlık sorunları ile mücadele etmesi masalları unutmalarına neden olmuştur. Hiçbir sağlık sorunu olmayanlar bile geçmişte çok masal bildikleri halde uzun zamandır kimseye anlatmadıkları için masalları eksik hatırladıklarını belirtmiştir. Kaynak kişilerden çok azı zaman zaman torunlarına ve çocuklarına masal anlattıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum yörede sözlü anlatıları anlatma geleneğinin giderek zayıfladığını göstermektedir.

Derleme çalışması sırasında görüştüğümüz kaynak kişiler, uzun bir zaman sonra bu çalışma için masal anlattıklarını ifade etmişlerdir. Masal icrası sırasında anlatıcının beden dilini, jest ve mimikleri etkili kullandıkları gözlemlenmiştir. Bu

durum görüŖülen masal anlatıcılarının gemiŖte usta masal anlatıcıları olduklarını göstermektedir.

Derleme sürecinde kaynak Ŗahıslara ulaŖmada kaynak Ŗahısların cinsiyeti problem olmamıŖtır. Hem erkek anlatıcılar hem de kadın anlatıcılar samimi bir ortamda, güler yüzlü bir Ŗekilde bizi karŖılamıŖlardır. Kaynak Ŗahısların masal icrası sırasında sözlerinde kısıtlamaya gidilmemiŖtir. Bu durum masal örneklerinin halk arasında orijinal olan Ŗekline ulaŖmamızı saėlamıŖtır.

Kaynak Ŗahıslar, masal anlatma geleneğinin giderek zayıflamasının sebebini geliŖen teknoloji ile kitle iletiŖim araçlarının (televizyon, bilgisayar, cep telefonu vb.) yayılmasına baėlamıŖtır. Kaynak Ŗahıslar, Tunceli köylerinde insanların 90 lı yıllara kadar televizyon görmediğini ifade etmiŖtir. O dönemde sadece radyonun olmasının masal anlatma geleneğini çok etkilemediğini ama televizyonun gelmesi ile birlikte kimsenin masal dinlemek istemediğini belirtmiŖlerdir. Masal kahramanları yerine artık dizi kahramanlarının konuŖulduėu ifade edilmektedir. Kitle iletiŖim araçları dıŖında yöreden dıŖarıya yoğun bir göün olmasının da masal anlatma geleneğini etkilediği tespit edilmiŖtir.

Yörede görüŖülen anlatıcıların “masal” teriminin yanı sıra Kürtçe “irok” ve Zazaca “sanik”, terimlerini kullandıkları görülmektedir. Bu durum yöre insanının masala dair bilgisi olduğunu ve yörede uzun bir zamandır masal anlatma geleneğinin olduğunu göstermektedir.

Tarafımızca derlenen masallar incelendiğinde, hayvan masallarının olay örgüsü bakımından kısa olduğu, asıl halk masalı olarak ifade edilen masalların ise olay örgüsünün uzun olduğu tespit edilmiŖtir. Masal, içinde halk edebiyatının diğer türleri olan atasözü, deyim, dua, beddua gibi türler görüldüğü gibi masal içinde Tunceli insanının değer yargıları, inanıŖlarını, ahlaki değerlerini, dünya görüşünü, mizahi yönünü, evlenme adetlerini, müziğini, yemek kültürünü, halk hekimliğini ve daha pek çok sosyal ve kültürel özelliğini örnekleyen kesitler de bulunmaktadır. Bu da Tunceli masallarının yöre halkının hayatını her yönü ile yansıttığını göstermesi bakımından önemlidir.

Masal kahramanları insanlar, gerçeküstü varlıklar ve hayvanlar Ŗeklinde karŖımıza çıkmaktadır. İnsanlar; padiŖah, bey, Ŗehzade, padiŖahın kızları, köylü, çiftçi, tüccar, oban gibi her kesimden kiŖilerdir. Özellikle çiftçi, değirmenci, oban

tipleri Tunceli masallarında çok yaygındır. Bu tiplerin daha yoğun görülmesi kanaatimizce yörenin geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olmasının bir sonucudur.

Bazı masalarda ise insan yerine kahraman olarak hayvanlar yer almaktadır. Ayı, tilki, yılan, kurt, karga, horoz, tavuk, kurbağa, kaplumbağa, keçi, koyun, kartal, gibi hayvanlar yer almaktadır. Masal kahramanı olan hayvanlar, genelde Tunceli coğrafyasında tesadüf edilen hayvanlardır. Dolayısıyla yöre halkının çevresinde var olan hayvanlara kayıtsız kalmadığı, onlara çoğu zaman insan özelliği yükleyerek masal dinleyicisine çeşitli mesajlar verdikleri görülmektedir.

Bazı masalarda ise; şeytan, cin, peri, dev, cüce, ejderha, Şahmeran, zümrüdüanka gibi olağanüstü varlıklar yer almaktadır. Özellikle Şahmeran, dikkat çekici özellikleri ile karşımıza çıkmaktadır. 92 numaralı masalda Şahmeran, belden yukarısı kadın belden aşağısı yılan olarak tasvir edilmektedir. 94 numaralı masalda ise Şahmeran, belden yukarısı aksakallı bir ihtiyar, belden aşağısı ise yılan olarak tasvir edilmektedir. Bu durum Şahmeran'a dair hiçbir yerde karşılaşmadığımız ve ilk defa Tunceli masallarında karşımıza çıkan bir özelliktir. Bunun yanında yöre kültüründe Şahmeran'ın sadece kadın ile ilişkilendirilmediğini ak sakallı ve yardımsever bir ihtiyar olarak tasvir edilmesi yörede var olan da Hızır inancının bir sonucu olarak görülebilir.

Tunceli masallarında kahramanların şahsında dinleyiciye yönelik mesajlar incelendiğinde şu sonuçlara varılmıştır: Sabır, tahammül, doğruluk, dürüstlük, minnettarlık, fedakârlık, cesaret, vicdan, iyilik, misafirperverlik, çalışkanlık bir fazilet olarak sürekli vurgulanmaktadır. Tembellik, korkaklık, oburluk, sahtekârlık, yalancılık, cimrilik, nankörlük, kıskançlık, kötülük, ahlaksızlık, hırsızlık, zalimlik, övünmek ise olumsuz davranışlar olduğu ve bu davranışları sergileyenlerin her daim yenilgiye mahkûm oldukları vurgulanmıştır. Tunceli masallarında yiğitlik, cesaret ön plandadır. Masal kahramanları, zorlu sınavları ve engelleri geçerek talihlerini sınarlar ve mutlu bir hayata kavuşurlar.

Tunceli masalları genellikle mutlu son ile biter. Çok az masalda trajik son görülmektedir. Tunceli masalları şehvet ve cinsellikten söz etmez. Masal kahramanları da şehvet peşinden giden kişiler değildir. Bu yönü ile her yaşta dinleyiciye hitap eden anlatmalardır.

Çalışmanın önemli bir bölümü Tunceli masallarında yer alan motiflerin tespit edilmesi ve bu motiflerin yapı ve içerik bakımından incelenmesinden meydana gelmektedir. Tunceli masallarında yer alan motifler, Stith Thompson tarafından hazırlanan “*Motif Indeks of Folk Literature*” adlı çalışmaya göre tespit edilmiştir. Üzerinde durulan 122 masal örneğinden toplam 2709 motif tespit edilmiştir. Bu tespit edilen motifler arasında 190 motif *Motif Indeks of Folk Literature*’de yer almayan ve başına (T) harfi konulmak suretiyle belirtilen motiflerdir. Bu durum yöre masallarının zengin bir motif yapısına sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

Masalların motif incelemesinde, *Motif Index*’te yer alan başlıkların tamamına yönelik motif tespit edilmiştir. Bu motifler incelendiğinde “hayvanlar”, “sihir”, “olağanüstülükler”, “imtihanlar”, “aldatma”, “şans ve talih”, “cemiyet”, “mükâfat ve cezalar” başlıklı motifler en çok rastlanan motiflerken; “mitoloji”, “ölüm”, “hayatın tabiatı”, “din” ve “mizah” en az rastlanan motifler olmuştur. Özellikle “mitoloji” ile ilgili örnekler çok azdır.

Derlediğimiz masallar hayvan motifleri bakımından oldukça zengindir. Şahmeran, ejderha, Zümrüdüanka gibi mitolojik hayvanlar yanında sihirli hayvanlar, bilgi sahibi hayvanlar, insan özelliği gösteren hayvanlar, dost hayvanlar motif olarak tespit edilmiştir. Bu hayvanlar vahşi hayvanlar olabileceği gibi evcil hayvanlar da olabilir. Hayvan masallarının motif yönünden zayıf olduğu ifade edilmesine rağmen çalışmada tespit edilen “Hayvan Motifleri” detaylı bir şekilde verilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, bu motiflerin hayvan masallarında da tespit edilmekle birlikte daha çok asıl halk masalı olarak ifade edilen masalarda karşılaşılan motifler olmasıdır.

Tunceli masallarında yasak, üzerinde durulan unsurlardan biridir. Yasak motifinin yer aldığı masalarda hiçbir yasağın sebepsiz olmadığı görülmektedir. Yasağa uygun hareket edilmesi veya yasağın çiğnenmesi, masal içinde olayların seyrini etkilemektedir. Yasağın ihlal edildiği durumlar cezayı gerektirirken, yasağın ihlal edilmediği durumlar ise ödüllendirilmektedir.

Sihir motifleri, masalarda yoğun görülen motiflerin başında gelmektedir. Tarihin çok eski zamanlarından bu yana hep var olan sihir ve büyü ile kahramanların çoğu zaman şekil değiştirip başka varlıklara ya da nesnelere dönüştüğü görülmektedir. Bununla birlikte olağanüstü canlılardan alınan sihirli hayvan ve objeler ile fakir kişilerin bazen zenginleştiği bazen yiğit bir savaşıya dönüştüğü

görülmektedir. Bu motifin derlenen masalarda çok yoğun görülmesi yöre masallarını anlatan kaynak şahısların engin hayal gücünü göstermekle birlikte yörede eski dönemlere kadar dayanan bir masal anlatma geleneğinin varlığının da kanıtı durumundadır. Çünkü sihir, büyü gibi durumlar ilk insan topluluklarından beri vardır. Bunun yöre masalarında bu şekilde yoğun görülmesi, bu durumu kanıtlamaktadır.

İnsan hayatının geçiş dönemlerinden olan ölüm, yöre masalarında da ele alınmıştır. Ölüm motifi, genelde ölüm ve dirilme çerçevesinde geçmektedir. Ölen kahraman, çeşitli yollarla tekrar dirilir ve kötüler ile mücadelesinden galip çıkarak masalın sonunda mutlu olur.

Olağanüstülükler, derlenen masalların en belirleyici unsurlarındandır. Bu motifin görüldüğü masalarda içinde bulunan dünyada görülmesi imkânsız olan, görüldüğünde ise insanı hayret içinde bırakacak özelliklere sahip varlık ve eşyalar yer almaktadır. Bu masalarda düşünülen ve düşünülmeyen, aklın sınırları zorlayan her şeyin gerçekleştiği görülmektedir. Bir anda dünyanın yedi kat altına inen kahraman, devasa bir kuşun sırtına binip yeryüzüne gelebileceği gibi ejderhalar, periler, cinler, şeytanlar gibi olağanüstü varlıklar ile iletişime geçtiği de görülmektedir.

Devler, insanüstü ve tabiatüstü görünüşleri ve davranışları ile Tunceli masallarının vazgeçilmez varlıklarındandır. İri yapılı, bir dudağı yerde bir dudağı gökte olan kişiler, masal içinde genelde kahramanın macerasında önünde aşılması gereken engeller olarak karşımıza çıkarlar. Genelde acımasız, kötü, korkak ve aptal olan bu kişiler, genelde insanları kaçırmaktadır. Masaldaki olaylar, kaçırılan bu kişileri kurtarma üzerine kurulmaktadır. Devlerin çocukları ve eşlerinin bazen insanlara yardım ettiği görülse de devler genelde insanlara düşmanca tutumları ve olumsuz özellikleri ile yer almaktadır. *Dengizhan'ın Kızı* adlı masalda sular altındaki ülkelerde yaşayan devlerden bahsetmektedir. Devlerin sular altında yaşadığına dair bu bilgi ilk defa Tunceli masalarında tespit edilmiştir. Bu durum Anadolu folklorunun çok kadim bir geçmişe sahip olduğunu ve daha detaylı incelemeler ile çok özel sonuçlara ulaşılabileceğini göstermektedir.

İmtihan motifine göre, masal kahramanlarına başarılması neredeyse imkânsız şartlar koşulur. Böyle imtihana tabi tutulan kahraman, bunu başardığında genelde

ödüllendirilmektedir. Kahramanlar, bu imtihanları bazen olağanüstü yardımcılar ile bazen de kendi iradeleri ile başarırlar.

Akıllılar ve Aptallar motifi ile akıl ve marifetin önemli olduğu, akılsız davranışların kişiye zarar vereceğine dair mesajlar verilmektedir. Masalarda genelde iyilik ve kötülüğün mücadelesi yer aldığı için akıllı olmak masal kahramanının en önemli meziyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen yaşlı ve bilge kişiden alınan akıl, bazen de bir hayvandan alınan akıl kahramanı engeller ve karşılaştığı imtihanlar karşısında ona yol gösterir ve onun başarıya ulaşmasını sağlar. Aptallar ise genelde akılsızlıklarının cezasını çekerler.

Aldatma motifinin görüldüğü masalarda kahramanlar, genelde aileleri ya da arkadaşları tarafından ihanete uğramaktadır. Genellikle çekememezlik ve kıskançlık sonucu meydana gelen ihanetler, kahramanların sıkıntı ve eziyet çekmesine sebep olsa da bu sıkıntıları aşan kahramanlar, mutluluğa kavuşup büyük başarılar elde ederler.

Kaderin ters dönmesi, yöre masallarında çok sık tesadüf edilen bir durumdur. Masal içinde çoğu zaman güçsüz, zayıf, yoksul, yetim ya da çirkin kişiler yaşanan bazı olaylardan sonra hayal bile edemedikleri başarılar elde ederler. Bazen çirkin veya fakir kişiler padişaha damat olur; bazen de yetim, fakir kişiler çeşitli durumlar karşısında padişahlardan daha zengin olurlar. Geleceğin tayini, masal içinde kahramanların yaptıkları anlaşmalar neticesinde gelecekte neler olacağı belirlenir. Bu anlaşmalar genelde insanlar arasında yapılırken bazen de insanlar ile hayvanlar veya olağanüstü canlılar arasında yapılır. Anlaşmaya uyulduğu sürece her şey yolunda gider. Şans ve kader ile ilgili motifler; masal kahramanının tesadüfen yaşadığı olaylar kahramana bazen şans bazen de şanssızlık getirir.

Cemiyet veya toplum başlığı altında sıralanan motifler ile masallardaki toplumsal yapıya ulaşmaktayız. Masaldaki tipler ve karakterler ile toplumsal yapının unsurları olan gelenek, görenekler ve çeşitli uygulamaların yansımaları görülmektedir.

Mükâfatlar ve cezalar, bütün masalarda olduğu gibi yöre masallarının da en belirleyici motifleridir. Bu masalarda iyi ve kötünün mücadelesi anlatıldığı için iyiler daima ödüllendirilmekte ve zafere taşınmaktadır. Kötüler ise hiçbir zaman başarı elde edemez ve daima yenilirler.

Esirler ve kaçaklar motifine göre, masal içinde kahramanlar bazen esir düşerler. Masal kahramanlarını esir eden varlıklar genelde dev, sihirli cüce, cadı, ejderha gibi varlıklardır. Kaçırılan kişiler genel de prenseslerdir. Böyle durumlarda masal, kaçırılan kişiyi takip etme ve kurtarma yapısı üzerine kurulmaktadır. Tunceli masallarında sığınak ise genel de ağaçtır. Kahramanların tehlike anında çoğu zaman ağaca sığındığı görülmektedir.

Anormal zulümler, Tunceli masallarında masal kahramanları akrabaları veya başka kişiler tarafından anormal şekilde zulme, işkenceye uğrayabilmektedir. Anormal zulüm yapanlar genel de kıskanç ağabeyler, üvey anneler, ahlaksız kayınpeder veya kaynanalardır. Gözlerin çıkarılması, kuyuya hapsedme, diri diri toprağa gömme, suya atma gibi anormal işkencelere maruz kalan kahramanlar, her şeye rağmen başarılı olur ve bu zulmü yapanlar mutlaka yenilirler.

Cinsiyet motifi altında aşk; ilk görüşte âşık olma, resme bakarak âşık olma, görmeden âşık olma, rüyada âşık olma motifleri görülmektedir. Birbirine âşık olan kahramanların sosyo-ekonomik yönden çoğu zaman birbirine denk olmadığı bazen bir yoksul kızın padişahın oğluna bazen de fakir bir gencin padişahın kızına âşık olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kahramanların bazen aşk hastalığına tutulduğu bu yüzden çok büyük zahmetler ve acılar çektikleri görülmektedir. Aşkta rakip bazen baba, bazen de hain ağabeylerdir. Aşkta sadakat daima ödüllendirilirken sadakatsizliğin ise cezalandırıldığı tespit edilmiştir.

Din motifi başlığı altında, Tunceli masallarındaki dini unsurlar görülmektedir. Yöre halkının tamamına yakını Alevi olan Tunceli’de masallar içinde Alevilik izleri görülmektedir. Hz. Ali, Hızır gibi dini şahsiyetler yer almaktadır. Masalarda bu kutsal şahıslar etrafında cereyan eden olaylarda dini mesajlar verilmektedir.

Tunceli masallarında kahramanların karakterleri olumlu ya da olumsuz özellikleri ile görülmektedir. Olumlu karakter özellikleri, sabır, tahammül, dürüstlük, minnettarlık, fedakârlık, cesaret, vicdan sahibi olma olarak karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz karakter özellikleri ise tembellik, korkaklık, övünmek, oburluk, sahtekârlık, yalancılık, cimrilik, nankörlük, namussuzluk, kıskançlık gibi toplumun onaylamadığı davranış biçimleridir. Olumlu karakter özellikleri sergileyen kahramanlar masalda daima mutlu olup başarıya ulaşırken, olumsuz karakter özelliği gösterenler ise yenilgiye uğrayıp cezalandırılmaktadır.

Tunceli masallarında mizah motifi, insanlar, hayvanlar ve çeşitli yerlere dair söylenen çok büyük yalanlardan oluşmaktadır. Bahsedilen kişi, hayvan ve yerlere dair söylenen yalanlar o kadar abartılıdır ki aklın sınırlarını zorlamaktadır.

Tunceli masallarında sayı olarak üç, yedi ve kırk sayılarının belirgin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu sayılar içinde en çok üç sayısının kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu sayılar dışında diğer sayılara çok başvurulmamaktadır. Bu da özellikle yöre inancında bu sayılara sembolik değerlerin atfedilmesinden kaynaklanmaktadır. Renkler de masalarda motif olarak kullanılmaktadır. Kırmızı, beyaz, siyah, sarı gibi renkler tasvir unsuru olmanın yanında sembolik anlamlar ile de kullanılan tabiat renkleri sıkça kullanılmıştır. Bu durum doğa ile iç içe yaşayan yöre halkının bu durumu masala yansıtmasından kaynaklandığı kanaatindeyiz. Tunceli masallarında anlatıcılarının yer ismi olarak Hint ülkesi veya cinler ülkesi gibi hayali yerler kullanmakla birlikte daha çok Tunceli ve Elâzığ yer isimlerini kullandığı ayrıca İstanbul'un da masalarda bahsedilen yerler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu da yaşı 60 üzerinde olan kaynak şahısların çok dar bir coğrafyadan haberdar olması Tunceli ve Elâzığ sınırları dışına çok az çıkmalarından kaynaklı olabilir.

Çalışmada, Tunceli masallarında yer alan formeller de incelenmiştir. Formeller; masalların başında, ortasında ve sonunda kullanılan ve belirli görevleri olan sözlerdir. Bu sözler birbiri ile ilgisi olmayan, dinleyicinin dikkatini çekmek için kullanılan sözlerdir. Asıl halk masalı olarak ifade edilen masalarda yoğun olarak kullanılan kalıp sözlerin, hayvan masallarında az kullanıldığı görülmektedir.

Tunceli masallarında asıl masala geçilmeden önce dinleyiciyi masala hazırlamak için söylenen kalıp sözlerin genellikle “Bir Varmış” ve “Evvvel/Eski Zaman”lı başlangıç formellerinin kullanıldığını görülmektedir. Tekerlemeli başlangıç formelleri sadece iki masal metninde kullanılmıştır. Yoğun iş süreci içinde olan yöre halkı tekerlemeli formeller gibi ustalık gerektiren formellere çok başvurmayıp daha sade olan başlangıç formellerine başvurmaktadır.

Masal anlatıcısının dinleyici üzerinde etkisini canlı tutmak için kullandığı Bağlayış Formellerinde; “dinleyicinin dikkatini çekmek için kullanılan formellerin” yoğun kullanıldığı ayrıca “uzun zamanı kısaca ifade eden formellere” de sıkça başvurulduğu görülmektedir. İki varlığın karşılıklı konuşmalarında soru cevap ve normal konuşma şeklinin belirgin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu anlamda

Tunceli masallarında diyalog tekniği yoğun bir şekilde görülmektedir. Kadının güzellik yönü ile gök cisimlerinden aya çok benzetildiği, yıldız ve güneşin benzetme unsuru olarak neredeyse kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Ayın on dördü, ayın on beşi gibi ifadeler daha sık kullanılmaktadır.

Tespit ettiğimiz masalarda tasvir unsurunun formel olarak yoğun kullanıldığı görülmektedir. Bir varlık veya hareketin yapılışı tasvir edilerek ifade edilmektedir. Masallarımızda bazen kahramanın konuşmasının da formel olduğu bununla birlikte masal anlatıcısının konuşmasının da formel olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tunceli masallarında bitiş formellerinin mutlu sonu ifade ederek bu mutlu sonu herkes için dileme amacı taşıdığı görülmektedir. Masal kahramanlarının her türlü sıkıntıdan sonra murada erdiği ve murada ermek ile ilgili bitiş formellerin yoğun kullanıldığı görülmektedir. Masalarda kahraman şehzade ise genelde sevdiği kız ile kırk gün kırk gece süren bir düğün ile evlendiğini aktaran formeller kullanılmaktadır. Kötülerin mutlaka cezalandırıldığı Tunceli masallarında kötüler, katır satır seçimi ile sınanmaktadır ve katır ardına bağlanıp dağlara sürülme ile cezalandırıldığını aktaran formeller mevcuttur.

Tunceli’de derlenen masal metinlerinin önemli bir kısmında masal anlatıcısının masalı bitirmediği ve bunu devam eden, ileriye giden bitiş formelleri ile bitirdiği görülmektedir. Bu tür formeller özellikle kavuşmak için büyük acılar çeken kahramanların mutlu sona erdiği masalarda görülmektedir. Bu da büyük acı çeken kahramanların sonsuza dek mutluluk ile ödüllendirildiğini ifade etmektedir.

Masal metinlerimizde anlatılan olaylardan kıssadan hisse çıkarmanın sıkça başvurulan bir yöntem olduğu, bu amaçla dinleyiciye özellikle de çocuklara ahlaki değerlerin aktarılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Masal anlatıcısı bunu özetleyen bitiş formelleri ile vermektedir. Özellikle kırsal bölgede yaşayan ve çalışan masal anlatıcılarımızın anlattığı masalların ani bitiş formelleri ile bitirildiği görülmektedir. Bu da masal anlatıcısının çalışmak zorunda olduğu ve iş yoğunluğu içerisinde süslü tekerlemeleri kullanacak vakti olmadığını göstermektedir.

Derlediğimiz masal metinlerinde masal içinde elmanın çeşitli amaçlar ile kullanıldığı fakat masal sonunda mutluluğu ifade eden gökten elma düşmesi formeline rastlanılmamıştır. Masal metinlerinden sadece üç tanesinde masal anlatıcısının teminat göstererek olay yerinden geldiğini ifade eden formellere

rastlanmıştır. Buradan da anlaşılıyor ki masal anlatan da masalı dinleyen de masalın hayal ürünü olduğunun bilincindedir. Yöre masallarında zaman ve mesafenin hızla kat edildiği ayrıca zaman ve mesafe geçişlerinin kolay bir şekilde sağlandığı görülmektedir.

Masalların motif ve formel unsurlarının tespitinden sonra Tunceli masallarının işlevleri de incelenmiştir. Bu anlamda Tunceli masallarının eğlence ve kültür aktivitesine sahip olması, dinleyenleri güldürmesi, kahramanların başarıları ile mutlu olmalarını sağlaması yönüyle “hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi”, ahlaki ve toplumsal normların yaşatılmasını amaç edinmesi ile “değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme işlevi”, her yaşta insana hitap etmesi ve dinleyicilerinin her yaşta olması ile “eğitim ve kültürün gelecek kuşaklara aktararak gelecek kuşakların eğitilmesi işlevi”, insanların bir araya gelerek var olan çeşitli sıkıntı ve dertlerinden, baskılarından uzaklaşması ile “toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi”, bir uygulamayı, düşünceyi, kuralı, yanlış ve yersiz görerek karşı çıkması ile “protesto işlevi” ni yerine getirdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, Tunceli masalları üzerine yapılan ilk akademik çalışma olması bakımından önem taşımaktadır. Tunceli masalları ile ilgili geç kalınmış bir çalışma olmasına rağmen, masal araştırmalarında önemli bir boşluğu doldurması hedeflenmektedir. Yapılacak yeni derleme çalışmaları ile yörenin sözlü anlatı kültürünün yok olmaktan kurtulması ve yaşatılması nihai hedef olmalıdır.

KAYNAKÇA

A. YAZILI KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1978). *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Alptekin, A. B. (1991). *Hayvan Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Alangu, T. (1961). *Billur Köşk Masalları*. İstanbul: Remzi Kitapevi
- Alangu, T. (2000). *Keloğlan Masalları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Ana Britannica. (1978). C. 8, s. 402. İstanbul: Ana Yayıncılık
- Arıcı, F. (2004). Tür Özellikleri ve Tarihlerine Göre Türk ve Dünya Masalları. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.26, s.159-169.
- Arık, B. (2005). *Türk Basınına Eleştirel Bir Bakış-Kral Çıplak*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Arslan, M. (2008). *Denizli Yöresinden Derlenmiş Masallar İnceleme-Metinler*. Denizli: Zirve Yayınları.
- Arslan, N. (1994). *Yozgat Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Aslan, M. A. (1998). *Kuzey-Doğu Anadolu (Kars) Türk ve Kuzey Britanya Halk Edebiyatlarında Masallar*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Atiye, N. (2011). *Binbir Gece Masallarının Anadolu Türk Masallarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bahadır, Y. (2017). *Uşak'tan derlenen Masallar Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bahtaver, H. (1930). *Türk Masalları*. İstanbul: Kanaat kütüphanesi yayınları.
- Bakırcı, N. (2000). *Niğde Masalları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bakırcı, N. (2010). *Türk Dünyası Coğrafyasında Tespit Edilmiş Hayvan Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. Elâzığ: Manas Yayıncılık.

Bascom, W. R. (2003). Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatılar. (Çev. R. Nur Aktaş). *Millî Folklor*, S. 59, s. 76- 95.

Bascom, W. R. (2010) Folklorun Dört işlevi. *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar-2*. (Editör: M. Ö. Oğuz ve Selcan G. Teke) Ankara, Geleneksel Yayınları, s. 71-86.

Başgöz, İ. (1986). *Hikâye Anlatan Aşık ve Dinleyicisi: Değişik Dinleyici Kitlelerinin Hikâye Anlatımına Etkisini İnceleyen Bir Deneme*. İstanbul: Adam Yayınları.

Başgöz, İ. (1996), Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi (Fonksiyonu). *Folkloristik, Prof. Dr. Umay Günay Armağanı*, (Haz. Özkul Çobanoğlu-Metin Özarslan), Ankara: Feryal Matbaacılık:

Ben A. (2003). Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru. (Çev. M. Ekici), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar* (Yay. Haz.: M. Öcal Oğuz). Ankara: Geleneksel Yayınları, 31-55. (Orijinal makalenin Yayım tarihi, 1972).

Bir Tutam Tunceli. (2012). Ankara: Anıt Matbaa.

Boratav, P.N ve Eberhard, W. (1953). *Typen Turkischer Volksmarchen*, Wiesbaden

Boratav, P. N (1962). *Masal Tekerlemelerinin Çeşitleri ve Anlamları*. Ankara.

Boratav, P.N. (1969). *Az Gittik Uz Gittik*. Ankara: Bilgi Yayınları.

Boratav, P. N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi

Boratav, P. N. (2007). *Zaman Zaman İçinde*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul, Bilgesu Yayınlar

Cengiz Y. (1985). *Her yönü ile Tunceli*. İzmir: Ünite Yayınları

Conrad, J. (2008). *The Greenwood Encyclopedia of Folktales and Fairy Tales*. USA.

Çelepi, S.M (2017). *Türk Halk Kültüründe Rüya*, Konya: Kömen Yayınları

Çelepi, S.M (2017), *Türk Kültür Evreninde Toy Denizli Örneği*. Konya: Kömen Yayınları

- Çobanoğlu, Ö. (1999). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Dorson, R. M. (1977). *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi*. (Çev.Nebi Özdemir, ed: M. Öcal Oğuz), s.8-16, Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- Demiray, K. ve Alaylıoğlu, R. (1981). *Ansiklopedik Türkçe Sözlük*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitap Evleri.
- Demircioğlu, Y. Z. (1934). *Yörükler ve Köylülerde Hikâyeler-Masallar*. İstanbul: Güneş Basımevi.
- Devellioğlu, F. (2004). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilek, İ. (2007). *Altay Masalları*. Ankara: Alp Yayınları.
- Dundes, A. (1999). Motif İndeks ve Masal Tip İndeksi: Bir Değerlendirme. (Çeviren: Tolga Çetinkaya), *Millî Folklor*, S. 39, s.130-135.
- Dundes. A. (1998) Doku Metin ve Konteks (Çev: Metin Ekici) *Milli Folklor*, S.38. s. 106-119.
- Ege, F. (2015). *Arketipsel Sembolizm Bağlamında Kuzeydoğu Anadolu Masallarının Analizi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ekici, M. (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık
- Ekici, M. (2014), Kuramlar ve Yöntemler. (Ed.: Oğuz, M. Ö.), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, s.61-96, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Elçin, Ş. (2013). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Emiroğlu, S. (1996). *Meram İlçesi (Konya) Masalları Üzerinde Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Erşahin, İ. (2011), *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erich, F. (1992). *Rüyalar, Masallar, Mitoslar*. (Çev: Aydın Arıtan- Kaan Ökten), İstanbul: Arıtan Yayınevi.

- Gökalp, Z. (1976). *Kızılelma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Gökalp, Z. (1976). *Altın Işık*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Gökdemir G. (2008). *Kıbrıs Türk Kültüründe Masal Geleneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gökşen, E. N. (1955). Masalın İmkanları ve Ana Dile Hizmeti. *Türk Dili*, S.45, s. 546-550
- Gültekin, A. K. (2004). *Tunceli'de Kutsal Mekân Kültü*. Ankara: Kalan Yayınları
- Gültekin, M. (2010). *Tataristan Masalları Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gültekin M. (2013). *Kazan-Tatar Masalları*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Gümüş, İ. (2015). *Türk Masallarının Max Lüthi Yaklaşımıyla Çözümlemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Günay, U. (1975). *Elâzığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi
- Günay, U. (1979). Çocuk Eğitimi ve Masallar. *Divan*, 1 (8), Haziran:17-18.
- Günay, U. (1992). Masal. *Türk Dünyası El Kitabı*, c.3, s.321-322, Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Günay U. (1992). *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu
- Günay U. (1992). Elâzığ Masallarının Muhtevası. *Fırat Havzası Folklor ve Etnografya Sempozyumu Bildirileri*, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Yay. s. 109-142.
- Güney, E. C. (1954). *En Güzel Türk Masalları*. İstanbul: Varlık Yayınları
- Güney, E. C. (1956). *Bir Varmış Bir Yokmuş*. İstanbul: Yeditepe yayınları
- Güney, E. C. (1957) *Evvel Zaman İçinde*. İstanbul: Varlık Yayınları
- Güney, E. C. (1960). *Gökten Üç Elma Düştü*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Güney, E. C. (1961). *Az Gittim Uz Gittim*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları
- Güney, E. C. (1971). *Folklor ve Halk Edebiyatı*. İstanbul: M.E.B Basımevi

- Harmancı, M. (2010). *Türk Masallarında Keloğlan Tipi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- H. Jason ve O. Schnitzler, (2000). İki Masal Tipi Kataloğunun Karşılaştırılması Listesi; Eberhard-Boratav; Türk Masalları Tipi Kataloğu ve Aarne-Thompson; Masal Tipleri Kataloğu. (Çev: Metin Ekici), *Milli Folklor*, Sayı: 46, s. 22-39.
- Iryna S. (2013). *Türk ve Rus Halk Masallarında Kadın İmgesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Işık, N. (2009). *Türk Masallarının Sembolik Çözümlemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- İlköğretim Okulu Ders Programları. (2000). Ankara: MEB Yayınları.
- İslam Ansiklopedisi. (1979). C.8, s. 120. İstanbul: M.E.B Basımevi.
- Kahraman, M.K. (2010). *Saê Moru*. İstanbul. Lızgê Müzik Yapım
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde Masalın Yeri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Kaplan, E. (2010). *Anadolu Türk Halk Masallarında Kılık Değiştirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara, R. (1996). *Erzincan Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kasımoğlu, H. (2010). *Van Yöresine Ait Halk Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, A. (2004). *Tunceli (Dersim) Kültürü*. İstanbul: Can Yayınları.
- Kaya, D. (1999). *Anonim Halk şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. (2010). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- K, D. (1991). *Türk Masalları*. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları
- Kiyoko, İ. (2005). *Türk ve Japon Hayvan Masallarının Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Koç, A. (2016). *Tunceli İli Yer Adları*. (Yüksek Lisans Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksal, B. (1995). *Gaziantep Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köktürk, Ş. (1996). *Azerbaycan ve Türkiye'den Derlenmiş Masalları Karşılaştırma Denemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kunos, I. (2001). *Türk Halk Edebiyatı*. (Yayına hazırlayan: Tuncer Gülensoy), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Luthi, M. (1962). *Märchen*. Stuttgart.
- Luthi, M. (1997). Avrupa Masal Tipleri ve Kişileri. (Çev: Sevengül Sönmez), *Milli Folklor*, S. 36, s.70-73.
- Malinowski, J. B. (2016). *Bilimsel Bir Kültür Çevirisi*. (Çev. Deniz Uludağ), İstanbul: Doğu Batı Yayınevi
- Maria T. (2015). *Türk ve Rus Halk Masallarında Kadın Arketipinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mert, E. L. (2009). *Türkçenin Sözvarlığı Açısından Eflatun Cem Güney'in Derleyip Yazdığı Masallar*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Naci, M. (1995). *Lügat-i Naci*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Oğuz, Ö. (2014). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. (ed: M. Öcal Oğuz), Ankara: Grafiker Yayınları.
- Orçan, S. (2011). *Türk Masallarında Renk İmgesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öcal, A. (1999). *Karakuyu Köyü (Boğazlıyan-Yozgat) Çevresi Masalları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önal, M. N. (2011). *Muğla Masalları*. Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.

- Önay, Y. (1995). *Van Masalları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, D. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Folkloru Yazıları*, (Editör: Yolcu, M.A.) İstanbul, Paradigma Akademi
- Özçelik, M. (2004). *Afyonkarahisar Masalları*. Isparta: Fakülte Kitabevi
- Özön, M. N. (1967). *Resimli Türk Dili Sözlüğü*. İstanbul: Arkın Kitabevi.
- Öztürk, H. (1984) *Tarihimizde Tunceli*. Ankara: Ayyıldız Matbaası
- Propp, V. J. (1987). *Masalın Yapısı ve İncelenmesi*. (Çeviren: Hüseyin Gümüş), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sadıç, A. (2008). *Masalarda Kadın (Güneydoğu Anadolu ve Doğu Akdeniz masal Örnekleri)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Saçkesen, A. (2010). *Özbek Masallarının Tip ve Motif Yapısı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sakaoğlu, S. (1977). *Türk Çocuklarına Masallar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu S. (1980). *Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Ankara: Kültür Bak. Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1983). *Kıbrıs Türk Masalları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. Ergun, M. (1991). *Türkmen Halk Masalları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2008). Türk Dünyası Masallarının Başlangıç Kalıp Sözlerinden ‘Bir Varmış Bir Yokmuş’ Üzerine Karşılaştırmalı Bir Deneme. 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, Ankara-Türkiye, s.1351- 1364.
- Sakaoğlu, S. (2012). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sami, Ş. (2006). *Kamûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sargın, M. (2018). *Tokat Masalları Üzerine Araştırma ve İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Seyidoğlu, B. (1975), *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fak. Yayınları

Seyidoğlu, B. (1985). Masal Maddesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, s. 149.

Solmaz, E. (2017). İşlevleri Bağlamında Özbek Afandi Fıkraları. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, s.60-79

Şahin, H. İ. (2010). Türkmenistan'da Nasrettin Hoca ve Timur Fıkraları. *Bilig*, S.55, s. 135-146

Şen, S. (2008). *Anadolu Masallarında Kadının Yeri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

TDE Ansiklopedisi. (1986). C.6 İstanbul: Dergâh Yayınları,

TDV İslam Ansiklopedisi. (2016). Türkiye Diyanet Vakfı E Yayınevi

Temizkan, M. Solmaz, E. (2018). Anadolu ve Özbek Sahası Ninnilerinin Yapışekıl, Konu-İçerik ve İşlevi Bağlamında Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme. *Türk Dünyası*, Sayı: 45, s. 239-254)

Tezel, N. (1965). Türk Halk Masalları Üzerine Bir İnceleme. *Hisar Dergisi*, C.5, s.25-27

Tezel, N. (1968). Türk Halk Edebiyatında Masal. *Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, C.19, s.447-457.

Tezel, N. (2009). *Türk Masalları*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık.

Tosun, İ. (1996). *Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağızları* (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tosun İ. (2012). Tunceli Yöresi Türkmen Ağızlarının Özellikleri, *Turkish Studies* Volume 7/3, Summer 2012, p. 2455-2480, Ankara-Turkey

- Tuğrul, M. (1946). *Malatya'dan Derlenmiş Masallar*. Ankara: Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Yayınları.
- Tuğrul, M. (1969). *Mahmutgazi Köyünde Halk Edebiyatı*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Tunceli Atlası. (2012). Tunceli: T.C. Tunceli Valiliği Yayınları
- Tunceli İl Yıllığı. (2012). Tunceli: T.C. Tunceli Valiliği Yayınları
- Türkan, K. (2008) *Türk Dünyası Masal Geleneğinde Şamanistlik Unsurlar*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Türkçe Sözlük. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçkun, R. K. (2003). *Gagavuz Masallarının Tip ve Motif Yapısı Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, Y. (2014). *Hakas Masalları (Metin-İnceleme)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçın, A.R. (1977). *Cenupta Türkmen Oymakları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yardımcı, M. (1996). *Yaşayan Malatya Masalları Metinler ve İncelemeler*. Malatya: İnönü Vakfı Yayınları.
- Yavuz, M. H. (1994). *Masallar (Cigaramın üstünde Bir Topal Karınca)*. İstanbul: Doruk Yayınları
- Yavuz, H. M. (2009). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- Yavuz, M. H. (2013). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Yılmazçelik, İ. (2011). *Dersim Sancağı*. İstanbul: Kripto Kitapları Yayınevi.

B. KAYNAK KİŞİ DİZİNİ

K. K	Adı Soyadı	Doğum Yeri	Yaşı	Eğitim Durumu	Mesleği
K.K.1	Ahmet Ateş	Meşe Yolu Köyü	74	Ortaokul mezunu	Emekli
K.K.2	Ali Ekber Firik	Ovacık	73	İlkokul Dört	Çiftçi
K.K.3	Ali Çimen	Aşağı Böğürtlen Köyü	62	Lisans Mezunu	Emekli
K.K.4	Arze Aygün	Erdoğdu Köyü/Merkez	74	İlkokul Mezunu	Ev hanımı
K.K.5	Ayhan Özer	Baldan Köyü	42	İlkokul Mezunu	Esnaf
K.K.6	Ayşe Söylemez	Elâzığ	82	İlkokul Mezunu	Ev hanımı
K.K.7	Baki Ertik	Ağaçardı Köyü	66	İlkokul Mezunu	Çiftçi
K.K.8	Baki Yılmaz	Yeni Köy	97	Okuryazar Değil	Emekli
K.K.9	Bülent Yüksel	Kalaycı Köyü/Mazgirt	42	Ortaokul Mezunu	Esnaf
K.K.10	Daimî Boz	Karakoçan	50	Lise Mezunu	Esnaf
K.K.11	Erol Kaya	İsmailli Köyü/Mazgirt	57	Lise Mezunu	İşçi
K.K.12	Erdem Gür	Burgini Köyü	49	Bilgi Alınmamıştır	Esnaf
K.K.13	Emir Ali Genç	Kavaktepe /Mazgirt	61	Lise Mezunu	Emekli
K.K.14	Fatma Asal	Burmageçit Köyü	55	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
K.K.15	Fatma Özmen	Burmageçit Köyü	85	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.16	Fatma Sönmez	Tunceli	117	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.17	Fidan Kılıç	Tunceli	50	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
K.K.18	Hasan Yeşil	Kocakoç Köyü	81	İlkokul Mezunu	Emekli
K.K.19	Haskar Bulut	Daskaya köyü	67	Okuryazar Değil	Ev hanımı
K.K.20	Hatice Dönmez	Altın Yüzük Köyü	75	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.21	Hatice Kuçin	Dedeğaç köyü	85	Okuryazar Değil	Ev hanımı
K.K.22	Hatice	Çalıözü Köyü	67	Okuryazar	Ev Hanımı

	Tosun			Değil	
K.K.23	Haydar Batmaz	Kıl Köyü	69	İlkokul mezunu	Esnaf
K.K.24	Hıdır Karaboğa	Batman Köyü	70	Lisans mezunu	Emekli
K.K.25	Hıdır Güneş	Buzlutepe/ Ovacık	85	İlkokul üç	Çiftçi
K.K.26	Hüseyin Bulut	Yamaçova Köyü/ Pertek	79	İlkokul Mezunu	Arıcı
K.K.27	Hüseyin Doğan	Milli Mezrası	90	İlkokul Mezunu	Emekli
K.K.28	Hüseyin Yalnız	Meşeyolu Köyü	65	Okuryazar Değil	Çiftçi
K.K.29	İbrahim Tosun	Ulupınar/ Pertek	55	Üniversite Mezunu	Akademisyen
K.K.30	İpek Kayan	Dedebağ Köyü/Mazgirt	76	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.31	Kamer Yokuş	Tahtamemiş Mezrası	90	İlkokul Mezunu	Emekli
K.K.32	Kamer Ulaş Sarıçiçek	Büyükyurt Köyü/ Nazımiye	76	Üniversite Mezunu	Emekli
K.K.33	Kazım Karakoç	Kozkozlucu/Hozat	45	Lise Mezunu	Esnaf
K.K.34	Mehmet Yıldız	Yeni Köy	75	İlkokul mezunu	Esnaf
K.K.35	Menşüre Doğan	Dikenli Köyü/Hozat	67	Üniversite Mezunu	Emekli Öğretmen
K.K.36	Munzur Kaya	Göktepe Köyü	69	Lise Mezunu	Emekli
K.K.37	Musa Güray	Doluküp Köyü	69	Lise Mezunu	Emekli
K.K.38	Musa Keskin	Göktepe Köyü	77	İlkokul Mezunu	Çiftçi
K.K.39	Müslüm Ahiboz	Daskaya Köyü/ Mazgirt	80	İlkokul mezunu	Kepçe Operatörü
K.K.40	Nesimi Gemlik	Karsan Köyü/ Mazgirt	69	Ortaokul Mezunu	Muhasebeci
K.K.41	Saime Gürcan	Beyler Mezrası	63	Lise Mezunu	Ev Hanımı
K.K.42	Sakine Bulut	Sütlüce Köyü	80	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
K.K.43	Sultan Yuldırım	Yamaçova Köyü/Pertek	94	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.44	Süleyman Yüksel	Baldan Köyü	74	Lise Mezunu	Emekli
K.K.45	Şirin Hasbay	Özdek Köyü	59	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
K.K.46	Zekiye Sarıca	Bozkaya Köyü	75	Okuryazar Değil	Ev Hanımı

K.K.47	Zeynel Batar	Koyungözü Köyü/ Ovacık	67	İlkokul Mezunu	Yol Rehberi/ Dede
K.K.48	Zeynep Demir	Hösnek Köyü/Pertek	90	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.49	Zinnete Kılıçer	Göktepe Köyü	80	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
K.K.50	Zülfü Pınar	Tunceli	76	Ortaokul mezunu	Emekli

